Ego Ioannes Iamietkowski Societatis Iesv Præpositus Prouincialis per Lithuaniam, facta mihi potestate ab Admodum R. P. N. Mutio Vitellesco, Puncta Concionum, ab Aduentu vsque ad Quadragesimam, quæ P. Constantinvs Szyrwid Societatis Nostræ, vernaculá linguá conscripsit, ab aliquot Theologis eiusdem Societatis examinata, & approbata, in lucem dari permitto. In cuius rei fidem Auctori Chirographum hoc dedi, Officij mei Sigillo munitum. Nesuisij 17. Ianuar: Anno 1629.

KONSTANTINAS
SIRVYDAS

PUNKTAI SAKYMŲ

nuo Advento iki Gavėnios

KONSTANTY
SZYRWID

PUNKTY KAZAŃ

od Adwentu do Postu

Lietuvių kalbos institutas

KONSTANTY
SZYRWID

PUNKTY KAZAŃ

od Adwentu do Postu

Wydanie krytyczne

Przygotowały
VIRGINIJA VASILIAUSKIENĖ
i
KRISTINA RUTKOVSKA

Lietuvių kalbos institutas

KONSTANTINAS

SIRVYDAS

PUNKTAI SAKYMŲ

nuo Advento iki Gavėnios

Kritinis leidimas

Parengė

VIRGINIJA VASILIAUSKIENĖ

ir

KRISTINA RUTKOVSKA

UDK 27-475.5
Si-139

Recenzavo:
prof. habil. dr. BONIFACAS STUNDŽIA
prof. dr. PAULIUS VAIDOTAS SUBAČIUS
prof. habil. dr. ZOFIA SAWANIEWSKA-MOCHOWA
dr. IZABELA WINIARSKA-GÓRSKA

Kritinio leidimo rengimą rėmė

VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS
KOMISIJA

Kritinio leidimo leidybą rėmė

LIETUVOS MOKSLO TARYBA

ISBN 978-609-411-161-7

PRATARMĖ

Konstantino Sirvydo *Punktų sakymų* kritiniu leidimu siekiama naujai pažvelgti į šį vieną pačių iškiliausių ir brandžiausių XVII amžiaus pirmosios pusės lietuvių baroko kultūros paminklų. Šiame leidinyje atskleisti iki šiol netirti Sirvydo indėlio į lietuvių kultūrą aspektai: jis pristatomas ne vien kaip pirmųjų originalių lietuviškų pamokslų autorius, rašomosios kalbos puoselėtojas, leksikografas, bet ir kaip Šventojo Rašto vertėjas, biblinės terminijos ir stiliaus kūrėjas, teologas mąstytojas. Sirvydas – viena universaliausių ir intelektualiausių XVII amžiuje Lietuvoje gyvenusių ir kūrusių asmenybių. Jo darbuose ryškiai atspindėta ne tik daugiakultūrė LDK aplinka, bet ir svarbiausia jo, kaip jėzuito, vykdyta misija – pasitelkus švietimą ir mokslą, skleisti Dievo žodį tautoms per jų nacionalines kalbas, integruojant į jų kultūros terpę svarbiausias pasaulio intelektinės kultūros vertybes. Sirvydo įvairialypei veiklai ir įvairiapusiams interesams apibūdinti neužtenka vieno ar dviejų žodžių: jėzuitų kunigas, Šventojo Rašto žinovas, komentuotojas ir vertėjas, pamokslininkas ir pamokslų rašytojas, kalbininkas, Vilniaus akademijos dėstytojas.

Sirvydo pamokslų santraukų kritinį leidimą sudaro trys knygos. Pirmosiose dviejose pateikiamos *Punktų sakymų nuo Advento iki Gavėnios* (1629) ir *Punktų sakymų Gavėniai* (1644) faksimilės ir perrašai su kritiniu aparatu, o trečioji knyga apima tiriamąją dalį, rengimo principų ir kritinio aparato ženklų aprašą ir įvairius priedus: biblinių citatų, biblinių vardų ir autorinių citatų bei parafrazių rodykles, spaudmenų lenteles.

Išsami teksto analizė leido atskirti autorinį teksto sluoksnį nuo citatų ir parafrazių. Biblinės citatos į lietuvių kalbą Sirvydo verstos iš Siksto ir Klemenso Vulgatos, o lenkiškose citatose akivaizdi lietuviško teksto ir Jokūbo Wujeko Biblijos įtaka. *Punktuose sakymų* taip pat cituojami, parafrazuojami arba tik nurodomi Bažnyčios tėvų ir kitų autorių veikalai (per 30 autorių). Citatos sudaro apie ketvirtadalį šio veikalo teksto. Perrašo tekste citatos ir parafrazės pažymėtos ir išskirtos specialiais ženklais, o jų šaltiniai nurodomi išnašose.

Gretinamasis visų *Punktai sakymų* teksto dalių tyrimas parodė, kad šis veikalas, kaip ir Sirvydo žodynai, laikytinas dar vienu šio autoriaus trikalbiu darbu. Kritiniame leidime šalia lietuviško ir lenkiško perrašų tekstų dedamas ir lotyniškų marginalijų bei indeksų perrašas. Marginalijos glaudžiai susijusios su lietuvišku ir lenkišku tekstu. Visi trys tekstai sudaro integralią visumą ir atsiskleidžia tik imami kartu.

Šiuo kritiniu leidimu nebuvo orientuotasi vien tik į kalbininkų poreikius, bet norėta išryškinti jo, kaip vieno svarbiausių lietuvių baroko kultūros paminklų, sąsajas su krikščioniškuoju Europos kultūros paveldu. Intekstų atskleidimas ir sudarytos biblinių ir autorinių citatų rodyklės leis šį veikalą susieti ne tik su lietuvių, bet ir su Europos homiletikos paveldu ir tirti jį tarpdisciplininiame kontekste – analizuoti jo stilistiką, retoriką, religinį ir filosofinį diskursą, kultūrines ir istorines realijas. Įvertinus šį kalbos paminklą pagal tekstologijos principus ir ištyrus jo religinį turinį, jo kalbinė analizė taps labiau pamatuota.

Šis leidimas skirtas senosios kalbos ir literatūros specialistams lituanistams ir polonistams, kultūros istorikams, Biblijos vertimo, Bažnyčios istorijos, pamokslų žanro tyrėjams, leksikografams, senųjų kalbos paminklų rengėjams ir visiems kitiems, kurie domisi kultūros istorija, biblistika ir krikščioniškąja lietuvių kultūra.

Sirvydo *Punktų sakymų* kritinio leidimo rengimą ketverius metus (2008–2011) rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Komisija taip pat parėmė trečiojo tomo spausdinimą.

Leidyba dvejus metus (2014–2015) buvo finansuojama Lietuvos mokslo tarybos. Abiejų projektų koordinatorius – Lietuvių kalbos institutas. Labai dėkojame visiems, prisidėjusiems prie šio leidinio rengimo finansiškai, savo patarimais ir kitais darbais. Pirmiausiai norėtume padėkoti leidinio recenzentams Vilniaus universiteto profesoriams Bonifacui Stundžiai ir Pauliui Subačiui už ypač naudingus patarimus dėl leidinio struktūros ir kritinio aparato; recenzentėms Lenkijos slavistikos instituto habil. dr. Zofijai Sawaniewskai-Mochowai ir Varšuvos universiteto Lenkų kalbos istorijos ir dialektologijos katedros profesorei Izabelai Winiarskai-Górskai už pastebėtas ir recenzijose iškeltas *Punktų sakymų* sąsajas su krikščioniškuoju Europos kultūros paveldu; o prof. Annai Paluszak-Bronkai už kruopštų lenkiško teksto redagavimą. Toliau norėtume išvardyti visus, kurie pridėjo savo ranką prie šio leidinio parengimo ir išleidimo: prof. Williamas Schmalstiegas ir prof. Paul B. Harvey iš Pensilvanijos valstijos universiteto, Varšuvos universiteto prof. Januszas Riegeris, prof. Tomaszas Chachulskis, habil. dr. Mirosława Wronkowska-Dimitrowa, habil. dr. Ona Aleknavičienė, prof. Jolanta Zabarskaitė, habil. dr. Grasilda Balžienė, dr. Darius Kuolys, habil. dr. Danguolė Mikulėnienė, dr. Vilija Ragaišienė, dr. Jurgita Venckienė, dr. Mindaugas Šinkūnas, dr. Mindaugas Čiurinskas, lotynistas dr. Tomas Veteikis, prof. Vytautas Levandauskas, dr. Nijolė Taluntytė, dr. Ilona Mickienė, Rita Urnėžiūtė, programuotojas Vytautas Zinkevičius, korektorė Rūta Statkevičiūtė, poetas Kostas Ostrauskas, Saulė ir Vilimas Naureckai, Linda ir Julius Riveros, Audronė Bielevičienė, Barry Mann.

Taip pat dėkojame dailininkui Alfonsui Žviliui ir maketuotojui Sauliui Juozapaičiui, kurių patirtis ir įgūdžiai suteikė šiam leidiniui išskirtinę formą.

Nuoširdų ačiū tariame *Punktus sakymų* nuskenavusiems Pensilvanijos universiteto Annenbergo retų knygų ir rankraščių bibliotekos darbuotojams, Teksaso universiteto Austine bibliotekai už galimybę pasinaudoti *Patrologia Latina* ir *Patrologia Graeca* kolekcijos leidiniais ir *Corpus Christianorum,* Lenkijos krikščioniškosios teologijos akademijos darbuotojams už leidimą pasinaudoti jų fondais ir Švietimo mainų paramos fondui už tyrimų Lenkijos bibliotekose finansavimą.

Virginija Vasiliauskienė ir *Kristina Rutkovska*

PRZEDMOWA

Niniejsze wydanie „Punktów kazań" Konstantego Szyrwida jest opracowaniem krytycznym, które ma na celu ukazanie w nowym świetle tego ważnego i reprezentatywnego dla języka i kultury litewskiej zabytku z II połowy XVII wieku. Studium to odsłania jednocześnie niezbadane dotychczas, a przecież niezmiernie istotne dla naszego piśmiennictwa aspekty działalności Szyrwida – jawi się on nam nie tylko jako autor pierwszych oryginalnych kazań spisanych po litewsku, który dbał o wypracowanie wzorca języka literackiego, leksykograf, ale także tłumacz Pisma Świętego, twórca stylu biblijnego i związanej z nim terminologii religijnej w języku litewskim, teolog i myśliciel. Można zatem śmiało powiedzieć, że Szyrwid należał do grona najlepiej wykształconych Litwinów w XVII wieku. Dzięki rozległej wiedzy, erudycji, mądrości i rzetelnemu przygotowaniu odegrał on doniosłą rolę w życiu narodu litewskiego. Głosił nie tylko słowo Boże w języku narodowym, ale wnosił również do kultury litewskiej najważniejsze intelektualne osiągnięcia kultury europejskiej.

Krytyczne wydanie kazań Szyrwida składa się z trzech ksiąg. Dwie pierwsze – *Punkty kazań od Adwentu do Postu* (1629) oraz *Punkty kazań na Wielki Post* (1644) – zawierają edycję zabytku opartą na facsimile oryginału oraz transliterację tekstu, opatrzoną komentarzem krytycznym. Księga trzecia obejmuje opracowania naukowe oraz szczegółowe omówienie zasad edycji, indeksy cytatów i imion biblijnych, tabele skrótów i rejestry pism patrystycznych, dzieł filozofów i autorów starożytnych, cytowanych w zabytku.

Dogłębna i szczegółowa analiza tekstu *Punktów kazań*, ukazująca ich skomplikowaną strukturę, pozwoliła na oddzielenie części autorskiej kazań od różnego typu intekstów: cytatów oraz parafraz Pisma Świętego, intertekstualnych odniesień do dzieł Ojców kościoła, filozofów, autorów klasycznych (ponad 30 autorytetów). Cytaty stanowią czwartą część tekstu postylli. W tym opracowaniu zostały one wyróżnione za pomocą specjalnych oznakowań, a dokładne odniesienia do źródeł podano w przypisach. Przytoczenia w litewskim tekście kazań Szyrwid sam tłumaczył z łaciny, za podstawę mając Wulgatę klementyńską, natomiast w polskim tekście postylli, który jest przekładem części litewskiej, w warstwie cytatowej widoczne są wpływy Biblii Jakuba Wujka.

Badania nad językiem *Punktów kazań* dowiodły, że obok wcześniej wydawanych słowników, jest to kolejne trójjęzyczne (litewsko-polsko-łacińskie) dzieło Szyrwida. W związku z tym w niniejszej edycji, oprócz transliteracji tekstów litewskiego i polskiego, dokonano także krytycznej analizy łacińskich przypisów, umieszczonych przez autora na marginesach kazań, oraz indeksów, opatrując zapisy łacińskie niezbędnymi komentarzami. Dodatki łacińskie stanowią integralny element całości i pełne zrozumienie tekstu postylli jest możliwe tylko przez dociekliwą analizę wszystkich jej części, zapisanych w trzech językach.

Przygotowane wydanie krytyczne nie jest ukierunkowane tylko na dokumentację i opis języka, lecz ma na celu pokazanie powiązań jednego z najważniejszych zabytków kultury litewskiej z chrześcijańskim dziedzictwem kulturowym Europy. Służą temu zarówno identyfikacja intekstów, jak i sporządzone indeksy cytatów biblijnych oraz odniesień do dzieł patrystycznych, które dokumentują związek postylli nie tylko z kształtującą się na Litwie szkołą kaznodziejską, lecz ukazują także jej relacje z homiletyczną kulturą Europy. Można mieć nadzieję, że przyjęta metoda opracowania postylli umożliwi zainteresowanym badaczom prowadzenie interdyscyplinarnych studiów nad zabytkiem, wpisujących się w takie

dziedziny, jak: tekstologia, stylistyka historyczna, retoryka; stwarza ponadto podstawę do naukowego opisu dyskursu religijnego i filozoficznego na Litwie w XVII w., wreszcie dostarcza cennego materiału do poznania ówczesnych realiów społecznych. Krytyczna edycja dzieła może też z pożytkiem służyć do badań nad językiem osobniczym Szyrwida.

Niniejsze wydanie *Punktów kazań* Szyrwida jest przeznaczone głównie dla historyków języka i literatury, zarówno lituanistów, jak i polonistów, badaczy kultury, przekładów biblijnych, historii Kościoła, sztuki kaznodziejskiej, leksykografów, ale może być przydatne również edytorom starodruków oraz wszystkim tym, którzy interesują się litewską literaturą religijną.

Pracę nad przygotowaniem wydania krytycznego *Punktów kazań* w latach 2008-2011 finansowała Państwowa Komisja Języka Litewskiego (Valstybinė lietuvių kalbos komisija), która przyczyniła się też do wydania trzeciego tomu. Druk został sfinansowany przez Litewską Radę Naukową (Lietuvos mokslo taryba) w ramach projektu wydawniczego, realizowanego w latach 2014–2015. Koordynatorem obu projektów był Instytut Języka Litewskiego. Serdeczne podziękowania składamy instytucjom, które wspierały wydanie finansowo.

Słowa podziękowania należą się również tym uczonym, którzy służyli nam swoją wiedzą, radą i wsparciem w trakcie przygotowania zabytku do druku. Wdzięczni jesteśmy naszym recenzentom – profesorom Uniwersytetu Wileńskiego, dr. hab. Bonifacasowi Stundži i dr. Pauliusowi Subačiusowi za bardzo cenne uwagi dotyczące struktury wydania oraz aparatu krytycznego, recenzentom polonistom - profesor Instytutu Slawistyki PAN, dr hab. Zofii Sawaniewskiej-Mochowej oraz profesor Uniwersytetu Warszawskiego, dr Izabeli Winiarskiej-Górskiej za cenne wskazówki dotyczące części polskiej tekstu oraz dostrzeżenie wagi postylli litewskiej dla chrześcijańskiego dziedzictwa kulturowego Europy. Szczególne podziękowania należą się redaktorowi części polskiej profesor Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, dr hab. Annie Paluszak-Bronce, która czuwała nad całością opracowania polskiego. Podziękować chcemy też wszystkim tym, którzy uczestniczyli w przygotowaniu postylli do druku, udzielając nam cennych konsultacji: prof. Williamowi Schmalstiegowi i prof. Paulowi B. Harveyowi z Uniwersytetu Pensylwanii, prof. Uniwersytetu Warszawskiego dr. hab. Januszowi Riegerowi, prof. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, dr. hab. Tomaszowi Chachulskiemu, prof. Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, dr hab. Mirosławie Wronkowskiej-Dimitrowej, dr hab. Onie Aleknavičienė, prof. dr Jolancie Zabarskaitė, dr hab. Grasildzie Blažienė, dr. Dariusowi Kuolysowi, prof. dr hab. Danguolė Mikulėnienė, dr Vilii Ragaišienė, dr Jurgicie Venckienė, dr. Mindaugasowi Šinkūnasowi, dr. Mintautasowi Čiurinskasowi, dr. Tomasowi Veteikisowi, prof. Vytautasowi Levandauskasowi, dr Nijolė Taluntytė, dr Ilonie Mickienė, Ricie Urnėžiūtė, programiście Vytautasowi Zinkevičiusowi, korektorowi Rūcie Statkevičiūtė, poecie Kostasowi Ostrauskasowi, Saulė i Vilimasowi Naureckusom, Lindzie i Juliusowi Riverasom, Audronė Bielevičienė, Barry'emu Mannowi.

Dziękujemy osobom, które stworzyły stronę graficzną i dokonały składu tekstu - Alfonsowi Žviliusowi i Sauliusowi Juozapaitisowi. Ich ogromne zaangażowanie i profesjonalizm przyczyniły się do nadania oryginalnej formy niniejszemu wydaniu.

Słowa wdzięczności kierujemy również do pracowników Biblioteki Starodruków i Rękopisów Annenberga Uniwersytetu Pensylwanii oraz Biblioteki Uniwersytetu Stanu Teksas w Austin za udostępnienie kolekcji wydań *Patrologia Latina*, *Patrologia Graeca, Corpus Christianorum*. Dziękujemy również pracownikom Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej za możliwość korzystania z ich zbiorów i cenną pomoc. Za możliwość pracy w polskich bibliotekach dziękujemy Funduszowi Wspierania Wymiany Naukowej (Švietimo mainų paramos fondas).

Virginija Vasiliauskienė i *Kristina Rutkovska*

PERRAŠAS

PUNKTAI SAKYMŲ
NUO ADVENTO
IKI GAVĖNIOS

TRANSLITERACJA

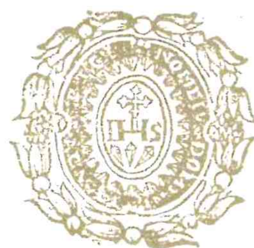
PUNKTY KAZAŃ
OD ADWENTU
DO POSTU

PVNKTY KAZAN

od Adwentu áž do Postu /
Litewskim iezykiem, z wytłumáczeniem ná Polskie /

PRZEZ

Księdzá KONSTANTEGO SZYRWIDA /
Theologá Societatis IESV /
Z DOZWOLENIEM STARSZYCH wydáne.

W WILNIE
W Drukárni Akádemiey Societatis IESV
Roku M. DC. XXIX.

PVNKTY KAZAN

od Adwentu áž do Postu,
Litewskim iezykiem, z wytłumáczeniem ná Polskie,

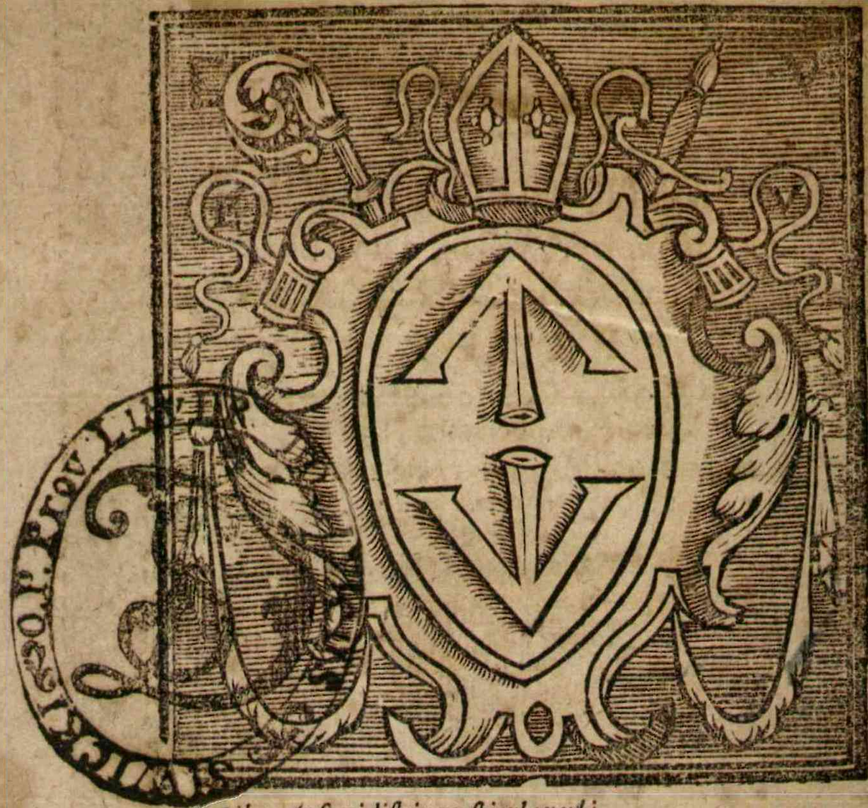
PRZEZ

Księdzá KONSTANTEGO SZYRWIDA/
Theologá Societatis IESV/
Z DOZWOLENIEM STARSZYCH wydáne.

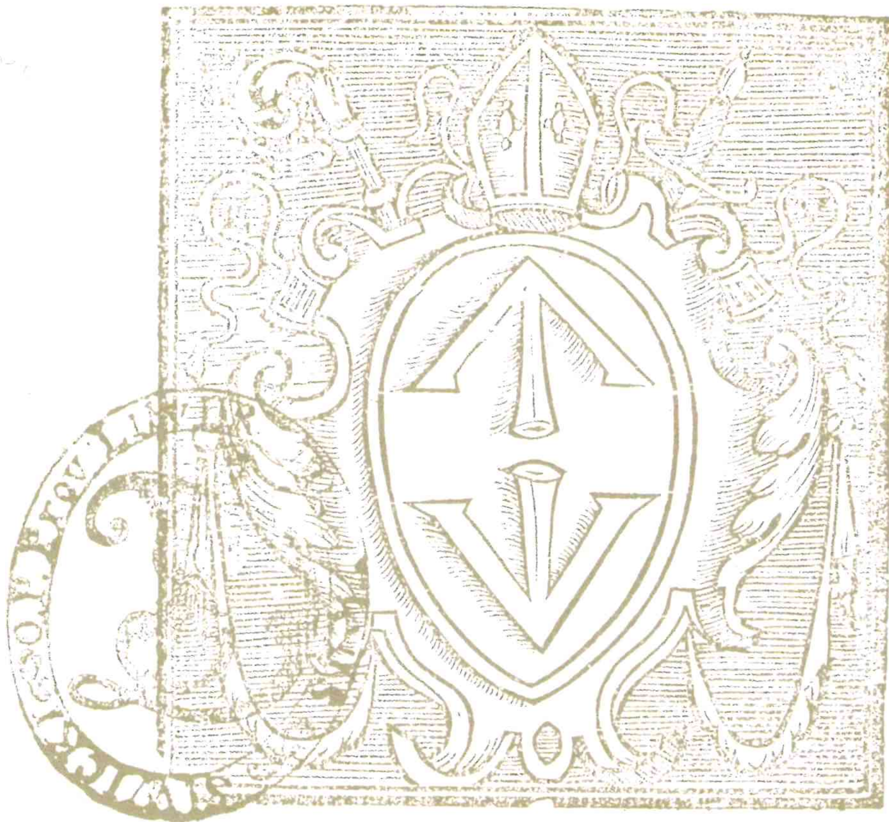
W WILNIE
W Drukárni Akádemiey Societatis IESV
Roku M. DC. XXIX.

JN STEMMA
ILLVSTRISSIMI & REVERENDISSIMI Dñi.
D. EVSTACHII WOLOWICZ
EPISCOPI VILNENSIS.

I Liber, & sacri distringas spicula verbi,
In Litauo & Lechico pectora fige solo,
Vt prensam CHRISTO *mittas super æthera prædam,*
Præsulis Eustachij, bina Sagitta monet.
Altera tellurem, superum petit altera cælum,
Quod capit in terris ista, dat illa polo.

JN STEMMA
Illvstrissimi & Reverendissimi Dñi.
D. EVSTACHII WOLOWICZ[1]
EPISCOPI VILNENSIS.

I Liber, & sacri distringas spicula verbi,
In Litauo & Lechico pectora fige solo,
Vt prensam CHRISTO *mittas super æthera prædam,*
Præsulis Eustachij, bina Sagitta monet.
Altera tellurem, superum petit altera cælum,
Quod capit in terris ista, dat illa polo.

1 Err. Turi būti „WOLOWICZ".

ILLVSTRISSIMO AC REVE-
RENDISSIMO DOMINo,

D. EVSTACHIO WOŁOWICZ EPISCOPO

VILNENSI.

S. F. E.

Erexigui operis partem, in magna mea imbecillitate, & affecta grauiter Valetudine, Patriâ linguâ elaboratam, Tibi Illvstrissime Præsvl libens & venerabundus offero ac dedico. Hic qualiſcunq[ue] conatus meus, ſinceram inprimis gregis Tui, quem Dei annuente benignitate laudabiliter feliciterq[ue]; paſcis, vtilitatem ſpectauit. Non quòd alia complura remedia publico bono deeſſent, ſed vt aliquid etiam recens accederet, vnde minus linguæ Lithuanicæ periti, in hoc ſacro ouili & Diæceſi Vilnenſi, de Tua prouidentia diuini verbi Prædicatores, ſi oporteret, aut iuuari, aut ad huius idiomatis ſtudium accendi poſſent. Vt autem facilior illis eſſet patrii ſermonis doctrina, Polonicum adiunxi, qui vbiq[ue] idiomatis Lithuanici é ver-

bo ad

ILLVSTRISSIMO AC REVE-
RENDISSIMO DOMINo,

D. EVSTACHIO WOŁOWICZ EPISCOPO

VILNENSI.

S. F. E.

Erexigui operis partem, in magna mea imbecillitate, & affecta grauiter Valetudine, Patriâ linguâ elaboratam, Tibi Illvstrissime Præsvl libens & venerabundus offero ac dedico. Hic qualiſcunq; conatus meus, ſinceram inprimis gregis Tui, quem Dei annuente benignitate laudabiliter feliciterq; paſcis, vtilitatem ſpectauit. Non quòd alia complura remedia publico bono deeſſent, ſed vt aliquid etiam recens accederet, vnde minus linguæ Lithuanicæ periti, in hoc ſacro ouili & Diæceſi Vilnenſi, de Tua prouidentia diuini verbi Prædicatores, ſi oporteret, aut iuuari, aut ad huius idiomatis ſtudium accendi poſſent. Vt autem facilior illis eſſet patrii ſermonis doctrina, Polonicum adiunxi, qui vbiq; idiomatis Lithuanici é ver-

bo ad

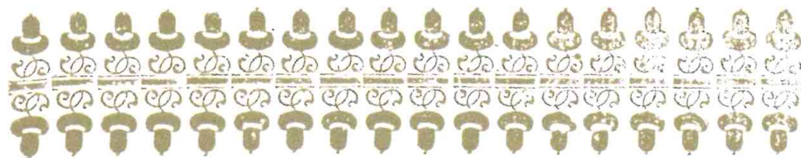
bo ad verbum interpres eſt. Quid? De mari (inquit {ſ}acer textus) exeunt flumina, & in illud reuertuntur, vt meritò, & hic labor meus, qui à Te hortatore egreſſus eſt, ad te redeat; non quòd tanti Antiſtitis oculis exiſtimem dignum, ſed quòd Tu gratum futurum literis ad me datis, ex Tua dignatione benigniter indicaueris. Quid præterea? Ego Te Eſdram mihi intueri videor, cuius operâ quondam ac ſtudio, Sacerdotes perſpicuè legem Dei, populo tradebant. Et legerunt (inquit) in libro legis Dei diſtinctè & aperttè[1] ad intelligendum, & intellexerunt cùm legeretur. Ita enim Tibi nihil antiquius eſt, quàm vt ad ſalutem, maximè neceſſariam, cum omni Chriſtiana probitate, doctrinam, & clarè qui debent, doceant, & facilè qui audiunt addiſcant. Egregrium ſanè id ſtudium, ex quo Deo Optimo Maximo prægrandis honor, Tibi Paſtoralis vigilantiæ commendatio ſingularis, Tuis ouibus non mediocris fructus accreſcit. Patere Illvstrissime Præsvl, vt à Tuo Sole, quo cætera affatim colluſtras, hic etiam liber meus accipiat ſplendorem. Mandibula aſini in manu Samſonis plurimos hoſtes cædit; deſpicabilis vomer in dextra Samgar glorioſè triumphat; vt non immeritò & hic liber meus, in Tuum fouentis Patris ſinum admiſſus, ſi quibus obtegitur tenebris, eas ſit in lucem felici metamorphoſi commutaturus. Accipe igitur Senator Amplissime, non quod magnitudo Tua expoſcit, ſed quod mea offerre poteſt infirmitas, & hac in re licet exigua, Tui beneuolentis erga Societatem noſtram animi, debitam in nobis agnoſce recordationem. Non integer, fateor, eſt labor dicatus, eum tamen ſi lubens acceperis, ſi faueris, non mediocris mihi ad reliquum operis ſtimulus accedet. Viue diu Præsvl Illvstrissime, Eccleſiæ, Patriæ, Tuis, nobis.

Jllmæ & Rñdmæ D. T.

Seruus in Chriſto

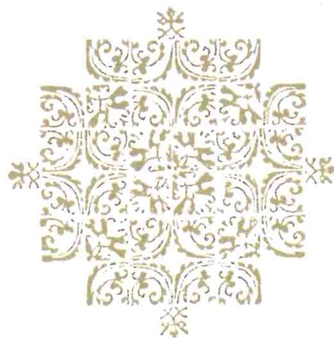
Conſtantinus Szyrwid
Societatis Iesv.

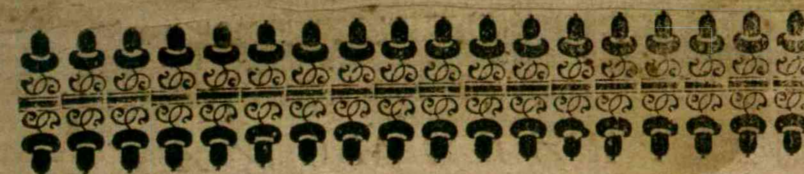
1 Err. Turi būti „apertè“.

APPROBATIO
R. P. Prouincialis.

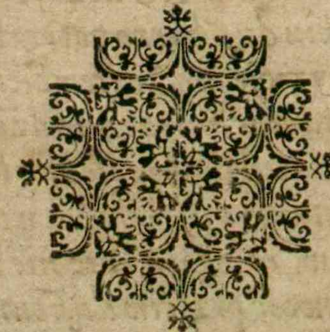
EGo Ioannes Iamiełkowski Societatis IESV Præpoſitus Prouincialis per Lithuaniam, facta mihi poteſtate ab Admodum R. P. N. Mutio Vitelleſco, Puncta Concionum, ab Aduentu vſque ad Quadrageſimam, quæ P. CONSTANTINVS SZYRWID Societatis Noſtræ, vernaculâ linguâ conſcripſit, ab aliquot Theologis eiuſdem Societatis examinata, & approbata, in lucem dari permitto. In cuius rei fidem Auctori Chirographum hoc dedi, Officij mei Sigillo munitum.
Neſuiſij. 17. Ianuar: Anno 1629.

APPROBATIO
R. P. Prouincialis.

EGo Ioannes Iamiełkowski Societatis IESV Præpoſitus Prouincialis per Lithuaniam, facta mihi poteſtate ab Admodum R. P. N. Mutio Vitelleſco, Puncta Concionum, ab Aduentu vſque ad Quadrageſimam, quæ P. CONSTANTINVS SZYRWID Societatis Noſtræ, vernaculâ linguâ conſcripſit, ab aliquot Theologis eiuſdem Societatis examinata, & approbata, in lucem dari permitto. In cuius rei fidem Auctori Chirographum hoc dedi, Officij mei Sigillo munitum.
Neſuiſij. 17. Ianuar: Anno 1629.

PRZEDMOWA
DO CZYTELNIKA.

Aſs tu Czytelniku łáskáwy punkty do kazań doſyć, iako mnimam, doſtáteczne, á nie sáme kazánia iſtotne, iáko w innych Poſtillách ieſt obyczay. Miałem to dobrze ná oku, áby y nazábáwnieyſſy łácno tę pracą moię czytáć mogli, y żeby śię wygodźiło káznodźieiom, ktorzy nie ták słow, iáko rzeczy sámey potrzebuią. Więc nie tylko śiły moie znácznie náwatlone rozſſerzáć mi śię z księgą nie dopuśćiły, ále y ſámá przyiemność krotkośći w wieku teráźnieyſſym.

A iż kśiąg ták Łáćińskim iezykiem, iáko y innymi nápiſanych i ſt iuż niemal bez liczby, Litewskiego záś iezyká, ku pozyskániu duſs bárzo potrzebnego, w kśięgách przyskępiey, punkty moie przedśięwźięte po Litewsku, Polſſczyzną wykłádáiąc, miedzy ludźie podáię, áby pomoc miał y ow, co nie ieſt doskonále biegły w Litewſſczyźnie, gdy przez czytánie tych kśiążek wielką iey cześć ſocie przypomni: y ow, co zgołá nic nie rozumie po Litewsku, á ma gorliwość przećiw duſsom bliźnich ſwoich,

gdyz

PRZEDMOWA
DO CZYTELNIKA.

Aſs tu Czytelniku łáskàwy punkty do kazań doſyć, iako mnimam, doſtáteczne, á nie sáme kazánia iſtotne, iáko w innych Poſtillách ieſt obyczay. Miałem to dobrze ná oku, àby y nazábáwnieyſſy× łácno× tę pracą moię czytáć mogli, y żeby śię wygodźiło× káznodźieiom, ktorzy nie ták słow, iáko rzeczy sámey potrzebuią. Więc nie tylko śiły moie znácznie náwatlone rozſſerzáć mi śię z księgą nie dopuśćiły, ále y ſámá przyiemność krotkośći w wieku teráźnieyſſym.

A iż kśiąg ták Łáćińskim iezykiem, iáko y innymi nápiſanych i{e}ſt iuż niemal bez liczby×, Litewskiego záś iezyká, ku pozyskániu duſs bárzo potrzebnego, w kśięgách przyskępiey, punkty moie przedśięwźięte po Litewsku, Polſſczyzną wykłàdáiąc, miedzy ludźie podáię, àby pomoc miał y ow, co nie ieſt doskonále biegły w Litewſſczyźnie, gdy przez czytánie tych kśiążek wielką iey cześć ſo{b}ie[1] przypomni: y ow, co zgołá× nic nie rozumie po Litewsku, á ma gorliwość przećiw duſsom bliźnich ſwoich,

gdy z

1 Prawdopodobnie „ſobie".

DO CZYTELNIKA

gdy z wytłumáczenia przez Polſczyznę obok położoną Litewski ięzyk ſam zrozumie.

A ieśliby śię komu zdáłá Polſczyzná nie owſeki[×] przebráná[×] ábo głádka, niechay wie, że tu nie było żadnego zamysłu Polſczyznę właśnie ludźiom ná piśmie podáwáć, áby śię iey vczyli, ále tylko ſpoſobne[×] Litewskiego ięzyká wytłumáczenie vczynić, y słowo w słowo, ile rzecz dopuſczáłá, wyłożyć, áby mogł być zrozumiány.

Spytaſli záś, czemubym ſámemi tylko piſmá świętego świádectwy propozycye[×] moie potwierdzał. Ná to ták odpo[-]wiádam, że ſą bárzo gruntowne y nieprzekonáne ná podpárćie wſelkiey prawdy od Bogá obiáwioney, y dowody z nich rozum wiążac, wolą zápaláią.

Przy kráwędźi[×] kśiążek krotiuchno śię nátraca[×] po Łáćinie, coby śię we wſytkim punkćie záwieráło, ábyś bez żadney vtráty czáſu wiedźiał, ieśli ma być czytány ten ábo ow punkt, y coby z niego wźiąć na ſwą potrzebę.

Przydáłem[×] też reieſtr Łáćiński rzeczy przednieyſych[×], áby tu náleźli iákikolwiek obrok[×] y ći, ktorzy żadnego z tych dwu ięzykow nie vmieią. Przezeń bowiem do kráwędźi[×] kśiążek odesłáni, wnetże znayda, y ſáme iſtotę náuk, punktámi ſwemi ocyrklowánych[×], y onychże z mieyſc piſmá świętego potwierdzenie.

Potrze-

PRZEDMOWA

Potrzebáćby ná Litewski ięzyk kreſek nieiákich, ktore śię zowią po Łáćinie Accentus[×]*, áby, z przyrodzenia po Litewsku nieumieiący, potráfił z nich dobrze mowić, y czytáć, áleby też potrzebá do nich nowego y oſobliwego druku, y koßtu, ktoregom ia teraz nie mogł mieć. Kto tedy chce doskonále z accentem*[×] *po Litewsku mowić, nieh*[1] *śię, słuchaiąc innych, w tym ięzyku biegłych, do niego przyzwyczái.*

Dotąd ſpráwę dawßy o sámey kśiążce, przychodźi mi iuż po kázáć, iákie iey ma być z pożytkiem vżywánie.

Może kto naprzod[×] *vżywáć tych punktow, iáko punktow medytácyey ábo rozmyślánia ku ſwemu właſnemu pożytkowi, y ku pobudzeniu w ſobie áfektow*[×] *nábożnych. Ieſt tu bowiem máterya obſita do rozmyślánia pożytecznego. Może ich ießcze vżywáć nie tylko do kazań, ále też do exhortácyy*[×]*, y rozmow nabożnych z drugimi.*

Dowodow záś do przerzeczonych[×] *punktow więceiem przywodźił, ábyś według vpodobánia ábo wßytkich vżył, ábo ieden ſobie obrał, ktorybyś rozßerzył, y doſtátecznie wyłożył. Więcey śię też punktow podáie ná káżdą Nięḍźiele, ábyś z nich, coć śię podobá, lubo ná ſwoie rozmyślánie, lubo do náuczánia inßych, obrał, ábo ich więcey rázem złączył, według ſwego zdánia.*

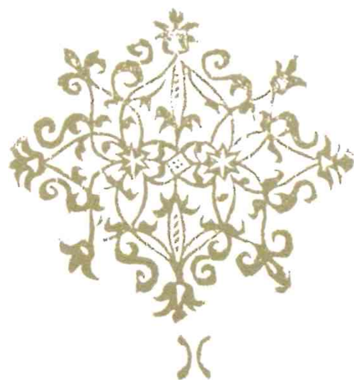
Ktemu

1 Err. Powinno być „niech".

DO CZYTELNIKA.

Ktemu× ſą tu niektore rzeczy, ktore śię dla proſtych słucháczow nie zgodzą×, ále dla vczeńſzych, przeto według poiećia słucháczow brák× ma być czyniony w podawániu ich, áby proſtſzym łácnieyſze×, á poiętnieyſzym gruntownieyſze były podawáne[.] J dla tegoć śię też więcey punktow kłádźie, miedzy ktorymi nie wſzytkie ſą trudne.

Ná oſtátek tylkom tu ná kilánaśćie Niedźiel punkty wydał, dla nie ſpoſobnego× zdrowia, według ktorego muśiałem pracą miárkowáć, rozdźieleniem ią lżeyſzą czyniąc. Przedłużyli mi Pan Bog żywotá, choć y w tym nátártym zdrowiu, mam nádźieię, że w oſtátku punktow pożądániu twemu wygodzę× iák naprędzey. Przy tym bądź łáskaw Czytelniku miły, á tę moię iáką táką pracą zá wdźięczne przyimi, y oney zdrow záżyway×.

JN-

DO CZYTELNIKA.

Ktemu ſą tu niektore rzeczy, ktore śię dla proſtych słucháczow nie zgodzą, ále dla vczeńſzych, przeto według poiećia słucháczow brák ma być czyniony w podawániu ich, áby proſtſzym łácnieyſze, á poiętnieyſzym gruntownieyſze były podawáne J dla tegoć śię też więcey punktow kłádźie, miedzy ktorymi nie wſzytkie ſą trudne.

Ná oſtátek tylkom tu ná kilánaśćie Niedźiel punkty wydał, dla nie ſpoſobnego zdrowia, według ktorego muśiałem pracą miárkowáć, rozdźieleniem ią lżeyſzą czyniąc. Przedłużyli mi Pan Bog żywotá, choć y w tym nátártym zdrowiu, mam nádźieię, że w oſtátku punktow pożądániu twemu wygodzę iák naprędzey. Przy tym bądź łáskaw Czytelniku miły, á tę moię iáką táką pracą zá wdźięczne przyimi, y oney zdrow záżyway.

JN-

JNDEX DOMINICARVM & Punctorum, quæ in hac *parte operis continentur.*

5 Diſpo-

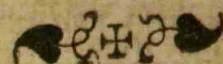
1 Err. Turi būti „prœlium“.
2 Err. Turi būti „12“.
3 Err. Apverstas „r“ žodyje „Judiciaria“.
4 Err. Turi būti „21“.
5 Err. Prieš kablelį nereikalingas tarpas.
6 Err. Turi būti „Incarnatio“.
7 PS I 71: „voluerunt“.
8 Err. Turi būti „peccatum“.
9 PS I 124: „ſæcularis“.

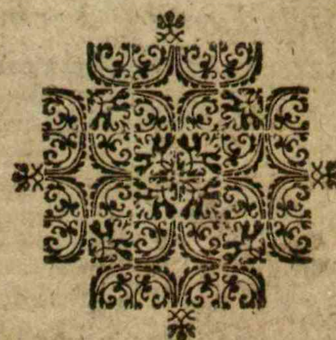
INDEX

5 Cur

1 PS I 149: „Motiuum amißio gratiæ diuinæ".
2 PS I 165: „Domini".
3 Err. Praleistas ketvirtojo punkto pavadinimas; žr. PS I 181 p.
4 Err. Turi būti „quærendus".
5 Err. Trūksta lotyniško punkto pavadinimo nurodomoje PS I 216 vietoje.
6 PS I 228: „De laude".
7 Err. Turi būti „poſt Epiphan:".
8 Err. Turi būti „quo".
9 Err. Turi būti „poſt Epiphan."
10 Err. Turi būti „granum".
11 Err. Turi būti „tritici".

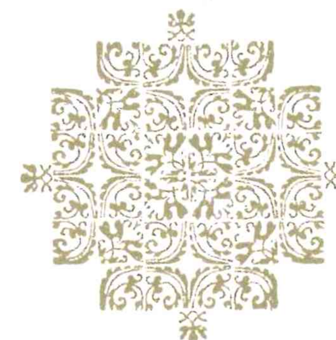
INDEX

INDEX

1 Err. Turi būti „Quid".

Vnt pirmos Nedelos
Aduento: Euángelia Luk: padeimi 21[A].

ANuo m{e}tu: Biłoio wieſʒpats Jeſus mokitiniump ſawo. Bus żinkłay vnt ſaułes, ir meneſio, ir żwayzdźiu, ir vnt żiames priſpaudimas giminiu, del ſumiśimo vżieimo mariu ir wilniu, dźiuſtunt żmonemus nuog baymes, ir łaukimo (tu dayktu) kurie atays vnt wiſo ſwieto. Nes galibes dungaus paſiwiskins, ir tadu iſʒwis ſunu żmogaus ataiunti debeſiy, ſu galiby didźiu ir Maieſtotu. A tiemus dayktamus pradeduntis, weyzdekite ir pakielkite gałwas iuſu: nes iau artinas atpirkimas iuſu. Jr paſakie iiemus priliginimu. Weyzdekite vnt figos, ir vnt wiſu medźiu, kad iau ſprogsta, żinote iog arti ira waſara. Teypo ir ius kadu iżwisite tay deduntis, żinokite iog arti ira karaliſte Diewo. Vżtieſu ſakau iumus, iog ne praſʒoks ta gimine, net wiſatay[1] iſſipildis. Dungus ir żiame praeys, bet żodźiey mano ne praeys.

A *Ná*

A Lk 21,25–33.
1 „wiſa tay".

Ná Niedźiele pierwßą
Aduentu/ Euangelia v Lukaßa
ś. w Rozdz 21.

WON czás: Mowił Jeſus vczniom ſwoim: Bedą znáki ná słońcu, y kśieżycu, y gwiazdách: á ná źiemi vćiśnienie narodow, dla zámießánia ßumu morskiego, y náwáłnośći: ták iż ludźie ſchnąć będą od ſtráchu, y oczekawánia tych rzeczy, ktore będą przychodźić ná wßytek świát. Abowiem mocy niebieskie wzrußone będą. A tedy vyrzą Syná człowieczego przychodzącego w obłoku, z mocą y z máieſtatem wielkim. A to gdy ſię dźiać pocznie, pogładayćieß á podnośćie głowy wáße: boć ſię przybliża odkupienie wáße. Y powiedźiał im podobieńſtwo: Poyrzyćie ná figę y ná wßytkie drzewá: gdy iuż z śiebie liſtki wypußczáią, wiećie, żeć iuż blisko ieſt láto. Tákże y wy, gdy vyrzyćie iż ſię to będźie dźiáło, wiedzćieß, żeć blisko ieſt kroleſtwo Boże. Záprawdę mowię wam; żeć nie przeminie ten to wiek, áż ſię wßytko zyśći. Niebo y żiemia przeminą: ále słowá moie nie przeminą.

PVN-

Ná Niedzielę pierwßą
Aduentu / Euangelia v Lukaßa
ś. w Rozdz 21[A].

WON czás: Mowił Jeſus vczniom ſwoim: Bedą znáki ná słońcu, y kśieżycu, y gwiazdách: á ná źiemi vćiśnienie[×] narodow, dla zámießánia ßumu morskiego, y náwáłnośći[×]: ták iż ludźie ſchnąć będą od ſtráchu, y oczekawánia tych rzeczy, ktore będą przychodźić ná wßytek świát. Abowiem mocy niebieskie wzrußone[×] będą. A tedy vyrzą Syná człowieczego przychodzącego w obłoku, z mocą y z máieſtatem wielkim. A to gdy ſię dźiać pocznie, pogładayićieß[×] á podnośćie głowy wáße: boć ſię przybliża odkupienie wáße. Y powiedźiał im podobieńſtwo: Poyrzyćie ná figę y ná wßytkie drzewá: gdy iuż z śiebie liſtki wypußczáią, wiećie, żeć iuż blisko ieſt láto. Tákże y wy, gdy vyrzyćie iż ſię to będźie dźiáło, wiedzćieß, {z}eć blisko ieſt kroleſtwo Boże. Záprawde[×] mowie wam; żeć nie przeminie ten to wiek, áż ſię wßytko zyśći[×]. Niębo y żiemia przeminą: ále słowá moie nie przemina.

PVN-

A Łk 21,25–33.

(3)

PVNKTAY SAKIMV DIEWO
Zodźio iż Euangelios, ir iż kitu Raſsto ſwynto wietu.

PVNKTA KAZAN z EVANGELIEY
y z innych Piſmá świętego mieysc.

Octo Analogiæ inter iudicium diuinum & humanum.

PVNKTAS I.

Aſztuoni paliginimay terp Diewo, ir terp żmoniu tieſos.

I. Terp ȝmoniu / kad bilineia ir waydu koki turi / iey patis ne ſudera / wienas vntru tieſon pa⸗wadiná. Tay aȝuſiłáy⸗ko ir Diewo tieſoy / kuriu dáris dienoy paſkutiney. Nes iau ſeney nuog pra⸗dȝios ſutwerimo to ſwie⸗to wisi eſme vnt io bayſi⸗os pawadinti tieſos / per ȝodȝius ir raſstus Patry⸗archu Pranaſsu ir Apaſs⸗tału. Ape ku daug ſkay⸗tome knigoſe ſswyntoſe. ‹Pranaſsawo ir ape tuos ſekmas ȝmogus nuog A⸗damo[A] wardu Enochas[B] biłodamas. Sȝtay «tieg⸗[1]» atayt

PVNKT I.

Ośmioràkie porownánie miedzy Boskim y ludzkim ſądem.

I. Miedȝy ludȝmi gdy śię prá⸗wuią[×] y ſpor iàki máią / ieśli śię sámi miedȝ y[2] ſobą nie pogodȝą ieden drugiego do ſądu poȝywa. Toȝ śię ȝácho⸗wa y na ſądȝię Boſkim / ktory vcȝyni ná końcu świátá. Abowiem iuȝ da⸗wno od początku ſtwo⸗rȝenia świata wſsyſcyſ⸗my ſą ná iego ſtraſsliwy ſąd poȝwáni; prȝeȝ ſłowa y piſma Patriarchow Pro[ro]⸗kow y Apoſtołow. O⸗cȝym śiła[×] cȝytamy w kśięgach Boȝych. ‹Proro⸗kował o tych śiodmy od Adama[C] imieniem Enoch[D] mowi{ą}ć. O to / «prawi» /

1. ratione citationis.

[A] Adomo; Adomas; Pr 5.
[B] Henochas (Enochas), Metušelacho (Metušelaho) tėvas; Jud 1,14–15; citata iš apokrifinės Henocho knygos (1,9), neįeinančios į Šventojo Rašto sudėtį.
[C] Adama; Adam; Rdz 5.
[D] Henoch, ojciec Metuszelacha; Jud 1,14–15; tekst cytowany z apokryficznej Księgi Henocha (1,9).
1 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
2 Err. Zbędny odstęp; musiało być „miedȝy".

atayt wießpats ſu ßwyn⸗tays ſawo tukſtunćieys daritu tieſos prieß wiſus›[.] Iud. Epiſt.[A] &c.

2. Tieſa ȥmoniu turi wietu kurioy daroſi. Teyp ir Diewas paſkire wienu wietu / kurioy mus ſudis. ‹Surinksiu «tieg» wiſas gimines› ‹kłonin Ioȝa⸗photo[B] / ir bilinesiu ſu io⸗mis tinay›[C].

3. Ʒmones del ſawo tie⸗ſu äȥumeta ſaw tikru die⸗nu / kurioy tieſawoiaſi aba bilineia. Teyp ir Die⸗was iſtate del ſawo ſudo dienu paſkutiny / ape kuriu ‹niekas ne ȥino ney Aniełay Dungaus / tik⸗tay pats Tewas›[D].

4. Tieſon ȥmoniu ſuſi⸗rinka tieſadariey / kurie ira vnt to paſtatiti. Tay bus ir vnt Diewo ſudo / kuriami aukśćiausias ir didȥiauſias ſudȥia ira wießpats muſu Ieſus Chriſtus. ‹Anas ira «tieg» / kuri iſtate Diewas Su⸗dȥiu giwuiu ir miruſiu›[E]. Kiti kurie prieg iam ſe⸗des

Pan prȝiydȝie w tyśiącách świętych ſwoich / áby cȝynił ſąd prȝećiwko wßytki{m}›[.] Iudæ Epiſt.[F] &c.

2. Ratione loci iudicij.

2. Na ſąd ludȝki ieſt mieyſce/ gdȝie śię odpra⸗wuie. T{á}k y Bog náȝna⸗cȝył iedno / ná ktorym nas ſądȝić będȝie. ‹Ȝgromá⸗dȝę / «práwi» wßytkie naro⸗dy› ‹ná dolinę Ioȝaphat[G] y będę ćię tam ſądȝił›[.] Ioél: 3[H].

3. Ratione temporis.

3. Ludȝie dla ſwych ſą⸗dow naȝnácȝáią ſobie pewny dȝień / ktorego śię práwuią[×]. T{á}k y Bog po⸗ſtanowił[×] dla ſwego ſądu dȝień oſtátni / o ktorym ‹nikt nie wie áni Anyoło⸗wie niebieſcy i{e}dno ſam Oćiec›. Matth: 24[I].

4. Ratione conuentus iudicum.

4. Do ſądu ludȝkiego ȝbieráią śię ſędȝiowie kto[⸗]rȝy na {t}o ſą wyſtáwieni[.] Toȝ będȝie y ná ſądȝie Bo⸗ȝym ná ktorym naywyß⸗ßy y naywiękßy ieſt Pan naß Ieſus Chriſtus. ‹On «prawi» ieſt od Boga po⸗ſtawiony[×] Sędȝią ȝywych y vmárłych›[.] Act. 10[J]. In⸗ni ktorȝy prȝy nim śie⸗dȝi{e}ć

A Jud 1,14–15.
B Juozapato klonin; Juozapato (Jehošafato) slėnis; Jl 4,2; BSV Ioel 3,2.
C Jl 4,2; BSV Ioel 3,2.
D Mt 24,36.
E Apd 10,42.
F Jud 1,14–15.
G Jozafata (Joszafata); Dolina Jozafata (Joszafata); Jl 4,2; BW Jl 3,2.
H Jl 4,2; BW Jl 3,2.
I Mt 24,36.
J Dz 10,42.

5 Niedʒ̇ielę Aduentu

des draugie ſu iuo ſudi⸗dami / bus Apaßtałay / ir kiti d[i]dʒios ßwyntibes Diewo tarnay pagal anu ʒ̇odʒiu. ‹Sedeſite› ‹vnt dwi⸗likos ſoſtu ſudidami dwi⸗likà kialu aba giminiu Iʒraelo›[A].

Matth: 19.
5. Ratione accuſatorum.

5. Vnt ǯmoniu tieſos / daǯnay reykia turet ray⸗śitoiu ir ſwiedku. No⸗rint tu ne prywało Die⸗was / nes anas ǯino wiſa / ir regi kas ira kałtás / ir kas teyſus: Wienok pri⸗ims rayśitoius ir swied⸗kus / ir kłauſis iu. Tie rayśitoiey / bus paties ǯmogaus tikra io śirdis ir ǯinia / kuriu ſawimp turi / ir giarey iaućiaſi iey nuſideio aba ne nuſideio / bus aniełay ßwyntieii / bus welinay / bus ir kiti ſutwerimay[B].

6. Ratione ſcrutinij cauſæ.

6. Tieſoy ǯmoniu dide ira rupeſtis ape iǯtiſu / ir ne priwilunti daſiǯinoi⸗mu ir iǯtirimu wiſo to / kuo apraysitas nuside⸗io / adunt prieśinikas ne⸗ po⸗

dʒ̇ieć będą weſpół[x] ʒnim / ſądʒąc / roʒumieią śię A⸗poſtołowie / y inni wiel⸗kiey świętobliwośći ſłu⸗dʒy Boʒ̇y. ‹Będʒiecie› ‹ſie⸗dʒ̇ieć ná dwunaſtu ſtoli⸗cách[x] ſądʒąc dwanaśćie pokolenia Iſraelſkiego›[C].

5. Náſądʒie lndʒkim[1] / trʒeba cʒęſto mieć inſty⸗gátory[x] y świádki. Acʒ[x] tych nie potrʒebuie Bog bo on wßytko wie y wi⸗dʒ̇i kto ieſt winnym a kto ſprawiedliwym[2]. Iednak prʒiymie inſtygatory[x] y swiadki / y będʒie ich ſłu⸗chał. Ci inſtygatorowie[x] będą: własne cʒłowiecʒe ſumnienie[3] / y wiádomość ktorą ma w ſobie y dobrʒe wie ieśli ʒ grʒeßył / abo nieʒgrʒeßył / będą Anio⸗łowie święći / cʒárći y in⸗ne ſtworʒenia[.] Ro: 2[D]. Matt. 13[E]. Abacuc. 2[F].

6. Ná ſądʒie ludʒkim wielkie ieſt ſtáranie o prawey y nieomylney wiadomośći[x] y wybádá⸗niu śię wßytkiego tego / wcʒym obʒ̇áłowany[x] wy⸗ ſtąpił /

A Mt 19,28.
B Rom 2,1–16; Mt 13; Hab 2.
C Mt 19,28.
D Rz 2,1–16.
E Mt 13.
F Ha 2.

1 Err. Użycie „n" zamiast „u".
2 Err. Brak znaków przestankowych w zdaniu; por. tekst litewski.
3 Wyraz „sumnienie" w tekście PK występuje w archaicznej, nieuproszczonej postaci (wobec nowszej formy „sumienie").

poteyſey ii kaltindamas / ne teyſingay ne primitintu ir ne ſłogintu. Teip ir Diewo tieſoy bus / iʒkratis ir iʒwartis ſudʒia teysingas / wiſas ʒmoniu dumas / ʒod{ʒ}ius ir darbus / pagal ſtatutu aba priſakimu ſawo / kurieys aʒudráude / ádunt pikto łynktumes ogiara[1] daritume. ‹Kas aʒu nieku turi mani /› ‹ſudis ii ʒodis / kuri kałbeiau dienoy paſkutiney›[A] / ʒodis / tay ira priſakimay.

7. Iʒkłauſys ir iki gału ißmanys ſudʒia tieſu / iʒduoſti dekretu / koki aprayśitas nupełne. Nekałtu iʒłáydʒia ir luoſu daro / kałtu paſkundina. Tay padaris ir Diewas. Nekaltiemus taris ‹eykśite págirtieii tewo mano / pawełdekite› ‹karaliſty›[B] [et]c. Kaltiemus wel. ‹Atſtokite nuog manis prakieyktieii / eykite {v}gnin vmʒynon›[C]. 8. Vnt

ſtąpił / áby go adwerſarʒ[×] nieſłußnie nan winę kładąc / do nakładu[×] nie prʒywodʒił / y nieſpráwiedliwie nie ściſkał[×]. Tak śię y ná ſądʒie Boʒym ſtanie. Wytrʒęśię y wyßpera ſędʒia ſprawiedliwy wßytkie ludʒkie myśli / słowa y vcʒynki według ſtatutu y prʒyka[⸗]ʒania ſwego / ktorym ʒakazał abyſmy śię ʒłego wiárowali[×] a dobre cʒynili. ‹Kto gardʒi mną /› ‹słowá ktorem mowił te go ſądʒić będą w dʒień oſtatecʒny›[D] / słowa / to ieſt prʒykaʒánia[.] Ioan: 12.

7. Prʒeſłuchawßy y doſtatecʒnie ʒroʒumiawßy ſędʒia ſpráwę / wydáie táki dekret / iáki obʒałowany[×] ʒáſłuʒył. Niewin[⸗]nego wolnym cʒyni á win[⸗]nego potępia. Toʒ y Bog vcʒyni. Niewinnym rʒecʒe: ‹{p}odʒcię błogosłáwieni Oyca mego / O śięgnicie kroleſtwo›[E] [et]c. Winnym ʒaś: ‹odſtąpćie odemnie prʒeklęći w ogień wiecʒny›. Matt. 25[F]. 8. Ná

7. Ratione decreti.

A Jn 12,48.
B Mt 25,34.
C Mt 25,41.
D J 12,48.
E Mt 25,34.
F Mt 25,41.
1 Err. Turi būti „o giara".

Niedʒielę Aduentu.

8. Ratione executionis decreti.

8. Vnt gáło eſti dekreto iʒduoto iʒpildimas. Tây deſis ir Diewo Sudy be atguldimo ir be maʒiauſio patrukimo / ʒiame iʒſiʒios ir prakieyktuoſius praris ir vgnis ne giſunty vmʒinay degins. Pagirtuoſius wel dungus priims / ir vnt vmʒiu linksmibeſe ne iʒſakitoſe łaykis. ‹ir[1] eys «tieg paſkun[ꞌ]dintieii» vnt kunćios vmʒinos / a teyſus ing giwenimu vmʒinu›[A].

8. Ná koniec bywa wykonanie dekretu / ktory ſędʒia wydał: To śię ſtanie y na ſądʒie Boʒym beʒ odwłoki[×] y beʒ namnieyßego omießkánia[×]. Ȝiemiá śię roſtąpi / y prʒeklętych poʒrʒe y ogień niegasnący ná wieki palić będʒie[.] Błogoſławionych ʒaś nie[ꞌ]bo prʒiymie / w wiecʒnych y niewypowiedʒiánych rádośćiach chować[×] będʒie. ‹Poydą / «práwi / potępieni» ná mękę wiecʒną / á ſpráwiedłiwi do ʒywota wiecʒnego›. Matth: 25[B].

PVNKTAS II.

Decem differentiæ inter iudicium humanum & diuinum.

Dešims skiriu terp Diewo ir terp żmoniu tieſos.

PVNKT II.

Dźieśięć rożnic miedzy Boskim á miedzy ludzkim ſądem.

1. In iudicio humano euadit reus ſæpè negatione delicti.

1. Kirius aba neligi[ꞌ] be terp Diewo ir terp ʒmoniu ſudo. Kad aprayšitas ginaſi ſtypray iey priešinikas io drutáy ne pri{ſ}pirs norint butu kałtas iʒſpruſta iʒ runku ſudʒios be koroimo kaip ne kałtas

1. Oʒnica abo nierownośc miedʒy Bo[ꞌ]ſkim á miedʒy ludʒkim ſądem. Gdy śię obʒałowány[×] potęʒnie prʒy[×] / ieśli prʒećiwnik i{e}go mocnie nie prʒyprʒe choćiaʒby winnym był ʒ rąk ſędʒiego vcho

A Mt 25,46.
B Mt 25,46.
1 Err. Turi būti „Ir“.

kałtas. Bet vnt Diewo ſudo tay negałes but nes anas ira ſudʒia wiſaregis ir wiſaʒinus / ⌜kuris iʒkrato śirdi ir inkſtus ir widurig paćius ʒmogaus⌝[A]. Todryn ne wienas kałtu budamas ne gałes aʒuſigint ſawo piktu darbu. ‹Kayp «tieg» biłay ne paſitepiau biauribemis / paſkuy B{á}áli[B] ne waykśćiojau›[C]. ‹Aß bilinesiu ſu tawim / todryn iog tarey ne nuſideiau›[D].

vchodʒi beʒ karánia iáko niewinny. Lecʒ to ná ſądʒie Boʒym być nie moʒe ábowiem Bog ieſt ſędʒią wßytko widʒącym y wiedʒącym / ⌜ktory śię báda ſerc / nerek y ſamych wnetrʒnośći cʒłowieczych⌝ pſ. 7[F]. Dla tego ʒaden winnym będąc ʒaprʒeć śię[×] nie będʒie mogł ʒłych ſpraw ſwoich. ‹Iáko «prawi» mowiß nie ʒmaʒałã[×] śię ſpro[⸗]ſnośćią[×] / ʒa Báálem[G] nie chodʒiłám›[H] / ‹ia śię ʒtobą ſądʒić będę dla tego ʒeś rʒekłá nie ʒgrʒeßyłam›. Ierem. 2[I].

{2}. Deriuatione criminis in alium.

2. Neſigina padaris / bet ſakos liepiamas ir priwerſtas padaris nuog kitu. Tay vnt Diewo ſudo newienam[1] neſiſeks. ‹Kiekwienas «tieg» naßtu ſawo neśios›. Gal. 6[E].

2. Nie prʒy śię[×] kto vcʒyniwßy / lecʒ powiáda ʒe to ʒ roſkaʒ{a}nia y innych mu[⸗] ſu vcʒynił. To ná ſądʒie boſkim nikomu śię nie vda. ‹Kąʒdy bowiem ćięʒar ſwoy ponieſie›. Ga. 6[.] Eʒe. 18[J].

{3}. Precibus.

3. Meldʒiamas łabay / kartays iʒłeydʒia ſudʒia kałtu: Bet małdu ir ſu aßaromis Diewas ſawo ſudy ne kłauſis. ‹Tadu «tieg» ʒadins manis vnt pad{e}imo / a ne ißkłauſiſiu /

3. Ʒá proʒbą vśilną podcʒas[×] ſędʒia wypußcʒa winnego. Lecʒ proʒb y ʒe łʒámi Bóg na ſwym ſądʒie nie wyſłucha. ‹Na ten cʒas «prawi» będą mię wʒy[⸗]wáć ná pomoc / á nie wyſłu⸗

A Ps 7,10.
B Baalj; Baalas; Jer 2,23.
C Jer 2,23.
D Jer 2,35.
E Gal 6,5; Ez 18.
F Ps 7,10.
G Baalem; Baal; Jr 2,23.
H Jr 2,23.
I Jr 2,35.
J Ga 6,5; Ez 18.
1 „ne vienam".

Tunc inuocabunt me & non exaudiam: Prou. 1. V. 28. 4. Muneribus.

Non accipies perſonam nec munera: quia munera excæcant. Deut. 16[.] V. 19.

Deus meus es tu <> bonorum meorum non eges. Pſ. 15. V. 2.

5. Potentia & minis magnatum.

Balteum Regum diſſoluit, & præcingit fune renes eorum. Iob: 12. V. 18.

ſiu / vnkſti ritu kielſis / a ne ras manis›[A].

4. Sudʒios ʒiames del dowanu luoſu daru[1] ap⸗kaltintu. Todryn aʒu⸗draude Diewas iiemus imt dowanas. ‹Ne imk «tieg» dowanu: nes do⸗wanas apakina›[B]. Bet Diewas wi{ſ}aturis ne pri⸗wało ne iokiu dowanu. ‹Diewas mano eſsi / gie⸗ro mano ne priwałay›[C].

5. Deł galibes ir pa⸗grumʒdimu Didʒiunu tos {ʒ}iames ſudʒios ne teyſin⸗gay ſudiia. Kayp anie padare / kurie iʒſignndy[2] karalienes Ieʒabelos[D] ne kałtu Nabothu[E] vnt ſmer⸗ties iʒdawe. Diewas ira ſudʒia wiſagalis / ka⸗ralu ir kunigaykſćiu neſibiio / gieriaus ira iie⸗mus patiemus łabay bayſus ir graus{m}yngas. ‹Kuris «tieg» atiuoſia iuo⸗ſtu kara[l]ju / ir wieton brungios ioûſtas[3] periuo⸗ſia wirwemis inkſtus iu›[F].

B Kuris

ſłucham / ráno wſtaną / á nie naydą mię›. Prou: 1[G].

4. Sędʒiowie ʒiemscy⸗[4] dla podarkow wolnym cʒynią obʒałowánego[x]. Dla tego ʒákaʒał Bog im nie brać podárkow. ‹Nie bierʒ «prawi» podárkow / bo podárki ʒaślepiaią›[.] Deut. 16[H]. Lecʒ Bog wßytko máiący nie po⸗trʒebuie ʒadnych podar⸗kow. ‹Bogiemeś ty moim⸗[5] dobr moich nie potrʒebu⸗ieß›. Pſal: 15[I].

5. Dla potęgi y pogro⸗ʒek Potentatow[x] ʒiem⸗ſkich ſędʒiowie nieſpra⸗wiedliwie ſądʒą. Iáko o⸗ni vcʒynili / ktorʒi prʒe⸗lękßy śię krolowey Ie⸗ʒab{e}l[J] niewinnego Nabo⸗tha[K] ná śmierć ſkaʒali. 3. Reg: 21. Bog ieſt ſędʒią wßechmogącym ktory śię krolow y kſiążąt nie lęka / ále racʒey ieſti{m} ſamym barʒo ſtraßliwy y ogro⸗mny. ‹Ktory / «prâwi» / odpa⸗ſuie pas Krolom / y mia⸗ſto[x] drogiego pásá prʒe⸗páſuie powroʒem nerki

B ich

A Pat 1,28.
B Įst 16,19.
C Ps 16,2; BSV Ps 15,2.
D Jezabelės; Jezabelė; 1 Kar 21,1–19; BSV 3 Rg 21,1–19.
E Nabotą, Nabotas; 1 Kar 21,1–19; BSV 3 Rg 21,1–19.
F Job 12,18.
G Prz 1,28.
H Pwt 16,19.
I Ps 16,2; BW Ps 15,2.
J Izebel; 1 Krl 21,1–19; BW 3 Krl 21,1–19.
K Nabota; Nabot; 1 Krl 21,1–19; BW 3 Krl 21,1–19.
1 Err. Turi būti „daro".
2 Err. Turi būti „iʒſigundy".
3 Err. Turi būti „iûoſtas".
4 Err. Zbędny znak przenoszenia.
5 Err. Zbędny znak przenoszenia.

‹Kuris iʒdreſkia iʒ gierkłes dwaſu kunigaykśćiamus / bayſus pokim karalu ʒiames›[A].

6. Kartays kalinis vnt kakło paſadintas kaliney / iʒbegà. Bet iʒ Diewo tieſos ir runku io niekas ne iʒbegs. ‹Kur eyſiu nuog akiu tawo›[B].

7. Paßaukſtas[1] kas aǯu piktadeiu / iey pirm dekreto numirs be karoimo i{ʒ} to ſwieto iʒśieyt. ⌜Bet Diewas ira ſudʒiu giwu ir miruſiu / ne wienas nuſideis / karoimo io nenuſiłynks ney giwas ney numiris⌝[C].

8. Sudʒia ʒiames paſikrutina miełaśirdiſty ir kitays affektays ir ſuſimiłys atłeydʒia kałtam. Bet Diewas ne turi tokiu affektu. ‹Pergałetoias Iʒraeliy ne prałeys nuſideiuſiam / ir vnt pagayłe[⸗]imo ne paſigriʒ. Nes ne eſti ʒmogum adunt gayłetu›[D].

9. Padeſt

ich›[.] Iob. 12[E]. ‹Ktory wydʒiera ʒ gardłá duchá kśiąʒętom ſtraßliwy prʒ{e}d krolmi ʒiemſkimi›. Pſ: 75[F].

6. Pod cʒas[×] więʒien ná gárdło posádʒony vćiec moʒe. Lecʒ ʒ boſkiey ſpráwiedliwośći y ʒrąk íego nikt śię nie wyłamie. ‹Gdʒie poydę od twarʒy twoiey›. Pſal. 138[G].

7. Powołány[×] kto ʒa ʒłocʒyńcę / ieśli prʒed dekre[⸗]tem vmrʒe beʒ karania ʒtego świáta ʒchodʒi. ⌜Lecʒ Bog ieſt ſędʒią ʒywych y vmarłych ʒaden grʒeſʒny karánia iego nie vydʒie ani ʒywy ani vmárły⌝. Act. 10. 2. Machab. 6[H].

8. Sędʒia ʒiemſki w ʒrußa śię[2×] do miłoʒierdʒia / y do innych aff{e}ktow[×] y ʒlitowáwßy śię odpuscʒa prʒeſtępcy. Lecʒ Bog nie ma takich affektow[×]. ‹Ʒwyćieʒca «prawi» w Iʒraełu nie prʒepuśći[×] / y do politowánia[×] śię nie ſkłoni[×] abowiem nie ieſt iako cʒłowiek áby miał ʒałowáć›. 1. Reg: 12[I]. 9. Po⸗

Qui aufert ſpiritum principum. Pſal. 75.

6. Fuga.

Quo à facie tua fugiam. Pſal. 138.

7. Morte ante latam ſententiam.

8. Commotione affectuum.

Triumphator in Iſraël non parcet & pœnitudine non flectetur: neq[ue] enim homo eſt vt agat pœnitentiam. 1. Reg: 15. V. 26[J].

A Ps 76,13; BSV Ps 75,13.
B Ps 139,7; BSV Ps 138,7.
C Apd 10,42; 2 Mak 6,12–16.
D 1 Sam 15,29.
E Hi 12,18.
F Ps 76,13; BW Ps 75, 13.
G Ps 139,7; BW Ps 138,7.
H Dz 10,42; 2 Mch 6,12–16.
I 1 Sm 15,29.
J BSV 1 Sm 15,29.
1 Err. Turi būti „Paßauktas".
2 „wʒru=ßa śię".

Niedʒielę Aduentu.

9. Appellatione ad superius tribunal.

Omnes <> nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. 2. Corinth. 5. V. 10.

10. Acceptione per[-]ſonarum.

Nihil horum re{o} patrocinatur in iudicio diuino.

Scimus quia verax es &c. non enim reſpicis perſonam hominum. Matth[.] 22. V. 17[A]*.*

9. Padeſt daʒ̇{ň}ay ape⸗lacia aba atſiliepimas aukßtesniop ſudop ap⸗rayśitam. Diewo tri⸗bunałas ira auksćiau⸗ſias / nuog kurio niekas negal kitan appellawot. ‹Wisiemus reykia paſi⸗rodit vnt tribunało Chriſtaus / adunt kie⸗kwienas imtu› ‹tay / ku nupełne›[B].

10. Atſiʒ̇wilgieimas vnt perſunos daug gał vnt ſudo ʒ̇moniu / kuo ira taſay kuri ſudiia ſudʒ̇ia / iey gintis io / iey paʒ̇iſta⸗mas. Bet Diewas not⸗ſiʒ̇wilgia ir ne priima perſunu. ‹Ʒinome «tieg» iog tieſus eſsi tu /› ‹nes ne weyʒdi vnt perſunos {ǯ}moniu›[C]. Norint tadu Chriſtus Wießpats ſu⸗dʒ̇ia / ira brolis muſu[D] wie⸗nok taſay brolis ne vnt broliſtes weyʒdes: bet vnt darbu muſu / ir pa⸗gal iu mus ſudis.

PVN⸗

9. Pomaga częſto ap⸗pelacia do wyʒßego ſądu obʒ̇ałowanemu[×]. Boſki tribunał ieſt nawyʒßy / od ktorogo nikt nie moʒ̇e apelować do innego. ‹Wßytkim «prawi» trʒeba pokaʒać śię ná trybunał Chryſtuſow› iáko na nay⸗wyʒßy / ‹áby kaǯdy odni⸗oſł› ‹to / co ʒaſłuʒ̇ył›[.] 2. Cor: 5[E].

10. Wʒgląd ná oſobę śiła[×] moʒ̇e ná ſądʒ̇ie ludʒ⸗kim / ieśli ten / kto⸗rego ſądʒ̇i ſędʒ̇ia / ieſt prʒyiaćiel / ieſli ʒnaiomy [et]c. Lecʒ Bog nie ma wʒględu / ani brakuie[×] oſobami. ‹Wiemy «práwi» / ʒ̇eś ieſt ſprawiedliwy /› ‹y nie oglądaß śię ná oſoby ludʒkie›. Matth. 22[F]. Rom.[G] Epheſ. 6[H]. Choćiaǯ tedy Chriſtus Pan ſędʒia / ieſt brátem náßym Ioan: 20[I]. prʒećię ten brát nie na bráterſtwo / ále ná ſprá⸗ẇy náße pátrʒąć y według onych nás ſądʒ̇ić bedʒ̇ie.

PVNKT

A BSV Mt 22,16.
B 2 Kor 5,10.
C Mt 22,16; taip pat žr. Rom 2; Ef 6,9.
D Jn 20.
E 2 Kor 5,10.
F Mt 22,16.
G Rz 2.
H Ef 6,9.
I J 20.

PVNKTAS III.

Diewo tieſa bus kayp k{a}r[i]one.

Treiopay gal t{e}y iż raſzto paſirodit.

1. Iż prieżaśćiu del ku⸗riu karalus żiames kariauia / tos rundaſi ir Diewiep. 1. Prie{ż}aſtis / paſikielimas prieß wieß⸗pati prigimtu / ir ażu⸗ſiginimas io waldżios vnt ſawis. ‹Anis prieſi⸗nas prieß świeſiby›[A]. ‹Kas ira wießpatim mu{ſ}u›[B]. 2. Turtes Diewo pa⸗ſawinimas / kuris ira garba io. ‹Garbos ma⸗no kitam ne duoſiu›[C]. 3. Pażieydimas Maie⸗ſtoto. ‹Ius wiſi bada⸗te mani›[D]. 4. Pertrauki⸗ma[s] ſundaros / kuriu Chriſtus wießpats terp Diewo ir terp muſu bu⸗wo padaris. ‹Pagadino ſun⸗

PVNKT III.

Boſki ſad będżie ná kßtałt woyny.

Troiákim ſpoſobem może śię to z piſmá pokazáć.

1. Przyczyn dla kto⸗rych krolowie żiem[ſ]ſcy walczą / te nayduią śię y w Bogu. 1. Przy⸗czyná rebel{i}á[x] przećiw Pánu przyrodzonemu / y nieprzyznánie władzey ie[ſ]go n{a}d ſobą. ‹Oni ſprze⸗ćiwili śię świátłośći› Iob[.] 24[E]. ‹kto[1] ieſt panem náßym› pſ: 11. 5[F][.] 2. Dżierżawy[x] Bo⸗ſkiey ſobie przywłaßczenie ktorá i{e}ſt chwałą iego. ‹Chwały moiey innemu nie dám›. Iſa: 42[G]. 3[.] Obra⸗żá Máieſtatu. ‹Wy wßy⸗ſcy bodżiećie mię›[.] Malach. 3[H]. 4. Rozerwánie przy⸗mierza / kt{o}re Chriſtus Pan miedzy Bogiem / y miedzy námi vczynił. ‹Popſowali przymierze wie⸗

Iudicium Dei futurum eſt vt prœli-um[2].

1. Ob cauſas, propter quas bellum geritur.

1. Eſt Rebellio[.]

Fuerunt Rebelles lumini. Iob: 24. V. 13.

2. Inuaſio bonorum Dei[.] Gloriam meam alteri non dabo. Iſai. 42.

L{æ}ſa Maiestas[.] Me uos configitis. Malach. 3. V. 10[I].

4. Ruptum fœdus: Diſsipauerunt fœdus ſempiternum. Iſa 24. 5.

A Job 24,13.
B Ps 12,5; BSV Ps 11,5.
C Iz 42,8.
D Mal 3,9; plg. Mal 3,8.
E Hi 24,13.
F Ps 12,5; BW Ps 11,5.
G Iz 42,8.
H Ml 3,9; zob. też Ml 3,8.
I BSV Mal 3,9.
1 Err. Zapis małą literą po kropce, początek nowego zdania.
2 Err. Turi būti „prœli-um".

5. Occiſio ſeruorum. cont. aff: occiderunt. Mat. 22[A].

ſundaru vmʒinu›[B]. 5. Tarnu Diewo iʒgiedinimas ir aʒumuśimas[C].

5.[1] *Ob apparatum belli{c}o ſimilem.*

2. Iog iʒſirinkimas vnt ſudo liginaſi raßty karioney / kuriami raſi paminetus wiſokius ginkłus kariones / ßarwus / ßalmu[2] / ragatiny / ſkidu / żinkłu aba karunu / triubu / kaławiiu / wilićias aba ßaudikłes / [et]c. kilpini / raytinikus[D].

Sumet armaturam[,] ſcutum, lanceam[,] arcum. Sapient. 5.

3. Ex effectibus bellum conſequentibus.

3. Iʒ pabaygos ir to / kas po karioney deſtis. Suſiwerćia wiſa / kas buwo iʒwerʒto kitay karaliſtey. Mayßtay perſtoia / lauiaſi wayday ir barnis / ſugriʒta ſundara terp tu / kurie kawaſi⸗[3] waydinikay eſti pakaroti. Teyp ir Diewas po ſuduy ati{e}ßk{o}s wiſa / ku iam buwo iʒwerʒi tyranay karaliſtey io. ‹Wiſa «tieg» padawe po koiams io› / «tay ira {w}iſas karaliſtes ʒiames» / ‹a nu regime ne wiſa paduota iam.

Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, ◇ nunc autem nec[-]dum videmus omnia ſubiecta ei. Hebr: 2. V. 8[.]

wiecʒne›[.] Iſai. 24[E]. 5. Sług Bożych ʒdeſpektowanie[×] y ʒamordowanie. Mat. 22[F].

2. Iʒ wyprawa na ſąd prʒyrownana ieſt w piſmie do wyprawy woienney / w ktorym naydʒieß wʒmiankę wßelákiego oręża / y broni woienney panc{e}rʒá/ prʒyłbice/ ßyßaka / włocʒnie / tarcʒe / chorągwie / trąby / miecża / ſtrʒał / łuku / iaʒdy [et]c. Sap: 5[G][.] Iſa. 59[H]. Pſ: 149[I] Matth. 24[J]: Apoc: 19[K]. &c.

3. Iʒ Końcá y ʒ ſkutkow woyny. Wrácá śię wßytko / co drugiemu kroleſtwu było wydarto. Vſtaią bunty / końiec biorą nieʒgody y ſwary[×] / wraca śię ʒgodá miedʒy temi ktorʒy walcʒyli / buntownicy karę odnoßą [et]c. Tak Bog po ſądʒie ody[ß]cʒe[×] / wßytko / co mu wydarli byli tyrani w kro[⸗]leſtwie iego. ‹Wßytko «práwi» podał pod nogi iego› / «to ieſt wßytkie kroleſtwá ʒiemſkie» ‹á teraʒ widʒiemy że nie wßytko ieſt podáno

A BSV Mt 22,6: „contumeliis affectos occiderunt".
B Iz 24,5.
C Mt 22,6.
D Išm 5,17–23; Iz 59,17; Ps 149,6; Mt 24; Apr 19,11–21.
E Iz 24,5.
F Mt 22,6.
G Mdr 5,17–23.
H Iz 59,17.
I Ps 149,6.
J Mt 24.
K Ap 19,11–21.
1 Err. Turi būti „2."
2 Err. Turi būti „ßałmu".
3 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.

iam›[A]. Tuometu[1] mayßtini⸗nikay[2] / tay ia[3] ſwietas taſay / wełinas[4] / piktibe / ſmertis ir wiſoki prieśi⸗nikay duśios ir kuno mu⸗ſu bus nuog Diewo pa⸗karoti / ir kas iam paćiam ir io ißrinktiemus prisi⸗eyt / bus {ſ}ugruȝinta.

PVNKTAS IV.

Tikribes tieſadario ir tie⸗ſas paskutines.

1. Idȝiauśia iß⸗mintis ir giłu⸗má ȝinios / ape wiſa kas deſtis terp ȝmoniu. ‹Gi⸗was «tieg» ira Diewo ȝodis› / «tay ira (Diewo ſunus)» ‹łabiaus perſkrodûs negi kaławias abißaley aßtras ir perſmegiûs ik perſkie⸗limu duśios ir dwasios / ſunariu ir ſmagenu›[B] / ‹ir nera ne wieno ſutwe⸗rimo pokim io nere⸗gimo›[C].

2. Ne pergałeta gali⸗be / kuriey niekas no⸗atſi⸗[5]

no iemu›[.] Hebr. 2[D]. Ná ten cȝás buntownicy/ to ieſt świát / cȝárt / ȝłość[x] / śmierć / y wßyſcy pr{ȝ}e⸗ćiwnicy duß y ćiał náßych od Bogá weȝmą ſwe ka⸗ránie / y to / co iemu ſame⸗mu y iego wybranym na⸗leȝy będȝię prȝywrocono.

PVNKT IV.

Własnośći[x] ſędźiego y ſądu Oſtátecznego.

1. Barȝo wielka y nieogárniona ma[⸗]drość y glębokość wiá⸗domośći[x] o wßytkim / co śię dȝieie miedȝy lu⸗dȝmi. ‹Ȝywe ieſt słowo Boȝe› «(to ieſt Syn Boȝy)» ‹prȝeraȝliwße niȝeli wßel⸗ki mieczȝobu ſtron oſtry / y prȝenikáiący aȝ do roȝ⸗dȝiel{e}niá duße / y duchá ſtawow teȝ y ſpikow[6]›[E] / ‹á niemaß ȝadnego ſtworȝe⸗niá niewidȝiálnego prȝed obliczem iego›. Heb. 4[F].

2. Nie ȝwyćięȝoná moc ktorey nikt śię nie oprȝe. Na

Proprietates Iudicis & iudicij[.]

1. Summa ſapientia.

Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usq[ue] ad diuiſionem animæ & corporis[G] *compagum quoq[ue] ac medullarum & diſcretor cogitationum & in[-]tentionum cordis: Heb: 4. V. 12.*

2. Summa poteſtas.

A Hbr 2,8.
B Hbr 4,12.
C Hbr 4,13.
D Hbr 2,8.
E Hbr 4,12.
F Hbr 4,13.
G BSV Hbr 4,12: „animæ ac spiritus".

1 „Tuo metu".
2 Err. Turi būti „mayßtini=kay".
3 Err. Turi būti „ira".
4 Err. Turi būti „welinas".
5 Err. Turi būti „no=tſi=".
6 „ßpikow".

15 Niedʒielę Aduentu

Tunc videbunt filium hominis <> cum poteſtate magna. Luc: 21.

atſigins. ‹Tadu ißwis ſunu ʒmogaus ataiunti debeſiy ſu galiby ir Maieſtotu›[C].

‹Ná ten cʒâs vyrʒą Syná cʒłowiecʒego / prʒychodʒącego w obłoku ʒmocą wielką y Maieſtatem›[I].

3. Summa iuſtitia. Quantum glorificauit ſe. Apoc: 13[A].

Pondus. Prou: 16. V. 11. Funiculus. Thren: 1. V. 8[B]. Calamus vel arūdo. Apoc: 11. V. 1.

3. Tieſiauśia teyſibe. ‹kayp[1] daug aukßtinos ir giereios łepinimoſe[2] / teyp didy duokite kuńciu ir werkſmu›[D]. Todryn raßty / Diewo teyſibe wadinaſi ſwaru[E] / vnt kurio Diewas ʒmoniu darbus ſweria / śniuru[F] / wołaktim[G].

3. Barʒo ſłußna ſpráwiedliwość. ‹Iako śię wie[⸗]le wynóśiłá y w roſkoßach byłá tyle dayćie iey męki y ʒałośći›. Apoc. 13[J]. Dla tego w piſmie ſpráwiedliwość Boſká náʒywa śię wagą na ktorey Bog ſpráwy ludʒkie waʒy / ßnurem / łokćiem. Prou[.] 16[K]. Iob. 31[L]. Thren. 2[M]. Apo. 11[N][.]

4. Apathia.

Pœnitudine non flectetur. 1. Reg. 15[.] V. 29.

4. Luoſibe nuog wiſokiu af{f}ektu / kurie ne perłeydʒia świeſiey tieſos regiet / ir pagal ios ſudit. Tu affektu Di{e}was ne tur / kayp ira aukśćiaus pamineta. ‹Pergałetoias Iſraeliy notłeys / ney vnt pagayłeimo paſigriʒ›[H].

4. Wolność od wßelákich aff{e}ktow[×] / ktore niedopuſcʒaią widʒieć iáśnie prawd{y} / y według niey ſąd{ʒ}ić. Tych affektow[×] Bog niema / iako śię wſpomniáło. ‹Zwyćięʒca w Iſraelu[O] nie prʒepuśći[×] / ani śię ʒalem ʒmiękcʒy›. 1. Reg. 15[P].

Proprietates iudicij.

Tikribes tieſos ira tos.

Właſnośći[×] ſądu ſą te.

1. Terribilitas. Areſcentibus hominibus præ timore. Luc. 21.

1. Bayſibe / kuri bus iʒ ʒinkłu / iʒ Maieſtoto ſudʒios / iʒ draugies didʒios

1. Strách / ktory będʒie ʒ ʒnákow / ʒ Maieſtatu ſędʒiego / ʒ wielkiey aſiſten:

A BSV Apc 18,7.
B BSV Lam 2,8.
C Lk 21,27.
D Apr 18,7.
E Pat 16,11; Job 31,6.
F Rd 2,8.
G Apr 11,1.
H 1 Sam 15,29.
I Łk 21,27.
J Ap 18,7.
K Prz 16,11.
L Hi 31,6.
M Lm 2,8.
N Ap 11,1.
O w Izraelu; Izrael; 1 Sm 15,29.
P 1 Sm 15,29.
1 Err. Turi būti „Kayp".
2 Err. Turi būti „łepinimuoſe".

dʒios / ir kariu ſu kurieys atays.

2. Wiſotime aba byn⸗driſt{e}. Nes wiſi vnt tos tieſos turi ſtatitis. ‹Wi⸗ſiemus mumus reykia paſirodit vnt tribunało Chriſtaus›[A].

3. Nutikrinimas twir⸗tas be abeioimo. ‹Patey⸗ſey biłau iumus›[B] / ‹dungus ir ʒiame praeys / á ʒodʒiey mano ne praeys›[C].

4. Nopiłunkſtas. Nes niekas tos tieſ[o]s ne nu⸗ſiłynks / kaip paraśita ira[D].

ſtenciey[×] / y ʒ woyſk / ʒ kto⸗remi prʒiydʒie.

2. Powßechność. Bo wßy{ſ}cy na ten ſąd ſtánąć mußą. ‹Wßytkim nam trʒebá pokaʒ{a}c ś{i}ę ná tri⸗bunał Chriſtuſow›. 2. Co-rinht:[1] 5[H].

3. Vpe{w}nienie grunto⸗wne t{e}go ſądu. ‹Ʒáprawdę[×] powiadam wam›[I]/ ‹niebo y ʒiemia prʒeminą a ſłowá moie nie prʒeminą›. Lu. 21[J].

4. Nie vchronienie śię tego ſądu. Bo nikt onego nie vydʒie / iáko nápisa⸗no. Pſ. 74[K]. Amos. 9. V. 2[L].

2. Vniuerſalitas.

Omnes <> nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. 2. Cor. 5.

3. Infallibilitas.

Cælum & terra transibunt &c. Luc: 21.

4. Ineuitabilitas.

Neq[ue] ab oriente neq[ue] ab occidente i.[2] erit effugium[.] Pſ. 74. V. 7.

PVNKTAS V.

Knigas tułas iż kuriu Diewas tieſu daris.

PVNKT V.

Kśięgi rozmaite, z ktorych Bog będźie ſądźił.

Libri ex quibus Deus eſt iudicaturus.

1. Las ſwietas ſu ſu⸗twerimays / ku⸗riuos ſawimp turi. ⌜Dun⸗gus wadinaſi knigomis⌝[E] taygi gali iʒſimanit ir ape kitus dayktus. ‹Eyk «tieg» ſkrudełeſp›[F] [et]c. ‹Dabokites liliamus łauko›[G]. ‹Bukite ſupruntingays kaip ʒal⸗ćiey.

1. Ten świát ʒ ſtwo⸗rʒeniem / ktore w ſobie ma. ⌜Niebiosá ná⸗ʒywaią śię kśięgą⌝[.] Apoc. 6[M]. Toʒ moʒe ś{i}ę roʒumieć y o innych rʒecʒach ſtwo⸗rʒonych. ‹P{e}dʒ «prawi» do mrowki›. Prou. 6[N]. ‹Bądʒ⸗ćie roſtropnemi iako wę⸗ʒowie

1. Liber creaturarum.

Cælum receßit ſicut liber inuolutus[.] Apoc. 6. V. 14.

Vade ad formicam. Prou. 6.

A 2 Kor 5,10.
B Lk 21,32.
C Lk 21,33.
D Ps 75,7–8; Am 9,1–2.
E Apr 6,14.
F Pat 6,6.
G Mt 6,28.
H 2 Kor 5,10.
I Łk 21,32.
J Łk 21,33.
K Ps 75,7–8.
L Am 9,2.
M Ap 6,14.
N Prz 6,6.
1 Err. Powinno być „Co-rinth".
2 Santrumpa neaiški. Gali būti „inquit".

Eſtote ◇ prudentes ſicut ſerpentes. Matth. 10.

ćiey›[A]. Iʒ tu knigu ſudis kłauſdamaſis / kam dar⸗bimetey to pagiwenimo pateykowome[1]? kam ne dirbome kaip ſkrudełe / kurioſp mus ſiunte? tey⸗pagi ir kitiemus ſutweri⸗mamus kam ne priſiwey⸗ʒdeiom / ir iʒ iu kaip iʒ knigu neſimokiem gieray giwent?

2. Sacra ſcriptura[.]

Sermo quem locutus ſum, ille iudicabit ◇ in nouiſsimo die. Ioan. 12. V. 48.

2. Raßtas ßwyntas / ipaćiey Euangelia / ku⸗rioy piłna mokſłu / pa⸗gal kuriu krikśćionis turi aʒuſiłaykit. ‹Kas «tieg» niekina mani ſaw /› ‹ʒodʒiey kuriuos kałbeiau / anis ſudis ii›[B].

3. Omni ſcientia Dei.

In libro tuo omnes ſcribentur. Pſ. 138. V. 16.

Scriptus eſt liber monumenti coram eo. Malach. 3. V. 16.

3. Diewo ʒinia / kurioy wiſa / kas deſtis nuog ʒmoniu kaip knigaſe ira paraśita. Ir todryn wa⸗dinaſi ta ʒinia knigomis. ‹Knigoſe tawo wiſi day⸗ktay bus ſuraśiti›[C]. ‹Kni⸗gos atminties ira para⸗śitas pokim io›[D].

C 4. Sir⸗[2]

ʒowie›[.] Matt. 10[E]. ‹Pàtrʒćie y ná lilie polne›[F]. Ʒtych kśiąg będʒie ſadʒił pytá⸗iąc śię cʒemuſmy pod cʒas pracy ʒywotá pro⸗ʒnowali? Cʒemusmy nie robili iàko mrowká / do ktorey nàs odſyłał? tàk⸗ʒe y innemu ſtworʒeniu / cʒemuſmy śie nie prʒy⸗pàtrowali y ʒ nich iako ʒ kśiąg nieucʒyliſmy śię dobrʒe ʒyc?

2. Piſmo ßwięte / oſo⸗bliwie[X] Euangelia / w kto⸗rey pełno nauk / wedlug ktorych Chrʒeśćiànie po⸗winni ʒywot prowadʒić. ‹Kto gàrdʒi mną› ‹będą go ſadʒić ſłowá moie kto⸗rem mowił›. Ioan. 12[G].

3. Boſká wiadomość w ktorey wßytko / co śię dʒieie od ludʒi / iàko w kśięgàch ieſt nàpisàno. I dla tego tà wiádomość naʒwàná ieſt kśięgą. ‹W kśięgàch twoich wßyt[⸗]kie rʒecʒy bedą nàpisane›[.] Pſ. 138[H]. ‹Kśięgi pàmiętne napisàne ſą prʒed nim›. Malach. 3[I].

C 4. Wi{á}⸗

A Mt 10,16.
B Jn 12,48.
C Ps 139,16; BSV Ps 138,16.
D Mal 3,16.
E Mt 10,16.
F Mt 6,28.
G J 12,48.
H Ps 139,16; BW Ps 138,16.
I Ml 3,16.
1 „pateykawome".
2 Kustodas nesutampa su 18 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.

Conſcientia cuiuſq;.

Peccatum Iuda &c. exaratum ſuper latitudinem cordis. Ier. 17. ℣. 1.

4. Zinia źmogaus paties aba priſiiautimas kuriami wiſa ira ſuraśita giera ir pikta. Paraśitas ira nuſideimas Judes płukſnu giełaźies vnt płatibes śirdies iu.

4. Wiádomość ſerdeczna abo ſummienie / w ktorym wßytko ieſt nápisano źłe y dobre. Nápisány ieſt grzech Judy piorem żelaznym ná ßerokośći ſerca ich.

5. Sancti. Iudicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libro. Apo: 20 ℣. 12.

6. Chriſtus Dominus noſter.

5. Szwyntieii Diewo / ape kuriuos ßwyntas Auguſtinas ißmano knigas atwertas / kurias regieio Jonas ßwyntas.

6. Wießpats JEſus Chriſtus Diewas ir źmogus ira mumus knigomis giwomis. Nes ne tiktay źodźieys / bet ir paćieys paweykſłays mus mokia. Ape tas knigas Jſaias kałba teyp. Jmk ſaw knigas didźias / ir raśik ioſe płukſnu źmogaus / tay ira ſupraſtinay raśik / adunt kiekwienas źmogus ſkaytit ir ißmanit gałetu tas knigas. Płukſnu tieg źmogaus ne płukſnu Aniełu. Nes kad butu Aniełu tapis ne źmo⸗

5. Swięći Boży / o ktorych rozumie S. Aug: lib. 2. de Ciuit. c. 14. Księgi otwarte / ktore widźiał Ján święty.

6. Pan naß Jeſus Chriſtus Bog y człowiek ieſt nam księgą żywą. Bo nie tylko słowem / ále y sámym przykładem nás náucza. O tych Xięgach Jsaiaß ták mowi Weźmi ſobie Xięgi wielkie / y nápiß na nich piorem ludzkim. To ieſt ſnadnie ku wyrozumieniu / áby każdy człowiek czytáć y rozumieć mogł te Xięgi. Piorem práwi człowieczym / nie piorem Anielſkim. Bo gdyby Aniołem / á nie człowiekiem śię ſtał dlá nás / nie moglibyſmy czytáć

Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis Iſai: 8. ℣. 1.

24

Punktá ná Pierwßą

4. Ƶinia ȥmogaus pa⸗ties aba priſiiautimas kuriami wiſa ira ſuraśita giera ir pikta. ‹Paraśitas ira nuſideimas Iudos[A] płukſnu gieła{ȥ}ies› ‹vnt płatibes śirdies iu›[B].

5. ⌜Sȝwyntieii Diewo / ape kuriuos ßwyntas Auguſtinas[C] ißmano kni⸗gas atwertas / kurias regieio Ionas ßwyntas⌝[D].

6. Wießpats IEſus Chriſtus Diewas ir ȥmogus ira mumus kni⸗gomis giwomis. Nes ne tiktay ȥodȥieys / bet ir paćieys paweykſłays mus mokia. Ape tas knigas Iſaias[E] kałba teyp. ‹Imk ſaw knigas didȥias / ir raśik ioſe płukſnu ȥmogaus›[F] / tay ira ſupraſtinay raśik / adunt kiekwienas ȥmo⸗gus ſkaytit ir ißmanit gałetu tas knigas. ‹Płuk⸗ſnu «tieg» ȥmogaus›[G] ne płukſnu Aniełu. Nes kad butu Aniełu tapis ne ȥmo⸗

4. Wiádomość ſerde⸗cȥna abo ſummienie[1] / w ktorym wßytko ieſt ná⸗pisano ȥłe y dobre. ‹Nápi⸗sány ieſt grȥech Iudy[H] piorem ȥelaȥnym› ‹ná ße⸗rokośći ſerca ich›[I].

5. ⌜Swięći Boȥy / o kto⸗rych roȥumie S. Aug: lib. 2. de Ciuit. c. 14[J]. Księgi otwarte / ktore widȥiał Iàn święty⌝[K].

6. Pan náß Ieſus Chri⸗ſtus Bog y cȥłowiek ieſt nam księgą ȥywą. Bo nie tylko ſłowem / ale y sá⸗mym prȥykładem nás náucȥa. O tych Xięgach Isaiaß[L] ták mowi[.] ‹Weȥmi ſobie Xięgi wielkie / y nápiß na nich piorem ludȥ[⸗]kim›[M]. To ieſt ſnadnie[X] ku wyroȥumieniu[X] / áby kaȥdy cȥłowiek cȥytáć y roȥu⸗mieć mogł te Xięgi. ‹Pio⸗rem «práwi» cȥlowiecȥym›[N] / nie piorem Anielſkim. Bo gdyby Aniołem / á nie cȥłowiekiem śię ſtał dlà nás / nie moglibyſmy cȥytać

Conſcientia cu-iuſq[ue].

Peccatum Iuda <> &c. exaratum ſu-per latitudinem cordis. Ier. 17. V. 1.

5. Sancti. Iudica-ti ſunt mortui ex his, quæ ſcripta e-rant in libro[O]. Apo: 20[.] V. 12.

6. Chriſtus Do-minus noſter.

Sume tibi librum grandem, & ſcri-be in eo ſtylo ho-minis[.] Iſai: 8. V. 1.

A Judo; Judas, karalystė, kraštas; Jer 17,1.
B Jer 17,1.
C Augustinas (lot. *Aurelius Augustinus Hipponensis*; 354–430); žr. Augustinus. *De Civitate Dei*, XX, 14; klaidinga knygos dalies nuoroda lenk. tekste.
D Jonas, apaštalas ir evangelistas; Apr 20,12.
E Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; Iz 8,1.
F Iz 8,1.
G Iz 8,1.
H Judy; Juda, królewstwo, kraj; Jr 17,1.
I Jr 17,1.
J Aureliusz Augustyn (Aureliusz Augustyn z Hippony, Święty Augustyn, łac. *Aurelius Augustinus*; 354–430); zob. Św. Augustyn. *Państwo Boże*, XX, 14, s. 824–825; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „c".
K Jan, apostoł i ewangelista; Ap 20,12.
L Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 8,1.
M Iz 8,1.
N Iz 8,1.
O BSV Apc 20,12: „in libris".
1 Err. Powinno być „sumnienie".

ʒmogum del muſu / ne gałetume ſkaytit tu kni⸗gu. Bet dabar wiſi / kurie nori ſkayto / ipa⸗ćiey vnt kriʒiaus litero⸗mis didʒiomis regiedami tas knigas paraśitas / ir ſkaytidami ʒmones mokiaſi ne iʒſakitos iß⸗minties i{ʒ} iu.

Idem ſimilitudine lucernarum in ſcriptura exprimitur.

Tasgi dayktas kitu paliginimu raßty ira a⸗praśitas / kuriami grũʒ⸗dʒias Diewas iʒwartit Ieruſalem[A] ſu ʒwakiemis. Kur ne tiktay wieno mieſto: bet ir wiſo ſwieto iʒkratimas iʒsimano. ‹Iʒ⸗kratiſiu Ieruſalem ſu⸗[1] ʒwakiemis›[B].

Scrutabor Ieruſalem in lucernis. Sophon. 1. V. 12.

1. Lucerna.

1. Ʒwakie ira ʒinia Die⸗wo ir akis io aʒu ſauły tol ſkayſteſnes. ‹Akis wießpaties tol łabiaus ʒibunćios ira ir twa⸗ſk{u}nćios negi ſaułe›[C].

Oculi Domini multò plus lucidiores <> ſuper ſolem Eccl: 23. V. 28.

2. Chriſtus Dominus.

2. Wießpats Ieſus Chriſtus. ‹Aß eſmi ſwie⸗ſibe ſ{w}ieto›[D]. ‹Ʒwakie io ira Awinelis›[E]. Ne tiktay iog apświećia dungaus Kara⸗

Ego ſum lux mundi. Ioan: 8. V. 12.

cʒytać tych Xiąg. Lecʒ teras wßyſcy / ktorʒy chcą / cʒytáią: oſobliwie[×] ná krʒyʒu literami wiel⸗kiemi widʒąc te Xięgi napisáne / y cʒytaiąc lu⸗dʒie / vcʒą ſię ʒnich nie wypowiedʒiáney mądro⸗ści.

Táʒ rʒecʒ inßym podo⸗bieńſtwem w píſmíe ieſt opisana / w ktorym gro⸗ʒí ſię Bog ʒe má ßperać[×] Ieruʒálem[F] ʒ świecami. Gdʒie nie tylko iednego miáſtá: áłe y wßytkiego świátá ßperánie ma ſię roʒumieć. ‹Będę ßperał[×] Ieruʒalem ʒ świecámi›[G].

1. Swiecá ieſt wiádo⸗mość Boſka / y Ocʒy iego daleko iáśnieyße nád ſłońce. ‹Ocʒy Pańſkie dáleko ſą iáśnieyße nád ſłońce›[H].

2. Pan náß Ieſus Chri⸗ſtus. ‹Iam światlość świátá›[I]. ‹Swiecà iego ieſt báranek›[J]. Nie tylko ʒe oświeca Krołeſtwo nie⸗bie⸗

A Jeruzalė; Sof 1,12.
B Sof 1,12.
C Sir 23,19; BSV Sir 23,28.
D Jn 8,12.
E Apr 21,23.
F Jeruzalem; So 1,12.
G So 1,12.
H Syr 23,19; BW Eklk 23,28.
I J 8,12.
J Ap 21,23.
1 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.

Karaliſty. Bet ir to⸗dryn iog dienoy ſudo iȝ⸗kratis kiekwienu / idant niekas patepto ion ne ieytu.

3. Aniełay ßwyntieii / kurie iȝ prigimimo ſawo ira łabay ſkayſtays ir ȝibunćieys. ‹Kuris da⸗ray Aniełus tawo dwa⸗ſays / ir tarnus tawo liepſnu vgnies›[A].

4. Priſiiautimas ti⸗kras ȝmogaus ir ißmo⸗nia. ‹Paȝimeta ira vnt muſu ſwieſibe weydo tawo›[B].

5. Ȝodis Diewo. ‹Ȝwa⸗kie koiamus mano ȝodis tawo›[C]. ‹Priſakimas ȝwa⸗kie ira ir tieſa świeſibe›[D].

6. Sȝwyntieii. Ianu[E] ßwyntu pats Wießpats wadina ȝwaki. ‹Anas buwo ȝwakie deguntу ir ȝibunti›[F]. Ir Apaßtałas Kriksćionis ałgoia świeſiby ſwieto. ‹Ȝibate kayp ſwieſibes vnt ſwieto›[G].

PVN-

bieſkie / ále y dla tego / iȝ w dȝień ſądny będȝie ßperał[×] kaȝdego / áby nic pokálánego[×] do niego nie⸗weßło.

3. Aniołowie świę́ći / ktorȝy ȝ prȝyrodȝeniá ſwego ſą bárȝo świetne⸗mi[×]. ‹Ktory cȝyniß Anioły twoie duchy y ſługi twoie ogień pałący›[H].

4. Roȝum y ſummie⸗nie[1]. ‹Náȝnamionowá[⸗] ná ieſt nad nami świá⸗tłość obliczá twego›[I].

5. Słowo Boȝe. ‹Swie⸗cá nogám moim ſłowo twoie›[J]. ‹Prȝykaȝanie świe⸗cą ieſt / y ȝákon świá⸗tłośćią›[K].

6. Swię́ći. Iáná[L] świę⸗tego ſam Pan Chriſtus náȝwał święcą[2]. ‹On był święcą goráiącą[×] y świe⸗cącą›[M]. I Apoſtoł Chrȝe⸗śćiány naȝywa świá⸗tłośćią świátá. ‹Miedȝy ktoremi «(pogány)» świe⸗ćićie iáko świátła ná świećie›[N].

Lucerna eius eſt Agnus. Apoc. 21. V. 24[O].

3. Angeli ſancti.

Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos flā-mam ignis[P]. *pſ. 103. V. 4.*

4. Ratio & con-ſcientia. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. pſ. 4. V. 7.

5. Verbum Dei. Lucerna pedibus meis verbum tuum[.] pſ. 118. Manda-tum lucerna eſt, & lex lux. Prou. 6. V. 23.

6. Sancti.

Ille erat lucerna ardens, & lucens. Ioan. 5. V. 35.

A Ps 104,4; BSV Ps 103,4.
B Ps 4,7.
C Ps 119,105; BSV Ps 118,105.
D Pat 6,23.
E Joną; Jonas Krikštytojas; Jn 5,35.
F Jn 5,35.
G Fil 2,15.
H Ps 104,4; BW Ps 103,4.
I Ps 4,7.
J Ps 119,105; BW 118,105.
K Prz 6,23.
L Jana; Jan Chrzciciel; J 5,35.
M J 5,35.
N Flp 2,15.
O BSV Apc 21,23.
P BSV Ps 103,4: „ignem urgentem"; plg. Hbr 1,7.
1 Err. Powinno być „sumnienie" lub „su-mienie".
2 „świecą".

Iudiciaria poteſtas conuenit.

PVNKTAS VI.

Wieſzpat Chriſtuy ipaćiu budu priguli but Sudźiu.

Orint ape wiſas tris perſunas Treyces Sʒwynćiauſios ſkaitome raßty / iog anos ſudiia. ⌜Ape Tewu Danieliep[D]. ‹Ißkarſis ſenis ſedos›[E]. Ape dwaſiu ßwyntu. Ioniep[F].[2] S. ‹Ana kad atays / bars ſwietu› ‹iʒ ſudo›[G]. etc. Ape Sunu Diewo Ioniep[H].[3] S. ‹Tewas› ‹dawe wiſoki ſudu ſunuy›[I]. Wienok Chriſtuy ipaćiey pridera ſudit ir pagal diewiſtes ir pagal ʒmogiſtes. Pagal diewiſtes per pritikrinimu. Nes kayp mokia S. Tha[⸗]mośius[J] / ‹triiu dayktu reykia vnt ſudo›[K].

1. Galibes / idant tas / kuris

PVNKT VI.

Panu Chriſtuſowi oſobliwym[X] obyczaiem należy władzá ſądowa.

ACʒ[X] o wßytkich trʒech Perſonách Troycę ná[⸗]świętßey w piśmie cʒytamy / ʒe one ſądʒą.[X] ⌜O Oycu.[4] v Dániela[L]. ‹Długo wiecʒny wśiadł›[M]. O Duchu ſwiętym v Iáná[N] S. ‹On gdy prʒyidźie / będźie ſtrofował świát› ‹ʒ ſadu›[O] / [et]c. O Synu Boʒym v Iáná[P] S. ‹Oyćiec› ‹dał wßelki ſąd Synowi›[Q]. Iednak Chriſtuſowi oſobliwie[X] należy ſądʒić y według Boſtwa y według cʒłowiecʒeńſtwá. Według Boſtwa per appropriationẽ, to ieſt prʒeʒ prʒyſtoſowánie iáko mowią Theologowie. Abowiem według S. Thomaßa[R] ‹trʒech rʒecʒy potrʒeba do ſadu›[S].

1. Władʒy / áby ten ktory

Patri.
Antiquus dierum ſedit[.] Danielis 7. V. 9.
Spiritui ſancto. Ille cum venerit[A], arguet mnndum[1]‹› de iudicio &c. Ioan: 16. V. 8.

Filio DE I.

Omne iudicium dedit Filio. Ioan: 5. V. 23[B].

S. Thom. 3. p. q. 59. a. 1. Tria ad iudicium requiruntur[C].
1. Poteſtas.

A BSV Io 16,8: „cum venerit ille".
B BSV Io 5,22.
C „ad iudicium faciendum tria requiruntur"; žr. išnašą „K".
D Danielius (Danielis), Danieliaus knygos pagrindinis veikėjas; Dan 7,9.
E Dan 7,9.
F Jonas, apaštalas ir evangelistas; Jn 16,8.
G Jn 16,8.
H Jonas, apaštalas ir evangelistas; Jn 5,22.
I Jn 5,22.
J Tomas; Tomas Akvinietis (lot. *Thomas Aquinas*; apie 1225–1274).
K Thomas Aquinas. *Summa Theologiae*, III, q. 59, a. 1.
L Daniela; Daniel, główny bohater Księgi Daniela; Dn 7,9.
M Dn 7,9.
N Jana; Jan, apostoł i ewangelista; J 16,8.
O J 16,8.
P Jana; Jan, apostoł i ewangelista; J 5,22.
Q J 5,22.
R Tomasz; Tomasz z Akwinu (łac. *Thomas de Aquino*; ok. 1225–1274).
S Św. Tomasz z Akwinu. *Suma teologiczna*, III, q. 59, a. 1, s. 182; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „K".
1 Err. „mundum".
2 Err. Nereikalingas taškas.
3 Err. Nereikalingas taškas.
4 Err. Zbędne użycie kropki.

Niedʒiele Aduentu. 21

PVNKTAS VI.

Wieſzpat Chriſtuy ipaćiu budu priguli but Sudźiu.

Orint ape wiſas tris perſunas Treyces Sʒwynćiauſios ſkaitome raßty/ iog anos ſudiia. Ape Tewu Danieliep. Ißkarſis ſenis ſedos. Ape dwaſiu ßwyntu. Ioniep. S. Ana kad atays/ bars ſwietu iʒ ſudo. etc. Ape Sunu Diewo Ioniep. S. Tewas dawe wiſoki ſudu ſunuy. Wienok Chriſtuy ipaćiey pridera ſudit ir pagal diewiſtes ir pagal ʒmogiſtes. Pagal diewiſtes per pritikrinimu. Nes kayp mokia S. Thamośius/ triiu dayktu reykia vnt ſudo.

1. Galibes/ idant tas/ kuris

PVNKT VI.

Panu Chriſtuſowi oſobliwym obyczaiem należy władza ſądowa.

ACʒo wßytkich trʒech Perſonách Troyce ná świętßey w piśmie cʒytamy/ ʒe one ſądʒą. O Oycu. v Dániela. Długo wiecʒny wśiadł. O Duchu ſwiętym v Iáná S. On gdy prʒyidźie / będźie ſtrofował świát ʒ ſadu/ ꝛc. O Synu Boʒym v Iáná S. Oyćiec dał wßelki ſąd Synowi. Iednak Chriſtuſowi oſobliwie należy ſądʒić y według Boſtwa y według cʒłowiecʒeńſtwá. Według Boſtwa per appropriationẽ, to ieſt prʒeʒ prʒyſtoſowánie iáko mowią Theologowie. Abowiem według S. Thomaßa trʒech rʒecʒy potrʒeba do ſadu.

1. Władʒy/ áby ten ktory

Iudiciaria poteſtas conuenit.

Patri.
Antiquus dierum ſedit Danielis 7. V. 9.
Spiritui ſancto. Ille cum venerit, arguet mundum de iudicio &c. Ioan: 16. V. 8.

Filio DE I.

Omne iudicium dedit Filio. Ioan: 5. V. 23.

S. Thom. 3. p. q. 59. a. 1. Tria ad iudicium requiruntur.
1. Poteſtas.

kuris ira ſudʒiu / gałetu nudrauſt / ir grauſmey aʒuturet wałdonus. ‹Ne ießkok but ſudʒiu / iey negali iweykt neteyſibiu›[A].

2. Teyſibes tieſios / adunt ne iʒ nopikuntos / bet iʒ meyłes prieß teyſiby ſuditu. ‹Kuri mili Wießpats karoia / ir kaip tewas ſunup megſta ſaw›[B]. 3. Ißminties aba proto didʒio / pagal kurio deſtis ſudas. ‹Sudʒia ißmintingas ſudis ʒmones ſawo›[C]. Norint pirmu du dayktu ira reykiamu vnt ſudo: wienok ipaćiey ir tikray ſudop priguli ißmintis aba tieſa. A iog ſunus Diewo ira ʒodis ir ißmintis Tewo / todryn iog gema per ißmanimu Tewo / ipaćiu budu del to prid{e}ra iam ſudas. Pagal ʒmogiſtes pridera Chriſtuy ſudas iʒ io ßalies ir ʒmoniu / kuriuos ſudis.

[1.] Iʒ ßalies io / iog wiſokia wi-

ktory ieſt ſędʒią mogł powśćiągnąć ſobie poddane. ‹Nie ſtáray śie ábyś był ſędʒią / ieśli nie moʒeß prʒełomić[×] niepráwośći›[D].

2. Spráwiedliwośći proſtey ábo ſcʒerey áby nie ʒnienáwiśći / ále ʒmiłośći ku ſprawiedliwośći ſądʒił. ‹Ktorego miłuie Pán karʒe / y iako Oćiec w ſynie kocha ſie›[E]. 3. Mą[-]drość według ktorey ſąd ſie odprawuie. ‹Sędʒia mą[-]dry będʒie ſądʒił lud ſwoy›[F][.] Acʒ[×] pierwße dwie rʒecʒy ſą potrʒebne do ſądu: wßakʒe oſobliwie[×] y właśnie do ſądu należy mądrość abo prawda. A iʒ Syn Boży ieſt ſłowem y mądrośćią Oyca / dla tego ʒe s{i}e rodʒi prʒez roʒum oycá / prʒeto oſobliwym[×] obycʒai{e}m iemu prʒyſtoi ſąd. Według cʒło[-]wiecʒeńſtwá należy Chryſtuſowi Pánu ſąd ʒ ſtrony iego ſamego y ludʒi.

[1.] Z ſtrony iego iʒ wßelaká go-

Noli quærere fieri iudex, niſi ◇ valeas virtute irrumpere iniquitates. Eccl: 7. V. 6.

2. Rectitudo iuſtitiæ.

Quem ◇ diligit Dominus corripit: & quaſi Pater in filio complacet ſibi. Prou: 3. V. 12.

3,[1] Sapientia.

Iudex ſapiens iudicabit populum ſuum. Eccleſ. 10. V. 1.

[1]. Qnatenus hominitum, ex parte ipſius[2], tum ex parte hominum.

A Sir 7,6.
B Pat 3,12.
C Sir 10,1.
D Syr 7,6.
E Prz 3,12.
F Syr 10,1.

1 Err. Turi būti „3.".
2 Err. Turi būti „Quatenus ho-mini tum, ex par-te ipſius..."

Ex parte ipſius
1. Ratione vnionis Hypoſtaticæ.

wireſnibe prisieyt ia m[1] /
todryn iog ʒmogiſte io
ira priimta Diewiſteſp
aba perſuniſteſp Diewiß⸗
koſp ſunaus Diewo. 2.

2. Ratione ſanctitatis & plenitudinis gratiæ.

Iog buwo ‹ßwyntas vnt
ßwyntuiu›[A] / iey tadu kuri⸗
am kitam del ßwyntibes
priderus ira dayktas but

Sanctus ſanctorum. Dan: 9. V. 24.

ſudʒiu: tol łabiaus tam /
kuris buwo terp wiſu
ßwynćiauſias / ir wer⸗
ſme wiſokios miliſtos.

3. Ratione meriti[.]

3. Iog tay ſaw nupeł⸗
ne / daug kisdamas del
Diewo teyſibes / ir paſi⸗
duodamas ſuduy ſudʒios
neteyſingo. ‹Aß «tieg»

Ego vici, & ſedi cum patre meo in throno eius. Apoc: 3. V. 21.

pergałeiau ir ſedaus vnt
ſoſto Tewo mano›[B]. Se⸗
det vnt ſoſto iʒſimano but
ſudʒiu / pagal anu ʒodʒiu.

Sediſti ſuper thro[-]num qui iudicas iuſtitiam. Pſal. 9[.] V. 5.

‹Sedayſi vnt ſoſto / kuris
ſudiii teyſiby›[C][⌝][D].

Ex parte hominum.
1. Quia viſibiles iudicandi viſibilem requirunt iudicem.

Del ʒmoniu[.] 1. adunt[2]
gałetu regiet wiſi ii a⸗
kims / ir girdet dekretu io
auſims kuno. Diewas
Tewas ir Dwaſia ßwyn⸗
ta /

godność przyſtoi onemu
dla tego / iʒ człowieczeń⸗
ſtwo iego ieſt przyięte do
Boſtwá abo do perſonal⸗
ſtwa Boſkiego Syna Bo⸗
ʒego. 2. Iʒ był ‹święty
nad świętemi›[E] ieſli tędy[3] ko[⸗]
mu innemu dla świato⸗
bliwośći ſłußna była / a⸗
by ſędʒią był / daleko
więcey temu / ktory nad
wßytkie był náświętßy
y ʒ rʒodło[4] wßelkiey łáſki.
3. Iʒ to ſobie wyſłużył /
śiła[×] ponoßąc dla ſprá⸗
wiedliwośći Boſkiey / y
podáiąc śię pod ſąd ſe⸗
dʒiego nie ſpráwiedliwe⸗
go. ‹Iam «prawi» ʒwyćiężył
y wśiadłem ná ſtolicy[×]
Oycá mego›[F]. Siedʒieć na
ſtolicy[×] / roʒumie śię mieć
władʒą ſądową wedlug
onych ſłow. ‹Wśiádłes na
ſtolicy[×] ktory ſądʒiß ſprá⸗
wiedliwość›[G][⌝][H].

Ʒſtrony ludʒi[.] 1. áby[5] mogli
wßyſcy widʒieć oczyma
y ſłyßeć dekret iego vßy[⸗]
ma ćieleſnemi. Bog O⸗
ćiec y Duch święty / nie⸗
może

A Dan 9,24.
B Apr 3,21.
C Ps 9,5.
D Remtasi Tomo Akviniečio *Summa Theologiae*, III, q. 59; žr. PS I 21–23.
E Dn 9,24.
F Ap 3,21.
G Ps 9,5.
H Rozważania na podstawie dzieła Św. Tomasza z Akwinu *Suma teologiczna*, III, q. 59, s. 181–184; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „D".

1 Err. Turi būti „iam".
2 Err. Turi būti „Adunt".
3 „tedy".
4 Err. Powinno być „ʒrʒodło".
5 Err. Powinno być „Aby".

ta / negal regietis akims kuno. Nes ira naturos neregimos / ira dwaſas ne pamatamas ne wienu paiautimu kuno. Bet ſunus Diewo Chryſtus / pagal Diewiſt{e}s ira ne regimas / à pagal ʒmo⸗giſtes ira regimas. To⸗dryn duota ira gałibe[1] iam / adunt tieſu daritu iog ſunum ʒmogaus eſti.

2. Adunt newienas[2] ne⸗turetu kuo iʒſikałbet iʒ ſawo kaltibiu / kiełda⸗mas ias vnt kuno ir vnt tułu pagundu nuog du⸗śiu neprietelaus / vnt piktibes kitu ʒmoniu / ir vnt kitu tokiu. Iey ta⸗du kas taris ne gałeiau paſnikaut del kuno / ku⸗ris ałkſta ir trokßta / ne nuſiłynkiau girtibes ir biauribes del pagun⸗dimu ſunkiu welino / at⸗gawau kitam / iog nekał⸗tu abidiio iʒ piktibes. Atſakis ſudʒia ir aß tu⸗reiau kunu kuris ałko / buwau

moʒe być widʒiány ocʒy⸗ma ćiałá bo ieſt nátury niewidomey× / íeſt du⸗chem / ktorego nie moʒe poiąć ʒaden ſmyſł ćie⸗leſny. Lecʒ Syn Boʒy Chriſtus według Bo⸗ſtwá ieſt niewidomy× / á według cʒłowi{e}cʒeńſtwá ieſt widomy×. Dla tego dá⸗na mu ieſt władʒą ſą do⸗wa[3] / iʒ Synem cʒłowie⸗cʒym ieſt.

2. Aby ʒáden nie miał wymowki ʒ ſwych grʒe⸗chow / ſkładaiąc ie na ćiá⸗ło / na pokuſy roʒmaite dußnego× nie prʒyiáćielá / ná ʒłość innych ludʒi y ná inne tákie prʒycʒyny. Ie⸗śli t{e}dy ktò rʒecʒe / nie mogłem poſćić dlá ćiałá / ktore łaknie× y prągnie / nie vwiárowałem śię× piiáńſtwa y wßetećʒeń⸗ſtwa× dła cięßkich pokus ßátáńſkich: ʒemśćiłem śię ʒe mię niewinnego krʒyw⸗dʒił ʒe ʒłośći. Odpowie ſę[⸗] dʒiá. Iam teʒ miał ćiáło łaknące× / byłem kußony od

2. Ne vllam poſ-ſint prætexere ex-cuſationem in delictis.

1 Err. Turi būti „galibe".
2 „ne vienas".
2 Err. Powinno być „ſado=wa".

buwau gunditas nuog neprietelaus / piktus ſunkiey tureiau prieśinikus / a tećiau wiſa iżkinćiau / tay tureiey ir tu darit.

Quadruplex Chriſti tribunal.

PVNKTAS VII.

Kietweriokas Chriſtaus Trybunałas.

1. Inuiſibile & non vltimatum ante mortem.

I. NEregimas ir ne paſkutinis vnt to dabar pagiwenimo pirm smerties kiekwieno {ż}mogaus teysaus ir neteysaus. Nes teyſiam ażu kiekwienu gieru darbu tuoiaus ałgu ataduoſt duodamas iam miliſtu teyp didżiu / kayp nupełna darbas / kuri padare. ‹Kas teyſum ira tegul bus teyſeſniu›[B]. Teyſeſniu tumpa per priedu dideſnes teyſibes aba miliſtos kad Sakramentus ßwyntus priima / aba kad ku kito giero weykia. Neteyſu teypagi vnt to ſwieto dażnay

Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc. Apoc: 22. V. 12[A].

od nieprzyiaćiela / miałem barzo złośliwe[×] przećiwniki a przećie wßytkom wytrwał / toż y tyś miał czynić.

PVNKT.[1] VII.

Czworaky Trybunał Chryſtuſow.

I. NIewidomy[×] y ieſcze nieoſtatni na tym żywoćie przed śmierćią każdego człowieka ſprawiedliwego y nieżbożnego[×]. Bo ſpráwiedliwemu zá káżdy dobry vczynek záraz zápłate oddáie / dáiąc mu łáſkę ták wielką / iáko záſługuie vczynek / ktory vczynił. ‹Kto ieſt ſpráwiedliwym / niech będźie ſprawiedliwß ym[2]›[C]. Spráwiedliwßym śię ſtáie przez przymnożenie więtßey ſprawiedliwośći ábo łáſki / gdy Sákrámenta święte przyimuie / ábo gdy co innego dobrego czyni. Nie ſpráwie-

D

A BSV Apc 22,11.
B Apr 22,11.
C Ap 22,11.

1 Err. Zbędnie użyta kropka.
2 Err. Powinno być „ſprawiedliwßym".

nay karoia. ‹Tay ſwey⸗ku tapay / ne nuſidek iau / adunt kas pikteſnio taw neſitiktu›[A]. Tas gieram ir piktam atpildimas / negal but be ſudo.

wiedliwego tákʒe ná tym świećie cʒeſto karʒe. ‹O toś ʒdrowym ʒoſtał / nie grʒeß iuʒ / aby ćie co gorßego nie pot⸗kało[×]›[F]. Ta dobremu y ʒłemu nagroda nie moʒe być beʒ ſądu.

Ecce ſanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ioan. 5. V. 14.

2. Padare iau ſudu pri⸗eß ſwietu / prieß nuod[e]⸗my / prieß duſiu neprie⸗telu / dienoy kunćios ir ſmerties ſawo vnt kri⸗ʒiaus. ‹Dabar ira ſudas ſwieto / dabar kuni⸗gaykßtis to ſwieto bus iʒmeſtas aran›[B]. Tu ſu⸗du padare vnt kriʒiaus ‹aʒutepdamas paraßu dekreto prieß mus iʒduo⸗to / kuris buwo prieśin⸗gas mumus / prikałda⸗mas ii kriʒiauſp›[C].

2. Vcʒynył iuʒ ſąd prʒe⸗ćiwko świátu / prʒećiw⸗ko grʒechowi prʒećiw dußnemu[×] nieprʒyiaćielo⸗wi w dʒień męki y śmier⸗ći ſwey ná krʒyʒu. ‹Te⸗raʒ ieſt ſąd świata / te⸗raʒ Xiąʒe świáta tego precʒ będʒie wyrʒucone›[G]. Ten ſąd odprawił ná krʒyʒu / ‹Cyrográph[×] de⸗kr{e}tu ktory był prʒeci⸗wny nam /› ‹przybiwßy go do krʒyʒá›[H].

2. In cruce occultum, contra mundum, dæmonem[2], & peccatum. Nunc iudiciũ mũdi eſt[J]: nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Ioan: 12. V[.] 31. Delens quod aduerſus nos erat Chi[-]rographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio affigens illud cruci. Col. 2. V. 4[K][.]

3. Wałundoy ſmer⸗ties kiekwieno / kuris deſtis wieniomis. ‹Nu⸗mire didʒiaturis ir pa⸗kaſtas ira pragary›[D]. Gir⸗di ałgu łepuno. ‹Siu die[⸗]nu buſi ſumanim[1] r{a}iuy›[E]. Girdi ałgu gayliſtoiun⸗

3. W godʒine śmierći káʒdego / ktory śię ſcʒe⸗gulnie odprawuie. ‹V⸗márł bogacʒ / y pogrʒ{e}⸗biony ieſt w piekle›[I]. Sły⸗ßyß ʒápłatę roʒpuſtnika[K]. ‹Dʒiś będʒieß ʒemną w raiu

3. Occultũ in morte vniuſcuiuſq[ue]. Mortuus eſt <> diues & ſepultus eſt in inferno. Luc: 16. V. 22. Hodie mecum eris

A Jn 5,14.
B Jn 12,31.
C Kol 2,14.
D Lk 16,22.
E Lk 23,43.
F J 5,14.
G J 12,31.
H Kol 2,14.
I Łk 16,22.
J BSV Io 12,31: „est mundi”.
K BSV Col 2,14.
1 Turi būti „su manim”.
2 „dœmonem”.

Niedʒiele Aduentu.

in paradiſo. Luc: 23. V. 43.

ćio łatro. Tay be ſudo ne buwo.

râiu›[B]. Słyßyß ʒâpłate pokutuiącego łotrâ. To śię nie dʒiało beʒ ſadu.

4. Vniuerſale publicum & vltimatum.

4. Ira wiſiemus ʒmonemus byndras wienan wieton ſurinktiemus / ʒinamas ir regimas Anielamus ir patiemus ʒmonemus. Ape kuri Euangelioy śios dienos ſkaytome. ‹Tadu regies ſunu ʒmogaus ataiunti debesiy ſu didʒiu galiby ir Maieſtotu›[A]. Taſay bus wiſatinis / paſkutinis / ir be apelacios aba a{t}ſiʒadinimo kitop trybunałop.

4. Ieſt wßytkim ludʒiom ſpólny na iedno mieſce ʒ gromádʒonym[1] / wiadomy y widomy× Anyołom y ſamym łudʒiom. O ktorym w Euangeliey dʒiśieyßey cʒytámy. ‹Na ten cʒás vyrʒą Syná człowiecʒego prʒychodʒącego w obłoku ʒ wielką mocą y Mâieſtatem›[C]. Ten będʒie wâłny× / oſtátni / y beʒ apelaciey âbo odʒywaniá śię× do inßego tribunâłu.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate. Luc. 21. V. 27.

PVNKTAS VIII.

Parodimay, kurieys kałtus ſunti priſpirs ſudźia dienoy paskutiney.

PVNKT VIII.

Dowody, ktoremi przekoná ſędźia grześniki w dźien oſtátni.

Argumenta quibus peccatores a Iudice conuincentur.

1. Ex ipſis factis.

1. Iʒ paćiu dayktu / iʒ kuriu piga bus kałtu nuſekt. ‹Iuteio iungas neteyſibiu mano / runkoſe io ſurieſtos ira / ir vʒdetos vnt kakło mano

1. Z Sámych rʒecʒy/ ʒ ktorych łácno× będʒie prʒeſtepnika× poßlákowáć×. ‹Ocknelo śię iârʒmo nieprâwośćimoich[2]× w ręce iego / ſplotły śię / y woło

Vigilauit iugum iniquitatum mearum: in manu eius conuolutæ sũt, & impoſitæ collo meo. Thren: 1. V. 14.

A Lk 21,27.
B Łk 23,43.
C Łk 21,27.

1 „ʒgromádʒonym".
2 Brak spacji; powinno być „nieprawośći moich".

no›[A]. Kayp wagis ſugau⸗tas ſu wagiſty negal a⸗żuſigint ne wogis. Iż⸗duoſti pikti darbay pik⸗tadeiu pati ir ßaukia vnt io. ‹Nuſideimay muſu atſiliepe mumus›[B].

Peccata noſtra reſponderunt nobis. Iſai. 59. V. 12.

2. Iż apłynkſtowiu ku⸗rie priſineria / ir prieg weykałamus muſu run⸗daſi. A tu ira daug. 1. Wieta / vnt kurios kas nuſideſt. ‹Ażumuśiet terp ba{ż}nićios ir ałtariaus›[C]. Girdi kayp wietu żinoio Wießpàts. 2. Metas / kuriuo kas Diewu żiey⸗dżia. ‹Pażadino prieß mani meto›[D] / tay ira ſu⸗wadino wiſas wałundas dienas / menesius / ir kayp butu iż iu kłauſes / ku iuoſe per wiſu pagi⸗wenimu ſawo kiekwe⸗nas dare. 3. Draugie / ſu kuriu kas nuſideſt. ‹Sunus ſurinka małkas / a teway ſukuria vgni›[E]. Cia iżſimanit turi pade⸗ieiey / kurſtitoiey aba siun⸗

2. Ex circumſtantijs.

1. Loci.

Quem occidiſtis inter templum & altare. Matth. 23. V. 35.

2. Temporis. Vocauit aduerſum me tempus. Thrē: 1..[1] V. 15:[2]

3. Complicium.

Filij colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem. Ierem. 7. V. 18.

y włożone ſą ná ßyię mo⸗ię›[F]. Iako złodźiey poy⸗mány z licem[×] nie może śię záprzeć że nie vkràdł. Wydaią złe vczynki zło⸗czynce / y wołaią nañ. ‹Grzechy naße odpowie⸗działy nam›[G].

2. 3 Okoliczności / ktore śię nayduią / y przywiezuią do ſpraw naßych. A tych ieſt śiła[×]. 1. Mieyſce / ná ktorym kto grzeßy. ‹Zabiliśćie miedzy kośćiołem y oł⸗tàrzem›[H]. Słyßyß iàko miey[⸗]ſce wiedźiał Pan. 2. Czas ktorego kto Bogá obrà⸗źá. ‹Przyzwał przećiwko mnie czas›[I] / to ieſt zezwał[×] wßytkie godźiny / dńi / mieśiące / y iàkoby znich śię dowiàdował / co wnie prz{e}z wßytek żywot ſwoy kàżdy czynył. 3. Thowárzyſtwo / z kto⸗rym kto grzeßy. ‹Syno⸗wie zbieràią drwa / à oy⸗cowie podniecàią ogień›[J]. Tu śię rozumieć màią pomocnicy / y ći / ktorzy po⸗

A Rd 1,14.
B Iz 59,12.
C Mt 23,35.
D Rd 1,15.
E Jer 7,18.
F Lm 1,15.
G Iz 59,12.
H Mt 23,35.
I Lm 1,15.
J Jr 7,18.
1 Err. Turi būti „1.".
2 Err. Turi būti „15.".

4. Modi.

Frons mulieris me[-]retricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Ierem. 3. V. 3.

5. Inſtrumentorum.

Tuliſti vaſa decoris tui, de auro meo atq[ue] argento meo. Ezech. 16. V. 17.

siunditoiey vnt pikto. 4. Budas / kuriuo kas pik⸗ta daro. Kad druſiey / be giedos / tićiomis iʒ paiunkimo ſeno [et]c. ‹Kak⸗ta {ʒ}monos pałeyſtuwes taw tapo / neſigiedeiey›[A]:[1] 5. Suday aba inſtru⸗mentay / per kuriuos iʒſi⸗mano wiſoki ſutwerimay[.] ‹Iemey ſudus graʒibes tawo›[B] / tay ira redikłes tułas iʒ akmeniu brnn⸗giu[2] / ʒimćiugu / aukſo / ſidabro / kurieys Diewu {ʒ}ieyde.

podʒegàią do ʒłego /[4] 4. Spoſob / ktorym kto ʒłe⸗go śię dopuſcʒa. Gdy śmiele / beʒ wſtydu / v⸗myślnie / ʒnáłogu ſtáre⸗go [et]c. ‹Stáłoć śię cʒoło wßetecʒney[×] niewiáſty / niechćiáłaś śię ſromáć[×]›[E]. 5. Nacʒyniá ábo inſtru⸗mentá / prʒeʒ ktore ro⸗ʒumieią śie wßelákie ſtworʒeniá[×]. ‹Nábráłaś nacʒynia oʒdoby twey›[F] / to ieſt vbiory roʒmáite ʒ kámieni drogich / ʒ pereł / ʒe złotá / ʒe ſrebrá / ktore⸗mi Bogá obraʒáłá.

Dies iudicij vniuerſalis, appellatur in ſcriptura reſtitutio.

PVNKTAS IX.

Diena paskutine wadinaſi ſuwartas wiſo, kas kiekwienam priſieyt.

PVNKT IX.

Dźień oſtáteczny reſtitucią[×] názywá śie wſzytkiego, co káżdemu náleży.

Quem oportet q[ui]dem cælum ſuſcipere vſq[ue] in tempora reſtitutionis omnium. Act. 3. V. 21.

Eyp wadina dienu ſudo Diewo S. Pe⸗tras[C]. ‹Kurio «tieg (tay ira Chriſtaus)» reykia adunt priimtu dungus / iki me⸗tamus ſuwertimo aba ſugruʒinimo wiſo›[D],[3] Tie / kuri⸗

Ak náʒwał dʒień ſą⸗du Boſkiego S. Pi⸗otr[G]. ‹Ktorego «práwi / to ieſt Chryſtusá» potrʒebá áby niebo prʒyieło aʒ do cʒáſow reſtituciey[×] wßech rʒecʒy›[H]. Ci ktorym śię má wrá⸗

A Jer 3,3.
B Ez 16,17.
C Petras; Apd 3,21.
D Apd 3,21.
E Jr 3,3.
F Ez 16,17.
G Piotr; Dz 3,21.
H Dz 3,21.
1 Err. Turi būti taškas.
2 Err. Turi būti „brungiu".
3 Err. Turi būti taškas.
4 Err. Powinna być kropka.

kuriemus ſuſiwers tay / kas iiemus priguli / ira tuli.

1. Ira pats Diewas / kuriam daug nu neprie⸗telus io atima. Wieni eſ⸗ſiby aba buyti vnt ſwie⸗to. ‹Tare padukis širdiy ſawo: Nera Diewo›[A]. Kiti apiwayʒdos io ſako ne⸗ſunt. ‹Muſu «tieg» dayktu ne priweyʒdi›[B]. Nekurie tey⸗ſiby / wiſagaliby [et]c. ‹Ko⸗ki nauda / iog ſergeiome priſakimu io›[C]. Kayp bu⸗tu tari / ne ażumoka ał⸗gos tarnamus ſawo / ir todryn nera iumpi teyſi⸗bes.

2. ⌜Ira Chriſtus Wießpats / kurio ne nori ti⸗kiet ażu tikru Diewu A⸗rianay[D] / ir teyp kayp butu atima iam Diewiſty⌝[E]. ⌜Ki⸗ti Heretikay ne tiki ſun⸗ti kuno ir krauio ßwyn⸗ciauſio io Sakramenty ałtariaus⌝[F].

3. Irá[1]

wrácáć to / co im należy ſą rozmaići.

1. Ieſt ſam Bog / kto⸗romu[2] teráz wiele nie⸗przyiáciele iego odeymu⸗ią. Iedni iſtnosc[×] abo bytnosć[×] na świećie. ‹Rzekł głupi w ſercu ſwoim: Nie maß Boga›[G]. Drudzy opátrznośći v wł{o}cza[3×]. ‹Naßym śię rze⸗czam nie przyp{a}truie›[H]. Niektorzy ſprawiedli⸗wośći y wßechmocno⸗śći vymuią. ‹Co zá pożytek zeſmy ſtrzegli przyká⸗zánia iego{?}›[I] {i}akoby rze⸗kli / nie płáći iurgiełtu[×] sługom ſwoim / y dlate⸗go nie máß w nim ſprá⸗wiedliwośći.

2. ⌜Ieſt Chriſtus Pan / ktorego niechcą mie ćzá[4] prawego Bogá. Iácy ſą Ariáni[J] / odeymuiąc mu Boſtwo przećiw piſmu⌝[K]. ⌜Inni Hęreticy nie przy⸗znawáią ciała y krwie wn{a}świętßym w Sàkrá⸗menćie przeciw iáſnemu piſmu⌝[L].

3. Są

1. Reſtitutio fiet Deo.

Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus. Pſ. 52. V. 1.

Nec noſtra conſi⸗derat. Iob: 22. V. 17[M].

Quod emolumen⸗tum quia cuſtodi⸗uimus præcepta eius. Mal: 3. V. 14.

2. Chriſto Domi⸗no.

Filius meus es tu, ego hodie genui te. Heb: 1. V. 5. & Pſ. 2. V. 7. &c. Hoc eſt corpus me⸗um, quod pro vobis datur. Lu. 22. V. 29[N]*[.]*

A Ps 53,1; BSV Ps 52,1.
B Job 22,14.
C Mal 3,14.
D Arijonai (arijonizmas); krikščionybės srovė, kurios pradininkas buvo Arijus (apie 250–336) iš Aleksandrijos, kilusi IV amžiuje, neigusi Švenčiausiosios Trejybės dogmą ir Kristaus dieviškumą; žr. CE.
E Hbr 1,5; Ps 2,7.
F Lk 22,19–20.
G Ps 53,1; BW Ps 52,1.
H Hi 22,14.
I Mal 3,14.
J Arianie (arianizm); nurt pochodzący od Ariusza, duchownego Kościoła w Aleksandrii; rozwinął się w IV wieku. Arianie kwestionowali boską naturę Jezusa Chrystusa i odrzucali doktrynę o Trójcy; zob. EK I, 258.
K Hbr 1,5; Ps 2,7.
L Łk 22, 19–20.
M BSV Iob 22,14.
N BSV Lc 22,19.
1 Kustodas ne visai sutampa su 31 p. pirmuoju žodžiu.
2 Err. Powinno być „któremu".
3 Err. Powinno być „vwł{o}cza".
4 Err. Powinno być „mieć zá".

31 Niedzielę Aduentu.

3. Sanctis & iuſtis.
Dedit mare mortuos qui in eo er{ā}t: & mors & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis erant. Apoc: 22. V. 13[A]*.*
Qui abſtulerunt labores eorum &c[.] hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum &c. Sap. 5. V. 1. & V. 3.
4. Peccatoribus: Diſcedite à me ma[-]ledicti in ignem æternum. Matth: V. 41[B]*.*

5. Omnibus creaturis.

Ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis. Rom. 8. V. 21.

3. ⌜Ira ßwyntieii / ku⸗riu kunus ßwyntus turi ſawimp ʒiame aba ma⸗rias. Tuos ſugruʒins paſkutiney dienoy⌝[C]. Kayp raßo Ionas[D] S. Teyp⸗gi atieme iiemus tyra⸗nay ir kiti piktadeios ßłowy / turtu / ſweykatu / wargino ir aʒumuśie iuos. Tay iiemus Die⸗was wiſa ſuwers / del ku⸗rio tay nuterioio.

4. Sugruʒinta bus ir piktadeiomus ałga iu / kuriu nupełne / tay ira vgnis vmʒina. ‹Atſtoki⸗te nuog manis› ‹ing vgni vmʒinu›[E].

5. Suſiwers ir wiſie⸗mus ſutwerimamus luo⸗ſibe kurios dabar ne⸗turi / bet kincia newalu ir kayp butu w{e}rgiſty nuóg nuſideieiu iiemus tarnaudami piktuoſe iu darbuoſe. ‹Bus łuoſas[1] ſu⸗twerimas nuog newa⸗los pagadinimo›[F] [et]c.

3. ⌜Są świeći[2] / ktorych ciáłá święte ma w ſobie ʒiemia abo morʒe. Te wroći w dʒień oſtátecʒny⌝[G] iako pißę[3] Ian[H] S. Także wʒieli im tyránni y inni złocʒyncy ſławę / maię⸗tność / dręcʒyłi y ʒamor⸗dowali ie. To Bog im wßytko nágrodʒi dla ktorego to ſtraćili.

4. Wroći śię y ʒło⸗cʒyncom ʒápłata / na kto[⸗]rą ʒárobili / to ieſt ogień wiecʒny. ‹Odſtąpćie ode⸗mnie› ‹w ogień wiecʒny›[I].

5. Będʒie y wßytkie⸗mu ſtworʒeniu wolność prʒywrocona / ktorey te⸗raʒ nie ma / ale ći[e]rpi niewolſtwo[×] od grʒeśni⸗kow ſłużąc im w ʒł{y}ch ſpráwach ich. ‹Będʒie wyswobodʒone ſtworʒe[⸗]nie ʒniewolſtwá[×] ſkaże⸗nia[×]›[J].

Vnt

A BSV Apc 20,13.
B BSV Mt 25,41.
C Apr 20,13.
D Jonas, apaštalas ir evangelistas; Apr 20,13.
E Mt 25,41.
F Rom 8,21.
G Ap 20,13.
H Jan, apostoł i ewangelista; Ap 20,13.
I Mt 25,41.
J Rz 8,21.
1 Err. Turi būti „luoſas".
2 Err. Powinno być „święći".
3 Err. Powinno być „piße".

32

Vnt Vntros Nedelos
Aduento Evang. Matt. Pad. II.

ANuo metu: Jżgirdis Ionas kaliney darbus Christuſo, nuſiuntis du iż mokitiniu ſawo, tare iam. Tugu eſſi, kuris turi atayt, ergu kito łaukiame? A atſakidamas Iezus tare iemus: Nueii atſakikite Ionuy ku girdeiote ir regieiote. Akli regi, rayśi waykśćioia, raupuoti apćiſtiti eſti, kurtiniey girdi, numereliei kielaſi iż numiruſiu, vbagay Evangeliu priimdineia: ir pagirtas ira kuris, ne papiktinſis manimp. A kad anis pareio, pradeio Ieſus biłot miniump ape Jonu. Ko iſſeiote girion regietu. Er nindres ſiubuoiunćios nuog weio? Bet ko iſſeiote regietu żmogaus ſwełnays rubays apwiłkto? Sztay kurie ſwełnus rubus neśioia, namuoſe karaliu eſti. Bet kogi iſſeiote regietu? Pranaſſo? vżtieſu ſakau iumus, ir daugieſn negi pranaſſo. Nes taſay ira, ape kuri paraśita ira. Sztay aſſ ſiunćiu Angełu mano, pirm weydo tawo, kuris ſugatawis kialu tawo, pokim tawis.

Ná

32

Vnt Vntros Nedelos
Aduento Evang. Matt. Pad. II[A].

ANuo metu: Jżgirdis Ionas kaliney darbus Chriſtuſo, nuſiuntis du iż mokitiniu ſawo, tare iam. Tugu eſſi, kuris turi atayt, ergu kito łaukiame? A atſakidamas Iezus tare iemus: Nueii atſakikite Ionuy ku girdeiote ir regieiote. Akli regi, rayśi waykśćioia, raupuoti apćiſtiti eſti, kurtiniey girdi, numereliei[1] kielaſi iż numiruſiu, vbagay Evangeliu priimdineia: ir pagirtas ira kuris, ne papiktinſis manimp. A kad anis pareio, pradeio Ieſus biłot miniump ape Jonu. Ko iſſeiote girion regietu. Er nindres ſiubuoiunćios nuog weio? Bet ko iſſeiote regietu żmogaus ſwełnays rubays apwiłkto? Sztay kurie ſwełnus rubus neśioia, namuoſe karaliu eſti. Bet kogi iſſeiote regietu? Pranaſſo? vżtieſu ſakau iumus, ir daugieſn negi pranaſſo. Nes taſay ira, ape kuri paraśita ira. Sztay aſſ ſiunćiu Angełu mano, pirm weydo tawo, kuris ſugatawis kialu tawo, pokim tawis.

Ná

A Mt 11,2–10.
1 Err. Turi būti „numireliei“.

Ná Niedźielę Wtorą
Aduentu / Ewangelia v Mattheußá
s. w Rozdź. II[A].

W*On czás: vsłyßawßy Jan w więźieniu dźiełá Chrystusowe, posławßy dw{u} z vczniow swoich, rzekł mu: Tyżeś iest on, ktory miał przyść, czyli inßego czekamy? A odpowiedáiąc Jesus rzekł im: Szedßy oznaymićie Janowi cośćie słyßeli y widźieli. Slepi widzą, chromi*[×] *chodzą, trędowáći biorą oczyśćienie, głußy słyßą, vmárli zmartwychwstáią, vbodzy Ewángelią przyimuią. A błogosłáwiony iest, ktory śię zemnie nie zgorßy. A gdy oni odeßli, począł Jesus mowić (onym) rzeßam*[×] *o Janie. Cożeśćie wyßli ná pußczą*[×] *widźieć? trzćinę chwieiącą śię od wiátru? Ale cośćie wyßli widźieć? człowieká w miękkie ßáty obleczonego*[×]*? O to*[1] *ktorzy miękkie ßáty noßą, w domiech krolewskich są. Ale cośćie wyßli widźieć? Proroká? Záiste*[×] *powiedam wam, y więcey niż Proroká. Boć ten iest, o ktorym nápisano: O to*[2] *ia posyłam Anyołá mego przed obliczem twoim, ktory zgotuie*[×] *drogę twą przed tobą.*

ɛ PVNK-

A Mt 11,2–10.
1 „Oto".
2 „Oto".

Punktá ná Wtorą 34

PVNKTAY SAKIMV DIEWO

Zodżio iż Euangelios. [Et]c.

PVNKTA KAZAN Z EWAN-geliey. [Et]c.

PVNKTAS I.

Kodryn Ionas[A] S. per pasiuntinius ſawo Chriſtauſp ne praſzo io, idant butu iżłeyſtas iż kalines.

1. Ałeio daug raſti prieʒa⸗sćiu Ianas[B] s. del kuriu turetu but iʒ⸗łeyſtas nuog Wießpa⸗ties iʒ kalines. 1. Buwo io nekaltibe / tu gał{e}io pa⸗minet Chriſtuy W. Tu {ǯ}inay iog ne pateyſey He⸗rodas[C] mani kali.

2. Nupełnay didi per wargu giwenimu / tułus darbus mokimy apeMe⸗ſiaśiu[1] / ir nuſiʒiemini⸗mu giłu igiti. Nes kad 3{i}day nor{e}io aprinkt io aʒu Meſiáśiu / nieku bu⸗

du

PVNKT I.

S. Ioannes non petit liberari è carcere à Chriſto.

Rationes pro liberando ex carcere.

Czemu Ian[D] święty przez posły ſwe do Chriſtuſa, nie prośi go aby był wyzwolony z więżienia.

1. Innocencia eius[.]

1. Ogł śiłà× ná⸗leść prʒycʒyn Ian[E] święty / dla ktorychby miał być wypußcʒony ʒ ćiemnice. B yła[2] niewinność iego[.] Tę mogł prʒełoʒ̇yc× Chry[⸗]ſtuſowi[.] Ty wieß ʒ̇e mię nieſpráwiedliwie Herod[F] więʒ̇i.

2. Merita in Chriſtum.

2. 3aſługi ʒnácʒne prʒeʒ ſurowość ʒ̇ywota / pra⸗ce w prʒepowiadaniu náuki o Meſsiaßu y po⸗korę głęboką nábyte. Bo gdy go 3ydowie chćieli obrać ʒá Meſiáßà / ʒá⸗

dną

A Jonas Krikštytojas; Mt 11,2–15.
B Jonas Krikštytojas; Mt 11,2–15.
C Erodas; Mt 14,1–12.
D Jan Chrzciciel; Mt 11,2–15.
E Jan Chrzciciel; Mt 11,2–15.
F Herod; Mt 14,1–12.
1 Err. Turi būti „ape Me=ſiaśiu".
2 Err. Powinno być „Była".

du ne priieme vnt ſawis to / kas Chriſtuy paćiam prigułeio. ‹Ne eſmi aß Chriſtus›[A] / ir ‹ne eſmi wertas puołys koiump io iʒrißti dirʒeli ćierewiku io›[B].

3. Iniuria eius in ipſum Chriſtum redundans.

3. Gałeio perguldit iam didʒiu abidu kuri puoła vnt paties Wießpaties. Nes kas tarnuy kieno giedu daro / taſay paćiam Wießpat io daro / kayp prieß / kad tarnuy parodʒia gieru noru paćiam Wießpat parodʒia. Ionas[C] tuometu[1] terp wiſu tarnu Chriſtaus buwo didʒiauſiu / nes pats teyp ape ii biło. ‹Ne kiełes› ‹dideſnis vnt Iana›[D]. Toki tadu ir teyp didy tarnu Chriſtaus kalinen apkałtu i{ſt}umt / kaip piktadeiu kuri / paćiam Chriſtuy buwo ſarmatu darit. ⌜Kad Dawido[E] nuſiuntinius Hanonas[F] Karalus Amonitu[G] iʒgiedino / karius prieß ii ſurinkis gi{e}ray iam aʒu tu abidu atga-

dną miárą nie prʒyiął tego / co Chryſtuſowi ſámemu prʒynáleʒało. ‹Nie ieſtem ia Chryſtus›[H] / y ‹nie ieſtem godʒien vpadßy do nog iego roʒwiąʒać rʒemyſcʒek[2] trʒewikow iego›[I].

3. Mogł prʒełoʒyć[×] wielką hańbę ktora ná ſamego Pana pádałá. Bo kto ſłudʒe cʒyiemu deſp{e}k{t}[×] cʒyni / ten ſamemu panu cʒyni: iáko prʒećiwnym obycʒaiem / kiedy ſłudʒe dobrą chęć pokáʒuie ſamemu ią panu pokáʒuie. Ian[J] święty ná ten cʒas miedʒy wßytkiemi ſługámi Chryſtuſowemi był náwiętßy / bo tak ſám Pan onim[3] twierdʒi. ‹Nie powſtał› ‹więtßy nad Iana›[K]. Takiego tedy y tak wielkiego ſługę Chryſtuſowego okowanego[×] wtrącic do więʒienia iáko ʒłocʒyńcę iákie[o] ieſt ſamemu Chryſtuſowi hańbę cʒynić. ⌜Gdy Dawidowe[L] połły Hanon[M] Krol Amonitow[N] ʒelʒył /

A Jn 1,20.
B Mk 1,7.
C Jonas Krikštytojas; Mt 11,11.
D Joną; Jonas Krikštytojas; Mt 11,11.
E Dovydo; 2 Sam 10,1–6.
F Hanūnas; 2 Sam 10,1–4.
G Amonitų; amonitai (amoniečiai); 2 Sam 10,1–7; 1 Met 19,1–9.

H J 1,20.
I Mk 1,7.
J Jan Chrzciciel; Mt 11,11.
K Jana; Jan Chrzciciel; Mt 11,11.
L Dawidowe; Dawidowy; 2 Sm 10,1–6.
M Chanun; 2 Sm 10,1–4.
N Ammonitów; Ammonici; 2 Sm 10,1–7; 1 Krn 19,1–9.

1 „tuo metu".
2 „rʒemycʒek".
3 „o nim".

atgawo⌝. 2. Reg: 10[A].

4. Gałeis buwo rayśi⸗tis vnt pałaydos biau⸗rios Herodo[B] / a tol łabi⸗àus vnt pałeyſtuwes dargios Herodiados[C] / kuriuos iog del biauri⸗bes iu wisiemus ʒinamos ſkaudʒiey baro ir iudeio / a{ʒ}u tay kaliniu ſedeio turmoy. Ir pridereio⸗gu idant maytos pur⸗wuoſe kuno ſupuwuſios / Aniełu ʒiames ſkayſtu ir ne maʒiauſiu kuno ſuo⸗dełe[1] nepateptu / pur⸗wingoy / ir tumſioy ka⸗liney wargintu ir may⸗tintu?

5. Reykałas didis mok⸗ſło io / kurio priwałe Ʒiday / idant per ii pa⸗ʒintu ir priimtu Wieß⸗pati aʒuMeſiaśiu[2] tikru / kayp iau iʒ iu ne maʒo buwo / kurie pułkays eio iop / gayłeios aʒu ne⸗teyſi{b}es ir krikßtiios / bet

ʒelżył[×] / woyſkà prʒećiw niemu ʒebrawßy / dobrʒe śię tey krʒywdy ʒemśćił⌝. 2. Reg. 10[D].

4. Veritas intre-pidè prædicata.

4. Mogł śię ʒàłowàć nà roʒpuſtę ſproſną[×] He⸗rodowę[E] a daleko więcey na wßetecʒnicę[×] brʒyd{k}ą Herodiadę[F] / ktore ʒe dla ſproſnośći[×] ich wßytkim iawney oſtro ſłowy ka⸗rał / ʒá to wieʒniem[3] śie⸗dʒiał w táraśie[×]. Y prʒy⸗ſtoynaʒ była / àby śćier⸗wy[×] w błoćie ćieleſnośći[×] ʒgniłe / Anioła ʒiemſkiego świetnego y nà mniey⸗ßą makułą[×] ćiała nie⸗pokalan{e}go[×] / w błotnym y ćiemnym więʒi{e}niu tràpiły y dręcʒyły?

5. Neceſsitas do-ctrinæ eius populo inſtituendo.

5. Potrʒebà wielkà nau⸗ki iego / ktorey potrʒebo⸗wali ʒydowie / aby prʒe⸗ʒen poʒnali y prʒyięli Pana ʒa pràwego Me⸗siaßa / iakoʒ iuʒ ʒ nich niemàło było / ktorʒy gromadno prʒychodʒili do niego ʒaluiąc ʒa grʒe⸗chy

A 2 Sam 10,1–14.
B Erodo; Erodas; Lk 3,19–20; Mt 14,1–12; Mk 6,14–25.
C Erodiados; Erodiada; Lk 3,19; Mt 14,3–6; Mk 6,17–25.
D 2 Sm 10,1–14.
E Herodową; Herodowy; Łk 3,19–20; Mt 14,1–12; Mk 6,14–25.
F Herodiadę; Herodiada; Łk 3,19; Mt 14,3–6; Mk 6,17–25.
1 Err. „ſuo=dety" arba „ſuo=dele".
2 Err. Turi būti „aʒu Meſiaśiu".
3 „więʒniem".

Rationes pro non liberando è carcere.

bet be ſkayćiaus dau⸗gieſn iu atliko dabar ne tikiunćiu ney Chriſtaus paʒ̇iſtunćiu aʒu Iʒ̇ga⸗nitoi ſawo. Tas ir kitas gałeis buwo prieʒ̇aſtis perguldit Chriſtuy per mokitinius ſawo / ku⸗riuos iop ſiunte. Bet ne ʒ̇odelo ape tay ne iʒ̇⸗tare. Kodryn?

1. Promptitudo quiduis pro Chriſto tolerandi.

1. Iog kayp pra⸗naßas ʒ̇inoio gieray / ko⸗kias nuog Chriſtaus w. ieme dowanas dabar ʒ̇i⸗waty motinos budamas / paßwyntimu / tobołu[1] nuo[⸗]waku ißmonios / ir kitus priwilieius / aʒu tu ipa⸗ćiu io gieriby prieß ſawi paroditu / idant meyłu eſſus paſiroditu / ne tik⸗tay del io garbos ir gi⸗riaus {ſ}urißtu ir apkałtu buti / bet ir tukſtunti kartu aʒu ii krauiu pra⸗liet ir numirt gieyde ir troßko.

2. Iog

chy y krʒcʒąc śię ábo krʒeſt ie° biorąc: lecʒ beʒ lidʒ̇byˣ więcey ich ʒoſta⸗wało ieſcʒe / ktorʒy nie wierʒyli ani Chriſtuſa ʒnali ʒá Ʒbawićiela ſwe⸗go. Te y inne mogł był prʒycʒyny prʒełoʒ̇ẏćˣ Chryſtuſowi Panu prʒeʒ poſły ſwe / ktore do nie⸗go wyprawił. Lecʒ ani ſłowka o tym nie wy⸗rʒekł. Cʒemu{?}

1. Iʒ̇ iáko prorok wie⸗dʒiał dobrʒe / iakie od Chryſtuſa P. wʒiał dáry ieſcʒe w ʒywoćieˣ matki będąc / poświęcenie doſko[⸗]nałe roʒumu vʒ̇ywanie / y inne prʒywileie / ʒa tę o{ſ}obliwąˣ dobroć iego prʒećiw ſobie pokaʒaną / áby śię wdʒięcʒnym ſta⸗wił / nie tylko dla iego ććí[2] y chwały ʒwiąʒanym y o{k}owanymˣ być / ale y tyśiąc kroć ʒań kr{e}ẃ prʒelać y vmrʒeć pra⸗gnął.

2. Iʒ̇

1 Err. Turi būti „tobułu".
2 „cʒći".

2. Iog regieio kaip daug kunćiu Chriſtus W. aʒu ii ir aʒu wiſu ſwietu ne aʒuiłgay kis / kaip bus ſurißtas / płaktas / erß⸗ kiečieys karunawotas / nukriʒiawotas ir nu⸗ mirs / todryn ne iʒſipra⸗ śineio iʒ ſawo reteʒiu / punćiu / {l}ynciugu / i⸗ dant kaip primanus Wießpat ſawam toſe ſłogoſe ir ſmertiy ſawo aʒu ii / megtu / ir tarnu paſkuy ii eiunćiu ir ſekio[⸗] toiu io eſſunćiu paſiro⸗ ditu.

3. ʒinoio / iog kintet del Diewo / but kałetu / ne⸗ śiot vnt kakło łynciu⸗ gus / ir tułays budays kunkintu but / ira dide io dowana / ir ʒinkłas ipa⸗ ćios io meyłes prieß tar⸗ nus ſawo. Nie kiekwie⸗ nam tay Diewas paſkire aba łaymiby tokiu da⸗ we. ‹Iumus «tieg Apaßta⸗ łas» dowanota ira del Chriſtaus / ne tyktay i⸗ dant ing ii tikietumite / bet

2. Iʒ widʒiał iáko wiele mąk Thryſtus[1] P. ʒań y ʒa wßytek świat w krotce vćierpi / iáko będʒie ʒwiąʒany / biczo⸗ wany / ćierniem korono⸗ wany / vkrʒyʒowany y vmrʒe dla tego nie wy⸗ praßa śię ʒ okow / ʒ pęt / ʒ łancuchow / áby śię ile mogl / Panu ſwe⸗ mu w tym vtrapieniu y śmi{e}rći i iego ʒá śię prʒy⸗ podobał / y ſługą śię ie° ʒa nim idącym á naßla⸗ downikiem× iego być po⸗ kaʒał×.

3. Wiedʒiał y to / iʒ ćier⸗ pieć dla Bogá / być wię⸗ ʒniem noś{i}ć ná ſobie łan⸗ cuchy y roʒmaitemi ſpo⸗ ſobami być vdręczo⸗ nym ieſt wielki iego dar / y ʒnak oſobliwey× iego miłośći y łáſki prʒećiw ſługom ſwym. Nie każ⸗ demu Bog to ʒrʒadʒ{y}ł ábo takie ſcʒęscie dał. ‹Wam «mowi Apoßtoł» darowano dla Chryſtu⸗ ſa / abyśćie nie tylko weń wie⸗

2. Conformitas cum Chriſto.

3. Vinculorum & catenarum æſti-matio.

Vobis donatum eſt pro Chriſto, &c. vt <> *pro illo patiamini. Philip. 1. V. 29.*

1 Err. Powinno być „Chryſtus".

bet ir idant aʒ̇u ii kinte⸗tumite› / Phil. 1[C].

4. Vtilitas carceris & vinculorum.

4. Iog kaliney daug giero runda ir ßwyntieii ir nuſideieiey. Teyp Ma⸗naſſes[D] didis praſtoieias rado tinay iʒ̇du brungu gayliſtos ir atłaydos nu⸗ſideimu ſawo. ‹Budamas «tieg» ſurißtu łynciugays ir punćieys /› ‹mełdes Wieß[⸗]pat Diewuy ſawo ir gay⸗łeios łabay›[E] aʒ̇u piktibes ſawo[.] 2. par. 33. ⌜Tinka⸗ſi kartays ißeyt kam iʒ̇ kalines vnt karaliſtes ir karalum but kaip raß⸗tas biło[.] Eccl. 4⌝[F]. ‹Kar⸗tays «tieg» iʒ̇ kalinio kas ſtoias karalum›[G] / bet ne wiſadu tay deſtis / retay kadu pripuoła: bet iʒ̇ kalines / kurioy kas del Diewo kaliniu ſedi / ne kartays / ne retay bet wi⸗ſadu ißeyt karaliſten dungaus / ir vmʒ̇inu eſti karalum karunawotas. Todryn wadinaſi tarnay Diewo ſurißtays aba ‹ka⸗lini⸗

Manaſſes vinctus catenis atq[ue] compedibus &c. egit pænitentiam valdè. 2. paral. 33. V. 11[A].

De carcere catenisq[ue] interdum q[ui]s egreditur[B] *ad regnum: Ecclef. 4. V. 14.*

wierʒyli / ále y ʒ̇ebyśćie ʒań ćierpieli›[H].

4. Iʒ̇ w więʒ̇ieniu śiła[x] dobrego ʒnayduią y świę[⸗]ći y grʒeßnicy. Tak Ma⸗naſſes[I] Krol wielki prʒe⸗ſtępca nalaʒł tam ſkarb drogi pokuty y odpuſcʒe⸗nia grʒechow ſwych. ‹Bę⸗dąc «práwi» ʒwiąʒany łancuchami y w pętach› ‹modlił śię Panu Bogu ſwemu / y barʒo ʒ̇ałował›[J] ʒ̇a ʒłośći[x] ſwe. ⌜Trafia śię pod cʒas[x] komu ʒ więʒ̇ienia wyniść[x] ná krolestwo y krolem ʒoſtać iáko piſmo mowi⌝[K]. ‹Pod cʒas[x] «práwi» ʒ wię⸗ʒ̇ienia kto ʒoſtaie kro⸗lem›[L]. Lecʒ nie ʒawße by⸗wa to / rʒadko kiedy ták prʒypada komu: ale ʒ {w}ięʒ̇enia / w ktorym dla Bogá wieʒniem śiedʒ̇i / nie pod cʒas[x] / nie rʒatko / lecʒ ʒawße wychodʒ̇i ʒ táraſu[x] ná koroleſtwo nie⸗bieſkie / y wiekuiſtym krolem bywa korono⸗wany.

A BSV 2 Par 33,11–12: „Manassen et vinctum catenis atque conpedibus <> egit paenitentiam valde".
B BSV Ecl 4,14: „egrediatur".
C Fil 1,29.
D Manasas, Judo karalius; 2 Met 33,1–23.
E 2 Met 33,11–12.
F Mok (Koh) 4,14.
G Mok (Koh) 4,14.
H Flp 1,29.
I Manasses, król Judy; 2 Krn 33,1–23.
J 2 Krn 33,11–12.
K Koh 4,14.
L Koh 4,14.

linieys wiłties[1]›[A] ʒachar. 9. wilties tay ira karaliſtes vmʒinos / kurios wiliaſi per tulus[2] wargus igit.

wany. Dla tego ſłudʒy Boʒy náʒywaią śię ‹{w}ię⸗ʒniami nadʒieię›[C] / nadʒieie to ieſt kroleſtwa / ktore⸗go śię {ſ}podʒiewaią prʒeʒ roʒmayte vtrapienia na⸗być.

Vincti ſpei. Zachar. 9. V. 12.

PVNKTAS II.

Szwyntieii iż kalines Bażnićiu, a piktieii, iz Bażnićios daro ſaw kaliny.

PVNKT II.

Swięći z więźienia kośćioł, a niezbożni[×] z kośćiołá czynią ſobie więzienie.

Iuſtis carcer templum, impijs templum carcer.

TVo ſkiriaſi gierieii ir teyſus / nuog {p}ik⸗tuiu ir be Diewo baymes giwenunćiu. Aniemus kaline atſimayno ing baʒnićiu / a tiemus ba⸗ʒnićia pagriʒta ing ka⸗liny. Tay regime Io⸗niep[B] ßwyntump / kuris kaliny pawerte ſaw ing baʒnićiu. Nes ion iſa⸗dintas / kayp baʒnićion kokion iweſtas / tay ti⸗nay dare / ku paprato ʒmones baʒnićioy darit. Mełdes Diewuy ſawo / mnſtu[3]

TYm śię roʒnią do⸗brʒy y ſprawiedliwi od ʒłych y nieʒboʒnych[×]: bo śię onym więʒienie od{m}ienia w Kośćioł / á tym Kośćioł obraca śię w więʒienie. To widʒie⸗my w Ianie[D] świętym / kto[⸗]ry więʒienie obroćił ſo⸗bie w Kośćioł. Bo do ni{e}go wsadʒony / iáko do Kośćioła wprowá⸗dʒony / to wnim cʒynił / co ʒwykli ludʒie cʒynić w kośćiele / modlił śię P. Bogu ſwemu / roʒ⸗myſlał[4]

1. Ioanni Baptiſtæ carcer eſt templũ.

A Zch 9,12.
B Jonas Krikštytojas; Mt 11,2–6.
C Za 9,12.
D w Janie; Jan Chrzciciel; Mt 11,2–6.

1 Err. Turi būti „wilties".
2 Err. Turi būti „tułus".
3 Err. Kustodas nesutampa su 41 p. pirmuoju žodžiu.
4 Err. Kustoda nie zgadza się całkowicie z pierwszym wyrazem 41 s.

Niedȝielę Aduentu.

2. Dauidis ſolitudo & ſpelunca.

In terra deſerta & inuia & inaguoſa[1]: ſic in ſancto «id eſt tanquam in ſanctuario» apparui tibi. Pſ. 62. V. 3.

3. Moyſi ac {E}liæ Montes & deſertum.

muſte ſaw ape ii / gar⸗bino iȝ wiſos ſirdies / ir kitus mokie ape Diewu / kuriuos prieg ſaw ture⸗io / ipaćiey ſawo moki⸗tinius / ir siunte iuos Wießpatieſp Chriſtu⸗ſop / kaip girdeiome iȝ Euangelios. Tay dare ir Dowidas[A] / puſtinioy ir hałoſe / ſł{e}pdamaſis nu⸗og Saulo[B] / kuriaſe Diewu garbino / kaip Baȝni⸗ćioy ßwyntoy / kur afie⸗ras kunigay afierowo⸗dawo / kur ſkrinia Wieß⸗paties paguldita buwo / ir kur Diewas ipaćiu budu ſawo buyti tułays ȝinkłays rodidawo. Teyp ape ſawi ſako pats s. Dawidas[C]. ‹Ȝiamey apłey⸗ſtoy / ȝiamey kurioy ney kielo ney wundenio ne buwo / «tay ira girioy / puſtinioy» / teyp kaip ßwynt{i}ney taw ſtaćiau⸗ſi›[D] / teyp meldȝiauſi ir ta⸗wi garbinau. Tay dare Moyſes[E] ganidamas a⸗wis girioy / tay Elia⸗

F śius

ȝmysłał ſobie o nim / chwalił go ȝe wßytkiego ſerca / y inne nauczał o Bogu / ktore prȝy ſo⸗bie miał / oſobliwie[×] vcȝ[⸗]nie ſwe / odſyłał ich do Pána Chryſtuſa / iáko⸗ſmy ſłyßeli ȝ Ewangeliey[.]

To cȝynił y Dawid[F] święty / ná pußcȝy[×] y w lochach[×] kryiąc śię prȝed Saulem[G] / w ktorych P. Bogu chwałę oddawał / iako wprȝybytku gdȝie kapłani ofiary odprawo⸗wali gdȝie ſkrȝyniá Páń⸗ſka położona była y gdȝie Bog oſobliwym[×] obycȝa⸗iem ȝnaki roȝmaite ſwey obecnośći pokáȝował. Tak o ſobie ſam powiá⸗dá Dawid[H] święty. ‹W ȝiemi puſtey y niedroȝney[×] y beȝwodney / iáko w świątnicy[×] ſtawiłem śię prȝed tobą›[I]. To cȝynił Moyȝeß[J] páſąc owce ná puſcȝy / to Eliaß[K] na go⸗rȝe Horeb[L] / takȝe y świę⸗ći inni / ktorȝy wpuſti⸗niach ȝyli. Prȝećiwnym

F oby⸗

A Dovydas; 1 Met 12,1–2; Ps 63; BSV Ps 62.
B Saulio; Saulius, karalius, Kišo sūnus; 1 Met 12,1–30; 1 Sam 23.
C Dovydas; Ps 63,2–3; BSV Ps 62,3.
D Ps 63,2–3; BSV Ps 62,3.
E Mozė; Iš 3,1–3.
F Dawid; 1 Krn 12,1–2; Ps 63; BW Ps 62.
G Saulem; Saul, król, syn Kisza; 1 Krn 12,1–30; 1 Sm 23.
H Dawid; Ps 63,2–3; BW Ps 62,3.
I Ps 63,2–3; BW Ps 62,3.
J Mojżesz; Wj 3,1–3.
K Eliasz; 1 Krl 19,1–9; BW 3 Krl 19,1–9.
L Horeb, druga nazwa biblijna góry Synaj; Wj 3,1; 1 Krl 19,1–9; BW 3 Krl 19,1–9.
1 Err. Turi būti „ina-quoſa“.

ſius[A] vnt kałno Horeb[B]: Teyp wiſi ßwyntieii / kurie giriaſe giweno. Prieß we{l} piktieii ba⸗ʒnićiu pawerćia ſaw ing hołu ir wietu łatru. Tay ſako pats Wießpats. ‹Namay «tieg» mano / «tay ira baʒnićia» / namay ira małdos / a ius padarete hołu łatru›[C]. ⌜Todryn iʒ⸗widis tinay trunkſmu / ir ſtałus ſu pinigays / iʒ⸗girdis prekauiunćius ir parduoduncius / bar⸗nis / ßaukſmus kayp tur⸗guy kokiamy baʒnićioy / padaris ſaw botagu iʒ wirweliu iʒkłeſte iuos ir ißmete iʒ baʒnićios / ap⸗werte ſtałus / iʒbarſte pinigus iu / ir tare ʒo⸗dʒius paminetus⌝[D]. ⌜Tey⸗pagi raßo S. Eʒechielis[E] ir ſakos regieis baʒnići⸗oy wirus garbinunćius swetimus diewayćius / à moteris werkiunćias A⸗donideſo[F] paganißko die⸗wayćio⌝. Tay pła⸗ćiey iʒguldit gałeſis kas[1]

obycʒaiem nieʒboʒni[×] ko⸗śćioł odmieniaią w ià⸗ſkinią y mieſce łotrow⸗ſkie. Tàk twierdʒi ſam Pan. ‹Dom «prawi» moy dom ieſt modlitwy /› ‹a wy⸗śćie go vcʒynili iàſkinią łotrowſką›[G]. ⌜Dla tego o⸗bacʒywßy[×] tam ʒgiełk y ſtoły ʒ pieniędʒmi / vſłyßawßy targuiących ſwary[×] / wołanie / iàko nà rynku iàkim / vcʒy⸗niwßy ſobie bicʒ ʒ po⸗wroʒkow[×] wyſmàgał y wyrʒućił ie ʒ kościoła / prʒewroćił ſtoły / roʒ⸗ſypał pieniądʒe / y mowił ſłowá iuʒ n{a}mienione[×]⌝[H]. ⌜Takʒe piße Eʒechiel[I] S. y powiada iʒ widʒiał w kośćiele męʒe chwaląće cudʒe boʒki pogańſkie à białegłowy[×] płacʒące A⸗donideſa[J] boʒká pogań⸗ſkiego⌝. To ßerʒey śię mo⸗ʒe prʒełoʒyć[×] / co śię tu krotko ʒawárło / nauki dáiąc wieʒniom / cʒym śię bawić w wieʒeniu maią / nie kartami / nie kuflem

Impÿs templum, spelunca latronum.

Domus mea &c. vos autem feciſtis ⋄ ſpeluncam latronum. Matth: 2.{1}[2] *V. 13.*

Et phanum idolorum.

Vniuerſa idola &c[.] depicta erant in pariete. &c. Eze. 8. V. 10.

A Elijas, pranašas; 1 Kar 19,1–9; BSV 3 Rg 19,1–9.
B Horebas; Iš 3,1; 1 Kar 19,1–9; BSV 3 Rg 18,1–9.
C Mt 21,13.
D Mt 21,12.
E Ezechielis (Ezekielis); Ez 8,1–18.
F Adonio; Adonis, semitų kilmės dievybė, artima babiloniečių apvaisinimo dievui Tamūzui (taip pat šumerų Dumuzidui), graikų mitologijoje tapęs grožio, aistros, patrauklumo ir vaisingumo simboliu (plg. BSV: „ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem"); Ez 8,14.
G Mt 21,13.
H Mt 21,12.
I Ezechiel, prorok; Ez 8,1–18.
J Adonisa; Adonis, najpierw sumeryjskie, potem babilońskie bóstwo wegetacji Tammuz, czczone z czasem w Syrii i Grecji jako Adonis; Ez 8,14.
1 Err. Kustodas iš dalies nesutampa su 43 p. pirmuoju žodžiu.
2 Err. Turi būti „Matth: 21.".

43 Niedʒielę Aduentu.

kàs ći{o}nay trumpay aʒuſirakina / mokſłu duodunt kaliniams / ku turi weykt kaliney. Ne kortomis ʒayſt / ne girtaut [et]c. Teygapi[1] ir tiemus kurie baʒnićioy ne priderunćiay aʒuſiłayko.

kuflem / [et]c. Takʒe y tym ktorʒy w kośćiełe świętym nieprʒyſtoynie śię ʒáchowuią.

PVNKTAS III.

PVNKT III,[3]

Iź ko gire Wieſzpats Ionu[A] ſzwyntu.

Z czego wysławiał Pan Iàna[C] swiętego.

Laudauit Christus S. Ioannem ex conſtantia in fide.

Iź triu dayktu ipaćiey.

Z trzech rzeczy oſobliwie[×].

1. Iʒ twirtibes / iog ne buwo kayp ⌜nindre ſiubuoiunti nuog weio⌝[B]. Tos twirtibes reykia turet dweiaty. Tikieimy ir ßwyntami giwenimy. Kas ne turi drutos ing Diewu tikibes / taſay siubuoia nuog tułu weiu mokſłu nauiu ir ne ſeney pramanitu. Iuda toki Apaßtałas ir liepia kłauſit mokitoiu ir ganitoiu duśios nuog Chriſtaus iſtatu[2]. ‹Idant tieg

1. Z ſtátecʒnośći[×] / ʒe nie był iáko ⌜trʒćiná chwieiąca śie od wiátru⌝[D] / ktorą we dwu rʒecʒách oſobliwie[×] trʒeba mieć. W wierʒe y w poboʒnym ʒyćiu. Kto nie ma mocney ku Bogu wiáry / ten chwieie śię od roʒmaitych wiátrow nàuki nowey. Strofuie tàkiego Apoſtoł / y roſkaʒuie ſłuchać náucʒyćielow y páſterʒow duß od Chryſtuſa poſtànowionych[×]. ‹Abyśmy

Vt <> non <> circumferamur omni vento docrinæ. Epheſ. 4. V. 14.

A Joną; Jonas Krikštytojas; Mt 11,7–15.
B Mt 11,7.
C Jana; Jan Chrzciciel; Mt 11,7–15.
D Mt 11,7.

1 Err. Turi būti „Teypagi".
2 Greičiausiai „iſtatitu".
3 Err. Prawdopodobnie przecinek zamiast kropki.

«tieg» ne ſwerdetume›
‹nuog kiekwieno we⸗
io›[A]. Prieg twirtibey ir
drutibey tikieimo reykia
ßwyntay giwent. Tu a⸗
ʒ̇ułayko kas / kad prade⸗
is ßwyntu giwenimu / ir
aʒ̇uſimiłeis gieru darbu /
ne pameta iu / notſimay⸗
no pigay ne del iokiu
weiu pagundimu tułu /
ſunkibiu / prieſpaudu /
ſtowi ſtipray prieg gie⸗
ribey / kurios wienu kar⸗
tu nuſitwere nuoširdʒ̇iey
pagal mokſło Apaßtało[.]
‹Twirtays bukite ir ne⸗
pakrutinamays / ſkal⸗
sindamies darby Wieß⸗
paties wiſadu / ʒ̇inodami
iog darbas iuſu ne eſti
tusčias Wießpatip›[B].

śmy śię «práwi» niechwiá⸗
li› ‹od wßelkiego wiátru›[D].
Prʒy ſtátecʒnośći wiá⸗
ry / trʒebá poboʒ̇nego
ʒ̇yćia. Ten ʒachowuie
gdy kto ʒácʒąwßy świą⸗
tobliwy ʒywot / nie od⸗
ſtępuie go / nie dáiąc śię
ladá wiátrom pokus y
vćiſkow roʒmaitych v⸗
nośić / według náuki A⸗
poſtolſkiey. ‹Bądʒ́ćie ſtá⸗
tecʒni y nieporußeni / ob⸗
fituiąc wrobоćie Pań⸗
ſkiey ʒáwße wiedʒąc iʒ
robotá wáßa nie ieſt
proʒna w Pánu›[E].

{2}[1]. *Ex conſtantia in pijs operibus.*

Stabiles eſtote & immobiles abundantes in opere Domini ſemper ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino. 1. Cor. 15. V. 58.

2. Gire ii iʒ wargaus
ir kunuy ſunkaus giwe⸗
nimo kuri ⌜dungałas iʒ
płauku ir aßutu daygun⸗
čiu ſumegʒtas⌝[C] ir penu⸗
kßła kuno rode. Ne to[⸗]
kiuos ʒmones wilkiet pa[⸗]
prato rubus / bet kad ga⸗
li

2. 3 Surowośći ʒywo⸗
tá / ktorą ⌜odʒienie ʒ ſ{ʒ}er⸗
śći[×] vcʒynione⌝[F] y pokarm
nieʒwycʒayny ludʒiom
pokaʒował. Nie tákie
ludʒie ʒwykli nośić ßa⸗
ty / lecʒ gdy mogą mięk⸗
kich ßukaią / oſobli{w}ie[×]
iako

2. Ex aſperitate vitæ.

A Ef 4,14.
B 1 Kor 15,58.
C Mt 3,4; Mk 1,6.
D Ef 4,14.
E 1 Kor 15,58.
F Mt 3,4; Mk 1,6.

1 Greičiausiai turėtų būti „1.“; plg. tolesnę numeraciją. Atitinkama lietuviško ir lenkiško teksto vieta nenumeruota.

li ßwełnu ir minkßtu ießko / ipaćiey kaip Wießpats biło / namuoſe karalu tay daro. Aſwerop[A] karalauſp ‹nedereio pałaciun ieyt apwiłktam mayßu aßutiniu›[B] / bet karałauſp[1] dungaus tol pigeſne ira prieyga aßutiney / neg ßwełnuoſe rubuoſe. Grayćiaus prileydʒia ſawiſp łapiniuotus / apdriſkuſius ir nuogus / negi śiłkays / aukſu / sidabru / brungieys akmenims apreditus ir ſkayſtus. Weykiaus priima ałkſtunćius / trokßtunćins[2] / paſnikays iʒſekuſius / kuriu kaułus iʒdʒiuwuſius tiktay ada apſega / negi puotinikus nutukuſius / piłwapenius / prabungu walgikłos ir tuło gierimo małkays ſotus ir prigirditus[.] ‹Mes «tieg Apaßtałas ape ſawi ir ape kitus raśidamas» / iki śiay wałunday ałkſtame / ir trokßtame ir nuogi eſme›[C].

3. Gire

Vſque in hanc horam & eſurimus & ſitimus & nudi ſumus &c. 1. Corinth: 4. V. 11.

iàko Pan mowi to w domàch Krolewſkich cʒynią[.] ⌜Do Aſwerà[D] Krola ‹niegodʒiło śię ná pałać[3] wniść[×] / odʒiánemu worem włośiánym›[E] / Lecʒ[4] do Krolà niebieſkiego / dáleko łacnieyßy[×] ieſt prʒyſtęp[×] / wewłośienicy[×] a niʒeli w miękkich ßatách[5]. Rychley[×] prʒyimuie łáknące[×] / pragnące / poſtami wyſußone / ktorych kośći wyſchłe samá ſkurá tyłko opiná / niʒeli bànkietuiące / ʒbytki wiedʒy y w trunkach cʒyniące. ‹My «pràwi Apoſtoł / o ſobie y o innych pißąc» / Aʒ do tey godʒiny› ‹y prágniemy y nadʒy ieſteśmy›[F].

3. 3 wła-

A Ahasveras (Ahasueras); Est 4,1–4; Artakserksas; Est(g) 4,1–6; taip pat žr. Est 1; 2.
B Est 4,2; Est(g) 4,2.
C 1 Kor 4,11.
D Aswerus; łacińska transkrypcja hebr. formy Achaszwerosz, tj. Kserkses I, król Persji (464–424); Est 4,1–4; Est(g) 4,1–6; zob. również Est 1; 2.
E Est 4,2; Est(g) 4,2.
F 1 Kor 4,11.

1 Err. Turi būti „karalauſp".
2 Err. Turi būti „trokßtunćius".
3 „pałac".
4 Err. Powinno być małą literą; zob. też tekst litewski.
5 W przekładzie polskim brak jednego zdania; por. odpowiedni fragment w części litewskiej.

3. Gire Ionu[A] S. iʒ tikribiu Anielomus[1] patiemus prigulunčiu ir todryn wadina ii Anielu. 1. Iog kayp Aniełay ne tureio maʒimes wayku / bet tobułays ſu nuowaku ira ſutwerti. Teyp Ionas[B] ʒiwati motinos nuowaku tureio. 2. Iog łabay ma{ʒ}a ku walgie ir giere / ir todryn w. biło. ‹Ataio› «tieg» ‹ney walgidamas ney gierdamas›[C] / kaip Aniełai ney wałgo ney geria. 3. Miliſtos Diewo wienu kartu igitos ne nuterioio kaip Aniełay. 4. Ciſtu buwo kaip Aniełay. 5. Wiſadu ſu Diewu giweno / vnt io ſirdʒiu weyʒdedamas kayp Aniełay wiſadu regi Diewo weydu.

3. 3 właſnośći[×] Aniołom samym należących / y przeto náʒwał go Aniołem. 1. Iʒ iako Aniołowie ſą ſtworʒeni ʒdoſkonáłym roʒumem: ták y Ian[D] S. w ʒywoćie[×] mátki miał doſkonałe vʒywanie roʒumu. 2. Iʒ máło co i{a}d y pił / y dla tego Pan mowi / ‹przyßedł› ‹áni iedʒąc áni piiąc›[E] iáko Aniołowie áni iedʒą ani piią. 3. Láſki Boʒey raʒ nábytey nie vtráćił iako Aniołowie święći nie vtráćili. 4. Cʒyſtym był iáko Anioł. 5. ʒáwße ʒ Bogiem obcowáł / náń ſercem pátrʒąc iáko Aniołowie ʒáwße widʒą twárʒ Páńſką.

PVNTAS[2] IV.

Kas turi ʒmogu girt?

1. GAli ʒmogus ſawi pati girt / kad to Die-

PVNKT IV.

Kto ma człowieką chwalić.

1. Człowiek może ſamego śiebie chwálić gdy[3]

Encomiaſt{æ} hominis,[4]

1. Homo ipſe ſui ipſius.

A Joną; Jonas Krikštytojas; Mk 1,2: plg. lie. „pasiuntinį", gr. ἄγγελον.
B Jonas; Jonas Krikštytojas; Lk 7,33; Mt 11,18; Lk 1.
C Mt 11,18.
D Jan; Jan Chrzciciel; Łk 7,33; Mt 11,18; Łk 1.
E Mt 11,18.

1 „Aniełamus".
2 Err. Turi būti „PVNKTAS".
3 Kustoda nie zgadza się z początkiem następnej strony.
4 Err. Turi būti taškas.

47

Niedʒielę Aduentu.

Diewo garba aba arti⸗mo nauda priwało.[1] ⸢kaip ſkaytome ape ßwyntu Po[⸗]wiłu[A] Apaßtału vntroy gramatoy Koritnhia⸗nump[2] / kuris del tu prie⸗{ʒ}asćiu ſawi pati gire⸣[B]. A ne kayp kunigaykßtis Tyro[C] didinos Diewu ſa⸗wi ałgodamas. ‹Diewas aß eſmi›[D]. Ne kayp Pha⸗riʒeus[E] / kuris vnt kitu giereſniu dares. ‹Ne eſmi kayp kiti›[F] [et]c. Iʒ kurio tusćio giriaus papeyku turi raßti. ‹Tegul giria tawi ſwetimas / a ne burna tawo›[G].

Laudet te alienus & non os tuum. Prou: 27. V. 2.

lić / gdy tego cʒeść Bo⸗ſką potrʒebuie / ąbo po⸗ʒytek bliʒńego wyćiąga ⸢iąko cʒytąmy o Pąwle[I] S. Apoſtole w liśćie w to⸗rym[4] do Korynthyan / ktory dla tych prʒy⸗cʒyn / ßyroce ſamego śie⸗bie wyſławiał⸣[J]. A nie iá⸗ko Xiąʒe Tyrſkie[K] ktory śię wynośił Boſtwo ſo⸗bie prʒywłáßcʒaiac. ‹Bo⸗giem iá ieſtem›[L]. Nie iáko Phariʒeuß[M] ktory śię nad inne prʒekłádáł[×] / ‹nie ie⸗ſtem iáko inni›[N] [et]c. 3ktorey proʒney chluby ſamych śiebie nagánę w piśmie odnoßą[×]. ‹Niech ćię chwali cudʒy / ánie[5] vſtá twoie›[O].

2. Aliquis alius homo. Verè vt Ecclesiasticus c. 44. vſq[ue] ad 51. & Apoſtoli in ſuis ſcriptis.

2. Nuog kito giriu gal tureti / dweiokiu budu / iʒ teſios[3] aba iʒ patuśimo. Iʒ tieſos kayp Ekleſia⸗ſtikas[H] Patriarchas / pra⸗naßus ir kitus ßwyntus / Apaßtałay pirmuoſius krikśćionis ſawo łak⸗ßtuoſe giria. Iʒ patu⸗śimo pałaymintays wa⸗dino turtingus ape ku⸗riuos

Fallaciter, vt hi q[ue:]

2. Od drugiego bywą chwalony człowiek dwo[⸗]iakim ſpoſobem. Práw⸗dʒiwie albo ʒ pochleb⸗ſtwą / Prąwdʒiwie iako Ekleʒiaſtik[P] Pątriarchy / Proroki y inße święte / iako Apoſtołowie pier⸗wße chrʒeśćiány w ſwych liśćiech chwálą. 3 po⸗chlebſtwą / błogoſłáwio⸗nemi

A Povilą; Paulius; Apd 22.
B Korintiečiams; korintiečiai; 2 Kor.
C Tyro valdovas; Tyras; Ez 28,1–10.
D Ez 28,2.
E Fariziejus; fariziejai; Lk 18,9–14.
F Lk 18,11.
G Pat 27,2.
H Siracidas, arba Ekleziastikas (lot. *Sirach seu Ecclesiasticus*); Siracido knygos (Ekleziastiko) autorius; Sir 44; 51.

I o Pawle; Paweł, apostoł; Dz 22.
J Koryntian; Koryntianie; 2 Kor.
K Władca Tyru; Tyr; Ez 28,1–10.
L Ez 28,2.
M Faryzeusz; faryzeusze; Łk 18,9–14.
N Łk 18,11.
O Prz 27,2.
P Syracyd albo Eklezjastyk (łac. *Sirach seu Ecclesiasticus*); autor Księgi Mądrości Syracyda (Eklezjastyk); Syr 44; 51.

1 Greičiausiai turi būti kitas skyrybos ženklas.
2 Err. Turi būti „Korinthianump".
3 „tiefios" (nom. „tiesia") arba „tiefos" (nom. „tiesa").
4 Err. Powinno być „wtorym".
5 Łączna pisownia spójnika z partykułą.

riuos biło pſalmas⸗[1] ‹Pa⸗łaymintays pramine ʒmones / kurie tay turi›[A] / tay ira / ‹kłetis ir aruo⸗dus pilnus /› ‹awis iu wey⸗ſlingas›[B] [et]c. ir kitur / ‹giria nuſideieii gieyduluoſe dušios io / ir ne teyſingu garbina›[C]. Takio patu⸗šimo nopkisdamas Chri[⸗]ſtus Wießpats / kad ii Ʒiday patušidami gire anays ʒodʒieys: ‹Mokito⸗ie ʒinome iog tieſus eſsi›[D] [et]c. peykie iuos ſwetima⸗weydʒieys wadindamas. ‹Kam mani gundʒiate ſwetimaweydʒiey›[E].

3. Giria ʒmogu ir Die⸗was kuris daʒnay raß⸗ty garbina tułus tar⸗nus ſawo ir io girius ira tiesiauſias iʒ wiſu / kaip Apaßtałas biło. ‹Ne kas ſawi pati giria taſay i⸗ra pagirtas / bet kuri Diewas giria›[F].

4. Girâ[2]

nemi cʒynili bogácʒe o ktorych mowi Psalm. ‹Błogoſławionym ná⸗ʒwali lud ktory to ma›[G]. to[3] ieſt ‹ſpiʒarnie ich peł⸗ne /› ‹owce ich płodne›[H] [et]c. y ná drugim mieyſcu. ‹Pochwalon bywa grʒe⸗ßnik wʒądʒách duße ſwo[⸗]iey / á nieſpráwiedliwy bywa błogoſławion›[I]. W pſálmie dʒieśiątym we⸗dług ʒydowſkiego. Ta⸗kiem pochlebſtwem / brʒy[⸗]dʒąc śię Chryſtus Pan y śi{e}bie ʒ pochlebſtwá chwálących ʒydow temi ſłowy. ‹Miſtrʒu wiemy ʒeś práwdʒiwy ieſt›[J].[4] [et]c. gáni / obłudnikámi ie náʒywáiąc. ‹Cʒemu mię kuśićie obłudnicy›[K] [et]c.

3. Od Bogá bywa chwa[⸗]lony / ktory cʒeſto w pi⸗śmie wyſławia roʒmaite ſługi ſwoie y iego po⸗chwáłá ieſt naprá{w}⸗dʒiwßa ʒe wßytkich iáko Apoſtoł mowi. ‹Nie kto⸗ry ſam śiebie ʒaleca / ten ieſt doświadcʒ{o}ny / ále ktorego Pan ʒáleca›[L].

Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt. pſ. 143. V. 15[.]

Laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ & iniquus benedicitur[.] pſal. 10[M]*. ſecundum Hebr: V. 3*[N].

Quid me tentatis hypocritæ. Matt: 22. V. 16[O].

3. DEVS.

Non <> qui ſe ipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. 2. Cor. 10. V. 18.

A Ps 144,15; BSV Ps 143,15.
B Ps 144,13; BSV Ps 143,13.
C Ps 10,2–3; BSV Ps 9,24.
D Mt 22,16.
E Mt 22,18.
F 2 Kor 10,18.
G Ps 144,15; BW Ps 143,15.
H Ps 144,13; BW Ps 143,13.

I Ps 10,2–3; BW Ps 9,24.
J Mt 22,16.
K Mt 22,18.
L 2 Kor 10,18.
M BSV Ps 9,24.
N BSV Hbr 2,3.
O BSV Mt 22,18.

1 Err. Vietoj taško vartojamas kėlimo ženklas.
2 Err. Kustodas nesutampa su 49 p. pirmuoju žodžiu.
3 Err. Pisownia małą literą po kropce.
4 Err. Zbędnie użyta kropka w środku zdania.

49

Niedʒielę Aduentu.

Chriſtus Dominus.

Qui peccatum non fecit nec eſt inuentus[A] *dolus in ore eius. 1. Petr. 2. V. 22.*

4. Giria Chriſtus Diewas ir ʒmogus / kurio girius nieku budu negal but priwiliamas. Nes ne wieno ‹nuſideimo ne padare / ir neſirado naſruoſe[1] io wilus›[B] / kayp kałba Petras[C] ßwyntas. Ir todryn ne buwo patuśingas / bet tieſus girius / kuriuo Ionu[D] ßwyntu śios dienos Ewangeliay didino. ⌜Nuog Diewo tadu ir nuog Chriſtaus Wießpaties / ipaćiey pagirimo ießkot kiekwienam reykia⌝[E] / kuri ne dabar / bet paſmerti[2] wiſotinay kiekwienas teyſus igiia.

4[.] Chwali Chryſtus Bog y cʒłowiek / ktorego pochwałá ʒadną miarą[×] nie moʒe być omylna. Ʒádnego bowiem ‹grʒechu nie vcʒynił / y nie náláʒłá śię ʒdrádá wvśćiech iego›[G] / iáko ſwiádcʒy Piotr[H] S. Dla tego nie było pochlebne ále prawdʒiwe wyſławiánie / ktorym Iána[I] S. wdʒiśieyßey Ewangeliy ßyroko wynośi[.] ⌜Od Bogá tedy y od Chryſtusá Paná oſobliwie[×] ʒálecenia ßukáć káʒdemu potrʒebá⌝[J] / ktore nie teraʒ ále po śmierći poſpolićie wßelki ſpráwiedliwy odnośi.

Tunc laus erit vnicuiq[ue] à Deo. 1. Cor. 4. V. 5.

PVNKTAS V.

Kayp ne ⌜nindry ſiubuoiunćiu⌝[F], bet drutu ir ne pawiskinamu wiſadu kas gałes but gieruoſe darbuoſe[.]

PVNKT V.

Iàko nie ⌜trzćiną Chwieiącą śię⌝[K], àle ſtatecznym[×] y nie poruſzonym zawſze może kto być wdobrych vczynkáh[3].

Quid requiratur vt aliquis ſit immobilis in bonis operibus.

1. Recogitatio variorum ponderum ſiue onerum.

1. Ayktas kuris eſt{i} ne pawiſkinamas del ſunkibes aba

G ſwaro

Ʒecʒy nieporußone bywaią dla wielkiego ćiężaru / ktory w ſo-

G bie

A BSV 1 Pt 2,22: „inventus est".
B 1 Pt 2,22.
C Petras; 1 Pt 2,22.
D Joną; Jonas Krikštytojas; Mt 11,7–15.
E 1 Kor 4,5.
F Mt 11,7.
G 1 P 2,22.

H Piotr; 1 P 2,22.
I Jan Chrzciciel; Mt 11,7–15.
J 1 Kor 4,5.
K Mt 11,7.
1 Err. Turi būti „na=ſruoſe".
2 „pa smerti".
3 Err. Użycie „h" zamiast „ch".

ſwaro / kuri turi ſawimp[.] Teyp akmuo didis aba voła widuy mariu eſti ne pakrutinama / norint vnt ios didy weiey vʒpuo[⸗]ła / ir wilnius bayſi iu dauʒo. Nes turi ſunkiby ſawimp / kuri ios ne duo⸗ſti iʒ wietos pakrutint.[1] nieku budu. Kiekwieno Chriſtus Wießpats muſu nori turet kłau[⸗]ſitoio ir iʒpilditoio ʒodʒiu ſawo kayp akme⸗nio didʒio druto ir nepa⸗wiſkinamo. ‹Kiekwienas kuris kłauſo tu ʒodʒiu mano /› ‹bus priligintas wiruy ißmintingam / ku⸗ris paſtate namus ſawo vnt uołas› / [et]c. ‹a ne pa⸗griuwo. Nes buwo vnt vołas ſubudawoti›[A]. Idât tadu butu kas ne pawi⸗ſkinamu kayp voła gie⸗ruoſe darbuoſe / tegul ſaw tuos ſwarus atme⸗na / ir ſirdiy ſawo iuos muſto.

1. Swaras aba naßta ſunki ira nuſideimu. ‹Ne tey⸗bíe maią. Tàk ſkálá àbo opoká[×] wpośrʒod morʒa ieſt nie porußoną / cho⸗ćiá ná nię gwałtowne wiátry y wielkie nawáł⸗nośći[×] biią: bo ma w ſo⸗bie wielki ćięʒar / ktory iey rußyć ʒ mieſcá niedo⸗puſcʒá. Każdego Chry⸗ſtus Pan mieć chce ſłuchàcʒa / y cʒynićiela[×] ſłowa ſwego iáko opo⸗kę[×] ſtàtecʒnego[×]. ‹Wßelki ktory ſłucha tych ſłow moich› ‹będʒie prʒypodo⸗bány[×] męʒowi mądremu ktory ʒbudował dom ſwoy na opoce[×] y ſpádł deſcʒ y prʒyßły rʒeki / y wiáły wiátry y vderʒyły ná on dom á nie vpadł / bo był ná opoce[×] vgrun⸗towany›[B]. Aby tedy był kto nie porußony ná⸗kßtáł[2] opoki[×] w dobrych vcʒynkách / niech te ćię⸗ʒary ſobie prʒypominá y w ſercu ie ſwym chowa.

1. Cieʒar ieſt grʒechow. ‹Niepráwośći[×] moie prʒe[⸗]wyżßyły głowę moię: á iáko

Omnis ⟡ qui audit verba mea ⟡ & facit ea aßimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſuper[C] petram. Matth: 7. V. 24.

1. Onus peccatorū.

A Mt 7,24–25.
B Mt 7,24–25.
C BSV Mt 7,24: „supra petram"; plg. Mt 7,25: „super petram".

1 Err. Nereikalingas taškas.
2 Err. Powinno być „na kßtáłt".

51 Niedʒielę Aduentu

Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Pſ. 37. V. 5.

{t}eyſibes mano aukśćiaus vʒſikiełe vnt gałwos mano / ir kayp naßta ſunki apſunko vnt manis›[A][1] vnt[2] tos naßtos atminda⸗mas kiekwienas rnpin⸗ſis[3] idant piktus darbus praßakuſius gierays ir Diewuy miełays wiſadu / ir twirtay atpilditu.

iàko brʒemię ćięßkie o⸗cięʒały ná mnie›[D]. Ná ten cieʒar pámiętaiąc kàʒdy / będʒie śie ſtarał / áby ʒłe vcʒynki prʒeßłe / dobre⸗mi y Bogu prʒyiemne⸗mi vſtawicʒnie y ſtáte⸗cʒnie[×] nágrádʒał[×].

Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum. Matt. 25. V. 15.

2. Naßta ira gieradeiſ⸗ćiu ir tułu dowanu Die⸗wo / kayp rodʒiaſi iʒ ano priliginimo Wießpaties / kuriami dowanas ſawo ʒmonemus iʒdalitas / wadina talentays. ‹Dawe «tieg» wienam pinkis ta⸗lentus / a kitam du / aki⸗tam[4] wienu›[B]: Ir taſay ta⸗lentas gieradeisćiu wieß[⸗]paties gieray paſwertas śirdiy kayp vnt ſwaro / padrutins kiekwienu / i⸗dant twirtu butu giera⸗mi wartoimi tu talentu.

2. Cieʒar ieſt dobro⸗dʒieyſtw y roʒmáitych dárow Boʒych / iáko śię pokáʒuie ʒ oney prʒypo⸗wieśći Páńſkiey / w kto⸗rey dáry ſwe ludʒiom ro⸗ʒdáne náʒywa tálentámi. ‹Dáł «práwi» iednemu pięć tálentow / à drugiemu dwà / à drugiemu ieden›[E]. Ten teʒ́ ćieʒar ábo talent dobrodʒieyſtw Páńſkich dobrʒe ʒwàʒony w ſercu iáko ná wadʒe / vmocni kàʒdego áby ſtátecʒnym[×] był wdobrym y vſtáwi⸗cʒnym vʒywaniu ich.

3. Onus legis diuinæ. Iugum ◇ meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Matt. 11[.] V. 30.

3. Naßta priſakimo Die⸗wo. ‹Iungas mano ſał⸗dus ira / a naßta mano łyngwa›[C]. Kas naßtu tu dienay ir naktiy muſtis / kayp

3. Cieʒàr prʒykaʒánia Páńſkiego. ‹Iarʒmo mo⸗ie wdʒięcʒne[×] ieſt / à brʒe⸗mie moie lekkie›[F]. kto[5] brʒe⸗mie to we dnie y wnocy będʒie

A Ps 38,5; BSV Ps 37,5.
B Mt 25,15.
C Mt 11,30.
D Ps 38,5; BW Ps 37,5.
E Mt 25,15.
F Mt 11,30.

1 Reikalingas skyrybos ženklas.
2 Err. Turi būti „Vnt".
3 Err. Turi būti „rupinſis".
4 Err. Turi būti „a kitam".
5 Err. Zapis małą literą po kropce.

kayp medʒias wayſiu gieru darbu wiſados iʒ ſawis duos.

4. Naßta meyłes Diewo / kuri werćia ʒmogu ir kurſta gierump darbũp kayp Apaßtałas kałba. ‹Meyłe Chriſtaus ragina mus›[A] / kuriu meyły ir Auguſtinas[B] ßwyntas wadina naßtu aba ſwaru. ‹Swaras mano meyłe mano / kur norint łeydʒiuos / ana mani kiłoia›[C].

5. Naßta ſudu Diewo pagal Ißmintingoio. ‹Suday Wießpaties pundu ir[1] ſwaru›[D] / kuriuos iey kas rupiey ſaw ſwarſtis / twirtu gieruoſe weykałuoſe bus.

6. Naßta vmʒinos garbos karaliſtey dungaus kuri wiſokius darbus ir wargus norint iłgiauſius[2] ir ſunkiauſius / daro łabay trumpays ir łyngways pagal Apaßtało. ‹Tay «tieg» kas weykiey łabay praßokſta ir łyng⸗

będʒie vwáʒał / iáko drʒewo owoce dobrych vcʒynkow vſtáwicʒnie ʒ śiebie będʒie wydáwał.

4. Cięʒar Miłośći Boſkiey / ktora prʒyćiſka[×] cʒłowieka do poboʒnych vcʒynkow iáko Apoſtoł mowi. ‹Miłość Chryſtuſowá prʒyćiſka[×] nás›[E] / ktorą miłość y Auguſtyn[F] S. náʒywa ćięʒárem. ‹Cięʒár moy / miłość moiá / gdʒie{k}olwiek śię ruße / on mi{e} kieruie›[G].

5. Cieʒar ſądow Boʒych według Mędrcá. ‹Sądy Páńſkie ſą ćięʒarem ábo waga›[H] / ktore ieśli kto pilno vwáʒać[×] będʒie / ſtałym w d ʒiełách[3] poboʒnych muśi być.

6[.] Cieʒar Chwały niebieſkiey / ktory wßelkie prace y vtrápienia by nádłußße y naćięßße / cʒyni barʒo krotkie y lekkie według Apoſtołá. ‹To «práwi» ktore teráʒ iest prędʒiucʒko prʒemiiáiące y lekkie naße vtrapienie /

4. Onus amoris diuini.

Charitas <> chriſti[I] *vrget nos. 2. Cor: 5. V. 14.*

Amor meus pondus meũ illo feror quocunq[ue] feror: Auguſt:

5. Onus iudiciorũ DEI. Iudicia Domini pondus & ſtatera[J]*. Prou. 16. V. 11.*

6. Gloriæ cæleſtis.

Id <> quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Corinth: 4. V. 17.

A 2 Kor 5,14.
B Augustinas; Aurelijus Augustinas (lot. *Aurelius Augustinus Hipponensis*; 354–430).
C Augustinus. *Confessiones*, XIII, 9.10.
D Pat 16,11.
E 2 Kor 5,14.
F Aureliusz Augustyn z Hippony, Święty Augustyn (łac. *Aurelius Augustinus*; 354–430).
G Św. Augustyn. *Wyznania*, XIII, 9, s. 545; odsyłacz do źródła w języku łac. zob. przypis „c".
H Prz 16,11.
I BSV 2 Cor 5,14: „caritas enim Christi".
J BSV Prv 16,11: „pondus et statera iudicia Domini".
1 Greičiausiai „ir(a)".
2 Err. Turi būti „ilgiausius".
3 Err. Powinno być „w dʒiełách".

łyngwas ira wargas muſu / prabyngtay vnt aukßtibes ſwaru garbas vmʒinu muſpi daro›[B].

7. Onus ætern{æ} damnationis.

7. Naßta vmʒinos paſkundos ir kunćiu gáło ne turinćiu. Nes iey iki metu kokiam patinkunćias ſłogas raßtas wadina naßtu. ⌜Naßta Babilonios[C] / naßta Moaba[D] / Aegipto⌝[E] [et]c. tol gieriaus kunćios vmʒinos gal wadintis naßtu. Ku ir ‹Aniełas «Apreyßkimi Iono[F] ßwynto parode / kad» pakiełys drutu akmeni kayp melnićios didi imete mariaſna tardamas. Tuo łekimu bus imeſta Babilonia[G] mieſtas anaſay didis›[H]. Babilonia[I] tay ira wiſu paſkundintuiu daugibe bus imeſta mariaſna kunćiu gało ne turinćiu. Kas tas naßtas gieray śirdiy ſawo ſwers / ne nindry ſiubuo{i}ũćiu / bet vołu twirtu ir ne pakrutinamu gieruoſe darbuoſe bus. PVN-

Onus Babilonis Iſai. 15. V. 1[A].

Onus Aegypti Iſa. 19. V. 1.

Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna. Apocal: 18. V. 21.

nie / náder na wyſokośći / wágę chwały wiekuiſtey wnas ſpráwuie›[J].

7. Cieʒár wiekuiſtego potępienia y mąk konca nie maiących. Bo ieśli doczeſne ná tym świe[⸗]ćie karanie piſmo ʒowie ćięʒarem. ⌜Ci{e}ʒar abo brʒemie Bábilonu[K] / brʒemie Moab[L] / brʒemie Aegyptu⌝[M] [et]c. daleko ſłußniey k{á}ránie wiekuiſte moʒe śię ʒwáć ćięʒarem. Co y ‹Anioł «wobiáw{e}niu Iáná[N] S. wyraʒił / gdy» podnioßßy moc{n}y kámień iákoby młyńſki wielki wrʒućił wmorʒe mowiąc. Tym pędem będʒie wrʒu[⸗]coná Babiloniá[O] miáſto ona wielkie›[P]. Bab{i}loniá[Q] to ieſt wßytkich potępionych mnoſtwo będʒie wrʒucone w morʒe mąk nieſkończonych. Kto {te} ćięʒary dobrʒe w ſ{e}rcu vwaʒy[×] / nie trʒćiną chwieiącą śię / ale opoką[×] ſtáteczną[×] y nie porußoną[×] w dobrych vcʒynk{á}ch będʒie.

A BSV Is 13,1: „onus Babylonis“.
B 2 Kor 4,17.
C Babilono; Babilonas (Babelis, Babelė); Iz 13,1–22.
D Moabo; Moabas; Iz 15,1–9.
E Egipto; Egiptas; Iz 19,1–17.
F Jono; Jonas, apaštalas ir evangelistas; Apr 18,21.
G Babilonas; Apr 18,21.
H Apr 18,21.
I Babilonas; Apr 18,21.
J 2 Kor 4,17.
K Babilonu; Babilon; Iz 13,1–22.
L Moabu; Moab; Iz 15,1–9.
M Egiptu; Egipt; Iz 19,1–17.
N Jana; Jan, apostoł i ewangelista; Ap 18.
O Babilon; Ap 18,21.
P Ap 18,21.
Q Babilon; Ap 18,21.

Cur vili & aſpe⸗ro veſtitu ordina⸗riè vſi ſint ſancti.

PVNKTAS VI.

Kodryn ſzwyntieii łetus ir ſtarus rubus wi{l}kieio?

1. Ratio. Studium interni hominis exornan⸗di.

1. IOg wiſa iu rupe⸗ſtis buwo / idant ſirdiy eſſuntiii ʒmogu brungieys rubays gieri⸗biu Wießpaties Chri⸗ſtaus apreditu / kayp A⸗paßtałas vnt to ragina. ‹Apwilkites nauiu ʒmo⸗gum / kuris pagal Die⸗wo ſutwertas ira teyſi⸗b{e}y y[1] ßwyntibey tieſos›[A]. Apwilkites Wießpatim Ieſu Chriſtu. ‹Apwil⸗kites tadu kayp ißrinktie[⸗]ii Diewo / ßwynti ir nu⸗miłeti widurieys mieła⸗ſirdiſtes / gieryby / nu⸗ʒieminimu / romiby / kun⸗triby›[B].

Induite nouum ho⸗minem. &c. Ephe: 4. V. 24.

Ioduite[3] vos, &c. viſcera miſericor⸗diæ. Coloſ. 3. V. 12.

2. Timor pœn{æ} ob luxum veſtium.

2. I{ò}g ʒinoio kayp Die⸗wuy rubay lißni ne me⸗ga ir kayp aʒu tu pra⸗bungu karoio. ‹Atłun⸗kiſiu kunigaykſčius ir karalunus / ir wiſus / kurie

Viſitabo ſuper Principes & ſuper filios Regis & ſu⸗per omnes, qui in-

P V N K T VI.

Czemu święći podłego[×] y grubego odźieniá vży⸗wali.

1. Iʒ wßytko ich ſtá⸗ranie było / aby wnętrʒnego[×] cʒłowieka w drogie ßáty cnot Paná Chryſtuſowych prʒy⸗brali / iako Apoſtoł ná⸗pomina. ‹Oblecʒćie śię[×] w nowego cʒlowieká / ktory wedle Bogá ſtwo⸗rʒony ieſt w ſprawiedli⸗wośći y świątobliwo⸗śći prawdy›[C]. Oblecʒćie⸗śie[×] w Pana Ieʒusá Chryſtusá. ‹Prʒyoblecʒ⸗ćie śie[×] tedy iako wybrá⸗ni Boży święci / y vmiło⸗wáni / we wnętrʒnośći[×] miłośierdʒia / wdobro⸗tliwość[×] / w pokore / w ci⸗chość / w ćierpliwość›[D].

2. Iʒ wiedʒieli iako śie Panu Bogu ßaty ʒby⸗tne[×] niepodobaią y iáko o ten exces[×] karʒe. ‹Ná wiedʒe Xiąʒętá y ſyny Krolewſkie / y wßytkie ktorʒy⸗[2]

A Ef 4,24.
B Kol 3,12.
C Ef 4,24.
D Kol 3,12.

1 „ir".
2 Zbędny znak przenoszenia.
3 Err. „Induite".

55

Niedʒielę Aduentu.

duti ſnut[1] *veſte peregrina. Sophoni{æ} 1. V. 8. vide Iſai: 3. & Luc: 16.*

kurie apſiwilko[2] rubays ſwetimos ßalies›[B]. ⌜Ir Iſaiaśiump[C] didʒiu karoimu grumʒdʒia moterims kurios iʒ redikłu ſawo didʒiauia⌝. ‹Didʒiaturis / kuris wilkieio purpuru ir łabay płanu bałtu dungału›[D] / ‹pragary ira pakaſtas›[E].

3. Euitatio peccandi ob luxum veſtium.

Filiæ Sion ◇ extento collo &c. Iſai. 3.

Et ecce occurrit illi mulier ornatu meritricio[A] *&c. Prou: 7. V. 10.*

3. Iog iʒdabinti rubay ira prieʒaſtim ir paſiundu daugielop nuſideimu. Didʒiawimop / nes ‹dukteres Siona›[F] del rubu ‹iʒtieſy kakłu wayksćioio›[G]. Pagieydimop. ‹Aßtay[3] iʒ eio[4] prieß ii ʒmona redikłoſe pałeyſtuwes gatawa vnt gaudimo duśiu›[H]. Mitop be reykało / kayp ipaćiey regime muſu karaliſtey ne papraſtas praßakusiemus vmʒiamus rubuoſe prabungas / ne tiktay didʒiunuo[⸗]ſe / bet ir wiſatimey. Teyp kad vnt iu weyʒdedamas dabar Chriſtus tartu ßtay ne tiktay ſeniſe karalu / bet ir n{a}muoſe

ktorʒy śię oblekli[×] w odʒienie cudʒoʒiemſkie›[I]. ⌜I v Iʒaiaßa[J] wielkim karániem groʒi biáłymgłowom[×] / ktore śię ʒ ſtroiow ſwych pyßnią⌝. ‹Bogacʒ teʒ ktory śię obłocʒył[×] wpurpurę y w biśior[×]›[K] / ‹w piekle ieſt pogrʒebiony›[L].

3. Iʒ ßumne[×] ßáty ſą prʒycʒyną y pobudką do wielu grʒechow. Do hárdośći / bo ‹corki Syońſkie›[M] dla ßat ‹wyćiągnąwßy ßyie chodʒiły›[N]. Do poʒadliwośći. ‹A oto wyßłá prʒećiw iemu niewiáſta w vbierʒe wßetecʒnym[×] / gotowá ná łowienie duß›[O]. Do nákłádow[×] niepotrʒebnych.[5] iáko oſobliwie widʒiemy ná oko[×] w Páńſtwie náßym / nieʒwycʒayne prʒe[⸗]ßłym wiekom w ßaćiech ʒbytki / nie tylko w wielmoʒnych Pánach / ale y w poſpolitym gminie. Ták iʒ na nie teraʒ patrʒąc / iuʒby rʒekł Chryſtus. O to

A BSV Prv 7,10: „meretricio".
B Sof 1,8.
C Izaijas; Iz 3,16–26.
D Lk 16,19.
E Lk 16,22.
F Siono; Sionas (Zionas); Iz 3,16–26; Pat 7,6–23.
G Iz 3,16.

H Pat 7,10.
I So 1,8.
J Izajasza; Izajasz; Iz 3,16–26.
K Łk 16,19.
L Łk 16,22.
M Syjońskie; syjoński; Iz 3,16–26; Prz 7,6–23.
N Iz 3,16.
O Prz 7,10.

1 Err. „ſunt".
2 Err. Turi būti „apſiwiłko".
3 „A ßtay".
4 „iʒ=eio".
5 Zbędna kropka; zob. odpowiedni fragment tekstu po stronie litewskiej.

ose łetuose minkßtus ir brungius wilki rubus.

4. Ʒinoio ßwyntieii iog Diewas prieśingus turi budus / budamus ʒmoniu. Nes ʒmones / tuos kuriuos regi rubuose iʒdabintuose ir brungiuose / garbina / ir duosti iiemus pirmas wietas: tuos weł[1] / kurie łetu dungału neśioio / aʒu nieku turi. Tu paprati senu terp ʒmoniu / peykia S. Iakubas[A] Apaßtałas. ‹Ne turekite {á}prinkimy persunu tikieimo Wießpaties musu Ieʒaus Christaus›[B] [et]c. ‹tardami didʒiaturiu tu sesķis ćia gieray a grinam aba pawargusiam /› ‹tu stowek tinay / aba seskis po suołeliu koiu mano›[C]. A Diewas adwernißkay tam daro. Didʒiu milistu rodʒia tiemus / kurie ʒiemindamies pokim io łeta-

to[2] nie tylko w domách Krolewskich / ale teʒ y w domach podłych[×] / miękkich y drogich nad stán swoy ßát vʒywa{i}ą.

4. Wiedʒieli święći iʒ Pan Bog / prʒećiwne ma obyczaie / obyczáiom ludʒkim. Abowiem ludʒie tych / ktore widʒą w ßatách dr{o}gich y ßumnych[×] cʒcʒą y dáią pierwße mieysca / temi ʒaś ktorʒy podłe[×] noßą odʒienie gardʒą. Ten ʒwyczay dawny v lud{ʒ}i / gani S. Iakub[D] Apostoł. ‹Niemieyćie ʒbrakowaniem[×3] osob wiáry Pana naßego Ieʒusá Chrystusá›[E] [et]c[4] ‹mowiąc bogátemu ty śiedʒ tu dobrʒe á vbogiemu› ‹ty stoy tám / ábo śiedʒ pod podnoßkiem nog moich›[F]. Bog lepák[×] prʒećiwnym sposobem postępuie. Wielką łáske pokáʒuiąc tym / ktorʒy korʒąc śie[×] prʒed nim w podłym[×] odʒieniu chodʒą.

Ták

Contrarius mos Dei, moribus hominum.

Fratres mei nolite in personarum acceptione habere[5] fidem Domini nostri &c. Iacob: 2. V. 1.

A Jokūbas, apaštalas, dažnai vadinamas Jėzaus broliu; Jok 2,1–7.
B Jok 2,1.
C Jok 2,3.
D Jakub, kuzyn i współwyznawca Jezusa; Jk 2,1–7.
E Jk 2,1.
F Jk 2,3.

1 Err. Turi būti „wel".
2 „oto".
3 „ʒ brakowaniem".
4 Err. Brak kropki.
5 Err. Turi būti „habere".

57 Niedźielę Aduentu.

łetami ir płakami dun⸗gały waykśćioia. ⌜Teyp Eſterey[A] karalieney pa⸗dare / teyp ir Niniwi⸗tams[B] / gayłiſtawimu[2] iu priimdamas⌝.

⌜Tàk Eſther[D] Krolowey vcʒynił / tàk y Niniwi⸗tom[E] / pokutę ich prʒyi⸗muiąc [et]c⌝.

PVNKTAS VII.

PVNKT VII.

Quam conueniens fuerit Incarnatio Christi, ex parte ipsius Dei.

Kayp priderus buwo ataimas Diewo ſunaus swietan iż ſzalies paties Diewo.

‹Tugu eſsi kuris turi atayt›[C] &c.

Iáko przyſtoyne[×] było przyśćie Syná Bożego nà świàt, z ſtrony ſamego Bogà.

‹Tyś ieſt, ktory ma przyśćʼ›[F]. &c-[4]

1. Vt manifeſtaretur attributnm[1] bonitatis DEI.

Ay rodʒiaſi iʒ tułu tobulibiu / kurias tami ſunaus Diewo a⸗taimi ʒiba.

O śie pokáʒuie ʒroʒ[ᵹ] máytych doſkonáło⸗śći Boʒych / ktore wtym prʒyśćiu Syna iego ià⸗śnieią.

I. Tikribe / kuri ʒiba tami sunaus Diewo a⸗taimi / ira Diewo gieri⸗be begało[3]. Didibe gie⸗ribes rodʒiaſi iʒ to kad kas kitiemus nuſidaliia ir daug dowanu duoſti: ir kuo dideſne tuo ſkal⸗ſiaus nuſidaliia / ir dau⸗gieſn kitiemus giero

H da⸗

I. Doſkonáłość. Do⸗broć nieſkończona. Wielkość dobroći ʒtąd śię pokàʒuie: gdy śie kto in⸗nym vdʒiela / y wiele dá⸗row dáie y im ieſt więkßa tym śie hoyniey vdʒie⸗la / y więcey innym do⸗brego cʒyni. A iʒ Bog ieſt dobry nieśkończenie /

H dla

A Esterai; Estera; Est 12(C) 12–13.
B Ninevėčiams; ninevėčiai; Jon 3.
C Mt 11,3.
D Esterze; Estera; Est 12(C) 12–13.
E Niniwitom; Niniwici; Jon 3.
F Mt 11,3.

1 Err. Turi būti „attributum".
2 Err. Turi būti „gayliſtawimu".
3 „be gało".
4 Err. Użycie znaku przenoszenia zamiast kropki.

Punktá ná Wtorą

58

daro. A iog Diewas ira
gieras begało[1] / todryn
ir gieribe io ira begało[2].
Noreio tos gieribes ku⸗
riu ſawimp turi Anieła⸗
mus / {à} łabiauſiey ʒmo⸗
nemus parodit / ir to⸗
dryn toki nuſidaliimu ir
dowanu rado kurioy wi⸗
ſa io gieribe begało[3] aʒu⸗
sirakin{a}. Ta dowana
ira ſunus io Wienatiis /
teyp pats wadinaſi. ‹Kad
ʒinotumey «tieg» dowanu
Diewo / ir kas ira / ku⸗
ris taw kałba / duok mań
giert›[A]. Tu mumus dowa⸗
noio / ir wiſa ſu iuo kayp
Apaßtałas biło. ‹Kuris
ſunui tikram ne prałey⸗
de / bet aʒu mus wiſus
iʒdawe ii / kayp ne wi⸗
ſa ſu iuo mumus dowa⸗
noio?›[B]

2. Meyłe / kuriey tikra
ira / tam kuri mili giero
noret / ir ſu iuo ſuſiwie⸗
nint / ir iey primano wie⸗
nu dayktu ſtotis. Paro⸗
de {t}u Diewas meyły
prieß mus begało[4]. Nes
noreio⸗[5]

dla tego y dobroć iego
ieſt nieſkończona. Chćiał
tę dobroć ktorą w ſobie
ma / Aniołom á nabárʒiey
ludʒiom pokaʒáć / y dla
tego takie vdʒielenie śie
y dár wynálaʒł / wkto⸗
rym śię wßytká iego do⸗
broć nieſkończona ʒa⸗
wiera. Ten dar ieſt Syn
iego iednorodʒony / tak
śię ſam náʒywa: ‹Byś wie[⸗]
dʒiáła[×] dar Boʒy / y kto
ieſt coć mowi: Day mi
pić›[C]. Tego nam darował
y wßytko ʒnim iáko A⸗
poſtoł mowi. ‹Ktory
właſnemu Synowi ſwe⸗
mu nieprʒepuśćił[×] / ále
go ʒa nás wßytkie wy⸗
dał: iako teʒ nam wßyt⸗
kiego ʒnim {nie} dárowa{ł}?›[D]

2. Miłość / ktorey wła⸗
ſna[×] ieſt temu ktorego kto
miłuie / dobrego ʒycʒyć
y ʒnim śię ʒiednocʒyć / y
ieśli moʒna iedną rʒecʒą
ſtác śię. Pokáʒał tę Bog
miłość prʒećiwko nam
nie⸗

Si ſcires donum DEI[.] Ioan: 4. V. 10.

Qui ◇ non pepercit proprio filio[E] &c. quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit. Rō: 8. V. 32.

2. Charitatis.

A Jn 4,10.
B Rom 8,32.
C J 4,10.
D Rz 8,32.
E BSV Rm 8,32: „proprio filio suo non pepercit".

1 „be gało".
2 „be gało".
3 „be gało".
4 „be gało".
5 Kustodas ne visai sutampa su 59 p. pirmuoju žodžiu.

59

Niedʒielę Aduentu.

noreio mumus giero / vnt kurio nera dideſnio / a tay ira ſunus io / ir wel teyp ſuſiwie{n}ino kad ta⸗ſáy kuris buwo Diewu / irà draugie ir ʒmogum / ir teyp wadinaſi Diewas ʒmogus / ir ʒmogus Die⸗was. Ape tu meyły biło pats Wießpats ſtebeda⸗maſis[.] ‹Teyp Diewas nu⸗miłeio ſwietu / kad wie⸗natiii ſunu ſawo iam da⸗we›[A].

Sic ◇ DEVS dilexit mundum[.] Ioan: 3. V. 16.

3. Miſericordia.

3. Miełaśirdiſte kuriey tikra ira wargus kieno nuog io nukielt ir iʒ iu iʒgiełbet. Tu parode Diewas prieß mus / kad wiſokius wargus / ſun⸗kibes ir kunćias / kuria⸗ſna per nuſideimus im⸗puołame / vnt ſawo mie⸗liauſio ſunaus vʒdeio / idant ſawo ſunkibemis / tułays darba{y}s / krauio prałeimu / baysiomis kunćiomis ir ſmerčiu vnt kriʒiaus mus iʒgiełbetu. ‹Tureio «tieg» toligus but

nieſkończoną. Bo vcʒynił nam dobre / nad ktore nie maß więkßego / á to ieſt Syn iego / kt{e}mu ʒe śię tàk ʒi{e}dnocʒył / iʒ ten kto⸗ry był Bogiem / ieſt o⸗raʒ y cʒłowiekiem / y prʒe[⸗]to[×] naʒywa śię Chryſtus / Bog cʒłowiek y cʒło⸗wiek Bog. O tey miłośći ſam Pan dʒiwuiąc śię rʒekł. ‹tak[1] Bog vmiłował świat / ʒe iednorodʒone⸗go Syná ſwego dał›[B].

3. Miłośierdʒie / kto⸗remu właſna[×] cudʒe nę⸗dʒe[×] ʒnośić ʒ kogo / y ʒnich wybawiàc. To Bog pokàʒał preʒćiwko[2] nam gdy wßelàkie nędʒe[×] / ćię⸗ßkośći / vtrapienià w ktore{ſ}my prʒeʒ grʒech wpàdli / nà swego nàmil⸗ßego Syná włoʒył / àby ſwemi ćięßkośćiàmi / roʒmàitemi pracàmi / krwie prʒelàniem / ſro⸗gą męką y śmierćią ná krʒyʒu podiętą nàs wy⸗bàwił. ‹Miał «prâwi» być podo⸗

A Jn 3,16.
B J 3,16.

1 Err. Zapis małą literą; początek nowego zdania.
2 Err. Powinno być „prʒećiwko".

but broliamus idant mie[⸗]
łaśirdingu butu›[A]. ‹Turi⸗
me Wiſkupu / kuris gal
pasigayłet aba ſuſimilt
vnt ligu abá negałes
muſu›[B]. Wießpats vʒ̇deio
vnt io wiſas neteysibes
muſu / tay ira kunćias
kurias kiſt aʒ̇u ias ture⸗
iome.
4. Teyſibe / kuriu Die⸗
was parode / kad vnt ſu⸗
naus ſawo vʒ̇kiełe muſu
nuſideimu ſkołas / idant
aʒ̇u wiſas / ſawo ſun⸗
kieys darbays ir ſmerćiu
ſmarkiu aʒ̇umokietu. ‹Sto[⸗]
ios «tieg» mumus› ‹nuog
Diewo teyſibe›[C]. Teyſiby
wadina Chriſtu iog aʒ̇u
mus teyſingay ſkołas
muſu nuſideimu aʒ̇umo⸗
kieio. ‹Paſtate «tieg» ſuſi⸗
miłeimu aba ſuſimiłetui
«tay ira Chriſtu» / per ti⸗
kiemu[1] krauiuoſe io vnt
parodimo teyſibes ſawo›[D].
Ne noreio atłeyſt nuſi⸗
deimu ʒ̇monemus kitayp /
tiktay per krauiu Wieß⸗
paties Ieſaus Chriſtaus.
5. Iʒ̇min⸗[2]

podobny bráćiey: áby śię
ſtał miłośiernym›[E]. ‹Ma⸗
my náwyßßego kápła⸗
ná ktoryby śię mogł vli⸗
towáć nad krewkośćiá⸗
mi[×] náßemi›[F]. Pan włoʒ̇ył
nań wßytkie niepráwo⸗
śći[×] náße / to ieſt męki /
ktoreſmy ćierpieć ʒá nie
mieli.
4. Spráwiedliwość /
ktorą Bog pokaʒał /
gdy ná Syná ſwego wło⸗
ʒ̇ył náßych grʒechow
długi / áby ʒa wßytkie
ſwemi ćięßkiemi prácá⸗
mi y śmierćią ſrogą ʒá⸗
płaćił. ‹Stał śie «práwi»
nam› ‹od Bogá ſpráwie⸗
dliwośćią›[G] dla tego iʒ
Chryſtus ſpráwiedliwie
długi náßych grʒechow
ʒnioſł / według Apoſto⸗
łá. ‹Ktorego Bog wyſtá⸗
wił[×] vbłagániem[×] prʒeʒ
wiáre we krwi iego / ku
okáʒániu ſpráwi{e}dli⸗
wośći ſwoiey›[H]. Abowiem
niechćiał ináczey odpu⸗
śćić ludʒ̇iom grʒechow /
iedno preʒkrew[3] P. Ieſusá
5. Mą⸗

Non enim habemus Poniificem[4], q[ui] non poſsit compati infirmitatibus noſtris. Hebr: 4. V. 14[I][.]

4. Iuſtitia.

Factus eſt nobis ◇ à DEO ◇ iuſtitia. 1. Cor: 1. V. 30.

Quem propoſuit DEVS propitiationem &c. ad oſtēſionem iuſtitiæ ſuæ. Rom: 3. V. 26[J].

A Hbr 2,17.
B Hbr 4,15.
C 1 Kor 1,30.
D Rom 3,25.
E Hbr 2,17.
F Hbr 4,15.
G 1 Kor 1,30.
H Rz 3,25.

I BSV Hbr 4,15.
J BSV Rm 3,25.
1 Err. Turi būti „ti=kieimu“.
2 Kustodas ne visai sutampa su 61 p. pirmuoju žodžiu.
3 Err. Opuszczone „ʒ“; powinno być „prʒeʒkrew“.
4 Err. Turi būti „Pontificem“.

61 Niedʒielę Aduentu.

5. Sapientia.

5. Ißmintis / kuriu pa⸗rode / kad dayktus / ku⸗rie regieios terp ſawis prieśingi ir neſuderu / ſtebuklingu budu ſuderi[⸗]no / tay ira teyſiby ir mie⸗łaśirdiſty tobułay apir⸗kimi[1] ʒmoniu aʒułaykie. N{e}s ir ſuſimiłe vnt ʒmo⸗niu atłeyʒdamas iemus nuſideimus / ir kunćias aʒu iuos dowanay: ir tey⸗ſingu ieme atpildimu aʒu iuos nuog ſunaus ſa⸗wo / kuris aʒu mus kin⸗teio ir numire. ‹Mieła⸗śirdiſte ir tieſa ſuſitiko / teyſibe ir pakaius paſi⸗bućiawo›[A] / tay ira ſude⸗reio. Wel ir tami paro⸗de ißminti ſawo / kad dayktus tołus ir atſto⸗kus nuog ſawis begało[2] / ſuwienino ir ſiiungie[3] / Diewiſty ir ʒmogiſty wienay perſunay / mir⸗ßtunti ſu ne mirßtunćiu Diewu / neregimu Die⸗mu[4] ſu regimu ʒmogum / wiſagalinti Diewu ſu śiłpnu ʒmogum: kintin⸗

gu

Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. pſ. 84. V. 11.

5. Mądrość / ktorą po⸗kázáł / gdy rʒecʒy ktore śię ʒdáły być ſobie prʒe⸗ćiwne[×] / dʒiwnym ſpoſo⸗bem pogodʒił / to ieſt ſpráwiedliwość y miło⸗śierdʒie doſkonále w od⸗kupieniu ludʒkim ʒácho⸗wał. Bo y ʒmiłowáł śię nád ludʒmi odpußcʒáiąc im grʒechy / y wiecʒne ka⸗ránie dármo: y ſłußną wʒiął ʒá nie od Syná ſwe[⸗]go nagrodę / ktory ʒá nas vmárł. ‹Miłośierdʒie y prawdá potkáły⸗[5] śię ʒſobą / ſpráwi{e}dli⸗wość y pokoy pocáło⸗wáły ſię›[B] / to ieſt pogodʒi⸗ły śię. Ießcʒe y wtym pokązał mądrość ſwoię / gdy rʒecʒy nieſkończʒe⸗nie od śiebie odległe / ʒie⸗dnocʒył / Boſtwo y człowiecʒeńſtwo wiednę perſonę / śmiertelnego człowieká / ʒ nieśmier⸗telnym Bogiem / niewi⸗dʒiálnego ʒwidʒialnym / wßechmogącego ʒ ſła⸗bym / ćierpiętliwego[×] ʒ

nie⸗

A Ps 85,11; BSV Ps 84,11.
B Ps 85,11; BW Ps 84,11.
1 Err. Turi būti „atpir=kimi".
2 „be gało".
3 Err. Turi būti „ſuiungie".
4 Err. Turi būti „Die=wu".
5 Err. Zbędny znak przenoszenia.

gu vmʒinu ſu metingu.

6. Omnipotentia.

6. Wiſagalibe / kuriu parode Diewas tami / kad toki dayktu padare vnt kurio ne wieno nera dideſnio / á taſay ira pa⸗d[a]rit {i}dant ſunus Diewo butu ʒmogus. Didy gali⸗by parode / kad swietu iʒ nieko padare: dideſny k{a}d ʒmogu ſutweris iumpi wiſu ſwietu aʒurakina / ir duśiu nemirßtunćiu ſu kunu mirßtunćiu / ir iʒ prieśingu elementu pa⸗daritu / ſuriśie ir ſu⸗głaude: didʒiauſiu kad ſunu ſawo Diewu tikru ʒmogum tikru padare. ‹Ʒodis «tieg» kunu tapo›[A]: tay ira ſunus Diewo ʒmo[⸗]gum ſtoios. Kiti ſutwe⸗rimay turi ſawimp Die⸗wo pedus / ʒmogus turi weydu Diewo vnt du⸗śios iʒſpauſtu: a Chriſtu⸗ſo ʒmogiſte turi ſawimp pati Diewu tikru / ſu io wiſomis tobulibemis.

PVN-

niećierpiętliwym[×] / wie⸗cʒnego ʒ docʒesnym.

6. Wßechmocność / kto⸗rą pokaʒał Bog wtym gdy táką rʒecʒ vcʒynił / nad ktorą ʒadney nie⸗maß więkßey / á tá ieſt v⸗cʒynić aby Syn Boʒy był cʒłowiekiem. Wielką moc pokaʒał / gdy świat ʒni[ß]cʒe[o1] ſtworʒył.[2] więk⸗ßą gdy cʒłowieka ſtwo⸗rʒywßy wnim wßytek świát ʒáwárł / y dußę nieśmiertelną ʒćiáłem śmiertelnym y ʒ prʒeći⸗wnych ʒywiołow ʒłoʒo⸗nym ʒwiąʒał. Naywięk[⸗]ßą / gdy ſyna ſwego Bo⸗gá práwego cʒłowie⸗kiem práwdʒiwym v⸗cʒynił. ‹Słowo «práwi» ſtało śię ćiáłem›[B]. To ieſt Syn Boʒy ſtał śię cʒło⸗wiekiem. Inße ſtworʒe⸗nia máią wſobie iakoby ślad Boſki / cʒłowiek ma ná dußy twarʒ Boſką wyráʒona / A Chryſtuſo⸗we cʒłowiecʒeńſtwo ma wſobie samego práwdʒi⸗wego Boga / ʒe wßytkie⸗mi iego doſkonałośćiámi[.]

Verbum caro fa-ctum eſt. Ioan: 1. V. 14.

A Jn 1,14.
B J 1,14.

1 „ʒ nicʒego".
2 Powinien być dwukropek; por. część litewską tekstu.

63 Niedʒielę Aduentu.

Quam conueniens fuerit Incarnatio Chriſti ex parte hominum,[1]

PVNKTAS VIII.

Kayp priderus buwo atai⸗mas ſunaus Diewo ſwie⸗tan iż ſzalies żmoniu.

1. Ratio.

Neceßitas doctrinæ ipſius filij DEI ore prædicandæ.

I. PRiwałe ʒmones łabay tokio mo⸗kitoio / kuris iuos iʒ⸗mokitu wiſokios tieſos / kuri vnt ſwieto maʒ ne wiſuoſe buwo aʒugieſus. Nes ne ʒinoio ape Die⸗wu / ney ape io apiwayʒ⸗du / ney ape dusiu nemi⸗rimu / ney ape ałgu ir karoimu vmʒinu [et]c. Iʒ tu ir iʒ kitu tumſibiu nie⸗kas ne gałeio patogiaus muſu iʒgiełbet / kayp mokitoias i{ʒ} dungaus a⸗tais ſunaus Diewo / ku⸗ris ira pati tikra tieſa ir pati ißmintis. Ape tay teyp Apaßtałas kał⸗ba. ‹Paſkućiauſiey tomis dienomis kałbeio mu⸗ſump per ſunu ſawo›[A]. Ir Iſaias[B]: ‹Dawiau «tieg» ii wadʒiatoi ir mokitoi pa⸗gana⸗

Nouißimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. Hebr: 1. V. 2.

PVNKT VIII.

Iáko przyſtoyne× było przyśćie Syna Bożego ná świát z ſtrony ludźi. ‹Tyś ieſt ktory máſz przyść›[C].

I. POtrʒebowáli lu⸗dźie barʒo / tákie⸗go miſtrʒá ktoryby ich wßelkiey prawdy náu⸗cʒył / ktora ná świećie iuʒ niemal wßytká y niemal we wßytkich ʒgáſłá by⸗łá. Abowiem niewiedʒiał o Bogu áni o iego opá⸗trʒności / ani o duß nie⸗śmiertelności / ani o ʒa⸗pł{a}ćie y karániu wie⸗cʒnym.[2] [et]c. Ʒtych y innych wßytkich ciemnośći nikt nie mogł ſpoſobniey× nas wybawić / iako miſtrʒ niebieſki / Syn Boʒy / kto⸗ry ieſt samą prawdą y sámą mądrośćią. O tym Apoſtoł tak mowi. ‹Ná oſtátek tych dńi mowił do nas prʒeʒ Syná›[D]. Y Iʒaiaß[E]: ‹dálem go «práwi» / wodʒem y naucʒyćielem[3] náro⸗

[A] Hbr 1,2.
[B] Izaijas; Iz 55,4.
[C] Mt 11,3.
[D] Hbr 1,2.
[E] Izajasz; Iz 55,4.

1 Err. Turi būti taškas.
2 Err. Zbędna kropka.
3 Być może został użyty jakiś znak przestankowy po wyrazie „naucʒyćielem".

Dedi eum ducem acpræceptorem[5] gentibus. Iſai: 55. V. 4.

ganamus›[A]. Labay pridereio idant taſay butu ʒmoniu mokitoias / à ne kas kitas / todryn idant druſiaus ir drućiaus tikietu io wiſokiam mokſluy / ne biiodamies ne maʒiauſio iami apſirikimo ir priwilimo. Nes taſay mokie mus kuris ira tikru Diewu / kuris ney nori priwilt del gieribes begało[1] / ney gał but priwiłtu del ißminties begało.[2]

národom›[D]. Bárʒo prʒyſtało áby ten był ludʒiom miſtrʒem á nie kto inny / dla tego áby beſpiecʒniey y mocniey wierʒyli wßelàkiey iego náuce / nieobáwiaiąc śię ʒadney wniey omyłki y oßukánia. Abowiem ten naucʒał nas ktory ieſt prawdʒiwym Bogiem / ktory áni omylić chce / dla nieſkończoney dobroći / àni ſam omylon być może dla nieſkończoney mądrośći.

2. Ratione analogiæ inter Adam primum & ſecundum.

2. Kayp pirmas ʒmogus Adamas[B] / atwere wartus nnſideymuy[3] / wargamus ir ſmerti pagal Apaßtała. ‹Per wienu ʒmogu nuſideimas ſwietan ieio / à per nuſideimu ſmertis›[C]. Teyp pridereio idant per ſunu Diewo / kuris tapo ʒmogum / butu atwerti wartay miliſtay / giwenimu / ir wiſokiamus dowanamus dungaus. ⌜Ir todryn Wießpats Chriſtus wa-

2. Iáko pierwßy cʒłowiek Adam[E] / o tworʒył[4] wrotá do grʒechu / do vtrapieniá y do śmierći / według Apoſtoła: ‹Prʒeʒ iedne° cʒłowieká grʒech ná ten świát wßedł / á prʒeʒ grʒech śmierć›[F]: tak prʒyſtało / áby prʒeʒ Syná Boʒego ktory śię ſtał cʒłowiekiem / były otworʒone wrotá / do łaſki / do ʒywotá / y wßelkich dárow niebieſkich. ⌜I dla tego Chryſtus

Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit & per peccatum mors. Rom: 5. V. 12. Ego ſum oſtium. Ioan. 10[.] Vita Ioan. 14. V. 6.

A Iz 55,4.
B Adomas; Rom 5,12–14.
C Rom 5,12.
D Iz 55,4.
E Adam; Rz 5,12–14.
F Rz 5,12.

1 „be gało".
2 „be gało".
3 Err. Turi būti „nuſideymuy".
4 „otworʒył".
5 Err. Turi būti „ac præceptorem".

65 Niedʒ́ielę Aduentu

Veni vt vitam habeant & abundantiam[A] *habeant[.] Ioan. 10. V. 10.*

wadina ſawi durimis / ir giwenimu⌝[B]. ‹Aß ataiau idant giwenimu turetu / ir ſkalsiaus turetu›[C].

3. Ad abolendam idololatriam.

3. Prid{e}reio atayt Chri[⸗]ſtuy / idant ʒ̇mogiſtey regimoy Diewu tikru eſſus paſirodis ʒ̇monemus / nuog ſwetimu diewu iuos nuiunkitu / ir teyp kas regiedamas ii kuny ʒ̇moniu garbina / Diewu tikru garbina. Vnt ko weyʒdedamas dwaſu pra[⸗]naßu / Baruchas[D] iʒ̇tare. ‹Vnt ʒiemes buwo regietas / ir ſu ʒ̇monemis giweno ir ſebrawo›[E].

Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibq cõuerſatus eſt. Baruch. 3. V. 38.

4. Ad excitandum amorem.

4. Ataio ir todryn Chriſtus ſwietan idant iʒ̇ nei{ʒ̇}ſakitos meyłes ſtois ʒ̇mogum karsćiaus nuog ʒ̇moniu butu miłetas / kuriosp meyłesp S. Auguſtinas[F] tays ʒ̇odʒ́ieys ragina. ‹Iey miłet wingiey / ben atmiłet ne wingiek›[G]. A Apaßtałas / kas to ne daritu ſkaudʒ́iey

Si amare pigebat, ſaltem <> redamare non pigeat[.] lib: de Catechiz: rud: S. Auguſt:

I grum⸗

ſtus Pan náʒywá ſie drʒ̇wiámi y ʒ̇ywotem⌝[H]. ‹Iam prʒyßedł áby ʒ̇ywot mieli y obfićiey mieli›[I].

3. Prʒyſtało prʒyść Chryſtuſowi áby w czło[⸗]wieczeńſtwie widʒ́iálnym Bogiem ſie prawdʒ́iwym ludʒ́iom ʒiawiwßy od fałßywych bogow widʒ́ialnych ie odwiodł / y tak ktogo[1] widząc wciele ludzkim Boſki mu pokłon oddawał / Bogu práwdʒ́iwemu widʒ́ialnemu tę cʒeść wyrʒądʒał[×][.] Ná co pátrʒąc prorok Báruch[J] ták wyrʒekł[2] ‹Na ʒ́iemi był widʒ́ian y ʒludʒ́mi obcowáł›[K].

4. Prʒyßedł y dla tego Chryſtus ná świát aby ʒniewypowiedʒ́ianey miłośći / ſtáwßy ſie podobnym ludʒiom w człowieczeńſtwie / był goręcey od nich miłowany: do ktorey miłośći y Auguſtyn[L] S. temi ſłowy pobudʒá: ‹Ieʒ̇eli ſie leniß miłowáć / prʒynamniey

I mi⸗

A BSV Io 10,10: „abundantius”.
B Jn 10,9; 14,6.
C Jn 10,10.
D Baruchas; Bar 3,38.
E Bar 3,38.
F Aurelijus Augustinas (lot. *Aurelius Augustinus Hipponensis*); žr. išnašą „G”.
G Augustinus. *De Catechizandis Rudibus*, IV, 7.
H J 10,9; 14,6.
I J 10,10.
J Baruch; Ba 3,38.
K Ba 3,38.
L Aureliusz Augustyn (łac. *Aurelius Augustinus Hipponensis*).
1 Łączna pisownia dwóch zaimków jednosylabowych, czyt. „kto go”.
2 Prawdopodobnie brak dwukropka; kropka w części litewskiej tekstu.

grumȝdȝia anays ȝodȝi⸗eys. ‹Iey «tieg» kas ne mili Wießpaties muſu Ieſaus Chriſtaus / tegul bus prakieykimu / Maran Atha[A]›[B] / tay ira Wießpats atayt / ißmanik vnt ſudo kuriami iȝduos prakiey⸗kimu tardamas. ‹Eykite› ‹prakieyktieii vgnin vm⸗ȝinan›[C].

5. Del padrutinimo wil⸗ties / kuriu wilames nuog Diewo vmȝinos karali⸗liſtes[1]. Bet iog ȝmogus ira bayłus ir ne turis to⸗kio padukſio vnt igiimo teyp didȝio daykto ſaw nuog Diewo ȝadeto / del ſawo łetybes ir newerti⸗bes / todryn idant Die⸗was ii tami ȝadeimi pa⸗drutintu aȝudawe iam âba dawe aȝudawimu Sunu ſawo. ‹Teyp Die⸗was numił{e}io ſwietu / kad wienatiii Sunu ſa⸗wo dawe›[D].

Idant[2]

miłość ȝá miłość niechći niebędȝie ćięßko oddawáć›[E][.] Apoſtoł zaś ktoby tego nie cȝynił ſrogo groȝi o⸗nemi ſłowy. ‹Ieśli kto nie miłuie Páná náßego Ie⸗ſusa Chryſtusá / niech bȩdȝie prȝekłęctwem / Maranátha[F]›[G]/ to ieſt Pan prȝychodȝi / roȝumiey ná ſąd / ná ktorym prȝe⸗klęctwo wyda mowiąc. ‹Idȝćie› ‹prȝeklęći wogień wiecȝny›[H] [et]c.

5. Dla potwierdȝeniá y vmocnenia[3] w nádȝiei / ktorą śię ſpodȝiewámy od Bogá wiekuiſtey chwáły. Lecȝ iȝ cȝłowiek boiąȝliwy ieſt / y nie má⸗iący tákiey vfnośći do ośięgnieniá ták wielkiey rȝecȝy ſobie od Bogá o⸗biecáney / dla ſwey podło⸗śći[×] y nie godnośći[4×] / prȝe⸗to áby go Bog wtey obie⸗tnicy vmocnił / dał mu nieoßácowány ȝądat{e}k Syná ſwego. ‹T{a}k Bog vmiłował świát / ȝe Sy⸗ná ſwego iednorodȝone⸗go dáł›[I]. 6. Aby⸗

Si quis non amat Dominum nostrũ Ieſum Chriſtum, ſit Anathema, Maran Atha: 1. Cor: 16. V. 22.

5. Ad confirmandam ſpem.

Sic <> Deus dilexit m{u}ndum &c. Io: an:[5] *3. V. 16.*

A Maranata (aram. „Ateik, mūsų Viešpatie!" arba „Mūsų Viešpats ateina!"); 1 Kor 16,22.
B 1 Kor 16,22.
C Mt 25,41.
D Jn 3,16.
E Św. Augustyn. *Pisma katechetyczne*, IV, 7, s. 10; odsyłacz do źródła łac. zob. s. 65, przypis „G".

F Maranatha. (Ten zwrot aram. oznacza, zależnie od podziału na wyrazy: „Pan nasz nadchodzi" lub: „Przyjdź, Panie nasz!"); 1 Kor 16,22.
G 1 Kor 16,22.
H Mt 25,41.
I J 3,16.

1 Err. Turi būti „karali=ſtes".
2 Kustodas nesutampa su 67 p. pirmosios eilutės pradžia.
3 Err. Powinno być „vmocnienia".
4 Err. Powinno być „niegodności".
5 Err. Turi būti „Io-an:".

67 Niedźielę Aduentu.

6. Ad exhibendum ſpeculum perfectiſsimum omnium virtutum hominibus.

Paupertatis.

Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Luc: 9. V. 58.

Caſtitatis. Luc: 1.

Obedientiæ. Phil: 2[.]

Amoris erga ini[-]micos. Lu: 23. V. 34[.]

Orationis diuturnæ. Luc: 6. V. 12.

Patientiæ. 1. Pet: 2. V. 23.

6. Idant turetume ła⸗bay ſkayſtu ir ʒibunti ʒ[e]rkału wiſokiu gieribiu vnt kurio weyʒdedami wiſuoſe ʒingſniuoſe ir weykałuoſe muſu gałe⸗tume kayp primanu pa⸗gal to / ku mumus ſa⸗wimp rodʒia / a{ʒ}usiłay⸗kit. ⸢Dawe mumus pa⸗weykſłu grinib{e}s / kad budamas Wießpatim ir tewayniu wiſo / ‹ne ture⸗io kur gałwos pri⸗głauſt›[A]. Ciſtibes / kad iʒ Pańos / Dwaſios ßwyn⸗tos darbu praſideio. Kłauſimo / kad ſtoios kłauſunćiu Tewo iki ſmerti / kuriu vnt kri⸗ʒiaus numire. Meyłes prieß neprietelus / kad aʒu iuos vnt kriʒiaus mełdes. Małdòs tunkios ir iłgos / kad per cełas[1] naktis mełdes. Kuntri⸗b{e}s / kad ſunkiauſioſe ſawo abidoſe ir maʒiau⸗ſio ʒinkło ruſtib{e}s prieß tuos / kurie ii abidiio / ne parode⸣[B]. Ir kitu wiſu gie⸗

6[.] Abyſmy mieli nápię⸗knieyße ʒwierćiádło w⸗ßytkich cnot / ná ktore patrʒąc moglibysmy śię w{e} wßytkich poſtępkach y w ſprawach náßych / ile być może / miarko⸗wáć. ⸢Dál prʒykład v⸗boſtwa / gdy będ{ą}c Pa⸗nem y dźiedźicem wßyt⸗kiego / ‹niemiáł gdźieby y głowe ſkłonił›[C]. Cʒy⸗ſtośći gdy śię ʒ Pánny ſpráwą Duchá s. począł. Posłußeńſtwá gdy śię ſtał posłußnym Oycu aż do śmierći krʒyżowey[.] Miłośći prʒećiw nie⸗prʒyiaćiołom / gdy śię ʒá nie ná krʒyżu modl{i}ł. Modlitwy geſtey y dłu⸗giey / gdy śię prʒ{e}s całe nocy modlił. Cierpliwo⸗śći / gdy wnaćięsßych krʒywdach tak śię ſkro⸗mnie ʒáchowáł / iż ʒa⸗dnego ʒnáku obrußenia[×] po ſobie niepokaʒáł⸣[D]. I in⸗nych wßytkich cnot / do ktorych náśladowánia S. Piotr[E] nas nápominá. Chry⸗

A Łk 9,58.
B Łk 9,58; Lk 1; Fil 2; Lk 23,34; Lk 6,12; 1 Pt 2,23.
C Łk 9,58.
D Łk 9,58; Łk 1; Flp 2; Łk 23,34; Łk 6,12; 1 P 2,23.
E Piotr; 1 P 2,21.
1 „ciełas".

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplū. 1. Pet. 2. V. 21.

gieribiu kuriump ſekioimo S. Petras mus ragina. Chriſtus tieg kinteio ażu mus / palikdamas iumus paweykſlu / idant paſkuy io pedus eytumite. Iey tie ir kiti teyp żimus paweykſłay paties Sunaus Diewo / muſu ne pakrutina idant paſkuy ii eytume / ne wieni kitu ſwyntuiu kayp toli mażieſni ne paiudins. Kitos prieżaſtis ataymo Sunaus Diewo swietan / ćia del trumpibes / apleydżiasi.

Chryſtus vćierpiał ʒa nas / ʒoſtáwuiąc wam prʒykład / ábyśćie náśladowali tropow iego. Ieśli te y inne ták ʒácne prʒykłády ſámego Syna Bożego / do náśladowánia cnot iego nas niepobudʒáią / żadne inne drugich świętych iáko dáleko mnieyſzey ceny nie wʒruſzą. Inne prʒycʒyny prʒyśćia Syná Bożego na świat / tu śie dla krotkośći opuſzcʒáią.

Vnt

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplū. 1. Pet. 2. V. 21.

gieribiu kuriump ſekioi⸗mo S. Petras[A] mus ra⸗gina. ‹Chriſtus «tieg» kin⸗teio ażu mus / palikda⸗mas iumus paweykſłu / idant paſkuy io pedus eytumite›[B]. Iey tie ir kiti teyp żimus paweykſłay paties Sunaus Diewo / muſu ne pákrutina idant páſkuy ii eytume / ne wieni kitu ßwyntuiu kayp toli mażieſni ne pa⸗iudins. Kitos prieżaſtis ataymo Sunaus Diewo swietan / ćia del trum⸗pibes / ápłeydżiasi.

‹Chryſtus vćierpiáł ʒá nas / ʒoſtáwuiąc wam prʒykład / ábyśćie ná⸗śladowali tropow[×] iego›[C]. Ieśli te y inne ták ʒácne prʒykłády ſamego Syna Bożego / do náśladowa⸗niá cnot iego nas niepo⸗budʒáią / żadne inne dru⸗gich świętych iáko dale⸗ko mnieyßey ceny nie w[⸗]ʒrußą. Inne prʒycʒyny prʒyśćia Syná Bożego na świát / tu śię dla krotkośći opußcʒáią.

Vnt

A Petras; 1 Pt 2,21.
B 1 Pt 2,21.
C 1 P 2,21.

69 Niedʒielę Aduentu.

Vnt Trećios Nedelos

Aduento Euangelia Ioan: {c}ap. 1[A].

ANuo metu: Nuſiunte Zydai iżgi Jeruſalem kunigus ir Lewitus Jonop, idant kłauſtu io: Kas tu eſſi? Jr iżpażino o ne vżgine: Jr iżpażino, iog neeſmi aß Christus. Jr kłauſe io? kaſgi[1] tadu? Elias eſſi tu? Jr tare. Ne eſmi. Pranaßas eſſi tu? Jr atſakie. Ne. Tare tadu iam. Kaſgi[1] eſſi, idant atſakimu duotume tiemus, kurie mus atſiunte? ku ſakai ape ſawi pati? Tare. Aß bałſas ßaukiůćio girioy: tayſikite kialu Wießpaties kayp paſakie Jſaias Pranaßas. O kurie buwo atſiuſti, buwo iż Pharizeußu. Jr kłauſe io, ir tare iam. Kodrinag krikßtii, iey tu neeſſi Christus, ney Elias ney Pranaßas? Atſakie iiemus Jonas, taridamas. Aß krikßtiiu wundeniu, bet widuy iuſu ſtoios, kurio ius ne żinote. Taſay ira, kuris poma{ñ} atays kuris pirma manis buwo, kurio aß neeſmi wertas idant iżmegz[-]ćia śikßnełу ćierewikos io. Tay deios Bethanioy vż Jordano, kur Jonas krikßtiio.

Ná Nie-

A Jn 1,19–28.
1 „kas gi“.

Niedʒiele Aduentu. 69
Vnt Trećios Nedelos
Aduento Euangelia Ioan: cap. 1.
ANuo metu: Nuſiunte Zydai iżgi Jeruſalem kunigus ir Lewitus Jonop, idant kłauſtu io: Kas tu eſſi? Jr iżpażino o ne vżgine: Jr iżpażino, iog neeſmi aß Christus. Jr kłauſe io? kaſgi tadu? Elias eſſi tu? Jr tare. Ne eſmi. Pranaßas eſſi tu? Jr atſakie. Ne. Tare tadu iam. Kaſgi eſſi, idant atſakimu duotume tiemus, kurie mus atſiunte? ku ſakai ape ſawi pati? Tare. Aß bałſas ßaukiůćio girioy: tayſikite kialu Wießpaties kayp paſakie Jſaias Pranaßas. O kurie buwo atſiuſti, buwo iż Pharizeußu. Jr kłauſe io, ir tare iam. Kodrinag krikßtii, iey tu neeſſi Christus, ney Elias ney Pranaßas? Atſakie iiemus Jonas, taridamas. Aß krikßtiiu wundeniu, bet widuy iuſu ſtoios, kurio ius ne żinote. Taſay ira, kuris pomañ atays kuris pirma manis buwo, kurio aß neeſmi wertas idant iżmegz ćia śikßnełу ćierewikos io. Tay deios Bethanioy vż Jordano, kur Jonas krikßtiio.
Ná Nie-

70 Euang: ná Trzećia

Ná Niedźiele Trzećia
Adwentu Euangel. v Janá
3 Rozdź 1.

WON czas: Posłáli Zydowie z Jeruzálem kapłany y Lewity do Jana, ábygo ſpytali: Ktoś ty ieſt? Y wyznał, á nie zaprzał: á wyznał, żem ia nie ieſt Chriſtus. Y ſpytali go. Coż tedy? Jeſteś ty Eliaß? Y rzekł: Nie ieſtem. Jeſteś ty Prorok? Y odpowiedźiał; Nie Rzekli mu tedy: Ktożeś ieſt, żebychmy dáli odpowiedź tym, ktorzy nas posłáli? Co powiadaß ſam o ſobie? Rzekł: Jam głos wołáiacego ná puſczy: Proſtuyćie droge Páńska, iáko powiedźiał Jzáiaß Prorok. A ći co byli posłáni, byli z Pharyzeuſzow. Y pytáli go, á mowili mu: Czemuż tedy krzćiß, ieśliżeś ty nie ieſt Chriſtus, áni Eliaß, áni Prorok? Odpowiedźiał im Jan, mowiac: Jáć krzcze woda: ále w pośrzodku was ſtánał, ktorego wy nieznaćie: Tenći ieſt, ktory zá mna przyydźie, ktory przedemna był: ktoregom ia niegodźień, żebym rozwiazał rzemyk v trzewiká iego. To śie dźiáło w Bethániey zá Jordanem, kedy Jan krzćił.

PVN-

Ná Niedźielę Trzećią
Adwentu Euangel. v Ianá
3 Roȝdź 1[A].

W*ON czas: Posłáli Zydowie z Jeruzálem kapłany y Lewity do Jana, áby go ſpytali: Ktoś ty iest? Y wyznał, á nie zaprzał*[×]*: á wyznał, żem ia nie ieſt Chriſtus. Y ſpytali go. Coż tedy? Jeſteś ty Eliaß? Y rzekł: Nie ieſtem. Jeſteś ty Prorok? Y odpowiedźiał;*[1] *Nie[.] Rzekli mu tedy: Ktożeś ieſt, żebychmy dáli odpowiedź tym, ktorzy nas posłáli? Co powiadaß ſam o ſobie? Rzekł: Jam głos wołáiacego ná pußczy*[×]*: Proſtuyćie drogę Páńską, iáko powiedźiał Jzáiaß Prorok. A ći co byli posłáni, byli z Pharyzeußow. Y pytáli go, á mowili mu: Czemuż tedy krzćiß, ieśliżeś ty nie iest Christus, áni Eliaß, áni Prorok? Odpowiedźiáł im Jan, mowiąc: Jáć krzczę wodą: ále w pośrzodku was ſtánał, ktorego wy nieznaćie: Tenći ieſt, ktory zá mną przyydźie, ktory przedemną był: ktoregom ia niegodźień, żebym rozwiązał rzemyk v trzewiká iego. To śię dźiáło w Bethániey zá Jordanem, kedy Jan krzćił.*

PVN-

A J 1,19–28.
1 Prawdopodobnie musiał być dwukropek; por. niżej użyte znaki interpunkcyjne.

Niedʒielę Aduentu.

PVNKTAY SAKIMV DIEWO
Zodžio iž Euangelios.

PVNKTA KAZAN Z EWANGELIY.

PVNKTAS I.

Cur Iudæi voluerunt Ioannem eligere in Meſsiam.

Kodryn Ziday Iono[A] noreio aprinkt ſaw aźu mesſiaśiu?

1. Ratio
Appetitus peruerſ[æ] libertatis.

1. PRieʒaſtis bu⸗wo luoſibes piktos gieydi⸗mas. Nes iʒ to aprinki⸗mo tikieios / kad iiemus Ionas[B] ßwyntas / nieko nedraus / bet wiſo ko no⸗res darit / perłeys / nore⸗damas iiemus meyłu paſirodit aʒu tay / iog ii aʒu Me{ſ}siaśiu ſaw a⸗prink{o}. Swieſu ir ʒina⸗mu paweykſłu ſkayte a⸗nis raßty ape karalu Sa⸗marios[C] / kuris nuog Sa⸗maritanu[D] vnt karaliſt{e}s paki[e]łtas / wiſami iu no⸗ruy inteykt rupinaſi: A⸗pe ku teyp raßtas ßwyn[⸗] tas

PVNKT I.

Czemu Zydźi Ianà[E] S. chćieli ſobie obráć[×] ża Meſſiáſza?

1. PRʒycʒyna była ʒłey wołnośći pragnienie. Bo śię ʒ tego obràniá[×] ſpo⸗dʒiewali / iʒ im Ian[F] święty nic nie będʒie bronił / àle wßytko co będą chćieć cʒynić / po⸗ʒwoli / chcąc im wdʒię⸗cʒnym śię pokaʒać ʒa to / ʒe go ʒa Meſiaßá ſo⸗bie obrali[×]. Iaśny y ʒna⸗cʒny prʒykład cʒytali o⸗ni w piśmie o Krolu Sa⸗mariey[G] / ktory od Sáma⸗ritow[H] ná Kroleſtwo pod[⸗] nieśiony / we wßytkim ich woli wygodʒić[×] vśi⸗łował. O cʒym tak pi⸗ ſmo

---

A Jono; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
B Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
C Samarijos; Samarija; 1 Kar 13,32; 16,24–32; Oz 10,3–7; 7.
D Samariečių; samariečiai; 2 Kar 17,24–41.

E Jana; Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
F Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
G Samarii; Samaria; 1 Krl 13,32; 16,24–32; Oz 10,3–7; 7.
H Samarytan; Samarytanie; 2 Krl 17,24–41.

Oſe{a} 10. V. 7.

tas biło. ‹Padare Sama⸗ria[A] / kad praeio karalus ios kayp puta aba kun⸗kałas vnt wundenio›[B]. Kayp iʒ wundenio pa⸗krutinto paſid{a}ro puta vnt io / aba wunduo pa⸗krutintas daro putu / ir neśioia iu vnt ſawis / iau śinay iau tinay / kur tuli weiey ii waro / ir iʒſitikis ſu iu vnt akme⸗nio didʒio / aba vnt kra⸗ßto ißmetys / pats ſu⸗griʒta / a putu pameta / kuri tuoiaus iʒgayßta. ⌜Teyp tikos karaluy Sa⸗marios[C]. Aprinko ii Sa⸗maritanay[D] aʒu karalu / kur noreio tinay ii pa⸗gri{ʒ}ie / top priwede kur weiey tułu iu pagieydi⸗mu iuos ſtume ir ware. A ipaćiey ſu iuo ſtułpu garban aba paganiſten impuoły ir ſawi paćius ir karału[1] ſawo prapuł⸗de⌝. ⌜Teyp ir ʒiday telu iʒ aukſo ſaw nuleii[2] diewu ii dare⌝[E] / idant pagal giey[⸗]dulu iu deretu iiemus giwent

ſmo święte mowi. ‹Vcʒy⸗niła Samariá[F] / ʒe prʒe⸗ßedł Krol iey iáko piana na wierʒchu wody›[G]. Iáko ʒ wody porußoney cʒy⸗ni śię piana ná niey / ábo woda porußona cʒyni pianę / y nośi ią ná {ſ}obie iuʒ ſam[×] iuʒ tam / gdʒie ią roʒmaite wiatry pędʒą / y vderʒywßy śię ʒ nią o ſkałę ábo ná brʒeg ią wyrʒućiwßy / ſá{m}a śię wrácá / á pianę po⸗rʒ{u}ca / ktorá ná tych[⸗] miaſt ʒnika. ⌜Ták śię ſtało Krolowi Sama⸗riey[H] Ieroboámowi[I] / obrá⸗ligo Samaritáni[J] ʒa Krolá / gdʒie chćieli / tam go obracáli / do tego prʒywiedli do cʒęgo ro⸗ʒmaite wiátry ʒądʒ ich one pędʒiły. A oſob{l}iwie[×] ʒnim w bałwochwálſtwo abo pogáńſtwo w pad⸗ßy[3] / y ſámych śiebie y Krolá ſwego ʒgubili⌝. ⌜Tak y ʒydowie ć{i}ele ſo⸗bie ʒe ʒłota vláwßy / bo⸗giem go cʒynili⌝[K] / áby śię im

A Samarija; Oz 10,7.
B Oz 10,7.
C Samarijos; Samarija; 1 Kar 11,26–16,31.
D Samariečiai; 1 Kar 11,26–16,31.
E Iš 32.
F Samaria; Oz 10,7.
G Oz 10,7.
H Samarii; Samaria; 1 Krl 11,26–16,31.
I Jeroboamowi; Jeroboam, pierwszy król Izraela; 1 Krl 11,26–16,31.
J Samarytanie; 1 Krl 11,26–16,31.
K Wj 32.
1 Err. Turi būti „karalu".
2 Err. Turi būti „nułeii".
3 „wpad=ßy".

73

Niedʒielę Adueutn[1]

giw{e}nt: kadung anas telas iu aʒ̇u Diewu pa⸗daritas / nieko iiemus negine ne budamas giwu ney ißmanunćiu. ⌜Bet Moyʒes[A] ſutrupino tu te⸗lu / ir garbintoius io a⸗ʒ̇umuśie⌝. Ionas[B] tadu ßwyntas neſidawe a⸗prinkt aʒ̇u Meſiaśiu / idant druſiey ir ſkau⸗dʒ̇iey bartu iuos del tułu ir didʒ̇iu piktibiu iu.

2. Intuitus vtili-tatis.

2. Del naudos / kurios iʒ̇ to aprinkimo igit wi⸗łes. Nes kad butu Chri⸗ſtu aprinki tad budu[2] nu⸗terioii ceremonias / afie⸗r{a}s ir tułas dowanas / kurias ʒ̇mones Diewuy baʒ̇nićion neßdawo / à tos kunigamus tekdawo. Nes Chriſtus tureio at⸗maynit wiſu ſenu teſta⸗mentu / a nauiu padarit / kitus kunigus / kitu afie⸗ru ſawo Baʒ̇nićioy / kitas ceremonias iſtatit. Nuog Iono[C] to atmaynimo neſitikieio muſtidami ſa⸗

K wimp

im według ʒ̇adʒ ſwych ʒ̇yć godʒ̇iło: ponieważ ono ćieło ich ʒa bogá v⸗cʒynione ʒ̇adney rʒecʒy im nie broniło nie będąc ʒ̇ywe / ani maiąc roʒumu. ⌜Lecʒ Moyʒ̇eß[D] ʒ druʒgo⸗táł[3] to ćiele / y chwalce[×] iego poʒábiiáł⌝. Ian[E] tedy święty nie poʒwala ná to áby go obráno ʒá Meſi⸗aßá ʒeby beſpiecʒnie y o⸗ſtro ich gromił o roʒ⸗maite y wielkie ʒłośći[×][.]

2. Dla poʒ̇ytku / ktore⸗go ʒ tey elekciey ſpodʒ̇ie⸗wali śię. Bo gdyby Chri[⸗]ſtusá obráli / tedyby v⸗tráćili byli ceremonie / ofiáry / y roʒmáite dáry / ktore ludʒ̇ie Bogu do Kośćiołá nośili / á te Kápłánom doſtáwały śię. Bo Chriſtus miał odmienić wßytek ſtary teſtáment / á nowy vcʒy⸗nic / inße Kapłány / in⸗ßą ofiárę / inße ceremo⸗nie w kośćiele ſwym po⸗ſtánowić[×]. Od Ianá[F] tey odmiány nieſpodʒ̇iewałi

K śię

A Mozė; Iš 32,1–35.
B Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
C Jono; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
D Mojżesz; Wj 32,1–35.
E Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
F Jana; Jan Chrzciciel; J 1,19–28.

1 Err. Powinno być „Aduentu".
2 Err. Turi būti „butu".
3 „ʒdruʒgo=táł".

wimp / kad anas buda⸗mas ſunum Ʒächaria⸗śiaus[A] kunigo Seno te⸗ſtamento ne daris to / bet aʒułaykis ii wiſami ne palitetu. Tu ſawo śir⸗dies muſtimu ißreyßkie / kad ape Chriſtaus ſmer⸗ti ſuſikalbinedami teyp tare. ‹Atays Rimionis[B] / ir atims wietu muſu ir gi⸗miny›[C]. Wietu tay ira ka⸗raliſty ir baʒnićiu / ku⸗kurioy[1] didʒias turime naudas.

śię / myślącſobie[3] / iʒ on będąc ſynem Ʒächariaßo[⸗]wym[G] ktory był Kapła⸗nem ſtaroʒakonnym[×] / tego nieucʒyni / lecʒ ʒa⸗chowa ſtary ʒäkon[×] we wßytkim nienärußony. Tę myśl ſerca ſwego wy[⸗]iäwili / gdy o ſmierci Chryſtuſowey ʒmawiä⸗iąc śię täk rʒekli. ‹Prʒiy⸗dą Rʒymianie[H] / y weʒmą mieſce[×] naße y närod›[I]. Mieyſce / to ieſt Krole⸗ſtwo y Kośćioł / w kto⸗rym wielkie mamy po⸗żytki.

3. Splendor natalium & opinio ſanctitatis.

3. Ne noreio Chriſtaus aprinkt iʒ puykos aba śirdies aukßtibes. Nes regieio Chriſtu ſnnt[2] gri⸗nu / iʒ maʒo mieſtelo Na⸗ʒaretho[D] / tewu io kayp anis numane / łetu ir płaku daylidy Ioſephu[E] / motinu Mariu[F] teypagi pagal ſwieto ne didʒiu / ney pokim ʒmoniu ʒina⸗mu. Aprinkt tadu Sunu daylides / be turto / be ſkayſtibes i{ʒ} wirßaus / regie⸗

3. Niechćieli Chryſtuſá obráć ʒ pychy. Bo wi⸗dʒieli iʒ Chryſt[9] ieſt vbo⸗gim / ʒ małego miäſtecʒ⸗kä Naʒärethu[J] / oycä ie⸗go / iako mnimali po⸗dlego[×] ćiesle Ioſepha[K] / mätkę Marią[L] takʒe we⸗dlug świätá nie wiełką äni prʒed ludʒmi ná ten cʒäs ʒnacʒną. Obräc te⸗dy Syná ćieśielſkie[o] beʒ bogäctw y okaʒałości[×] ʒ wierʒchney[4×] ʒdáło śię im ʒe

A Zacharijo; Zacharijas, Jono Krikštytojo tėvas; Lk 1,5–24.
B Romėnai (romiečiai); Jn 11,48.
C Jn 11,48.
D Nazareto; Nazaretas (Nazara); Lk 1,26–28; Mt 2,23; 21,11; Mk 1,9.
E Juozapą; Juozapas, Marijos sužadėtinis; Lk 1,26–28; Mt 1,16–24; 13,54.
F Mariją; Marija, Jėzaus motina; Lk 1,26–56; Mt 1,16–20.
G Zachariaszowym; Zachariaszowy; Zachariasz, ojciec Jana Chrzciciela; Łk 1,5–24.
H Rzymianie; J 11,48.
I J 11,48.
J Nazaretu; Nazaret; Łk 1,26–28; Mt 2,23; 21,11; Mk 1,9.
K Józefa; Józef, oblubieniec Maryi; Łk 1,26–28; Mt 1,16–24; 13,54.
L Maryją; Maryja, matka Jezusa; Łk 1, 26–56; Mt 1,16–20.
1 Err. Turi būti „kurioy".
2 Err. Turi būti „ſunt".
3 „myśląc ſobie".
4 „ʒwierʒchney".

75 Niedʒielę Aduentu.

regieios dayktas buſius prieß iu garbu ir didiby. Ioniep[A] wel regieio auk⸗ßtiby / didy numanimu ape ii wiſuoſe del aßtri⸗bes aba ſkaudibes prieß kunu / ir ßwyntibes re⸗tos / todryn ii aʒu Meſia⸗ſiu à ne Chriſtu noreio priimt.

Senas ir łabay aʒure⸗teis budas ira taſay ʒmo⸗niu / kuri turi aprinki⸗muoſe kitu vnt wireſni⸗bes kokios / ne dabotis vnt to / ko pirmiauſiey ir łabiauſiey waldʒia ki⸗tu ʒmoniu priwało / bet weyʒdet vnt kitu dayktu kurie ne teyp ira reykia⸗mi tam kuris kitus wal⸗do[1] / ir todryn turi atʒwil⸗gi ne maʒu iey aukßtos gimines / iey augała⸗tas / iey gieray turis / iey ſenos famiłios[2] ir iʒ namu ſkayſtu eyt taſay / kurio nori aprinkt aʒu wire⸗ſni ir waldʒiotoii ſawo. ⌜Teyp broliey Ioʒepho[B] ne nori io aʒu káralu tu⸗turet[3] /

ʒe to będʒie prʒećiw cʒći y ʒacnośći ich. W Ianie[C] ʒaś vpátrowali[×] wyſokie vrodʒenie / wielkie mni{e}[⸗]manie o nim v wßytkich dla ſurowośći ćiáłá y rʒątkiey świątobliwo⸗śći / y prʒeto[×] chćieli go ʒá Meſiaßa obráć[×] / a nie Chryſtusa. Stáry y bárʒo ʒatwardʒiały ʒwy[⸗]cʒay ieſt ten ludʒki / kto⸗ry maią w obierániu[×] in⸗nych ná ʒwierʒchność iaką / nie patrʒyć ná to / cʒego náprʒednieyßym[×] obycʒáiem rʒąd innych ludʒi potrʒebuie: ále re⸗ſpektowáć[×] ná inne rʒecʒy / ktore nie ták ſą potrʒe⸗bne temu ktory innemi władnie / y dlatego ma⸗ią wʒgląd nie mały / iesli wyſokiego rodu / iesli vrodʒiwy / iesli bogaty / iesli ſtárey familiey y ʒ domu idący okaʒałego / ten ktorego ʒá ſtárßego / y rʒądʒce ſwego chcą o⸗brać[×]. ⌜Ták Ioʒepha[D] nie⸗chćieli bráćia ʒa krolá mieć /

A Jonas; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28; Lk 1,5–24.
B Juozapo; Juozapas, patriarcho Jokūbo sūnus; Pr 37; 39; 41; 42; 43; 44; 45; 46.
C w Janie; Jan Chrzciciel; J 1,19–28; Łk 1,5–24.
D Józefa; Józef, syn Jakuba patriarchy; Rdz 37; 39; 41; 42; 43; 44; 45; 46.
1 Err. Turi būti „wał=do“.
2 Err. Turi būti „familios“.
3 Err. Turi būti „tu=ret“.

turet[1] / iog iauneſniu ażu iûos ir ligus iiemus bu⸗wo giminey⌝[A]. ‹Muſug Ka[⸗]ralum buſi?›[B] ⌜Teyp ir Samuelis[C] Pra⸗naßas noreio patept vnt kàraliſtes to / kuri regie[⸗]io grażàus weydo ir aug[⸗]laus aba ſtamienio auk⸗ßto ſunu Izaio⌝[D]. Teyp a⸗nie Isàiaśiump[E] wienu a[⸗]prinkineio ażu wireſni ſaw del rubu. ‹Rubus turi buk kunigaykśćiu muſu›[F]. Bet gimine aukßta / tur⸗tas / rubay nedaug padeſt vnt giero kitu waldżio⸗imo / iey nera gieribiu wireſnibey reykiamu / ißminties / proto / teyſibes iuteimo / ir kitu tokiu. Kas po rubams vnt wal[⸗]dżios / ne rubu bet gał⸗wos ißmintingos rey⸗kia vnt iós. Ʒiday ta⸗du didżiey kłaydawo Ióno[G] ipaćiey del gimi⸗nes ſkayſtos noredami a[⸗]żu Meſiaśiu aprinkt / a Chriſtu del grinibes at⸗meſt.

PVNK-

mieć / że młodßym by{ł} y w vrodzeniu[×] im rownym⌝[H][.] ‹Izàli[×] nàßym Krolem będźießʔ›[I] ⌜Tàk y Samuel[J] prorok chćiàł pomàzać nà kroleſtwo tego / kto⸗rego widźiàł pieknego na twàrzy y w zroſtu wiſokiego ſyna Izài⌝[K]. Tak oni v Iſaiaßa[L] iedne⸗go obieràli[×] ſobie zà ſtàr⸗ßego dla ßàt. ‹Maß o⸗dźienie «prâwi» / bądź Kśiążęćiem nàßym›[M]. Lecz wyſokie vrodżenie[×2] bogáctwa / odźienie / nie wiele ſłużą do rządu do⸗brego / ieśli niemaß cnot ktorych zwierzchność[×] potrzebuie / mądrośći / roſtropnośći / ſpráwie⸗dliwośći / czuynośći / y innych tàkich. Co po odźieniu do rządu / nie odźienià ale głowy mą⸗drey potrzeba do niego. Ʒidźi tedy bárzo błądźi⸗li Iana[N] oſobliwie[×] dla o⸗kazałey familiey chcąc zá Meſiaßá obráć[×] / á Chry⸗ſtusá dla vboſtwà odrzu[⸗]ćić. PVNKT

A Pr 37.
B Pr 37,8.
C Samuelis, pranašas; 1 Sam 16,6–7.
D Išajo; Jesė (Išajas); 1 Sam 16,1–13.
E Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; Iz 3,6.
F Iz 3,6.
G Jono; Jonas Krikštytojas; Lk 1,5–24.

H Rdz 37.
I Rdz 37,8.
J Samuel, prorok; 1 Sm 16,6–7.
K Jesse; 1 Sm 16,1–13.
L Izajasza; Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 3,6.
M Iz 3,6.
N Jana; Jan Chrzciciel; Łk 1,5–24.

1 Err. Turi būti „ret".
2 Brak znaku przestankowego; zob. tekst litewski.

77

Niedźielę Aduentu.

PVNKTAS II.

Nomen Dei Ego ſum: Creaturæ verò Ego non ſum.

Wardas Diewo Aſz eſmi, a ſutwerimo Aſz ne eſmi.

Jonas[A] ßwyntas kłauſiamas kuo eſti / kiek kartu atſako ne eſmi neeſmi. Iź tu io źodźiu galim ſaw muſtit kad paćiam Diewuy tikray tas wardas Aß eſmi pridera / a źmoguy ir kiekwienam ſutwerimuy / Aß ne eſmi. Wießpat Diewuy priguli tas wardas.

Tribuit hoc nomen ſibi DEVS.

1. Iog Diewas turi ſa /[1] wimp eſsibi ir buyti begało[2] / kayp marias ne ißſemamas be dugno / be kraßtu / be wirßaus. ‹Aß «tieg» eſmi kuris eſmi›[B].

1. Ob infinitum eſſe.

Ego ſum qui ſum. Exod. 3. V. 14.

2. Iog anas pats ira tikras Diewas a kiti dieway pramaniti nuog źmoniu / ſtułpay aba toligus wayźday źmoguy tikram / ir źimes kitu ſutwerimu / eſti nieku / kayp

2. Ob idolorum non eſſe in re.

Scimus quia nihil eſt idolum in mundo. 1. Cor. 8. V. 4.

PVNKT II.

Imie Boźe Iá ieſtem, ſtworzenia lepák[×] Ia nie ieſtem.

Jan[C] święty ſpytany / czym ieſt / kila[×] kroć odpowiedźiał nie ieſtem / nie ieſtem. 3 tych iego ſłow moźemy ſobie v wazáć / iź ſamemu Bogu właśnie to imię Ia ieſtem słuźy / człowiekowi zaś y kaźdemu ſtworzeniu Ia nie ieſtem. Pánu Bogu náleźy to imię.

1. Iź on ma w ſobie ieſteſtwo[×] y bytnosć[×] nieſkończoną / iáko morze iakie bez dná bez brzegow / bez wierzchu. ‹Ia «práwi» ieſtem / ktory ieſtem›[D].

2. Iź on ſam ieſt prawdźiwym Bogiem / á inßy bogowie wymyśleni od ludźi / słupy abo obrazy podobne człowiekowi práwdźiwemu / y znáki inßego ſtworzenia[×] nic nie ſą /

A Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
B Iš 3,14.
C Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
D Wj 3,14.

1 Err. Turi būti „ſa=wimp".
2 „be gało".

kayp Apaßtałas kałba. ‹Ʒinome iog ſtułpas «aba wayʒdas a{ż}u Diewu gar[⸗]binamas» nieku ira vnt ſwieto›[A].

3. Iog anas pats wie⸗nas ira notſimaynun⸗ćiu / bet wiſadu wieno⸗kiey ſawo buytiy patin⸗kunćiu aba atlekunćiu. ‹Aß Wießpats ir notſi⸗maynau›[B]. Kiti ſutweri⸗may be palaubos may⸗náſi tułays budays kayp regime. Maynitis wel wiſadu ira kayp butu palaut but / ir kayp butu iżgayßt.

4. Iog anas pats ira vmżinas / kuris be pra⸗dżios buwo per wiſus vmżius ne ſuſkaytomus / ira dabar / ir bus begało[1]. ‹A tu taſgi eſsi / ir metay tawo ne paſibaygs›[C]. ‹Tu Wießpatie vmżynay eſ⸗ſi›[D] aba patinkus eſsi.

5. Iog pats wienas tu⸗ri ſawo eſsiby nuog ſa⸗wis. ‹Kas pirmas dawe iam ku / a bus iam at⸗

duota

ſą / iáko Apoſtoł mowi. ‹Wiemy íż bałwan[×] nić[2] nie ieſt ná świećie›[E].

3. Iż ſam ieden ieſt nie⸗odmienny / ale ʒawße ie⸗dnoſtaynie w ſwey iſtno⸗śći[×] trwaiący. ‹I{a}m Pan á nieodmieniam śię›[F]. In⸗ße ſtworʒenia beʒ prʒe⸗ſtanku odmieniaią śię roʒmaićie iako widźiemy[.] O dmieniać śię lepák[×] ʒáw[⸗]ße ieſt iakoby prʒeſtać być / y nie iako ʒniknąć.

4. Iż on ſam ieſt wie⸗cʒny / ktory był beʒ po⸗cʒątku prʒeʒ wßytkie wieki nieʒlicʒone / ieſt teraż / y będźie beʒ koń⸗cá. ‹Ty tenżeś ieſt / y lata twoie nievſtáną›[G]. ‹Ty pa⸗nie trwaß na wieki›[H].

5. Iż on ſam ma iſtność[×] ſwoię od śiebie. ‹Kto mu pierwey dał / á będźie mu oddáno?›[I] Nic nie wźiął

od

3. Ob immutabilitatem.

Ego ſum Dominus[J] *& non mutor. Malach. 3. V. 6.*

4. Ob æternitatem.

Tu autẽ idem ipſe es, & anni tui non deficient. Pſal: 101. V. 28.

5. Ob independentiam.

Quis prior dedit illi & retribuetur ei. Rom. 11. V. 35.

A 1 Kor 8,4.
B Mal 3,6.
C Ps 102,28; BSV Ps 101,28.
D Ps 102,13; BSV Ps 101,13.
E 1 Kor 8,4.
F Ml 3,6.
G Ps 102,28; BW Ps 101,28.
H Ps 102,13; BW Ps 101,13.
I Rz 11,35.
J BSV Mal 3,6: „Ego enim Dominus"; plg. Ex 3,14.
1 „be gało".
2 „nic".

6. Ob vniuerſalitatem eſſendi.

Ego oſtendā omne bonum tibi: Exod: 33. V. 19.

7. Ob communicatum eſſe alijs.

Ex ipſo & per ipsū & in ipſo ſunt omnia. Rom: 11. V. 36.

Creatur{æ} nome{n} eſt. Non ſum.

duota?›[A] Nieko nie ieme ne nuog wieno ſutweri⸗mo / wiſa ku turi iʒ ſa⸗wis paties turi.

6. Iog anas pats wie⸗nas turi eſsiby wiſotiny / begało[1] / neaprubeʒitu. ‹Aß parodiſiu wiſa giera taw›[B]. Iey wiſa giera tu⸗ri / ir wiſokiu eſsiby turi.

7. Iog anas ira prie⸗ʒaſtim wiſokios eſsibes ir buyties / kuriu kiti dayktay turi. Nes iʒ io eſsibes kayp iʒ werſmes aba mariu / ima ir ſema ſawo buyti kiti ſutweri⸗may / iʒ io kayp ßłakieley aba łaśieliey łaßa. ‹Iʒ io per ii ir iump eſti wiſa›[C]. vide S. Dionyſ: de diuini nomin: c. 5[D].

Prieß wel ſutwerimo kiekwieno wardas ira ne eſmi. Ir teyp klauſia⸗mas[2] Aniełas / ʒmogus / vgnis / akmuo / dungus [et]c. Kas eſsi? kayp tawi ałgoia? Atſakit turi / mano

od ʒadnego ſtworʒenia[×] / wßytko co ma / ʒ śiebie ſamego ma.

6. Iʒ on ſam ieden ma iſtność[×] ábo ieſteſtwo[×] powßechne ábo vniuer⸗ſalne / nieſkończone / nie⸗ográniczone. ‹Iá wßyt⸗ko dobre tobie pokaʒę›[E]. Ieśli wßytko dobre ma / y wßeláki byt ma.

7. Iʒ on ieſt prʒycʒyną wßelakiey iſtnośći[×] y by⸗tnośći[×] / ktorą inne rʒe⸗cʒy maią. Bo ʒ niego iá⸗ko ʒe[3] ʒrʒodłá ábo morʒá biorą y cʒerpáią ſwoię bytność[×] inne ſtworʒeniá[×] ʒ niego iáko kropelki ka[⸗]pią. ‹Ʒ niego / prʒeʒeń / y w nim ieſt wßytko›[FG].

Prʒećiwnym ʒaś oby⸗cʒaiem każdego ſtwo⸗rʒenia[×] imie ieſt / nie ie⸗ſtem. Y tak ſpytány An⸗ioł / cʒłowiek / ogień / ká⸗mień / niebo [et]c. Coś ieſt? iako ćię ʒowią? odpo⸗ wie⸗

A Rom 11,35.
B Iš 33,19; plg. BSV Ex 33,19.
C Rom 11,36.
D Dionizijus; Pseudo-Dionizijus Areopagitas (gr. *Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης*; V a. pab. – VI a. pr.); žr. S. Dionysius Areopagita. *De divinis nominibus*, 5.5.
E Wj 33,19.
F Rz 11,36.
G Dionizy; Pseudo-Dionizy Areopagita (gr. *Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης*; koniec V w. – początek VI w.), *O imionach Bożych*, V, s. 49–56; odsyłacz bibliograficzny do wersji łac. zob. przypis „D".
1 „be gało".
2 Err. Turi būti „kłaufia=mas".
3 „ʒe".

mano wardas ira ne but
wadina mani ne eſmi.

1. Todryn iog kiekwie⸗
nas dayktas ſutwertas /
pirm negi buwo ſutwer⸗
tas / tureio vmʒinu ne⸗
buyti.
2. Iog iey gindus ira /
wel tures vmʒinu ne buy[⸗]
ti pagiedis. A iey negin⸗
dus kayp ira Anielay ir
dušios ʒmoniu / gali wi⸗
ſadu turet ne buyti. Nes
iu buytis ira galibey Di{e}⸗
wo / kuris iʒ gieros walos
aba luoſay ias aʒułayko /
ir gali kuometu noris
niekan pawerſti.
3. Iog pakołay ira / at⸗
ſimaynunčiu ira aba at⸗
mayningu ira / ir todryn
turi primayšitu ne buyti[.]
Nes kiekwienami may⸗
ny aba atſimaynimi ne
buytis aʒuſirakina.
4. Iog kiekwienas day⸗
ktås daugieſn turi ne
buyties / negi buyties.
Ʒmogus tiktay turi ʒmo[⸗]
gaus buyti / bet turi ne
buyti

wiedʒieć ma moie náʒwi⸗
ſko ieſt nie być / ʒowią
mię nie ieſtem.
1. Dla tego iʒ káʒdá rʒecʒ
ſtworʒona prʒed tym
nim była ſtworʒoná /
miałá wiecʒny nie byt.
2. Iʒ ieśli ieſt ſkáʒitel⸗
na× / ʒaś będʒie miałá wie⸗
cʒny nie byt gdy śię ſkaʒi×.
A ieśli nieſkáʒitelną× ieſt
iako Anioł y duße ludʒkie /
może ʒáwße mieć nie byt.
Bo iey byt ieſt w mocy
Boʒey / ktory dobrowol⸗
nie one ʒáchowuie / y mo⸗
ʒe kiedykolwiek ʒechce
w niwecʒ obrocić.
3. Iʒ poki ieſt / odmien⸗
ną ieſt / y dlá tego ma
prʒymießáną nie by⸗
tność×. Bo w kaʒdey od⸗
mienności ʒáwierá śię
iakaś niebytność×.
4. Iʒ káʒda rʒecʒ wię⸗
cey ma niebytu / niʒ
bytu / człowiek tylko ma
byt cʒłowiecʒy / lecʒ ma
nie byt nieba / ʒiemię / ka⸗
mieniá

1. Quia ante creationem non fuit.

2. Quia post creationem potest annihilari.

3. Quia mutabilis est.

4. Quia plura habet non esse quàm esse.

buyti dungaus / ʒiemes akmenio / Anieło / ir wiſu kitu dayktu. Ir teyp turi wienu buyti / a ne ſuſkaytomas kitas ne buytis. Didʒiu tadu turi išminti / kas ſawi / ir ſawo nebuyti paʒiſta. Kayp pâʒino Ionas[B] S. kad kłauſiamas. Esſigu tu Chriſtus? ‹Esſigu tu Pranaßas? Atſakie. Ne eſmi›[C].

mieniá Aniołá / y wßytkich innych rʒecʒy. I tak ma ieden byt / á nieʒlicʒone inne nie byty. Wielką tedy ma mądrość / kto ſamego śiebie y ſwoy niebyt ʒna. Iako ʒnał Ian[H] S. gdy ſpytany.[1] Ieſtes ty Chryſtus{?} ‹ieſtes ty Prorok? Odpowiedʒiáł. Nie ieſtem›[I].

PVNKTAS III.

Cæci in ſua, oculati in aliena vita inueſtiganda mortales.

Akli żmones ſawuoſe, á daugakiey ſwetimuoſe da{ź}nay rundaſi weykałuoſe.

PVNKT III.

Slepi ludźie w ſwoich, á wielooczni[×] częſto w cudzych ſpráwàch ſą.

TV ſenu ir piktu maʒa ne wiſu ʒmoniu budu / ir paprati regime Euangelioy śios dienos. Phariʒeußay[D] / Lewitas[E] ir kunigay Ʒidu ʒabałays budami paʒintiy ſawis páćiu / kłauſiaſi ir nor paʒint Iono[F] ś. ‹Tu kas eſsi?›[G] Gieriaus butu
L pada-

Id patet in Iudæis qui Ioannem interrogant, Tu quis es?[A]

TEn ſtáry y ʒły mało[×] nie wßytkich ludʒi ʒwycʒay widʒiemy w Ewãgeliy dʒiśieyßey. Pha[-]riʒeußowie[J] / Lewitowie[K] y Kapłàni Ʒydowscy ślepemi będąc w poznaniu sàmych śiebie pytaią śie y chcą poʒnáć Ianá[L] S. ‹Ty ktoś ieſt{?}›[M] da-
L leko

A BSV Io 1,19.
B Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
C Jn 1,21.
D Fariziejai; Jn 1,24.
E Levitai; Jn 1,19.
F Jono; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
G Jn 1,19.
H Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
I J 1,21.
J Faryzeusze, J 1,24.
K Lewici; J 1,19.
L Jana; Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
M J 1,19.
1 Użycie kropki zamiast dwukropka kilkakrotnie w tym akapicie.

padari kłausdamies / Mes kuo eſme kayp gi⸗gename[1] / ku weykiame paſakik mums Ionay[A] ßwyntas? Tu eſsi Pra⸗naßas nuog Diewo mu⸗ſump atſiuſtas / gał{e}ſi mus paʒint / ir parodit kuo eſme? Be ʒado ape ſawi nieko ne klausia[2] / a⸗pe Ionu[B] tie łieʒuwnikay daug kauliia ir ʒauniia eſsigu tu Chriſtus / ‹eſsi⸗gu Eliaśius›[C] / ‹eſsigu Pranaßas›[D] [et]c. Norint ne k{ł}auſias nuog Iono[E] kuo ira: wienok anas ne tili / bet ißreyßkia ir weydus iu wiſiemus atadingia kayp Mattheuß[F] S. raßo pagul. 3. ⌜Saka iuos ſunt drieʒays nuoduotays / med{ʒ}iu padʒiuwuſiu ku⸗rio ßakniesp kirwis iau pr{i}detas ira / idant ißkirſtas ir vgnin ime⸗ſtas butu / ſako ſunti pełumis / kuriuos Chri⸗ſt{u}s Wießpats wetikłi ſudo ſawo nuog kwiećiu atſkirs ir ne aʒugisiun⸗ćiu[3] vgnim ſudegins⌝[G].

leko by byli lepiey vcʒy⸗nili pytaiącśię. My co ʒ{a}cʒ[×] / iako ʒyiemy / iako ś{i}ę ſprawuiemy powiedʒ nam Ianie[H] S. Tyś ieſt Prorok od Boga do nas poſłany / moʒeß nas po⸗ʒnać y pokaʒać coſmy ʒacʒ[×]? Niemi nic o ſo⸗bie niepytaią. L{e}cʒ o Ianie[I] ci ięʒycʒni[×] wiele świegocą[×]. Cʒy i{e}ſtes ty Chryſtus / ‹cʒy Eliaß›[J] ‹cʒy Prorok?›[K] Acʒ niepy⸗taią Ianá[L] S. cʒym ſą / wßakʒe on nie milcʒy / ale odſłaniá twarʒ ich y wßytkim vkaʒuie iáko Matheuß[M] S. piße wroʒ⸗dʒiále. 3. ⌜gdy[4] powiada iʒ ſą iaſcʒurkami iado⸗witemi / drʒewem v⸗ſchłym / do ktor{e}go ko⸗rʒenia śiekira prʒył{o}ʒo⸗na ieſt / áby wyćięte y wogień wrʒucone było / powiada iʒ ſą plewą kto[⸗]rą Chryſtus Pan w dʒ[i]eń ſądny od pßenice oddʒe{l}i y nieugaßonym ogniem ſpáli⌝[N]. Tak S. Ian[O]. Sam lepak

Ioannes detegit cæcitatem eorum dum appellat eos.

Genimina viperarum, paleas, arborem ſuccidendam. Matt{h}:[P]

A Jonai; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
B Joną; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
C Elijas, pranašas; Jn 1,21.
D Jn 1,21.
E Jono; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
F Matas; Mt 3,1–12; Lk 3,16–17.
G Mt 3,7–12; Lk 3,17.
H Janie; Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
I o Janie; Jan Chrzciciel; J 1,19–28.
J Eliasz, prorok; J 1,21.
K J 1,21.
L Jana; Jan Crzciciel; J 1,19–28.
M Mateusz; Mt 3,1–12; Łk 3,16–17.
N Mt 3,7–12; Łk 3,17.
O Jan; Jan Chrzciciel; Mt 3,1–12; Łk 3,16–17.
P BSV Mt 3,7–12.
1 Err. Turi būti „gi=wename".
2 Err. Turi būti „kłausia".
3 „aʒugisun=ćiu".
4 Zapis małą literą po kropce.

83 Niedźielę Aduentu

Et Chriſtus dum vocat eos hypocritas, ſepulchra dealbata, duces cæcorum &c. Matt. 23.

Teyp Ionas[A] S. Pats
wel Chriſtus Wießpats
Mattheuśiep[B] pagul⸗
dimy 23. tol ʒimiaus
kuo buwo / apraśie / ir tu⸗
łas piktibes iu ißreyſkie[1]
bayſieys ʒodʒieys kayp
grauſmays kokieys vm⸗
ʒinu prapulti apſakida⸗
mas. Wadina iuos ſwe⸗
timaweydʒieys[C] / akłays
wadʒiotoieys[D] / grabays
iʒ wirßaus bałtays / à
widuy kaułu ſupuwuſiu
piłnays[E]. Todryn grumʒ⸗
dʒia iiemus vmʒinu bedu.
Bet klauſikime[2] Iono[F] /
kuo ſawi pati ałgoio / ir
mokikimes nuog io ſa⸗
wi paćiu paʒint. Apłey⸗
dis aukßtus ir ʒimius
wardus ir {t}itułus ſawo /
ir gałedamas wadintis
pranaßu Aukſćiauſio /
ʒmogum nuog Diewo di⸗
dʒieys praieway[s] prieg
praſideimu ir vʒgimimu
ſawo kitiemus apreyk⸗
ßtu / ʒwaki deguńciu ir ʒi[⸗]
bunćiu / dideſniu terp
wiſu ſunu moteru / Anie⸗
łu

Ioannes oculatu{s} in ſe cognoſcendo.

lepák[K] Chryſtus Pan v
Mattheußa[G] w roʒdʒiale
23. daleko wyráʒniey /
cʒym byli opiſał / y ro⸗
ʒmáite ʒłośći[K] ich wyt⸗
knął ſtraßliwemi ſłowy
iáko piorunem iákiem /
wiecʒną ʒgube im opo⸗
wiadaiąc. Naʒywa ie
obłudnikámi[H] / ślepemi wo⸗
dʒami[I] / nad to grobami
ʒ wierʒchu pobielanemi /
awewnątrʒ kośći ʒgni⸗
łych pełnemi[J]. Dla tego
groʒi ſroga im y wiecʒna
bieda. Lecʒ posłuchay⸗
my Ianá[K] świętego cʒym
ſamego śiebie naʒywà /
y vcʒmy śię od niego sá⸗
mych śiebie poʒnawáć.
Opuśćiwßy wyſokie y
ʒ{a}cne tytuły ſwe / y mo⸗
gac śię náʒwáć Proro⸗
kiem naywyßßego / cʒło⸗
wiekiem od Bogá wiel⸗
kiemi cudy prʒy pocʒęćiu
y narodʒeniu ſwym iñym
włáwiony / świecą go⸗
r{á}iąca y świecąca /
więkßym miedʒy wßyt⸗
ki{e}mi ſynámi niewie⸗
ścimi[3] /

A Jonas Krikštytojas; Mt 3,1–12; Lk 3,16–17.
B Matas; Mt 23.
C Mt 23,13–29.
D Mt 23,16–19.
E Mt 23,27.
F Jono; Jonas Krikštytojas; Jn 1,19–28.
G Mateusz; Mt 23.
H Mt 23,13–29.
I Mt 23,16–19.
J Mt 23,27.
K Jana; Jan Chrzciciel; Mt 3,1–12; Łk 3,16–17.
1 „ißreyßkie".
2 Err. Turi būti „kłauſikime".
3 Kustoda nie zgadza się z pierwszym wyrazem następnej strony.

łu Diewo ʒiàmen atsiuſtu. Tuos tariu wardus ir kitus apłinkis wadinaſi ⌜bałſu ßaukiunćio⌝[A]. Kayp łetas dayktas ira bałſas? kayp weykiey praßokſtus ir iʒgàyßtus? Teyp ßwyntieii vnt łetibes ſawo akis atmerkia / à vnt didibes ir ßwyntibes aʒumerkia. ⌜S. Abrahamas[B] did{ʒ}iu buwo / à kayp płaku dareſi wadindamàs ſawi dulki ir pełenays?⌝ ⌜S. Dawidas[C] buwo łabày ßwyntu / à tećiau ałgoiasi ßunim numiruſiu ir błuſiu⌝. Ir kiti tuogi[1] budu. Swietoſokiey wel ießka ßłowes ir giriaus iʒ niekaniekiu / ir didʒiau[⸗]ia iʒ łuſto ʒiames pramaniaudami ſaw wardus / Cieſarius Aſios[D] / kunigaykßtis tos ir tos ßalies. ‹Pramine wardus ſawo ʒiameſe ſawo›[E]. Kiti paſipućia iʒ rubu ir redikłu / neſidabódami iʒ kur tuos dungałus turi.

ri.

śćiemi / Aniołem Boʒym na ʒiemie ʒeſłánym. [et]c. Te mowie naʒwyſká opuśćiwßy / náʒywa śię ⌜głoſem wołáiącego⌝[F]. Iako podłá[×] rʒecʒ ieſt głos? Iako prętko prʒemiiàiąca y ginąca? Ták święći / na podłość[×] ſwoie ocʒy otwieraią / à ná wielkość y świątobliwość ʒamruʒàią[×]. ⌜S. Abrahám[G] wielkim był / à iàko śię podłym[×] cʒynił / gdy śię náʒywał prochem / y popiołem?⌝ ⌜Dawid[H] był barʒo świętym / à prʒećie náʒwàł śię pchłą y pſem ʒgniłym[×]⌝. I inni tymʒe ſpoſobem. Świàtowi ʒaś ludʒie ßukaią ſłáwy y pochwały ʒ márnośći[×] / y wynoßą śię ʒ kawàlca[×] ʒiemie / wymyslaiąc ſobie naʒwyſká / Ceſárʒ Aʒiàticki[I] / Gocki[J] / Afrikánſki[K] / Xiąʒe tey y tey prowinciey. ‹Naʒwali imioná ſwe w ʒiemiách ſwych›[L]. Drudʒy nadymaią śię ʒ

ßat[2]

Ego vox clamantis in deſerto. Ioan: 1.

Similiter oculati alij iuſti in cognitione ſui, vt Abraham, Dauid. &c.

Mundani verò, oculati ſunt non in cognitione ſui, ſed in ijs, quæ circa ſe ſunt.

Vocarunt[M] *nomina ſua in terris ſuis. Pſal: 48. V. 12.*

A Jn 1,23.
B Abraomas; Pr 18,27.
C Dovydas; 1 Sam 24,15.
D Azijos; Azija; 1 Mak 11,13.
E Ps 49,12; BSV Ps 48,12.
F J 1,23.
G Abraham; Rdz 18,27.
H Dawid; 1 Sm 24,15.
I Azjatycki; 1 Mch 11,13.
J Gocki; 1 Mch 11,13.
K Afrykański; 1 Mch 11,13.
L Ps 49,12; BW Ps 48,12.
M BSV Ps 48,12: „vocaverunt".
1 „tuo gi".
2 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

85

Niedʒielę Aduentu.

ri. Iʒ kirmeliu śiłkus / iʒ awiu giełumbes / iʒ tułu ʒ̇weru adas / iʒ kraukliu ʒ̇imćiugus / iʒ linu drabes [et]c. tas ir ki⸗tas ſkárundas vnt nuga⸗ros vʒkari / kaylieys be⸗ſtiu nudirtu apſiſegi / {ʒ}imćiugus vnt kaktos ir vnt auſiu pakabini / brunginaſi ir giriaſi iʒ naudu tuliemus ſutwe⸗rimus[1] iʒwerßtu / kurie ſuſirinki kad tay ku kiek⸗wienas vnt ʒ̇mogaus regi / kayp tikru ſawo bundu / atimtu / tuoiaus ta puſte weiu tusćiu iʒ⸗timpus nuſługtu / tuo⸗iaus ta warna ſwetima⸗mis płukſnomis apkay⸗ſita ir apredita / nuog kitu pauksćiu nupeßta / ir ſawo tikroſe płuknoſe[2] palikta / ne gulbim / ne pawu / ney kitu kuriu graʒ̇iu paukßteły / bet warnu iuodu pasirodi⸗tu. Iey tadu norim sawiſpaćiu[3] paʒ̇int / tikray dusiay ir kunuy ſawo

ßát y ſtroiow / nieprʒy⸗patruiąc śię ʒkąd te o⸗dʒieniá maią / ʒ roba⸗kow iedwabie / ʒowiec ſukna / ʒ roʒmaitego ʒ̇wierʒa ſkury / ʒ ſkorup× morſkich perły / ʒelnu płotná [et]c. Te y inne łá⸗chmaniny× nágrʒbiet w⸗dʒiáwßy / ſkurámi ʒbe⸗ſtiy ʒdártemi opiąwßy śię / perły ná cʒele y ná vßách ʒáwieśiwßy dro⸗go śię ßácuią / y chlubią ʒ łupow roʒmáitemu ſtworʒeniu× wydártych / ktore ʒgromadʒiwßy śię / gdy by to / co każde ná⸗człowiecʒe widʒi / iáko właſność ſwą / odbierá⸗ło / ʒaraʒby ten pęcherʒ proʒnym wiátrem nádę⸗ty ʒklęſł× / ʒáráʒby ta wrona / cudʒym pierʒem prʒyodʒiána / od inßego ptaſtwa oſkubioná y prʒy właſnym ſwym pie⸗rʒu ʒoſtawioná / niełabę⸗dʒiem / nie pawem / áni innym iákim pięknym ptáßkiem / ále cʒárną wroną

1 Err. Turi būti „ſutwe=rimamus.
2 Err. Turi būti „płukſnoſe".
3 „sawiſ paćiu".

ſawo dabokimes / ne
tam kas iʒ wirßaus ʒiba
vnt muſu / bet tam kas
widuy ſłapaſi. Atmé⸗
ſkime ßalin ſutwerimu
lićinas / vnt ſawo gimio
tiktay ʒwalgikimes / à
teyp ne ſtiepſimes auk⸗
ßtin / nedayriſimes vnt
to / kuo ne eſme / paʒin⸗
ſime ſawo nieku aba ne
buyti / à tay ku turime
vnt dušios ir vnt kuno /
Diewuy wiſo giero da⸗
weiuy ataduoſime / iʒ ku⸗
rio kayp iʒ mariu wiſo⸗
kias dowanas iʒteka ir
iʒpłuſta.

wroną pokáʒáłaby śię.
Ieśli tedy chcemy nasſa[⸗]
mych[1] poʒnáć / patrʒmy
sȧmi ná śię ßcʒyrʒe vwa[⸗]
ʒaiąc[×] dußę y ćiȧło ſwe /
nie na to co ſię powi{e}rʒcho[⸗]
wnie świeći na nas / ále
na to / co we wnątrʒ śię
tai / ocʒy obrȧcaiąc. Od[⸗]
rʒucaymi precʒ larwy[×]
rʒecʒy ſtworʒonych / tylko
na właſną twarʒ naßę
poglądȧiąc / á ták śię nie
będʒiem ku gurʒe wſpi⸗
nać y nie będʒiem patrʒyć
ná to / cʒym nie ieſteſmy /
poʒnamy náße nic / à to
co mamy ná dußy y ná
ćiele / Bogu wßego do⸗
bra dawcy oddamy / ʒ kto[⸗]
rego iáko ʒmorʒà wßyt⸗
kie dary wynikȧią y wy⸗
pływaią.

Anatomia myſtica ad cognitionem ſui[.]

PVNKTAS IV.

‹Tu kas eſſi?›[A] zmogus ira ži-
mus Diewo ſutwerimas
pagal dušios, del ios to-
bulibiu dewiniu.

I. Vśios tobulibe
ira

PVNKT IV.

‹Ty ktos ieſt?›[B] człowiek za-
cne ieſt Boże ſtworźe-
nie[×] według {d}uſze dla iey
dźiewiąći doskona-
łośći.

I. Vße doſkonałość
ſtie[2]

Nouem excellentiæ animæ hominis.

1. Excellentia. Ob naturam ſpiritualem.

A Jn 1,19.
B J 1,19.
1 „nas ſa[=]mych".
2 Kustoda nie zgadza się z początkiem następnej strony. Err. Powinno być „ieſt".

87

Niedʒielę Adueutn[1]

Spiritus redeat ad Deum. Eccl: 12. V. 7.

ira / iog turi prigimimu dwaſingu ir ißmanunti. ‹Dwaśia «t{i}eg» tegul ſugrįʒta Diewop / kuris dawe iu›[C]. Kas iʒ ʒmoniu ʒ́ino tay / kas ira ʒmogaus / tiktay dwaſas ʒmogaus / kuris ira iump[.]

ieſt / iʒ ma prʒyrodʒenie[×] duchowne y roʒumne. ‹Duch wroći śię do Boga ktory go dáł›[G]. Ktoʒ wie ʒ ludʒi co ieſt cʒłowiecʒego / iedno duch cʒłowi{e}cʒy ktory wnim ieſt.

2. Ob voluntatem & memoriam. Voluntas ◇ cordis mei Rom: 8[.] V. 1[A]. Memoria memor ero. Thren: 3. V. 20[.]

2. Iog turi noru ir atminti. ‹Noras śirdies ma[⸗]no ir małd{a} Diewop deſ{t}is aʒu iuos v{n}t iʒganimo›[D]. ‹At{m}inćiu atminsiu / ir dʒius duśia mano manimp›[E].

2. Iʒ ma wolą y pamięć. ‹Wola ſerca mego y modlitwa do Boga dʒieie śię ʒa nie ku ʒbaweniu[2]›[H]. ‹Pamięćią pomnieć będę y vſchnie we mnie dußa moiá›[I].

3. Ob independentiam a materia.

3. Iog duśia ne priwało materios teyp kayp kunas / kuriam reykia daugio dayktu / walgikłos / gierimo / rubu / wietos vnt giweni{m}o ir kitu. Bet duśia gal apſieyt be tu / ir iśieius iʒ kuno / ne wieno daykto kunuy reykiamo ne priwało.

3. Iʒ nie ʒáwiſłá[×] od materiey tak iako ćiało / ktore{m}u potrʒeba śiła[×] rʒecʒy / pokarmu / napoiu / odʒienia / mieſca do mießkania y innych. Lecʒ dußa moʒe śię obyść b[e]ʒ tych / y wyßedßy ʒ ćiałá ʒadney rʒecʒy ciału naleʒytey nie potrʒebuie.

4. Ob immortalitatem.

Nolite timere eos &c. animam autē occidere non poſsũt[B][.] Matth. 10. V[.] 28.

4. Iog ira ne mirßtunti. ‹Nebiiokites «tieg» tu kurie aʒu{m}ußa kunu / à duśios aʒu{m}ußt negal›[F]. Rodʒi[a]ſi tay ir iʒ tu / kurie

4. Iʒ ieſt ni[e]śmiertelną. ‹Nieboyć{i}e śię tych ktorʒy ʒabiiaią ćiáło / a duße ʒabić nie mogą›[J]. Pokaʒuie śię to y ʒtych ktorʒy

A BSV Rm 10,1.
B BSV Mt 10,28: „non possunt occidere".
C Mok (Koh) 12,7.
D Rom 10,1.
E Rd 3,20.
F Mt 10,28.
G Koh 12,7.
H Rz 10,1.
I Lm 3,20.
J Mt 10,28.
1 Err. Powinno być „Aduentu".
2 Err. Powinno być „ʒbawieniu".

rie iʒ numirusiu buwo prikielti. N{e}s iu duśias tasgi / kurios pirmay kuny giweno / kunuoſna ſawo per galiby Diewo ſugru{ʒ}intas buwo. ⌜Teyp iaunikayćio ano ſunaus naßłes / teyp ir Laʒariaus[A] duśia nuog Wießpaties liepiama kunan ſawo ſugriʒo⌝[B].

5. Iog turi waldʒiu aba Wießpatiſty ſaw duotu vnt wiſu ſutwerimu. Teyp ſkaytome ape tay. ‹Padarikime ʒmogu vnt wayʒdo ir toligibes muſu ir tegul eſti wireſniu vnt ʒuwu mariu / ir paukśćiu aro /› ‹ir vnt wiſu giwiu / kurie krutinaſi vnt ʒiemes›[C]. Ir Dawidas[D] ape taygi teyp kałba. ‹Wiſa padawey po kaioms io›[E].

6. Iog turi luoſu noru / kurio nera kiełtuwoſe. Pats ʒmogus gal ſaw aprinkt kokinoris[1] daykty pagal ſawo megumo buk tay piktu / buk gie-

rʒy ʒmártwych byli w ſkrʒeßeni. Abowiem teʒ ich duße / ktore pierwey wćiele mießkały do ćiał własnych mocą Boſką prʒywrocone były. ⌜Ták młodʒieńca onego ſyna wdowy / tak y Lazárʒá[F] duße ʒ roʒkaʒánia Páńſkiego do ćiałá ſwego wroćiłá śię⌝[G].

5. Ob Dominium in creaturas.

5. Iʒ ma władʒą ſobie daną ná wßytko ſtworʒenie ták cʒytamy otym[.] ‹Vcʒyńmy cʒłowieká ná wyobráʒenie y ná podobi{e}ńſtwo náße / a niech prʒełoʒony[×] bedʒie rybom morſkim / y ptaſtwu powietrʒnemu y beſtiom[×] / y wßytkiey ʒiemi›[H]. I Dawid[I] otym ták mowi. ‹Wßytko poddałes[×] pod nogi iego›[J].

Præſit piſcibus maris &c. vniuerſæq[ue] terræ. Gen: 1. V. 26[.]

6. Iʒ ma wołną wolą / kto[⸗]rey niemáß w bydłętách. Sã cʒłowiek moʒe ſobi e[2] obráć[×] / iákąkolwiek chce rʒecʒ według ſwego vpodobania / bądʒ to ʒłą / bądʒ

6. Ob liberum arbitrium.

A Lozoriaus; Lozorius; Lk 16,19–31; Jn 11,1–44; 12,1–11; Lk 7,11–17.
B Lk 16,19–31; Lk 7,11–17.
C Pr 1,26.
D Dovydas; Ps 8,7.
E Ps 8,7; BSV Ps 8,8.
F Łazarza; Łazarz; Łk 16,19–31; J 11,1–44; 12,1–11; Łk 7,11–17.
G Łk 16,19–31; Łk 7,11–17.
H Rdz 1,26.
I Dawid; Ps 8,7.
J Ps 8,7; BW 8,8.
1 „koki noris".
2 Err. Powinno być „ſobie".

89 Niedzięlę Aduentu.

Appoſuit tibi aquam & ignem. &c. ante hominem vita & mors. Eccleſ: 15. V. 17. 18.

gieru / kayp raßtas biło. ‹Padeio taw wundeni ir vgni / katrop noreſi / iʒ⸗tieſk runku tawo. Pokim ʒmogaus giwenimas ir ſmertis / giera ir pikta / kas megs iam / tày bus duota iam›[B].

bądʒ dobrą / iako piſmo mowi. ‹Położył prʒed ćię wodę y ogień: do cʒego chceß śćiągni[×] rękę two⸗ię. Prʒed cʒłowiekiem ʒywot y ſmierć / dobre y ʒłe: co mu śię podoba / będʒie mu dano›[E].

7. Ob aptitudinem ad omnes ſcientias & artes virtutesq[ue] naturales.

7. Iog turi duśiu pato⸗giu vnt wiſokiu mokſłu / ʒinios / ir kiekwienas day[⸗]łes. ‹Sirdi dawe iiemus vnt pramanimo›[C] (tułu dayktu). ⌜Ir teyp ʒmoniu ißmonia rado ir pramane wi{ſ}okias dayłes aba re⸗meſłus k{á}yp ſkaytome raßty⌝[D]. Prieg tam ira pa⸗togi vnt gieribiu prigim[⸗]tuiu vnt teyſibes / meyłes / ir vnt kitu.

7. Iʒ ma dußę ſpoſo⸗bna[×] do wßelkich nauk / vmieiętnośći y kàʒdego rʒemieſłà. ‹Dał im› ‹ſerce ku wymyśleniu[×]›[F] / (rʒe⸗cʒy roʒmáitych) ⌜y ták ludʒki roʒum nálaʒł y wy[⸗]myslił wßytkie rʒemie⸗ſłà / iàko cʒytamy w pi⸗ſmie⌝[G]. Ktemu[×] ieſt ſpo⸗ſobna[×] do cnot prʒyro⸗dʒonych[×] / do ſpráwiedli⸗wośći / do miłośći y in⸗nych.

Cor dedit illis excogitandi. Eccl. 17[.] V. 6[A]. Genes: 4.

8. Ob aptitudinem ad dona ſupernaturalia.

8. Iog ira patogi vnt aukßteſniu Diewo dowa⸗nu / kurias praeyt prigi⸗mimu. Tokios ira tikiei⸗mas / wiltis / meyłe ir ki⸗tos / per kurias tumpà ʒmogus Diewo prigimi⸗mo byndriniku. ‹Per kuri «(tay ira Ieʒu Chriſtu)»
M labay[1]

8. Iʒ ma ſpoſobność[×] do wyßßych dàrow Boſkich ktore pʒechodʒa[2] prʒy⸗rodʒenie[3] Takie ſą wiara / nádʒieia / miłość / y inne / preʒ[4] ktore cʒło⸗wiek ſtaie śię Boſkiey na⸗tury vcʒeſtnikiem. ‹Prʒeʒ ktorego «(to ieſt Chryſtu⸗
M sà)

Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit. &c. 2. Petr. 1. V. 4.

A BSV Sir 17,5.
B Sir 15,16–17.
C Sir 17,6; BSV Sir 17,5.
D Pr 4,20–22.
E Syr 15,16–17; BW Eklk 15,17–18.
F Syr 17,6; BW Eklk 17,5.
G Rdz 4,20–22.

1 Err. Turi būti „łabay".
2 Err. Powinno być „prʒechodʒa".
3 Kropka w górnej spacji.
4 Err. Powinno być „prʒeʒ".

łabay didʒius ir brun⸗
gius mumus ʒadei{m}us
dowanoio / idant per iuos
taptume dálinikays Die⸗
wo prigimimo›[A].
9. Iog turi patogiby
vnt vmʒinos łaymibes
dungaus karaliſtey / ku⸗
ri vʒguli ſwieſiami re⸗
{g}ieimi weydo Diewo / ir
tami wiſagiera[1] ʒmogaus
aʒuſirakina. ‹Aß «tieg» pa⸗
rodiſiu wiſa giera taw›[B] /
tay ira mani pati. ‹Toli⸗
gus iàm busime / iog re⸗
giesime ii kayp ira›[C]. Tas
ir kitas ſawo dušios to⸗
bulibes ʒmogus regie⸗
damas / wiſus tos ʒiemes
dayktus / kayp tol łete⸗
ſnius aʒu ſawi / panie⸗
kins ſaw / ir del iu du⸗
šios ſawo teyp brungios
ne terios / atmindamas
vnt anu ʒodʒiu Wieß⸗
paties. ‹Ku padeſt ʒmo⸗
guy / iey wiſu ſwietu ap⸗
turetu / a dušiu ſawo
nuteriotu aba koki duos
maynu ʒmogus aʒu du⸗
šiu ſawo?›[D] Paʒinkig ʒmo⸗
gau

{s}á)» nawiękße y koßto⸗
wne obietnice nam daro⸗
wał: ábyśćie śię przez
nie ſtali vczeſtnikami
Boſkiego przyrodzenia[×]›[E].
9. Iʒ ma ſpoſobność[×] do
wiekuiſtego ßczęśćia w
kroleſtwie niebieſkim /
ktore zależy w iaſnym
widzeniu twarzy Bo⸗
ſkiey / y wtym wßytko
dobre człowiecze zawie⸗
ra śię. ‹Iá wßytko dobre
tobie pokaże›[F] / to ieſt mnie
ſamego. ‹Podobni mu
będziemy / iż go vyrzemy
i{a}ko ieſt›[G]. Te y inße ſwey
duße doſkonálośći czło⸗
wiek vpátruiąc wßytkie
te ziemſkie rzeczy / iako
daleko podleyße[×] nad śię
za nic będzie miał / y d{l}á⸗[2]
nich duße ſwey tak dro⸗
giey ni{e}będzie gubił / pa⸗
miętaiąc ná one ſłowa
Páńſkie. ‹Coż pomoże
człowiekowi / ieśliby
wßytek świat zyſkał /
á na dußy ſwey ßkodę po⸗
díał[×]? abo co za odmia⸗
nę[×] da człowiek zá dußę
ſwoię›

9. Ob aptitudinē ad ſupernaturalem beatitudinem[.]

Ego oſtendam omne bonum tibi. Exod: 33. V. 29[H].

Similes ei erimus quia[I] *videbimus eum ſicuti eſt. 1. Ioan: 3. V. 2.*

Quid <> prodeſt homini ſi vniuerſum mundum[J] *lucretur &c. Matth. 16. V[.] 26.*

A 2 Pt 1,4.
B Iš 33,19.
C 1 Jn 3,2.
D Mt 16,26.
E 2 P 1,4.
F Wj 33,19.
G 1 J 3,2.
H BSV Ex 33,19.
I BSV I Io 3,2: „quoniam".
J BSV Mt 16,26: „mundum universum".
1 „wiſa giera".
2 Użyty znak przenoszenia odzwierciedla łączną pisownię przyimka z zaimkiem.

91 Niedʒielę Aduentu.

gau kas eſsi pagał[2] duśios ſawo / kayp didis ir kayp brungus.

PVNKTAS V.

Anima hominis repræſentat Deũ, vt imago ei⁹, multipliciter.

‹Kas tu eſſi?›[A] Kami źmogus Diewu kayp wayzdas io, {ż}imina ir rodźia?

1. Eſſe intellectualem naturam.

1. Og duśia {ʒ}mogaus prigimino[3] ira dwaſingo tami rodʒia kad Diewas / kuris iu ſutwere / ira Dwaſu kuno ne turinćiu. ‹Dwaſas «tieg» ira Diewas / ir tie / kurie ii garbina / reykia idant ii garbintu dwaſioy ir tieſoy›[B].

Spiritus eſt Deus. Ioan: 4. V. 24.

2. Eſſe immortalem[1].

2. Iog ira nemirßtunti / tami rodʒia / kad ios ſutwertoias Diewas ira ne mirßtunćiu. ‹Kuris pats turi nemiriby›[C].[4] ißmanik per eſsiby. Nes ir kiti ſutwerimay ira ne mirßtu / kayp Aniełay ir duśios ʒmoniu / bet ira ne mirßtu per dowanotu ſaw nuog Diewo nemiriby.

Qui ſolus habet immortalitatem. 1. Tim. 6. V. 16.

ſwoię?›[D] Poʒnayʒe tedy cʒłowiecʒe coś ieſt według duße ſwey / iako wielki y iako ʒacny.

PVNKT V.

‹Ty ktos ieſt?›[E] W czym człowiek Bogá wyraża, iáko obraz iego?

1. Iʒ dußa cʒłowiecʒa pʒyrodʒenia ieſt duchownego wtym wyraʒa ʒe Bog ktory ią ſtworʒył / ieſt duchem ćiáła nie maiącym. ‹Duch ieſt Bog / à ći ktorʒy go chwalą / potrʒebá aby go chwalili w duchu y w prawdʒie›[F].

2. Iʒ ieſt nieśmiertelną / w tym wyrąʒa / iʒ Bog iey twórcą ieſt nieśmiertelny. ‹Ktory ſam ma nie śmiertelność›[G] / roʒumiey iſtotnie. Abowiem y inße ſtworʒenia ſą nieśmiertelne / iako Aniołowie y duße ludʒkie / ále ſą nieśmiertelne vʒycʒoną[×] ſobie od Bogá nieśmiertelnośćią.

A Jn 1,19.
B Jn 4,24.
C 1 Tim 6,16.
D Mt 16,26.
E J 1,19.
F J 4,24.
G 1 Tm 6,16.

1 Err. Turi būti „immorta-lem".
2 Err. Turi būti „pagal".
3 Err. Turi būti „prigimimo".
4 Greičiausiai turi būti „/".

3. Turi duśia muſu ſa⸗wimp ißmoniu erdwu begało[1] / kurian ſutilpt gali wiſokios {ʒ}inios ir mokſłay be ſkayćiaus. Ta erdwibe ios ißmani⸗mo rodʒia / kad Diewas turi ißminti ir ʒiniu be⸗gało[2]. ‹Ißminties io ne⸗ra gało›[A].

4. Teypagi turi noru gi⸗łu be dugno / płatu be kraßtu / wiſa giera ga⸗li iump ſusikraut / ku⸗rio ne wienas dayktas ſutwertas / ne gal pa⸗ſotint / tiktay pati ne ſutwerta ir ne ißmeſtuo⸗ta gieribe Diewo. Ta giłuma be dugno / ir tie vnćiey neprikrauiami noro ios / rodʒia Diewu turiunti ſawimp wiſa giera / wiſas linksmibes / ir dʒi{a}ugſmus vmʒinus / kurieys ſotus ira noras io ßwynćiauſias. ‹Kayp dide «tieg» daugibe ſaldi⸗bes tawo Wießpatie / kuriu iʒdeiey tiemus / kurie biios tawis›[B].

3. Ma dußá náßá roʒum w ſobie prʒeſtronny nie⸗ſkończenie / w ktorym mogą śię ʒáwrʒeć wßy⸗tkie nauki y vmieiętno⸗śći nieʒliczo ne[3]. Ta prʒe⸗ſtronność iey roʒumu wyraʒa / iʒ Bog ma mą⸗drość y vmieiętność nie[⸗]ſkończoną. ‹Mądrośći iego niemaß liczby[×]›[C].

4. Także ma wolą abo chęć podobną prʒepáśći dnà niemaiącey / y ßero⸗kość iey nieogránicʒoną / ktorey ʒadne dobro ſtwo[⸗]rʒone niemoʒe naſyćić / iedno ſámà nieſtworʒo⸗na y nieʒmierna dobroć boſka. ta[4] prʒeſtronność y nie napełniona chćiwość woli iey / wyraʒa ʒe Bog ma wſobie wßytko do⸗bre / wßytkie rádośći y weſela[×] wiecʒne / ktoremi naſyca śię naświętßa wo[⸗]la iego. ‹Iáko wielkie mnoſtwo ſłodkośći twey Panie / ktorąs ʒákrył[×] boiącym śię ćiebie›[D].

5. Wol⸗

3. Habere infinitum intellectum[.]

Sapientiæ eius non eſt numerus. Pſal. 146. V. 5.

4. Habere infinitam voluntatem.

Quā magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. Pſal. 30. V. 20.

A Ps 147,5; BSV Ps 146,5.
B Ps 31,20; BSV Ps 30,20.
C Ps 147,5; BW Ps 146,5.
D Ps 31,20; BW Ps 30,20.

1 „be gało".
2 „be gało".
3 Err. Powinno być „mieʒlicʒone".
4 Err. Zapis małą literą po kropce.

93 Niedʒielę Aduentu.

5. Habere liberũ arbitrium. *An[A] non licet mihi quod volo facere. Matth. 20. V. 15.*	5. Luoſu noru / kuris rundaſi duśiay ʒmoniu / rodʒia Diewu ſunti luoſu / ir darunti dunguy ir ʒiemey pagal noro ſawo / ir kayp iam mega. ‹Er ne dera ma{ñ} darit / ko noriu?›[C]	5. Wolną wolą ktora śię nayduie w duſzy ludʒkiey / wyráʒa / iʒ Bog ieſt wolny / y cʒyni ná niebie y ná ʒiemi / wſzytko według woli y vpodobánia ſwego[1] ‹Cʒylimi śię niegodʒi vcʒynić co chcę?›[E]
6. Semper operari. *Pater meus vſq[ue] modo operatur & ego operor. Ioan: 5. V. 18[B].*	6. Be palaubos duśia muſu kruta / ir weykia ku pagal ſawo prigimimo. Tuo rodʒia Diewu wiſadu nuog pradʒios ſutwerimo ſwieto weykiunti / ir nuog weykału ſawo ne pa{ł}auiunti. ‹Tewas mano iki śiołay dirba / ir aſz dirbu›[D].	6. Beʒ prʒeſtánku[×] duſzá náſza ruſza śię / y cokolwiek ʒáwſze cʒyni ʒ prʒyrodʒenia[×] ſwego. Tym wyráʒa iʒ Bog ʒáwſze od początku ſtworʒenia świáta nie proʒnuie ále ʒáwſze dʒiała. ‹Oćiec moy aʒ dotąd dʒiáła / y ia dʒiałam›[F].
7. Eſſe in toto mundo & in ſingulis eius partibus totum.	7. Duśia ʒmogaus be iʒsitieſimo ir ing dalas kokias paraykimo / wiſami kuny ira ir kiekwienay daloy io wiſa ir cieła / wiſus ſunarius pripilnina ſawim a wietos ne aʒuima. Tuo rodʒia kad Die{w}as ira be iʒsitieſimo ir neperſkiriamo prigimimo / a tećiau wiſas {ſ}wietas ir wiſi ſutwerimay	7. Duſzá człowiecʒa beʒ roʒćiągłośći y beʒ podʒiału na ćʒęśći[2] we wſzytkim ćiele ieſt / y w każdey cʒęśći iego wſzytká y cáła w nim mieſca nie ʒáymuiąc wyráʒa tym iʒ bog ącʒ[×] ieſt nieroʒdʒielney natury / prʒećię wſzytek świat y wſzytkie ſtworʒenia / napełnia / wſzędʒie cały / wſzędʒie wſzytek

[A] BSV Mt 20,15: „aut".
[B] BSV Io 5,17.
[C] Mt 20,15.
[D] Jn 5,17.
[E] Mt 20,15.
[F] J 5,17.
1 Kropka w górnej spacji.
2 „cʒeśći".

rimay iuo piłni ira / wiſur ciełas / wiſur eſſus / niekur ne aʒuwertas ney aʒudaritas. ‹Aß dungu ir {ʒ}iemy pripilninu›[A].

8. Duśia ira ißmanunti ir wiſa kayp butu ißmoniu irá / aukßteſniu budu wiſu paiautimu paʒinti ſawimp turi / regeimo / girdeimo / pauoſtimo [et]c. ir prieg tam daug numano / ko ney akis regiet / ney auſis girdet ney kiti paiautimay ʒinot ne gal: Tuo rodʒia kad Diewas viſas[1] ira Ißmoniu / ir aukßteſniu budu ſawimp turi ißmanimu ir ʒiniu wiſn[2] ʒmoniu ir Aniełu / ir wel tol daugieſn begało[3] ißmano / ko ney Aniełu ney ʒmoniu ißmo[⸗]nia apimt negal. ‹O giłuma turtu / ißminties ir ʒinios Diewo / kayp ne apiimami aba ne aprepiami ira ſuday io / ir ne rundami aba nenuſekami kieley io›[B].

9. Duśia giwendama ſa⸗
wo

tek / á ʒadnym mieyſcem nieogránicʒony. ‹Aʒa[×] nieba y ʒiemie ią[4] nienapełniam?›[C]

8. Dußa ieſt roʒumna / y wßytka iako roʒum nie iàki wyßßym ſpoſobem wßytkich ſmyſłow widʒenia / ſłyßenia [et]c. poʒnawanie w ſobie ma / y do tego śiłá[×] poymuie / cʒego àni oko widʒieć / àni vcho ſłyßeć / ani inne ſmyſły poʒnáć niemogą. Tym wyráʒa / iʒ Bog ieſt wßytek mądrośćią / ktory wyʒßym y doſkonàlßym obycʒàiem ma w {ſo}bie umieiętność wßyt[⸗]kich ludʒi y Aniołow / y nad to nieſkończenie więcey wie y roʒumie / cʒego àni ludʒki ani Anielſki roʒum poiąć niemoʒe. ‹O głębokośći bogactw / mądrośći y wiadomośći[×] Boʒey / iáko ſą nieogárnione ſądy iego y niedośćigłe[×] drogi iego?›[D]

9. Dußa mießkàiąc w
ćiele

Nunquid[E] non cœlum & terram ego impleo. Ierem: 23. V. 24.

8. {E}minenter continere cognitiones omnium hominum & Angelorum.

O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI. Roman: 11. V. 33.

9. Eſſe conſeruatorem totius vni{u}erſi.

A Jer 23,24.
B Rom 11,33.
C Jr 23,24.
D Rz 11,33.
E BSV Ier 23,24: „numquid".

1 „wiſas".
2 Err. Turi būti „wiſu".
3 „be gało".
4 „ia".

Niedʒielę Aduentu.

Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. Pſal: 103. V. 29.

wo kuny aʒułayko ii gi⸗wu ir ſweyku / a kad iß io iśieyt tuoi{a}us anas ginda / puſta / ir dulkie[⸗]ſna pabira. ‹Atimſi «tieg» dwaſu iu pag{i}es ir ing dulkies ſawo pawirs›[A]. Tuo rodʒia kad Diewas wiſadu per ſawo galiby aʒułayko ſwietu io buy⸗tiy / kuris tuoi{a}us iʒgay⸗ßtu / ir niekan ſugriʒtu / iey anas runku ſawo wi⸗ſa aʒułaykunćiu nuog io atatrauktu. ‹Iumpi «tieg» giwi eſme / kruti⸗names ir buyti turime›[B]. Iumpi wiſa ſtowi.

In ipſo ◇ viuimus & mouemur & ſumus Act. 17. V. 28.

10. Duśia ira neregima akims kuno. Tuo rodʒia Diewu ſunti neregimu akims kuno. ‹Kuri{ò} «tieg» ni{e} wienas ne r{e}gieio / bet ir regiet negal›[C] / ißma⸗nik negal regiet {a}kimis kuno. Nes akims duśios gal but regi{e}tas kayp raßty ſkaytome. ‹Regie⸗sime ii kayp ira›[D]. ‹Pagir⸗t{i} ćiſtos ir neiʒagtos śir⸗

dies

10. Eſſe inuiſibilem oculis corporeis.

Quem nullus hominum vidit. 1. Timoth. 6. V. 16.

Videbimus eum ſicuti eſt. 1. Ioan: 3. V. 2.

ćiele ſwym ʒáchowuie o⸗no ʒywe y ʒdrowe / a gdy ʒ niego wynidʒie[×] na⸗tych miaſt pſuie śię {/} gniie y w proch śię roʒſypuie. ‹Odeymieß ducha ich y vſtáną[×] / y w proch śię ſwoy obrocą›[E]. Tym wy⸗ráʒa iʒ Bog ʒàwße ſwą mocą ʒáchowuie świát w ſwey bytnośći[×] / ktory na tych miaſt wniweczʒ[×] by śię obroćił / ieśliby on rękę ſwą wßytko ʒacho⸗wuiącą / od niego vm⸗knął. ‹W nim ʒyiemy / y rußamy śię / y ieſteſmy›[F].

10. Dußa ieſt niewido⸗má[×] ocʒom cieleſnym. Tym wyráʒa iʒ Bog nie może być widʒiany ocʒymá ćieleſnemi. ‹Ktorego ʒa⸗den ʒ ludʒi nie widʒiał / lecʒ ani widʒieć nie może›[G] roʒumiey nie może wi⸗dʒieć okiem ćieleſnym. Bo ocʒyma dußnemi[×] mo⸗ʒe być widʒiany iáko cʒy[⸗]tamy w piśmie. ‹Vyrʒy⸗my go iáko ieſt›[H]. ‹Błogo⸗

ſławie⸗

A Ps 104,29; BSV Ps 103,29.
B Apd 17,28.
C 1 Tim 6,16.
D 1 Jn 3,2.

E Ps 104,29; BW Ps 103,29.
F Dz 17,28.
G 1 Tm 6,16.
H 1 J 3,2.

dies / nes anis Diewu re⸗gies›[A].

11. Duśia pati wiena budama per tułas gali⸗bes vnt to patogios[1] tu⸗łus dayktus daro / akims regi / auſims girdi / ißmo⸗niu ißmano / noru mili / ir kito daug weykia. Tuo rodʒia kad Diewas per ſawo eſsiby p{á}ćiu / wienok be galibiu kokiu aba inſtrumentu daro tułus dayktus vnt dun⸗gaus ir vnt ʒiemes. Re⸗gi be akiu kuno / girdi b{e} auſiu / dirba be rnn⸗ku[2]. A kad raßty ſakos tu⸗ris akis / auſis / runkas ir kitus ſunarius ʒmo⸗gaus; tay kałba deł mu⸗ſu ißmanimo. Kadąg mes ne ißmanome regin⸗ćio tiktay tu / kuris turi akis / dirbunćio tiktay tu / kuris turi runkas / ir gir⸗dinćio tiktay per auſis. Diewas tadu be tu in⸗ſtrumentu ſawo paćiu eſsiby aba naturu wiſa daro[3]

ſławieni cʒyſtego ſercá abowiem oni Bogá o⸗glądaią›[B].

11. Dußá i{e}dyná w ſo⸗bie będąc prʒeʒ roʒmaite śiły ná to ſpoſobne[×] roʒ⸗máite rʒecʒy cʒyni / o⸗cʒymá widʒi / vßymá ſłyßy / roʒu{m}em poymu⸗ie / wolą miłuie / y inne⸗go wiele dʒiáła. Tym wyráʒa iʒ Bog prʒeʒ ſwą iſtność[×] / iednák beʒ inſtrumentow dʒiáła roʒ[⸗]maite rʒecʒy ná niebie y ná ʒiemi / widʒi beʒ ocʒu ćieleſnych / ſłyßy beʒ vßu / robi beʒ ręku. A gdy pi⸗ſmo mowi / iʒ ma ocʒy / vßy / ręce / y inne cʒłon⸗ki cʒłowiecʒe / to mowi dla naßego wyroʒumie⸗nia[×]. Ponieważ my nie⸗roʒumiemy wydʒacego[4] / tylko tego ktory ma ocʒy y ſłyßącego tylko prʒeʒ vßy. Bog tedy beʒ tych inſtrumentow ſamą ſwą naturą wßytko cʒyni y cʒynić moʒe. ‹Wßytkich› ‹rʒecʒy robotnica› ‹ma⸗› drość

11. {E}ſſe ſimplicißi-mum ſua natura, & ſine inſtrumen-tis ſæpè diuerſa ope-rari.

Omnium ◇ artifex ◇ ſapientia &c{.} cum ſit vna, omnia po-teſt: Sap: 7[.] V. 21. & V. 27.

A Mt 5,8.
B Mt 5,8.
1 Greičiausiai „patogius“.
2 Err. Turi būti „run=ku“.
3 Kustodas ne visai sutampa su 97 p. pirmuoju žodžiu.
4 „widʒacego“.

dáro ir darit gali. ‹Wiſu dayktu darbinikie Ißmintis›[A] [et]c. ‹budama wiea[1] wiſa gali›[B].

Eſſe inuiſibilem, præſentem tamen in mundo ration{e} effectuum.

12. Duśios ne regime kuny / bet tinay eſſunćiu numanome iʒ weykału / kuriuos daro. Tuo rodʒias kad Diewo ne regime ſunti tami ſwieti / wienok ißmanome kad pateyſey ira iumpi / iʒ darbu tułu kuriuos iumpi daro. ‹Ne be ludiimo aba ſwiećiimo ſawi pati paliko / gieray daridamas iʒ dungaus / duodamas lietus / ir metus iaways deruńćius / pripenedamas aba ſotindamas penukßłu ir linksmiby śirdis muſu›[C]. Kayp butu taris Apaßtałas / gal ʒmones ißmanit Diewu ſunti vnt to ſwieto: nes anas kayp ſwiedku aba luditoiu io buyties ira.

Non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de Cœlo, dans pluuias &c. Acto. 1{4.} V. 16.

N PVNK-

mądrość›[D] [et]c. ‹będąc iedyna wßytko może›[E].

12. Dußy nie widʒim w ćiele. Lecʒ tam będacey dochodʒim[×] ʒ ſpraw ktore cʒyni. Tym wyraʒá iʒ Bogá nie widʒim obecnego ná tym świećie / iednak wiemy ʒe práwdźiwie ná nim ieſt / ʒ ſkutkow[×] ktore cʒyny[2]. ‹Nie ʒoſtawił ſamego śiebie beʒ świádectwa cʒyniąc dobrʒe ʒ niebá / dáwáiąc dʒdʒe[×] y cʒáſy vrodʒayne / napełniáiąc pokármem y weſelem[×] ſerca náße›[F]. Iákoby rʒekł Apoſtoł / moga ludʒie doroʒumieć śię[×] iʒ Bog ieſt ná tym świećie: bo on iákoby świádkiem iego prʒytomnośći[×] ieſt.

N PVNT[3]

A Išm 7,22; BSV Sap 7,21.
B Išm 7,27.
C Apd 14,17; BSV Act 14,16.
D Mdr 7,22; BW Mdr 7,21.
E Mdr 7,27.
F Dz 14,17; BW Dz 14,16.

1 Err. Turi būti „wie=na".
2 „cʒyni".
3 Err. Powinno być „PVNKT"; kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

PVNKTAS VI.

Kayp didżiu ir żimu ira żmogus teyſus.

Excellenti{a} hominis iuſti.

⌜L Werdamas Diewas żmogu / iżſpaude vnt io wayȝdu ir toligiby ſawo⌝[A]: Terp tu Daktaray ßwyntieii[B] daro ſkiriu toki. Wayȝdas Diewo / kuri żmogus ſawimp turi / rodȝia Diewu daweiu dowanu prigimtuiu. Toligibe rodȝia daweiu dowanu / kurios praeyt prigimimu. Wayȝdas Diewo żmogump ira duśia io. Toligibe Diewo ira miliſta Diewo ſu kitomis dowanomis dungaus. Ta tadu toligibe Diewo aba miliſta io / kuriu tiktay teyſus żmogus ſawimp turi / łabay ii brungu ir {ȝ}imu daro.

1. Iog miliſta Diewo duoſti żmoguy nauiu ir aukßtu buyti / kuri praeyt wiſokio prigimimo buyti

PVNKT VI.

Iáko wielkim y zacnym ieſt człowiek ſpráwiedliwy.

Diſcrimen inter imaginem & ſimilitudinem DEI in homine. Bellar: lib: de gratia primi hominis c[.] 2.

⌜L Worȝąc Bog cȝłowieka / wyráȝył[1] ná nim obráȝ y podobieńſtwo ſwoie⌝[C]: miedȝy temi Doktorowie święći daią roȝnice táką[D]. Obráȝ Boȝy / ktory cȝłowiek w ſobie ma / wyráȝa Bogá dáwcę darow prȝyrodȝonych×: podobieńſtwo wyráȝa dáwcę dàrow / ktore prȝechodą×[2] prȝyrodȝenie×. Obráȝ Boȝy w cȝłowiecȝe ieſt dußá iego. Po[⸗]dobieńſtwo Boȝe / ieſt łáſka Boȝà ȝ innemi dary niebieſkiemi. To tedy podobieńſtwo Boȝe ábo łáſká iego / ktorą tylko ſpráwiedliwy cȝłowiek w ſobie ma / cȝyni go bárȝo drogim y ȝácnym.

1. Quia per gratiam habet Eſſe ſupernaturale & diuinum.

1. Iȝ łáſká Boȝá dáie cȝłowiekowi nowy y wyſoki byt / ktory prȝechodȝi× wßelkiey natury byt wiel⸗

A Pr 1,26.
B Remtasi kardinolo, jėzuito Roberto Belarmino (it. *Roberto Francesco Romolo Bellarmino*; 1542–1621) veikalu *De Gratia Primi Hominis*, Liber Unus, Caput Secundum, 27–29; žr. nuorodą marginalijoje.
C Rdz 1,26.

D Rozważania na podstawie dzieła kardynała jezuity Roberta Bellarmina (wł. *Roberto Francesco Romolo Bellarmino*; 1542–1621) *Kontrowersje*; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „B".
1 „wyráȝił".
2 Err. Powinno być „prȝechodȝą".

Gratia DEI non ſolùm omnia ſidera, & omnes cœlos, verùm etiam omnes Angelos ſupergreditur. Aug: lib. 2. ad Bonifacium cap: 6.

S. Thom: Bonum gratiæ vnius eſt maius, quàm bonum naturæ totius vniuerſi. 1. 2. q. 113. ar. 9. ad 2.

buyti / didiby ir brungiby ſawo. Teyp mokia s. Auguſtinas[A]. ‹Miliſta «tieg» Diewo / ne tiktay {ȝ}wayȝdes wiſas / ir wiſus dungus / bet ir wiſus Aniełus praeyt›[B]. S. Thomas[1C] ‹Gierumas miliſtos wienos dideſnis ira / neg gierumas prigimimo wiſo ſwieto›[D]. Tas mokſłas tu teyp didȝiu Daktaru gali but padrutintas ir i{ȝ} raßto ßwynto. Nes S. Petras[E] kałbedamas ape Diewo miliſtu ir kitos[2] dungans[3] dowanas teyp raßo. ‹Per kuri / «tay ira Ieȝu Chriſtu» did{ȝ}iauſius ir brungius ȝadeimus mums dowanoio idant per iuos taptume Diewo prigimimo daliaiemieys aba dalinikays›[F]. Mokia Philoȝaphay kad forma duoſti kiekwienam dayktuy buyti tikru / kuri iſta[ſ]ta ii ſawimp / ir nuog kitu atſkiria. Kuo ta forma ira giereſne ir dideſnes tobulibes / /[4] tuo dayktuy

kiek⸗

Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ. 2. Pet: 1. V. 4.

Forma dat eſſe rei[.]

wielkośćią y ceną ſwą. Tàk nauczá S. Auguſtyn[G]. ‹Laſká «práwi» Boȝa / nie tylko gwiąȝdy wßytkie / y wßytkie niebioſa / àle y wßytkie Anioły przewyȝßá›[H]. S. Thomaß[I] ‹Dobro łaſki iedney więkße ieſt / niȝli dobro natury wßytkiego świáta›[J]. Ta nauká tych tak wielkich doktorow może śię potwierdȝić y ȝ piſma świętego. Bo S. Piotr[K] mowiąc {ô} łáſce Boȝey y o innych darách niebieſkich ták piße[5]. ‹Przeȝ ktorego / «to ieſt Ieȝusá Chryſtusá» nàwiękße y koßtowne obietnice nam dárował: abyśćie śię przeȝ nie ſtáli vczeſtnikámi Boſkiego przyrodzenia[×]›[L]. Nauczáią Philoſophowie iȝ ſorma abo kßtałt daie każdey rȝecȝy byt własny / ktory ią ſtanowi w ſobie y od innych oddȝiela. Im ten {k}ßtałt ieſt.[6] lepßy y doſkonalßy / tym rȝecȝy każdey dáie

byt

A Augustinas; Aurelijus Augustinas (lot. *Aurelius Augustinus Hipponensis*; 354–430); žr. Augustinus. *Contra Duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifacium Romanae Ecclesiae Episcopum*, II, 6.12.
B Augustinus; žr. išnašą „A“.
C Tomas; Tomas Akvinietis (lot. *Thomas Aquinas*; apie 1225–1275); žr. Thomas Aquinas. *Summa Theologiae*, I–II, q. 113, a. 9, ad. 2.
D Thomas Aquinas; žr. išnašą „C“.
E Petras; 2 Pt 1,4.
F 2 Pt 1,4.
G Św. Augustyn; Aureliusz Augustyn (łac. *Aurelius Augustinus Hipponensis*; 354–430).
H Św. Augustyn; Św. Augustyn. *Przeciwko dwom listom pelagian*, II, 6.12; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „A“.
I Św. Tomasz; Tomasz z Akwinu (łac. *Thomas Aquinas*; 1225–1275).
J Św. Tomasz z Akwinu. *Suma teologiczna*, I–II, Zag. 113, Art. 9,2; s. 135; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „C“.
K Piotr; 2 P 1,4.
L 2 P 1,4.
1 Err. Reikalingas skyrybos ženklas.
2 Err. Turi būti „kitas“.
3 Err. Turi būti „dungaus“.
4 Err. Pakartoti du vienodi skyrybos ženklai.
5 „piße“.
6 Err. Zbędne użycie kropki.

kiekwenam[1] duoſti buyti giereſny ir ʒimeſny. To⸗dryn aukſas brungieſnis / negi giełaʒis / lilia gra⸗ʒieſne negi dilgine / ʒmo⸗gus dideſnis negi kiti ſu⸗twerimay / iog turi for⸗mu ſawimp giereſny. A iog miliſta Diewo ira forma aʒu wiſa brungi⸗auſ{i}a / todryn ʒmogu tey⸗ſu daro / aʒu wiſa di⸗dʒiauſiu / ʒimiauſiu / ir Diewu kokiu ſuſwertu[2] / kayp raßtas biło. ‹Aß ta⸗riau Dieway eſte / ir ſu⸗nus Aukśćiauſio wiſi›[A].

2. Tagi miliſta numi⸗ruſi ʒmogu per nuſidei⸗mus ſunkius atgaywina duodama iam giwenimu nauiu iʒ dungaus / kuri nupełne Wießpas[3] Chriſt[9] ſmerčiu ſawo. ‹Aß ataiau idant giwenimu turetu›[B]. Kad buwome numiri nu⸗ſideimays / atgaywino draugie mg Chriſtuſiep. ‹Nuog ſmerties praneßti eſme ing giwenimu›[C]. Brũ[⸗]gus

byt lepßy y ʒácnieyßy. Dla tego ʒłoto droßße ni⸗ʒli ʒelaʒo / lilia pieknieyßá niʒli pokrʒywa / cʒło⸗wiek wiekßy niʒli inne ſtworʒ{e}nia / bo maią for⸗mę abo kßtałt w ſobie lepßy. A iʒ łáſká Boʒá ieſt formą nad wßytko naʒácnieyßą / dla tego człowieka ſpráwiedliwe⸗go cʒyni nàwiękßym y naʒácnieyßym nad wßy⸗tko / y bogiem iákimśi ſtworʒonym iako piſmo mowi. ‹Iam rʒekł: Ieſte⸗ście Bogowie y ſynowie Naywyʒßego wßyſcy›[D].

2. Taʒ łaſká vmárłego człowieká prʒeʒ grʒechy ćięßkie oʒywia / dáiąc mu ʒywot nowy niebieſki / ktory wyſłuʒył Pan Chry[⸗]ſtus ſmierćią ſwą. ‹Iam prʒyßedł áby ʒywot mieli›[E]. Gdyſmy byli vmárłymi prʒeʒ grʒechy / oʒywił nas ſpołem[×] w Chryſtuśie. ‹Prʒenieśieni i{e}ſteſmy ʒ śmierći do ʒywota›[F]. Dro⸗gi ieſt ʒywot ćieleſny v ludʒi

Ego dixi: Dij eſtis & filij Excelſi omnes. Pſ. 81. V. 6.

2. Habet vitam Cœleſtem.

Ego veni vt vitam habeant. Ioan: 10.

Tranſlati ſumus de morte ad vitam. 1. Ioan: 3. V. 14.

A Ps 82,6; BSV Ps 81,6.
B Jn 10,10.
C 1 Jn 3,14.
D Ps 82,6; BW Ps 81,6.
E J 10,10.
F 1 J 3,14.

1 „kiekwienam".
2 Err. Turi būti „ſuſwertu".
3 Err. Turi būti „Wießpats".

1. Ioan. 4. V. 9.

gus irà ʒmonemus giweni{m}as kuno / del kurio ißmiſt wiſa beweļiia[1] negi ii nuteriot. ⌜Kayp padare ana krauiu tekunti ʒmona / wiſu turtu ſawo iʒdawe vnt giditoiu⌝[A]. Bet duśios giwenimas tol brungieſnis ira be paliginimo / kuri idant mumus Sunus Diewo igitu / wiſu ſawo turtu ißmito / tay irà iʒdawe duśiu ir kunu ſawo ßwynćiauſi vnt ſopulu / ir kunćiu ſunkiu / vnt gało ir numire / idant mus atgaywintu aba giways padaritu. ‹Tami⸗[2] paſirode meyłe Diewo muſpi / kad Sunu ſawo wienagimi atſiunte Diewas ſwietan / idant giwi butume per ii›[B].

3. Habet ſanitatem animæ.

3. Miliſta daro duśiu ſweyku ſweykatu dwaſingu / kuri praeyt ſweykatu kuno. Ir iʒ ćia rod{ʒ}iáſi brungibe ʒmogaus teyſaus. Nes ta ſweykata brungiey ira iam pir⸗

kta

ludʒi / dla ktorego wßytko wolą wydáć / niʒli on vtráćić. ⌜Iáko vcʒyniłá ona krwią plynącá niewiáſta / wßytkę maiętność ſwą wydałá ná lekárʒe⌝[C]. Lecʒ ʒywot dußny[×] daleko beʒ porownania droßßy ieſt / ktory áby nam Syn Boʒy otrʒymáł / wßytkę maiętność ſwą / ná to wáʒył[×] / to ieſt wydáł duße y ćiáło ſwe náświętße ná boleśći y męki ſrogie / nakoniec y vmárł / áby nas oʒywił. ‹W tym śię okaʒáła miłość Boʒa w nas / iʒ Syná ſwego iednorodʒonego poſłał Bog ná świat / abyſmy ʒyli prʒeʒeń›[D].

3. Láſka prʒynośi ʒdrowie dußy náßey duchowne / ktore prʒechodʒi ʒdrowie ćiełeſne. I ʒtąd śię pokáʒuie ʒácność człowieká ſpráwiedliwego. Abowiem to ʒdro⸗

wie

A Mk 5,25–34; Lk 8,43–48.
B 1 Jn 4,9.
C Mk 5,25–34; Łk 8,43–48.
D 1 J 4,9.

1 Err. Turi būti „beweliia".
2 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.

kta ſopuleys / ʒieyʒdays
ir krauiu Sunaus Die⸗
wo. ‹Melinomis «tieg» io
i{ʒ}giditi eſme aba paſwey⸗
kome›[A].
4. Duoſti drutiby idant
gałetu gierus darbus
darit / wiſokias klautes
aba kludimus iʒkiſt / ne⸗
prietelus ir tułas pa⸗
gundas pergałet. ‹Wiſa
galu tumpi / kuris mani⸗[1]
padrutina ir paſtiprina›[B].
‹P{a}dariau tawi śiu dienu
mieſtu apginamu / ir
ſtułpu giełaʒiniu / ir muru
iʒ wario›[C].
5. Duoſti duśiay graʒiby
neiʒſ{a}kitu / kuri vʒguli
tami / idant ne turetu pa⸗
teptes aba ſuodʒiu kokiu /
idant turetu wiſas dalas
ciełas / ir vnt gało idant
butu taſgi dalas pride⸗
runćios mieros. Wiſa
tay rundaſi graʒibey du⸗
śios teysios. ‹Wiſa «tieg»
graʒi eſsi /› ‹a pateptes ne⸗
ra tawimp›[D]. Ciełа ira: nes
wiſus ſunarius ir paiau⸗
timus dwaſingus turi
ſa⸗

wie ieſt mu barʒo drogo
kupione bole{ś}ćiami / ra⸗
nami y krwią Syná Bo⸗
ʒego. ‹Sinością[×] «práwi»
iego ieſteſmy vʒdrowieni›[E].
4. Daię śiłę {a}by mogł
dobre vcʒynki cʒynić /
wßelakíe prʒeßkody /
nieprʒyiaćioly y roʒmai⸗
te pokuſy ʒwyćięʒyć.
‹Wßytko mogę w tym /
ktory mię vmacniá›[F]. ‹V⸗
cʒyniłem cię dʒis mi{a}ſtem
obronnym / y ſłupem ʒe[⸗]
laʒnym y murem mie⸗
dʒiánym›[G].

5. Daie pięknośc niewy⸗
powiedʒiáną / ktorá ʒale⸗
ʒy[×] w tym áby nie miała
ʒmaʒy[×] iakiey / áby miałá
wßytkie cʒęśći cáłe / ná
koniec áby teʒ cʒęśći by⸗
ły prʒyſtoyney[×] miary[×].
Wßytko to nayduię śię
w piekności duße ſprá⸗
wiedliwey. ‹Wßytka ie⸗
ſtes piękna /› ‹á niemaß w
tobie ʒmaʒy[×]›[H]. Cała ieſt / bo
wßytkie cʒłońki y ſm{y}ſły[×]
duchowne ma w ſobie.
Ma

Liuore eius ſanati ſumus. Iſai: 53.

4. Habet vires ad benè agendum.

Omnia poſſum in eo, qui me confortat,[2] Philip: 4. V. 13.

5. Habet pulchritudinem internam[.]

Tota pulchra es, <> & non eſt macula in te[I]. Cant: 4[.] V. 7.

A Iz 53,5.
B Fil 4,13.
C Jer 1,18.
D Gg 4,7.
E Iz 53,5.
F Flp 4,13.
G Jr 1,18.
H Pnp 4,7.
I BSV Ct 4,7: „et macula non est in te“.
1 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
2 Err. Turi būti taškas.

103 Niedʒielę Adueutn[1]

ſawimp. ⌜Turi gałwu / ſirdi / runkas [et]c. Turi akis / auſis. Turi vnt gało ir ſtameni ſaw priderunti. Nes auga rupindamaſis idant kayp primano priſiartintu mieroſp metu Chriſtaus.[2] kayp apraßo Salamanas[A] Gieſmey ſawo⌝.

⌜Ma głowę[4] ſerce / ręce [et]c. ma[5] ocʒy / vßy / ma nakoniec wʒroſt prʒyſtoyny[×]. Abowiem ſtará się áby ile moʒe / prʒyßłá do miáry wieku Chryſtuſowego. To ßeroce opiſuię Salomon[C] w pieńiu[×] ſwoim⌝.

6. Habet adoptionem filiorum Dei.

Chariſsimi nunc filij DEI ſumus. 1. Ioan: 3. V. 2.

6. Daro ſunum Diewo priimtiniu. ‹Mieliauſiey dabar eſme ſunus Diewo / bet dabar ne paſirode / kuo buſime›[B]. Iey ſunum but karalaus / kunigaykſćio / aba kito galuno to ſwieto / didis ira dayktas / kayp tol dideſnis be mieros bus tapt ſunum Diewo / turet aǯu Tewu anu Maieſtotu aukſćiausi. Iǯ tos ſuniſtes teyp aukßtos auga tewikßtiſte / ir łobis ir turtas kuri turi tewas / ſunuy pridera. A iog Diewas ira Wießpats wiſokiu turtu / kas io ſunum ira dabar per miłiſtu[3] vnt ǯiemes / bus te⸗

6. Cʒyni ſynem Boʒym prʒyſpoſobionym. ‹Namileyßy / teraʒ Synámi Boʒymi ieſteſmy / á ieſcʒe śię nie okáʒało cʒym będʒiemy›[D]. Ieśli ſynem być Krolewſkim / kśiąʒęcym ábo Potenta[×] iakiego ná świećie / ieſt rʒecʒ wielká / iáko daleko więkßá beʒ miáry[×] będʒie ſtáć śię ſynem Boʒym / mieć ʒá Oyca on Maieſtat naywyʒßy. Ʒ tego ſynowſtwá ták wyſokiego rośćie dʒiedʒictwo / y wßytkie dobrá y bogactwá / ktore ma oćieć / Synowi náleʒą. A iʒ Bog ieſt Pánem wßelakich bogáctw / kto iego ſynem i{e}ſt

A Saliamonas; Gg 5.
B 1 Jn 3,2.
C Salomon; Pnp 5.
D 1 J 3,2.

1 Err. Powinno być „Aduentu".
2 Greičiausiai turi būti kitas skyrybos ženklas.
3 Err. Turi būti „miliſtu".
4 Err. Brak znaku przestankowego; por. tekst litewski.
5 Err. Zapis małą literą po kropce; por. tekst litewski.

tewayniu ir apturetoiu wiſo to / ku turi io Aukśćiauſias tewas Diewas. ‹Iey ſunus Diewo / buſime ir tewaynieys Diewo›[A]. Apłeydʒiaſi ćia kiti dayktay / kuriuos daro miliſta / del trumpibes. Iʒ tu trumpay paminetu / gałes kiekwienas ſupraſt / kayp brungus ir d{i}dis ira ʒmogus teyſus aba Diewo toligiby / tay ira Diewo miliſtu ſawimp turis.

ieſt teraʒ prʒeʒ łáſkę ná ʒiemi / będʒie dʒiedʒicem y dʒierʒáwcą wßytkiego tego / co ma iego Naywyʒßy Oćieć Bog. ‹Ieśli ſynámi / tedyć y dʒiedʒicami›[C]. Ieśliſmy ſą Synami Boʒymi / będʒiemy y dʒiedʒicami Boʒymi. Opuſcʒaią śię tu dla krotkośći inne ſkutki / ktore ſpráwuie łaſká. 3 tych krotko namienionych[×] mo[ʒ] ʒe káʒdy ʒroʒumieć iáko ʒacny y wielki ieſt cʒłowiek ſpráwiedłiwy / abo podobieńſtwo Boʒe to ieſt łáſkę Boʒą w ſobie maiący.

Si <> filij & hæredes. Rom. 8. V. 17.

PVNKTAS VII.

PVNKT VII.

‹Tu kas eſſi?›[B] Dwilika paźieydimu źmogaus po impuolimu nuſideiman:

‹Ty ktoś ieſt?›[D] Dwanàśćie ràn abo plag, ktoremi człowiek po vpadku w grzech Zraniony ieſt.

Miſeriæ ſeu plagæ hominis poſt peccatum.

1. NEʒinia ißmoniay. Nes ʒmogus gema nieko nenumanidamas / ney ape ſawi / ney ape kitus dayktus / ir ira tuo-

1. NIewiadomośc[×] nároʒumie. Abowiem cʒłowiek rodʒi śię beʒ ʒàdnego vʒywania roʒumu / niewiedʒąc áni ſam o ſobie /

1. Plaga in intellect{u} ignorantia.

A Rom 8,17.
B Jn 1,19.

C Rz 8,17.
D J 1,19.

105 Niedʒielę Aduentu.

tuometu[1] kiełtuwams to⸗ligus. Vʒaugis wel ir turedamas iau nuowa⸗ku / be mokitoio nieko ne gal ißmanit ney ape Diewu / ney ape ſawo iʒganimu. Tu p{aʒ}ieydi⸗mu turime iʒ nuſideimo kayp raßtas ßwyntas kałba. ‹Ʒmogus buda⸗mas garboy ne ißmane: priligintas ira kiełtu⸗wams ne ißmanunćiams ir toligus iams tapo›[A].

Homo cum in honore eſſet. &c. Pſ. 48. V. 1{3}.

2. Piktibe nory / kuris ſtropus ir łunkus ira vnt piktu / a ſunkus vnt gieru darbu. Iʒ to mey⸗łe negiera ſawis paties / tingiſte vnt garbinimo Diewo [et]c. ‹Paiautimas ir muſtimas ſirdies ʒmo[⸗]gaus łunkus ira aba pi⸗gay nułynkias vnt pikto nuog iauniſtes ſawo›[B].

2. Malitia in voluntate.

Senſus <> & cogitatio <> in malum prona. &c. Gen: {8}. V. 21.

3. Galibey aba ſiłay du⸗ſios ruſcioy ir gieydʒiun⸗ćioy prieśingiſte prieß ißmoniu / kuriu Apaß⸗tałas wadina nuſideimu / iog iʒnuſideimo[2] eyt ir ing

muſi⸗[3]

3. Appetitus concupiſcibilis & iraſcibilis.

Habitat in me peccatum. Rom: 7. V. 17.

bie / àni o innych rʒecʒach y ieſt ná ten cʒas podo⸗bny bydlętom. Doroʒßy ʒàs vʒywaniá roʒumu / beʒ naucʒyćiela nic śię niemoʒe naucʒyc àni wie⸗dʒieć o Bogu / y o ſwym ʒbáwieniu. Te ràne ma⸗my ʒ grʒechu iako piſmo s. mowi. ‹Człowiek gdy we cʒći[×] był nieroʒumiał / prʒyrownany ieſt bydle⸗tom beʒ roʒumnym y ſtàł śię im podobny›[C].

2,[4] Złość ná woli / ktorà ſkłonnà ieſt do ʒłych / à oćięʒałà do dobrych v⸗cʒynkow. Ʒtąd miłość ʒła ſamego śiebie / leni⸗ſtwo do chwàły Boʒey [et]c. ‹Smyſł[×]› ‹y myſl ſercá człowiecʒego ſkłonne ſą do ʒłego od młodʒień⸗ſtwà[×] ſwego›[D].

3. W śilie dußney[×] gnie⸗wliwey y poʒądliwey niepołußeńſtwo y prʒe⸗ćiwieńſtwo roʒumowi / ktorą naʒywà Apoſtoł grʒechem / iʒ ʒgrʒechu po⸗

O chodʒi

A Ps 49,13; BSV Ps 48,13.
B Pr 8,21.
C Ps 49,13; BW Ps 48,13.
D Rdz 8,21.

1 „tuo metu".
2 Err. Turi būti „iʒ nuſideimo".
3 Kustodas nesutampa su 106 p. pirmojo žodžio pradžia.
4 Err. Użycie przecinka zamiast kropki.

nuſideimu żmogu weda.
Kas ne żino kayp ſiau⸗
ćia ir apnirtus ko ne wey[⸗]
kia ruſtibe żmoniu? Pił⸗
nas raßtas ios bayſiu
paweykſłu. Teypagi
kam neżinoma ira / ku
daro vgnis pagieydimo
nećiſto / aba meyłes pa⸗
łeyſtos. ⌜Bayſu ir pami⸗
net kayp Dawidu[A] / Sa⸗
lamonu[B] / Samſonu[C] / Am⸗
nonu[D] / ir kitus ta lieſpna[1]
biauriey apſwilino⌝.

[4.] Sieławartas ir war⸗
gas didis apiwarty ir
ießkoimy walgikłos /
gierimo ir dungało. Tu
dayktu neſutekte łabay
żmones wargina / kurie
ne gal nieku budu paſi⸗
penet be ſunkaus ir di⸗
dżio darbo / kuriu Die⸗
was iuos pakaroio[.] ‹Pra[⸗]
kayty weydo tawo wal⸗
giſi duonu tawo›[E].

5. Lußibes tułas vnt
kuno ir paiautimu. Nes
daug giema akłu / kur⸗
ćiu /

chodżi / y do grzechu czło⸗
wieka prowadżi. Kto nie
wie iako ßaleie / y rożiád⸗
ßy śię[×] czego nie czyni
gniew ludzkí{?} pełne[2] pi⸗
ſmo s. ſtráßliwych przy⸗
kłádow tego. Tákże ko⸗
m u[3] nie wiádomo ieſt / co
ieſt ogíeń pożądliwośći
nieczyſtey. ⌜Strách y w⸗
ſpomnieć iáko Dawidá[F] /
Salomoná[G] / Samſona[H] /
Amnona[I] y innych ten
płomień ſprośnie[×] opá⸗
rzył⌝.

{4}. *Labor corporis.*

4. Práca y ſtaranie tro⸗
ſkliwe w nabywaniu po⸗
karmu / pićia y odżieniá.
Tych rzeczy niedoſtatek
bárzo łudżie trápi / kto⸗
rzy żádną miárą[×] nie mo⸗
gą śię pożywić bez ćięß⸗
kiego y wielkiego zábie⸗
ganiá[×] / czym Bog ich
dla grzechu ſkaráł. ‹W po[⸗]
ćie obliczá twego bę⸗
dżieß pożywáł[×] chlebá
twego›[J].

In ſudore vultus tui &c. Gen: 3. V. 19.

5. Włomnośći rozmái⸗
te ná ćiele y ná zmyſłách[×].
Abowiem śiłá śię rodżi
ślepych

5. Defectus & morbi corporis.

A Dovydą; Dovydas; 2 Sam 11.
B Saliamoną; Saliamonas; 1 Kar 11,1–8.
C Samsoną; Samsonas; Ts 16,4–22.
D Amnoną; Amnonas, Dovydo sūnus; 2 Sam 13,1–22.
E Pr 3,19.
F Dawida; Dawid; 2 Sm 11.
G Salomona; Salomon; 1 Krl 11,1–8.
H Samsona; Samson; Sdz 16,4–22.
I Amnona; Amnon, najstarszy syn króla Dawida; 2 Sm 13,1–22.
J Rdz 3,19.
1 Err. Turi būti „liepſna".
2 Zapis małą literą po znaku zapytania; por. tekst litewski.
3 Err. Powinno być „ko=mu".

{č}iu / neʒadʒiu / rayßu. Negałes wel ir ligos ki⸗{t}os togi kuno ne gal iʒ⸗ſiſkaytit / karßtine / dru⸗gis / duntu gielimas / dieglis / duſulis [et]c. ‹Ʒmo⸗gus vʒgimis iʒ ʒmonos› ‹piłnu tumpa wargu ir ſunkibiu daugio›[A].

Homo <> repletur.[1] *multis miſerijs Iob: 14. V. 1.*

6. Trumpas pagiwe⸗nimas / kuriu[2] trumpiby rodʒia mumus raßtas / kad metus muſu wadina worotinklieys[B] / ʒoły[C] / ʒiedu[D] / dumays aba garu[E] / śieśielu[F] / praeygu gray⸗tu eld{i}ios vnt wundenio / praſkridimu paukścio vnt oro[G] / putu aba kun⸗kału vnt wundenio[H] / ir kitays wardays. Iʒ kuriu piga ſupraſt kayp ne iłgas ʒmoniu ira gi⸗wenimas vnt ʒiemes.

Breuitas vitæ. S{a}pientiæ 5. &c. Iob: 14. Iſai. 40.

7. Smertis / kuri wi⸗{ſ}as ligas / darbus / ſieła⸗wartus to trumpo pa⸗giwenimo pabaygia. Ta ira ałgu nuſideimo. Nes kayp Apaßtałas ka{ł}b{á}.

7. Mors.

Statutum eſt hominibus ſemel mori. Heb: 9. V. 27.

Per

ślepych / głuchych nie⸗mych / chromych[x] [et]c. Niemocy ʒaś inße y choroby tegoʒ ciała y policʒone być niemogą / gorącʒ⸗ká / febra / bol ʒębow / kłoćie[x] / dychàwicá[x].[3] [et]c. ‹Człowiek vrodʒony ʒnie⸗wiáſty /› ‹nápełnion bywa wielą nądʒ[x]›[I].

6. Krotki ʒywot / kto⸗rego krotkość pokáʒuie nam piſmo / gdy látá ná⸗ße naʒywa páięcʒyną[J] / trawą[K] / kwiatem[L] / dy⸗mem / ábo parą[M] / ćie⸗niem[N] / prʒeśćiem[4] okrętu ná wodʒie / ptáßym lo⸗tem prętkim ná powie⸗trʒu[O] / piáną[P] y innemy ná⸗ʒwiſki[x]. Ʒ ktorych łacno[x] ʒ roʒumieć iako nie dłu⸗gi ieſt ʒywot ludʒki ná świećie.

7. Smierć ktorá wßyt⸗kie choroby / pracé[5] frá⸗ſunki[x] tego krotkiego ʒyćiá kończy. Ta ieſt ʒa⸗płátą grʒechu. Abowiem iáko Apoſtoł mowi.

Przeʒ

A Job 14,1.
B Ps 90,9; BSV Ps 89,9.
C Iz 40,6–8.
D Job 14,2; Iz 40,6–8.
E Jok 4,14.
F Job 14,2; Išm 5,9.
G Išm 5,10–11.
H Oz 10,7.

I Hi 14,1.
J Ps 90,9; BW Ps 89,9.
K Iz 40,6–8.
L Hi 14,2; Iz 40,6–8.
M Jk 4,14.
N Hi 14,2; Mdr 5,9.
O Mdr 5,10–11.
P Oz 10,7.

1 Err. Nereikalingas taškas.
2 Greičiausiai „kurio".
3 Err. Zbędnie użyta kropka.
4 Pisownia bez „y" w temacie; czyt. „przeyściem".
5 Err. Brak znaku przestankowego; zob. tekst litewski.

Punktá ná Trzećią

‹Per wienu ʒmogu nuſideimas ſwietan ieio / a per nuſideimu ſmertis›[A]. ‹Paſtatita ira ʒmonemus kartu wienu numirt›[B].

8. Ruſtibe Diewo vnt ʒmoniu / kurioy wiſi vʒgiema. Nes kayp biła Apaßtałas ‹iʒ prigimimo eſme ſunus ruſtibes›[C] / todryn iog ⌜nuſideimy pradeſt ir gimdʒia mus motinas muſu⌝[D]. ‹Apſireyßkia ruſtibe Diewo iʒ dungaus prieß wiſokiu Diewo nebaymi ir neteyſiby›[E].

9. Newala aba wergiſte po welinu / kurion ʒmogus impuoła del nuſideimo. Nes ‹kas nuog ko eſti pergałetas / to ir newalniku aba wergu tumpa›[F]. Todryn welinas wadinaſi kunigaykſćiu to ſwieto / iog nuſideieius turi ſawo gniußtey pagal noro ſawo. Ir del to ſukas ir gruʒaſi kayp lewas pa wiſu ſwietu / ir iʒwarto wiſás io pa⸗

kum⸗

‹Prʒeʒ iednego cʒłowieká grʒech na świát wßedł / á prʒeʒ grʒech śmierć›[G]. ‹Poſtánowiono ieſt ludʒiom raʒ vmrʒeć›[H].

8. Gniew Boʒy ná ludʒie / wktorym wßyſcy śię rodʒą. Abowiem iáko Apoſtoł twierdʒi / ‹ʒ prʒyrodʒenia[×] ieſteſmy ſynámi gniewu›[I] / dla tego iʒ ⌜w grʒechu pocʒynáią y rodʒą nas matki náße⌝[J]. ‹Obiáwiá śię ʒ nieba gniew Boʒy prʒećiwko wßelakiey niepoboʒnośći›[K].

9. Niewola ßatáńſká / w ktorą cʒłowiek wpáda dla grʒechu. Bo ‹kto ieſt «powieda S. Piotr[L]» od kogo ʒwyćięʒon / tego teʒ niewolnikiem ieſt›[M]. Dla tego ßatan náʒywá śię Xiąʒećiem świáta tego / iʒ grʒeßniki trʒyma w ſwey mocy według vpodobaniá ſwego..[1] I dla teyʒe prʒycʒyny krąʒy iáko Lew po wßytkim świećie y wywrácá wßy[⸗]

tkie

{8}. Ira DEI.

Reuelatur ◇ ira DEI de Cœlo &c. Rom: 1:[2] V. 18.

9. Captiuitas ſub diabolo.

A quo ◇ quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt. 2. Pet: 2. V. 19.

A Rom 5,12.
B Hbr (Żyd) 9,27.
C Ef 2,3.
D Ps 51,7; BSV Ps 50,7.
E Rom 1,18.
F 2 Pt 2,19.
G Rz 5,12.
H Hbr 9,27.
I Ef 2,3.
J Ps 51,7; BW Ps 50,7.
K Rz 1,18.
L Piotr; 2P 2,19.
M 2 P 2,19.
1 Err. Zbędna kropka.
2 Err. Turi būti taškas.

109 Niedȝielę Aduentu

kumpes / ießkodamas kurio ȝmogaus prarit.

10. Crudelitas hominum in alios homines.

10. Smarkibe ȝmoniu prieß ſawi paćius / ku⸗rie kauiaſi ir mußaſi ka⸗riones bayſias terp ſa⸗wis daro / ir be ſkay⸗ćiaus aȝusimußa maȝ ne wiſur. ‹Iȝ kur «tieg» kario⸗nes ir wayday terp iu⸗ſu? Negu iȝ ćia? iȝ giey⸗dulu iuſu / kurie kariau⸗ia ſunariuoſe iuſu›[A].

Vnde bella & lites in vobis: &c. Iacob: 4. V. 1.

11. Inobedientia animalium:[1]

11. Ne klàuſimas[2] ir prieśingiſte ȝweru ne ißmanunćiu / kurios pa⸗kołay ȝmogus Diewo kłauſe / ir anas ȝmogaus kłauſe: kayp wießpaties / bet dabar daug iu ne kłàuso io ir nepaſiduoſt iam / iey ſu didȝiu wargu ir ſu pramaniomis tu⸗łomis ne bus priwerſtos[.]

12. Variæ calamitates à creaturis.

12. Wiſoki priepuoley nełaymi / kurie iȝ dun⸗gaus / iȝ aro / iȝ ȝiemes / iȝ vgnies / iȝ wundenio / vnt ȝmoniu atayt ir vȝ⸗griuwa. Wargu iȝſkaytit ku ȝmones kinćia nuog pamin⸗

kie kąty iego / ßukaiąc kogoby poȝárł.

10. Okrućieńſtwo łudȝi sámych prȝećiw ſobie / ktorȝy wálcȝą / y woyny ſtráßliwe miedȝy ſobą wiodą / y beȝ licȝby[×] śię ȝá[⸗] biáią mało nie wßędȝie. ‹Skąd walki y ȝwadȝy[×] miedȝy wami? iȝali[×] nie ſtąd? Ȝ pożądliwośći waßych / ktore woiuią w cȝłonkách waßych›[B].

11. Niepoſłußeńſtwo y prȝećiwieńſtwo ȝwie⸗rȝąt beȝroȝumnych / kto⸗re poki cȝłowiek Bogu był poſłußny / y one cȝło⸗wiekowi były powolne[×]: lecȝ teraȝ śiłà[×] ich nieſłu⸗chà go y nie daie śię v[⸗]ȝ{y}ć aȝ ȝà wiełką prácą y roȝmáitym prȝemyſłem[×].

12. Wßelakie prȝypádki nieſcȝeśliwe / ktore ȝ nie[⸗]ba / ȝ powietrȝá / ȝ ȝie⸗mie / ȝ wody / ȝ ogniá / ná ludȝie prȝychodȝą. Trudno wylicȝyć[×] / co lu⸗dȝie ponoßą od pomienio[⸗]nych[×3]

A Jok 4,1.
B Jk 4,1.

1 Err. Turi būti taškas.
2 „Nekłàuſimas".
3 Kustoda częściowo nie zgadza się z początkiem następnej strony.

paminetu dayktu. Nes vgnis turtu prariia / wun[⸗]duo eldiias nuſkundina / ʒiemes drebulis pilis / mieſtus pagrauia [et]c. A to wiſo prieʒaſtis nuſideimas / kayp raßtas kałb{à}. ‹Swietas ſu iuo / «tay ira ſu Diewu» / prieß durnus «tay ira prieß nuſideieius» / kariaus›[A].

onych rzeczy. Abowiem ogień poʒera maiętności[x] / wodą ʒàtapia okręty / ʒ{i}emie trzęśienie ʒàmki / miáſta obala / [et]c. á[1] tego wßytkiego przyczyną grzech / iako s. piſmo mowi. ‹Swiát ʒnim / «to ieſt ʒ Bogiem» / przećiw ßalonym[x] walczyć będźie›[D].

Pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Sap: 5. V. 21.

PVNKTAS VIII.

Pinki zerkołay, kuriuoſe żmogus gal ſawi pati pażint.

1. SWietas taſay ſu wiſays ſutwerimays / kurie daugieliy dayktu ʒmogu praeyt. Nes ne maʒ iʒ iu ſtipreſniu / graʒieſniu / grayteſniu / ir ilgieſnio pagiwenimo ira. ⌜A ʒmogus piłnas wargu / trumpo pagiwenimo⌝[B] / pagal anu ʒodʒiu. ‹Piłnu tumpa wargu›[C] / ‹trumpas dienas {ʒ}mogaus / ſkayćius meneſiu

PVNKT VIII.

Ty ktoś ieſt? Pięć zwierćiadł, w ktorych człowiek może ſámego śiebie poznać.

1. SWiát ten ʒe wßytkiem ſtworʒeniem / ktore w wielu rzeczách człowieká przecho[⸗]dzą. Abowiem nie mało ʒnich ieſt mocnieyßych / pięknieyßych / prętßych / y dłużey trwaiących [et]c ⌜á[2] człowiek pełen nądz[x] / krot[⸗]kiego żywota⌝[E] / według piſma. ‹Nápełnion bywá nądz[x]›[F] / ‹krotkie ſą dni cʒł{o}wie⸗

Quinq[ue] ſpecula in quibus ſe homo cognoſcere poteſt.

1. Speculum mundus.

Repletur multis miſerijs &c.[G] *Breues dies hominis. Iob. 14. V. 5.*

A Išm 5,20; BSV Sap 5,21.
B Job 14,1.
C Job 14,1.
D Mdr 5,20; BW Mdr 5,21.
E Hi 14,1.
F Hi 14,1.
G BSV Iob 14,1.

1 Err. Zapis małą literą po kropce, por. tekst litewski.
2 Początek nowego zdania; por. tekst litewski.

n{é}ſiu io tawimp ira›[B].

2. Scriptura.

2. Raßtas ßwyntas / kuris kayp ʒerkołas pokim ſirdies paſtatitas / weydu muſu / kokias ira / rodʒia. Nes tinay paʒiſtame pateptes duśiu muſu / kad iami ſaw patiemus rupiey priſiweyʒdime / norint ape iu iʒtrinimu ne wiſadu rupinames / kayp mokia S. Iakubas[C] Apaßtałas. ‹Iey kas ira kłauſitoiu ʒodʒio / a ne daritoiu / tas toligus bus wiruy priſiweyʒdinćiam weyduy vʒgimino[1] ſawo: Nes apſidayre ir pareio / ir tuoiaus aʒumirßo / kokiuo buwo›[D].

Si quis auditor eſt verbi & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Iacob: 1. V. 23.

3. Homines viui & mortui.

3. Ʒmones giwi ir miri. Giwi ßwyntieii Diewo / kurie per ßwyntiby ſawo rodʒia / ir paſkundina neſibiiunćiu Diewo wiſokiu neteyśiby. ‹Pawiʒdes vnt ʒmoniu / «ißmanik kayp vnt ʒerkołu» / ir

Reſpiciet homines & dicet: peccaui & verè deliqui, & vt eram dignus, non recepi. Iob. 33. V. 29[A].

wiecʒe / licʒbá mieśiącow iego v ćiebie ieſt›[E].

2. Piſmo święte / ktore iáko ʒwierćiádło prʒed ocʒyma wnętrʒnemí[×] wyſtáwione / ſerdecʒną twarʒ náßę / iáka ieſt / vkaʒuie. Abowiem tam poʒnáwamy ʒmaʒy[×] duß náßych / gdy śię w nim ſami ſobie pilno prʒypátruiem / acʒ[×] o ʒgładʒenie ich nie ʒáwße dbamy / iáko naucʒa S. Iákub[F] Apoſtoł. ‹Ieśli kto ieſt ſłuchácʒem ſłowá / á niecʒynićielem[×] ten podobny będʒie mężowi prʒypátruiącemu śię oblicʒu narodʒenia ſwego w ʒwierćiedle / bo śię obeyʒrʒał y odßedł / y wnet ʒápomniał / iakowy był›[G].

3. Ludʒié ʒywi y vmárli. Ʒywi święći Boʒy / ktorʒy świątobliwośćią ſwoią vkaʒuią y potępiáią nieʒboʒnych[×] wßela[⸗]ką nieprawość[×]. ‹Weyʒrʒy ná ludʒie «(roʒumiey iáko ná ʒwierćiádła)» y rʒecʒe

A BSV Iob 33,27.
B Job 14,5.
C Jokūbas, apaštalas, dažnai vadinamas Jėzaus broliu; Jok 1,23.
D Jok 1,23–24.
E Jk 1,23–24.
F Jakub, apostoł, nazywany bratem Jezusa; Jk 1,23.
G Jk 1,23–24.
1 Err. Turi būti „vʒgimimo".

ir taris: Nuſideiau / ir pateyſey praʒingiau / ir kayp wertas buwau (ka⸗roimo ne iemiau)›[A][.] Numi⸗ri ira ʒerkału kaulini⸗ćioy. Tinay rodʒia / kuo ʒmogg ira / ir kiekwienã giwam kałba. ‹Atmink vnt ſudo mano / nes tok⸗ſay bus ir tawo: mań wakar / a śiu dienu taw›[B].

4. Chriſtus Wießpats muſu / kuri raßtas wa⸗dina ‹ʒerkału be pateptes›[C][.] Tinay paʒins {ʒ}mogus krikścionis / k{á}yp tol atſiſkire nuog Chriſtaus ʒerkało ſawo: kuriami turi daʒnay ſaw dabo⸗tis / iey io nuſiʒieminimo / k{ł}auſimo / romumo tu⸗ris / ir paſkuy ii eyt: pa⸗gal ʒodʒiu paties Chri⸗ſtaus. ‹Iey kas mań ira tarnu / tegul paſkuy ma⸗ni eyt›[D].

5. Ne apimama Diewo natura ſu wiſomis ſa⸗wo tobulibemis / ku⸗riump ʒmogaus kokino⸗rint[1] tobulibe priliginta gay⸗

rʒecʒe ʒgrʒeßyłem / y prawdʒiwiem wykro⸗cʒył[×] / á iakom był godʒień nie odnioſłem›[E]. Vmarli ſą ʒwierciádłem w kośni⸗cy[×]. Tám vkáʒuią cʒym cʒłowiek ieſt / y kaʒdemu mowią ʒyiącemu[.] ‹Pamię⸗tay na oſądʒenie moie: bo ták będʒie y twoie: mniewcʒora[2] / á dʒiś tobie›[F][.]

4. Chriſtus Pan náß / ktorego piſmo n{á}ʒywá ‹ʒwierćiadłem beʒ ʒmaʒy[×]›[G]. Tam poʒná cʒłowiek chrʒeśćiánſki / iako śię oddalił od Chryſtusá ʒwierćiádłá ſwego / w ktorym śię ma cʒeſto prʒeglądáć ieśli iego pokory / ćierpliwośći / pośłußeńſtwa / ćicho⸗śći / náśladuie.[3] [et]c. We⸗dług ſłow ſamegoʒ Chri[⸗]ſtusá. ‹Ieśli mi kto ſłu⸗ʒy / niech ʒá mną idʒie›[H].

5. Nie ogárnioná Bo⸗ſká naturá / ʒe wßytkie⸗mi doſkonáłośćiámi ſwe⸗mi / do ktorych cʒłowie[⸗]cʒá iakakolwiek prʒy⸗ſtoſo⸗

Memor eſto iudicij mei ſic enim erit & tuum, mihi heri, & tibi hodie[.] Eccleſ: 38. V. 23.

4. Chriſtus.

Speculum ſine macula. Sap: 7. V. 26[.]

5. Diuina natura cum ſuis attributis.

A Job 33,27.
B Sir 38,22.
C Išm 7,26.
D Jn 12,26.
E Hi 33,27.
F Syr 38,22; BW Eklk 38,23.
G Mdr 7,26.
H J 12,26.
1 „koki no=rint".
2 Err. Powinno być „mnie wczora".
3 Err. Zbędnie użyta kropka.

gayßta. Vnt to ȝerkoło S. Dowidas[A] weyȝdeda⸗mas paȝino tußtibe[1] aba Nieku ſawo. ‹Buytys mano kayp niekas po⸗kim tawis. Pateyſey wi⸗ſokia tußtibe kiekwienas ȝmogus giwu eſſus›[B]. Ta⸗migi ȝerkoły daboda⸗maſis ſaw ir muſtida⸗mas ape Diewo teyſiby ir ȝmoniu / iȝtare tuos di⸗dȝius ȝod{ȝ}ius Iobas[C] S. ‹Er gali nuteyſintu but ȝmogus priligintas Die⸗wuy / aba ćiſtu paſiro⸗dit gimis iȝ ȝmonos? Sȝtay ir menuo ne ȝiba / ir ȝwaygȝdes ne eſti ćiſtos pokim io / kayp tol dau⸗gieſn ȝmogus ſupuwi⸗mas / ir ſunus {ȝ}mogaus kirmełe?›[D] Taſgi muſti⸗damas ſaw ape ißmin[⸗]ti Diewo ir ȝmoniu / pra⸗ßuko: ‹Sȝtay Diewas didis / kuris praeyt ir pergali ȝiniu muſu›[E]. Tuo⸗gi[2] budu tami ȝerkoły ir wi{ſ}as kitas tobulibes Diewo kiekwenas iȝ⸗

Nunquid iuſtificari poteſt homo cōparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? &c. Iob: 25. V. 4.

Ecce DEVS magn⁹ vincens ſcientiam noſtram. Iob. 36. V. 26.

P widis

ſtoſowaná doſkonáłość ginie. Ná to ȝwierćia⸗dło S. Dawid[F] patrȝac poȝnáł proȝnosć abo Nic ſwoie. ‹Bytność[×] mo⸗ia iáko nic prȝed tobą / ȝáprâwdę[×] wßytka mar⸗ność[×] wßelki cȝłowiek ȝyiący›[G]. Wtymȝe ȝwier⸗ćiedle prȝegladaiąc śię / á vwaȝáiąc[×] ſprawiedli⸗wość Boſką y ludȝką wyrȝekł te poważne ſło /[3] wa Iob[H] S. ‹Iȝali[×] vſprá⸗wiedliwion być może człowiek prȝyrownány Bogu / abo śię cȝyſtym okaȝać / vrodȝony ȝnie⸗wiaſty{?} Oto y kśięȝyc nie świeći y gwiaȝdy nie ſą cȝyſte prȝed ocȝyma iego / iako daleko wię⸗cey człowiek ȝgniłość[×] y ſyn człowiecȝy robák?›[I] Tenȝe vwaȝaiąc mą⸗drość Boſką y ludȝką ȝáwołał.[4] ‹O to Bog wiel⸗ki / prewyßßáiący[5] vmie⸗iętność náßę›[J]. Tymȝe ſpo⸗ſobem w tym ȝwierćiedle y wßytkie inße doſkoná⸗

P łośći

A Dovydas; Ps 39,5–8; BSV Ps 38,5–8.
B Ps 39,6; BSV Ps 38,6.
C Jobas, Jobo knygos veikėjas; Job 25,4–5; 36,26.
D Job 25,4–6.
E Job 36,26.
F Dawid; Ps 39,5–8; BW Ps 38,6.
G Ps 39,6; BW Ps 38,6.
H Hiob, bohater Księgi Hioba; Hi 25,4–5; 36,26.
I Hi 25,4–6.
J Hi 36,26.
1 Greičiausiai „tußtiby".
2 „Tuo gi".
3 Err. Użyta kreska zamiast znaku przenoszenia.
4 Err. Użyta kropka zamiast dwukropka; por. odpowiedni fragment w tekście litewskim.
5 „prȝewyßßáiący".

widis / a ſawo wel nełymtiby aba Nieku paʒinys taris. Tu Wießpatie pats wi(e)nas eſsi / tu pats wienas gieras / tu pats wienas ißmintingas / ſtipras [et]c.

PVNKTAS IX.

Octo ignota homini de ſe ipſo.

Kuriu dayktu żmogus ne żino ape ſawi.

1. NEʒino ku giero ir ku pikto ſawimp turi. Kayp anaſay ne numanidamas / kas iump buwo / gires iʒ to / ko ne tureio. ‹Sakay kad turtingas eſsi ir nieko ne priwałay / a neʒinay iog tu eſsi wargnolis[2] ir pawargis / elgieta / grinas / akłas ir nuogas›[A].

1. Bona vel mala intra animam.

2. Neʒino darbu ir weykału / kuriuos kas diena daro. Nes tariaſi gieray darus / a vntay ne gieray daro. ‹Ira kielas «(tay ira dayktas / kuri daro)» kuris ʒmoguy regiſi tieſus

łośći Boſkie każdy obacʒywßy[×] / ſwoie lepak[×] nikcʒemność abo Nic rʒecʒe. Tyś Pánie ſam ieſt / Tyś ſam dobry / tyś ſam mądry / mocny [et]c.

PVNKT IX.

Ktorych rzeczy człowiek nie wie o ſobie.

1. NIe wie co dobrego y co złego w ſobie ma. Iáko on nie świádom co w nim było / chełpił śię ʒ tego / cʒego nie miał. ‹Powiádáß ʒeś bogaty / y nicʒego nie potrʒebuieß / á nie wieß ʒeś ty lichotá[×] y nędʒnik / ʒebrak / vbogi / ślepy y nági?›[B]

Dicis quod diues ſum &c. ‹› & neſcis quia tu es miſer. Apoc: 3. V. 17.

2. Nie wie vcʒynkow y ſpráw / ktore co dʒień cʒyni. Abowiem mniema / ʒe dobrʒe cʒyni á ono nie dobrʒé cʒyni. ‹Ieſt drogá «(to ieſt rʒecʒ ktora cʒyni)» ktora śię ʒdá człowiekowi proſtą á

2. Actionum quotidianarum qualitas.

A Apr 3,17.
B Ap 3,17.

2 Err. Turi būti „warguolis".

115 Niedzielę Adueutn[1]

Eſt via quæ videtur homini recta: & nouiſſima eius ducunt ad mortem[.] Prou. 16. V. 26[A].

ſus a gałas io weda ing ſmerti›[B]. Ir Iſaias[C] biło. ‹Beda tiemus / kurie wadina pikta gieru / à giera piktu / dedami tumſiby aʒu świeſiby / a świeſiby aʒu tumſiby: dedami kartu aʒu ſałdu / a ſałdu aʒu kartu›[D].

Iſai: 5. V. 20.

koniec iey prowádʒi do śmierći›[F]. I Isaiaß[G] mowi: ‹Biadá tym / ktorʒy ʒowią ʒłe dobrem / á dobre ʒłem / kłádąc[×] świátłość ʒá ćiemność / á ćiemność ʒá świátłość / kłádąc[×] gorʒkie ʒá ſłodkie / à ſłodkie ʒá gorʒkie›[H].

3. Fallacia bonorum {f}ortun{æ}.

3. Neʒino ʒmogus ape ſawo turtu / kayp iłgay iuo wartos. Nes tunkiey ʒada ſaw / kad iłgay aba iki ſmerti gieray tureſis / a vntay wienoy dienoy wiſa nuterioia / aba vgnis wiſu turtu prariià / aba apwagia kas / aba nerpietelus[2] siłu iʒwerʒia. Girdime ir regime tay daʒnay. ⌜Teyp Iobuy[E] ßwyntam iʒ perłeydimo Diewo / duśiu neprietelus wiſa wienu dienu parinko⌝.

Iob. 1.

3. Nie wie cʒłowiek o ſwoiey máiętnośći[×] / iák długo iey będʒie ʒáʒywał[×]. Bo cʒęſtokroć obiecuie ſobie / ʒe śię długo / ábo do śmierći będʒie miał dobrʒe / á ono iednego dniá wßytko vtraca / ábo ogień wßytkę maiątność[×] poʒera / ábo okrada kto / ábo nie prʒyiaćiel gwałtem wyd{ʒ}iera. Słyßymy y widʒimy to cʒęſto. ⌜Ták Iobowi[I] S. ʒ dopuſcʒenia Boʒego / du[⸗]ßny[×] nieprʒyiaciel wßytko iednego dnia pobrał⌝.

4. Duratio ſanitatis corporalis.

4. Neʒino ʒmogus kayp iłgay bus ſweyku. Nes daʒnay impuoła ligon vmay / ir iki paćiey ſmerti ne paſweykſta aba ſwey⸗

4. Nie wie cʒłowiek iák długo będʒie ʒdrow. Abowiem cʒęſto wpada w chorobę nagle / y do ſamey śmierćí nie oʒdra⸗ {w}ia

A BSV Prv 16,25.
B Pat 16,25.
C Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; Iz 5,20; taip pat žr. Iz 1.
D Iz 5,20.
E Jobui; Jobas, Jobo knygos veikėjas; Job 1.
F Prz 16,25.
G Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 5,20; zob też Iz 1.
H Iz 5,20.
I Hiobowi; Hiob, bohater Księgi Hioba; Hi 1.
1 Err. Powinno być „Aduentu".
2 Err. Turi būti „neprietelus".

ſweykatos daugieſn ne igiia. ⌜Teyp Laʒorus[A] piłnas woćiu ir kitu ligu iki pabaygay ſawo pagiwenimo buwo⌝.

5. Neʒino ape wałundu ſmerties ſawo / ney ape wietu ir budu ios. Iey ſiu dienu argu ritoy / iey tuo meneſim ir tays metays / argu kitadu / iey prigimtu budu aba kielu byndru wiſiemus / argu retu kokiuo / vmu / ipatu / ir ne papraſtu. ‹Iutekite / iog neʒinote dienos / ney wałundos›[B].

6. Neʒino ape ſawo aprinkimu karaliſten dun[ʒ]gaus / aba atmetimu vmʒinon paſkundon del nuſideimu / kuriuoſe regi Diewas numirſiunti be gayłeimo aʒu iuos. Drutas pamatas Diewo ſtowi / turis pećieti tu. ‹Paʒino Wießpats / kurie io ira›[C].

7. ‹Neʒino› ‹iey miliſtos ergu[2]

wia / ábo do ʒdrowia więc{e}y nie prʒychodʒi. ⌜Tak Làʒarʒ[D] pełen był wrʒodow y inßych chorob àʒ do konca ʒywota ſwego⌝.

5. Nie wie o godʒinie śmierći ſwoiey / áni o mieyſcu y ſpoſobie iey. Ieśli dʒiś cʒyli iutro / ieśli tego mieśiącà / y tego roku / cʒyli inedy[×]: ieśli prʒyrodʒonym ſpoſobem y poſpolitym wßytkim / cʒyli rʒadkim iakim / nágłym / oſobliwym[×] y nieʒwycʒaynym vmrʒe. ‹Cʒuyćie[×] / bo nie wiećie dniá / àni godʒiny›[E].

6. Nie wie o ſwoiem obrániu[×] do Kroleſtwa niebieſkiego / ábo odrʒuceniu ná wiecʒne potępienie dla grʒechow / w ktorych widʒi Bog ʒe vmrʒe beʒ pokuty ʒá nie. Mocny f{u}ndament Boſki ſtoi / maiący piecʒęć tę: ‹Ʒna Pan / ktorʒy iego ſą›[F].

7. ‹Niewie› ‹ieśli milośći cʒyli

Luc. 16.

5. Hora mortis.

Neſcitis diem neq[ue] horam. Matth. 25[.] V. 13.

6. Electio ad vitam æternam vel reprobatio.

Cognouit Dominus qui ſunt eius[.] 2. Tim: V. 19[G].

7. Status præſentis

A Lozorius; Lk 16,20–26.
B Mt 25,13.
C 2 Tim 2,19.
D Łazarz; Łk 16,20–26.
E Mt 25,13.
F 2 Tm 2,19.
G BSV 2 Tim 2,19.
1 Err. Powinno być „Punktá".
2 Kustodas ne visai sutampa su 117 p. pirmuoju žodžiu.

gratiæ vel pecca-ti in anima.

argu nopikuntos Diewo ira wertas›[A] / tay ira iey teysg ir be nuſideimo ſun[⸗]kaus pokim Diewo / ar⸗gu guli piktibeſe kokioſe kurias Diewas regi / ir nekinćia io del iu: Ta neʒinia didy daro ßwyn⸗tiemg ſieławartu ir dre⸗buli / kayp ßwyntã Do⸗widuy[B]. ‹Nuſideimus kas ißmano? nuog paſłep⸗tuiu mano apćiſtik ma⸗ni›[C] / kayp ßwyntam Po⸗wiłuy[D]. ‹Nieko neſiiaućiu / bet ne tami nuteyſintu eſmi / nes kuris mani ſu⸗diia / Wießpats ira›[E]. Vnt tokios baymes ir drebulo ßwynto ir kitus ragina. ‹Su baymy ir ſu drebei⸗mu iʒganimu ſuwo[1] da⸗rikite›[F].

Neſcit homo vtrũ amore an odio di-gnus ſit. Eccles: 9. V. 1.

8. Perſeuerantiſ{a} in ſtatu gratiæ.

8. Neʒino ape patekty ſawo / aba neʒino iey iʒ⸗kis ir iki gału teyſibey aba Diewo miliſtoy pa⸗t{e}ks / argu iu pertrauks ir per ſunku nuſidei⸗mu iu nuterios / ney per gay⸗

cʒyli nienawiśći Boʒey ieſt godʒien›[G] / to ieſt nie wʒwie[×] o ſobie / ieśli ieſt ſprawiedliwy y beʒ grʒe⸗chu ćięßkiego prʒed Bogiem / cʒyli leʒy we złośćiach[×] iakich / ktore Bog widʒi / y nie nawi⸗dʒi go dla nich. Tà nie⸗wiádomość[×] wielki cʒyni ſwiętym fráſunek[×] y bo⸗iąʒñ / iáko s. Dawidowi[H]. ‹Grʒechy kto roʒumie? od ſkrytych moich ocʒyść mie›[I][.] Iako s. Páwłowi[J]: ‹Nic ná śię nie cʒuię / lecʒ nie prʒeto vſprawiedliwio⸗ny ieſtem / bo ktory m{ę}[2] ſadʒi / pan ieſt›[K]. Do ta⸗kiey boiaʒni a drʒącʒki[×] świętey y innych napo⸗mina. ‹Ʒ boiąʒnią y ʒe drʒeniem ʒbáwienie ſwo⸗ie ſpráwuyćie›[L].

8. N{i}e wie o dotrwániu ſwoiém / abo nie wie ieśli ſćierpi[×] y do końca w ſpráwiedliwośći abo w Boʒey łaſce wytrwa / cʒyli ią prʒ{e}rwie / y prʒeʒ ćięß⸗

A Mok (Koh) 9,1.
B Dovydui; Dovydas; Ps 19,13–14; BSV Ps 18,13–14.
C Ps 19,13; BSV Ps 18,13.
D Povilui; Paulius; 1 Kor 4,4.
E 1 Kor 4,4.
F Fil 2,12.
G Koh 9,1.
H Dawidowi; Dawid; Ps 19,13–14; BW Ps 18,13–14.
I Ps 19,13; BW Ps 18,13–14.
J Pawłowi; Paweł; 1 Kor 4,4.
K 1 Kor 4,4.
L Flp 2,12.
1 Err. Turi būti „sawo“.
2 Err. Opuszczone „i“; powinno być „mię“.

gayłeimo[1] ios atgawis numirs. Nes ir teyſus żmogus kartays nute⸗rioia teyſiby / ir iu pa⸗metis ney kiełys iż ne⸗teyſibes / prapuoła vmżi⸗nay / kàyp rayßkiey Die⸗was Ezechieliep[A] kałba. ‹Iey atſigriż teyſus nuog teyſibes ſawo / ir pada⸗ris neteyſiby› [et]c. ‹prażin⸗gimy / ir nuſideimy ſawo› ‹numirs›[B] / tay ira bus pa⸗ſkundintas. Reykia tadu iki ſmerti teyſibey pa⸗tekt / a to niekas nežino / iey pateks bus iżganitu / kayp Wießpats ſako. ‹Kas pateks aba iżkis› ‹ta⸗ſay iżganitu bus›[C].

ćięßki grzech ią vtra⸗ćiwßy / ani iey przez po⸗kutę odyſkawßy[×] vmrze. Abowiem y ſpràwiedli⸗wy człowiek podczás[×] vtraca ſpráwiedliwość / y one zgubiwßy / á z níe ſpràwiedliwośći nie po⸗wſtawßy / przepada wie⸗cznie iàko Bog v Ezechie[⸗]là[D] mowi. ‹Ieśli śię odwro[⸗]ći ſpráwiedliwy od ſprá⸗wiedliwośći ſwoiey / a popełni nieſpráwiedłi⸗wość› [et]c: ‹w przeſtępſtwie› ‹y w grzechu ſwoim› ‹vm⸗rze›[E] / to ieſt będźie potę⸗piony. Potrzeba tedy do śmierći w ſprawiedli⸗wośći trwáć / á tego nikt nie wie / ieśli dotrwa będźie zbawioń / iàko Pan powiàda. ‹Kto wy⸗trwa› ‹ten zbawioń będźie›[F][.]

Si ◇ auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua. Ezech: 18. V. 24.

Qui ◇ perſeuerauit[G] vſq[ue] in finē. Matt. 10. V. 22.

PVNKTAS X.

Kieturi niekay żmogaus, kuriuos ſawimp turi.

PVNKT X.

Czworakie Nic człowiecze, ktore w ſobie ma.

Quadruplex Nihil habet homo, ex ſe ipſo.

1. NIekas nebuyties. Nes iż ſawis pa⸗ties

1. NIc nie iſtnośći[×]. Abowiem z śiebie sáme⸗

1. In eſſe naturali.

A Ezechielis (Ezekielis); Ez 18,24.
B Ez 18,24.
C Mt 10,22.
D Ezechiela; Ezechiel; Ez 18,24.

E Ez 18,24.
F Mt 10,22.
G BSV Mt 10,22: „perseuerauerit".
1 Greičiausiai „gayłeimu".

119 Niedʒielę Aduentu

Omnia per ipſum facta ſunt,[1] *Ioan: 1.*

{t}ies ne {t}uri ʒmogus buyties ir ne turetu per vmʒius / kad butu Diewas io iʒ nieko ne ißiemis / duodamas iam but ʒmogum. ‹Be io «tieg» ne tapo niekas›[B] / tay ira ne wienas dayktas ne dawe ſaw buyties / aba ne budamas ne gałeio pradet but / kad butu io Diewas iʒ nieko nie iʒtraukis ir ne iʒwilkis / a tay padare kad ii ſutwere. Nes twert aba ſutwert / ira dayktu koki iʒ nieko padarit. ‹Kas numano ape ſawi kayp butu eſſus kuo / budamas nieku «(ißmanik iʒ ſawis paties)» ſawi pati apwila›[C].

Si quis exiſtimat &c[.] cùm nihil ſit. Galat: 6. V. 3.

2. In eſſe eleuato ſiue ſupernaturali.

2. Vntras niekas ira ʒmogump iʒ ßalies milistos Diewo / be kurios nieku ira / norint kitawiſa[2] turetu ir ſtebuklingu dowanu piłnas butu / ir {ʒ}inkłus ir praiewus ne regietus ney girdetus daritu. Iey ne turi Diewo meyłes aba mili⸗

ſtos

Si linguis hominū &c. nihil ſum. 1. Cor: 13. V. 1[A]*.*

sámego nie ma cʒłowiek ieſteſtwá / y nie miałby prʒeʒ wieki / by go był Bog ʒ nicʒego nie wyiął dáiąc mu być cʒłowiekiem. ‹Beʒ niego śię «prawi» nie ʒſtáło nic›[D] / to ieſt żadna rʒecʒ nie dáła ſobie bytu / ábo nie bedąc / nie mogłá począc byc / by iey był Bog ʒ nicʒego nie wyrwał / y nie wywlokł / á to vcʒynil / gdy ią ſtworʒył. Abowiem tworʒyć ábo ſtworʒyć ieſt rʒecʒ iáką ʒ nicʒego vcʒynić. ‹Kto roʒumie o ſobie iákoby był cʒym / będąc nicʒym «(roʒumiey ʒ śiebie sámego)» ſam śiebie oßukywa›[E].

2[.] Drugie nic ieſt w cʒłowieku ʒ ſtrony łaſki Boʒey / beʒ ktorey nicʒym ieſt / choćby inße wßytko miał / y dʒiwnychby dárow pełen był / y ʒnákiby y cuda niewidʒiáne áni ſłycháne cʒynił / ieśli nie ma łaſki abo miłośći Boʒey / nicʒym go

ʒowie

A BSV 1 Cor 13,1–2.
B Jn 1,3.
C Gal 6,3.
D J 1,3.
E Ga 6,3.

1 Err. Turi būti taškas.
2 „kita wiſa".

ſt{ó}s nieku ii ałgoià Apaßtałas. ‹Kad ȝmoniu lieȝuwieys kałbećia ir Anielu / a meyłes ne turećia / tapau kayp warias ȝwagus / aba cymbałas ſkumbus / ir norint turećia pranaśiſty / ir ȝinaćio wiſas paſłaptes› ‹ir kałnus praneśćia /› ‹i{ȝ}duoćia kunu ſawo degint› [et]c. ‹Nieku eſmi /› ‹nieko mań ne pades / iey meyłes ne turecia›[A].

3. Niekas iȝ ßalies darbu iȝganimop vmȝinop patogiu. Tu ȝmogus ſawo ſiłomis aba iȝ ſawis paties ne gal darit / be Diewo miliſtos aba be Diewo ipataus padeimo. A ne tiktay tokiu gieru dayktu ne gal darit / bet ir padumot ir muſtit ape iuos be togi Diewo padeimo ne gal. ‹Be manis «tieg» nieko ne galite darit›[B] / ißmanik daykto kokio priderunćio vnt i{ȝ}ganimo. Ir Apaßt{a}łas ſako

ȝowie Apoſtoł. ‹Gdybych ludȝkimi ięȝykàmi mowił y Anielſkimi / á miłość{i}bych nie miał / ȝſtałem śię iáko miedȝ brȝmiąca / àbo cymbał brȝąkaiący. A choćbych miał proroctwo / y wiedȝiałbych wßytkie taiemnice› [et]c. ‹y gorybych prȝenośił /› ‹y dałbym ćiało ſwoie palić› [et]c. ‹nicȝym ieſtem /› ‹nic mi nie pomoȝe / ieślibych miłośći nie miał›[C].

3. In actionibus meritorijs vitæ æternæ.

3. Nic ȝ ſtrony vcȝynkow do ȝbawienia dußnego[×] ſpoſobnych[×]. Tych człowiek ſwemi śiłami / àbo ȝ śiebie śámego nie może cȝynić beȝ łáſki Boȝey / àbo beȝ Boȝey oſobliwey[×] pomocy. A nie tylko takich dobrych rȝecȝy nie moȝe cȝynić / ale y pomyślić o nich beȝ teyȝe Boſkiey pomocy nie moȝe. ‹Beȝe mnie «práwi» nic nie moȝecie cȝynić›[D] / roȝumiey rȝecȝy iákiey naleȝącey do ȝbawienia. I Apo-

Sine me nihil poteſtis facere. Ioan: 15. V. 5.

A 1 Kor 13,1–3.
B Jn 15,5.
C 1 Kor 13,1–3.
D J 15,5.

121 Niedźielę Adwentu.

ſako. ‹Ne eſme ſutinkunćieys aba ne turime ſutektes muſtit iż muſu / bet wiſa ſutekte muſu ira iż Diewo›[A].

4. Nihil peccati.

4. Niekas / kuri turi ſawimp żmogus / ira nuſideimas. Teyp ßwyntas Auguſtinas[B] anuos żodżius iżguldżia. ‹Be io ſtoios aba tapo niekas›[C] / tay ira nuſideimas. Nes Diewas nuſideimo ne padare / be Diewo tadu tapo taſay prakieyktas Niekas aba nuſideimas.

Sine ipſo factum eſt nihil. Ioan: 1.

Apoſtoł powiada: ‹Nie ieſtesmy doſtateczni[×] myślić z nas iáko z nás / ále wßytek doſtatek[×] náß ieſt z Bogá›[D].

4. Nic / ktore ma w ſobie człowiek / ieſt grzech. Ták S. Auguſtyn[E] one słowá wykłáda. ‹Bez niego śię z ſtało[1] nic›[F] / to ieſt grzech. Abowiem Bog grzechu nie vczynił / bez Bogá tedy zſtáło śię to przeklęte Nic / abo grzech.

Q Vnt

A 2 Kor 3,5.
B Augustinas; Aurelijus Augustinas; greičiausiai remtasi: Augustinus. *In Iohannis evangelium tractatus CXXIV*, 1.1.13.
C Jn 1,3.
D 2 Kor 3,5.
E Augustyn; Aureliusz Augustyn (łac. *Aurelius Augustinus Hipponensis*); prawdopodobnie w oparciu o dzieło Św. Augustyna *Homilie na Ewangelie św. Jana*, Homilia 1, 13, s. 35; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „B".
F J 1,3.
1 „zſtało".

Niedźiele Adwentu. 121

ſako. Ne eſme ſutinkunćieys aba ne turime ſutektes muſtit iż muſu / bet wiſa ſutekte muſu ira iż Diewo.

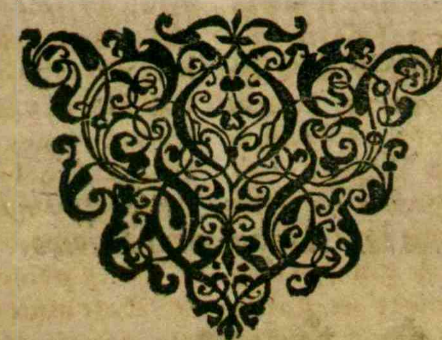
4. Niekas/kuri turi ſawimp żmogus/ira nuſideimas. Teyp ßwyntas Auguſtinas anuos żodżius iżguldżia. Be io ſtoios aba tapo niekas/ tay ira nuſideimas. Nes Diewas nuſideimo ne padare/ be Diewo tadu tapo taſay prakieyktas Niekas aba nuſideimas.

Apoſtoł powiada.' Nie ieſtesmy doſtateczni myślić z nas iako z nas/ ále wßytek doſtatek naß ieſt z Bogá.

4. Nic/ ktore ma w ſobie człowiek/ieſt grzech. Ták S. Auguſtyn one ſłowá wykłada. Bez niego śię z ſtało nic/to ieſt grzech. Abowiem Bog grzechu nie vczynił/ bez Bogá tedy zſtáło śię to przeklete Nic/ abo grzech.

4. Nihil peccati.

Sine ipſo factum eſt nihil. Ioan: 1.

Q Vnt

122

Vnt Kietwirtos Nede-los Aduento Ewangelia Luk. pad. 3.

METuoſe pinktuoſe liekuoſe wieſpatawimo Tiberiuſo Cieſoriaus,kad Pontskas Pilotas priweyzdetoiu buwo Judeos, o Herodas tetrarchu Galileos,o Philippas brolis io tetrarchu Jtureos ir Traconitidos ſalies, o Liſanias tetrarchu Abilinos, kad buwo wiriauſieys kunigays Annas ir Kaiphas: ſtoios żodis Wieſpaties Jonop Zachariaśiaus ſunauſp girioy. Jr ataio ingi wiſu ſali Jor dano, apſakidamas krikſtimu gayleimo, vnt atleydimo nuſideimu: kayp paraśita ira knigoſe żodżiu Jſaiiośiaus pranaſo: Balſas ſaukiunćio girioy: Gatawikite kieliu Wieſpaties, tieſus darikite takus io. Wiſokias klonis bus papilditas, ir wiſokias kalnas ir kalnelis bus paźiemintas; ir bus kreywos wietos tieſiomis, o aſtri kieliey pramintays. Jr iżwis wiſokias kunas iżganimu Diewo.

W Nie-

Vnt Kietwirtos Nede-
los Aduento Ewangelia Luk. pad. 3[A].

M*Etuoſe pinktuoſe liekuoſe wieſpatawimo Tiberiuſo Cieſoriaus,kad*[1] *Pontskas Pilotas priweyzdetoiu buwo Judeos, o Herodas tetrarchu Galileos,o*[2] *Philippas brolis io tetrarchu Jtureos ir Traconitidos ſalies, o Liſanias tetrarchu Abilinos, kad buwo wiriauſieys kunigays Annas ir Kaiphas: ſtoios żodis Wieſpaties Jonop Zachariaśiaus ſunauſp girioy. Jr ataio ingi wiſu ſali Jor[-]dano, apſakidamas krikſtimu gayleimo, vnt atleydimo nuſideimu: kayp paraśita ira knigoſe żodżiu Jſaiiośiaus pranaſo: Balſas ſaukiunćio girioy: Gatawikite kieliu Wieſpaties, tieſus darikite takus io. Wiſokias klonis bus papilditas, ir wiſokias kalnas ir kalnelis bus paźiemintas; ir bus kreywos wietos tieſiomis, o aſtri kieliey pramintays. Jr iżwis wiſokias kunas iżganimu Diewo.*

W Nie-

A Lk 3,1–6.
1 Err. Nėra tarpo tarp kalblelio ir „kad“.
2 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „o“.

W Niedʒ́iele Cʒwartą
Adwentu Ewangel. v Lukaßá ś. w Roʒdʒ́. 3[A].

Roku pietnaſtego pánowània Tyberiußá Ceſàrzà, gdy Pontski Piłat ſtároſta był Judskim, á Herod Tetrarcha Gàlileyskim, à Philip bràt iego Tetrárcha Jtureyskim y Tráchonitskiey kráiny, á Lizániaß Abileńskim Tetrárcha, zá Arcykápłanow Annaßá y Káiphaßá: zſtáło śie słowo Páńskie do Janá Záchâryaßowego ſyna ná pußczy[×]. Y przyßedł do wßytkiey kráiny (leżacey nád Jordanem,) opowiedáiac chrzeſt pokuty ná odpußczenie grzechow, iáko nápiſano w kśiegách mow Jzáiaßá Proroká: Głos wołàiacego ná pußczy[×]. Gotuyćie droge Páńska, czyńćie proſte śćießki iego. Każda dolina bedźie nápełńioná: á káżdá gorà y pàgorek poniżon bedźie. Y (mieyſcá) krzywe śie wyproſtuia, á drogi oſtre zſtana śie bitemi. Y oglada wßelkie ćiáło zbawienie Boże.

PVN-

A Łk 3,1–6.

123

W Niedźiele Czwartą Adwentu Ewangel. v Lukaßá ś. w Rozdź. 3.

Roku pietnaſtego pánowánia Tyberiußá Ceſàrzá, gdy Pontski Piłat ſtároſta był Judskim, á Herod Tetrarcha Gàlileyskim, à Philip bràt iego Tetrárcha Jtureyskim y Tráchonitskiey kráiny, á Lizániaß Abileńskim Tetrárcha, zá Arcykápłanow Annaßá y Káiphaßá: zſtáło śie słowo Páńskie do Janá Záchâryaßowego ſyna ná pußczy. Y przyßedł do wßytkiey kráiny (leżacey nád Jordanem,) opowiedáiac chrzeſt pokuty ná odpußczenie grzechow, iáko nápiſano w kśiegách mow Jzáiaßá Proroká: Głos wołàiacego ná pußczy. Gotuyćie droge Páńska, czyńćie proſte śćießki iego. Każda dolina bedźie nápełńioná: á każdá gorà y pàgorek poniżon bedźie. Y (mieyſcá) krzywe śie wyproſtuia, á drogi oſtre zſtana śie bitemi. Y oglada wßelkie ćiáło zbawienie Boże.

PVN-

Punktá ná Cʒwárta 124

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodżio iż Ewangelios.

PVNKTA KAZAN Z EVANGELIEY.

P V N K T A S I.

Ku pamineimas wireſniu ſwietiſzku ir Dwaſingu, ir Iono[A] ſzwynto Zidump atſiuntimas rodżia?

I. PAmineimas ir iʒſkaytimas tułu Wießpa⸗tu ir wireſniu / ʒinklina ir rodʒia łabay didʒiu piktiby / ir pałodimu bay⸗ſu ʒmoniu 3idu gimines. Nes kokie ira wireſnieii / tokie eſti ir iu wałdonay / aba kuriuos anis wałdo / ir vnt iu wießpatauia. Teyp raßtas ßwyntas kałba. ‹Kokias ira wał⸗dʒiotoias[1] mieſto / tokie ir kurie giwena iumpi›[B]. Kayp butu taris raßtas. Iey gieri mieſto wire⸗ſnieii / gieri ir mieſcio⸗nis

P V N K T I.

Co wzmianka przełożonych ſwieckich y duchownych, y Ianá[C] świę=tego do Zidow posłanie, vkazuie?

I. WZmiánká y wyliczenie[x] ro[⸗]zmáitych pá⸗nów y prʒéłoʒónych / ʒna⸗cʒy y pokàʒuie bárʒo wiélką ʒłość[x] y hániébną roſpuſte ludu 3ydowſkie⸗go. Abowiem iácy ſą prʒéłoʒeni / tácy ſą y pod⸗dáni ich / ktorymi óni władaią / y nád którymi pánuią. Ták piſmo święte mówi. ‹Iáki iéſt ten który włada mia⸗ſtem / tácy ſą y ći / któ⸗rʒy mießkáią w niem›[D]. Iakoby rʒekło piſmo. Iéśli dobrʒy nád mia⸗ſtem

Quid magiſtratus ſæcularis & ſpiritualis mentio, & S. Ioannis ad Iudeos miſsio inſinuet.

1. Magistratus corruptus indicat populi corruptelam.

Qualis rector eſt ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Eccleſ: 10. V. 2.

A Jono; Jonas Krikštytojas; Jn 1,6–8.
B Sir 10,2.
C Jana; Jan Chrzciciel; J 1,6–8.
D Syr 10,2.

1 Err. Turi būti „wal=dʒiotoias".

nis / iey nełymti ir pikti / ir giwentoiey mieſto ne kitoki. Kitur Diewas iʒgulde ſwiesiey tu tieſu ʒodʒieys łabay patogieys Iſaieyp[A] pranaśiep / kur wireſnius ałgoia gałwu ir śirdʒiu / a wałdonus kitays kuno ſunariumis. ‹Wiſokia gałwa siłpna / negalinti / aba ſerganti / ir wiſokiá śirdis nuluduſi›[B]. Iog gáłwa ir śirdis ligota buwo / wiſami kuny ne wieno ſunariaus ſweyko ne buwo / kayp tinaygi pranaßas rodʒia. ‹Nuog pado «tieg» koios iki wirßuy (gałwos) nera iuoſe ſweykatos›[C]. Sieśiełis[1] paſkuy kunu ſawo eyt / kur anas łeydʒias tinay draugie ſu iuo gabenaſi. Iey kuprotas kunas / ir śieśielis tokſay / iey tieſus / ir śieśielis / iey metoſi ir ſiaućia kunas / ir śieśielis taygi daro / iey nurimſta / ir śieśielis ne kruta. Notſkirtinay wiſa tay / ku

Omne caput languidum & omne cor mærens. Iſai: 1. V. 5. & 6.

A planta pedis vſq[ue] ad verticem, non eſt in eo ſanitas. Iſai: 1. V. 6.

ſtem prʒéłoʒeni / dobrʒy y mießcʒanie / jeśli nikcʒemni y ʒli / obywátélé miáſta nie inákßy[×]. Indʒiey[×] Bóg wykłáda iaśnie tę prawdę ſłowy bárʒo ſpo[ſ]ſobnemi[×] v Iʒáiaßá[D] proroka / gdʒié prʒéłoʒónych ʒowié głową / y ſercem / á poddanych inßemi ćiáłá cʒłonkámi. ‹Wßelka głowá ſłába / chora / y wßélkie ſercé ſmętne›[E]. Iʒ głowá y ſerce ſchorʒáłe było / wé wßytkiem ćiélé ʒadnego cʒłonká ʒdrowego nié było / iáko támʒé prorok pokáʒuié. ‹Od ſtopy / «práwi» / nogi / aʒ do wierʒchu (głowy) nie było w nich ʒdrowia›[F]. Cień ʒá ćiáłem ſwoiem poſtępuié / gdʒié śię ćiáło vdáie / tám śię y ćień wéſpół ʒ niem pomyka. iéśli[2] gárbáte ćiáło / tákiʒ y ćień / ieśli proſte / y ćień proſty / ieśli śię miece[×] y ßaléie ćiało / y ćień toʒ cʒyni / ieśli śię vſpokaia ćiało / y ćień śię

A Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; Iz 1,5–6.
B Iz 1,5.
C Iz 1,6.
D Izajasza; Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 1,5–6.
E Iz 1,5.
F Iz 1,6.
1 Err. Turi būti „Sieśielis".
2 Err. Pisownia małą literą po kropce.

ku ir kunas weykia. Tey⸗pagi wiſotinay kałbunt deſtis ſu wałdonays / kurie paſkuy wireſnius ſawo eyt / ir iu budu ir weykału turiſi. Wirßu⸗tinis dungus / wiſus a⸗patinius ir ʒiemesnius ſu ſawim draugie ſuka ir grnʒo[1]. Takiuo budu Wießpats ſu ſawo wał[⸗]donays apsieyt. A iog wald{ʒ}iotoiey Ʒidu gimi[⸗]nes / kuriuos iʒſkayto Ewangeliſta / buwo tuo⸗metu[2] pilni wiſokiu pik⸗tibiu / iʒ ćia piga kiek⸗wienam iſpet / kokie bu⸗wo wiſi ʒmones po iu wałdʒiey eſſu. Kokie bu⸗wo Wyſkupay Annas[A] ir Kayfas[B] / kokſay Piłotas[C] ir Herodas[D] / rodʒiaſi ray[⸗]ßkiey ipaćiey iʒ to / ku dienoy kunćios Wießpa⸗ties padare / ir kayp ki⸗tus ſaw paduotus / abo wiſatimy perkałbeio ir priwerte / idant ſu ieys vnt ſmerties Wießpaties ſuderetu ir nukriʒia⸗wotu

śię nie /[3] rußa. Nié roʒdʒ{e}l[⸗]nié to wßytko cʒyni / co y ćiało. Ták powßechnié mówiąc dʒieie śię ʒ pod[⸗]dánemi / ktorʒy y ʒá ſwy⸗mi prʒełoʒónemi idą / y ich śię obycʒáiów y ſpraw trʒymáią. Wyʒße niébo / wßytkie podſpodnie[×] y niʒße ʒ ſobą wéſpół[×] o⸗braca. Tákim śię ſpoſo⸗bem pan ʒ ſwymi pod⸗dánymi obchodʒi. A ʒe prʒéłóʒeni narodu Ʒy⸗dowſkiego / ktorych wy⸗licʒa[×] Ewanieliſta / byli ná ten cʒás pełni wßélá⸗kich ʒłośći[×] / ʒtąd łácno[×] śię káʒdemu dómyślić / iácy byli wßyſcy ludʒie pod ich władʒą będący. Iácy byli Biſkupi An⸗naß[E] y Káifaß[F] / iaki Pi⸗łat[G] ir[4] Herod[H] / wyrąʒnié śię pokaʒuie oſobliwié[×] ʒ tego / co w dʒiń[5] męki Páńſkiey vcʒynili / y iá⸗ko inßych ſobie pod⸗dánych / ábo poſpólſtwo[×] námówili ir[6] prʒymuśili / aby ʒ nimi ná śmierć Páńſka

A Anas; Lk 3,2; Jn 18,12–27; Apd 4,5–6.
B Kajafas; Lk 3,2; Jn 18,12–27; Apd 4,5–6.
C Pilotas; Mt 27,2; 11–26; Mk 15,1–15.
D Erodas; Lk 23,1–12.
E Annasz; Łk 3,2; J 18,12–27; Dz 4,5–6.
F Kajfasz; Łk 3,2; J 18,12–27; Dz 4,5–6.
G Piłat; Mt 27,2; 11–26; Mk 15,1–15.
H Herod; Łk 23,1–12.

1 Err. Turi būti „gruʒo".
2 „tuo metu".
3 Err. Zbędny znak przestankowy.
4 Err. Powinno być „i" zamiast litewskiego „ir".
5 Err. Powinno być „dʒień".
6 Err. Powinno być „i" zamiast litewskiego „ir".

wotu. Durna wiſatime tami kłauſe iu / ir teyp kayp Wiresnieii gieyde / padare.

Páńſką ʒéʒwolili / y ó⸗nego vkrʒyʒowáli. Głu⸗pie poſpólſtwo[×] w tem ſłucháło ich / y ták iáko prʒéłoʒeni ʒądali / vcʒy⸗niło.

2. Miſsio S. Ioannis ad Iudæos, DEI miſericordiam declarat.

2. Atſiuntimas Iono[A] tumpi teyp piktump ir paładuſiump / ku kito apſako / tiktay neiʒſaki⸗tu Diewo miełaśirdiſty? Nes gałedamas kaławi[⸗]iu bayſios teyſibes / prieß iuos runkon imt / ir pa⸗korot / wieton io / mili⸗ſtu ſawo / ir kitás dowa⸗nas iiemus per Ionu[B] kayp paſiuntini ſiuńćia ir siulia. ‹Ataio «tieg» Io⸗nas[C]› ‹apſakidamas krik⸗ßtimu gayliſtos vnt at⸗łeydimo nuſideimu›[D]. Pirm ataygos Wießpaties Chriſtaus / Diewas maʒ ne[1] wiſadu nuſideieius be atguldimo ſunkiomis ka[⸗]ronemis kunkindawo. Tuoiaus pa pr{à}ʒungay ſiusdawo pranaßus ſu⸗[2] rikßty[E] / ſu punćieys[F] / ſu kaławiieys[G] / ſu łynciu⸗gays

2. Poséłſtwo Ianá[H] do tych ták ʒłych y roſpu⸗ſtnych / co inßego opo⸗wiada / tyłko niéwypo⸗wiédʒiane Boſkie miło⸗śierdʒie? Abowiem mo⸗gąc miécʒ ſtráßliwey ſpráwiédliwośći prʒé⸗ćiwko nim w ręke wʒiąć y pokaráć / miáſto[×] tégo miłość ſwoię / y inne dá⸗ry im prʒéʒ Ianá[I] iáko prʒéʒ posła poſyła y ofiá[⸗]ruie. ‹Prʒyßedł / «pràwi» / Ian[J]› ‹opowiadaiąc krʒéſt pokuty ná odpußcʒenie grʒechow›[K]. Prʒéd prʒy⸗śćiem Páná Chryſtusá[3] / Bóg máło[×] nie ʒáwßé grʒeßniki beʒ odwłoki[×] ćięßkiemi kárámi tra⸗pił. Ʒáraʒ po prʒéſtęp⸗ſtwié[×] poſyłał proroki ʒ rózgą[L] / ʒ pętámi[M] / ʒ mie⸗cʒmi[N] / ʒ łáncucháḿi[O] [et]c. iáko

A Jono; Jonas Krikštytojas; Mk 1,1–4.
B Joną; Jonas Krikštytojas; Mk 1,1–4.
C Jonas; Jonas Krikštytojas; Mk 1,4.
D Mk 1,4; plg. BSV Mc 1,4.
E Iz 10,5; plg. BSV Is 10,5: „vae Assur virga furoris mei et baculus ipse“.
F Ez 4,8; plg. BSV Ez 4,8: „ecce circumdedi te vinculis“.
G Jer 44,12–13; plg. BSV 44,12–13: „in terra Aegypti cadent in gladio...“.
H Jana; Jan Chrzciciel; Mk 1,1–4.
I Jana; Jan Chrzciciel; Mk 1,1–4.
J Jan; Jan Chrzciciel; Mk 1,4.
K Mk 1,4.
L Iz 10,5; plg. BW Iz 10,5: „Biádá Aſſurowi / rózgá gniewu mego / y kiy on...“.
M Ez 4,8; por. BW Ez 4,8: „Otom cię obtocʒył powroʒámi“.
N Jr 44,12–13; plg. BW Jr 44,12–13: „polegą od miecʒá i od glodu“.
O Ez 7,23; por. BW Ez 7,23: „Vcʒyń zámknienié...“.
1 „maʒne“.
2 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.

Punktá ná Cʒwartą

gays[A] [et]c. kayp ſkaytome iu pranaśiſteſe. Kodryn teyp tuometu[1] Diewas ſu ieys apſieio? kam bayſibeſp grayćiaus negi małoneſp łeyʒdawos? Prieʒaſtis ta buwo / iog ne rados niekas / kuris iruſtintu / ir prieß piktadeias paſitraukineiunti Diewu / aʒuturetu / kayp pats tay iʒreyßkia. ‹Apeykite kielus Ieruʒałem[B] / ir weyʒdekite / ir dabokites ir ießkokite vlićioſe io / iey raſite wiru darunti ſudu / ir ießkunti tieſos / a ſuſimilsiu vnt io›[C]. Bet neſiłeyʒdamas vnt kitu ießkotoiu / kurie kayp ʒmones negal iki gału päʒint wiſu / terp kuriu kartays randaſi kas gieras ne wienam iʒ ʒmoniu neʒinomas ir nepaʒiſtamas ſawo ßwyntibey / pats wiſa ʒinus Diewas ſakos ießkois tokio ir ne radis. ‹Ießkoiau iʒ iu wiro / kuris padaritu aba

iáko cʒytamy w ich proroctwie. Cʒemu śię tak ná ten cʒas Bog ʒ nimi obßédł / cʒemu śię do ſrogośći prędʒey niʒ do łaſkáwośći vdawał[×]? Prʒycʒyná tá była / ʒe śię nié ʒnálaʒł nikt / któryby roʒgniewanego y prʒéćiwko ʒłocʒyńcóm porywáiącego śię Bogá ʒátrʒymáł / iáko to ſam wyraʒa. ‹Schodʒćie[×] drogi Ieroʒolimſkie[D] / á pätrʒćié / y vwaʒayćie / y ßukayćie po vlicách iego / ieśli naydʒiéćie męʒà cʒyniącego ſad / y ßukáiacego prawdy / á ʒmiłuię śię nád nim›[E]. Lécʒ nié ſpußcʒáiąć śię[×] ná inßych ßukácʒów[×] / którʒy iáko ludʒie nie mogą do końcá poʒnáć wßytkich / miédʒy ktorymi podcʒás[×] náyduie śię kto dobry / ʒadnemu ʒ ludʒi niéwiádómy y niéʒnáiómy w ſwoiey świątobliwośći / ſam wßytko wiedʒący Bóg po

Circuite vias Ieruſalem. &c. an inueniatis virum facientem iudicium. Ier: 5. V. 1.

Quæſiui de eis virum &c. & non inueni. Ezech: 22. V. 30.

A Ez 7,23; plg. BSV Ez 7,23: „fac conclusionem quoniam terra plena est iudicio sanguinum".
B Jeruzalė; Jer 5,1.
C Jer 5,1; plg. BSV Ier 5,1.
D Jerozolimskie; jerozolimski; Jr 5,1.
E Jr 5,1.
1 „tuo metu".

Niedʒielę Aduentu

aba ſutwertu tworu / ir
paſiſtatitu prieß mani
aʒu ʒiemy / idant ios ne
iʒnaykićia / ir ne radau›[B].
Tay ʒinad{à}mas ir re⸗
giedamas Iſaias[C] łabay
deiawo. ‹Tapom kayp ne⸗
ćiſti wiſi mes / ir kayp
giełumbe meneſines ʒmo[⸗]
nos / wiſos teyſibes mu⸗
ſu / ir nukritome kayp
łapay wisi›[D] [et]c. ‹Nera› ‹ku⸗
ris kiełtus / ir turetu ta⸗
wi›[E]. Waydy kad kauiasi
kas ſu kitu / iey nesirun⸗
da ne wienas / kuris ßo⸗
ktu ir druteſni terp
iu nutwertu / ne perłey⸗
ʒdamas vnt siłpneſnio
vʒpuldinet / tadu bay⸗
siey ſukapoia ii / ir àʒu⸗
mußa. Waydas didis
terp Diewo ir terp Ʒidu
buwo. Sʒoko iruſtintas
Diewas tułays nusidei⸗
mays iu / ir pradeio
iuos kapot / tay iʒwidis
pranaßas rauſti. ‹Wisi
nukritome «tieg» ir pra⸗
puołome›[F] / ner{a} tokio / ku⸗
ris aʒuturetu Diewu ru⸗
R ſta⸗

*Facti ſumus vt im-
mundus omnes
nos &c. non eſt qui ◇
teneat te. Iſai: 64.
V. 6*[A].

powiáda ʒe ßukał tákie⸗
go à nie nałaʒł. ‹Sʒukałē
ʒ nich męʒá / ktoryby v⸗
cʒynił àbo ʒgrodʒił płot /
y wſtawił śię prʒećiw⸗
ko mnié ʒá ʒiemie / abych
iey nié ſputoßył[1] / à nie
nalaʒłem›[G]. To wiédʒąc y
y widʒąc Iʒàiaß[H] bàrʒo
lámentował. ‹Ʒſtáliśmy
śię my wßyſcy iako nié⸗
cʒyśći / y iàko ßmàt[×] mié[⸗]
śięcʒney niéwiaſty wßyt[⸗]
kie ſpráwiedliwośći ná⸗
ße / y opàdliśmy wßyſcy
iàko liśćie›[I] [et]c. ‹Niemaß›
‹którÿby powſtał / à ćie⸗
bié trʒymał›[J]. W roſtyr⸗
ku[×] gdy śię kto wádʒi[×] ʒ
drugim / iéśli śię niéʒnay⸗
dʒie ʒaden / któryby śię
porwał à mocniéyßego
miédʒy nimi ʒàtrʒymał /
nié dopußcʒàiąc ná ſłáb⸗
ßego napadáć / tédy go
barʒo pośiécʒé y ʒàbiie.
Roſtyrk[×] wiélki był mié⸗
dʒy Ʒydy y Bogiē. Porwał
ſię roʒgniewany Bóg roʒ[⸗]
màitymi grʒechàmi ich /
y pocʒał ie siéc / to oba⸗
R cʒyw[⸗]

A BSV Is 64,6–7.
B Ez 22,30.
C Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sū-nus; Iz 64,5–6.
D Iz 64,5; BSV Is 64,6.
E Iz 64,6; BSV Is 64,7.
F Citatos šaltinis nenustatytas.
G Ez 22,30.
H Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 64,5–6.
I Iz 64,5; BW Iz 64,6.
J Iz 64,6; BW Iz 64,7.
1 Err. Powinno być „ſpuſtoßył".

ſtauiunti ir mus koro⸗iunti.

Norint tadu pa{t}winus buwo wiſokia piktibe / ir apſemus Ʒidus tuometu[2] / kad Chriſtus Wieß⸗pats iau buwo ʒiemen a⸗tais{;} wienok ne noreio iu Diewas teyp / kayp pa⸗pratis buwo korot. Nes iau buwo radis toki / ku⸗ris terp io ir terp wiſu nusideieiu ſtois / aʒutu⸗retu ii / ⌜a taſay ira Ieſus Chriſtus aʒuſtoieias muſu⌝[A]. Ir todryn palo⸗wis ruſtibes / ir kayp aʒumirſis ſenos ſmar⸗kibes / gieydʒia wisie⸗mus piktadeiomus at⸗leyſt / siuńćia iump didy tarnu ſawo Ionu[B] ſu link⸗ſmu nauienu. ⌜Gayłekites a{ʒ}u nuodemes ſawo; nes prisiartino iuſump ne pragaras / kuri buwot

nu⸗

cʒywßy[x] prorok narʒe⸗ka: ‹wßyſcyśmy / «práwi» vpádli y ʒgineli›[C] / nie⸗maß tàkiego / ktoryby ʒàtrʒymałBogá[3] roʒgnie[⸗]wánégo y nas karʒące[o]. Acʒ[x] byłá ná tén cʒás wylalá ʒ brʒégow wßé⸗láka złość[x] / y ogárneła była tégo cʒáſu Ʒydy / gdy iuʒ był Chryſtus Pan ná ʒiemię prʒyßedł / iédnak nié chćiał Bog ták / iáko był ʒwykł / kárać. Abo⸗wiem iuʒ śię był náląʒł tá[⸗]ki ktoryby miédʒy nim y miédʒy wßytkimi grʒe⸗ßnymi był pośrʒednikiem y ʒàtrʒymał go / ⌜á ten iéſt Iéſus Chryſtus ʒáſtępcá[x] náß⌝[D]. I prʒéto poprʒé⸗ſtáwßy gniewu / y iàkoby ʒàpómniáwßy dáwney ſrogośći / ʒąda wßytkim złośnikóm[x] odpuśćić / poſyła dó nich wielkiego ſługę ſwego Ianá[E] ʒ wé⸗ſolą nowiną. ⌜Pokutuy⸗ćié ʒá grʒechy ſwoié / a⸗bowiem śię prʒybliʒą do was nie piékło / któ⸗

reśćié[4]

Mediator DEI & hominum. &c. 1. Tim. 2. V. 5.

A 1 Tim 2,5.
B Joną; Jonas Krikštytojas; Jn 1,1–14.
C Cytat nie został ustalony.
D 1 Tm 2,5.
E Jana; Jan Chrzciciel; J 1,1–14.

1 Err. Powinno być „Cʒwártą".
2 „tuo metu".
3 Err. Brak spacji między wyrazami; powinno być „ʒàtrʒymał Bogá".
4 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

nupełny / bet dungaus karaliſte[A].

PVNKTAS II.

Annus imperij Ceſaris quid inſinuet?

Aprašimas skayćiaus metu Cieſoriaus, ko mus mokia?

1. Chriſtum iam veniſſe in mundum[.]

Non auferetur ſceptrum de Iuda. Gen: 49. V. 10.

1. IOg Chriſtus Iʒganitoias mu{ſ}u / iau ataio tan ſwietan / pagal pranaśiſte Iakubo[B] Patriarchos. ‹Ne bus «tieg» atimta łaʒda iʒ Iudos[C] /› ‹net atays / kuris turi but atsiuſtas›[D]. Kayp butu taris / patołay pateks karaliſte per łaʒdu aba rikßty paʒimeta / pakołay atays Chriſtus. Iog tadu ta łaʒda tay ira karaliſte 3idu / iau iiemus buwo atimta ir Cieſoriuy tekus / kuris iu ing kieturias dalas perſkire / ir kiekwenay t{i}kru waldʒiotoi dawe. Iʒ ćia rayßkiey paſirode kad iau iʒsipiłde metas ataygos Wießpaties Chry-

reśćie byli ʒáſłuʒyli / álé kroléſtwo niébiéſkie[E].

PVNKT II.

Opisánie roku panowania Cesàrskiego czego nas vczy?

1. Iʒ Chryſtus 3báwiéciel náß iuʒ prʒyßédł ná ten świát / według proroctwá Iakubá[F] Pátryárchy. ‹Nié bedʒié «práwi» / odięte bérło od Iudy[G] /› ‹aʒ prʒyidʒié / który ma być poſłan›[H]. Iákoby rʒékł póty bedʒié trwało kroleſtwo prʒéʒ bérło ábo róʒgę ʒnámiónowáne / póki nie prʒydʒie Chryſtus. Iʒ tédy to bérło / to iéſt króléſtwo 3ydowſkie iuʒ i{m} było odięte / y Ceſarʒowi śię doſtáło / ktory ié ná cʒtery cʒęśći roʒdʒié{l}ił / y kaʒdey pewnego władʒcę dał. 3tąd śię wyraʒnié pokaʒało / ʒé śię iuʒ wypélnił cʒas prʒy-

A Mt 3,2.
B Jokūbo; Jokūbas, patriarchas; Pr 49,10.
C Judo; Judas, patriarcho Jokūbo sūnus; Pr 49,10.
D Pr 49,10.
E Mt 3,2.
F Jakuba; Jakub, patriarcha; Rdz 49,10.
G Judy; Juda, syn Jakuba; Rdz 49,10.
H Rdz 49,10.
1 Err. Powinno być „Aduentu".

Chryſtaus ſwietan apra⸗śitas nuog Patriarchos ßwynto: Ir todryn ture⸗io Chryſtu ʒiday pri⸗imt aʒu tikru ſawo Me⸗ſiośiu.

2. Apraśimas metu / ir wienos waldʒios Cieso⸗riaus / kuris pats wie⸗nas wießpatawo vnt ſwieto / rode monarchiu aba karaliſty Chriſtaus / kuris tureio pats wienas wiſu karalisćiu ir kara⸗lu to ſwieto but karałum[1] / ir vmʒinay wießpataut ſawo karaliſtey / kayp tikras monarcha aba wienowałdis[2]. Io kara⸗{l}iſte tay ira Baʒnićia tu⸗reio wiſas karaliſtes ſa⸗wiſp ſurinkt / prawiſt / nuſipłatint ir wiſus kra⸗ßtus ʒiemes aba wiſu ſwietu aʒuimt ir apka⸗bint. ⌜Tay Danielis[A] pra⸗naßas apraśie toligiby maʒo akmenelo / kuris ſtułpu aba ſtiebu iʒ tułu rudu nulietu / wiſas ſwie⸗

prʒyśćia Pánà Chriſtu⸗sa ná świát / opisány od Patriárchy świętego. A prʒéto[×] miéli ʒydowié prʒyiąć Chryſtusà ʒa prawdʒiwego ſwego Me⸗ſiaßà.

2. Christi regnum fore monarchicum[.]

2. Opisánie roku y ie⸗dnowładʒtwá[×] Cesárʒà / ktory ſam ieden páno⸗wał na świéćié pokaʒo⸗wáło monárchią ábo kró⸗léſtwo Chryſtusa / który ſam iéden wßytkich kró⸗łeſtw y królów té[o] świátá miał być królem / y wié⸗cʒnié pánowáć w ſwoiem kró{l}éſtwie / iáko praw⸗dʒiwy mónárchá ábo ie⸗dnowładʒca[×]. Iégo kró⸗léſtw o[3] / to ieſt kośćiół / miał wßytkie króléſtwà do siebié ʒébráć / roʒ⸗krʒewić / roʒßerʒyć śię / y wßytkie kráié ʒięmié ábo wßytek świát ʒáiąć y ogárnąć. ⌜To Daniel[B] prorok opiſał podobień⸗ſtwem máłego kámyß⸗cʒkà / który ſłup ʒ roʒ⸗maitego krußcà vlány / wßy⸗

A Danielius (Danielis), Danieliaus knygos pagrindinis veikėjas; Dan 2,31–35.
B Daniel, główny bohater Księgi Daniela; Dn 2,31–35.

1 Err. Turi būti „karalum".
2 Err. Turi būti „wienowaldis".
3 Err. Zbędny odstęp przed „o"; powinno być „kró=léſtwo".

133 Niedʒielę Adwentu.

Abſciſſus eſt lapis ſine manibus. Dan: 2. V. 34.

ſwieto karaliſtes ʒinkli⸗nunti / ſutrupinys ir ſu⸗dułkinys[1] ‹tapo didʒiu kał⸗nu / ir wiſa ʒieme aba ſwietas iuo piłnas ſto⸗ios›˥[A]. Tas akmenelis Chri⸗ſtu Wießpati ir io kara⸗liſty aba baʒnićiu ʒin⸗klino / kuri ſutrupino kitas karaliſtes / tay ira wiſokias iu piktibes pa⸗gadino / iʒnaykie paga⸗nißkas pakłaydas / iʒ⸗mokie paʒint tikro Die⸗wo / ir tikiet priderunćiey ape ii / ape duśiu nemi⸗riby / ape vmʒinu kara⸗liſty gieriemus / ape vm⸗ʒinu prapulti ir paſkun⸗du piktiemus ſugatawi⸗tu. Ir teyp wienas ka⸗ralus / wienas monarcha karalauia vnt wiſo ſwie⸗to Chriſtus. Tay buſiunt moſte Ewangeliſta / kad apraśie monarchiu aba wienowaldiſty Cie⸗ſoriaus.

3. Deum attentum eſſe in computan-dis annis regum in horologio pro-uidentiæ ſuæ.

3. Kad girdi ſkayćiu me⸗tu wießpatawimo Cie⸗
ſo⸗

wßytkiego śwátá kró⸗léſtwá ʒnácʒący / ſkru⸗ßywßy y w proch roʒſy⸗pawßy / ‹ʒſtał śię wiélką gorą / y wßytká śię ʒię⸗mia ábo świat nim ná⸗pełnił›˥[B]. Ten kámyßcʒék Chriſtusá Páná y iego króleſtwó ábo kośćiół ʒnácʒył / ktory ſkrußył inße króléſtwá / to ieſt wßélákie ich ʒłośći× ʒép⸗ſował / wynißcʒył po⸗gańſkie błędy / naucʒył ʒnáć prawdʒiwego Bó⸗gá / y wiérʒyc prʒyſtoy⸗nié× ó nim / o duß nié⸗śmiertélnośći / o wie⸗cʒnem króléſtwié do⸗brym / o wiécʒney ʒgubié y potępieniu ʒłym ʒgoto⸗wánem×. I tak ieden Krol / ieden monarchá króluié ná wßytkim świé[⸗]ćié Chryſtus. Iʒ to ták byc miało Ewániéliſtá nátraćił× / gdy opiſał mo⸗nárchią ábo iédnowładʒ⸗two× Cesárſkie.

3. Gdy ſłyßyß licʒbę lat pánowánia Cesárſkiego /
roʒ⸗

A Dan 2,35.
B Dn 2,35.
1 Err. Turi būti „ſu=dulkinys".

ſoriaus / muſtik ſaw / kad
Diewas ſu rupeſciu di⸗
dʒiu daboias karalums
tos ʒiemes / skayto metus
iu karalawimo / dienas / ir
vnt ʒiegoriaus apiwayʒ⸗
dos ſawo wiſadu weyʒdi /
iey metay ir wałundos
iu wießpatawimuy pa⸗
ʒimetos iau praßoko ir
paſibaygie / ergu dabar
at{l}iekt kiek iʒ iu / buk⸗
tay metu buk wałundu
ir momentu / kurie kad
iau wisi ſukaks ir iʒſi⸗
pildis / akies mirkterei⸗
my i{ʒ} karaliſciu ſawo
bus iʒwariti / a kiti iu
wieton / nuog Diewo pa⸗
ſkirti / iſtos. Teyp skay⸗
tome ape anu Baltaʒaru[A]
karalu. ‹Paſkayte «tieg»
Diewas karaliſty tawo /
«tay ira metus karaliſtes
tawo» / kuriu iog gałas
buwo atais›[B] / ⸢toygi naktiy /
kurioy tay iam paſakie
Danielis[C] pranaßas bu⸗
wo aʒumußtas / ir tuo⸗
iaus kitam karaliſte te⸗
ko⸣[D]. Iʒ ćia mokſłas ir ka⸗
ralums

roʒbierʒ[x] ſobie / ʒe Bóg
ʒ wielką pieczą[x] prʒypa⸗
truie ſię Królóm ʒię⸗
ſkim/ liczy lata ich kró⸗
lowániá / dni y godʒiny /
y ná ʒegar opátrʒności
ſwoiey ʒawʒdy[x] pátrʒy /
ieśli latá y godʒiny pa⸗
nowániu ich naʒnaczó⸗
ne[x] iuʒ prʒeßły y ſkónczy⸗
ły ſię / czyli ieſczé ʒoſtaie
co ʒ nich / bądʒ to lat /
bądʒ godʒin / bądʒ mo⸗
mentów / które gdy iuʒ
wßytkie dóydą y wypeł⸗
nią ſię / we mgnieniu
oká ʒ kroleſtw ſwoich
będą wypędʒeni á inni
ná ich mieśce[1] od Boga
náʒnáczeni[x] / naſtąpią. Tak
czytamy o ónym Baltá⸗
ʒárʒe[E] Krolu. ‹Policʒył[2]
«práwi» Bóg Króléſtwo
twoie / «to ieſt lata kró⸗
leſtwá twego» / ktorych
ʒe był koniec prʒyßedł›[F] /
⸢teyʒe nocy / ktorey to ie⸗
mu powiedʒiał Daniel[G]
prorok / był ʒábity / y
ʒáraʒ ſię drugiemu kró⸗
leſwo doſtało⸣[H]. Ʒ{t}ąd
nauká

Numerauit DEVS regnum tuum. Daniel. 5. V. 26.

A Belšacarą; Belšacaras (Belšazaras); Dan 5.
B Dan 5,26.
C Danielius (Danielis), Danieliaus knygos pagrindinis veikėjas; Dan 5.
D Dan 5,30–6,1; BSV Dn 5,30–31.
E o Baltazarze; Baltazar; Dn 5.
F Dn 5,26; BW Dn 5,26–27.
G Daniel, główny bohater Księgi Daniela; Dn 5.
H Dan 5,30–6,1; BW Dn 5,30–31.
1 „miejsce".
2 „Policzył".

ralums patiemus / ir iu wałdonams. Karalums idant ſu Diewo baymy karaliſtes ſawo waldʒio⸗tu / ſergiedamies paſipu⸗timo / ſmarktibes / netey⸗ſibes ir kitu praʒungu / kurios tokioy wireſnibey pripuoła ir tinkaſi: at⸗mindami iog ne wiſadu bus karalums / bet pa⸗tołay / pakołay / Diewas paſkire. Wałdonams i⸗dant iu kłauſitu / gar⸗boy iuos turetu / wiſa kas iiem{u}s priguli / iʒ⸗pilditu. Nes kayp Apa⸗ßtałas mokia: ‹ner{á} wal⸗dʒios tiktay nuog Diewo›[A]. Płaćiey tinay ku ira kalti wałdonay ſawo Wießpatiemus / apraßo.

Non eſt <> poteſtas niſi à DEO. Rom: 13. V. 1.

4. Ne tiktay karalu / bet ir ki{e}kwieno ʒmo⸗gaus metus pagiweni⸗mo vnt to ſwieto turi Diewa paſkaytitus / ſk{a}yćiauſp iu ne tik⸗tay metu / bet ir wałun⸗dos niekas ſaw pridet / ney iłgiaus[1] ir tołaus[2] ſa⸗wo

4. Cuiuſuis hominis computari annos vitæ præſentis.

nauká y królom ſ{á}mym / y ich poddánym. Kró⸗lóm / áby ʒ boiáʒnią Bo⸗ʒą króléſtwá ſwoié ſprá⸗wowáli˟ / ſtrʒégąc śię nádętośći˟ / okrućień⸗ſtwa / nieſpráwiédliwo⸗śći / y inßych prʒéſtępſw które w tákiem prʒéło⸗ʒeńſtwié˟ prʒypadáią ytrá[⸗]fiáią śię: pómniąc iʒ nié ʒáwßé będą krolami / álé póty poki Bóg ʒamiérʒył. Poddánym / aby ich ſłu⸗chali / w vcʒćiwośći ie miéli / wßytko / co im prʒynáléʒy˟ wypełnili. Bo iáko Apoſtoł vcʒy / ‹nié⸗maß władʒey tyłko od Bogá›[B]. Sʒeroko tám / co powinni˟ hołdownicy˟ pa[⸗]nóm ſwoim / opiſuie.

4. Nié tylko królów / álé y káʒdego człowiéká latá pomießkánia˟ ná tym świéćié / má Bóg poli⸗cʒóne / do licʒby ich nié tyłko roku / álé y godʒi⸗ny nikt ſobié prʒydać˟ / áni dłuʒey y dáłey wieku ſwego prʒećiągnąc y ná iedno

A Rom 13,1.
B Rz 13,1.

1 Turi būti „ilgiaus“.
2 Turi būti „tolaus“.

wo vmʒio pratiſt / ir vnt
wieno pamoſtimo aba
moſteroimo[1] ne gal. ‹Pa⸗
ʒimeiey eʒias / aba rube⸗
ʒius io / kurie praʒing⸗
ti ir praßokti ne gal but›[A].
Dabar ir tam reykia da⸗
botis / kad raßty kartays
neſiſkayto metay piktay
iʒgayśinti nuog karalu /
ir nuog kitu ʒmoniu pa⸗
ładusiu. ⸢Teyp ſkaytome
ape Sauli[B] karalu / kuri
raßtas ſako dweis metus
karalawusi vnt Iſraelo[C] /
à kitur kieturias deśimtis
metu karalum buwuſi⸣.
Regisi ćiá ʒodʒiuoſe ra⸗
ßto eſſunti prießtarte
ape tuig[2] ir wienu day⸗
ktu. Bet ne prießtarau⸗
ia ſaw raßtas ßwyntas
{t}ami. Nes kad biło dwe⸗
is buwuſi metus kara⸗
lum Sauli[D] / ißmano gie⸗
ray ir ßwyntay wießpa⸗
tawuſi pagal Diewo no⸗
ro / ir todryn wertus ſun⸗
ti tuos metus io / ſkay⸗
ćiaus pokim Diewo. Kad
wel kitur kieturias de⸗
śimtis

iedno mgnienie nie możė.
‹Ʒamierʒyłes miedʒé[×] ȧbo
grȧnicé iégo / które prʒe⸗
ſtąpione być nie mogą›[E].
Ieſcʒé y to trʒéba vwa⸗
żyć[×] / ʒé śię w piśmié pod⸗
cʒas[×] nie łicʒą łatȧ[3] ʒlé
ſtrawióne[×] od królow /
y od innych ludʒi roſpu⸗
ſtnych. ⸢Tȧk cʒytamy o
Saulu[F] Krolu / o ktorym
piſmo powiȧda / ʒé dwie
lèćié królował / nad I⸗
ʒráèlem[G] / à indʒiey cʒter⸗
dʒiéśći lat królem był⸣.
Ʒda śię tu być w ſło⸗
wiech piſmȧ prʒéćiwność[×]
o teyʒe y iedney rʒècʒy.
Lécʒ nié ſprʒéćiwia śię[×]
ſobie piſmo ſwięte w tem.
Bo gdy mowi / ʒe dwié
lećié był Królem Saul[H] /
roʒumie ʒé dobrʒé y świą[⸗]
tobliwié pȧnował / wé⸗
dług Boſkiey woley / y
prʒèto godne były te lȧ⸗
ta iego / licʒby[×] prʒed Bo⸗
giem. Gdy ʒaś indʒie[×]
cʒterdʒieśći lȧt licʒy ie⸗
go królėſtwȧ weſpoł[×] y ʒ
onymi dwiemȧ / tedy nie
chwali

Conſtituiſti termino[4] eius, qui præteriri non poterunt. Iob: 14. V. 5.

Impiè viuentium interdum annos, non numerari in ſcriptura.

1. Reg: 13. V. 1.

Act. 3. V. 21[I].

A Job 14,5.
B Saulių; Saulius, karalius, Kišo sūnus; 1 Sam 13,1; Apd 13,21.
C Izraelio; Izraelis; 1 Sam 13,1.
D Saulių; žr. išnašą „B".
E Hi 14,5.
F o Saulu; Saul, król, syn Kisza; 1 Sm 13,1; Dz 13,21.
G Izraelem; Izrael; 1 Sm 13,1.
H Saul; zob. przypis „F".
I BSV Act 13,21.
1 Greičiausiai „moſtereimo".
2 Turi būti „tugi".
3 „lata".
4 Err. Turi būti „ter-minos"; plg. BSV Iob 14,5.

Puer centum annorum morietur. Iſa. 65. V. 20. Nos nati ⇔ deſiuimus eſſe. Sap. 5. V. 13.

šimtis ſkayto io karaliſtes draugie ir ſu anays dweieys / tad ne giria ćia / kayp daro pirmoy wietoy wadindamas ii wayku wienu metu del nekaltibes ir gieribes io / kuriu aʒułaykie per dweis metus / potam papiko / kayp ʒinoma ira. ⌜Teypagi ir Iobas[A] gieydʒia idant ta diena / kurioy praſideio nuſideimy / ne butu nuog Diewo ſkaytita terp dienu / idant butu aʒumirśimy⌝[B]. ⌜Teyp raßty ʒilis šimto metu wad[i]naſi wayku / del to / iog teyp iłgay giwendamas / nieko giero ne dare⌝[C]. Ir pàtis piktadeios iʒpaʒiſta tu tieſu. ‹Mes vʒgimi tuoiaus palowem but›[D] / iʒgayßome / ne tureiom metu.

chwali tu / iàko cʒyni nà pierwßem miéyſcu / ʒowiąc go dʒiéćiną iednego roku dla niéwinnośći y dobroći iego / ktorą ʒá[ſ]chował prʒéʒ dwié léćié / potem śię ʒépſował / iàko iéſt wiádómo. ⌜Tákʒé y Iob[F] ʒąda / áby ten dʒień / ktorego śię pocʒął w grʒechu / nié był od Boga licʒóny miédʒy dniàmi / ʒéby był w ʒápómnieniu⌝[G]. ⌜Ták w piśmié ßédʒiwy[×] ſtolétni ʒo[ſ]wie śię dʒiećięciem / dla tégo / ʒé ták długo ʒyiąc / nic dobrego nié cʒynił⌝[H]. I sámi ʒłocʒyncé wyʒnawáią tę prawdę. ‹My vrodʒiwßy śię ʒáraʒ prʒéſtáliśmy być›[I] / ſpéʒłiśmy[×] / nie miéliśmy lat.

PVNKTAS III.

Cur Ioannes vocem ſe appellauerit.

Kodryn Ionas[E] S. ſawi bałſu ſzaukiunćio pramine.

I. IOg per ii Diewas S tie-[1]

PVNKT III.

Czemu Ian[J] S. śiebie głoſem wołàiącego nazwał?

I. Iʒ prʒéʒ niego Bóg S oćiec

A Jobas, Jobo knygos veikėjas; Job 3.
B Job 3.
C Iz 65,20.
D Išm 5,13.
E Jonas Krikštytojas; Jn 1,23; Lk 3,4; Mt 3,3.
F Hiob, główny bohater Księgi Hioba; Hi 3.
G Hi 3.
H Iz 65,20.
I Mdr 5,13.
J Jan Chrzciciel; J 1,23; Łk 3,4; Mt 3,3.
1 Kustodas nesutampa su 138 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.

tewás.[1] ʒodi ſawo tami ſwieti priimtoi ʒmogi⸗giſtey[2] kitiemus ʒmone⸗mus o ipaćiey ʒydamus apreyßkie / kayp mes ʒo⸗di śirdiy eſſunti ir nie⸗kam ne regimu apſako⸗me ir rodʒiame. ‹Taſay «tieg» ataio vnt ſwiećiimo adunt świećiimu iʒduo⸗tu ape świeſyby›[A] / tay ira ape Chriſtu.

2. Bałſas prałynkia ʒo⸗di śirdies / kuri kas kłau⸗ſidamas ſawimp pradeſt tureti. Nes taſay kuris kałba bałſu kitam / iau ißmanidamas ir tureda⸗mas ʒodi śirdiy ſawo kałba / o taſay kuris kłau[ſ] ſo / ne tuoiaus ißmano wiſa / ku girdi / ir todryn ne tuoiaus ʒodis ßirdiy io praſideſt. Teyp Ionu[B] s. kayp bałſu girdeio ir regieio ʒyday / o potam pa{ʒ}ino Chriſtu Die⸗wo ʒodi aba Diewo ſunu kuri iau paʒinis Ionas[C] ßwyntas iiemus apſaki⸗neio

oćiéc ſłowo ſwoié.[3] abo ſyná ſwego ná tym ſwie⸗ćie w prʒyietem cʒłowie⸗cʒeńſtwié innym lu⸗dʒióm / á oſobliwié[×] ʒydóm obiawił / iáko my ſłowo ſerdécʒne y nikómu nié widome[×] opowiadamy / y pokáʒuiemy. ‹Ten «práwi» prʒyßédł ná świadéc⸗two / áby świádéctwo wydał o świátłośći›[D] / to ieſt o Chryſtuśié Panie.

2. Głos vprʒedʒą ſłowo ſerdécʒne / które kto ſłu⸗cháiąc w ſobié pocʒyna mieć. Bo ten ktory mó⸗wi głoſem innemu / iuʒ roʒumiéiąc y máiąc ſło⸗wo w ſercu ſwoiem mo⸗wi / á ten ktory ſłucha⸗nié ʒáraʒ roʒumie wßyt⸗ko co ſłyßy / y dla te⸗go nié ʒáraʒ śię w ſercu iégo ſłowo pocʒyna. Tak Iana[E] s. iáko głos ſłyßé⸗li y widʒiéli ʒydowie / á potym poʒnáli Chryſtu⸗ſá Páná Boſkie ſłowo / ábo ſyná Boʒego / ktróre⸗go iuʒ Ian[F] święty po⸗ʒnawßy

1. Quia per eum Deus verbum incarnatum Iudæi{s} manifeſtauit.

Venit <> vt teſtimonium perhiberet de lumine. Ioan. 1. V. 7.

2. Quia vt vox præ[-]cedit verbrm[4] mentis reſpectu audiertis[5]: ita Ioannes Chriſtum præceſſit[.]

A Jn 1,7.
B Joną; Jonas Krikštytojas; Jn 1,23.
C Jonas Krikštytojas; Jn 1,24–27.
D J 1,7.
E Jana; Jan Chrzciciel; J 1,23.
F Jan Chrzciciel; J 1,24–27.

1 Err. Nereikalingas taškas.
2 Err. Turi būti „ʒmogi=ſtey".
3 Err. Zbędna kropka; por. też tekst litewski.
4 Err. Turi būti „verbum".
5 Err. Turi būti „audi-entis".

neio ir pirßtu rode.

znawßy im opowiádał / y palcem pokáʒował[.]

3. Licet vox ſi{t} prior verbo reſpectu audientis: tamen verbum priùs eſt voce reſpectu dicentis. &c.

3. Norint pirma ira bałſas n{e}gi {ʒ}odis tump / kuris girdi: wienok taſay ʒodis pirmiaus ira śirdiy kałbunćio: ⌜Teyp pirm Iono[A] kayp bałſo / Diewo ſunus aba Diewo ʒodis buwo nuog vmʒiu⌝.

3. Acʒ[×] wprʒod[×] ieſt głos niʒli ſłowo w tym / który ſłyßy: iédnák to ſłowo pierwey iéſt w ſercu mówiącego: ⌜ták prʒed Ianem[D] iáko głoſem / ſyn Boʒy / ábo ſłowo Boʒe było od wieków⌝.

4. Quia vox in turba non percipitur articulatè: Ita Ioannem non omnes intellexerunt.

4. Bałſo ne ißmano ʒmones iki gału ir wiſo / terp minios didʒios: teyp Ionas[B] ßaukie / bet ne gieray iʒgirdo ir ne wiſi permane ii.

4. Głoſu nié roʒumiéią ludʒié dokóńcá y wßytkiego / miédʒy {t}łußcʒa[×] wielką wołáiącego: ták Ian[E] wołał / álé go nié wßyſcy dobrʒé vſłyßéli y ʒroʒumieli.

5. Quia voci in deſerto præcipuè, reſpondet Echo. ita[1] Ioanni prædicanti non pauc{i} crediderunt.

5. Kayp bałſuy / ipaćiey girioy atſiliepia Echo[2] / tay ira kitas bałſas / atßokdamas / ir kayp butu ſugriʒdamas ing ßaukiunti / nuog tu medʒiu aba vołu vnt kuriu puoła[.] Teyp Ionuy[C] ßwyntam ßaukiunćiam kayp bałſuy atſiliepe ne ma{ʒ}a tu / vnt kuriu anas ßauke / ir kłauſe io / ir dare tay / ko mokie / kayp raßo Lukoßius

5. Iáko głoſowi / áʒwłáßczá w pußcʒy[×] oʒywa śię Echo / to iéſt inßy głos / odſkákuiąc y iákoby wracáiac śię do wołáiącego odtych drʒew ábo ſkał / ná ktore pada. Ták Ianowi[F] świętemu wołáiącemu iáko głoſowi oʒywało się nie mało tych / ná ktore ón wołał / y ſłuchali go / y cʒynili to / cʒégo náucʒał / iáko pißé

A Jono; Jonas Krikštytojas; Jn 1,23.
B Jonas Krikštytojas; Jn 1,23.
C Jonui; Jonas Krikštytojas; Jn 1,23.
D Janem; Jan Chrzciciel; J 1,23.
E Jan Chrzciciel; J 1,23.
F Janowi; Jan Chrzciciel; J 1,23.
1 Err. Turi būti „Ita“.
2 Lot.; liet. „aidas“.

koßius[A] Ewanieliſta. ‹Ir
kłauſes «tieg» nuog io mi⸗
nios taridamos. Ku da⸗
riſime?›[B] ‹Ataio ir muytini⸗
kay krykßtitus / ir tare⸗[1]
iop. Mokitoie ku dari⸗
ſime?›[C] ‹Kłauſes nuog io ir
karieywiey taridami. ku[2]
dariſsime ir mes?›[D] Girdi
kayp tam bałſuy atſilie⸗
pe bałſas tułu nuſide⸗
ieiu gieydʒiunćiu iʒpildit
tay / ko Ionas[E] s. nuog
iu ſawo ßaukſmu noreio
daſißaukt.

S. Baſilius[F] ir Didy⸗
mus ſeptinis bałſus Iò⸗
nuy[G] priraßo iʒ pſalmo.
1. ‹Bałſas› buwo ‹vnt
wundenu Ionas›[H] / kad
pas Iordanu[I] mokie tu⸗
łas ʒmones.
2. ‹Bałſas drutibey› / kad
twirtay apſakineio gay⸗
łeimu aʒu nuſideimus /
ir nuſideieius ſunkiey
bare.
3. ‹Bałſas didibey› / kad
didy dawe atſakimu apie
Chri⸗

piße Lukaß[J] Ewániéli⸗
ſtá. ‹I pytáły śię «práwi»
tłußcʒe[×] od niego mo⸗
wiąc. Co będʒiem cʒynic?›[K]
‹Prʒyßli y célnicy krʒ{ć}ić
śię / y rʒékli do niégo.
Naucʒyćiélu co bedʒiem
cʒynić?›[L] ‹Pytáli śię od nie⸗
go y ʒołnierʒe mówiąc.
Co y my bedʒiem cʒynić?›[M]
Słyßyß iako temu głoſo[⸗]
wi oʒwał śię głos mno⸗
gich[×] grʒeßnikow / ʒądá⸗
iących wypełnić to / cʒe⸗
go śię chćiáł Ian[N] s.
ſwym wołániem od nich
dowołáć.

S. Báʒyli[O] y Dydym
śiedm głoſów prʒypi⸗
ſuią s. Iánowi[P] ʒ pſalmu.
1. ‹Głos› był ‹nád wodá⸗
mi Ian›[Q] / gdy wedle Ior⸗
danu[R] naucʒał roʒmaite
ludʒie.
2. ‹Głos w mocy› / gdy
ſtátecʒnie[×] prʒepowiádał
pokutę ʒá grʒechy / y
grʒeßniki ćięßko gró⸗
mił.
3. ‹Głos w wielmoʒno⸗
śći› / gdy wielmoʒną dáł
od⸗

Interrogarũt[S] eum turbæ, publicani, milites. Quid faciemus. Luc. 3. V. 10. 11. 12. 13. 14.

Septem voces S. Ioanni à S. Baſilio accommodantur ex pſ. 28.

1. Vox ſuper aquas.

2. Vox in virtute.

3. Vox in magnificentia.

A Lukas, evangelistas; Lk 3,10–14.
B Lk 3,10.
C Lk 3,12.
D Lk 3,14.
E Jonas Krikštytojas; Jn 1,23; Lk 3,4; Mt 3,3.
F Bazilijus Didysis (gr. Ἅγιος Βασίλειος ὁ Μέγας; apie 329–379); Ps 29; BSV Ps 28; PS I 140–141 p. remtasi ir cituota: Basilius Caesariensis Episcopus. *Homilia in Psalmum XXVIII.*
G Basilius Caesariensis Episcopus; žr. išnašą „F“.
H Jonas Krikštytojas; Mt 3,11; Lk 3,16; Jn 1,26.
I Jordaną; Jordanas; Mt 3,6.
J Łukasz, ewangelista; Łk 3,10–14.
K Łk 3,10.
L Łk 3,12.
M Łk 3,14.
N Jan Chrzciciel; J 1,23; Łk 3,4; Mt 3,3.
O Bazyli Wielki (gr. Ἅγιος Βασίλειος ὁ Μέγας; ok. 329–379); Ps 29; BW Ps 28; w tekście PK I 140–141 aluzje i cytacje na podstawie homilii Bazylego Wielkiego *Homilia in Psalm XXVIII*; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „F“.
P Bazyli Wielki; zob. przypis „O“.
Q Jan Chrzciciel; Mt 3,11; Łk 3,16; J 1,26.
R Jordanu; Jordan; Mt 3,6.
S BSV Lc 3,10: „interrogabant“.
1 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
2 Err. Turi būti „Ku“.

141 Niedȝielę Adwentu

Chriſtu / ⌜daridamaſis ne wertu koiump io pult ir iȝrißt ſikßnely ćierewiku io⌝[A].

4. Vox confringentis cedros.

4. ‹Bałſas łauȝus Cedrus[1]› / kad didȝiauiunćiu ſirdis ȝiemino / ir iudeio iuos ſkaudȝiey del aukßtibes.

5. Vox intercidentis flammam ignis.

5. ‹Bałſas perſkirius ir iȝmetus liepſnu vgnies› / kad {ȝ}odȝieys grauſmingays grumȝde piktadeiomus / bayſu Diewo ſudu apſakidamas / ⌜ir Herodiep[B] biauribes vgni giese⌝.

6. Vox concutientis deſertum Cades.

6. ‹Bałſas ſukratus ir pawiſkinus giriu Kádes[C]›. Kad ne tiktay ȝodȝieys / bet ir ßwyntibes paweykſłu / kitus ßwyntibeſp ragino ir priwadȝioio.

7. Vox præparantis ceruos.

7. ‹Bałſas pririnkus aba patoginus elnius›. Tay dare Ionas[D] / kad mokie kayp tureio nuſideieiey gayłetis aȝu nuodemes / ir ſunumis Diewo per gayłeimu vȝgimt.

odpowiedȝ o Chryſtuśie / ⌜cȝyniąc śię niegodnym vpaść do nog iego / y rozwiąȝać rȝemyk v trȝewiká iego⌝[E].

4. ‹Głos łamiący Cedry› / gdy hárdych ſercá poniȝał / y oſtro ie ſłowy karał dla pychy.

5. ‹Głos roȝmiátáiący płomień ogniſty› / gdy ſłowy ogromnemi[×] groȝił ȝłocȝyńcom / ſtráßliwy Boȝy ſąd opowiádáiąc[×] / y w Herodȝie[F] wßetecȝny[×] ogień gáśił.

6. ‹Głos ȝátrȝaſáiący pußcȝa[×] Kádes[G]› / gdy nie tylko ſłowy / ále y prȝykładem świątobliwośći / innych do świątobliwośći nápominał y prȝywodȝił[×].

7. ‹Głos prȝygotuiący łánie›. To cȝynił Ian[H] / gdy náucȝał / iáko mieli grȝeßnicy pokutowáć ȝą grȝechy / y ſynámi Boȝymi prȝeȝ pokutę śię rodȝić.

A Mk 1,7; Lk 3,16.
B Erodas; Mt 14,1–12; Mk 6,17–29.
C Kadešo tyrai (dykuma); Ps 29,8; BSV Ps 28,8.
D Jonas Krikštytojas; Lk 3,1–18.
E Mk 1,7; Łk 3,16.
F w Herodzie; Herod; Mt 14,1–12; Mk 6,17–29.
G Kadesz; osada i oaza zlokalizowana na pustyni Zin; Ps 29,8; BW Ps 28,8.
H Jan Chrzciciel; Łk 3,1–18.
1 „kedrus".

PVNKTAS IV.

Ape reykału priſirinki-mo Sakramentop gay-liſtos.

Neceſſariam eſſe diſpoſitionem ad Sacramentum Pœnitentiæ.

1. Conſtat id ex natura.

1. Aſay reykałas gal paſirodit iʒ prigi⸗mimo pati{e}s. Nes regi⸗me kiekwienu dayktu da⸗runti kitu ſaw toligu / ne pirma darunt / net io priepuolibes ſaw prie⸗ſingas pagadins / ir ſaw priderunćias inderins. Kayp tay rayßku vgniy / kuri ne pirmiaus aʒude⸗ga medʒiu / net i{ʒ}dʒio⸗wins iump ßłapiby / ʒa⸗liby / ir ßalti / ir kitas priepuo{l}ibes / kurios prie[⸗]ſinaſi ios prigimimuy / tay padarius / tuoiaus iʒ medʒio daro vgni.

2. Ex arte.

2. Rodʒiaſi taſay reyka⸗łas iʒ dayłes / kuri neg{a}l figuros materioi kokioi padarit / tiktay ſenu pa⸗gadinus. Kayp tay regiet war⸗

PVNKT IV.

O potrzébié przygoto-wánia śię do Sakrá-mentu pokuty.

1. Tá potrʒébá może śię pokáʒáć ʒ prʒyrodʒenia× samego. Abowiem widʒimy ká{ʒ}dą rʒécʒ cʒyniąca inßą ſobié podobną / ʒé nie pierwey cʒyní / áʒ iey prʒypádłośći× ſobie prʒé⸗ćiwne× ʒépſuié / y ſobie prʒyʒwoite× wprowádʒi. Iako to iáwno w ogniu / który nié pierwey ʒápa⸗la dréwno / áʒ w nim wyſußy mokrość× / ſu⸗rowość / y ʒimno / y in⸗ße prʒypádłośći× / które śię ſprʒéćiwiáią iégo prʒyrodʒeniu× / to vcʒy⸗niwßy / nátychmiaſt ʒ dréwná cʒyni ogień.

2. Pokáʒuié śię tá po⸗trʒébá ʒ rʒemiosłá / które nie może ſigury w maté⸗ryey iákiey vcʒynić / tyl⸗ko dawną ʒépſowawßy. Iako

143 **Niedźielę Adwentu.**

py[1] / kad vntay kartays łeia ii iž pucžkos / kuris negal but nulietas / net figura pucžkos per ſutirpimn[2] bus atmaynita.

Iáko to widźieć śię daié w dźwónié / gdy go owo[×] podczás[×] léią z dźiała / który nie możé być vlány / áż figurá dźiáłá przéz roztopienie będźié odmienióna.

3. Exemplis hominum.

3. Iž páweykſło / kuri žmones terp ſawis ažułayko. Nes newienas[3] ipa[-]ćiey iž did{ž}iunu namuoſ{n}a ſawo ne priima karalienes / aba kitos ſkaiſtós wieśnios / iey iu ne ižkuops / ir kayp pridera vnt priemino[4] tokiu perſunu ne priredis.

3. Z przykładu / który ludźié miédzy ſobą zàchowuią. Abowiem zaden á zwłaßcżá zwiélmożnych pànów nié przyimuié Krolowey do dómu ſwego / ábo inney zacney gośćiey / ieśli go nié wychędożÿ[×] / y iáko przyſtoi ná przyięćie tàkich oſób nié przygotuié.

4. Ex exempl{o} Dei.

4. Iž paweykſło paties Diewo / kuris negi žmogu karalum ir wießpatim paſtate / pirma namus iam gražus ir iždabintus / tay ira tu ſwietu padare / ir potam ii iuoſna vnt giwenimo ir wießpatawimo iwede. ⌜ir[5] pats Diewas ne pirma paſirode bažnićioi Salamano[A] / negi buwo tobułay padarita ir pabaigta.

4. Z przykłádu sámego Bogá / który nižli[×] człowiéká królem y pánem poſtánowił / pierwey mu dóm piękny y ozdobny / to iéſt ten świat vczynił / á potem go do niégo ná mießkánie y pánówánie wprowádźił. ⌜I ſam Bóg nié pierwey śię pokazał w kośćiélé Sałómónowym[B] / aż był doſkonálé vczyniony

A Saliamono; Saliamonas; 1 Kar 8; BSV 3 Rg 8.
B w Salomonowym; Salomonowy; 1 Krl 8.

1 Err. Turi būti „warpy".
2 Err. Turi būti „ſutir=pimu".
3 „ne wienas".
4 Err. Turi būti „priemimo".
5 Err. Turi būti „Ir".

gta⌝. Iȝ tu dayktu ik śio⸗ łey paminetu / kiekwie⸗ nas gal pigai ſupraſt / kayp reykiamas ira pri⸗ ſirinkimas Sakramen⸗ top gayliſtos. ⌜Nes ȝ̇mog[9] nuſideis ira kayp me⸗ dȝ̇ias ȝ̇alas ir ßłapias⌝[A] [et]c. kuris negal but aȝ̇udeg⸗ tas / net dregnumu nuſi⸗ deimu ſawo per karßtu gayliſtu i{ȝ}ſekins ir iȝ⸗ d{e}gins. [et]c.

5. Taygi dabar rodȝ̇iaſi ir iȝ paćios ißmonios. Nes Sakramenty gay⸗ liſtos deſtiſi ſudas / ir to⸗ dryn kas tan notays gierey priſirinkis / negal apturet ſawo tieſos / ku⸗ riami eyti ȝ̇moguy ape didȝ̇iauſi ir brungiauſi dayktu / tay ira ape du⸗ śios vmȝ̇inu iȝganimu / aba vmȝ̇inu prapulti. Reykia tadu ſu didȝ̇iu rupeśćiu vnt to ſudo gayliſtos priſipatogint / idant ȝ̇mogus duśiu ſa⸗

wo

nióny[×] y dokóńcȝony⌝. Ȝ tych rȝécȝy do tąd pó⸗ mięniónych[×] / ká{ȝ}dy mo⸗ ȝ̇e ſnadnié[×] ȝroȝumieć / iáko iéſt potrȝebne prȝy[⸗] gotowánie do Sákra⸗ mentu pokuty. ⌜Abo⸗ wiem cȝłowiék grȝeßny ieſt iáko drȝéwo ſurowe y mokre⌝[B] [et]c. które nié mo⸗ ȝ̇é być ȝápalone / aȝ̇ wil⸗ gotność grȝechów ſwo⸗ ich prȝeȝ gorącą pokutę wyſußy y wypali.[1] [et]c.

5. Tóȝ iéßcȝé pokáȝuié śię y ȝ ſamego roȝumu. Abowiem w Sákrámen⸗ ćié pokuty dȝ̇iéié śię ſad / y prȝéto kto nań nié prȝyidȝ̇ié dobrȝe prȝy⸗ gotowány / nie moȝ̇é o⸗ trȝymáć ſwego práwá / w ktorym idȝ̇ié cȝłowie⸗ kowi o nawiękßą y na⸗ droȝßą rȝecȝ / to ieſt o ȝbawienie wiecȝne duße / ábo o wiécȝną ȝgubę. Po[⸗] trȝébá śię tedy ȝ wiel⸗ ką pilnośćią ná ten ſad pokuty prȝyſpoſobić[×] / áby cȝłowiék dußę ſwą

prȝy⸗[2]

5. Ex ipſa ratione.

A Greičiausiai aliuzija į 1 Kar 18,17–40.

B Prawdopodobnie aluzja do 1 Krl 18,17–40.

1 Kropka przed skrótem „e[tc]" zazwyczaj jest używana wówczas, kiedy jest to koniec zdania.

2 Kustoda nie odpowiada początkowi następnej strony.

wo p{a}ießkotu / ir kara⸗
liſty dungaus igitu.
6. Galiauſiey ʒinoma
tay irà ir iʒ raßto ßwyn⸗
to / kuriami Diewas tun⸗
kiey liepia ir ragina
mus / idant iʒ wiſos ſir⸗
dies apſigrißtume iop.
‹Sugrißkite «tieg» maniſp /›
‹o aß ſugriśiu iuſump›[A].
Prieʒaſtis to priſakimo
Diewo ira / iog ʒmogus
ʒieydʒia ii nuſidedamas /
todryn iey nori io nu⸗
maldit / teyp turi gay⸗
łetis / idant abida / kuriu
Diewuy padare / butu
atłeyſta. Tay negal but
tiktay per gayłeimu /
per baymi / per meyły /
ir per kitus weykałus
top Sakramentop pri⸗
deruńćius.

Conuertimini ad me <> & conuertar ad vos. Zachar. 1. V. 3.

poʒyſkał y króléſtwo nié⸗
biéſkie otrʒymał.
6. Ná oſtáték wiádómo
to iéſt y ʒ piſmá święte⸗
go / w którym Bóg cʒę⸗
ſtokróć kàʒé y nàpómi⸗
na nas / ábyśmy śię ʒe
wßytkiego ſercà dó nié⸗
go náwróćili. ‹Nàwroć⸗
ćie śię / «práwi» / dó mnié /›
‹á ia śię nàwrócę do was›[B].
Prʒycʒyná tego prʒyka⸗
ʒània Boʒego iéſt / ʒe
cʒłowiék obraʒa go grʒe[⸗]
ßąc / prʒéto ieśli go chce
vbłagáć ⸗[2] ták ma ʒáło⸗
wáć / áby krʒywdá / któ⸗
rą Bogu vcʒynił / byłá
odpußcʒóna. To nié mo⸗
ʒę[3] być tylko prʒéʒ poku⸗
tę / prʒéʒ boiaʒń / prʒéʒ
miłość / y prʒéʒ inne
vcʒynki do tégo Sákrá⸗
mentu prʒynaléʒące[×].

PVNKTAS V.

PVNKT V.

Diſpoſitio ad Sacramentum Pænitentiæ,r equirit[1] e-xamē conſcientiæ{.}

Gieras priſirinkimas Sa-
kramentop gayliſtos pri-
wało iźkratimo prieiau-
tos, aba {ś}irdies źinios.

Dobre przygotowánie śię
do Sákrámentu pokuty
potrzébuié roztrząśnie-
nia[×] ſumnieniá.

1. R Eykia tami Sa⸗
T kra⸗

1. P Otrʒébá w tym
T Sá⸗

A Zch 1,3.
B Za 1,3.

1 Err. Turi būti „Pæni-tentiæ, requirit".
2 Prawdopodobnie użyty znak przeniesienia zamiast ukośnika.
3 „mo=ʒe".

1. Ad numerum mortalium pecca- torum, in Confeſ- ſione explicandum[.]

kramentty[1] wiſus nuſi⸗ deimus kuniguy paſakit ſu iu ſkayciumi / ißmanik tay ape ſunkias praʒun⸗ gas. O tay nieku budu ne gal but / iey kas vmay / ir nieko / aba maʒa ku pamuſtis ape ſawo dar⸗ bus / eiti top Sakramen⸗ top / ipaćiey kad iʒ pa⸗ iunkimo iłgo ir ſeno Die⸗ wu ʒieydʒia. Tas tureda⸗ mas daug ir tułu nuſi⸗ deimu / ne gałes ʒinot nei ſkayćiaus / nei didibes iu. Nes kayp raßtas bi⸗ ło: ‹kreywa ir ne iʒ war⸗ toma ira śirdis wiſu / o kas paʒins iu?›[A] Ir: ‹Nuſi⸗ deimus kas ißmano?›[B]

Sákrámenćié wßytkie grʒechy kápłanowi po⸗ wiédʒieć ʒ ich liczbą / ro⸗ ʒumiey to o ćięßkich grʒe[⸗] chách. A to ʒadnym ſpo⸗ ſobem nie moʒé być / ié⸗ śli kto naglé / y nic / ábo máło co pómyśliwßy o vczynkách ſwoich / idʒié do tégo Sákrámentu / á ʒwłaßcʒá gdy ʒ ʒwyczá⸗ iu długiego y dawnego Bogá obráʒa. Ten má⸗ iąc wiéle / y roʒmáitych grʒechów / nié będʒie mógł wiédʒieć ani łiczby / áni wiełkośći ich. Bo iáko piſmo mówi: ‹krʒywe y nié wybádáne ieſt ſercé wßytkich / á któʒ ié po⸗ ʒna?›[C] I: ‹Grʒechy kto ro[⸗] /[2] ʒumie?›[D]

Prauum eſt cor o- mnium, & inſcru- tabile. Ier: 17. V. 9.

2. Ad pœnitenti- am iniungendam.

2. Reykia vnt paſiſa⸗ kimo tami Sakramenty Kuniguy ʒinot ſkay⸗ ćiaus ir ſunkibes nuſi⸗ deimu / idant kayp galis teyp didi aʒumeſtu atpil⸗ dimu / kuris ſuligtu ſu praſtoimais. O to ne⸗ {g}al d{á}rit iey ſkayćiaus ir

2. Trʒeba ná ſpowiedʒi w tym Sákrámenćie Kápłanowi wiedʒieć licʒ[⸗] bę y ćięßkość grʒechów áby iáko moʒe ták wielkie ʒadał doſyć[×] vczynienie / któreby ʒrównáło ʒ gr{ʒ}e⸗ chámi. A tego nie moʒe cʒynić / ieśli nie będʒie wie⸗

A Jer 17,9.
B Ps 19,13; BSV Ps 18,13.
C Jr 17,9.
D Ps 19,13; BW Ps 18,13.

1 Err. Turi būti „Sa=kramenty".
2 Err. Prawdopodobnie użyty ukośnik zamiast znaku przenoszenia.

147 Niedʒielę Adwentu.

ir didibes ʒinioi ne tures.

3. Ad ſpecies peccatorum exponendas.

3. Ne tiktay Sakramenty gayliſtos reykia ʒinot ſtauciu[1] ſunkiu pra{ʒ}ingimu / bet ir prigimimo iu. Nes kita ira nuſidet wagiſty daykto praſto / o kita nuſidet wagiſty daykto Diewuy paßwiſto. Nes terp tu dwieiu wagiśćiu ne maʒas ira ſkirius / kadung wagiſte daykto ßwinto dweiokiu ſawimp turi piktyby / kurios ne turi wagiſte daykto kokio łeto. Teypagi kita ira aʒumußt ʒmogu tiktay / o kita aʒumßt ʒmogu kunigu [et]c.

4. Ad peccata indaganda, corde tantùm commiſſa.

4. Daug ira nuod{e}miu ſunkiu / kuriu ʒmogus paćiu tiktay śirdʒiu daſiłaydʒia / kayp Wießpats muſu biło: ‹Kas / «tieg» / pawiʒdes vnt ʒmonos vnt pagieydimo ios / iau śirdiy ſawo ſudraugaławo›[A]. Tie welnuſi[⸗][2] deimay

Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Mat: 5. V. 28.

wiedʒiał o licʒbie y o wielkośći.

3. Nie tylko w Sákrámencie pokuty trʒeba wiedʒiéc licʒbę ćięßkich grʒechów / ále y prʒyrodʒenia[×] ich. Abowiem inßa ieſt ʒgrʒeßyć kradʒieʒą rʒecʒy proſtey / a inßa ʒgrʒeßyć kradʒieʒą rʒecʒy Bogu poświęcóney. Bo miedʒy temi dwiémá kradʒiectwy[×] nie máła ieſt roʒność / ponieważ kradʒież rʒecʒy świętey dwoiáką w ſobie ma ʒłość[×] / którey nie ma kradʒież rʒecʒy iákiey proſtey. Tákʒe inßa ieſt ʒabić cʒłowieká tylko / á inßa ʒábić cʒłowieká księdʒá.[3] [et]c.

4. Wiele ieſt grʒechów ćięßkich / których śię cʒłowiek sámem tylko ſercem dopußcʒa / iáko Pan náß mowi: ‹Kto «prawi» / poyrʒy ná białą głowę[×] ku poʒądániu iey / iuʒ w ſercu ſwoiem ʒ cudʒołoʒył[4]›[B]. Te ʒáś grʒechy które[5]

A Mt 5,28.
B Mt 5,28–29.
1 Err. Turi būti „ſkayćiu".
2 Err. Turi būti „wel nuſi=deimay".
3 Użycie kropki na końcu zdania przed skrótem e[tc].
4 „ʒcu=dʒołoʒył".
5 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

deimay / kurie śirdiy tiktay deſtis be padaro regimo / wargiaus gal but paʒinti / negi tie kuriuoſna kas rayßkiey im[⸗]puoła. Todryn kas ne iʒkratis gieray śirdies / ne gałes iu pakaktinos ʒinios turet.

5. Ad circumſtantias aggrauantes, vel ſpeciem peccati mutantes, aperiendas.

5. Vʒgu(ł)i top Sakramentop / idant ir aplinkibes kaltibiu butu iʒgulditos / kurios aba apſunkina ias / aba atmayno prigimimu iu. Kayp tay / kita ira pawogt kapu graśiu / kita deśimti / kita praliet krauiu ʒmoguy / kita ʒmoguy tewuy tikram. Iʒ to gana rayßkiey regiet reykału iʒkratimo prieiautos pirma iʒpaʒinties nuſideimu.

ktore śię ſercem tylko pełnią beʒ vcʒynku powierʒchnego× / trudniey mogą być poʒnáne / niʒli te / w ktore kto iáwnie wpada. Prʒeto kto nie roʒtrʒąśnie× dobrʒe ſumienia / nie będʒie mogł mieć doſtatecʒney ich wiá[⸗]domośći×.

5. Prʒynàleʒy do tego Sákrámentu / áby y okołicʒnośći grʒechow by[⸗]ły wyłoʒone / ktore ábo ie obćiąʒáią / ábo odmięniaią prʒyrodʒenie× ich. Ná prʒykład / inßa ieſt vkráść kopę× großy / inßa dʒieśięć / inßa prʒelać krew człowiekowi / inßa człowiekowi oycu właſnemu. Ʒtąd doſyć iáśnie moʒe obacʒyć× po[⸗]trʒebę roʒbierània× ſumnieniá prʒed ſpowiedʒią.

PVNKTAS VI.

Ape paiudas gayłeimop ażu nuodemes.

De motiuis ad dolorem excitandū.

PO rupu iʒkratimu / ir ſumuſtimu wiſo⸗

PVNKT VI.[1]

O pobudkách do pokuty zá grzechy.

PO pilnem roʒtrʒą[⸗]śnieniu× y ʒráchowá⸗

1 Err. Musiało być od nowego wiersza; podobny układ zastosowano prawdopodobnie z powodu braku miejsca na stronie.

kiu kaltibiu / reykia ru⸗pintis / kayp turi ʒmo⸗gus paiudint ſawimp ſopuli śirdies aʒu ias.

1. Motiuum amißio gratiæ diuinæ.

1. Paiuda gayliſtoſp ira iʒ nuterioimo daug gie⸗ro / aba iʒ didʒiu ʒału / kurioſna ſunkiey nuſide⸗damas ʒmogus impuołá. Pirma ʒała / praʒuwas Diewo miliſtos / ⌜kuri re⸗gime anump ſunump / kuris atſiſkiris nuog te⸗wo ſawo / ir ing tołu ßa⸗li nuſiſukis / ir pałodu⸗ſiey giwendamas / wiſu turtu iʒgayśino / tay ira Diewo miliſtu praʒude. O kad taſaygi atſimine / ir tewop gayłedamaſis a{ʒ}u ſawo prabungas ſu⸗griʒo / brungieys rubays nnog[1] io buwo apredi⸗tas⌝[A] / per kuriuos dwaſi⸗ßkay iſimano miliſta Diewo atießkota. Toli⸗gi tam wieta raßto ira apreyßkimi Iono[B] s. kur nuterioiuſiã dungału mi⸗liſtos Diewo pats ſunus Diewo

Luc. 15.

niu wßélkich grʒechów / potrʒébá śię ſtáráć / iá⸗ko ma cʒłowiek pobu⸗dʒić w ſobié ʒal ſerde⸗cʒny ʒá nié.

1. Pobudká do pokuty iéſt ʒ vtráty wíela do⸗brego / ábo ʒ wielkích ßkód / w które ćięßko grʒeßąc cʒłowiék wpa⸗da. Pierwßa ßkodá v⸗trátá łaſki Boʒey / ⌜któ⸗rą widʒimy w onym ſy⸗nié / ktory odłącʒywßy śię od oycá ſwego / y w dáléką kráinę ʒaßédßy / y roſpuſtnié ʒyiąc / wßytkę máiętność roʒ⸗proßył / to ieſt łáſkę Bo⸗ʒą vtráćił. A gdy śię tenʒe vpámiętał / y do oycá ʒáłuiąc ʒa ſwoy ʒby⸗ték wroćił / w drogie ßá⸗ty był od niégo vbrány⌝[C] / prʒéʒ ktore duchownié roʒumie śię łáſká Boʒa odiſkáná×. Podobne te⸗mu mieyſce piſmá iéſt w obiáwiéniu Iana[D] s. gdʒié vtrátnikowi× odʒienią łaſki Boʒey ſam ſyn Bo⸗

A Lk 15,11–24.
B Jono; Jonas, apaštalas ir evangelistas; Apr 3,18.
C Łk 15,11–24.
D Jan, apostoł i ewangelista; Ap 3,18.
1 Err. Turi būti „nuog“.

Apoc: 3. V. 17[M].

Diewo ragina / ⌜iʒ nauio apwilktis iuo / idant ne regietus nuogiſte io⌝[A]. ⌜Tey[⸗] pagi ir Mateuśiep[B] iʒbartas buwo / kuris be rubu priderunčiu ſwodbon driſo atayt⌝.

Boʒy nápómina / ⌜áby śię ʒnowu w nie oblókł[X] / ʒeby nié byłá widʒiána nágość iego⌝[G]. ⌜Tákʒé y vMáteußá[H] ʒfukány był / który beʒ ßat prʒyſtoynych ná gody śmiał prʒyść⌝.

Matth: 22.

2. Amiſsio adoptionis filiorum DEI.

2. Vntra ʒała nuterioimas ſuniſtes priimtuiu ſunu Diewo / kuri łabai ira dide ir brungi. Nes iey ſunumi but karalaus ʒiemes / dayktas ira didis / toli dideſnis be paliginimo but ſunumi Diewo / kayp Ionas[C] s. tay ſaw brungindamas biło. ‹Weyʒdekite / «tieg» / kokiu meyły dawe mumus tewas / idant ſunumis Diewo wadintumes ir butume›[D]. Tu ſuniſty Diewo teyp brungiu / per nuſideimus ſunkius ʒmogus terioia / ir iʒ ſunaus Diewo tumpa ſunumi welino / kayp taſaygi Ionas[E] s. raßo. ‹Kiekwienas kuris daro nuodemi / iʒ welino ira›[F].

3. Trećia

2. Wtóra ßkodá vtrácenie ſynoſtwa prʒyſpoſobiónych ſynow Boʒych / które iéſt bárʒo wielkie y drogie. Bo iéśli ſynem być Królá ʒiemſkiego / rʒécʒ ieſt wiélka / dáleko więkßa béʒ porownánia być ſynem Boʒym / iáko Ian[I] s. to ſobie powaʒ{ái}ac[X] mowi. ‹Pátrʒćié / «práwi» / iáką miłość dał nam oćieć / ábyśmy śię ſynámi Boʒymi ʒwáli y byli›[J]. To ſynoſtwo Boʒe ták drogie / prʒéʒ grʒechy ćięßkie cʒłowiek tráći / y ʒ ſyná Boʒégo ʒſtáie śię ſynem cʒártowſkim / iáko tenʒé Ian[K] s. pißé[.] ‹Káʒdy ktory cʒyni grʒech / ʒ cʒártá iéſt›[L].

3. Trʒe⸗

A Apr 3,18.
B Matas; Mt 22,11–13.
C Jonas, apaštalas ir evangelistas; 1 Jn 3,1.
D 1 Jn 3,1.
E Jonas, apaštalas ir evangelistas; 1 Jn 3,8.
F 1 Jn 3,8.
G Ap 3,18.
H u Mateusza; Mateusz; Mt 22,11–13.
I Jan, apostoł i ewangelista; 1 J 3,1.
J 1 J 3,1.
K Jan, apostoł i ewangelista; 1 J 3,8.
L 1 J 3,8.
M BSV Apc 3,18.

151 Niedźielę Adwentu.

3. Amiſsio iuris ad regnum cæleſte.

3. Trećia ʒała / nute⸗rioia tieſu karaliſteſp dungaus / kuri ʒała di⸗deſne be paliginimo ira / negi nuterioimas wiſo to ſwieto / iey kas ii pats wienas turetu. Nes ka⸗raliſte dungaus toki irà / ‹kurios nei akis regieio / nei auſis girdeio / nei śirdin ʒmogaus ieio›[B].

3. Trʒéćia ßkodà vtraca prâwo do króleſtwá nié[⸗]biéſkiego / która ßkodá więkßa iéſt beʒ poró⸗wnánia / niʒ vtracęnie wßytkiego tego świa⸗ta / ieśliby go kto ſa{m} miał. Abowiem krolé⸗ſtwo niébiéſkie takie iéſt / ‹którego àni oko widʒià⸗ło / àni vcho ſłyßało / à⸗ni w ſercé cʒłowiécʒe nié wéßło›[D].

4. Iactura bonorum operum.

4. Kietwirta ſunkus nu⸗ſideimas wiſus gierus darbus ir nuopełnus per daug metu ſu did{ʒ}iu pra⸗kaytu / igitus / ir wer⸗tus didʒios dunguy ał⸗gos / ʒudʒia ir niekan pawerćia. Ape tay teyp Diewas biło: ‹Iey nuſi⸗griß teyſus ʒmogus nuog teyſibes ſawo / ir padaris neteyſiby /› ‹wi⸗ſos teyſibes io «(tay ira / wiſsi gieri darbay io)» kurias padare ne bus at⸗mintos›[C].

Iuſtus ſi auerſus fuerit à iuſtitia[A] *&c. Omnes iuſti{-}tiæ eius <> non recordabuntur. Ezech: 18.*

4. Cʒwarta ćięßki grʒech wßytkie dobre vcʒynki y ʒasługi ʒ wiélkim potem nabyte / y godne wiél⸗kiey w niébié ʒapłáty / tráći / y wniwecʒ obra⸗ca. O tem tàk Bóg mó⸗wi: ‹Iéśli śię odwroći ſpráwiedliwy cʒłowiek od ſpráwiedliwośći ſwo[⸗]iey / y vcʒyni nieſprá⸗wiedliwość /› ‹wßytkie ſpráwiedliwośći iego «(to ieſt wßytkie dobre vcʒynki iego)» które v⸗cʒynił / nié będą wſpó⸗mnióne›[E].

5. Del

5. Dla

A BSV Ez 18,24: „si autem averterit se iustus a iustitia".
B 1 Kor 2,9; plg. BSV 1 Cor 2,9.
C Ez 18,24.
D 1 Kor 2,9.
E Ez 18,24.

5. ⌜Del nuſideimo ſunkaus iżteptas eſti wardas iż knigu gewenimo[1]⌝[A] / kurioſna buwo iraśitas / idant vmżinu butu giwentoiu / ir mieſćionim ano gra{ż}iauſio ir linkſmiauſio mieſto terp aniełu ir wiſu ßwyntuiu paſkaytitás / ir idant iż iu draugies ir byndriſtes neiżbiłomu turetu dżiaugſmu. ‹Dżiaugkites iog iuſu warday ira dunguy paraśiti›[B]. Bet iżtepa wardu nuſideieiu[2] dide koki ne teyſibe[3] io. ‹Tegul bus iżtepti iż knigu giwuiu / ir ſu teyſumis tegul neſiraßo›[C].

5. ⌜Dla grzechu ćięßkiego wymązáne bywá imię z kśiąg żywotá⌝[E] / w które był wpiſany / áby był wieczynym obywatelem / y mießczaninem onego napięknieyßego y naweſelßego miáſta mie[⸗]dzy ániołami y wßytkimi świętymi policzóny / y áby z ich ſpółecznośći[×] y obcowánia niewymowną miał rádość. ‹Rádujćie śię / że imióná wáße ſą w niebie nápiſane›[F]. Lecz wymązuie imię grzeßnika wielka iáká nieſpráwiedliwość iego. ‹Niech bedą wymązani z kśiąg żywotá / y z ſpráwiedliwymi niech śię nie pißą›[G].

5. Expunctio nominis de libro vit{æ}[.]

Luc. 10. V. 20.

Deleantur de libro viuentium. Pſ. 68. V. 29.

6. Nuteriora[4] żmogus nuſidedamas ſunkiey dżiauſi ir aukßćiauſi gie[⸗]rumu ſawo / tay ira pati Diewu / kuriump wiſa io łaymibe vżgul. ‹Atſtokite nuog manis prakieyktieii vgnin vmżinon›[D]. ‹Pakaiu ſekiokite ſu wiſays

6. Vtraca człowiek grzeßąc ćięßko náwię{k}ße y nawyżße dobro ſwoie / to ieſt sámego Bogá / w którym wßytko iego ßczęśćie záwiſło[×]. ‹Odſtąpćie ode mnie przeklęći w ogień wieczny›[H]. ‹Pokóy nasladuyćie ze wßy⸗

6. Iactura infiniti boni ſiue amißio ipſius DEI.

Matt. 25.

Hebr. 12. V. 14.

A Ps 69,29; BSV Ps 68,29.
B Lk 10,20.
C Ps 69,29; BSV Ps 68,29.
D Mt 25,41.
E Ps 69,29; BW 68,29.
F Łk 10,20.
G Ps 69,29; BW Ps 68,29.
H Mt 25,41.

1 Err. Turi būti „giwenimo".
2 Greičiausiai „nuſideieio" (derinama su „io").
3 „neteyſibe".
4 Err. Turi būti „Nuterioia".

wiſays ir ßwyntiby / be kurios niekas ne regies Diewo›[A]..[1]
Ne tiktay daug giero nuterioia ȝmogus mir⸗ti{n}gay nuſidedamas / bet ir łabay daug pikto igiia[.]

Illatio malorum.

1. Iȝ mirtinos nuode⸗m{e}s giema nerimaſtis śirdies / ir kayp butu draſkimas kokſay ios.[2] aba gieraus kayp rak⸗ßtis wiſados daygunti.

1. Remorſus conſcientiæ.

‹Prie ſpauda[3] ir ſunkibe vnt wiſokios duśios ȝmogaus darunčio pikta›[B].

Rom: 2.

2. Patepa ir i{ȝ}biaurina duśiu. ⌜Patepta eſsi ne⸗teyſibey tawo⌝[C].

2. Macula in anima. Ezech[.] 16.

3. Daro baymi ir iȝgu⸗ſti del priſiartinućios[4] ſmerti{e}s / ſudo Diewo / ir pragaro: ‹Apieme ma⸗ni ſopuley ſmerties›[D] [et]c.

3. Terror imminentis mortis, iudicij &c.

Pſ. 17.

4[.] Daro giedu pagal a⸗nu ȝodȝiu Apaßtało. ‹Ku[⸗]rigi[5] wayſiu tureiote tuo metu iuoſe «(tay ira nu⸗ſidideimuoſe[6])» iȝkuriu[7] da⸗b{a}r giedites?›[E]

4. Confuſio.

Rom: 6.

V 5. Daro

wßytkimi y świątobli⸗wość / bèȝ ktorey nikt nie vyrȝy Bogá›[F].
Nié tylko wiéle dobre⸗go vtraca cȝłowiek smiertélnié grȝeßąc / alé y bárȝo wiele ȝłego n{a}⸗bywa.

1. З śmiertelnego grȝe⸗chu rodȝi śię nie pokoy ſerdècȝny[×] / y iákoby ßár⸗pánie iákie ónégo / ábo rácȝey iáko tarn[×] ȝawßé kolący. ‹Vćiſk y ćię⸗ßkość ná wßélkiey dußy człowiéká cȝyniącego ȝłe›[G].

2. Máȝé[×] y ȝeßpeca dußę[.] ⌜Зmáȝanaś[×] ieſt w nié⸗práwośći[×] twoiey⌝[H].

3. Cȝyni boiáȝń y trwogę dla prȝybliȝáiącey śię śmierći / ſądu Boȝe⸗go / y piékłá. ‹Obięły mię boleśći›[I] [et]c.

4. Cȝyni wſtyd wédług ónych ſłow Apoſtolſkich. ‹Któryȝéśćie poȝytek miéli w nich «(to iéſt w grȝechách)» ȝá ktore śię teraȝ wſtydȝićie?›[J]

V 5. Cȝyni

A Hbr 12,14.
B Rom 2,9.
C Ez 16.
D Ps 18,5; BSV Ps 17,5.
E Rom 6,21.
F Hbr 12,14.
G Rz 2,9.
H Ez 16.
I Ps 18,5; BW Ps 17,5.
J Rz 6,21.

1 Err. Du taškai sakinio gale.
2 Greičiausiai turi būti „/“.
3 Err. Turi būti „Prieſpauda“.
4 Err. Turi būti „priſiartinunčios“.
5 „Ku[=]ri gi“.
6 Err. Turi būti „nu=ſideimuoſe“.
7 Err. Turi būti „iȝ kuriu“.

5. Daro ʒ̇mogu kałtu vmʒ̇inos paſkundos ir kunćiu ne iʒ̇ſakomu. ‹Ey⸗kite› ‹prakieyktieii vgnin vmʒ̇inon›[A]. ‹Pełus ſudegins vgnimi ne giſunćiu›[B].

5. Cʒyni cʒłowieká win⸗nym wiecʒnego potę⸗pienią / y mąk niewypo⸗wiedʒ̇iánych. ‹Idʒ̇ćie› ‹prʒe[⸗]klęći w ogień wiecʒny›[D]. ‹Plewy ſpali ogniem nie gaſnącym›[E].

{5}. Reatus ætern{æ} damnationis.

Matt. 25.

P V N K T A S V I I.

Ape kitas paiudas tobu-łeſniop gayłeimop ażu nuſideimus.

P V N K T V I I.

O innych pobudkách do doskonálſzego żalu zá grzechy?

De alijs motiuis ad perfectiorem dolorem eliciendum.

1. Bayſiey nuſideieias paniekina Diewu ſawo tieſaſtati / kuris iam ir wiſiemus ſutwe⸗rimamg kayp Wießpats wiſo duoſt tieſas ir pri⸗ſakimus / idant pagal iu giwentu ir waldʒ̇iotus. ‹Wießpats tieſaſtatis mu[⸗]ſu›[C]. Tu aʒ̇u nieku ſam[1] tu⸗ri / kad trauko / praʒ̇in⸗gia / ir pámindo tieſas ir priſakimus io.

1. Cʒ Ießko grʒeßník gardʒ̇i Bogiem ſwoim ʒakonodawcą / ktory iemu y wßytkiemu ſtworʒeniu iáko pan wßytkiego dáie práwa y prʒykaʒ̇ánią / áby we⸗dług nich ʒ̇yło / y ſprá⸗wowáło ſię[×]. ‹Pan ʒako⸗nodawcá náß›[F]. Tego ʒá nic ſobie nie waʒ̇y[×] / gdy gwałći / prʒeſtępuie / y depce[×] vſtáwy y prʒy⸗kaʒ̇ánia iego.

1. Qui{a} contemnit Deum vt Legislatorem.

Iſ{a}i. 33. V. 22.

2. Diewas ira paſku⸗ćiauſias gałas wiſo gie⸗ro / ir pałayma ʒ̇mogaus. Tu[2] nuſidedamas ʒ̇mogus per⸗[3]

2. Bog ieſt oſtátecʒny koniec / wßytko dobro / y ßcʒęśćie cʒłowieká. Tego cʒłowiek grʒeßąc ʒnie⸗

waʒ̇a

2. Qui{a} contemnit, vt vltimum finem ſuum.

A Mt 25,41.
B Mt 3,12; Lk 3,17.
C Iz 33,22.
D Mt 25,41.
E Mt 3,12; Łk 3,17.
F Iz 33,22.

1 Err. Turi būti „ſaw".
2 Err. Neaiški žodžio forma.
3 Kustodas nesutampa su 155 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.

155 Niedʒielę Adwentu

Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ[.] Ierm: 2. V. 13.

pàniekina ſawi. Kayp rayßos vnt io pats Die⸗was. ‹Mani apłeyde wer[⸗]ſmi wundenio giwo / ir iʒkaſe ſaw ßulnius /› ‹ku⸗rie negal aʒuturet wun⸗denu›[B]. Tay ira / mani Diewu / kuris eſmi kayp werſme / i{ʒ} kurios wiſa⸗du wiſa giera teka / ir niekadu negal iʒſekt / atmete / o ſutwerimump / kurie kayp ßulniey maʒa ku ſawimp giero / kayp ßłaku truputi turi / wey⸗kiey iʒſeka / apſigriʒia.

3. Qui{a} ſpernit eum vt creatorem.

3. Diewu ſutwertoi wiſu dayktu / ſu wi⸗ſomis io dowanomis / kurias per ſutwerimu ʒmoguy dowanoio / nu⸗ſidedamas a{ʒ}u nieku tu⸗ri. Del to iuda ʒmones Iʒraelo[C] Moyʒes[D].

Hæccine reddis Domino popule ſtulte & inſipiens. Deut: 32. V. 9[A].

‹Taygu ataduoſte Wießpati ʒmo[⸗]nes payki ir durni? ne⸗gu anas ira tewas tawo / kuris pawełdeio tawi / ir ſutwere tawi?›[E]

4. Quia ſpernit {e}um vt Redempto-rem.

4. Paniekina ii kayp at[⸗]pirkieiu ſu wiſomis gie⸗ re⸗

waʒà iàko śię nań ſkár-ʒy ſam Bog. ‹Mnie opuśćili ʒrʒodło wody ʒywey / à wykopàli ſobie ſtu⸗dʒianki[x] /› ‹ktore nie mogą ʒátrʒymáć wod›[F]. To ieſt / mnie Bogá / ʒrʒodło / ʒ ktorego ʒawʒdy[x] wßytko dobre płynie / y nigdy nie moʒe wyſchnąc / od⸗rʒućili / à do ſtworʒenia śię ktore iàko ſtudʒián⸗ki[x] mało co w ſobie do⸗brego / iàko kropel tro⸗chę ma / y prętko wyſy⸗cha / obracaią.

3. Bogà tworcę wßech rʒecʒy / ʒe wßytkiemi ie⸗go dáry / ktore prʒeʒ ſtworʒenie cʒłowiekowi darował / grʒeßąc ʒá nić[1] nie ma. Dla tego ſtrofuie lud Iʒráelſki[G] Moyʒes[H]. ‹Toʒ oddaieß pánu / ludu głupi y beʒroʒumny? Iʒali[x] nie on ieſt oćieć[2] twoy / ktory ćię ośię⸗gnał[x] / y vcʒynił / y ſtwo⸗rʒył ćię?›[I]

4. ʒneważą go iàko odkupićielà ʒe wßytkie⸗ mi

A BSV Dt 32,6.
B Jer 2,13.
C Izraelio; Izraelis; Įst 31,30.
D Mozės; Mozė; Įst 31,30.
E Įst 32,6.
F Jr 2,13.
G Izraelski; Pwt 31,30.
H Mojżesz; Pwt 31,30.
I Pwt 32,6.
1 „ʒá nic“.
2 „oićec“.

redeiſtemis[1] atpirkimo / aʒu nieku turedamas / iog anas del muſu ʒmo⸗gumi tapo / ir tiek / ir teyp didʒius wargus / ſopulus / kunćias / vnt gało kriʒiu ir ſmerti iʒ⸗kinteio / idant mus nuog vmʒinos ſmerties iʒgieł⸗betu / ir karaliſty dun⸗gaus nupelnitu. Ape ku⸗ri paniekinimu Diewo teyp Apaßtałas kałba⸗[2] ‹Kas tieſu Mayʒieśiaus[A] paniekintu / be wiſokios miełaśirdiſtes aʒu ludii⸗mo dwieiu aba triiu mir⸗ßta›[B]. Kaypgi numanot toli bayſeſnes nupełno kunćias / kuris ſunu Die⸗wo paminditu / ir krau⸗iu teſtamento / per kuri buwo paßwiſtas / aʒu pateptu ſaw ißmanitu / ir dwaſiu miliſtos iʒgie⸗dintu?

5. Paniekina ſaw Diewu kayp ſudʒiu ſu wiſays iu pagrumʒdimays ir koroi[⸗]mays / kuriuos gal aʒu⸗duot. Nes tuo patimi / iog

mi dobrodʒieyſtwy odku[⸗]pienia / ʒá nic maiąc / iʒ on dlá nas cʒłowiekiem śię ʒſtał / y tak wiele / á ták wielkich nądʒ[×] / bo⸗low / mąk / nà koniec krʒyʒ y śmierć wyćier⸗piał / àby nas od wie⸗cʒney śmierći wybáwił / y kroleſtwo niebieſkíe ʒáſłuʒył. O ktorey wʒgárdʒíe Boʒey tak A[⸗]poſtoł mowi: ‹Ktobyʒa⸗koń[3] Moyʒeßow[C] wʒgar⸗dʒił / beʒ wßelákiego miłośierdʒia / ʒá świa⸗dectwem dwu àbo trʒech vmiera›[D]. Iákoʒ roʒumie⸗ćié dáleko ſroʒße ʒáſłu⸗guié kárániá / ktoryby ſyná Boʒogo[4] podeptał / y kréw teſtámentu / prʒeʒ ktorą był poświęcony / ʒápokolá{n}a[5×] roʒumiał / y duchá łáſki ʒelʒył[×]?

5. Ʒá nic ſobie niema Bo[⸗]gá iáko ſędʒiego / ʒe wßytkiemi iego groʒbámi y kárámi / ktore moʒe ʒádáć. Bo tem ſamem / ʒe

Irritam quis faciens legem Moyſi. &c[.] moritur. Hebr. 10. V. 28.

5. Contemnit vt iudicem.

A Mozės; Mozė; Hbr 10,28.
B Hbr 10,28.
C Mojżeszow; Mojżeszowy; Hbr 10,28.
D Hbr 10,28.

1 „gie=radeiſtemis".
2 Err. Turi būti skyrybos ženklas.
3 „Kto by ʒa=koń".
4 Err. Powinno być „Boʒego".
5 Err. Pomieszanie „a" i „o" w temacie; powinno być „ʒá pokolá{n}a".

571[1]

Niedʒielę Adwentu

Oſtendam ◇ vobis, quem timeatis. Luc. 12. V. 5.

iog nieko ne graudʒias
iu atminimu / idant nuog
nuodemes lautus / iʒſi⸗
mano tay wiſa panieki⸗
nus. ‹Parodiſiu iumus ko
turite biiotis / biiokites
to / kuris gal› ir kunu ir
duśiu ‹praʒudit praga⸗
ran›[A].

6. Contemnit vt amieum[2].

6. Paniekina kayp prie⸗
telu ne brungindamas
ſaw to / iog teriora[3] io
prieteliſty ir małony / ir
iog impuoła ing neprie⸗
teliſty ir ing ruſtiby io.

Vos autem dixi amicos. Ioan: 15. V. 15.

‹Ius paſakiau ſunt prie⸗
telumis›[B].

7. Contemnit benignitatem & lon[-]ganimitatem Dei[.]

7. Paniekina Diewo m{a}⸗
łoniby ir iłgałuki / ku⸗
riuo io gayliſtoſp łaukia /
tatay didina ſaw Apa⸗
ßtałas / ir biło: ‹Er ło⸗

An diuitias bonitatis eius, & patientiæ & longanimitatis, contemnis? Rom: 2. V. 4.

bius gieribes io ir kũtri⸗
bes / ir iłgałukieimo pa⸗
niekini? Neʒinay iog ma[⸗]
łonibe Diewo gayliſ{t}oſp
tawi priwadʒioia?›[C] Tey⸗
pagi ir kitas Diewo to⸗
bulibes ſaw maʒina ir
niekiná / mirtingay nu⸗
ſidedamas / iʒ kuriu kiek⸗
wiena

ʒe nic nie dba ná ich pá⸗
miątkę / áby śię od grʒe⸗
chu wſtrʒymawáł / roʒu⸗
mie śię / ʒe tym wßytkim
pogardʒa. ‹Pokaʒę wam
kogo śię máćie bać / boy⸗
ćie śię tego / ktory› ‹moʒe›
y ćiało y dußę ‹ʒátráćić[×]
do piekłá›[D].

6. Wʒgardʒa iáko prʒy⸗
iáćielá / nie waʒac[×] ſobie
tego / ʒe tráći iego prʒy⸗
iáʒń y łáſkę / y ʒe
wpada w nieprʒyiáʒń y
w gniew iego. ‹Powie⸗
dʒiáłem was być prʒy⸗
iáćielmi mymi›[E].

7. Pogardʒa Boʒą łá⸗
ſkawośćią y nieſkwá⸗
pliwośćią[×] / ktorą go do
pokuty cʒeka / wielce to
ſobie waʒy[×] Apoſtoł / y
mowi: ‹Cʒy bogáctwy
dobrotliwośći iego y
ćierpliwośći / y nieſkwá[⸗]
pliwośći[×] pogardʒaß?
Nie wieß / iʒ łaſkáwość
Boʒa do pokuty ćię prʒy[⸗]
wodʒi?›[F] Tákʒé y inßych
doſkonáłości Boſkich nie
powaʒa[×] ſobie / y wʒgar⸗
dʒa

A Lk 12,5.
B Jn 15,15.
C Rom 2,4.
D Łk 12,5.
E J 15,15.
F Rz 2,4.

1 Err. Paginacijos klaida; turi būti 157 p.; błąd w paginacji; powinna być s. 157.
2 Err. Turi būti „amicum".
3 Err. Turi būti „terioia".

wiena ipaċios nekokios
garbos ir giriaus pri⸗
wało: kayp tay ira io
wiſagalibe / ißmintis /
ßwyntibe / neiʒmeſtibe /
neapiemibe / vmʒis / mie⸗
łaśirdiſte / apiwayʒda
[et]c. ir turetu muſtimas iu
nuog piktibes ʒmogu
drauſt ir attremt. Iey
kás tas paiudas gieray
śirdiy ſaw ſwarſtis / to⸗
bułu ſawimp aʒu nuſi⸗
deimus gayłeimu pakru[⸗]
tins / kuris vʒguli tami /
idant ʒmogus aʒu nuſi⸗
deimus ſawo / iog anis
ira paʒieydimu Diewo /
gayłétus vnt wiſo ła⸗
biauſiey / biaureda⸗
maſis ieys vnt wiſo pi⸗
kto / ir nenoredamas iu
niekadu ſunt padaritu /
bewelidamas ing kuno⸗
rint[1] kito pikto impuołys
eſſus / negi Diewu pa⸗
ʒieydis. Prieg tam teyp
drutay ir twirtay śirdiy
ſawo paſtatit / idant vnt
wiſo pikto łabiauſiey
ſaugotus ir ſergietus po⸗
tam

dʒa ie / śmiertelnie grʒe⸗
ßąc / ʒ ktorych kaʒda oſo⸗
bliwey[×] iákieyśi vcʒći⸗
wośći y poßánowánia
potrʒebuie: iáka ieſt iego
wßechmocność / mą⸗
drość / świątobliwość /
nieśmiertelność / nieob⸗
iętość / wiecʒność / miło[⸗]
śierdʒie / opátrʒność [et]c.
y miałoby roʒmyślanie
ich od ʒłośći[×] cʒłowieká
hámowáć y odpycháć. Ie[⸗]
śli kto te pobudki będʒie
ſobie w ſercu dobrʒe ro⸗
ʒważał / doſkonáły w ſo⸗
bie ʒá grʒechy ʒal wʒbu⸗
dʒi / ktory na tem ʒaleʒy /
ʒeby cʒłowiek ʒá grʒechy
ſwoie / iʒ one ſą obráʒą
Boſką / ʒáłowáł náde
wßytko nabarʒiey / brʒy⸗
dʒać[2] śię nimi náde wßyt[⸗]
ko ʒłe / y nigdy tego nie⸗
chcąc / ʒe kiedy były po⸗
pełnione / woląc ʒeby
był w cokolwiek inßego
ʒłego wpadł / niʒli ʒe
Bogá obráʒił. Ktemu[×]
mocno y ſtátecʒnie[×] w ſer⸗
cu ſwoiem poſtánowić /
áby

1 „ku no=rint".
2 Err. Powinno być „brʒy=dʒac".

tàm nuſideimu / beweli⸗damas kurinorint[2] kitu piktu dayktu išķintet / n{ę}gi Diewu pažieyſt. Vnt gało ſtipriey paſta[⸗]tit / pokim kunigo ſawu metu nuodemes išpažint ir išſakit / ir ažu ias Die⸗wuy gana padarit ir atpildit.

áby náde wßytko źłe[4] na⸗bar-źiey ſtrzegł śię y wiá[⸗]rował[×] napotym grze⸗chow / woląc ktorekol⸗wiek inße złe pod-iąć / nižli Bogá obráźić. Na⸗konieć mocno poſtáno⸗wić / przed Kápłanem ſwego czáſu grzechow śię ſpowiádáć / y zá nie Bogu doſyć[×] vczynić y nágrodźić.

PVNKTAS VIII.

Duplex pænitentia. Vna in hac, altera in futur{a} vit{a}.

Dweiokas ira gaylus ažu nuſideimus, wienas vnt to, vntras vnt kito vmžio.

Ž Inoma ira iš raßto ape dweiopu gayliſtu ažu nuſideimus. Pirma ira žmoniu vnt to ſwieto eſſunčiu ir giwenunčiu / ape kuriu Ionas[A] krik⸗ßtitoi{á}s biło: ‹Gayłeki⸗tes / nes priſi-artino[3] ka⸗raliſte dungaus›[B]. Ir pats išganitoias muſu tayſgi žodžieys mokſłu ſawo pradeio. Gayłekites. Ir ne

In hac vita. pænitentiam[1] agite. Matth: 3. V. 2.

PVNKT VIII.

Dwoiáką ieſt pokutá zá grzechy, iedná ná tym, druga ná onym świe-ćié.

W Iádomo ieſt zpiſmá o dwoiákiey poku⸗ćie zá grzechy. Pierwßa ieſt ludźi na tym świećie będących y źyiących / o ktorey Ian[C] krzćićiel mowi: ‹Pokutuyćie / bo⸗wiem śię przybliżyło kro[⸗]leſtwo niebieſkie›[D]. I ſam zbáwićiel naß tymiż słowy náukę ſwą zácząl: Pokutuyćie. A nie tylko poku⸗

A Jonas Krikštytojas; Mt 3,1–2.
B Mt 3,2.
C Jan Chrzciciel; Mt 3,1–2.
D Mt 3,2.

1 „Pæ=nitentiam".
2 „kuri norint".
3 Err. Turi būti „prifiartino".
4 „złe".

ne tiktay gayliſtu liepe turet aẑu nuſideimus / bet ir Sakramentu gay⸗liſtos iſtate. ‹Kuriu at⸗łeyſite nuſideimus / bus atłeyſti›[A]. [et]c.

Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Ioan: 20. V. 23.

Vntra gayliſta ira paſkundintu pekłoy eſ⸗ſunćiu / ir vgniy vmẑi⸗noi degunćiu / ape kuriu Iβmintingas biło: ‹Gay⸗liſtu / «tieg» / daridami aba gayłedamies / ir nuog ſunkibes dwaſios way⸗todami›[B]. Gayliſta ẑmo⸗niu / vnt to ſwieto dabar eſſunćiu / tris turi dalas. Sopuli śirdies / paſaki⸗mu grieku po{k}im kuni⸗go / ir ganadarimu[1] aẑu iuos nuog kunigo aẑu⸗meſtu. Teypagi ir pa⸗ſkundintu gayliſta tris turi dalas. Sopuli ne iẑ⸗ſakitu / kuris tuſo ir krim[⸗]ta śirdi iu. Sako ſawo piktibes pokim wiſu pe⸗kłoi eſſunćiu / rayβo vnt ſawis: ‹Mes «tieg paſiu⸗ti ir paduki» / nuklidome nuog kielo tieſos /›[C] ‹iẑił⸗ſome

In futura vita.

Pænitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Sap: 5. V. 3.

Tres partes huius pænitentiæ.

1. Dolor.

2. Confeßio delictorum.

pokutę kaʒał mieć ʒá grʒechy / ále y S{a}kra⸗ment pokuty poſtano⸗wił[×]. ‹Ktorych odpuśći⸗ćie grʒechy / będą odpu⸗βczone›[D] [et]c.

Druga pokuta ieſt po⸗tępionych w piekle b[ę]dą⸗cych / y w ogniu wiecʒnym goráiących[×] / o ktorey Mę[⸗]drʒec mowi: ‹Pokutę / «práwi» / cʒyniąc / y dla vćiſku[×] ducha wʒdycha⸗iac›[E]. Pokuta ludʒi ná tym świećie ieβcʒe będących trʒy cʒęśći ma. ʒal[2] ſer⸗decʒny / ſpowiedʒ grʒe⸗chow prʒed Kápłanem / y doſyć[×] cʒynienie ʒá nie / od Kápłana náznácʒo⸗ne. Takʒe y potępionych pokutá trʒy cʒęści ma. ʒal[3] nie wypowi[e]dʒiány / ktory targa y gryʒie ſer⸗ce ich. Spowiadaią śię ſwych złośći[×] prʒed wβyt[⸗]kimi w piekle będący⸗mi / ſkárʒą na śię: ‹My «práwi / głupi y βaleni[×]» / ʒbłądʒiliśmy ʒ drogi prawdy /›[F] ‹vſtáliśmy ná dro⸗

A Jn 20,23.
B Išm 5,3.
C Išm 5,6.
D J 20,23.
E Mdr 5,3.
F Mdr 5,6.

1 „gana darimu".
2 Pisownia małą literą po kropce.
3 Pisownia małą literą po kropce.

3. Satisfactio ſiue pænæ[1] à inſtitia diuina iniunct{æ}.

ſome vnt kielo ne teyſi⸗ bes ir prapulties›[A]. ‹Ku mumus padeio aukßtibe ir paſiputi{m}as / kokiu naudu mumus turtas atneśie?›[B] [et]c. Tay tieg kał⸗ beio pekłoy tie / kurie nuſideio. Turi ir koro⸗ ny ażu ſawo nuſideimus / kuriu ne kunigas ażu⸗ duoſt / bet Diewo teyſi⸗ be / ne vnt kieko metu / bet vnt vmźiu. Ażudawe iiemus Diewo teyſibe / a⸗ dunt be palaubos butu płakti linćiugays giełą[⸗] żinieys per vmźius nuog anu ſtipriauſiu ir ſmar⸗ kiauſiu kotu welinu. A⸗ źudawe paſniku vmźinu / nieko kito ney ragaut / ney giert / tiktay vgni ir liep⸗ ſnas. Apwiłko iuos aßu[⸗] tinemis numegſtomis iź vgnies. Paſtate wietu vnt giwenimo vmzino / kaliny tumſiu[.] Niekas ne gal ißſakit kayp ſunkiu tie daro gayliu ażu ſa⸗ wo nuodemes. Terp tos paſkundintu / ir terp żmo⸗

W żmo⸗[2]

drodze nieſpràwiedli⸗ wośći y zguby›[C]. ‹Co nam pomogłá pycha y nádę⸗ tośc[×] / co zápóżyték nam maiętność[×] przynio⸗ ſła?›[D] [et]c. To práwi mowi⸗ li w piéklé ći / co zgrze[⸗] ßyli. Máią y karànie zà grzechy ſwoie / ktore nié kśiądz zádàie[×] / àle ſprà⸗ wiedliwość Boſka / nie ná kilà[×] lat / àlé nà wieki. Zádàłà[×] im Boſka ſprá⸗ wiedliwość / àby bez przéſtanku[×] byli biczowa⸗ ni łàncuchàmi zélàznymi przéz wieki / od onych namocniéyßych y na okru[⸗] tniéyßych[3] katow. Zádàłá[×] im poſt wiéczny / nić[4] in⸗ ßego àni ſkuśić[×] / áni pić / tylko ogień y płomienie. oblókła[5×] ie we włośienicé[×] vtkàne z ogniá. Poſtáno[⸗] wiła[×] mieyſce nà mięßká⸗ nie wiéczne / więźięnie ćięmne. Nikt nie możé wypowiedźieć / iak ćię⸗ ßką ći czynią pokutę zá grzechy ſwe. Miedzy tą potępionych / y miédzy

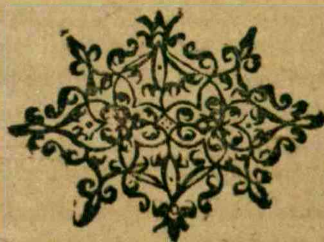
W lu⸗

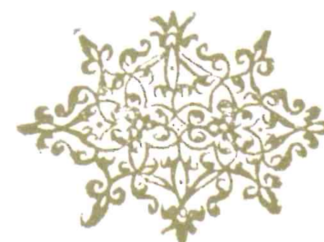
A Išm 5,7.
B Išm 5,8.
C Mdr 5,7.
D Mdr 5,8.

1 Err. Turi būti „pœnæ".
2 Err. Turi būti „niu".
3 „naokru=tniéyßych".
4 „nic".
5 Zapis małą literą po kropce.

ʒmoniu[1] vnt tos ʒiemes eſſunćiu gayliſtos nera paliginimo. Wiſos ʒmo⸗niu vnt ʒiemes a{ǯ}u nuſi⸗deimg gayliſtos ira kayp śieśielis pałigintos[2] ſu ſopuleys ir kunćiomis / kurias tie turi / kurié iau pragari dega. Todrin tu krikſćionie metu / łyn⸗gwu ir łabay maǯu da⸗rik gayliſtu a{ǯ}u ſawo pi[⸗]ktibes / idant vmǯinos ir didǯiauſios / gało ne tu⸗rinćios ne daritumey paſkundoy.

ludʒi ná tym ſwiećie bę⸗dących pokutą / nie maß porownánia. Wßytkie lu[⸗]dʒi ná ʒiemi ʒá grʒechy pokuty ſą iáko ćień / porownáne ʒ mękámi y káráńiem / ktore ći maią / co iuǯ w piekle goraią×. Prʒeto ty chrʒéśćiáninie w cʒás / lékką y bárʒo máłą cʒyń pokutę ʒá ʒło[⸗]śći× ſwoie / ábyś wie⸗cʒney y nawiękßey końc{á} niemáiącey nie cʒynił w piekle.

Vnt

1 Err. Turi būti „niu".
2 Err. Turi būti „paligintos".

163 Ewang: ná Niedźielę

Vnt Nedelos po vʒgimi⸗ muy Wießpatieś Ewangelia / Luk.

Pad: 2[A].

ANnuo metu: Jozafas ir Maria motina Jezaus, ſtebeios tiems dayktams, kurie buwo ſakiti ape ii. Jr paſłowino iiemus Simeonas, ir tare Marioſp motinoſp io. Sztai padetas ira taſay vnt nupuolimo ir vnt prikielimo daugio Jzraeliy, ir vnt żinkło, kuriam prieſtaraus. Jr tawo paćios duśiu pereys kaławiias, adunt apſireykſtu iżgi daugio śirdżiu dumos. Jr buwo Anna Pranaśine, dukte Fanuelo iż gimines Aſſer, ta buwo łabai ſena, ir giweno ſu wiru ſawo ſeptinelis metus nuog mergiſtes ſawo. Ir ta naſłe iki aſtuoniamus dešimtims metu ir kietweriemus, kuri ne iſeio iż bażnićios, paſnikais ir małdoms tarnaudama Diewuy nakti ir dienu. Jr ta anoigi wałundoy ataiuſi iżpażino wieſpati, ir ſakie ape ii wiſiemus, kurie łaukie atpirkimo Jzraeło[1]. A kad iżpiłde wis pagal iſtatimo wieſpaties, ſugriżo ing Galileiu, ingi mieſtu ſawo Nazarethu. o[2] bernelis augo, ir ſtiprinos, piłna{s} iſminties, ir milista Diewo buwo iump.

W Nie⸗

A Lk 2,33–40.
1 Greičiausiai „Jzraelo“.
2 Err. Turi būti „O“.

Ewang: ná Niedźiele 163

Vnt Nedelos po vʒgimi⸗ muy Wießpatieś Ewangelia / Luk.

Pad: 2.

ANnuo metu: Jozaſas ir Maria motina Jezaus, ſtebeios tiems dayktams, kurie buwo ſakiti ape ii. Jr paſłowino iiemus Simeonas, ir tare Marioſp motinoſp io. Sztai padetas ira taſay vnt nupuolimo ir vnt prikielimo daugio Jzraeliy, ir vnt żinkło, kuriam prieſtaraus. Jr tawo paćios duśiu pereys kaławiias, adunt apſireykſtu iżgi daugio śirdżiu dumos. Jr buwo Anna Pranaśine, dukte Fanuelo iż gimines Aſſer, ta buwo łabai ſena, ir giweno ſu wiru ſawo ſeptinelis metus nuog mergiſtes ſawo. Ir ta naſłe iki aſtuoniamus dešimtims metu ir kietweriemus, kuri ne iſeio iż bażnićios, paſnikais ir małdoms tarnaudama Diewuy nakti ir dienu. Jr ta anoigi wałundoy ataiuſi iżpażino wieſpati, ir ſakie ape ii wiſiemus, kurie łaukie atpirkimo Jzraeło. A kad iżpiłde wis pagal iſtatimo wieſpaties, ſugriżo ing Galileiu, ingi mieſtu ſawo Nazarethu. o bernelis augo, ir ſtiprinos, piłnas iſminties, ir milista Diewo buwo iump.

W Nie⸗

164

W Niedźiele po Bożym Národzeniu Ewanielia v Lukaßá

ś. w Rozdź. 2.

WOn czás: Jozef y mátká Jezuſowá dźiwowáli ſię temu, co o nim mowiono. J błogosłáwił im Symeon, y rzekł do Máryey mátki iego: O to ten położon ieſt ná vpad, y ná powſtánie wielu ich w Jzráelu, y ná znák przećiw ktoremu mowić będą (y duße twą włáſną przeniknie miecz) áby myśli z wielą ſerc były obiáwione. Byłá też Anná Prorokini, corká Fanuélowá, z pokolenia Aſer: tá byłá bárzo podeßła w lećiech, á śiedm lat żyłá z mężem ſwym, od páńieńſtwá ſwego. A tá byłá wdową áż do lat ośmdźieśiąt y czterech: ktora nie odchodźił á z kośćiołá, poſtámi y modlitwámi ſłużąc (Bogu) we dnie y w nocy. Tá też, oneyże godźiny nádßedßy chwáliłá Páná: y powiádáłá o nim wßytkim, ktorzy oczekiwáli odkupienia Izráelskiego. A gdy wykonáli wßystko według zakonu Páńskiego, wroćili śię do Gálileiey, do Názáretu miáſtá ſwego. A dźiećię rosło y vmacniáło śię, nápełnione mądrośći, á łáską Boża byłá w nim.

PVN-

164

W Niedʒ́ielę po Boʒ̇ym
Národʒęniu Ewanielia v Lukaßá
ś. w Roʒdʒ́. 2[A].

WOn czás: Jozef y mátká Jezuſowá dźiwowáli śię temu, co o nim mowiono. J błogosłàwił im Symeon, y rzekł do Máryey mátki iego: Oto ten położon iest ná vpad[×], y ná powſtànie wielu ich w Jzráelu, y ná znák przećiw ktoremu mowić będą (y duße twą włáſną przeniknie miecz) áby myśli z wiel{ą} ſerc były obiáwione. Byłá też Anná Prorokini, corkà Fanuélowá, z pokolenia Aſer: tá byłá bàrzo podeßłą w lećiech, á śiedm lat żyłá z mężem ſwym, od páńieńſtwá ſwego. A tá byłá wdową áż do lat ośmdźieśiąt y czterech: ktora nie odchodźił á[1] z kośćiołá, poſtámi y modlitwámi ſłużąc (Bogu) we dnie y w nocy. Tá też, oneyże godźiny nádßedßy chwáliłá Páná: y powiádáłá o nim wßytkim, ktorzy oczekiwáli odkupienia I[-]zráelskiego. A gdy wykonáli wßystko według zakonu[×] Páńskiego, wroćili śię do Gálileiey, do Názáretu miáſtà ſwego. A dźiećię rosło y vmacniáło śię, nápełnione mądrośći, á łáskà Boża byłá w nim.

PVN-

A Łk 2,33–40.
1 Zbędna spacja przed „á".

165

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodżio iż Ewanielios.

PVNKTA KAZAN Z EWANIELIEY.

	PVNKTAS I.	PVNKT I.
Decem nouitates in Natiuitate Domini.	Iozefas[A] ir motina Iezaus ſtebeios &c. Stebukłay vzgimimy w. Iezaus.	Iozef[E] y mátká Páná Iezuſowá dźiwowáli śię &c. Dźiwy[×] przy národzeniu Páná Iezuſowym.
	SAug praiewu aba nauienu prieg vʒgimimu W. Ieʒaus deios / kiek tiktay gal paminetis.	WIele śię cudow ábo nowin[×] prʒy národʒeniu Paná Ieʒuſowem dʒiało / kilká śię ich tylko može prʒypomnieć.
1. Nouitas.	1. Nauiena / taſay kuris gime / gime wiru. Ik śiołay vnt ſwieto gimdawo maʒi waykieley / o nunay gime wiras.	1. Nowiná[×] / ten ktory śię vrodʒił / vrodʒił śię męʒē. Dotąd ná świećie radʒą[ſ] ły śię[×] małe dʒiatki / á teraʒ národʒił śię maʒ.
Vir naſcitur. Ierem: 31.	Teyp raßo Ieremias[B] pranaßas. ‹Sutwere W. nauiu dayktu vnt ʒiames: ʒmona apims wiru›[C].	Ták piße Ieremiaß[F] prorok. ‹Stworʒył Pan nową rʒecʒ ná ʒiemi. Niewiáſtá ogárnie[×] męʒa›[G].
2. Antiquus dierum naſcitur. Daniel: 7.	2. ⌜Gime tomis dienomis ʒmogus łabay ſenas ir ißkarśis⌝[D]. Nes taſay gime /	2. ⌜Vrodʒił śię w te dni człowiek bárʒo ſtáry y ßedʒiwy[×]⌝[H]. Abowiem ten

A Juozapas, Marijos sužadėtinis; Lk 2,33.
B Jeremijas, pranašas; Jer 31,22.
C Jer 31,22.
D Dan 7,9.13.

E Józef, oblubieniec Maryi; Łk 2,33.
F Jeremiasz, prorok; Jr 31,22.
G Jr 31,22.
H Dn 7,9.13.

me / kuri regieio prana⸗ßas łabay ſenu ir ʒiłu. A taſay kuri regieio buwo Diewas vmʒinas / ir del vm{ʒ}iu ſawo neſuſkaytitu / ſenu ir ißkarßusiu paſi⸗rode. Taſay tadu vmʒinas teyp ſenay be pradʒios eſſus / gime. Kokſay tay ſtebukłas?

3. Gime taſay / kuris turi ʒmoniu prigimimu / bet ne turi ʒmoniu perſunos. Nes ira perſuna Diewißka. Tay ira gime Chriſtus / kuris ira ir ʒmogus tikras ir Diewas tikras / dwi turi naturi ʒmogiſty ir Diewi⸗ſty wienoy perſunoy.

4. Gime karalus / kuris waldʒioio ſwietu toy wa⸗łundoy / kurioy gime / ir ʒinoio ape wiſa / kas ira vnt dungaus ir vnt ʒiames. Ne wienas tokſay ne gi⸗me / kuris tuoiaus po vʒ⸗gimimu ſawo turetu pa⸗ćiu dayktu karalaut / ir kitus wałdʒiot. Karalu⸗nay

ten śię vrodʒił / ktoreg ó[1] widʒiał prorok bárʒo ſta⸗rego y ßedʒíwego×. A ten ktorego widʒiał był Bóg wiecʒny / á dla lat ſwoich nieʒlicʒonych / ſtarym śię y ʒgrʒybiałym pokaʒał. Ten tedy wiecʒny ták dawno beʒ pocʒątku bę⸗dącyny / narodʒił śię. Iaki to dʒiw×?

3. Národʒił śię ten / ktory ma ludʒkie prʒyrodʒenie× / ale nie ma ludʒkiey oſoby. Bo ieſt oſobą Boſką[.] To ieſt národʒił śię Chryſt{u}s / ktory ieſt y cʒłowiek prawdʒiwy y Bog prawdʒiwy / dwie ma naturʒe cʒłowiecʒ{e}ń⸗ſtwo y Boſtwo w iedney oſobie.

3. Naſcitur homo ſine perſonalitate humana.

4. Narodʒił śię krol / kto⸗ry władał światem tey go⸗dʒiny / ktorey śię národʒił / y wiédʒiał o wßytkim / co i{e}ſt na niebie y na ʒiemi. Ʒad{e}n śię taki nie náro⸗dʒił / ktoryby ʒaraʒ po ná⸗rodʒeniu ſwoiem miał ſa⸗mą rʒecʒą× krolować / y drugimi władáć·[2] Krole⸗wi⸗

4. Naſcitur Rex.

1 Err. Zbędny odstęp przed „o".
2 Kropka w górnej spacji.

167 po Boʒym Narodʒię̨niu[1].

Rex <> ſapiens erit. Ierem: 23. V. 5.

nay vʒgimi ne tiktay ape kitus / bet ir ape ſawi paćius nieko ne ʒino / nieko ne ißmano / ir todrin waykays budami negal paćiu dayktu but karalumis aba karalaut. ⌜Nes karalus turi but ißmintingas ir teyſus⌝[A]. O kiti karalunay be ißmonios giema aba nieko tuometu[2] nenuwokia / ir wel giema nuſideimy neteyſumis pokim Diewo. Pats wienas gime karalumi Chriſtus / kuris ir ßwyntas buwo ir pilnas wiſokios ißminties. Gieray tadu tris karalus wadino ii karalum gimuſiu. ‹Kur ira / kuris gime karalus Ʒidu?›[B]

5. Naſcitur creator M{a}tris ſu{æ}[.]

5. Taſay gime / kuris ſaw pats motinu ſutwere / ir tokiu aprinko / kokios noreio. Ik śiołay ne wienas ſunus noprinko ſaw motinos. Nes kad tay turetu ſunus ſawo maciy aba galibey / kiekwienas aprinktu ſaw aʒu motinu kara-

wicowie vrodʒiwßy śię nie tylko o innych / ále y o ſobie ſámych nic nie wieʒą / nic nie roʒumiéią / y prʒeto× dʒiéćmi będąc nie mogą ſámą rʒéca[3]× być krolmi abo krolowáć. ⌜Bo król ma być roʒumny y ſpráwiedliwy⌝[C]. A inni kró[-]léwicowié béʒ roʒumu śię rodʒą / ábo nic w ten cʒás nie roʒumieią / y teʒ rodʒą śię w grʒechu nieſpráwiédliwymi prʒéd Bogiem. Sam ieden Chriſtg národʒił śię królem / który y święty był / y pełen wßélkiey mądrośći. Dobrʒe go tédy trʒey krolowie náʒywáią krolem národʒonym. ‹Gdʒie ieſt ktory śię nároʒił krol ʒydowſki?›[D]

5. Ten śię národʒił / ktory ſam mátkę ſtworʒył / y taką obrał× / iákiey chćiał. Do tąd ʒaden ſyn nie obrał× ſobie mátki. Bo gdyby to miał ſyn w ſwoiey mocy / kaʒdyby obrał× ſobie ʒá mátkę krolową / ták[4] ʒadna

proſta

A Jer 23,5.
B Mt 2,2.
C Jr 23,5.
D Mt 2,2.

1 „Narodʒeniu".
2 „tuo metu".
3 Err. Powinno być „rʒécʒa".
4 „a ták".

karalieny / r[1] teyp ne wie⸗na praſta ʒmona ir pa⸗warguſi ſunaus ne turetu.

6. Ne tiktay ſunus moti⸗nu / bet ir motina ſunu aprinko iʒ ſawo gieros wa[⸗]los. Nes Ponna Maria[A] motina W. Ieʒaus / iʒgir⸗dus nuog An-ieło[2] / kokſay tureio gimt iʒ ios ſunus / iey tiktay noretu pati vnt to pritarit / aba noru ſawo vnt to pagriʒt / teyp pada⸗re / kad anuos {ʒ}odʒius ißta⸗re: ‹Sʒitay tarnayte Wieß⸗pati{e}s / tegul ſtoias mań pa[⸗]gal ʒodʒio tawo›[B]. Tays ʒo⸗dʒieys aprinko ſaw ſunu Diewo aʒu ſunu / kuri pa⸗gimditu. Kokſay tay ſte⸗bukłas? Kuri kaday nuog vm{ʒ}iu motina aprinko ſaw ſunu / kuri pagal ſa⸗wo noro pagimditu? Ko⸗kiuos ſunus ſaw aprinktu motinos / kad primanitu? Kiekwiena noretu gimdit karuluno[3] / kunigaykſćio / didʒios gimines. Ne wieno praſto wayko / grino / ſi⸗ratos / pawarguſio ſwie⸗tas

proſta niewiáſtá y vboga ſynaby nie miáła.

6. Nie tylko ſyn mátke / ále y mátka ſyná obrała[×] ʒ ſwoiey dobrey woley. A⸗bowiem Pánná Máriá[C] mátká Páná Ieʒuſowá / vſłyßawßy od ánioła / iá⸗ki śię miał ʒ niey ſyn naro⸗dʒić / gdyby tylko sámá chćiáłá ná to ʒeʒwolić / ábo wolą ſwoię ku temu nákło⸗nić / ták vcʒyniłá / gdy one ſłowá wyrʒekłá: ‹Otom ſłuʒebnica páńſká / niech mi się ʒſtanie według ſło⸗wa twego›[D]. Temi ſłowy obráła[×] ſobie ſyná Boʒe⸗go ʒá ſyná / ktoregoby po⸗rodʒiłá. Iáki to dʒiw[×]? Kto[⸗]rá kiedy od wiekow mátká obráłá[×] ſobie ſyná / ktore⸗goby według woley ſwo⸗iey porodʒiła? Iákieby ſobie ſyny obieráły[×] mátki / kiedyby to w mocy miały? Kaʒdaby chćiáłá rodʒić krolewicá / kśiąʒę / wiel⸗kiego rodu. Ʒadnegoby proſtego dʒiećięciá / vbo⸗giego

6. Naſcitur is, quem mater ſponte elegit in filium.

A Marija, Jėzaus motina; Lk 1,26–38.
B Lk 1,38.
C Maryja, matka Jezusa; Łk 1,26–38.
D Łk 1,38.

1 Err. Turi būti „ir".
2 Err. Turi būti „Anieło".
3 Err. Turi būti „karaluno".

tas n{e} turetu. Bet wienay paćiey Ponnay Mariey[A] taſay duotas ira priwileius.

7. Naſcitur ex ea quæ eſt ma[-]ter patris ſui, & filia filij ſui.

7. Gime iʒ tokios motinos / kuri ira draugie ir motina tewo ſawo / ir dukte ſunaus ſawo. Nes Chriſtus pagal Diewiſtes ira ſutwertoias / ir todrin tewas Ponnos Marios[B] / ir teyp ira ana dukte ſunaus to / kuri pagimde. Kokſay tay ſtebukłas?

8. Naſcitur ex Virgine.

8. Gime iʒ Ponnos. Ir tay nau-ias[1] dayktas / nuog ſwieto niekaday neregietas. ‹Sʒitay Ponná prades ir pagimdis ſunu›[C].

Iſai: 7.

9. Sine dolore matris.

9. ⌜Kitos motinos ſu ſopuleys neißſakitays gimdʒia / o Ponna Maria[D] ſu neißſakitu dʒiaugſmu ſunu ſawo pagimde / ir poſenam[2] ponnu atliko⌝[E].

10. Locum & tempus Natiuitati ſuæ eligit.

10. Tokſay gime / kuris ir métu ir wietu ſaw pats aprinko. Tuometu[3] gime / kad noreio / ir toy wietoy / kurioy noreio. ⌜‹Kad ataio

X tieg

giego / ſieroty nędʒnego świát niemiáł. Lecʒ iedney ſámey Pánnie Máryey[F] dány ieſt ten prʒywiley.

7. Národʒił śię ʒ tákiey mátki / ktora ieſt wéſpół[X] y mátką oycá ſwego y cór[ę]ką ſyná ſwego. Bo Chryſtus według Boſtwá ieſt ſtworʒyćiel[X] / y prʒeto oyćiéc Pánny Máryey[G] / y ták iéſt oná ćorką ſyná tego / ktorego porodʒiłá. O iaki to dʒiw[X]?

8. Národʒił śię ʒ Pánny. I to nowa rʒecʒ od pocʒątku świátá nigdy nie widána[X]. ‹O to Pánná pocʒnié y porodʒi ſyná›[H].

9. ⌜Inne mátki ʒ boléśćiámi nie wypowiedʒiánemi rodʒą / á Pánná Márya[I] ʒ niéwypowiédʒianą rádośćią ſyná ſwego porodʒiłá / á poſtáremu Pánną ʒoſtáła⌝[J].

10. Táki śię národʒił / ktory y cʒás y miéyſcé ſam ſobié obrał[X]. W ten cʒás śię národʒił / kiedy chćiał / y na tym mieyſcu / ná ktorym

X chćiał.

A Marijai; Marija, Jėzaus motina; žr. Lk 1,38.
B Marijos; Marija, Jėzaus motina; žr. Lk 1,38; Iz 7,14.
C Iz 7,14.
D Marija, Jėzaus motina. Greičiausiai remiamasi: Thomas Aquinas. *Summa Theologiae*, III, q. 35, a. 6, kur cituojamas Aurelijus Augustinas.
E Žr. išnašą „D"; šio pamokslo I punkte yra ir daugiau rėmimosi *Summa Theologiae* III atvejų.
F Maryi; Maryja, matka Jezusa; Łk 1,38.
G Maryi; Maryja, matka Jezusa; Łk 1,38; Iz 7,14.
H Iz 7,14.
I Maryja, matka Jezusa; prawdopodobnie aluzja do dzieła Św. Tomasza *Suma Teologiczna*, III, q. 35, a. 6, s. 148, który przywołuje Św. Augustyna.
J Zob. przypis „I"; w Punkcie I występuje więcej odniesień do *Sumy Teologicznej* III.
1 Err. Turi būti „nauias".
2 „po ſenam".
3 „Tuo metu".

«tieg» pilnibe meto›[A] tay ira kad ſukako metay / kuriuoſe tureio gimt / tuoſe gime⌝[B]. Ira tadu kam ſtebe{t}iſi vʒgimimy W. Ieʒaus / bet noretume dabotis / kayp ſtebeios Ioʒapas[C] ir Ponna ßwynciauſia.

PVNKTAS.[1] II.

Chryſtuy turime ſtebetis del treiopos io graʒibes.

GRaʒibey paprato ʒmo[-]nes ſtebetis / łabiauſiey tuo metu / kad ira ipati ir łabay dide. Teyp Aſsirionis[D] ſtebeios graʒibey Iuditos[E]. ‹Ir buwo «tieg» pokim iu ſtebukłas / nes gra[-]ʒibey ios ſtebeios łabay›[F]. W. Ieʒus turi ſawimp neißſakitu treiopu gra{ʒ}iby / kuriey turime dabotis ir iey ſtebetis.

1. Ira gr{á}ʒibe Diewiſtes neſu-

chćiał. ⌜‹Gdy prʒyßłá ʒupełność[x] cʒáſu›[G] / to ieſt gdy śię ſpełniły lata / kto[-]rych miał / tych śię narodʒił⌝[H]. Ieſt tedy cʒemu śię dʒiwowáć prʒy narodʒeniu Pánà Iéʒuſowem / byleśmy chćieli vwaʒyć[x] / iáko śię dʒiwował Iózéf[I] y Pánnà naświętßa.

PVNKT.[2] II.

Chriſtus mira[-]bilis ob triplicem pulchritudinem.

Chryſtuſowi mamy śię dʒiwowáć dla troiákiey iego pięknośći.

PIęknośći ʒwykli śię ludʒie dʒiwowáć / nabárʒiey w ten cʒas / gdy ieſt oſobliwa[x] y bárʒo wielka. Tàkći Aſyryycʒykowie[J] dʒiwowàli śię pięknośći Iudity[K]. ‹I był «práwi» w ocʒách ich dʒiw[x] / bo śię iey pięknośći dʒiwowali bárʒo›[L]. P. Ieʒus ma w ſobie niewy[-]powiedʒiána troiáką pięknosć / ktorey śię mamy przypátrowác ydʒiwowáć[.] 1. Pierwßa ieſt pięknosć

Iudith. 10. V. 14.

1. eſt increata,[3]

Bo-

A Gal 4,4.
B Gal 4.
C Juozapas, Marijos sužadėtinis; Lk 2,16–20.
D Asirai; Jdt 10,11.
E Juditos; Judita; Jdt 10,11–20.
F Jdt 10,14; plg. BSV Idt 10,14.
G Ga 4,4.
H Ga 4.
I Józef, oblubieniec Maryi; Łk 2,16–20.
J Asyryjczycy; Jdt 10,11.
K Judyty; Judyta; Jdt 10,11–20.
L Jdt 10,14.
1 Err. Nereikalingas taškas.
2 Err. Zbędna kropka.
3 Err. Turi būti „Eſt increata.".

neſutwerta / begało[2] be⸗mieros[3]. Tu graʒ̇iby ira graʒ̇us per ſawo éſſiby a⸗ba naturu / iʒ̇ ſawis iu tu⸗ri nuog vmʒ̇iu / ne ima ios nuog ko kito. Ira ta gra⸗ʒ̇ibe notſimaynunti nieka⸗du / ir negal but nuterio⸗ta / wiſadu ira per iu gra⸗ʒ̇us / ir bus per vmʒ̇ius. Ta graʒ̇ibe io ira kayp werſme iʒ̇ kurios wiſokia ſutwerta graʒ̇ibe iʒ̇teka ir iʒ̇płuſta / kuriu regime vnt ſutweri⸗mu. Ta graʒ̇ibe io wiſokiu ſawimp turi graʒ̇iby / to⸗drin ape ſawi biło. ‹Graʒ̇i⸗be łauko prieg mani ira›[A] / teypagi gal tarit / graʒ̇i⸗be ʒ̇wayʒ̇dʒ̇iu / ſaułes / me[⸗]neſio / ʒ̇iedu / akmeniu brungiu / an-iełu[4] ir wi⸗ſu ſutwerimu manimp ira[.] Ta graʒ̇ibe io ira paweyk[⸗]ſłu ir ʒerkołu wiſu graʒ̇i⸗biu / kuriâs ſawiſp trau⸗kia ir ʒ̇adina / adunt iʒ̇ ſa⸗wo graʒ̇ibes iomus gałe⸗tu nudalitis ipaćiey duſio[⸗]mus ʒ̇moniu / vnt to ſwie⸗to per miliſtu / vnt vntro per

Boſka nieſtworʒona / beʒ kóńca / béʒ miáry[×]. Tą pię⸗knośćią ieſt piękny prʒéʒ iſtotę ſwoię ábo náturę / ʒ ſiebie ią ma od wiekow / nie bierʒe iey od kogo in⸗nego. Ieſt tá piękność nie odmieniáiąca śię[×] / y nie moʒ̇e być vtracona / ʒa⸗wße ieſt prʒeʒ nię piękny / y będʒie prʒeʒ wieki. Tá piękność iego ieſt iáko ʒrʒodło / ʒ ktorego wßelka ſtworʒona piękność wy⸗ćieka y wypływa / ktorą widʒimy ná ſtworʒeniu{·}[5] Tá piękność iego wßelką w ſobie ma oʒdobę / prʒe⸗to[×] o ſobie mowi. ‹Piękność polna prʒy mnie ieſt›[B] / ták⸗ʒe moʒ̇e rʒeć[6] / piękność gwiaʒd / ſłońca / kśięʒycá / kwieciá / kámieni drogich / aniołow / y wßytkiego ſtwo[⸗]rʒenia we mnie ieſt. Tá pię[⸗]knośc iego ieſt wiʒerun⸗kiem y ʒwierćiadłem wßyt[⸗]kich pięknośći / ktore do ſiebie ćiągnie y wabi / áby ʒ ſwey pięknośći mogło śię im vdʒielić / ʒwłaßcʒá du⸗

Pulchritudo agri mecum eſt[.] Pſ. 49. V. 11.

A Ps 50,11; BSV Ps 49,11.
B Ps 50,11; BW Ps 49,11.
1 „Narodʒeniu".
2 „be gało".
3 „be mieros".
4 Err. Turi būti „anielu".
5 Prawdopodobne kropka w górnej spacji.
6 „rʒec".

per grabu[1]. Tu grąžiby teyp grąžus ira W. Iezus / {k}ad pats wienas tikray grąžus turi wadintis. Nes iog Diewiep ira grąžibe ir gieribe / iey pats wienas ałgoias gieras wiſadu[2] ‹Pats wienas Diewas ira «tieg» gieras›[A] / tadu pats wienas tikray ira ir grąžus / iſsmanik tay per eſsiby ir per prigimimu ſawo / nuog ſawis paties gieras: o kiti ſutwerimay gieri ir grą{ž}us ira per iodowanu[3].

dußom ludzkim / ná tym świećie przez łáſkę / ná drugim przez chwałę. Tą pięknośćią ták piękny ieſt Pan Iezus / iż ſam ieden prawdźiwie ma śię zwáć pięknym. Bo iż w Bogu ieſt piękność y dobroć / ieśli ſam ieden zowie śię dobry: ‹Sam ieden Bóg ieſt «práwi» dobry›[B] / te[=]dyć ſam ieden prawdźiwie ieſt y piękny / rozumiey to przez iſtność[×] y przez przy[=]rodzenie[×] ſwoie / od śiebieſá[=]mego[5] dobry: á inne ſtworzenia dobre y piękne ſą z daru iego.

Luc. 9.

2. Grąžibe W. Iezaus ſutwerta / ira vnt dušios io ßwynćiauſios / o ta ira miliſta Diewo / ir kitos io dowanos iż dungaus / kuriomis buwo apredita budu neißſakitu. Wiſi i{ż}day aba ſkorbay brungiauſi Diewo ira ſukrauti ir paguldíti dušioy w. Iezaus / wiſa giara ira ſupilta[4] iump / ira dušia io kayp ma[=]rios wiſokiu dowanu piłna.

2. Druga piękność Páná Iezuſowá ſtworzoná / ieſt ná dußy iego {/} náświętßey / á ta ieſt łáſká Boża / y inne dáry niebieſkie / ktoremi by[=]łá przybrána ſpoſobem nie wypowiedźianym. Wßytkie ſkárby nadrożße Boſkie ſą zgromádzone y złożone ná dußy Páná Iezuſowey / wßytko dobro ieſt zláne ná nię / ieſt dußâ ie[=]go iáko morze wßytkich dá-

2. Creata animæ.

A Lk 18,19.
B Łk 18,19.
1 Err. Turi būti „garbu".
2 Err. Reikalingas skyrybos ženklas.
3 Err. Turi būti „io dowanu".
4 Err. Turi būti „ſupiłta".
5 Err. Powinno być „od śiebie ſá[=]mego".

De plenitudine eius nos omnes accepimus[.] Ioan. 1.

na. ‹Mes wiſi «tieg» iʒ pilnibes io iememe miliſtu›[A] ir kitas dũgaus dowanas / iʒ tu mariu ſema wiſi / kurie turi kokiu ſawimp Diewo miliſtu. Apraśineia tu io graʒiby duśia ßwynta gieſmeſe Salamono[B]. ‹Numiłetaſis mano bałtas ir raudonas / ißrinktas iʒ tukſtunćiu›[C].

Electus ex mil[-]libus[.] Cant. 5.

3. Corporis.

3. Graʒibe ira kuno io ßwynćiauſio / ir ta ira łabay dide / kuriey ne wienos kitos nera toligios. ‹Graʒus «tieg» formu vnt ſunu ʒmoniu›[D] / tay ira graʒiauſias ira gimiu ir weydu terp wiſu ʒmoniu / ir ne wieno terp ʒmoniu nera teyp graʒaus. Pridereio toki ir teyp dide graſibe[2] kunuy io.

Speciosus forma,[1] pſ. 44.

Chriſtum D. decuit ſpeciosum eſſe formá corporis.

1. Todrin iog anas Wießpatim ir karalumi wiſu ʒmoniu ira / ir teyp ir tami turi but dideſniu ir wireſniu aba praeyt wiſus wałdonus ſawo.

2. ⌜Iog pradetas buo iʒ Ponnos Marios[E] krauio lá[3]

dárow pełne. ‹My wßyſcy «práwi» ʒ ʒupełnośći[×] iego wʒieliśmy łaſkę›[F] y inße niebieſkie dary / ʒ tego morʒá cʒerpáią wßyſcy / ktorʒy maią w ſobie iáką Boʒą łáſkę. Opiſuie tę piękność iego dußá święta w pieśniách Sálómónowych[G]. ‹Vkochány móy biały y rumiány / wybrány ʒ tyśiącow›[H].

3. Trʒećiá piękność ieſt ćiáłá iego náświętßego / y tá ieſt barʒo wielka / ktorey ʒadna inna nie ieſt podobna. ‹Piękny «prawi» / vrodą nad ſyny ludʒkie›[I] / to ieſt napięknieyßy ieſt obliczem y twárʒą miedʒy wßytkiemi ludʒmi / y ʒaden miedʒy ludʒmi nie ieſt ták piękny. Przyſtáłá[×] taka y ták wielka piękność ćiáłu iego.

1. Prʒeto[×] iʒ on ieſt pánem y krolem wßytkich ludʒi / á ták y w tym ma prʒodkować[×] ábo prʒechodʒić[×] wßytkie poddane ſwoie.

2. ⌜Ʒé poczęty był ʒ pánny Máryey[J] krwie bárʒo cʒyſtey

A Jn 1,16.
B Saliamono; Saliamonas; Gg 5,10.
C Gg 5,10.
D Ps 45,3; BSV Ps 44,3.
E Marijos; Marija, Jėzaus motina. Greičiausiai remiamasi: Thomas Aquinas. *Summa Theologiae*, III, q. 31, a. 5.
F J 1,16.
G Salomonowe; Salomonowy; Pnp 5,10.
H Pnp 5,10.
I Ps 45,3; BW Ps 44,3.
J Maryi; Maryja, matka Jezusa. Prawdopodobnie aluzja do dzieła Św. Tomasza *Suma Teologiczna*, III, q. 31, a. 5, s. 118–119; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „E".
1 Err. Turi būti taškas.
2 Err. Turi būti „graʒibe".
3 Kustodas ne visai sutampa su 174 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.

łabay ćiſto⌝[A] / kuris niekami
ne buwo iźagtas ney pi⸗
ktays kokieys kayp kitu
{ź}moniu ir motinu gieydu⸗
leys ſudrumſtas / ir kayp
purways pamayśitas / to⸗
drin łabay graźus praſide⸗
io źiwati motinos ſawo.
3. Duśia W. Iezaus kayp
iau pamineta ira / buwo
łabay graźi neiźſakitu bu⸗
du / todrin pridereio / a⸗
dunt namay tos duśios
teyp graźios / butu gra⸗
źiauſi / kuriuoſe ana tureio
giwenti.
4. Kunas W. Iezaus źi[⸗]
wati motinos nuog Dwa⸗
ſios ßwentos ira forma⸗
wotas ir padaritas / o tie
wel darbay / kuriûos pats
Diewas daro / wiſadu eſti
tobułeſni / negi tie / kuriûos
daro draugie ſu ſutwe[⸗]
rimays aba ſu ſutwerto⸗
mis prieźaſtimis / kurios
iog ne turi ſawimp teyp
dides galibes ir tobulibes /
todrin negal teyp gieray
ir tobułay padarit to / ku
daro / kayp gali Diewas /
ku⸗

ſtey⌝[B] ktora ni w czym
niebyła zmázana× / áni złe⸗
mi iákiemi / iako innych
ludźi y matek / żądzámi
wzburzona / y iáko z błotē
pomießána / przeto śię bár⸗
zo pięknу począł w żywo⸗
ćie× mátki ſwoiey.
3. Dußá Páná Iezuſowá /
iako śię iuż przypomniáło /
byłá bárzo pięknа niewy⸗
powiedźiánym ſpoſobem /
przeto× przyſtáło / áby dom
tey dußé ták pięknеy / był
napięknieyßy / w ktorym o[⸗]
ná miáłá mießkáć.
4. Ciáło Paná Ieżuſowe
wżywoćie× mátki / od Du⸗
cha świętego było vformo[⸗]
wáne y vczynione / á te zaś
dźiełá / ktore ſam Bog czy⸗
ni / záwżdy× ſą doſkonalße /
niźli te / ktore czyni weſpoł×
z ſtworzeńmi / ábo z ſtwo⸗
rzonemi przyczynami / kto[⸗]
re iż nie maią w ſobie ták
wielkiey śiły y doſkonało⸗
śći / przeto× nie mogą ták
dobrze y doſkonále vczynić
tego / co czynią / iáko może
Bog / ktory ieſt wßech⸗
mocny

A Žr. išnašą „E" p. 173; šiame punkte yra ir daugiau rėmimosi *Summa theologiae* III atvejų.

B Zob. przypis „J" na s. 173; rozważania w opraciu o *Sumę Teologiczną* III.

175 po Boʒym Narodʒeniu

kuris ira wiſagalis. Iey tadu kunu W. Ieʒaus Pats Diewas pati Dwaſia ßwynta be darbo ʒmogaus padare / tadu io kunas bu⸗wo łabay gráʒus aba gra[⸗]ʒiauſias aʒu wiſus kunus ʒmoniu.

5. Laymibe akiu kuno muſu / kuriu tures dun⸗guy / bus kunas Wießpa⸗ties Ieʒaus. Nes akis mu⸗ſu dunguy ne wieno daykto graʒeſnio ne regies vnt kuno W. Ieʒaus / todrin pridereio / adunt io kuno butu graʒibe didʒiauſia / kuri łinkſmintu[1] ir dʒiaug⸗ſmu daritu wiſiemus / kurie vnt io per vmʒius weyʒdes. Tu tadu girde⸗damas graʒiby treiopu Wießpaties Ieʒaus krik⸗ſćionie ſtebekis / ó ſawo Wießpati karßtay miłek / wel rupinkis adunt gra⸗ʒus butumey vnt duśios ſawo pokim Diewo / vnt kurios łabay mieley wey⸗ʒdi / ir liepia ſaw iu roditi. ‹Pamirodik «tieg» weydu ta⸗ wo.

mocny. Ieʒeli tedy ćiało Páná Ieʒuſowe ſam Bog ſam Duch święty beʒ ſprá⸗wy× męſkiey vcʒynił / tedyć iego ćiało było barʒo pię⸗kne ábo napięknieyße mie⸗dʒy wßytkiemi ćiały ludʒ⸗kiemi.

5. Błogoſłáwięńſtwo o⸗cʒu ćiáłá náßego / ktore będą miáły w niebie / bę⸗dźie ćiało Páná Ieʒuſowe[.] Bo oko náße w niebie ʒa⸗dney rʒecʒy pięknieyßey nie oglądá nád ćiáło Páná Ieʒuſowe / dla tego prʒy⸗ſtáło / áby iego ćiáła pię⸗kność byłá nawiękßa / ktoraby poćiechę y rádość vcʒyniłá wßytkim / ktorʒy ná nię prʒeʒ wieczne wieki będą pátrʒyć. Ty Chrʒeśći[⸗]ánine ſłyßąc o pięknośći troiaki{e}y Páná Ieʒuſo⸗wey / dʒiwuy śię / á Páná ſwego gorąco miłuy / kte[⸗]mu× ſtaray śię / abyś był piękny ná dußy prʒed Bo⸗giem / naktorą bárʒo mile pátrʒy y każe ią ſobie pokáʒować. ‹Pokaʒ mi «pra[⸗] prá⸗[2]

1 Err. Turi būti „linkſmintu".
2 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

wo.› ‹Nes weydas tawo graʒus›[A]. Ir kitur giria du⸗ſiu. ‹Wiſa «tieg» graʒi eſi /› ‹ir patepio nera tawimp›[B].

PVNKTAS III.

Terp kieturiu Diewo darbu ſtebuklingu, Chriſtus tol ſtebuklingieſnis.

I. PIrmi ſtebuklingi Diewo darbay ira ſutwerimay to ſwieto / apé kuriuos Dowidas[C] teyp bi⸗ło. ‹Wießpatie Wießpatie muſu / kayp ſtebuklingas ira wardas tawo wiſoy ʒia[⸗]mey?›[D] Wiſas ſwietas didis ira ſtebuklingas / bet ir maʒas ſwietas / tay ira ʒmogus / kuriami ſuraki⸗no aba ſukrowe Diewas didi ſwietu / ir padare ii ſumbariomis did{ʒ}io ſwie⸗to / tol ſtebuklingieſnis ira / ape kuri pſalmy. ‹Ste⸗buklinga ſtoios ʒinia ta⸗wo iʒ mains[1]›[E]. Bet Chri⸗ſtus be paliginimo tol ira ſte⸗

Cant: 2.

«prawi» twarʒ twoię.› ‹bo[2] twarʒ twoià piękna›[F]. I indʒiey[×] chwali dußę. ‹Wßyt[⸗]kás piękna /› ‹y ʒmáʒy[×] nie máß w tobie›[G].

PVNKT·[3] III.

Inter quatuor mirabilia opera DEI Christus mirabilior.

Miedzy czteremá dzywnemi[×4] Boskiemi ſprawy, Chryſtus dàleko dźiwnieyſzy[×].

1. Opera naturæ.

I. IErwße dʒiwne[×] Bo[⸗]ſkie ſprawy ſą ſtwo[⸗]rʒenia / o ktorych Dawid[H] prorok tàk mowi: ‹Pánie panie náß / iàk dʒiwne[×] ieſt imię twoię po wßytkiey ʒięmi?›[I] Wßytek świat wiel[⸗]ki / ieſt dʒiwny[×] / àle y máły świát / to ieſt cʒłowiek / w ktorym ʒàwárł àbo ʒgromádʒił Bog wielki świát / y vcʒynił go ſkłá⸗dem wielkiego świàtá / dáleko dʒiwnießy[×] ieſt: o ktorym pſalmiſta. ‹Dʒiw⸗na[×] śię ʒſtáłá wiádomość twoia ʒe mnie›[J]. Lecʒ Chry⸗ſtus beʒ porownánia dale⸗ko ieſt dʒiwnieyßy[×] miedʒy wßyt⸗

Pſal: 8.

Pſal. 138.

A Gg 2,14.
B Gg 4,7.
C Dovydas; Ps 8,2.
D Ps 8,2.
E Ps 139,6; BSV Ps 138,6.
F Pnp 2,14.
G Pnp 4,7.

H Dawid; Ps 8,2.
I Ps 8,2.
J Ps 139,6; BW Ps 138,6.
1 Err. Turi būti „manis".
2 Zapis małą literą po kropce.
3 Zbędna kropka w górnej spacji.
4 „dziwnemi".

ſtebuklingieſnis terp wi⸗
ſu ſutwerimu / ir todrin
Iſai: 9. terp io wardu tułu ira ir
taſay. ‹Bus «tieg» wadintas
ſtebuklingu›[A].
1[1]. Vntri darbay Diewo
2. Opera gratiæ. ſtebuklingi / ira darbay mi[⸗]
liſtos ir dowanu i{ʒ} dun⸗
gaus / ⌜del kuriu Die⸗
was ałgoiaſi ſtebuklingas
ßwyntuoſe ſawo⌝[B] / kuriuosé
Ps: 67. miliſtos ir kitu dowanu
galibe łabiaus ʒiba ir ro⸗
dʒiaſi. ‹Kad atays adunt bu[⸗]
2. Theſ: 1. tu pagarbintas ßwyntuoſe
ſawo / ir ſtebukłingu[2] ſto⸗
tus wiſuoſe / kurie inti⸗
kieio›[C]. Ne tiktáy ſtebuklin⸗
gas ira Diewas del mili⸗
ſtos kuri wadinaſi pa⸗
ßwynćiunti / bet ir del
dowanu / kurios ira duo⸗
tos ßwyntiemus / ir kar⸗
tays piktiemus del kitu /
kayp irá galibe vnt dari⸗
mo praiéwu / vnt iʒgidi⸗
mo wiſokiu ligu / {ʒ}odʒiu /
małdu / aba runkos palitei[⸗]
mu / vnt prikielimo kunu
numiruſiu ir vnt kitu tu⸗
łu. Teyp ſtebeios łabay
Y ʒmo⸗[3]

wßytkiemi ſtworʒęñmi / y
dla tego miedʒy iego imio⸗
nâmi roʒmáitemi / ieſt y to.
‹Będʒie «práwi» náʒwány
dʒiwnym[×]›[D].
2. Drugie ſpráwy Boſkie
dʒiwne[×] / ſą ſpráwy łáſki y
darow niebieſkich / ⌜dla kto⸗
rych Bog ʒowie śię ‹dʒi⸗
wny[×] w świętych ſwoich›⌝[E] / w
ktorych łáſki y innych dá⸗
row moc bárʒiey iáśnieie
y pokáʒuie śię. ‹Gdy prʒy⸗
idʒie / áby był vwielbion
w świętych ſwoich / y dʒiw[⸗]
nym[×] śię ʒſtał we wßytkich
ktorʒy vwierʒyli›[F]. Nie tylko
dʒiwny[×] ieſt Bog dla łáſki
ktora śię ʒowie poświącá⸗
iąca / ále y dla darow / kto⸗
re ſą dáne świętym / y pod⸗
cʒás[×] ʒłym dla innych / iá⸗
ko ieſt moc ná cʒynienie cu[⸗]
dow / ná vlecʒenie wßela⸗
kich chorob / słowem / mo⸗
dlitwą / ábo ręki dotknie⸗
niem[×] / ná wſkrʒeßenie ćiáł
vmárłych / y ná inße roʒ⸗
máite. Ták się barʒo dʒi⸗
wowáli ludʒie {ś}więtemu
Piotrowi[G] / kiedy ⌜chromę⸗
Y mu

A Iz 9,5; BSV Is 9,6.
B Ps 68,36; BSV Ps 67,36.
C 2 Tes 1,10.
D Iz 9,5; BW Iz 9,6.
E Ps 68,36; BW Ps 67,36.
F 2 Tes 1,10.
G Piotrowi; Piotr; Dz 3,1–10.

1 Err. Turi būti „2".
2 Err. Turi būti „ſtebuklingu".
3 Kustodas ne visai sutampa su 178 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.

Punktá ná Niedźielę

178

ʒmones s. Petruy[A] / kad ⸢rayßuy liepe kieltis / ir waykśćiot / kuris tuoiaus kiełes / waykśćioio / ir ßo⸗kineio / Diewu garbinda⸗mas⸣[B]. ⸢Taſgi liepe Tabithay[C] numiriuſiey[1] kieltis iʒ gra⸗bo / atgiio ir kiełes kayp iʒ miego⸣[D]. Ir kitu tokiu be ſkayćiaus dare Apaſtałay ir kiti ßwyntieii ʒinkłu / ir {t}eyp Diewas iuoſe buwo ſtebuklingas. Bet nera paliginimo ſu W. Ieʒuſu / kuris tol ſtebuklingieſnis ira wiſokioſe miliſtos do⸗wanoſe. Nes iump ira pil⸗nibe / werſme aba marios wiſu Diewo dowanu. Iam paćiam ir wienam duota ira Dwaſia / tay ira dowa⸗nos Dwaſios ßwentos be mieros / kayp Ionas[E] s. biło. ‹Ne ſumieru[2] «tieg» duo⸗ſti Di{e}was Dwaſiu›[F]. ‹Wi⸗ſa dawe runkon io›[G]. Tay negal iʒſimanit ne ape wie[⸗]nu kitu / tiktay ape pati W. Ieʒu Chriſtu. Nes wiſi kiti ßwentieii ir tey⸗ſus ima nuog Diewo mili⸗

ſtu

mu kaʒał wſtáć / y cho[⸗] /[3] dźić / ktory ʒáraʒ wſtał / chodźił y ſkakał / Bogá chwaląc⸣[H]. ⸢Tenże kaʒał Ta⸗bićie[I] białey[×] głowie vmar⸗łey wſtác ʒ grobu / ożyłá y wſtáłá iák ʒéſnu⸣[J]. I in⸗ßych beʒ licʒby[×] cʒynili Apoſtolowie y inni święći ʒnákow / y tak Bog w nich był dźiwny[×]. Lecʒ nie máß porownania ʒ Pá⸗nem Ieżuſem / ktory da⸗leko dźiwnieyßy[×] ieſt we wßelákich łáſki dárách. Bo w nim ieſt pełność[×] / żrʒo⸗dło ábo morʒe wßytkich Boſkich dárow. Iemu ſámemu y iednemu dány ieſt Duch / to ieſt dáry Du⸗chá świętego beʒ miáry[×] / iáko Ian[K] s. mowi. ‹Nie ʒ miárą[×] «prawi» dáie Bog Ducha›[L]. ‹Wßytko dał w rę⸗kę iego›[M]. To śię nie może roʒumieć o ʒadnym inßym tylko o Panu Ieʒuśie Chry[⸗]ſtusie. Abowiem wßyſcy inni święći y ſpráwiedliwi biorą od Boga łáſkę / y inße Duchá świętego dá⸗

ry

Act. 3.

Act. 9. V. 40.

Ioan: 3.

A Petrui; Petras; Apd 3,1–10.
B Apd 3,1–10.
C Tabitai; Tabita; Apd 9,36–42.
D Apd 9,40.
E Jonas, apaštalas ir evangelistas; Jn 3,34–35.
F Jn 3,34.
G Jn 3,35.
H Dz 3,1–10.
I Tabicie; Tabita; Dz 9,36–42.
J Dz 9,40.
K Jan, apostoł i ewangelista; J 3,34–35.
L J 3,34.
M J 3,35.
1 Err. Greičiausiai „numiruſiey".
2 Err. Turi būti „ſu mieru".
3 Err. Zbędny znak przestankowy.

ſtu ir kitas dwaſios ßwen[⸗]tos dow{à}nas pamieruotas aba ſu mieru teyp aba teyp didʒiu / kayp Diewas nori iemus duot. Ape tay raßo Apaſtałas. ‹Kiekwienam iʒ muſu duota ira miliſta / pagal mieros dowanoi⸗mo Chryſtaus›[A] / tay ira teyp dide eſti duota mili⸗ſta / kayp Chriſtus paſkire pagal ſawo noro. Nes a⸗nas mumus nupełne mili⸗ſtu ir wiſas dungaus do⸗wanas ſawo ſmierćiu: to⸗drin kayp Wießpats ſawo nupełnu aba wiſokiu do⸗wanu / daliia kiekwienam kayp nori.

Epheſ: 4.

3. Opera gloriæ.

3. Treti darbay Diewo ira garbos aba karaliſtes dungaus / ape kuriuos A⸗paßtałas iʒ Iʒaiośiaus[B] biło. ‹Akis ne regieio / ney auſis girdeio / ney śirdin ʒmogaus vʒeio / ku ſuga⸗tawiio Diewas tiemus / kurie ii mili›[C]. Neiʒſakita ira garba ßwyntuiu / ku⸗rie ſu Diewu karalauia dunguy: bet tol be mieros dide⸗

1. Cor: 2.

ry pomierʒone[×] / àbo ʒ mià⸗rą[×] tàk wielką / iàko Bog chce im dáć. O tym piße Apoſtoł: ‹Kàʒdemu ʒ nas dana ieſt łáſká / podług miary[×] daru Chryſtuſowe⸗go›[D] / to ieſt tak wielka ieſt dàna łaſkà / iàko Chry⸗ſtus ʒàmierʒył[×] według ſwego vpodobania. Abo⸗wiem on nam ʒáſłużył łáſkę / y wßytkie niebie⸗ſkie dáry ſwoią śmierćią / prʒeto[×] iàko pan ſwych ʒá⸗ſług abo wßelkich da⸗row / dʒieli káʒdemu iáko chce.

3. Trʒećie ſpráwy Boſkie ſą chwały abo kroleſtwà niebieſkiego / o ktorych A⸗poſtoł ʒ Iʒaiaßà[E] mowi. ‹Oko nie widʒiało / áni v⸗cho ſłyßało / áni w ſerce człowiecʒe wſtąpiło / co ʒgotował[×] Bog tym / kto⸗rʒy go miłuią›[F]. Niewypo⸗wiedʒiáną ieſt chwała świętych / ktorʒy ʒ Bo⸗giem kroluią w niebie: ale dál{e}⸗

A Ef 4,7.
B Izaijo; Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; 1 Kor 2,9; Iz 6,9–10.
C 1 Kor 2,9; plg. Iz 6,9–10; 64,3–4.
D Ef 4,7.
E Izajasza; Izajasz, prorok, syn Amosa; 1 Kor 2,9; Iz 6,9–10.
F 1 Kor 2,9; por. też Iz 6,9–10; 64,3–4.

dideſne ira garba Wieß⸗paties muſu Ieʒaus Chri⸗ſtaus / kuriu turi duśia io ßwynćiauſia / t{e}ypagi ir garba aba dowanos kuno pagarbinto. Nes pagal mieros miliſtos / ira miera aba didibe garbos / kuriu dunguy Diewas duoſty: iey W. Ieʒus tureio ſa⸗wimp didʒiauſiu miliſtu / aba gieriaus wiſokiu mi⸗liſtu aba dowánas: tadu turi didʒiauſiu ir garbu duśios ir kuno. Ir todrin toli ſtebuklingieſnis ira a{ʒ}u wiſus ßwyntuoſius dunguy karalau–iunćius[1].

4. Kietwirti darbay Die⸗wo ira pragari aba pe⸗kłoy / darbay bayſios io teyſibes. Tinay Diewas rodʒia ſmarkiu ſawo tey⸗ſiby prießgriekus[2] ir pikti⸗bes daug ʒmoniu / ir del wieno ſunkaus nuſideimo vmʒinu vgnim iuos koro⸗damas. Bet tol ſtebuklin⸗gieſne ira Diewo teyſibe / kuriu parode Diewas prießgriekus[3] vnt ſunaus ſawo

dáleko beʒ miáry× więkßa ieſt chwała Páná náßego Ieʒuſá Chryſtuſá / ktorą ma dußá iego naświętßa / tákʒe y chwałá oná abo dá⸗ry ćiáłá vwielbionego. A⸗bowiem według miary× łá⸗ſki / ieſt miárá× ábo wiel⸗kość chwały / ktora w niebie Bog daie: ieʒeli Pan Ieʒus miáł w ſobie ná⸗więkßą łáſkę / ábo ráczey wßelką łáſkę y dary: tedyć ma nawiękßą y chwałę du⸗ßę y ćiáłá. I prʒeto dale⸗ko dʒiwnieyßy× ieſt náde wßytkie święte w niebie kroluiące.

4. Opera iu⸗ſtitiæ vindi⸗catiuæ &c.

4. Cʒwarte ſpráwy Páń⸗ſkie ſą w piekle / ſpráwy ſtraßliwey iego ſpráwie⸗dliwości prʒećiwko grʒe⸗chom y złośćiom× wiela lu⸗dʒi / y dla iednego ćięßkiego grʒechu wiecʒnym ogniē ie karʒąc. Lecʒ daleko dʒi⸗wnieyßa× ieſt Boſka ſprá⸗wiedliwość / ktorą po⸗kaʒał Bog prʒećiwko grʒechom ná Synie ſwoim namilßym / y iedynym / gdy mu

1 Err. Turi būti „karalauiunćius“.
2 Err. Turi būti „prieß griekus“.
3 Err. Turi būti „prieß griekus“.

181 po Boʒym Národʒeniu.

ſawo mielauſio ir wenati⸗
io / kad iam ne prałeyde /
bet vnt baysiu łabay mu⸗
ku iʒdawe ii deł ſwetimu
grieku / nupłakdino / nu⸗
mućit perłeyde / ir vnt ga⸗
ło vnt kriʒiaus prikałt ir
terp łatru piktadeiu nu⸗
marint. Stebiſi tam pra⸗
naßay. ‹Paʒieyſtas ira del
neteyſibiu muſu / ſutrintas
del piktibiu muſu›[A]. Ir A⸗
paßtałas: ‹Kuris «tieg» ti⸗
kram ſunuy ſawo ne pra⸗
łayde / bet del muſu iʒdawe
ii›[B]. Tu tadu krikśćio⸗
nie W. Ieʒui iʒganito⸗
iui ſawo ſtebekis / ne nie⸗
kaniekiemus to ſwieto /
ne turtuy / ne didibey di⸗
dʒiunu tos ʒiames. ⌜Stebe⸗
kis tariu ſu Ponnu ßwyn⸗
ciauſiu ir Ioʒafu[C] ßwyn⸗
tu / tam kuris ira piłnas
wiſokiu ſtebukłu⌝.

Iſai: 53.

Rom. 8.

mu nie prʒepuśćił[x] / ále ná
ſrogie barʒo męki wydał
go dla cudʒych grʒechow /
vbicʒowáć go dał / vmę⸗
cʒyć dopuśćił / y ná koniec
ná krʒyʒ prʒybić / y miedʒy
ʒłocʒyncámi vmorʒyć[x].
Dʒiwuią śię temu pro⸗
rocy. ‹Ʒrániony ieſt dla
nieſpráwiedliwośći ná⸗
ßych›[D]. I Apoſtoł: ‹Ktory
«práwi» właſnemu Synowi
ſwemu nie prʒepuśćił[x] /
ále go dla nas wydał›[E] [et]c.
Ty tedy Chrʒeśćiáninie
dʒiwuy śię P. Ieʒuſowi
ʒbáwićielowi ſwemu / nie
márnośćiom tego świá⸗
tá / nie máiętnośći[x] / nie
wielkośći wielkich ludʒi
tego świátá. ⌜Dʒiwuy śię
mowie ʒ Pánną náświęt⸗
ßą y Ioʒefem[F] świętym /
temu ktory ieſt pełen
wßelkich dʒiwow[x]⌝.

PVNKTAS IV.

PVNKT IV.

Inter ſex genera mirabilium, Chriſtus mirabilior.

Terp śieśiu ſtebuklingu
dayktu toli ſtebuklingie=
ſnis ira Chriſtus.

Stebu⸗[1]

Miedʒy ſześćią dʒiwnych[x]
rzeczy dáleko dʒiwniey-
ſzy[x] ieſt Chryſtus.

Dʒiwy[2]

A Iz 53,5.
B Rom 8,32.
C Juozapu; Juozapas, Marijos sužadėtinis; Lk 2,16–20.
D Iz 53,5.
E Rz 8,32.
F Józefem; Józef, oblubieniec Maryi; Łk 2,16–20.
1 Kustodas ne visai sutampa su 182 p. pradžia.
2 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

po Boʒym Národʒeniu. 181
ſawo mielauſio ir wenati⸗ io / kad iam ne prałeyde / bet vnt baysiu łabay mu⸗ ku iʒdawe ii deł ſwetimu grieku / nupłakdino / nu⸗ mućit perłeyde / ir vnt ga⸗ ło vnt kriʒiaus prikałt ir terp łatru piktadeiu nu⸗ marint. Stebiſi tam pra⸗ naßay. Paʒieyſtas ira del neteyſibiu muſu / ſutrintas del piktibiu muſu. Ir A⸗ paßtałas: Kuris tieg ti⸗ kram ſunuy ſawo ne pra⸗ łayde / bet del muſu iʒdawe ii. Tu tadu krikśćio⸗ nie W. Ieʒui iʒganito⸗ iui ſawo ſtebekis / ne nie⸗ kaniekiemus to ſwieto / ne turtuy / ne didibey di⸗ dʒiunu tos ʒiames. Stebe⸗ kis tariu ſu Ponnu ßwyn⸗ ciauſiu ir Ioʒafu ßwyn⸗ tu / tam kuris ira piłnas wiſokiu ſtebukłu.
mu nie prʒepuśćił / ále ná ſrogie barʒo męki wydał go dla cudʒych grʒechow / vbicʒowáć go dał / vmę⸗ cʒyć dopuśćił / y ná koniec ná krʒyʒ prʒybić / y miedʒy ʒłocʒyncámi vmorʒyć. Dʒiwuią śię temu pro⸗ rocy. Ʒrániony ieſt dla nieſpráwiedliwośći ná⸗ ßych. I Apoſtoł: Ktory práwi właſnemu Synowi ſwemu nie prʒepuśćił / ále go dla nas wydał etc. Ty tedy Chrʒeśćiáninie dʒiwuy śię P. Ieʒuſowi ʒbáwićielowi ſwemu / nie márnośćiom tego świá⸗ tá / nie máiętnośći / nie wielkośći wielkich ludʒi tego świátá. Dʒiwuy śię mowie ʒ Pánną náświęt⸗ ßą y Ioʒefem świętym / temu ktory ieſt pełen wßelkich dʒiwow.
Iſai: 53. Rom. 8.
PVNKTAS IV. PVNKT IV.
Terp śieśiu ſtebuklingu dayktu toli ſtebuklingie⸗ ſnis ira Chriſtus. Stebu⸗
Miedzy ſześćią dźiwnych rzeczy dáleko dźiwniey- ſzy ieſt Chryſtus. Dźiwy
Inter ſex genera mirabilium, Chriſtus mirabilior.

1. Mirabilia omnipotentiæ diuinæ.

I. STebukłay irá wiſagalibes Diewo / kuriu daug raßty ſkáytome. ⌜Takiuo buwo runka Mayżieśiaus[A] / kuri vntin indeta ċiſtu / o iż vnćio ißimta raupuotu tapo. Takiuo rikßte / kuri ing żalty atſimayne / ir wel iż żalćio ing rikßty⌝. [et]c. Tol dideſnis ſtebukłas Chriſtus / kuris Tiewiep kayp runka io budamas / ćiſtu buwo / o ißimtas iż io vnćio / tay ira żmogumi del żmoniu tapis / regieios eſſus raupuotas / tay ira turis kunu toligu kunamus żmoniu nuſideieiu / del wargu ir ſunkibiu / kurias kinte / kayp kinćia kunay nuſideieiu del nuſideimo ſawo. Ape tay Apaßtałas teyp: ‹Atſiuntis «tieg» Diewas ſunu ſawo toligibey kuno nuodemeto›[B]. Ne tare kuny atſiunte nuo[⸗]demetami / bet toligibey kuno nuodemeto / toligus regieios kunas nuodemeta{m}uy kunuy / bet ne buwo paćiu

I. Sźiwy[×] ſą wßechmocnośći Boſkiey / ktorych wiele w piśmie czytamy. ⌜Takim byłá ręká Moyzeßowá[C] / ktora w zánadrze[×] włożona czyſtą / á z zanadrza[×] wyięta trędowatą śię zſtałá. Takim rozga / ktora śię w wężá odmieniłá / y zaś z węża w rozgę⌝ [et]c. Daleko więkßy dźiw[×] Chryſtus / ktory v Oycá iáko ręká iego będąc / czyſtym był / á wyięty z iego zanádrza[×] / to i{e}ſt zſtawßy śię człowiekiem dla ludźi / zdał śię być trędowáty / to ieſt máiący ćiáło podobne ćiałom ludźi grzeßnych / dla prac y ćięßkośći / ktore ćierpiał / iáko ćierpią ćiáła grzeßnikow dla grzechu ſwego. O tym tak Apoſtoł. ‹Zéſławßy «práwi» Bog ſyná ſwego w podobieńſtwie ćiałá grzeßnego›[D]. Nie rzekł w ćiele go z{e}ſłał grzeßnem / ále w podobieńſtwie ćiáłá grzeßnego / podobne śię zdało ćiało

Rom: 8. V. 3.

A Mozės; Mozė; Iš 4,1–8.
B Rom 8,3.
C Mojżeszowa; Mojżeszowy; Wj 4,1–8.
D Rz 8,3.

paćiu day ktu[1] nuodemetas. Nes ßwyntay be nuſideimo buwo pradetas. Io rikßte / tay ira galibe kad tapo ʒmogum regieios atſimaynius ing ſiłpniby. ‹Siłpnibe «tieg» Diewo ira ſtipriauſia vnt ʒmoniu›[A].

1. Cor: I. V. 25[.]

2. Natur{æ}.

2. Stebukłay ira prigimimo. Takiuo ira akmuo wadinamas magnes[2] / kuris giełaʒi ſawiſp pritraukia. Takiuo gintaras / kuris patrintas ir ſukaytis / ſiaudus ir pełus ſawiſp v{ʒ}kiela [et]c. Tol dideſniu ſtebukłu Chriſtus / negi magnes[3] ir gintaras / kuris tułays budays nuſideieiu ſirdis kieteſnes aʒu giełaʒi ſawiſp pagriʒia ir nuog ʒiemes ing dungu vʒkiela. ⌜Tuoſgi nuſideieius kayp pełus vgńin ne a{ʒ}ugiſiunćion vnt vmʒino deginimo patogius ſawiſp paßaukia / ir karaliſten vmʒinon vʒgabena⌝[B].

3. Ste-

ćiało grʒeßnemu ćiału / ále nie było ſamą rʒecʒą[×] grʒeßne. Bo świątobliwie beʒ grʒechu było pocʒęte. Iego roʒgá / to ieſt moc / gdy śię ʒſtał cʒłowiekiem / ʒdá[⸗]ło śię[×] / ʒe śię odmieniłá w ſłábość. ‹Słábość «práwi» Boſka ieſt mocnieyßá nad ludʒką›[C].

2. Dʒiwy[×] ſą prʒyrodʒenia[×]. Takim ieſt kámień náʒwány Magnes / ktory ʒelaʒo do śiebie prʒyćiągá. Tákim burßtyn / ktory potárty y ʒagrʒawßy śię / ſłomę y plewy do śiebie podnośi. [et]c. Daleko więkßym dʒiwem[×] Chryſtg / niʒ Mágnes y burßtyn / ktory roʒlicʒnymi[×] ſpoſoby grʒeßnych ludʒi ſercá / twárdße nád ʒeláʒo / do śiebie náwraca / y od ʒiemie do nieba podnośi. ⌜Tychʒe grʒeßnych ludʒi iáko plewy w ogień nie gáſnący ná wiecʒne palenie ſpoſobnych[×] do śiebie powoływá y do kroleſtwá wiecʒnego ʒáprowadʒa⌝[D].

[3.] Dʒi-

A 1 Kor 1,25.
B Mt 3,12.
C 1 Kor 1,25.
D Mt 3,12.

1 Err. Turi būti „dayktu".
2 Lot.; lie. „magnetas".
3 Lot.; lie. „magnetas".

3. Fortunæ.

3. Stebukłay fortunos / kayp ʒ̇mones paprato kał[⸗]bet / kad kas tumpa iʒ̇ ka⸗ralaus warguolis ir elgie⸗ta / aba prieß / iʒ̇ pawargu⸗ſio ir grino karalum. ⌜Teyp Dowidas[A] iʒ̇ piemenio awiu pakiełtas ira vnt karaliſtes⌝ / o ⌜Nabuchodo⸗nozaras[B] iʒ̇meſtas iʒ̇ ios / terp ʒ̇weru giweno / kayp kiełtuwa be ißmonios⌝. To⸗kiey fortunos atmaynay ſtebiſi łabay ʒmones. W. muſu Chriſtus ir tami toli ſtebuklingieſnis. Nes a⸗nas turedamas wiſokius turtus ir łobius / tapo gri⸗nu / ne turinćiu kur ir gał⸗wos ſawo prigłauſt.

3. Dʒ́iwy[×] fortuny / iáko ludʒ́ie ʒwykli mowić / gdy śię kto ʒſtáie ʒ krolá nę⸗dʒnikiem y ʒebrakiem / ábo przećiwnie / ʒ nędʒne⸗go y vbogiego krolem. ⌜Ták Dawid[D] ʒ paſterʒa o⸗wiec podnieśiony ieſt ná kroleſtwo⌝ / á ⌜Nábuchodo⸗nozor[E] wyrʒucony ʒ niego / między ʒwierʒęty mießkał / iako bydlę beʒroʒumne⌝. Tákiey odmiánie ſortuny barʒo śię ludʒ́ie dʒ́iwuią. Chryſtus náß Pan y wtym dáleko ieſt dʒ́iwnieyßy[×]. Bo on maiąc wßelkie dobra y bogáctwá / ʒſtał śię vbogim / niemáiącym gdʒ́ie y głowy ſwey ſkło⸗nić[×].

1. Reg. 16[G].

Dan: 4.

4. Artis.

4. Stebukłay ira dayłes. Tokie buwo / Baʒ̇nićia nuog Sałamono[C] paſtatita ir ⌜ſoſtas io / iʒ̇ kaułu aba iʒ̇ ilćiu[1] ſtraygio aba ele⸗fanto padaritas⌝ / ir kiti tuli. Tokie ira aʒ̇u muſu vmʒ̇io pramaniti ʒiego⸗rius / warganay [et]c. Bet Wießpaties muſu {ʒ̇}mogi⸗ßte

4. Dʒ́iwy[×] ſą rʒemioſła. Tá[⸗]kie były / kośćioł od Sáło⸗moná[F] ʒbudowany / y ⌜ſtoli⸗cáiego[2] / ʒ kośći słoniowey v[⸗]cʒyniona⌝ / y inne roʒliczne[×]. Takie ſą ʒa nâßego wieku wymyślone ʒegary / or⸗gány [et]c. Lecʒ Páná náße⸗go cʒłowieczeńſtwo dále⸗ko przechodʒ́i kośćioł y ſtołicę

3. Reg: 6.

3. Reg: 10.

A Dovydas; 1 Sam 16,14–23; 17,15; 20; 34–37; 2 Sam 5.
B Nebukadnecaras (Nebukadnezaras); Dan 4.
C Saliamono; Saliamonas; 1 Kar 6; 10; BSV 3 Rg 6; 10.
D Dawid; 1 Sm 16,14–23; 17,15; 20; 34–37; 2 Sm 5.
E Nabuchodonosar; Dn 4.
F Salomona; Salomon; 1 Krl 6; 10; BW 3 Krl 6; 10.
G BSV 1 Sm 16.
1 Err. Turi būti „ilćiu".
2 „ſtolicá iego".

ßte[1] toli praeyt Ba{ʒ}nićiu
ir ſoſtu Salomono[A] / kurioy
giwena pati Diewiſte
aba perſuna Diewißka.
‹Pagriaukite «tieg» tu ba⸗
ʒnićiu / o aʒu tris dienas
paſtatisiu iu›[B].

5. Martis.

5. Stebukłay ira kario⸗
nes / pramonios nauios
neprietelumus neʒinomos /
kuriomis mieſtus ir pilis
ciełas iʒwerćia ir pagrau[⸗]
ia karieywiey. Bet ir ćia
nera paliginimo ſu Wieß⸗
patim muſu / kuris vnt
kariones ſawo budu ne⸗
permanomu pergałeio wi[⸗]
ſus neprietelus muſu. Nes
ſiłpniby ſawo ſutrine iu
galiby / ir ſmerćiu ſawo
iuos numarino ir ißnay⸗
kie.

6. Totius v-niuerſi ad va[-]cuum prohibendum[.]

6. Stebukłay wiſo ſwieto
aba wiſu io dalu / kurios
ne perłeydʒia newienam[2]
ſutwerimuy / tokio terp
ſawis ſkiriaus padarit /
idant terp iu turetu but
tußtibe koki / vacuum[3] fi⸗
loʒafay wadina. Ir ta⸗
mi Chryſtus W. Pralinkia[4]
3 tuos

ſtolicę Salomonowę[C] / w
ktorym mięßká ſámo Bo⸗
ſtwo ábo oſobá Boſka.
‹Obalćie «prawi» ten ko⸗
śćioł / a ia go ʒá trʒy dni
poſtáwię›[D] [et]c.

5. Dʒiwy[×] ſą woyny / for⸗
tele[×] iákie nowe nieprʒyiá⸗
ćiołom niewiádome / kto⸗
remi miáſtá y ʒamki cáłe
wywracaią y obalaią ʒoł⸗
nierʒe. Lecʒ y tu nie máß
porownánia ʒ pánem ná⸗
ßym / ktory ná woynie ſwo[⸗]
iey / ſpoſobem nie dośći⸗
głym[×] ʒwyćięʒył wßytkie
nieprʒyiaćioły náße. Abo[⸗]
wiem ſłábośćią ſwoią ſtárł
ich moć y śmierćią ie ſwo⸗
ią vmorʒył[×] y wynißcʒył.

6. Dʒiwy[×] wßytkiego świa[⸗]
tá / abo wßytkich iego cʒę⸗
śći / ktore niedopußcʒáią
ʒadnemu ſtworʒeniu / tá⸗
kiego miedʒy ſobą roʒdʒia[⸗]
łu cʒynić / ʒeby miedʒy ni⸗
mi miałá być cʒcʒość[×] iá⸗
ka / vacuum[×] fiłoʒofowie
náʒywáią. I w tym Chry⸗
3 Chy[5]⸗

A Saliamono; Saliamonas; 1 Kar 6; 10; BSV 3 Rg 6; 10.
B Jn 2,19.
C Salomonową; Salomonowy; 1 Krl 6; 10; BW 3 Krl 6; 10.
D J 2,19.

1 Err. Turi būti „{ʒ}mogi=ſte".
2 „ne wienam".
3 Lot.; lie. „vakuumu".
4 Err. Turi būti „pralinkia".
5 Opuszczona litera „r" w sylabie i powtórzona sama sylaba; niezgodność paginy w początkiem następnej strony.

{t}uos ſwieto ſtebukłus. Nes tol ſtebuklingieſnius padare nuʒingimus ir vʒ{ʒ}ingimus aba tułus paſikielimus ir nupuolus ſawimp / idant tußtibes per Welinu ir per pirmuii ʒmogu padaritas / papilditu. ‹I{ʒ} io «tieg» pilnibes mes wiſi iememe / «tay ira» miliſtu›[A] ir kitas dowanas dungaus. ‹Vʒʒingie vnt wiſu dungu / idant wiſa papilditu›[B].

ſtus Pan prʒeßedł te świa[⸗]tá dʒiwy[x]. Bo daleko dʒiwnieyße[x] vcʒynił ʒſtępowánia y wſtępowánia abo roʒlicʒne[x] podnoßenia śię y vpadki w ſobie / áby cʒcʒość[x] prʒeʒ cʒartá y prʒeʒ pierwßego cʒłowieká vcʒynioną / napełnił. ‹3 iegośmy «práwi» pełnośći wßyſcy wʒięli / «to ieſt» łáſkę›[C] y inne dary niebieſkie. ‹Wſtą[⸗]pił nád wßytkie niebioſa / áby wßytko nápełnił›[D].

Ioan: 1.

Ephes: 4.

PVNKTAS V.

Kayp didis ira reykałas mu[=]ſtit ape dayktus dwaſingus, o ipaćiey ape Chriſtu W. muſu.

PVNKT V.

Iák wielkà ieſt potrzebá rozmyśláć o rzeczách duchownych, á oſobliwie[x] o Chryſtuśie Pánie náſzym.

Res diuinas eſſe conſiderandas, & præcipuè Chriſtum Dominum.

I. PAſłeptes iʒganimo muſu wadinaſi iʒdu aʒuſłeptu / ʒimćiugays / akmenimis brungumis / iʒ kuriu wardu piga ſupraſt reykału muſtimo iu. Nes kayp iʒdu kas radis / negal io igit / iey ſu wargu ne maʒu ir prakaytu ne nores io iʒkaſt. Ʒimćiugu

I. TAiemnice ʒbawienia náßego ʒowią śię ſkárbem ʒákrytym[x] / perłami / kámieńmi / [et]c. z ktorych imion[x] łacno[x] ʒroʒumieć potrʒebę roʒmyślánia o nich[.] Bo iáko nálaſßy kto ſkarb / nie może go doſtać / ieśli ʒ pracą nie máłą y ʒ potem nie będʒie go chćiáł wy

A Jn 1,16.
B Ef 4,10.
C J 1,16.
D Ef 4,10.

gu teypagi ießko ʒmones
marioſe giłuman ibriʒda⸗
mi / ir tinay be atduſio kar[⸗]
ćiuoſe ir ßałtuoſe wundeni[⸗]
ſe / kołay gal iʒkiſt / trun⸗
ka / bet tiktay łaymetu / ir
koki ʒimćiugieli aba akme⸗
neli raſtu. Teyp ir iʒdo
dwaſi{n}gu dayktu niekas
raſt ir igit negałes be mu⸗
ſtimo / kuris negal but be
wargo kokio / ipaćiey
tuoſe / kurie top darbop
ne priprato. ‹Iey ießkoſi
ios / «tay ira ißminties»
kayp pinigu / ir kayp iʒdu
ißkaſi iu / tuo metu iʒma⸗
niſi baymi Wießpaties›[A].

Si quæſieris e[-]am quaſi pecuniam &c. Prou. 2. V. 4.

2. Quia co{m}parantur pani ſiue cibo{,} qui mandendus eſt.

2. Dayktay dwaſingi pri⸗
liginaſi walgikłay / ir duo⸗
nay [et]c[.] ‹Pagirti «tieg» / kurie
ałkſta ir trokßta teyſibes /
nes anis bus paſotinti›[B]:[1]
‹Pripeneio ii duonu giwa⸗
tos / ir ißmonios / ir wun⸗
denim ißminties prigirde
ii›[C]. ‹Pergalinćiam duoſiu
eſti iʒ medʒio giwatos›[D]. Iey
penuk⸗

Matth. 5.

Eccli. 15.

wykopáć. Pereł tákʒe ßu⸗
k{a}ią ludʒie w morʒu / w
głębokosć śię ʒanurʒáiąc /
y tám beʒ oddechu w gorʒ⸗
kich y ʒimnych wodach /
poki mogą ſtrʒymáć[×] /
trwáią / byle śię tylko po⸗
wiodło / y iaką perełkę abo
kámyßcʒek náleʒli. Tak y
ſkarbu duchownych[×] rʒe⸗
cʒy / nikt naleść y doſtáć
nie będʒie mogł beʒ ro⸗
ʒmyślania / ktore nie moʒe
być beʒ pracey iákiey / a
ʒwłaßcʒa w tych / co do tey
roboty nie prʒywykli. ‹Ie⸗
śli iey będʒieß ßukał / «to
ieſt mądrośći» / iako pie⸗
niedʒy / y iáko ſkárbow
dokopaß śię iey / w ten cʒás
ʒroʒumieß boiaʒń Pańſką›[E].
2. Rʒecʒy duchowne[×] prʒy⸗
rownywáią śię iedʒy[×] / chle⸗
bu / owocom drʒewnym
[et]c. ‹Błogosłáwieni «prawi»
ktorʒy łákną[×] y pragną
ſpráwiedliwośći / ábo⸗
wiem oni będą náſyceni›[F].
‹Nakarmił go chlebem ʒy⸗
wotá y roʒumienia / y wo⸗
dą go mądrośći nápoił›[G]·
ʒwy⸗

A Pat 2,4–5.
B Mt 5,6.
C Sir 15,3.
D Apr 2,7.
E Prz 2,4–5.
F Mt 5,6.
G Syr 15,3.
1 Err. Turi būti taškas.

penukßłu ir duonu ira day[⸗]
{k}tay dwaſingi / tadu rey⸗
{k}ia iu ſukrumtinet / gra⸗
mult / nurit ir widuriuoſe
ſuwirint karßćiu iu. Taſay
ſukrumtimas / nuriimas
widuriuoſe ſuwirinimas i{ʒ}⸗
ſimano rupus iu śirdiy
muſtimas ir ſwarſtimas.
Teyp pats Diewas tay E⸗
ʒechieluy[A] iʒgułde. ⌜Liepe
iam knigas eſti / ir nurit /
ir ſakos buwis pripenetu
tomis knigomis / ir tuo⸗
iaus apreyßkie iam / kas
iʒſimano per tay / tokieys
ʒodʒieys⌝[B]. ‹Sunau ʒmogaus
wiſus ʒodʒius mano› ‹imk
śirdin tawo / ir auſimis
táwo kłauſik›[C]. Tay ira
muſtik ir ſwarſtik ſaw
iuos.
3. Wadinaſi dayktay dwa[⸗]
ſingi ne regimays. Apa⸗
ßtałas ſako / ‹ne daboiames
tiemus dayktamus / kurie
regiſi / bet kurie ne regis.
Nes kurie regis / ikme⸗
ćieys irá / o kurie ne regis
vmʒinays›[D]. Ir Iobas[E]. ‹A⸗
ʒuſłepta ira› ißmintis
‹nuog

‹Ʒwyćięʒcy dam ieść ʒ drʒe[⸗]
wá ʒywotá›[F]. Ieʒeli pokar⸗
mem y chlebem ſą rʒecʒy
dochowne[×1] / tedyć trʒebá ie
ʒwáć[×] / połykać / y ſtrawić.
To ʒwánie[×] / połykánie / y
trawienie / roʒumie śię
pilne ich roʒmyślanie y
vważánie[×]. Tak to ſam Bog
Eʒechielo wi[2G] wyłoʒył. ⌜Ka⸗
ʒał mu księgi ieść / y poł⸗
knąc[3] / y powiáda / ʒe był ná⸗
karmiony temi księgámi /
y ʒáraʒ mu obiáwił / co śię
prʒeʒ to roʒumie / takimi
słowy⌝[H]. ‹Synu cʒłowiecʒy
wßytkie słowá moie› ‹bierʒ
do ſercá twego / y vßymá
twemy ſłuchay›[I]. To ieſt
roʒmyślay y roʒważay ie
ſobie.
3. Ʒowią śię rʒecʒy du⸗
chowne[×] / nie widomemi[×].
Ták Apoſtoł powiada /
‹nie vważamy[×] tych rʒecʒy /
ktore widʒimy / ále ktorych
nie widʒimy. Bo ktore ſą
widome / docʒeśne ſą / á
ktorych niewidʒimy / te wie[⸗]
cʒne›[J]. I Iob[K]. ‹Ʒakrytá[×] ieſt
ma⸗

EZech. 3. V. 10.

3. Quia inuiſibiles, egent oculis mentis.

1. Cor. 4. V. 18[L]*[.]*

Iob[.] 28. V. 18. & V. 21.

A Ezechieliui; Ezechielis (Ezekielis); Ez 3,1–11.
B Ez 3,1–9.
C Ez 3,10.
D 2 Kor 4,18.
E Jobas, Jobo knygos veikėjas; Job 28,12–23.
F Ap 2,7.
G Ezechielowi; Ezechiel; Ez 3,1–11.
H Ez 3,1–9
I Ez 3,10.
J 2 Kor 4,18.
K Hiob, główny bohater Księgi Hioba; Hi 28,12–23.
L BSV 2 Cor 4,18.
1 Err. Powinno być „duchowne".
2 Err. Powinno być „Eʒechielowi".
3 „połknać".

‹nuog akiu wiſa[1] giwuiu / ir paukśćiey oro ne ʒino ios›[C] / ir eſti iʒtraukta aba i{ʒ}wiłkta iʒ wietu paſłeptu. Iey ne regimi ira / reykia tam / kuris iu nor ißwiſt / akiu śirdies łabay ſkayſtu. Ir todrin ßwyntieii wadinaſi ⌜ʒwerimis piłnomis akiu⌝[D] / kurias regieio Eʒechielis[E].

Ezech. 1. animalia plena oculis[A]. &c[.]

Kur per akis iʒſimano tuli ßwyntu day[-]ktu muſtimay. O iog W. Chryſtaus ʒmogiſte ira dirwa / kurion iʒdeti ira wiſi iʒday brungiauſi / reykia kaſt daʒnay tu dirwu śirdies muſtimu / ir ießkot ioy iʒdo iʒganimuy dusios reykiamo. ‹Iump «tieg» ira wiſi iʒday›[F].

In Chriſto theſauri abſci[-]diti. Col. 2[B].

Iog ira mariomis / iumpi reykiá ießkot ʒimćiugu / ir akmeniu brungiu wiſokiu gieribiu ßwyntu. Kaypo pats mokia. ‹Priłiginta[2] ira karaliſte dungaus prekiiuy ießkunćiam brun[-]giu ʒimćiugu›[G].

Matth: 13.

Iog ira pagal Diewiſtes ne regimu / reykia daugio akiu / tay

«madrość[3]» od ocʒu wßytkich ʒyiących / y ptacy powietrʒni nie wiedʒą o niey›[H] / y bywa dobyta[×] ʒ mieysc po[-]taiemnych ábo ſkrytych. Ieśli nie widóme[×] ſą / potrʒebá temu / ktory ie chce vyrʒeć / oká ſerdecʒnego[×] barʒo iaſnego. I prʒeto święći ʒowią śię ⌜ʒwierʒętámi pełnemi ocʒu⌝[I] / ktore widʒiał Eʒechiel[J]. Gdʒie ocʒy roʒumieią śię mnogie świętych rʒecʒy roʒmyślánia. A iʒ P. Chryſtusá człowiecʒeńſtwo ieſt rola / w ktorą włoʒone ſą wßytkie ſkarby nadroʒße / trʒebá kopác cʒęſto tę rolą ſerdecʒnem[×] roʒmyślániem / y ßukáć w niey ſkarbu / ʒbawieniu dußnemu[×] potrʒebnego. ‹W nim «prawi» ſą wßytkie ſkarby›[K]. Iʒ ieſt morʒem / w nim trʒebá ßukáć pereł / y kámieni drogich wßelakich cnot świętych. Iáko ſám vcʒy. ‹Prʒyrownáne ieſt kroleſtwo niebieſkie kupcowi / ßukáiącemu drogich pereł.

A BSV Apc 4,6; plg. Ez 1,18: „totum corpus plenum oculis".
B BSV Col 2,3: „in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi".
C Job 28,21.
D Apr 4,6.
E Ezechielis (Ezekielis); Ez 1,18.
F Kol 2,3.
G Mt 13,45.
H Hi 28,21.
I Ap 4,6.
J Ezechiel; Ez 1,18.
K Kol 2,3.
1 Err. Turi būti „wifu".
2 Err. Turi būti „Priliginta".
3 „madrość".

tay ira tułu ape ii muſtimu / idant kas gałetu ii ißwiſt / paʒint / ir gieray ii ißmanit. Ponna tadu ßwyn[⸗]ćiauſia ir Iuoʒafas[A] iog gieray iam daboios / todrin ſtebeios / ir didi iʒ tokio muſtimo naudu aptureio. ‹A{ʒ}ułaykie nes wiſus ʒodʒius / ſwarſtidama iuos śirdiy ſawo›[B].

rel›[E]. Iʒ ieſt według Boſtwà niewidomym[×] / trʒebà wiela ocʒu / to ieſt roʒmaite[o] o nim roʒmyślania áby go kto mogł obacʒyc[×] / poʒnać / y dobrʒe go ʒroʒumieć. Pannà tedy naświętßa y Ioʒef[F] iʒ mu śię dobrʒe prʒypátrowali / prʒeto śię dźiwowáli / y wielki ʒ tego roʒmyślania poʒytek otrʒymáli. ‹Ʒachowała bowiem wßytkie ſłowá / roʒważàiąc ie w ſercu ſwoiem›[G].

Luc: {2}.

PVNKTAS VI.

Chriſtus żinkłas kuriam żmones prieſztarauia.

PVNKT VI.

Chryſtus znàk, ktoremu śię ludźie ſprzećiwiaią.

Chriſtus eſt ſignum, cui contradicitur.

Ʒinkłas kietweropay raßty iʒſimano. Pirma ʒinkłas ira ʒime ana / kuriosp ßauda kas. ‹Padeiey mani kayp {ʒ}imy vnt wilićios›[C]. Vntra ʒinkłas ira praiewas. ‹Niekas tu ʒinkłu negal darit›[D] [et]c. tay ira praiewu. Trećia ira ʒinkłas ʒime karieywiu / po⸗[1] kuriu ſtowi / karunu wadina

Ʒnák cʒworáko śię w piśmie roʒumie. Naprʒod ʒnák ieſt cel / do ktorego kto ſtrʒela. ‹Połoʒyłes mię iako cel ná ſtrʒałé›[H]. Powtore ʒnak ieſt cud. ‹Ʒaden tych ʒnakow nie moʒe cʒynić›[I] [et]c. To ieſt cudow. Potrʒećie ʒnak ieſt ʒnámie[×] ʒołni{e}rʒow abo chorągiew / pod ktorą ſtoią

Quadruplex ſigni acceptio in ſcriptura.
1. Pro ſcopo. Thren: 3.
2. Pro miraculo. Ioan: 3.
3. Pro vexillo. Iſai: 11.

A Juozapas, Marijos sužadėtinis; Lk 2,16–19.
B Lk 2,19.
C Rd 3,12.
D Jn 3,2.
E Mt 13,45.
F Józef, oblubieniec Maryi; Łk 2,16–19.
G Łk 2,19.
H Lm 3,12.
I J 3,2.
1 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.

dina. ‹Sʒaknis Ieſſes[A] kuri ſtowi vnt ʒinkło ʒmonemus / iam gimines melſis›[B]. Kietwirta ʒinkłas ira pećietis. ‹Kayp didinſime Ʒorobabeli[C]: nes ir anas kayp ʒinkłas vnt deśines runkos›[D]. ⌜Taſay ʒinkłas rayßkiaus wadinas Agieuśiep[E] pecietim⌝. Wiſays tays budays Chriſtus ira ʒinkłas / kuriam ʒmo[⸗]nes prießtarauia.

4. Pro ſigillo[.] Eccl. 49.

Chriſtus ſignum[1] id eſt ſcopus.

1. Ʒinkłas ira Chriſtus / tay ira ʒime kurioſp ßaudo. Nes po ſawim Diewas ii gału paſtate wiſu darbu ſawo. Pirm iuos del garbos ſawo daro / potam del Chriſtaus / kayp rodʒiaſi[2] iʒ raßto. ‹Pridereio tam / del kurio wiſa›[F]. ‹Wiſi dayktay ira iuſu / ius Chriſtaus / o Chriſtus Diewo›[G]. Kas tadu ſawo weykałuoſe ne weyʒdi vnt Chriſtaus / kayp vnt ʒimes / ir vnt gało ſawo / taſay iam prießtarauia / kłaydoia[3] kitur iuos pagriʒ[⸗]damas / notatinka tos ʒimes

Heb: 2.

1. Cor. 3.

ią. ‹Korʒeń Ieſego[H] / ktory ſtoi ná ʒnak ludʒiom / iemu śię národy będą modlić›[I]. Po cʒwarte ʒnák ieſt pieczęć. ‹Iako będʒiem wy[⸗]ſławiać Ʒorobabela[J]: bo y on iáko Sygnet ná práwey ręce›[K]. ⌜Ten ʒnák v Agieußá[L] iáśnie śię ʒowie pieczęćią⌝. Wßytkimi tymi ſpoſoby Chryſtus ieſt ʒnákiem / ktoremu śię łudʒie ſprʒećiwiáią.

1. Ʒnak ieſt Chriſtus / to ieſt cel do ktorego ſtrʒeláią. Abowiem go Bog po ſobie poſtawił końcem wßytkich dʒieł ſwoich. Náprʒod[X] ie dla chwały ſwoiey cʒyni / potym dla Chryſtuſa / iáko śię pokaʒuie ʒ piſma. ‹Prʒyſtáło temu / dla ktorego wßytko›[M]. ‹Wßytkie rʒecʒy ſą waße / wy Chryſtuſowi / á Chryſtus Boʒy›[N]. Kto tedy w ſwoich ſpráwách nie patrʒy ná Chryſtuſá / iako ná cel y ná koniec ſwoy / ten śię iemu ſprʒećiwia / błądʒi indʒiey[X] ie obra{ć}iaiąc /

A Jesės; Jesė (Išajas); Iz 11,10.
B Iz 11,10.
C Zorobabelį; Zorobabelis (Zerubabelis); Sir 49,11; BSV Sir 49,13.
D Sir 49,11; BSV Sir 49,13.
E Agėjas (Hagajas); Ag 2,20–23.
F Hbr 2,10.
G 1 Kor 3,22–23.
H Jessego; Jesse; Iz 11,10.
I Iz 11,10.
J Zorobabela; Zorobabel; Syr 49,11; BW Eklk 49,13.
K Syr 49,11; BW Eklk 49,13.
L u Aggeusza; Aggeusz; Ag 2,20–23.
M Hbr 2,10.
N 1 Kor 3,22–23.
1 Greičiausiai turi būti kablelis.
2 Turi būti „ro=dʒiaſi".
3 Greičiausiai „kłayduoia".

mes / todrin ne tures ał⸗gos / kayp ne turi tie / ku⸗rie ſuſikałbeio ßaudit ing ʒymy / ir iu atatikt / ne atatinka / praʒayd{ʒ}ia / ir ne tiktay ne igiia naudos / bet papeyku ir giedu parneßa.

2. Chriſtus ʒinkłas vntru budu / tay ira praiewas ira / iog nuog paties pra⸗ſideimo ſawo wiſas piłnas buwo / ir dabar ira praie⸗wu / Dwaſiu ßwintu / ir iʒ Ponnos praſideio / ir ſu tobułu ißmoniu tuoiaus buwo / dwi naturi wie⸗noy perſunoy Diewißkoy ſudeti tureio / gime be pa⸗ʒieydimo ponniſtes moti⸗nos ſawos / [et]c. ir dabar Sakramenty ałtoriaus tułu ir didʒiu ʒinkłu pił⸗nas ira. Tam prießtara⸗wo ſenieii heretikay / ku⸗rie ne tikieio ſunti drau⸗gie Diewo ir ʒmogaus / ne tikieio / idant turetu per⸗ſunu Diewißku but / idant motina io turetu wadintis motina

iąc / nie trafiá do tego celu / prʒeto× nie będʒie miał ʒa⸗płáty / iáko nie máią ći / ktorʒy śię ʒmowili ſtrʒe⸗láć do celu / y węń tràfić / a nie trafiáią / prʒegrawá⸗ią / y nie tylko nie doſtępu⸗ią poʒytku / ále náganę y wſtyd odnoßą.

2. Chryſtus ʒnák wtorym ſpoſobem / to ieſt / cudem ieſt / iʒ od ſámego poczęćia ſwego wßytek był pełen cudow / y teraʒ ieſt / Du⸗chem świętym y ʒ Panny śię począł / y ʒáraʒ był ʒ ʒupełnym× roʒumem / dwie naturʒe w iedney oſobie Boſkiey ʒłacʒoné miał / narodʒił śię beʒ vßcʒerb⸗ku ʒadnego pánieńſtwá mátki ſwey / [et]c. y teraʒ w na świętßym[2] Sakramenćie roʒlicʒnych× y wielkich cu⸗dow pełen ieſt. Temu śię ſprʒećiwiali dawni here⸗tykowie / ktorʒy nie wie⸗rʒyli go być weſpoł× Bo⸗giem y cʒłowiekiem / nie wierʒyli / áby miał być Boſką oſobą / aby mátká iego

2. Signum, i-miraculnm[1].

1 Err. Turi būti „i. miraculum".
2 „naświętßym".

motina Diewo. Prieg tam kłaydawo / kayp bu⸗tu anas wienu noru ne ſu⸗twertu turis eſſus / ir ki⸗tu daug klaydawo[1] / ir tam ʒinkłuy prießtarawo. Nu wel heretikay Kalwiniſtos[A] prießtarauia prieß ʒin⸗kłus / kuriuos anas daro Sakramenty ałtoriaus.

3. Signum {i.} Vexillum[.]

3. Ʒinkłas ira {ʒ}ime kariey[⸗]wiu / karunu wadina / toſp {ʒ}imeſp / tay ira Chriſtauſp wiſi ʒmones ſuſirinkinet tu⸗ri / ir po tuo ʒinkłu / iey nori pergałet neprietelus / turi kariaut; anays ßarways apſiwilki / kuriuos Apa⸗ßtałas iʒſkayto. ‹Imkite wiſokius ßarwus ir gin⸗kłus Diewo›[B] [et]c. Prießtá⸗rauia tam ʒinkłuy tas / ku⸗ris welino ira karieywiu / ir po io karunu karauia / tay irá tułáys budays nuſideſt[.] Mokieſtis aʒu tu kariony ira vmʒina ſmertis / kayp biło Apaßtałas. ‹Mokeſtis nuodemes ira ſmertis›[C].

Rom. 6.

Aa 4. Ʒin⸗

iego miáłá śię ʒwáć mát⸗ká Boʒą. Ktemu[×] błądʒili / iákoby on miáł mieć iednę wolą nie ſtworʒoną / y in⸗nych wiele blądʒiło / y temu śię ʒnákowi ſprʒéćiwiáłó. Ateraʒ hérétycy Kálwini⸗ſtowié[D] ſprʒéćiwiáią śię ʒnákóm / które ón cʒyni w náswiętßym ſákrámenćié. 3. Ʒnák iéſt ʒołnierſki / cho[⸗]ragwią naʒwány / do tégo ʒnaku / to iéſt do Chryſtu⸗sà máią śię wßyſcy ludʒié ʒgrómadʒáć / y pod tym ʒnákiem / ieśli chcą ʒwyćię⸗ʒyć niéprʒyiaćióły / máią woiować / w one śię ʒbro⸗ie vbrawßy / ktore Apo⸗ſtoł wylicʒa. ‹Wéʒćié wßel⸗kie ʒbroie y oręʒa Boſkie›[E] [et]c. Sprʒećiwiá śię temu ʒnákowi ten / ktory ieſt ʒoł⸗nierʒem cʒartowſkim / y pod iego chorągwią woiuie / to ieſt roʒmaitemi ſpoſobámi grʒeßy. Ʒapłátá ʒa tę woy[⸗]nę ieſt wieczna śmierć / iá⸗ko mowi Apoſtoł. ‹Ʒapłá⸗tá grʒechu ieſt śmierć›[F].

Aa 4. Ʒnák

A Kalvinistai (kalvinai); Jono Kalvino (lot. *Iohannes Calvinus*; 1509–1564) pasekėjai; žr. CE.
B Ef 6,11.
C Rom 6,23.

D Kalwiniści; naśladowcy Jana Kalwina (łac. *Iohannes Calvinus*; 1509–1564); zob. EK, t. 8, s. 427–429.
E Ef 6,11.
F Rz 6,23.
1 Err. Turi būti „kłaydawo".

4. Signum i. ſigillum.

4. ʒinkłas ira Chriſtus / tay ira pećietis / kaypo pats ſawi wadina gieſmeſe Sa⸗lamono[A] / ir liepiá dušiey idant ii ⸢kayp pećieti šir⸗dieſp ſawo priſpauſtu / ir Vnt[1] pećio pridetu⸣[B] / ir teyp ii iʒſpauſtu / tay ira toligi iam taptu / io gieribes ßwyn[⸗]tas pirma širdʒiu paʒinda[⸗]ma ir miłedama / o potam ir paćiu dayktu iuoſe pra⸗tintus ir iu weykałus tułg daritu. ‹Kas mañ tarnauia paſkuy mani tegul eyt›[C]. Prießtarnauia[2] tay pećie⸗ti tie / kurie apłaydi wieß⸗paties ſawo gieribes / vnt wiſokiu piktibiu paſiłay⸗d{ʒ}ia. Kayp tay tie daro / kurie paſikieldami[3] puy⸗kon / tuo patimi prießtarau[⸗]ia nuſi ʒieminimuy[4] wieß⸗paties / gayley ruſtaudami prieśinaſi io romibey: no⸗pikuntoy nenumałdomoy artimu ſawo turedami / prieß io małoniby wiſie⸗mus byndru kariauia [et]c.

4. ʒnák ieſt Chryſtus / to ieſt piecʒeć / iáko ſam ſiebie ʒowie w pieśniách Sálomonowych[D] / y kaʒedu[⸗]ßy[5] / áby go ⸢iáko piećʒęć do ſerca prʒyćiſneła / y ná ramię prʒyłoʒyłá⸣[E] / y tak go wyraʒiła / to ieſt podobną śię iemu ʒſtáła / cnoty iego święte wprʒod[×] ſercem po⸗ʒnawáiąc y miłuiąc / á po⸗tym y ſamą rʒecʒą[×] w nich śię ćwicʒyłá / y ſkutki ich roʒmaite cʒyniłá. ‹Kto mi ſłuʒy / niech ʒá mną idʒie›[F]. Sprʒećiwiaią śię tey pie⸗cʒęći / ktorʒy opuśćiwßy pá[⸗]ná ſwego cnoty / ná wßelá⸗kie śię ʒłośći[×] roſpußcʒáią. Iako to ći cʒynią / ktorʒy podnoßąc śię w pychę / tym ſamym ſprʒećiwiáią śię po[⸗]korʒe páńſkiey / okrutnie śię gniewáiąc / ſprʒećiwiá⸗ią śię iego ćichośći / w nie⸗nawiśći nieubłagáney bli[⸗]ʒniego ſwego máiąc / prʒe⸗ćiwko iego łáſkawośći wßytkim ſpołney woiuią [et]c.

C(a)n. 8.

Vnt

A Saliamono; Saliamonas; Gg 8,6.
B Gg 8,6.
C Jn 12,26.
D Salomonowych; Salomonowy; Pnp 8,6.
E Pnp 8,6.
F J 12,26.

1 Err. Turi būti „vnt".
2 „Prieß tarnauia" arba „Prießtarauia".
3 Err. Turi būti „paſikiełdami".
4 Err. Turi būti „nuſiʒieminimuy".
5 Err. Powinno być „kaʒe du[=]ßy".

Vnt pirmos Nedelos /
potrims[1] karalums Euangeliá Lukoß: 2[A].

Kad buwo Iezus dwilikos metu, eiunt iiemus ing Ierozolimu, pagal budo dienos ſßwyntos, ir po iżpilditoms dienoms griżtunt, paſiliko waykielis Iezus Iero[-]zolimoy: ir ne pamate gimditoiey io. A taridamies ii ſunti draugiey, eio dienu kielo, ir ieſßkoio io terp giminetu ir pażiſtamuiu. A ne radi, ſugriżo ing Ieruzalem, ieſßkodami io. Ir ſtoios potrims[2] dienoms, rado ii bażnićioy beſedinti widuy Daktaru, kłauſunti ir kłauſiunti iu. A ſtebeios wiſi, kurie io kłauſe, iſßmonimuy[3] ir atſakimams io. Ir regiedami ſtebeios[.] Ir tare iop motina io. Sunau ku mums teyp padarey? Sitay tewas tawo, ir aſß gayłedami ieſßkoiome tawis. Ir tare iump. Kodrin manis ieſßkoiot, neżinoiot iog tuoſe (dayktuoſe) kurie ira Tewo mano, reykia mań but? O iie ne ſuprato {ż}odźio, kuri biłoio iump. Ir nueio ſu ieys, ir ataio ing Nazareth: ir buwo iiemus paduotas. O motina io ażułaykie wiſus żodżius tuos śirdiy ſawo. O Iezus dauginos iſßmintiy, ir augime (metuoſe) ir miliſtoy Dewiep[4] ir żmoneſe.

W Niedźie-

A Lk 2,42–52.
1 Err. Turi būti „po trims".
2 Err. Turi būti „po trims".
3 „iſßmanimuy".
4 „Diewiep".

195

Vnt pirmos Nedelos /
potrims Karalums Euangeliá Lukoß: 2.

Kad buwo Iezus dwilikos metu, eiunt iiemus ing Ierozolimu, pagal budo dienos ſßwyntos, ir po iżpilditoms dienoms griżtunt, paſiliko waykielis Iezus Iero zolimoy: ir ne pamate gimditoiey io. A taridamies ii ſunti draugiey, eio dienu kielo, ir ieſßkoio io terp giminetu ir pażiſtamuiu. A ne radi, ſugriżo ing Ieruzalem, ieſßkodami io. Ir ſtoios potrims dienoms, rado ii bażnićioy beſedinti widuy Daktaru, kłauſunti ir kłauſiunti iu. A ſtebeios wiſi, kurie io kłauſe, iſßmonimuy ir atſakimams io. Ir regiedami ſtebeios Ir tare iop motina io. Sunau ku mums teyp padarey? Sitay tewas tawo, ir aſß gayłedami ieſßkoiome tawis. Ir tare iump. Kodrin manis ieſßkoiot, neżinoiot iog tuoſe (dayktuoſe) kurie ira Tewo mano, reykia mań but? O iie ne ſuprato żodźio, kuri biłoio iump. Ir nueio ſu ieys, ir ataio ing Nazareth: ir buwo iiemus paduotas. O motina io ażułaykie wiſus żodżius tuos śirdiy ſawo. O Iezus dauginos iſßmintiy, ir augime (metuoſe) ir miliſtoy Dewiep ir żmoneſe.

W Niedźie-

❖ ❖ ❖

W Niedźiele Pierwßą
po trzech krolách / Ewang: V Luk. w Roz. 2[A].

GDY iuż był Iezus we dwunaćśie lećiech, gdy oni wſtą[-]pili do Ieruzalem wedle zwyczáiu świętá, á skonczywßy dni gdy śię wracáli, zoſtáło dźiećię Iezus w Ieruzalem: à nie obaczyli[×] rodźicy iego. A mniemáiąc że on był w towarzyſtwie, vßli dźień drogi, y ßukáli go miedzy krewnymi y znáiomemi. A nie nálazßy, wroćili śię do Ieruzalem, ßukáiąc go. Y zſtało śię po trzech dniách, náleźli go w kośćiele śiedzącego wpośrzodku Doktorow, á on ich słucha y pyta ich. A zdumiewáli śię wßyſcy, ktorzy go słucháli, rozumowi y odpowiedźiom iego. A vyźrzawßy (go) wielce śię zdźiwili. Y rzekłá do niego mátká iego: Synu, przecześ[×] nam tak vczynił? Oto oćiec twoy y ia żáłoſni ßukaliśmy ćię. Y rzekł do nich: Czemużeśćie mię ßukáli? Niewiedźieliśćie, iż temi rzeczámi, ktore ſą Oycá mego, iam śię báwić[×] powinien? A oni nie zrozumieli tego słowá, ktore im mowił. Y poßedł z nimi, y przyßedł do Nazáretu: y był im poddány. Lecz mátká iego wßytkie te słowá zàchowáłá w ſercu ſwym. A IEzus śię pomnażał w mądrośći, y w lećiech, y w łáſce v Bogá, y v ludźi. *PVN-*

A Łk 2,42–52.

197

PVNKTAY SAKIMV DIEWO
żodżio iż Ewanielios.

PVNKTA KAZAN ZEWANIELIEY.

Varijs modis amittitur De[-]us ſiue Chri-ſtus. Quæretis me, & non in[-]uenietis[.] Io-an. 7[A]*. Prou. 1.*

PVNKTAS.[1] I.

Tułays budays źmones pa[-]meta Diewu aba W. Iezu

1. PAmeta kas Diewu / kad ſunkiey nuſi⸗deſt prieß ii. ‹Buwote «tieg» anuo metu «(tay ira budami pagoniſtey)» be Chriſtuso / tol atpuoły nuog draugies Iʒraelo[B] / ſwećiey teſtamento / ʒadei⸗mo wilties neturedami / ir be Diewo vnt to ſwieto›[C]. Tuo budu pametis Die⸗wu per ſunku nuſideimu gal atraſt wel / ir todrin raßtas ragina tu / kuris pa[⸗]meta Diewu idant io ießkotu[.] ‹Ießkokite «tieg» wießpaties / kołay gal but raſtas / ʒadin[⸗]kite io / kołay arti ira›[D]. Kayp butu taris / bus tas metas / kuriuo negałeſite raſti / bus

1. Peccato mor[-]tali.

Ephes. 2. V. 12.

Iſai. 55. V. 6.

PVNKT I.

Rozmaitemi ſpoſobami lu-dźie tracą Boga abo Pa-na Iezuſa.

1. TRaći kto Boga / gdy ćięßko grʒeßy prʒe[⸗]ćiw niemu. ‹Byliśćie «prá⸗wi» w on cʒás «(to ieſt bę⸗dąc w pogánſtwie)» beʒ Chryſtuſá daleko odpa[⸗]dli od ſpołecʒnośći Iʒrá⸗elá[E] / gośćie teſtámentu / obietnice nádʒieie niemá⸗iący / y beʒ Bogá ná tym świećie›[F]. Tym ſpoſobem v⸗traćiwßy Bogá prʒeʒ ćię⸗ßki grʒech / może go ʒáś ʒnáleść / y prʒeto[×] piſmo ná[⸗]pomina tego / ktory vtra⸗cá Boga / áby go ßukał. ‹Sʒukayćie «prawi» Pá⸗ná / poki może być nále[⸗]ʒiony / wʒywayćie go poki bliſko ieſt›[G]. Iákoby rʒekł /

A BSV Io 7,36.
B Izraelio; Izraelis; Ef 2,12.
C Ef 2,12.
D Iz 55,6.
E Izraela; Izrael; Ef 2,12.
F Ef 2,12.
G Iz 55,6.
1 Err. Nereikalingas taškas.

bus kádu tol ne arti / todrin
n{e}gałeſite io ſawisp ʒa⸗
dint.

2. Pameta Diewu pa⸗
ſkundinti pragari / ir
daugieſn vnt vmʒiu io ra⸗
ſti negali. ‹Ießkoſite «tieg»
manis / a ne raſite›[A]. ‹Tadu
ʒadins manis / o ne yßkłau[⸗]
ſiſiu: vnkſti kiełſis[1] / a ne
ras manis›[B].
3. Pameta ii kartays
teyſus ir ßwynti vnt to
ſwieto / bet ne iki gału a⸗
ba wiſotinay pameta / tay
ira nuterioia ne teyp Die⸗
wu pati / kayp gieriâus io
kurias dowanas / świeſiby
vnt duśios ſkayſtu / vnt
kurios wietos tumſibe ko⸗
ki vnt śirdies atayt / d{e}l
kurios ne teyp iiemus ʒiba
dayktay ßwynti / bet regi
iuôs kayp vkanay. Nute⸗
rioia kartays pakaiu / o wie[⸗]
ton io turi nerimaſti śir⸗
diy / ſunkiey nerimſta. Nu⸗
terioia linkſmiby / o wietou[2]
ios

rʒėkł / będʒie ten cʒás / kto[⸗]
rego niebędʒiećie mogli
náleść / będʒie kiedy dale⸗
ko nie bliſko / prʒetoˣ nie
będʒiećie go mogli do śie⸗
bié wołáć.

2. A damnatis.

2. Trácą Boga potę⸗
pięni do piekła / y wię[⸗]
cey go ná wieki naleść nie
mogą. ‹Będʒiećie mię «prá⸗
wi» ßukać / à nie naydʒiećie›[C].
‹Tedy będą mię wʒywáć / à
nie wyſłucham: rano wſtâ⸗
ną à nie náydą›[D].

Pro.u 1[3].

*3. A iuſtis quo-
ad ſenſibilem
deuotionem.*

3. Trácą go podcʒásˣ ſprá[⸗]
wiedliwi y święći ále nie
do końcá ábo nie owßekiˣ /
to ieſt vtracáią nie ták
Bogá ſámego / iáko rácʒey
iego nie ktore dáry / świá⸗
tłość ná dußy iáſna ná kto[⸗]
rę y mieyſce ćięmność iá⸗
ka na ſerce prʒychodʒi / dla
ktorey nie tak im ś{w}iecą
rʒecʒy święte / ále widʒą ię
iáko we mgle. Vtracaią
podcʒásˣ pokoy / à miáſtoˣ
niego máią niepokoy ná
ſercu / y barʒo tęſknią. V⸗
tracáią weſołość / á miá⸗
ſtoˣ niey napadá ich ſmętek
y gorʒ⸗

A Jn 7,34.
B Pat 1,28.
C J 7,34.
D Prz 1,28.

1 Err. Turi būti „kielſis".
2 Err. Turi būti „wieton".
3 Err. Turi būti „Prou. 1."

196[1] Po Trzech Krolách

ios puoła vnt iu nuludi⸗mas ir kartibe duśios. ⌜Pił[⸗]na ape tay Pſalmuoſe Do⸗wido[A] / kuris apraßo / kaip ſawo tarnus gierus Die⸗was megina tułays apłay⸗dimays / aba atimimays[2] ſaldibes śirdies / świeſibes / drutibes / minkßibes[3] mał⸗doſe / ſutrinimos[4] aʒu nuſi⸗deimus / ir kitu tokiu do⸗wanu⌝. ⌜Todrin ir pats Do⸗widas[B] ießko Diewo / ßau⸗kia iop / budina ii kayp a⸗ʒumiguſi / ſakos eſſus ap⸗łayſtas / ſkundʒias eſſus arti prapulties / iey Die⸗was io negiełbetu / ir ki⸗tus ragina / idant ießkotu wiſadu Diewo ſawo / iop pułtus / iam wiſadu meł⸗ſtus⌝. Duśia ßwynta aba gieriaûs Ba{ʒ}nićia gieſme[⸗]
Cant. 1. 3. 5.
ſe Salomono[C] tunkiey ie⸗ßko Diewo ſawo numiłe⸗toio ſawo. ‹Ießkoſiu «tieg» to / kuri mili duśia mano /› ‹àpeysiu mieſtu› / ir kitu kłauſiaſi. ‹Ar regeiote kuri mili duśia mano›[D]. Taſay pametimas Diewo / kuriûo tey⸗

y gorʒkość dußna[×]. ⌜Pełno o tym w Pſálmiech Da⸗widowych[E] ktory opiſuie / iáko ſwoich ſług dobrych Bog doświadcʒa / roʒmái⸗tem opußcʒeniem / àbo vm⸗knieniem[×] ſłodkości ſerde⸗cʒney[×] / świátłości / ſtá⸗łości / ʒmiękcʒenia w mo⸗dlitwàch / ſkruchy ʒá grʒe⸗chy / y inßych takich darow⌝. ⌜Prʒeto y ſam Dawid[F] ßuka Bogá / woła do niego / bu⸗dʒi go iáko ſnem vſpokoio⸗nego / powiáda śię być o⸗pußcʒonym / ſkárʒy śię być bliſko ʒguby / ieśliby go Bog nie ràtował / y dru[⸗]gich napomina / àby ßu⸗chali[5] ʒáwße Bogá ſwego / do niego śię vćiekáli / iemu śię ʒawʒdy[×] modlili⌝. Dußá święta / abo ràcʒey kośćoł wpieśniàch Salomonowych[G] cʒeſto ßuka Bogá ſwego vkochánego ſwego. ‹Będę «prâwi» ßukáłá tego / ktore⸗go miłuie dußà moiá /› ‹obey⸗dę miáſto›: y drugich śię py[⸗]ta. ‹Cʒy widʒieliście tego / ktoreego[6] miłuie dußà moiá›[H][.]

To

A Dovydo; Dovydas; Ps 38; 51; 73.
B Dovydas; Ps 44.
C Saliamono; Saliamonas; Gg 3,1–2; 5.
D Gg 3,1–3.
E Dawidowych; Dawidowy; Ps 38; 51; 73.
F Dawid; Ps 44.
G Salomonowych; Salomonowy; Pnp 3,1–2; 5.
H Pnp 3,1–3.

1 Err. Paginacijos klaida; turi būti 199 p.; błąd w numeracji stron; powinno być s. 199.
2 Greičiausiai „atiemimays“.
3 Err. Turi būti „minkßtibes“.
4 Greičiausiai sangrąžinis daiktavardis „ſutrinimos(i)“.
5 Err. Powinno być „ßukali“.
6 Err. Powinno być „ktorego“.

1. Hæc amißio in iuſtis ob ve[-] nialia pecca- ta contingit.

teyſus ir ßwentas ii pa⸗
meta / priſitinka del dwie⸗
iu ipaciey prieʒaſtu. Wie⸗
na ira nuſideimay maʒie⸗
ſni / del kuriu atima Die⸗
was linkſmiby duśios / pa⸗
kaiu / świeſiby / ir kitas do[⸗]
wanas / o tay daʒnay da⸗
ro tiemus / kurie ne teyp
didy turi ſargiby vnt śir⸗
dies ſawo / muſto niekanie⸗
kies / teypogi ne ſaugo
lie{ʒ}uwio / daug tuſciu ir
ne reykiamu ʒod{ʒ}iu kałba /
ne ſergti akiu / àuſiu / ir
kitu paiautimu ſawo / per
kuriuôs daug łabay maʒu⸗
iu daſiłaydʒia kaltibiu / ir
teyp iauciaſi eſſu ſauſays
vnt małdos / kietays ir ſun[⸗]
kieys vnt gieru darbu. O⸗[1]
tay perłaydʒia Diewas del
tu maʒuiu nuodemiu. Vntra
ira meginimas Diewo / ku[⸗]
riuô pratina ir mokia ſa⸗
wo tarnus kaip turi tobu[⸗]
łay tarnaut iàm / iʒ tikros
meyłes / dowanay be kokiu
kayp butu ałgu / linkſmi⸗
bes ir kitu. Nes pigay pa⸗
{ʒ}int / kas tikray Diewu mi⸗
li i{ʒ}

To ʒgubienie Bogá / kto⸗
rym go ſpráwiedliwi y
święci gubią / przytrafiá
śię dla dwu oſobliwie[×] przy[⸗]
czyn. Iedná ieſt grzechy
mnieyße / dla ktorych odey⸗
muie Bog pociechę dußną[×] /
pokoy / świátło / y inße dá⸗
ry / á to częſto czyni tym /
ktorzy nie tàk wielką má⸗
ią ſtraż[×] ná ſercu ſwoiem /
myślą o fráßkách[×] / tákżé
nie ſtrzegą języká / wiele
prożnych y niepotrzebnych
ſłow mowią / nie ſtrzegą
oczu / vßu / y inßych zmy-
ſłow ſwoich / przez ktore
śię barzo wiela máłych
grzechow dopußczàią / y
tak czuią śię być ſuchymi[×]
ná modlitwie / twardymi y
ćięßkimi do dobrych v⸗
czynkow. A to przepußcza
Bog dla tych máłych grze⸗
chow. Wtorà ieſt doświad[⸗]
czánie Boſkie / ktorem
ćwiczy y vczy ſwoie ſługi
iáko mu maią doſkonale
ſłużyć z ſzczerey miłośći /
darmo bez żadnych iákoby
nagrod / pociechy / świátła /
y in⸗

2. Ad proba- tionem eorũ.

1 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.

Po Trʒech Krolách

li iʒ to kad nopłaydʒia po⸗teriu / małdu / gieru darbu / norint śirdiy ne turi ſal⸗dibes / bet gieriaus karti⸗by / nuludimu / kietiby ir tingieimu vnt maldibes à tećiau ne duoſtis tomus ſunkibemus pergałet: bet wiſa daro / ku pirma pa⸗prati buwo darit / kad tureio śirdies linxmiby ir dʒiauxmu. Kas wel tuo⸗metu[1] tiktay meldʒias / kad linxmu turi duśiu / o kad nuluduſiu / wiſus pame⸗ta poterius / apłeydʒia baʒniciu / ir kitus gierus darbus / taſay ne tarnauia Diewuy kayp ſunus gie⸗ras Tewuy / bet kayp ſum⸗dinikas aʒu ałgu Wieß⸗pati. Kad Wießpats ne duoſt ałgos / atſtoio nuog io / ießko kito Wießpaties / kuriam aʒu pinigus paſi⸗ſumdo / o ne wienam do⸗wanay ne tarnauia. Sunus wiſadu tewuy ſawo nori ir gieydʒia inteykti / ir nuog io neſiſkiria niekadu / wi⸗ſu metu ſu tewu ir prieg te⸗

Bb wu

y inßych. Bo łacno× po⸗ʒnać / kto ßcʒerʒe Bogá miłuie / ʒ tego / ʒe nie opuß⸗cʒa paćierʒy / modlitw / dobrych vcʒynkow / choć w ſercu nie ma ſłodkośći / ále ráczey go{ř}ʒkość / ſmę⸗tek / twardość / y lęni⸗ſtwo ku nabożeńſtwu: á prʒećie nie dáię ſię tym ćießkośćiom× ʒwyćięʒyć: ále wßyſtko cʒyni / co był pierwey ʒwykł cʒynić / gdy miał ſerdecʒną× poćiechę y rádość. Kto ſię ʒáś w ten cʒás tylko modli / kiedy ma weſołą dußę / á kiedy ſmę⸗tną / wßytkie porʒuca pa⸗ćierʒe / opußcʒa Kośćioł / y inne dobre vcʒynki / ten nie ſłuʒy Bogu iáko ſyn dobry oycu / ale iako na⸗iemnik pánu ʒá ʒapłatę. kiedy[2] pan nie dáie ʒapłáty / odſtaie× od niego / ßuka in⸗ßego páná / ktoremu ſię ʒá pieniądʒe náymuie / á ʒá⸗dnemu dármo nie ſłuʒy. Synowie ʒáwße oycu ſwemu chcą y ʒadáią do⸗godʒić / y od niego ſię ni⸗

Bb gdy

1 „tuo metu".
2 Err. Zapis małą literą po kropce.

wu giwena. Teyp ir tarnay Diewo / wieni kayp ſumdinikay / kiti kayp ſu{n}us gieri iam tarnauia / anie aʒuałgu[1] / dowanos[2] / linxmibes / ßwieſibes / o tie do[⸗]wanay / ir be tu dowanu wiſados iam tarnaut gieydʒia. Tu tadu Krikśćionie ſaugokis / kad ſawo Wießpaties ne pameſtumey ney vnt to ſwieto / per ſunku nuſideimu / ney vnt ano / per paſkundinimu vm[⸗]ʒinu / del tog ſunkaus nuſideimo. Ir wel ne teriok Diewo dowanu / per ma{ʒ}ieſnius / o teyp vmʒinay ii aptureſi / ir niekadu daugieſn pameſti ne gałeſi.

gdy nie odłącʒáią / ʒawʒdy× ʒ Oycem y prʒy Oycu mießkáią. Tak y ſłudʒy Boʒy / iedni iáko naiemnicy / drudʒy iáko ſynowie dobrʒy iemu ſłuʒą / owi ʒá ʒapłáte / y dár / ʒa poćiechy / świátłá [et]c.[5] á ći dármo / y beʒ tych dárow ʒáwʒdy× mu ſłuʒyć ʒądáią. Ty tedy Chrʒeśćiáninie ſtrʒeß ſię / ábyś kiedy Páná ſwego nie ʒgubił / áni ná tym świećie / prʒeʒ ćięßki grʒech / áni ná onym / prʒeʒ potępienie wiecʒne / dla tegoʒ ćięßkiego grʒechu. Ktemu× nie trać Boſkich darow prʒeʒ powßednie / á ták wiecʒnie go otrʒymaß / y nigdy go wiecey ʒgubić nie będʒieß mogł.

PVNKTAS.[3] II.

Kur ieszkot Ckriſtaus[4].

DAug ira wietu / kurioſe galime ießkot W. Ieʒaus. Wieta kur dabar anas wiſadu giwena ira dun⸗

PVNKT II.

Gdʒie szukàć Chryſtuſá[.]

WIele ieſt mieysc / ná ktorych moʒemy ßukáć P. Ieʒuſa. Mieyſce / gdʒie teraʒ on ʒawʒdy× mießka

Vbi Chriſtus qu{æ}rendus ſit.

l. Incœlo[6].

1 Err. Turi būti „aʒu ałgu".
2 Greičiausiai „dowanas".
3 Err. Nereikalingas taškas.
4 Err. Turi būti „Chriſtaus".
5 Wtrącony skrót [et]c., którego brak w części litewskiej.
6 Err. Turi būti „In cœlo".

203 Po Trech[1] Krolách.

Col. 3.

dungus / tinay po dešiney Di{e}wo Tewoſedi[3]. ‹Tu day⸗ktu kurie aukßtay ira ie⸗ßkokite / kur Chriſtus ira po dešiney Diewo ſededa⸗mas›[A].

2. In Sacra Euchariſtia.

2. Wiéta / kurioy giwe⸗na ira Szwenčiauſias Sa⸗kramentas ałtoriaus / kur ira taſay Sakramentas / tinay ira ir Chriſtus. Nes teyp biło Wießpats ape tay Ewangelioſe. ‹Tay ira Ku⸗nas mano /›[B] ‹tay ira Krau⸗ias mano›[C] / kur wel ira io Kunas ir Krauias / tinay ira anas wiſas ir ſu wiſu / kayp iżgułde pats żodżieys anays. ‹Kas «tieg» wałgo mani / bus giwu del manis›[D].

1. Ioan. 6.

Ioannis 6.

3. In Eccleſia.[2] Catholica.

3. Wieta Chriſtaus Wießpaties / kurioy wi⸗ſumetu[4] giwena / ira Ba⸗żnićia io ßwynta / tay ira draugie aba ſurinkimas żmoniu tu / kurie ing ii teyp / kayp pridera / tiki. Ape tay teyp tare Apaßta⸗łump ir kitump mokiti⸗niump ſawo / kurie buwo draugie ir ſurinkimas io / aba

mießka / ieſt niebo / tám ná práwicy Bogá Oycá śiedżi. ‹Tych rżeczy / ktore ſą wyſoko / ßukayćie / gdżię Chriſtus ieſt śiędza⸗cy po práwicy Bożey›[E].

2. Mieyſce / náktorym mießka / ieſt naświętßy Sákrament / gdżie ieſt ten Sákráment / tám ieſt y Chríſtus. Bo ták mowi Pán o tym w Ewangeli⸗ách. ‹To ieſt ciáło moie›[F] gdżie żáś ieſt iego ćiáło y krew / tám ieſt on wßyſtek y że wßyſtim[5] / iáko ſam wyło⸗żył słowy onemi. ‹Kto mię «prawi» pożywa[×] / będżie żył dla mnie›[G].

3. Mieyſce Chryſtuſa P. ná ktorym każdego czáſu mięßka / ieſt Kośćioł iego święty / {t}o ieſt społeczność ábo zebranie tych ludżi / ktorży weń ták / iáko przy⸗ſtoi / wierżą. O tym ták rżekł do Apoſtołow y do innych vczniow ſwoich / ktorży byli społecznośćią y zgromádzeniem iego / abo Kośćiołem. ‹Oto ia ieſtem

A Kol 3,1.
B Mt 26,26.
C Mt 26,28.
D Jn 6,57; BSV Io 6,58.
E Kol 3,1.
F Mt 26,26.
G J 6,57.

1 Err. Powinno być „Trzech".
2 Err. Nereikalingas taškas.
3 Err. „Tewo ſedi".
4 „wi=ſu metu".
5 Err. Powinno być „wßyſtkim".

Matt. vlt.

aba Baʒnićiá io. ‹Sʒtay aß eſmi ſu iums wiſomis d{i}enomis iki gału ſwieto›[A]. Todrin ir Ewangelioy tos Nedelos ⌜budamas dwili⸗kos metu / ne kitur bet tik⸗tay Baʒnićioy noreio but raſtas⌝[B]. Noredamas ißmo⸗kit wiſus / adunt kurie io ne turi / kayp tay ira pago⸗nay / aba Heretikay / kurie ii pamete / ießkotu io Baʒnićioy / ne pakumpe⸗ſe ʒbaru ſawo. Tay ʒinkli⸗na ir ratßas[2] anas Eʒechi⸗elo[C] pranaßo / kuris apra⸗ßo Baʒnićiu Chriſtuſo / ir daug ios paſłapćiu / mo⸗kſłu / Sakramentu / vnt gało teyp baygia ſawo raßtu. ‹Wardas mieſto «tieg / tay ira Baʒnićios kuriu apraśineio» / nuog anos dienos Wießpats ti⸗naygi›[D]. Taſay wardas Baʒnićios ira ‹Wießpats tinay›[E] / tay ira giwena. ⌜Teyp[3] daktaru Baʒnićioy gal but raſttas[4]⌝[F]. Daktaray kayp mokitoiey gal tie⸗mus / kurie io neʒino pa⸗rodit /

ieſtem ʒ wámi po wßyſt⸗kie dni áʒ do końcá świá⸗tá›[G]. Prʒete[5×] y wEwangeliey dźiśieyßey ⌜będac dwuna⸗ſtu lat / nie indźiey ále tyl⸗ko w Kośćiele chćiáł być náleʒion⌝[H]. Chcąc náucʒyć wßyſtkich / áby ktorʒy go nie máią / iáko to ſą po⸗ganie / ábo Hereticy / kto⸗rʒy go ʒgubili / ßukáli go w Kośćiele / nie w poką⸗tnych ʒborách[×] ſwoich. To ʒnácʒy y ono piſmo Eʒe⸗chiela[I] Proroká / ktory opi⸗ſuie Kośćioł Chryſtu⸗ſow / y wiele iego taiem⸗nic / náuk / Sákrámentow. Nákoniec ták kończy ſwe piſmo. ‹Imię «práwi» mia⸗ſtá / «to ieſt Kośćiołá / kto⸗ry tám opiſował» / od onego dnia Pan tamʒe›[J]. To imię Kośćiołá ieſt ‹Pan tam›[K] / to ieſt mięßka. ⌜Míedʒy Do⸗ktorami w Kośćiele moʒe być náłeʒiony⌝[L]. Doktoro⸗wie iako naucʒyćiele / mo⸗gą tym co go nie ʒnáią vka[⸗]ʒać / y prʒeto[×] ie poſtáno⸗wił[×]. ‹Dał› «práwi» ‹Doktory y paſte⸗

Ezech. {c.} 48.

Ephes. 4.

A Mt 28,20.
B Lk 2,46.
C Ezechielio; Ezechielis (Ezekielis); Ez 48,35.
D Ez 48,35.
E Ez 48,35.
F Lk 2,46.
G Mt 28,20.
H Łk 2,46.
I Ezechiela; Ezechiel; Ez 48,35.
J Ez 48,35.
K Ez 48,35.
L Łk 2,46.
1 Err. Powinno być „Punktá".
2 Err. Turi būti „raßtas".
3 Err. Turi būti „Terp".
4 Err. Turi būti „raſtas".
5 Err. Powinno być „Prʒeto".

rodit / ir todrin iſtate iuos. ‹Dawe› «tieg» ‹Daktarus ir piemenis›[A] vnt ſtatimo ir budawoimo Baʒnicios. A tay bus iki gału swieto / kaip toygi wietoy Apaßa⸗łas[1] biło. Kie{k}wienami vmʒiy Heyetikay[2] pameti Chryſtu / iey kitur ießkoio ne rado /[3] io iey Biaʒnićioy[4] tikroy terp Daktaru ießko[⸗] io / pigay rado / kaip ʒino⸗me iʒ hiſtoriu ſenuiu Ba⸗ʒnićios ßwyntos. Anie A⸗rionay[B] / Eutichionay[C] / Monothelitay[D] / ir kiti pa⸗klideley / kurie Baʒnićioy ießkoio / rado Chriſtu: Ra⸗do ir Berengarius[E] / ku⸗ris pametis buwo Chriſtu / ne tikiedámas ape ii iey butu eſſus tikray ir potey⸗ſey Sakramenty ałtoriaus. Nes nuog Baʒnićios ßwyntos tuometu[5] ir nuog Daktaru ios baramas / ir mokiamas tikros tikibes / ſuſiprato / ir atſigriʒie iʒ nauio ing tikru kielu / in⸗tikieio tieſay / kurios mo⸗kia Ba{ʒ}nićia ape ßwyn⸗ćiauſi

paſterʒe›[F] ná ſtáwiánie y budowánie Kośćiołá. A to będʒie do końcá świáta / iáko ná tymʒe mieyſcu Apoſto ł[6] mowi. Káʒdego wieku Heretikowie ktorʒy / ʒgubili Chryſtuſa / ieśli indʒiey ßukali / nie náleʒli go / ieśli w Kośćiele praw⸗dʒiwym miedʒy Doktormi ßukáli / łácno[×] náleʒli / iáko wiemy ʒ hiſtoriy ſtárych kośćiołá świętego. Oni Aryanowie[G] / Eutychya⸗wie[H] / Monotelitowie[I] / y inni błędnicy[×] / ktorʒy w Ko⸗śćiele ßukáli / náleʒli Chryſtuſa. Nálaʒł go y Berengarius[J] / ktory go był ʒgubił / nie wierʒąc o nim ieśliby był iśćie[×] y prawdʒiwie w Sakrà⸗menćie ołtarʒa. Bo od Kośćiołá świętego w ten cʒas y od Doktorow iego ʒ gromiony[7] / y náucʒony práwdʒiwey wiáry / vpá⸗miętał ſię[×] / y náwroćił ſię ʒnowu ná prawdʒiwą drogę / vwierʒył prawdʒie / ktorey vcʒy kośćioł o na⸗świętßym

A Ef 4,11.
B Arijonai (arijonizmas), Arijaus (apie 250–336) pasekėjai; žr. CE.
C Eutichianai (eutichianizmas), Euticho (378–440) pasekėjai; žr. CE.
D Monoteletai, monoteletizmo (gr. *monos* „vienas", *thelein* „norėti, siekti") pasekėjai, gyvenę VII a. ir teigę, kad jei Kristus turėjo tik vieną prigimtį, tai jis turėjo tik vieną valią; žr. CE.
E Berengaras; Berengaras Tūrietis (lot. *Berengarius Turonensis*; pranc. *Bérenger de Tours*; apie 999–1088); jo teigimu, Šventojoje Eucharistijoje duona ir vynas savo esme išlieka nepakitę, bet šventinimo procese dvasiškai virsta tikruoju Kristaus kūnu ir krauju (lot. *res sacramenti*). Tai atvaizdas, ženklas, simbolis, *sacramentum*; žr. CE.
F Ef 4,11.
G Arianie (arianizm), naśladownicy Ariusza (ok. 250–336); zob. EK, t. 1, s. 911–915.
H Eutychianie (eutychianizm), naśladownicy Eutychesa (378–440); zob. EK, t. 4, s. 1347–1348.
I Monoteleci, zwolennicy monotelityzmu (gr. „jedna wola"), herezji z VII w. głoszącej, że Chrystusowi, mimo że on miał ludzką naturę, brakowało ludzkiej woli i że on miał tylko jedną (boską) wolę; zob. EK, t. 13, s. 184–186.
J Berengariusz z Tours (998–1088), francuski filozof, teolog i scholastyk. Głosił symboliczno-spirytualistyczną koncepcję Eucharystii, twierdząc, iż w trakcie konsekracji zachodzi przemiana nie rzeczy, a znaczenia – chleb i wino zmieniają się w ciało i krew Jezusa Chrystusa duchowo, tj. stają się ich figurami, Eucharystia jest więc *sakramentem* Jego ciała i krwi; zob. EK, t. 2, s. 280–281.

1 Err. Turi būti „Apaßta=łas".
2 Err. Turi būti „Heretikay".
3 Err. Skyrybos ženklas turi būti dedamas po „io".
4 Err. Turi būti „Baʒnićioy".
5 „tuo metu".
6 Err. Powinno być „Apoſtoł".
7 „ʒgromiony".

ćiauſi Sakramentu alto⸗riaus. Raſtu tuogi[1] budu ir dabar muſißkiey Here⸗tikay Chriſtu / kuri pame⸗te / kad io Baʒnićioy ti⸗kroy ießkotu / bet iog to ne daro / todrin ne turi Chri⸗ſtuſo Wießpaties ſawo.

{4}. In Corde humano[.]

4. Wieta / kurioy mieley giwena Chriſtus / ira śir⸗dis ćiſta ir graʒi. Ape tay teyp Apaßtałas kałba. ‹Kłupauiu vnt kielu ma⸗no Tewop› [et]c. «tay ira mel⸗dʒiu» / ‹adunt giwentu Chri⸗ſtus per tikieimu śirdiſe iu⸗ſu›[A]. Runda ii tarnay Die⸗wo śirdiy ſawo / kad ape ii muſto / kad iłgay / tun⸗kiey / karßtay iam mel⸗dʒiaſi.

Ephes. 3.

5. In Ecclesia[.]

5. Wieta Baʒnićia / ku⸗rioy Diewo ʒodi kugnigay[2] ſako / ir i{ʒ}paʒinties nuode⸗miu kłauſo. Tinay kas da{ʒ}nay waykśćioia / iey pa⸗mete Chriſtu teriodamas io miliſtu per ſunku koki nuſideimu / gal raſt kłau⸗ſidamas Diewo ʒodʒio / iʒ kurio paſikrutino śirdis ir ſu⸗

świętßym Sàkràmenćie. Nàleʒliby tymʒe ſpoſobem y teràʒ nàßy Heretícy Chriſtuſa / ktorego ʒgu⸗bili / gdyby w Kośćiele prawdʒiwym ßukàli / lecʒ iʒ tego nie cʒynią / prʒeto[x] nie maią Chriſtuſá Pàná ſwego.

4. Mieyſce / ná ktorym rad mięßka Chriſtus / ieſt ſerce cʒyſte. O kto⸗rym tàk Apoſtoł mowi. ‹Klekam ná kolana moie ku Oycu› [et]c. «to ieſt modłę ſię» ‹aby mięßkał Chry⸗ſtus prʒeʒ wiàrę w ſer⸗cách waßych›[B]. Náyduią go ſłudʒy Boʒy w ſercu ſwo⸗im / gdy o nim roʒmyślá⸗ią / gdy mu ſię długo / cʒęſto / y goràco modlą.

5. Mieyſce Kośćioł / w ktorym ſłowo Boʒe Kàpłani prʒepowiedáią / y ſpowiedʒi ſłucháią. Tam kto cʒęſto chodʒi / ieśli ʒgubił Chryſtuſá trácąc iego łáſkę prʒeʒ ćięßki ià⸗ki grʒech / moʒe go náleść ſłucháiąc ſłowa Boʒego / 3 kto⸗

A Ef 3,14.17.
B Ef 3,14.17.
1 „tuo gi".
2 Err. Turi būti „kunigay".

207 Po Trzech Krolách.

ir ſuſiminkßtina / pradeſt gayłetis ażu piktibes ſa⸗wo / prieyt kunigop / paſi⸗ſako kuo Diewu miełu pa{ʒ}ieyde / kunigas Diewo galiby atłeydʒia iam ne⸗teyſibes io / igiía tuoiaus Diewo miliſtu / ſtoiaſi tey⸗ſus / ir teyp Chriſtus iop ſugrißta / ir giwena iump / kaip pirmay giweno / negi buwo pameſtas per daſi⸗łeydimu did{ʒ}io nuſideimo. Ʒinodamas tadu kur Chriſtus gali raſtis / tinay io ießkok / iey ii kadu / ko Diewie[1] apſaugok / nu⸗teriotumey / per netiki abo per kitu nuſideimu didy.

ʒ ktorego śię porußa y ʒmiękcʒa ſerce / pocʒyna ʒáłowáć ʒá ʒłości^× ſwe / prʒyſtępuie do Kapłaná / ſpowiada ſię cʒym Páná Bogá obráʒił / Kápłan mocą Boſką odpußcʒa mu grʒechy iego / doſtępuie nátychmiaſt łáſki Boʒey / ʒſtáie ſię ſpráwiidliwym[4] / y ták ſię Chryſtus do nie⸗go ʒwr{á}ca / y mięßka w nim / iáko pierwey mię⸗ßkał / niʒli go był ʒgubił / prʒeʒ dopußcʒenie ſię wiel⸗kiego grʒechu. Wiedʒąc tedy gdʒie ſię Chryſtus może ʒnáleść / tám go ßu⸗kay / ieślibyś go kiedy / cʒego Boʒe vchoway / v⸗traćił / prʒeʒ niedowiár⸗ſtwo^× ábo prʒeʒ inny grʒech ćięßki.

PVNKTAS.[2] III.

Niekas Chriſtaus aba Die[-]wo vnt to ſwieto tobułay raſti negali.

PVNKT.[5] III.

Nikt Chryſtuſá ábo Bogá ná tym świećie doskonale naleść nie może.

Deū ſiue Chri[-]ſtum non poſ-ſe perfectè in hac vita in-ueniri.

Pokołay[3] ʒmogus giwe⸗na vnt to swieto / no⸗rint giwentu daug tuk⸗ſtunćiu

Poki cʒłowiek ʒyie ná tym świećie / choć⸗by ʒył wiele tyśięcy lat / prʒeʒ

1 Greičiausiai „Diewe".
2 Err. Nereikalingas taškas.
3 „Pakołay".
4 Err. Powinno być „ſpráwiedliwym".
5 Err. Zbędna kropka.

ſtunćiu metu / per wiſu
ſawo vmʒiu ne gal teip ra⸗
ſti ir paʒint Diewo / kaip
prideretu / ir kaip io d{i}di⸗
be ir Maieſtotas priwało.
1. Gal tay paſirodit iʒ
raßto ßwynto / kuris lie⸗
pia ießkot Diewo wiſados.
‹Ießkokite «tieg» Wießpa⸗
tes / ir paſidrutinkite / ieß⸗
kokite weydo io wiſados›[A].
Nes ira Diewas kaip
wieta aukſo {ʒ}iamey gili /
płati ir be gało / tolaus ir
tolaus eiunti. Kaip tadu
tie / kurie iʒ ʒiames kaſa
aukſu / wiſadu runda au⸗
kſu / ir wiſadu tolaus eyt
ießkodami aukſo / kas die⸗
na runda ir iʒkaſa aukſu /
ir kas dienà ießko aukſo.
Nes ne gal wiſo wienu
kartu raſti ir iʒkaſti / to⸗
drin daliomis iʒkaſa ir
ima ſáwi aukſu. Teyp
Wießpaties muſu Diewo
ne galim iki gału ir tobu⸗
łay raſti / tay ira paʒint /
kaip butu per dalas ii
numanome. Wienu kar⸗
tu muſtome ape io gieriby /
vntru

przeʒ wßytek ſwoy wiek
nie može ták nàleść y po⸗
ʒnáć Bogá / iákoby przy⸗
ſtáło / y iáko iego wiel⸗
kość y máieſtat potrʒebu⸗
ie. Može ſię to pokáʒáć ʒ
piſmá świętego / ktore ka⸗
ʒe ʒáwʒdy× Bogá ßukáć.
‹Sʒukayćie «prawi» Panà /
y vmacniayćie ſię / ßu⸗
kayćie obliczá iego ʒá⸗
wße›[B]. Abowiem ieſt Bog
iako mieyſce złótá w ʒię⸗
mi / głębokie / ßerokie / y
beʒ końcá / dáley á dáley idą[⸗]
ce. Iako tedy ći / ktorʒy ʒ
ʒięmie wykopuią złoto / ʒá⸗
wße náyduią złoto / y ʒà⸗
wße dáley idą ßukàiąc
złotá. Co dʒień náyduią y
wykopuią złoto / y co dʒień
ßukàią złotá. Abowiem
nie mogą wßytkiego ie⸗
dnym raʒem nàłeść y wy⸗
kopáć / prʒeto× po ćʒęści
kopią y biorą złoto. Ták
Panà Bogá naßego nie
možemy do końcá y doſko⸗
nále náleść / to ieſt po⸗
ʒnáć / iákoby prʒeʒ cʒę⸗
ścigo[1] roʒumiemy{.} Ras
roʒmy⸗

5[2]. *Quia ſcri[-] ptura dicit quæ[-] rendum eſſe ſé[-] per.*

Pſa. 104.

A Ps 105,4; BSV Ps 104,4.
B Ps 105,4; BW Ps 104,4.

1 „cʒę=śći go".
2 Err. Turi būti „1."

vntru kartu ape galiby / trećiu ape ißminti / ir teyp ape kitos[1] io tikribes pa tru[⸗]puti ku gaudome / ir kayp luſteli koki aukſo ſaw nu⸗łauʒiame. Ira Diewas kaip marias did{ʒ}iauſias / á muſu ißmonia ira kaip wiedrel{i}s / aba kaip ßauk⸗ßtelis / ne gal ißſemt mariu wiſu / truputi paſema / ir teyp norint ſemtu per vmʒiu / niekadu ne yßſemtu tu mariu. Tay ira norint wiſadu daugieſn ir dau⸗gieſn kas diena numanitu świeſiaus ir tobulaus Die[⸗]wu: tećiau negali iki ga⸗łu wiſo / ißmoniu ſawo ap⸗imt ir permanit. Teyp A⸗paßtałas biło. ‹Po daley
1. Cor. 13. V. 9. aba pa truputi paʒiſtame› Diewu / ‹ir po daley prana⸗ßauiame›[A]. Taſaygi Apaßta⸗łas weyʒdedamas vnt Die[⸗]wo łabay aʒudingtu ſudu kayp vnt mariu didʒiauſiu / teyp praßuko ißwidis iu giłumu. ‹O gilibe «tieg» tur⸗tu ißminties ir ʒinios Die⸗
Rom. 11. V. 33. wo / kaip neapimami ira

Cc ſuday

roʒmyślamy o iego dobro⸗ći / drugi raʒ o mocy / trʒeći raʒ o mądrośći / y ták o innych iego wła⸗ſnośćiách po troße co chwytámy[×] / y iako po vło⸗mecʒku[×] iákim ʒłotá ſobie vłámuiemy. Ieſt Bog iá⸗ko morʒe nawiękße / á náß roʒum iáko wiaderko / ábo iáko łyʒecʒká / nie może wycʒerpać wßyſtkiego morʒá / trochę pocʒerpnie / y ták choćby cʒerpał ná wieki / nigdyby niewy[⸗]cʒerpał tego morʒá. To ieſt / choćby ʒáwʒdy[×] więcey á więcey co dźień poymo⸗wał iáśniey y doſkonáley Bogá: prʒećię nie może do końcá wßyſtkiego ogar⸗nąć y ʒroʒumieć. Ták Apoſtoł mowi. ‹Po cʒęśći› «ábo po troße» ‹ʒnamy› Bo⸗gá / ‹y po cʒęśći proroku⸗iemy›[B]. Tenʒe Apoſtoł pá⸗trʒąc ná Boſkie bárʒo ſkryte ſądy iáko ná morʒe nawiękße / ták ʒáwołał obacʒywßy[×] iego głebo⸗kość. ‹O głębokośći «pra⸗

Cc wi

A 1 Kor 13,9.
B 1 Kor 13,9.
1 Greičiausiai „kitas“.

ſuday io / ir nenuſekami kieley io›[A].

2. Gal tay paſirodit ir iʒ to / iog raßtas ßwentas ſako negalinti ſunti daykt u / adunt kas Diewu tobułay raſtu / tay ira ißmonitu[1]. ‹Artes pedus Diewo permaniſi / ir tobułay wiſagalinti raſi? Aukßteſnis aʒu dungu / a ku dariſi? giłeſnis aʒu paʒiemes / a ißkur[2] paʒinſi? ilg(i)eſne ira aʒu ʒiami miera io / ir płateſne aʒu marias?›[B] ‹Ne ißilſkite / nes ne apimſite. Kas regies ii ir ißſakis?›[C]

3. Idant paroditu Diewas ſawo didiby ſunt nopimamu / ⌜daʒnay rodes pranaßamus dumuoſe / debeſiy / vkanay⌝[D].

4. Ißmonia muſu kuny imerkta ir kaip purwuoſe nuklimpus / ne eſti patogi vnt ißmonimo[3] Diewo / kuris

wi› bogactw mądrośći y vmieiętnośći Boſkiey / iáko ſą nieogárnione ſądy iego y nie wybádáne drogí iego›[E].

2. Moʒe ſię to pokáʒáć y ʒ tego / iʒ piſmo święte powiada / ʒe nie moʒna[×] ieſt rʒecʒ / áby kto Bogá doſkonále nálaʒł / to ieſt ʒroʒumiał. ‹Podobno ślady Boſkie ogárnieß / y doſkonále wßechmocnego ʒnaydʒieß? Wyʒßy nád niebioſá / á coʒ vcʒyniß? głębßy nád piekło / á ſkądʒe poʒnáß? dłuʒßa ieſt niʒ ʒiemiá miára iego / ßerßa niʒ morʒe?›[F] ‹Nieuſtawayćie / bo nie ogárniećie. Kto go vyrʒy y wypowie[×]?›[G]

3. Aby pokąʒał Bog wielkość ſwoię być nieogárnioną / ⌜cʒęſto śie w piśmie pokąʒował prorokom w dymie / w obłoku / y we mglé⌝[H].

4. Roʒum náß / ktory ſię w ćiele ʒánurʒył / y iáko w błoćie vlgnął / nie ieſt ſpoſobny[×] na ʒroʒumienie Bogá /

2. Quia eadē aſſerit, nō poſſe perfectè reperiri.

Iob. 11. V. 7. 8. 9.

Eccl. 4. 3. 3[I]*. V. 3. 4.*

3. Quia oſtendebat ſe in fumo, nube.

Iſai. 6. 3. reg. 8. 2. par. 5. V. 4[J]*.*

Ob intellectus noſtri debilitatem.

A Rom 11,33.
B Job 11,7–9.
C Sir 43,30–31; BSV Sir 43,34–35.
D Iz 6,4; 1 Kar 8,10; 2 Met 5,13–14.
E Rz 11,33.
F Hi 11,7–9.
G Syr 43,30–31; BW Eklk 43,34–35.
H Iz 6,4; 1 Krl 8,10; 2 Krn 5,13–14.
I BSV Sir 43,34–35.
J BSV 2 Par 5,13–14.
1 Greičiausiai „ißma=nitu".
2 Err. Turi būti „iß kur".
3 Greičiausiai „ißmanimo".

Po Trʒech Krolách

ris ira Dwaſas ir świeſi⸗be ſkayſćiauſia / ʒibunti ir twaſkunti be mieros: akis wel muſu duśios tay ira ißmonia łabay ſiłpna / ne⸗gal vnt ſaułes neſutwer⸗tos / vnt Diewo świeſiau⸗ſio teyp kaip reyktu / weyʒdet. Kaip pełeda ir śikſnioſparniey negal die⸗noy vnt świeſibes ſau⸗łes weyʒdet / bet wakaru tiktay / kad łabay maʒa ira świeſibe / tuometu[1] gal truputi regieti iʒ tos świe⸗ſibes. A tay todrin negal / nes łabay ſiłpnas ir łetas turi akis / neißkinćia świeſos ſaułes widuy die⸗nos łabay ʒibunćios. Teyp ir mes turime akis duśios tay ira ißmoniu łabay łetu / maʒu / siłpnu / ir teyp kaip pełedas kàip ßikſniosparniey / pako⸗łay vnt to ſwieto eſme / ne galim weyʒdet vnt Wieß⸗paties Diewo / tay ira ne⸗galim io tobułay paʒint / truputi ku ir łabay maʒa paʒiſtame gi. Todrin ru⸗pin⸗

Bogà / ktory ieſt duchem światłośćią náiáśnieyßą / święcącą y błyßcʒącą śię beʒ miáry[×]: ocʒy ʒàś náße dußne[×] / to ieſt roʒum bár⸗ʒo ſłàby / nie moʒe ná ſłoń⸗ce nieſtworʒone / ná Bo⸗gà naiáśnieyßego / tàk iàkoby potrʒebà pátrʒyć. Iàko ſowà y niedoperʒe[×] nie mogą ná światłość ſłone⸗cʒną patrʒyć / àle tylko wie[⸗]cʒor / kiedy bárʒo máłe ieſt świátło / w ten cʒàs mo⸗gą trochę widʒieć ʒ tego światła. A to dla tego nie mogą / bo bárʒo ſłàbe y tępe máiąc ocʒy / nie mogą ʒnieść świàtłà ſło⸗necʒnego w śrʒod[×] dnia barʒo świecącego[×]. Tàk y my mamy ocʒy dußne[×] / to teſt[2] roʒum bárʒo tępy / mały / y tàk iàko ſowy / iako niedoperʒe[×] pokiśmy ná tym świećie / nie moʒe⸗my patrʒyć ná Pána Bogá ſwego / to ieſt / nie moʒemy go doſkonále poʒnáć trochę co y bárʒo máło poʒnawa⸗my go Prʒeto[3][×] ſtaraymy śię bar⸗

1 „tuo metu".
2 Err. Powinno być „ieſt".
3 Err. Powinno być „prʒeto".

pinkimes kołay giwi eſme łabiaus pomaźam pa{ź}int Wießpati ſawo / ⌜wiſadu kaip liepia raßtas / ie⸗ßkokime io⌝[A].

P V N K T A S I V.

Ko waykay turi mokitis.

1. L Vri mokitis bay⸗mes Diewo. ⌜Teyp Tobias[B] mokie ſuneli ſawo nuog maźimes biiotis Die⸗wo⌝. ⌜Anna[C] Samueli[D] ſawo tuoiaus nuźindźius atda⸗we Baźnićion vnt garbos Diewuy⌝. ⌜Motina ſepti⸗niu ſunu Machabeußu[E] del ßwento vźaukłeimo iu wadinaſi łabay ſtebuklin[⸗]ga⌝.

2. Turi mokitis meſtibes aba mieros gierimy ir walgimy / idant ne pa⸗iunktu ir ipraſtu apſiri[⸗]imop / idant ne butu łepu⸗nays / ſmalſcieys / ir ſma⸗gurauiunćieys. ⌜Teyp ſu⸗nus Heli[F] iź-łepinti[1] pałado biauriey / ir biauribeſe gi⸗weno. Tewas ne teyp kaip pridereio draude / źo⸗dźieys tiktay graud{e}na⌝ / a vntay

bárźiey á bárźiey poznáwáć P. Bogá ſwego / ⌜záwźdy[×] iako każe piſmo ßukay⸗my go⌝[G].

P V N K T.[2] I V.

Czego śię dźieći máią vczyć.

1. M Aią śię vczyć bo⸗iáźni Bożey. ⌜Tak Tobiaß[H] nauczał ſynaczká ſwego z máłych lát bać śię Páná Bogá⌝. ⌜Anná[I] Sá⸗muelá[J] ſwego záraz od pierśi oddáłá do kośćiołá ná chwáłę Bożą⌝. ⌜Matká śiedmi ſynow Máchabey⸗czykow[K] / dla Swiętego ich wychowánia zowie ſię bárzo dźiwną⌝.

2. Máią śię vczyć mier⸗nośći[×] w pićiu y w iedzy[×] / áby śię nie przyzwyczá⸗iali do obźárſtwá / źeby nie byli pießczonemi[×] / ná łákoći ſię vdawàiąc. ⌜Tak ſynowie Hełego[L] wypie⸗ßczeni[×] roſpuśćili ſię ßpe⸗tnie / y w ßkárádośći[×] żyli. Oćiec nie tak ich iáko przyſtáło powśćiągał / ſłowy ie tylko karał⌝ / a o⸗no

Qu{æ} à pueris diſcenda.

Timor Dei.
Tob. 1[M].
1. reg. 1[N].

2. Mach . 7. 8.

2. Temperantia & ſobrie[-]tas.

A Ps 105,4; BSV Ps 104,4.
B Tobijas, Tobito sūnus (Tobito pamokymai Tobijui); Tob 4.
C Ona (Hana), pranašo Samuelio motina; 1 Sam 1.
D Samuelį; Samuelis, pranašas; 1 Sam 1,20–28.
E Makabiejų; Makabiejai (Makabėjai); 2 Mak 7,1–42.
F Elio; Elis, kunigas; 1 Sam 2,12–34; 4,4–18.
G Ps 105,4; BW Ps 104,4.
H Tobiasz, syn Tobiasza (zalecenia Tobiasza dla syna); Tb 4.
I Anna, matka proroka Samuela; 1 Sm 1.
J Samuela; Samuel, prorok; 1 Sm 1,20–28.
K Machabejczyków; Machabejczycy; 2 Mch 7,1–42.
L Helego; Heli, sędzia i kapłan; 1 Sm 2,12–34; 4,4–18.
M BSV Tb 4.
N BSV 1 Sm 1.
1 Err. Turi būti „iźłepinti".
2 Err. Zbędne użycie kropki.

vntay reykie kuo kietu to⸗kiu łepunu nuog pikto nu⸗graſit / ir vnt giero pri⸗wodʒiot[2]. ⌜Todrin pats te⸗was buwo pakarotas / ir ſunus wienoy dienoy aʒu⸗mußti⌝[A]. Prieß wel ⌜anie way[⸗] kieley ßwynti Danielis[B] / ir io drauginikay turi giriu didy nuog Diewo raßty / iog paſnikawo / ir łabay miernay walgie: todrin Diewas dawe iiemus iß⸗minti łabay didy⌝. S. Mikałoius[C] ʒindulis da⸗bar budamas pradeio pa[⸗]ſnikaut ſeredamis ir pe⸗tnićiomis truputi ku wa⸗karop ʒiʒdamas.

1,[1] Reg. 8.

Dan. 5.

3. Taciturni-tas.

3. Turi mokitis tiłet ir maʒa łabay kałbet. ⌜Ne wieno ʒodʒio giedißko ney girdet / ney ißtarit / ney ißmonit[3]. Teyp S. Hiero⸗nimas[D] Letops[E] raßo⌝.

4. Obedien-tia ſuperiori-bus debita.

Epheſ. 6.

4. ⌜Tury mokitis kłauſit wireſniu ſawo / tewo / motinos / mokitoiu / nulinkt iuos ir garbint⌝[F]. Tuos kieturis dayktus aʒułay⸗kie ir Ieʒus kayp iʒ E⸗uangelios ʒinoma ira:[4]

no trʒebá było cʒym twar⸗dym tákich ſwowolnikow ode ʒłego odráʒić[×] y ná do⸗bre náwodʒić[×][.] ⌜Prʒeto[×] ſam oćiec był pokarany / y ſy⸗nowie iednego dnia poʒá⸗biiáni⌝[G]. Prʒećiwnym ſpoſo⸗bem ⌜one dʒiatki święte Dániel[H] y towárʒyße iego máią ʒálecenie wielkie od Bogá w piśmie / ʒe pośći⸗li / y bárʒo miernie[×] iedli / prʒeto im dał Bog mą⸗drość barʒo wielką⌝. Mi⸗kołay[I] S. v pierśi ießcʒe będący pocʒął pośćić / we śrʒody y w piątki trochę ku wiecʒoru ſſąc.

3. Maią ſię vcʒyć mil⸗cʒenia y bárʒo mało mo⸗wić. ⌜Ʒadnego ſłowá ſro⸗motnego[×] áni ſłyßeć / áni wyrʒec / áni roʒumieć. Ták S. Ieronim[J] w liśćie ſwo⸗im do Lety[K] pißę⌝.

4. ⌜Má śię dʒiećię vcʒyć ſłuchać ſtárßych ſwoich / oycá / mátki / náucʒyćielow / ßánować ich y cʒćić⌝[L]. Te cʒtery rʒecʒy ʒáchował P. Ieʒus / iáko ʒ Ewángeliey w iadomo[5] ieſt. NA[6]

A 1 Sam 2,20–36; 1 Sam 4,4–18.
B Danielius (Danielis), Danieliaus knygos pagrindinis veikėjas; Dan 1,8–17.
C Mikalojus (gr. Ἅγιος Νικόλαος; mirė 345 ar 352), Myros vyskupas, šventasis, nuo XIV a. Kalėdų Senelio prototipas; žr. CE.
D Jeronimas (lot. *Sophronius Eusebius Hieronymus Stridonensis*; 347–420); žr. išnašą „E".
E Letosp; Leta, romietė; remtasi 107 Jeronimo laišku *Ad Laetam, De institutione filiae*.
F Ef 6.
G 1 Sm 2,20–36; 1 Sm 4,4–18.
H Daniel, główny bohater Księgi Daniela; Dn 1,8–17; 5.
I Mikołaj z Mirry (270–347); święty prawosławny i katolicki, biskup Mirry (Azja Mniejsza); prototyp dzisiejszego św. Mikołaja; zob. EKś, XVI, 338.
J Hieronim (łac. *Sophronius Eusebius Hieronymus Stridonensis*; 347–420); odsyłacz bibliograficzny do źródła zob. przypis „K".
K Leta; Rzymianka; aluzja do 107 listu Hieronima *List do Lety o wychowaniu córki*, s. 151; odsyłacz bibliograficzny do źródła łacińskiego zob. przypis „E".
L Ef 6.
1 Err. Turi būti taškas.
2 Greičiausiai „pri=wadʒiot".
3 Greičiausiai „ißmanit".
4 Err. Turi būti taškas.
5 Err. Powinno być „wiadomo".
6 Pagina nie zgadza się z początkiem następnej strony.

214
Vnt Vntros Nedelos
po trims Karalums / Ewangelia.
Iono 2.
ANuo metu: Swodba buwo Kanay Galileos, ir buwo motina Jezaus tinay. Pakwieſtas teipag buwo ir Jezus ir mokitiniey io vnt ſwodbos. A kad ne teko wino, taria motina Jezaus iop. Wino ne turi. Jr tare iey Jezus. Kas mań ir taw żmona? Dabar notaio wałunda mano .Taria motina oi tarnams. Ku norint taris iums, darikite. A buwo tinai iż akmenio ſuday śieśi padeti pagal apćistimo zydu, kurioſn tilpodu aba tris wiedray. Tare iiemus Jezus: Pripilkite ſudus wundenim. Jr pripiłe iuos sklidinus. Jr tare iiemus Jezus. Semkite nu, ir neſſkite vżweyżdetoiuy ſwodbos. Jr nuneśie. A kad paragawo vżweyzdetoias ſwodbos wundenio winan permaynito, ir nežinoio iżgi kur butu eſſus, bat tarnay żinoio, kurie ſeme wundeni, pawadina iaunikio vżweyzdetoias ſwodbos, ir tare iam. Kiekwienas żmogus pirm gieru winu duoſt: A kad paſigieria, tadu tu kuris ira płakieſnis. A tu ażułaykiey gieru winu ik śiołay. Tu padare pradżiu żinkłu Jezus Kanay Galileos, ir apreyſſkie garbu ſawo. Jr intikie io ing ii mokitiniey io.
W Nie-

Vnt Vntros Nedelos

po trims Karalums / Ewangelia.[1]

Iono 2[A].

A*Nuo metu: Swodba buwo Kanay Galileos, ir buwo motina Jezaus tinay. Pakwieſtas teipag buwo ir Jezus ir mokitiniey io vnt ſwodbos. A kad ne teko wino, taria motina Jezaus iop. Wino ne turi. Jr tare iey Jezus. Kas mań ir taw żmona? Dabar notaio wałunda mano .*[2] *Taria motina oi*[3] *tarnams. Ku norint taris iums, darikite. A buwo tinai iż akmenio ſuday śieśi padeti pagal apćistimo zydu, kurioſn*[4] *tiłpodu*[5] *aba tris wiedray. Tare iiemus Jezus: Pripilkite ſudus wundenim. Jr pripiłe iuos sklidinus. Jr tare iiemus Jezus. Semkite nu, ir neſſkite vżweyżdetoiuy ſwodbos. Jr nuneśie. A kad paragawo vżweyzdetoias ſwodbos wundenio winan permaynito, ir nežinoio iżgi kur butu eſſus, bat tarnay żinoio, kurie ſeme wundeni, pawadina iaunikio vżweyzdetoias ſwodbos, ir tare iam. Kiekwienas żmogus pirm gieru winu duoſt: A kad paſigieria, tadu tu kuris ira płakieſnis. A tu ażułaykiey gieru winu ik śiołay. Tu padare prad{ż}iu żinkłu Jezus Kanay Galileos, ir apreyſſkie garbu ſawo. Jr intikie io*[6] *ing ii mokitiniey io.*

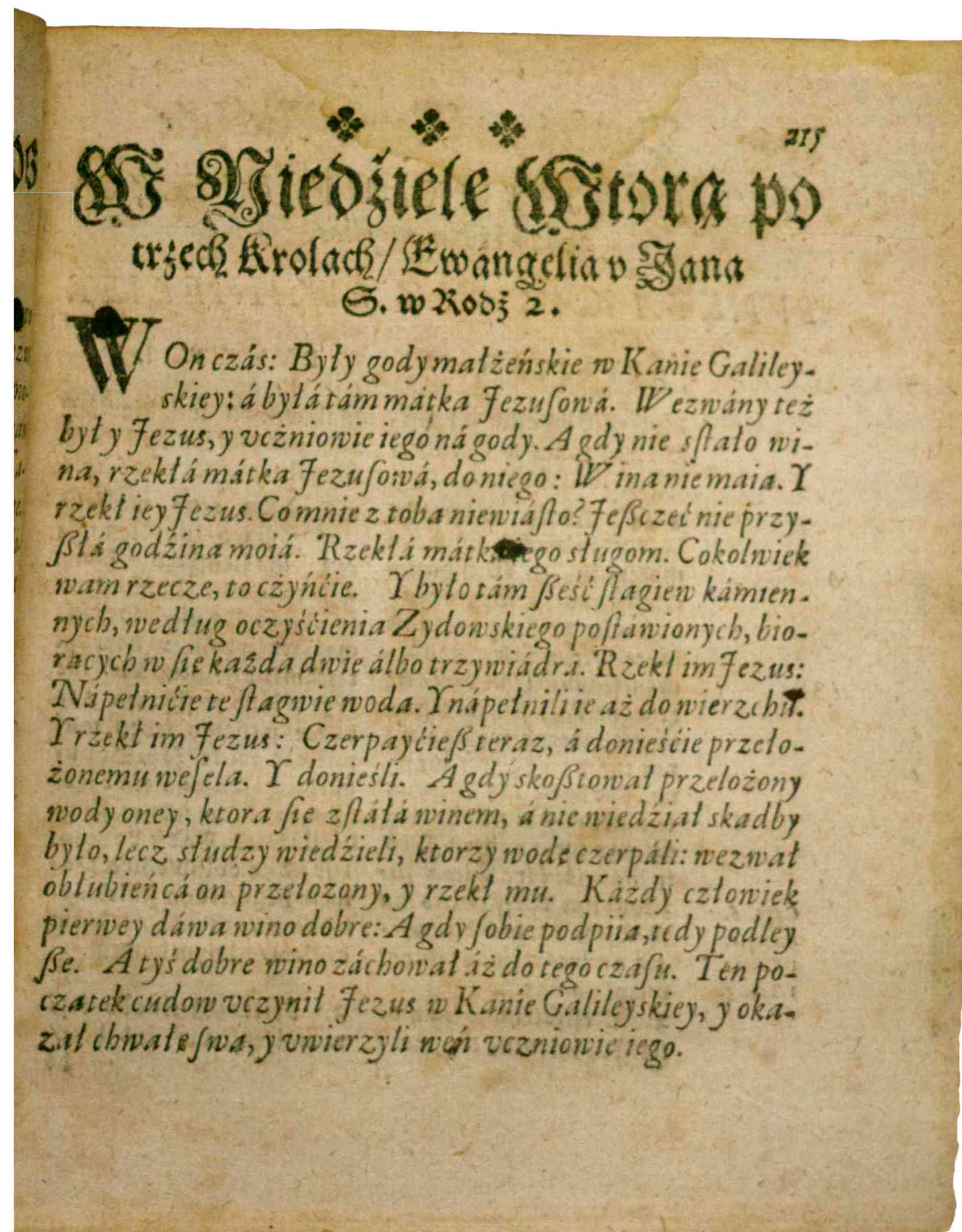
W Nie-

A Jn 2,1–12.
1 Err. Nereikalingas taškas.
2 Err. Nereikalingas tarpas tarp „mano“ ir taško.
3 Err. Turi būti „io“.
4 Err. Turi būti „kuriuoſn“.
5 Err. Turi būti „tiłpo du“.
6 Err. Turi būti „intikieio“.

215

W Niedʒielę Wtorą po
trʒech Krolach / Ewángelia v Iana
S. w Rodʒ̇[1] 2[A].

WOn czás: Były gody[×] małżeńskie w Kanie Galileyskiey: á byłá tám mátka Jezuſowá. Wezwány też był y Jezus, y vczniowie iego ná gody[×]. A gdy nie ſtało wina, rzekłá mátka Jezuſowá, do niego: Wina nie maią. Y rzekł iey Jezus. Co mnie z tobą niewiáſto? Jeßcześ nie przyßłá godźina moiá. Rzekłá mátká iego sługom. Cokolwiek wam rzecze, to czyńcie. Y było tám ßeść ſtagiew kámiennych, według oczyśćienia Zydowskiego poſtáwionych, bioracych w ſię każda dwie álbo trzywiádra[2]. Rzekł im Jezus: Nápełnićie te ſtagwie wodą. Y nápełnili ie aż do wierzchu. Y rzekł im Jezus: Czerpayćieß teraz, á donieśćie przełożonemu weſela. Y donieśli. A gdy skoßtował przelożony wody oney, ktora ſię zſtáłá winem, á nie wiedźiał skadby było, lecz słudzy wiedźieli, ktorzy wodę czerpáli: wezwał obłubieńcá on przełozony, y rzekł mu. Káżdy człowiek pierwey dáwa wino dobre: A gdy ſobie podpiią, tedy podley[-] ßę[×]. A tyś dobre wino záchował áż do tego czaſu. Ten poczatek cudow vczynił Jezus w Kanie Galileyskiey, y okazał chwałę ſwą, y vwierzyli weń vczniowie iego.

215

W Niedʒiele Wtora po trʒech Krolach / Ewángelia v Iana S. w Rodʒ 2.

WOn czás: Były gody małżeńskie w Kanie Galileyskiey: á byłá tám mátka Jezuſowá. Wezwány też był y Jezus, y vczniowie iego ná gody. A gdy nie ſtało wina, rzekłá mátka Jezuſowá, do niego: Wina nie maia. Y rzekł iey Jezus. Co mnie z toba niewiáſto? Jeßcześ nie przyßłá godźina moiá. Rzekłá mátká iego sługom. Cokolwiek wam rzecze, to czyńcie. Y było tám ßeść ſtagiew kámiennych, według oczyśćienia Zydowskiego poſtáwionych, bioracych w ſie każda dwie álbo trzywiádra. Rzekł im Jezus: Nápełnićie te ſtagwie woda. Y nápełnili ie aż do wierzchu. Y rzekł im Jezus: Czerpayćieß teraz, á donieśćie przełożonemu weſela. Y donieśli. A gdy skoßtował przelożony wody oney, ktora ſie zſtáłá winem, á nie wiedźiał skadby było, lecz słudzy wiedźieli, ktorzy wode czerpáli: wezwał obłubieńcá on przełozony, y rzekł mu. Káżdy człowiek pierwey dáwa wino dobre: A gdy ſobie podpiia, tedy podley ßę. A tyś dobre wino záchował áż do tego czaſu. Ten poczatek cudow vczynił Jezus w Kanie Galileyskiey, y okazał chwałe ſwa, y vwierzyli weń vczniowie iego.

A J 2,1–12.
1 Err. Powinno być „Roʒdʒ̇.".
2 „trzy wiádra".

PVNKTAY SAKIMV DIEWO
żodżo[1] iż Ewangelios.

PVNKTA KAZAN Z EWANIELIEY.

PVNKTAS.[2] I.

Moteriſte żmoniu ira żinkłu moteriſtes W. Chriſtaus ſu Baźni{ć}iu.

1[.] Odrin moteriſte ʒmoniu ʒinklina moteriſty -[3] Wieſʒpaties Chriſtaus ſu Ba{ʒ}niċiu / iog wiena tiktay turi but mote wiruy ſawo nauia⸗ my teſtamenti / ne dwi / ne tris / ne kaip ſenami teſta⸗ menti kartays wienas wi[⸗] ras turedawo daug mote⸗ ru. Perłeyde tay Diewas tuo metu / bet nunay liß wienos turet ne dera. Teip ir Baʒniċia ira ⸢wiena {ſ}u⸗ ʒieduotine Wieſʒpaties mu[⸗] ſu / wiena karweliċia / wie⸗ na awine / wienas kunas / wieni namay⸣[A].

2. Neſiſkirimas ira mo⸗ teriſtey ʒmoniu / iki ſmer⸗ ti

PVNKT.[4] I.

Małʒenſtwo ludʒkie ieſt ʒnàkiem małʒenſtwà Pana Chryſtuſowego ʒ kośćiołẽ[.]

1. La tego małʒe{ñ}⸗ ſtwo ludʒkie ʒ nà⸗ cʒy[5] małʒeńſtwo Pàná Chryſtuſowe ʒkośćiołem / ʒe iedná tylko ma być ʒoná mężowi ſwemu w nowym teſtámenćie / nie dwie / nie trʒy / iáko w ſtárym ʒa⸗ konie× podcʒas× ieden mąʒ miewał wiele ʒon. Dopu⸗ ścił tego Bog ná ten cʒas / ale teraʒ krom× iedney nie go[⸗] dʒi ſię mieć. Ták y kośćioł ieſt ⸢iedną oblubienicą Pà⸗ ná naſʒego / iedną gołębicą / iedną owcʒarnią / iednem ćiáłem / iednym domem⸣[B].

Cant. 6.
Ioan. 10.
1[.] Cor. 12.
1. Tim. 3.

2. Nieroʒdʒielność ieſt w małʒeńſtwie ludʒkim / do

A Gg 6; Jn 10,1–19; 1 Kor 12,12–31; 1 Tim 3,14–15.
B Pnp 6; J 10,1–19; 1 Kor 12,12–31; 1 Tym 3,14–15.

1 Err. Turi būti „żodżio".
2 Err. Nereikalingas taškas.
3 Brūkšnelio funkcija neaiški; greičiausiai pažymėtas ilgas tarpas tarp žodžių.
4 Err. Zbędna kropka.
5 Err. Powinno być „ʒná=cʒy".

217 Po Trʒech Krolách

Non poteſt de[-]ſerere nec de-ſeri á viro ſu-o ad mortem.

ti negal wienas vntro pa⸗meſt / aba negal nieku bu⸗du ſkirtis. Teyp ir moteri⸗ſtey Chryſtaus ira neſiſki⸗rimas nuog Baʒnicios vm[⸗]ʒinas. Niekadu Chryſtus neſiſkirs nuog Baʒnicios / ir vnt vm{ʒ}iu ios nopłeys. ‹Suʒieduoſiu tawi mań vm[⸗]ʒinay›[A] biło Pranśiep[1].

OSe. 2.

do śmierći nie moʒe ieden drugiego porʒućić / ábo nie mogą śię ʒadnym oby⸗cʒaiem[×] roʒdʒiełac. Ták y w małʒeńſtwie Chryſtu⸗ſowem ieſt nieroʒdʒielność wiecʒna od kośćiołá. Ni⸗gdy śięChryſtus[2] nie odła⸗cʒy od kośćiołá / y ná wie⸗ki go nieopuśći. ‹Poślubię⸗[3]ćię ſobie wiecʒnie›[D] / mowi v proroká.

3. Studioſa eſt ornatus vt placeat ſpon-ſo.

3. Idant mote megtu wi⸗ruy ſawo / redoſi r{e}dikło⸗mis brungiomis: Teyp ir Baʒnicia ira kayp karale⸗ne / kuri łabay brungieys rubays graʒinaſi ir redoſi / ʒimćiugais / aukſu / akme⸗nimis ʒibuncieys / ir wi⸗ſokiomis graʒibemis. ‹Sto⸗ios «tieg» karalene po dešiney tawo rubuoſe iʒ aukſo / ap⸗wiłkta tulibemis›[B]. ⌜Ir E⸗ʒechielis[C] daug dayktu iʒ⸗ſkayto / kurieys ana redoſi⌝.

Pſ. 44.

Ezech. 16.

3. Aby śię ʒoná podobałá męʒowi ſwemu / vbierá śię w vbiory koßtowne: Ták y kośćioł ieſt iáko krolo⸗wa / ktora śię bárʒo dro⸗giemi ßátami ʒdobi y prʒy⸗biera / perłami / złotem / kámieńmi świętnemi[×] / y wßelkiemi vbiorámi. ‹Sta⸗neła «práwi» krolowa po práwicy twoiey w ßátach złotych / prʒyoblecʒoná[×] w roʒmaitośći›[E]. ⌜I Eʒechiel[F] wiele rʒecʒy wylicʒa[×] / kto⸗remi śię oná prʒybiera⌝.

4. Deſerit pa-rentes & pa-triã & trans-fert ſe in do-mum ſponſi.

4. ⌜Suʒieduotine nutekie⸗dama aʒu wiro / apłaydʒia tewu / motinu / giminy / namus / tewikſćiu / ir pra⸗

Dd ſine⸗

4. ⌜Oblubienicá idąc ʒa mąʒ / opußcʒa oycá / mátkę / rodʒinę / dom / y oycʒy⸗ʒnę / á prʒenośi śię w dom /

Dd do

A Oz 2,21; BSV Os 2,19.
B Ps 45,10; BSV Ps 44,10.
C Ezechielis (Ezekielis); Ez 16,10–13.
D Oz 2,21; BW Oz 2,19.
E Ps 45,10; BW Ps 44,10.
F Ezechiel; Ez 16,10–13.

1 Err. Turi būti „Pranaśiep".
2 Err. Powinno być „śie Chryſtus".
3 Zbędny znak przenoszenia, odzwierciedlający łączną pisownię enklityków z wyrazem podstawowym.

ſineßa namuoſna / tewik⸗
ſćion / giminen wiro ſawo⌝[A].
Teyp Ba{ž}nićia ſużieduoti⸗
ne Chryſtaus nutekiedama
ażu io per tikiby / wiłti[1] ir
meyły / apłeydżia tewu ſa⸗
wo / tay ira ſwietu tu / mo⸗
tinu / tay ira kunu / aba gie⸗
riaus pagoniſty / atſiżada
welino / ir wiſu io darbu /
⌜nuwełka nuog ſawis ſenus
rubus⌝[B] / [et]c. Kayp figura
żinklino. Toſpi Dowidas[C]
teyp kałba. ‹Kłauſik dukte /
ir weyzdek / ir nułink auſi
tawo / ir ażumirßk żmoniu
ſawo / ir namu tewo ſawo›[D].
5. Ape wiru ir moteri A⸗
paßtałas biło / ‹iog ſunki⸗
bes ir priespaudas kuno
tures›[E]. Chryſtus Bażnićios
wedeias kinte daug ſun⸗
kibiu / wargu / ir ſopulu
vnt kuno ir vnt duśios /
vnt gało ir numire del ſa⸗
wo ſużieduotines ir paſa⸗
wintines. ‹Chryſtus «tieg»
numiłeio Bażnić{i}u ir ſawi
pati iżdawe ażu iu›[F]. Bażni⸗
ćia teypagi paſawintine
Chriſtaus kinćia daug ir
tułu

do oyczyzny / do rodźiny
męża ſwego⌝[G]. Tȧk kośćioł
oblubienicȧ Chryſtuſowȧ
idąc zań przez wiȧrę / nȧ⸗
dźieię y miłość / opußcza
oycá ſwego / to ieſt świȧt
ten / mátkę / to ieſt ciáło /
ábo raczey pogańſtwo / od⸗
rzeka[x] śię czartȧ / y wßyt⸗
kich iego ſpraw / ⌜złoczy[x]
zśiebie ſtȧre ßaty⌝[H] / [et]c. Iako
figurá w piśmie znáczyła.
Do tey Dawid[I] tȧk mowi:
‹Słuchay corko / a patrz /
y ſkłoń[x] vcho twoie / y zȧ⸗
pomni ludu twego / y do⸗
mu oycá twego›[J].
5. O mężu y żonie Apo⸗
ſtoł mowi / ‹że ćięßkośći[x] y
vćiſki[x] ćiáłȧ będą mieć›[K].
Tak Chryſtus kośćiołá
oblubienieć ćierpiał wie⸗
le ćięßkośći[x] / y bolęśći ná
ćiele y nȧ dußy / nȧ koniec
y vmárł dla ſwey oblubie⸗
nice. ‹Chryſtus «prȧwi» v⸗
miłował kośćioł / y ſamego
śiebie wydał zań›[L]. Kośćioł
także oblubienicȧ Chry⸗
ſtuſowa ćierpi wiele y roz⸗
licznych[x] vćiſkow[x] / nędz[x] / y
b{ole}⸗

Deut. 21. V. 12[M].

Pſ. 44[.]

5. Tribulatio[-] nes patiuntur varias coniu- ges.

1. Cor. 7.

Ephes. 5. V. 28[N].

A Ps 45,11; BSV Ps 44,11.
B Įst 21,13.
C Dovydas; Ps 45,11; BSV 44,11.
D Ps 45,11; BSV Ps 44,11.
E 1 Kor 7,28.
F Ef 5,25.
G Ps 45,11; BW Ps 44,11.
H Pwt 21,13.
I Dawid; Ps 45,11; BW Ps 44,11.
J Ps 45,11; BW Ps 44,11.
K 1 Kor 7,28.
L Ef 5,25.
M BSV Dt 21,13.
N BSV Eph 5,25.
1 Err. Turi būti „wilti".

tułu priespaudu / wargu ir ſopulu / kartays ir nu⸗mirßta del Chryſtaus ſa⸗wo numiłetoio. ‹Kurie «tieg» priguli Chryſtu{ſ}op / nukri⸗ʒ̇iawoio kunu ſawo ſu pi⸗k{t}umays ir gieyduleys›[A].

Gal. 5. V. 24.

bołeśći / podcʒás× y vmie⸗ra dla Chryſtuſa ſwego v⸗kochanego. ‹Ktorʒy «prawi» prʒynaleʒą do Chryſtuſa / vkrʒyʒ̇owáli ćiáło ſwe / ʒ złośćiámi× y ʒ̇adʒámi›[F].

Aliæ analogiæ inter matrimoniū humanum & ſpi[-]rituale Chriſti cum Eccleſia.

PVNKTAS II.

Kiti paliginimay terp moteriſtes żmoniu ir terp moteriſtes Chryſtaus ſu Bażnićiu.

PVNKT II.

Inſze porownánia miedzy małżenſtwem ludkiem[3], y miedzy małżenſtwem Chryſtuſa z kośćiołem.

1. Caput mulieris eſt vir[.]

1. ‹Gałwu moteriſtes ira wiras›[B] / tay ira / wireſniu moteres ira wiras. Teyp Chryſtus ira wire⸗ſniu / ira Wießpatim / ira gałwu baʒ̇nićios ſawo. ‹A⸗nas «tieg» gałwu vnt wi⸗ſos buʒ̇nićios[2]›[C].

1. Cor. 11.

Ephes. 1.

2. ‹Mote ira garba wiró›[D] / tay ira wiras turi giriu ir garbu iʒ̇ moteries ſawo. Teyp Chryſtus turi didi garbu iʒ̇ Baʒ̇nićios ſawo. ‹Apaßtałay «tieg (kurie bu⸗wo graʒ̇iauſia dala ba⸗ʒ̇nićios)» garba Chryſtaus›[E][.] Buſi

2[1]. Mulier eſt gloria viri.

1. Cor. 11.

2. Cor. 8.

1. ‹Glową ʒ̇ony ieſt mąʒ̇›[G] / to ieſt ſtar⸗ßym ʒ̇ony ieſt mąʒ̇. Tak Chryſtus ieſt ſtarßym / ieſt p{a}nem / ieſt głową ko⸗śćioła ſwego. ‹On «prawi» głową nád wßytkim ko⸗śćiołem›[H].

2. ‹Ʒoná ieſt chwałą męʒ̇á›[I] / to ieſt mąʒ̇ ma chwałę y cʒęść ʒ ʒ̇ony ſwey. Ták Chry[⸗]ſtus ma wielką chwałę ʒ kośćiołá ſwego. ‹Apoſtoło⸗wie «práwi (ktorʒy byli na⸗pięknieyßą cʒęśćią kośćio⸗ła) «chwałą Chryſtuſa›[J]. ‹Bę⸗dʒ́ieß

A Gal 5,24.
B 1 Kor 11,3.
C Ef 1,22.
D 1 Kor 11,7.
E 2 Kor 8,23.
F Ga 5,24.
G 1 Kor 11,3.
H Ef 1,22.
I 1 Kor 11,7.
J 2 Kor 8,23.
1 Err. Apverstas skaičius 2.
2 Err. Turi būti „baʒ̇nićios".
3 Err. Powinno być „ludzkiem".

Iſai. 62. ‹Buſi karunu garbos run⸗koy Wieſʒpaties / ir karu⸗nu karaliſtes runkoy Die⸗wo tawo›[A].

Amor recipro[-]cus. 3. Del meyłes byndros / kuriu terp ſawis turi: teyp Chryſtus łabay numiłeio bażniciu ſawo / ir iż tos meyłes iżdawe ſawi pati vnt kunciu bayſiu / ir vnt ſmerties. ‹Chryſtus «tieg» numiłeio bażniciu / ir ſawi pati iżdawe ażu iu›[B]. ⌜Bażni⸗cia teypogi mili Chryſtu / kurios meyły tobułu apra⸗sie Sa{ł}omonas[C] gieſmeſe ſáwo⌝. *Ephſ. 5.* *Cant{.}*

4. Prolis pro-creatio. 4. Moteriſte żmoniu ira del wayku / kurie iż ios giema: teyp bażnicia gimdżiá Chryſtuy ſunus ir dukte⸗ris be ſkaycíaus. Bet cia ira ſkirius moteriſtey Chri[⸗]ſtaus nuog moteriſtes żmoniu. Pirmas / bażnicia wiſados ira Ponna ciſta / ir motina wayſinga. Pon[⸗]nu wadina iu Apaſʒtałas: ‹Suži[e]dawau[1] aba ſukałbe[⸗]iau ius ażu wieno wiro / ponnu ciſtu ſtatit Chry⸗ſtuy. *2. Cor. 11. V. 2.*

dżieſʒ koroną chwały w rę[⸗]ce Pánſkiey / y koroną kroleſtwá w ręce Bogá twego›[D].

3. Dla miłości zobopol⸗ney[×] / ktorą miedzy ſobą máią: ták Chryſtus bàrzo vmiłował kościoł ſwoy y z tey miłości wydał ſiebie ſamego ná męki ſrogie y ná śmierć. ‹Chryſtus «práwi» vmiłował kościoł / y ſie⸗bie sáme[°] wydáł zań›[E]. ⌜Ko⸗ścioł tákże miłuie Chryſtu[⸗]ſtuſa[2] / ktorego miłość do⸗ſkonáłą opiſał Sałomon[F] w pieśniách ſwoich⌝.

4.[3] Dla ſynow y corek / kto[⸗]re śię rodzą: ták kościoł ro[⸗]dżiChryſtuſowi[4] ſyny y cor[⸗]ki bez liczby[×]. Ale tu ieſt ro⸗znośc[×] w małżenſtwieChry[⸗]ſtnſowem[5] od małżeńſtwa lu[⸗]dzkiego. Pierwſʒa / kościoł zawſʒe ieſt pánną czyſtą / y matką płodną. Panną zowie go Apoſtoł: ‹Poſłu⸗biłem was zá iednego mę⸗żа pánną czyſtą ſtá{w}ić[×] Chryſtuſowi›[G]. Zowie t{e}nże Apoſtoł y matką. ‹Ono kto⸗

A Iz 62,3.
B Ef 5,25.
C Saliamonas; Gg 1,1.
D Iz 62,3.
E Ef 5,25.
F Salomon; Pnp 1,1.
G 2 Kor 11,2.

1 Žodyje „Suži[e]dawau" „e" įrašyta ranka pieštuku.
2 Err. Powinno być „Chryſtu[=]ſa".
3 Err. W zabytku kropka w górnej spacji.
4 Err. Powinno być „ro[=]dżi Chryſtuſowi".
5 Err. Powinno być „w małżenſtwie Chry[=]ſtuſowem".

Gal. 4. V. 26.

ſtuy›[A]. Wadina taſgi Apaß⸗tałas ir motinu. ‹Ana kuri aukßtay ira Ieruʒalem[B] /› ‹kuri ira motina muſu›[C]. Ponna ira baʒnićia del ći⸗ſtib{e}s ſawo / motina del wayku / kuriûos gimdʒia. Vntras skiriûs / wienu kar⸗tu daug tukſtunciu gim⸗dʒia / ko ne gal ne wiena kita motina / reta dwinus gimdʒia / ir tay ſu ne ißſaki⸗tu ſopulu. Trećias / kitos motinos gimdʒia ſunus ir dukteris tokio ſtono aba ſtowio / kokio paćios ira. Grina ir vbagie vbagu ir grinu wayku gimdʒia / ne⸗walnikie newa{ł}niku / ba⸗iore baiarayti / kunige ku⸗nigaykßti / karalene kara⸗lunu. Bet baʒnićia gimdʒia wiſus aukßtos gimines / gimdʒia ſunus Diewo pri⸗imtuoſius / gimdʒia kara⸗lunus / kunigayk{ſ}ćius dun⸗gaus karaliſtes / gimdʒia ßwyntus / łabay graʒius. Kad to vʒgimimo patis ne t{e}riotu / wiſi poſmerti[1] karalumis vmʒinays butu. Ape tay raßto daug r{a}ſi.

ktore w gʒorę[2×] ieſt Ieruʒa[⸗]lem[D] /› ‹ktore ieſt matką ná⸗ßa›[E]. Pánna ieſt kośćioł dla cʒyſtośi[3] ſwoiey / mátką dla dźieći / ktore rodʒi. Druga rozność[×] / o raʒ[4] wiele ty⸗śięcy rodʒi / cʒego nie mo⸗ʒe ʒadna inna matka / rʒad⸗ka bliʒniętá rodʒi / y to ʒ niewypowiedʒianą boleśćią. Trʒećia / inne matki rodʒą ſyny y corki tákie[o] ſtanu / iákiego ſame ſą. Vboga vbogie dźiećię rodʒi / nie⸗wolńićá niewolnika / ślá⸗chćianká ślachćicá / kśięʒna kśiąʒę / krolowa krolewi⸗cá. Lecʒ kośćioł rodʒi wßytkich wyſokiego rodu / rodʒi ſyny Boʒe prʒyſpo⸗ſobione / rodʒi krolewice / kśiąʒętá kroleſtwa nie⸗bieſkiego / rodʒi święte / bárʒo piękne. Gdyby tego vrodʒienia[5] ſámi nie tracili / wßyſcyby po śmierći kro⸗lámi wiecʒnemi byli. O tym piſma dość naydʒieß.

5. Dla

A 2 Kor 11,2.
B Jeruzalė; Gal 4,26.
C Gal 4,26.
D Jeruzalem; Ga 4,26.
E Ga 4,26.

1 „po ſmerti".
2 Err. Powinno być „wzgorę"; por. BW Ga 4,26.
3 Err. Powinno być „cʒyſtośći".
4 „oraʒ".
5 „vrodʒenia".

5. Communicatio {b}onorū & titulorum.

5. Del nudaliimo titułu / wireſnibiu ir kito d{a}ug giaro. Ku turi wiras / tay duoſtis ir io ſuʒieduotiney. Kad kuri nuteka aʒu kara[⸗]laus ne budama gimines karal{a}us / ima titułu didy nuog wiro ſawo karalaus / ir wadinaſi karalene. Nu⸗teka aʒu kunigayksćio / wadinaſi kunigie / teypa⸗gi ir ape kitas aukßtibes numanik. Tuogi[1] budu ir Chriſtus duoſti baʒnićiey ſawo titułus ſawo. ⌜Anas ira kar{a}lus⌝[A] / baʒnićia ira karalene. ⌜Anas ira ſudʒia⌝[B] / dawe ir baʒnićiey idant ſuditu ir dabar vnt ʒiames per kunigus / ir gały ſwie⸗to. Apaßtałay ir kiti dideſni ßwyntieii bus ſudʒio{m}is / ir draugie ſu Chriſtuſu ſudis. ⌜Chriſtus ira świeſi⸗be⌝[C] / dawe ir baʒnići{e}y tu wardu. ‹Ius [e]ſte świeſibe ſwieto›[D]. ⌜Chriſtus ira kuni⸗g{a}s⌝[E] / paſtate ir baʒnićioy kunigus. Ir teyp pereyk wiſus titułus / o raſi maʒa ne wiſus baʒnićiey duo⸗tus. PVNK-

5[.] Dla vdʒielenia tytułow / przełoʒeńſtw / {y} innego wie[⸗]la dobrego. Co ma mąʒ / to śię dáie y iego oblubie⸗nicy. Kiedy ktora idʒie ʒá krola níe będąc rodu kro⸗lewſkiego / bierʒe tytuł wielki od męʒá ſwego kro[⸗]lá / y ʒowie śię krolowa. I⸗dʒie ʒa kśiąʒę / ʒowie śię kśięʒną / takʒe y o drugich wyſokośćiach roʒumiey. Tymʒe ſpoſobem y Chry⸗ſtus daie kośćiołowi ſwe⸗mu tytuły ſwoie. ⌜On ieſt krolem⌝[F] / kośćioł ieſt krolo⸗wą. ⌜On ieſt ſędʒią⌝[G] / dał y kośćiołowi áby ſądʒił y te⸗raʒ ná ʒiemi prʒeʒ kapła⸗ny / y na końcu świáta. A⸗poſtołowie y inni {w}ięk{ß}y święći będą ſędʒiami / y weſpoł[×] ʒ C{h}ryſtuſem będą ſądʒić[.] ⌜Chryſtus ieſt świá⸗tłość {ś}wiata⌝[H] / d{a}ł y koś[ć]io⸗ło{w}i to imię. ‹Wy ieſteśćie świ{a}tłość świata›[I]. ⌜Chryſtus ieſt kapłan⌝[J] / poſtanowił[×] y w kośćiele kapłany. I {ta}k prʒ{e}ydʒi wßytkie tytuły / à naydʒi{e}ß mało nie wßyt{k}ie kośćiołowi dane. PVN-

Pſ.] 2.
Pſ. 44.
Ioan. 20.
Ioan. 8. V. 12.
Mat. 5.
Pſ. 109.
Ioan. 20.

A Ps 2; Ps 45; BSV Ps 44.
B Jn 20,23.
C Jn 8,12.
D Mt 5,14.
E Ps 110,4; BSV Ps 109,4; Hbr 9,11.
F Ps 2; Ps 45; BW Ps 44.
G J 20,23.
H J 8,12.
I Mt 5,14.
J Ps 110,4; BW Ps 109,4; Hbr 9,11.
1 „Tuo gi".

223 Po Trʒech Krolách.

1. Ritus antiqui nuptiarum acc{õ}modantur nup{t}ijs Chriſti cum Eccleſia.

1. ritus[1] velamen ſ{u}p{e}r oculos ſponſ{æ}.

Gen. 42[A][.]

Ezech: 1{6}.

PVNKTAS III.

Kayp ceremonias ſwodbos, nuog żmoniu ſenuiu ażułaykamas, ſwodbay Chriſtaus ſu Bażnićiu pridera?

I. CEremonia / kuriu ſe⸗nieii ʒmones ſwodbay aʒułaykidawo / buwo ta. Suʒieduotine weydu ſawo pamećiu płonu aʒudingda⸗wo. ⌜Teyp Rebeka[B] iʒwi{d}us ſawo Iʒaaku[C] iauniki áʒn⸗dingie[2] ſawi ſkreyſty / aba płoſćiu⌝. Ir Eʒechielip[D] biło ape ſynagogu ſuʒieduoti⸗ny ſawo Diewas teyp. ‹Iʒ⸗tieſiau dungału mano vnt tawis›[E]. Prieʒaſtis tos Cere⸗monios ira ta. Kuri nuteka aʒu wiro / ne turi kitie⸗mus roditis / idant iiemus megtu / ir nuog iu butu miłeta / bet ape tay rupin⸗tis tur / idant tikram wiruy megtu / ir nuog io butu mi⸗łeta. Tu Ceremoniu regi⸗me ir vnt Baʒnićios ſuʒie⸗duotines Chryſtaus. Tu⸗ri dun⸗

PVNKT III.

Iáko obrządkí godowne[×], od ludźi ſtarych z{á}chowáne, godom[×] Chryſtu[-]ſowym z kośćiołem przyſtoią?

I. OBrʒądek / ktory ſtárʒy ludʒie ná go[⸗]dʒiech[×] ʒáchowywali / był ten. Oblubenicá twarʒ ſwoię rántuchem[×] ćięnkim ʒákrywáłá. ⌜Tak Rebeká[F] vyrʒawßy młodego páná ſwego Iʒaáka[G] / ʒakryłá śię płáßcʒem⌝. I v Eʒechiela[H] mowi o ſynagodʒe ſwey Bog tak. ‹Roʒćiągnąłem ßátę moię nád tobą›[I]. Prʒy⸗cʒyná obrʒądku tego ieſt ta. Ktora idʒie ʒa mąʒ/ nie ma śię innym vkąʒowáć / áby śię im podobáłá / y od nich byłá miłowàna / álé o to śię ſtaráć ma / aby śię włáſnemu męʒowi podo⸗báłá / y od niego byłá mi⸗łowána. Ten obrʒądek wi[⸗]dʒimy w kośćiele obłubie⸗nicy Chryſtuſowey. Ma ʒaſło⸗

A BSV Gn 24.
B Rebeka; Pr 24,62–67.
C Izaoką; Izaokas; Pr 24,62–67.
D Ezechielis (Ezekielis); Ez 16,8.
E Ez 16,8.
F Rebeka; Rdz 24,62–67.
G Izaaka; Izaak; Rdz 24,62–67.
H u Ezechiela; Ezechiel; Ez 16,8.
I Ez 16,8.
1 Err. Turi būti „Ritus".
2 Err. Turi būti „áʒu=dingie".

ri dungału vnt akiu ſawo aba aȝudingimu. Nes tu⸗ri tikiby / kuri ira druta ir tikra / bet ira tumſi / ir teyp aȝudingia akis ios / iog negal regiet Diewo świe⸗ſiey / ney Chriſtaus ſawo numiłetoio paſawintinio / pakołay vnt ȝiames giwe⸗na. ‹Per tikiby waykśćioia[⸗]me / à ne per weydu aba pa⸗wayȝdu regimu›[A]. Ira da⸗wadȝiaimas dayktu nere⸗gimu Apaßtaliep. Sakra⸗mentus turi regimus / a mi[⸗]liſtu iu{ô}ſe ne regimu imi. Teypagi aȝudingia ſawo daug gieru darbu / idant iȝ iu nepaſikiełtu / ir tuśćio giriaus nuog ȝmoniu ne ie[⸗]ßkotu. Tu aȝudingimu re⸗gime ir vnt Chriſtaus. Nes ir anas buo aȝuding⸗tas pirm figuroſe ſeno te⸗ſtamento / aȝudingtas buwo ȝmogiſtey ſawo / nes Diewiſtes io nie⸗kas neregieio terp ȝmo⸗niu / aȝudingtas buwo łabiauſey dienoy kunćios ſawo / kuo metu ne paȝint buwo

ȝaſłonę ná ocȝách ſwoich. Abowiem ma wiárę / kto⸗ra ieſt mocna y prawdȝi⸗wa / ále ieſt ćiemna / y ták ȝakrywa ocȝy iey / ȝe nie może widȝieć Bogá iaśnie / áni Chryſtuſá ſwego vko⸗chanego oblubieńca / poki na ȝiemi ȝyie. ‹Prȝeȝ wiarę chodȝimy[×] / a nie prȝeȝ prȝy⸗kład widomy[×]›[B]. Ieſt dowod rȝecȝy nie widomych[×] v A⸗poſtoła. Sákramenty maß widome[×] / a łaſkę w nich nie widomą[×] bierȝeß. Tak⸗ȝe ȝákrywá ſwoich wiele v⸗cȝynkow / aby śię ȝ nich nie wynośił / y proȝney chwa⸗ły od ludȝi nie ßukał. Tę ȝa ſłonę[1] widȝimy y náChry[⸗]ſtuśie. Bo y on był ȝakry⸗ty prȝed tym w figurách ſtárego teſtamentu / a ȝa⸗kryty był w cȝłowieȝeń⸗ſtwi{e}[2] ſwoiem / bo Boſtwa iego nikt nie widȝiał mie⸗dȝy łudȝmi / ȝakryty[×] był nabárȝi{e}y w dȝień męki ſwoiey / ktorego cȝaſu nie ȝnać go było. ‹Abowiem nie miało kraſy[×] áni piękno[⸗]śći

2. Cor: 5.

A 2 Kor 5,7.
B 2 Kor 5,7.

1 „ȝaſłonę".
2 Err. Powinno być „cȝłowiecȝeń=ſtwie".

225 Po Trzech Krolách.

Iſai: 53. V. 2.

buwo io. ‹Nes ne tureio grąžibes ney weydo›[A] kayp pranaßas kałba. Vnt ga⸗ło ira ažudingtas ir dabar Sakramenty ałtariaus ir pagal žmogiſtes ir pagal Diewiſtes.

2. Coronæ ex myrrha & ſpinis, quibus coronabantur.

2. Ceremonia / Waynikays iž tułu žoliu / ir žiedu / iž myr[⸗]rhos[1] / iž erßkiečiu nupin⸗tays redidawa ſenieii tuos kurie paſiimdawa.[2] duoda⸗mi mokſłu / iog daug ta⸗mi ſtony ſunkibiu ir wargu reyks ižkiſt. Teyp Bažni⸗ćia ir Chriſtus ios paſa⸗wintinis kinte daug ſopu⸗lu vnt dušios ir vnt kuno. Ape Chriſtaus ſunkibes ir kunćias pł{a}ćiey raßo Ewangeliſtas. Ape ba⸗žnićios prieſpaudas piłna raßto. Pati ape ſawi teyp biło. ‹Runkos mano łaßo myrrhu[3]›[B] / tay ira dar⸗buoſe mano daug ira kar⸗tibes. Ir Chriſtus ape iu. ‹Kaip lilia terp erßki{e}ćiu / teyp prietełka mano / «tay ira bažnićia» terp dukte⸗riu›[C]. Erßkićiey[4] bada kru⸗

Ee wina

ści›[D] / iáko prorok mowi. Ná koniec ieſt záſłoniony y teraz w Sákramenćie ołtarzowym y według człowieczeńſtwá y we⸗dług Boſtwá.

2. W wieńce z rozmaitych ziołł y kwiećia / z miry / z ćiernia vplećione przy⸗bieráli ſtarzy tych / kto⸗rzy śię ženili.[5] daiąc ná⸗ukę / iž wiele w tym ſtánie ćiężarow y nadz[×] potrzebá będźie wycierpieć. Ták kośćioł y Chryſtus iey oblubieniec ćierpiał wiele boleśći ná dußy y ná ćiele. O Chryſtuſowych ćiężarach y mękách ßeroko pi⸗ßą Ewanieliſtowie. O vćiſkách Kośćioła pełno piſmá. Sam o ſobie ták mowi. ‹Ręce moie kapały myrrhą›[E] / to ieſt w ſprawách moich wiele ieſt gorzko⸗śći[.] I Chryſtus o nim. ‹Iako lilia miedzy ćier⸗niem / ták przyiáćiołká moiá miedzy corkámi›[F]. Ciernie kole / krwáwi / dra⸗

Ee pie

A Iz 53,2.
B Gg 5,5.
C Gg 2,2.
D Iz 53,2.
E Pnp 5,5.
F Pnp 2,2.

1 Gr. „myrrha; lie. „mira".
2 Err. Nereikalingas taškas.
3 Gr. „myrrha; lie. „mira".
4 Err. Turi būti „Erßkiećiey".
5 Err. Zbędna kropka.

wina / draſko kunu ir ſun⸗kiey ʒieydʒia: teyp ba{ʒ}ni⸗ćia turi daug erßkiećiu / kurie iu perſekioi{a} / war⸗gina / paganay / heretikay / ir patis pikti ſunus Ka⸗tholikay.

{3.} Emptio ſpō[-]ſarum a ſpon-ſis.

3. Ceremonià iaunikiey aba wiray pirkdawo ſaw ſuʒieduotines aba mote⸗ris pinigays / darbu aba kitu kuriuo budu. ⌜Iako⸗bas[A] patriarcha ſunkieys darbays per ſeptiniolika metu nupełne ſaw Liiu[B] ir Racheli[C]⌝. ⌜Dawidas[D] aʒu Mi⸗chol[E] kar{à}lićiu ſaw {ʒ}adetu nuog Saulo[F] šimtu pamu⸗ßtuiu Philiſtinu⌝[G]. ⌜Sichem[H] kunigaykßtis aʒu Dinu[I] dukteri Iakoba[J] Patriar⸗chos ſiułe pinigus tewuy ir broliamus ios / kiek no⸗retu⌝. Teyp ir Chriſtus pirko łabay brungiey ſa⸗wo ſuʒieduotiny baʒnićiu / ne aukſu / ney ſidabru / bet krauiu ßwenćiauſiu. ‹Pa⸗ſtate «tieg» ius Wiſkupus waldʒiot baʒnićiu Diewo / kuriu igiio aba nupełne krauiu

pie ćiało y ſrodʒe obrąża tàk kośćioł ma wiele ćier⸗nia / ktore go prʒeśladuią / trapią / pogánie / here⸗tycy / y ſam[1] ʒli ſynowie kàtolicy.

3. Oblubiency kupowà⸗li ſobie oblubienice ʒà pie⸗niądʒe / ʒà robote / àbo iàkim inßym ſpoſobem. ⌜Iàkob[K] Pàtryárcha ćięßkie[⸗]mi pracàmi prʒeʒ śiedm⸗naśćie lat ʒáſłużył ſobie Liią[L] y Ràchelę[M]⌝. ⌜Dawid[N] Michol[O] krolewnę / ſobie obiecaną od Saulá[P] / prʒe ʒ[2] ſto pobitych {F}iliſtynow[Q]⌝. ⌜Sychemſkie[R] kśiążę za Dy⸗nę[S] corkę Iákobá[T] Patryár⸗chy oſiárowało pieńiądʒe oycu y bráćiey iey / ileby chćieli⌝. Tak y Chryſtus kupił bárʒo drogo ſwoię oblubienicę kośćioł / nie ʒà złoto / àni ʒà ſrebro / àle ʒà krew naświętßa. ‹Po⸗ſtànowił[X] ich «práwi» Biſku[⸗]pàmi / àby rʒądʒili kośćioł Boży / ktorego nàbył krwią ſwoią›[U]. ⌜Wydał ſámego śiebi{e}

Gen: 29.

1. Reg: 18.

Gen: 34.

Act: 20. V. 28.

Epheſ: 5.

A Jokūbas, patriarchas; Pr 29,15–30.
B Lėją; Lėja (Lea); Pr 29,15–30.
C Rachelę; Rachelė; Pr 29,15–30.
D Dovydas; 1 Sam 18,20–27.
E Mikalė (Michalė); 1 Sam 18,20–27.
F Sauliaus; Saulius, karalius, Kišo sūnus; 1 Sam 18,17–29.
G Filistinų; filistinai; 1 Sam 18,22–27.
H Sichemas (Šechemas); Pr 34,1–12.
I Diną; Dina; Pr 34,1–12.
J Jokūbo; Jokūbas, patriarchas; Pr 34,1–12.
K Jakub, patriarcha; Rdz 29,15–30.
L Leę; Lea; Rdz 29,15–30.
M Rachelę; Rachela; Rdz 29,15-30.
N Dawid; 1 Sm 18,20–27.
O Mikal; 1 Sm 18,20–27.
P Saula; Saul, pierwszy król Izraela, syn Kisza; 1 Sm 18,20–29.
Q Filistynów; Filistyni; 1 Sm 18,20–27.
R Sychemskie; sychemski; Sychem; Rdz 34,1–12.
S Dinę; Dina; Rdz 34,1–12.
T Jakuba; Jakub, patriarcha; Rdz 34,1–12.
U Dz 20,28.
1 Err. Powinno być „ſami".
2 Err. Powinno być „prʒeʒ".

1. Cor: 6.

krauiu ſawo›[A]. ⌜Iʒdawe ſa⸗wi pati aʒu iu⌝[B] / tay ira aʒu baʒnićiu. ‹Pirkti eſte pirki⸗mu brungiu›[C].

4. Conuiui[ũ] nuptiale.

4. Kiełdawo ſtału aba puotu daridawo didy tu⸗łu walgikłu ir gierimu piłnu. ⌜Teyp apraßo E⸗ʒechielis[D] ir ſkayto penuk⸗ßłus tułus / duonu / medu / aliwu / winu⌝ [et]c. Swodboy Chriſtaus ſu baʒnićiu ira puota dide ir apſtas wal⸗gikłos ir girkło. Guldʒia kas diena vnt ſtało duo⸗nu giwu / kuriu peni ſa⸗wo ſuʒieduotiny baʒnićiu / ta duoua[1] ira kunas io ßwenćiauſias Sakramen⸗ty ałtariaus. Girdʒia iu gi{e}rimu brungiauſiu krau[⸗]iu ſawo. Kitos walgi⸗kłos ir girkłay ira ʒodis Diewo / gayliſta aʒu nu⸗ſideimus / giery darbay / prieſpaudos ir kiti tuli / ape kuriuos kitur kałbeſis.

Ezech[.] 16.

5. Celebrati{o} nuptiarum noctu cum lucernis olim fiebat.

5. Ceremonia / Nakti ir ſu ʒiburieys aba ſu lam⸗pomis ſwodbu darida⸗wo. ⌜Naktis ʒinklina tu vnt

śiebie ʒań⌝[E] / to ieſt ʒà ko⸗śćioł. ‹Kupieni ieſteśćie kupnem drogiem›[F].

4:[2] Wyſtawiáno ſtoł abo vcʒtę cʒyniwáno wielką roʒmaitych pokármow y napoiow pełną. ⌜Ták opiſu[⸗]ie Eʒechiel[G] y wylicʒa[×] po⸗karm roʒmaity / chleb / miod / oley / wino⌝ [et]c. Ná godʒiech[×] Chryſtuſowych ʒ kośćiołem ieſt bankiet wielki / y doſtatek pokár⸗mu y napoiu. Kłádʒie co dʒień ná ſtoł chleb ʒywy / ktorym karmi ſwoię oblu⸗bienicę kośćioł / ten chleb ieſt ćiało iego naświętße w Sá[⸗]krámencie Euchariſtiey. Ná[⸗]pawa[×] pićiem nadroʒßem krwią ſwoią. Inße pokar⸗my y nápoie ſą słowá Bo⸗ʒe / pokuta ʒá grʒechy / do⸗bre vcʒynki / vćiſki[×] / y in⸗ße roʒmaite / o ktorych śię indʒiey będʒie mowiło.

5. W nocy y ʒ pochodniá⸗mi ábo ʒ lámpámi gody[×] cʒyniwáli. ⌜Noc ʒnácʒy to na ʒiemi pomießkanie[×] / ia⸗ko ś.[3]

A Apd 20,28.
B Ef 5,2.
C 1 Kor 6,20.
D Ezechielis (Ezekielis); Ez 16,13.19.
E Ef 5,2.
F 1 Kor 6,20.
G Ezechiel; Ez 16,13.19.

1 Err. Turi būti „duona".
2 Err. Użycie dwukropka zamiast kropki.
3 Kustoda nie zgadza się częściowo z początkiem następnej strony.

228 Punktá Ná Wtora Niedźiele.

vnt źiames pagiwenimu kayp ś. Petras bito. Kiekwiena duśia dabar turi nu tekiet ażu Christaus / tay ira per tikru tikiby iop priſtot/ir bażnićion io ieyt/ krikßtitis /ir kitus ſakramentus priimt / tay ira nutekiet ażu Czriſtaus/po ſmerti to niekas negałes darit. Ira ir Ewangelioy ape tu nakti/ kurioy ſako Wießpats prieżodi / ape deśimti ponnu / kurias nakti łaukie vnt ſwodbos ſużieduotinio ir ſużieduotines. Lampas żinklina mey łyterp tu/ kurie paſiima/ terp wiro ir terp moteries pagal anu żodżiu. Lampas io/lampás vgnies ir liepsnu/ ir tuoias iżguldżia/kás iſimano per vgni wadindamas iu meyły. Daug tieg wundenu nega łeio ażugieſit meytes.

Mat. 25. *Cant. 8.* *De laude nuptiarum.*

PVNTKASIV

Ape prieżaſtis moteriſtes.

1. Eſt pulchritudo ſponſæ. 1. PRieżaſtis / del kurios

ko S. Piotr mowi. Każdá dußa teraz má iść záChryſtuſa/ to ieſt przez prawdźiwą wiárę do niego przyſtáć / y do kośćiołá iego wniść/ krzćić śię y inße Sákrámenty przyiąć/ to ieſt iść zá Chryſtuſa/ po śmierći tego nikt niebędźie mogł czynić. Jeſt y w Ewanieliey o tey nocy / w ktorey powiáda pan przypowieść o dźieśiąći pánien/ ktore w nocy czekáły ná gody oblubieńcá y oblubieńice. Lámpá znáczy miłość miedzy tymi / ktorzy śię żenią/ miedzy mężem y miedzy żoną / według onych słow. Lámpá iego/ lámpá ogniá y płomieni / y záraz wykłada/ co śię rozumie przez ogień / zowiąc go miłośćią. Wiele prawi wod nie mogło zágáśić miłośći.

PVNKT IV

O przyczynach małżenſtwá

1. PRzyczyna/dla ktorey

vnt ʒiames pagiwenimu
kayp ś. Petras[A] biło⌝. Kiek⸗
wiena duśia dabar turi nu[⸗]
tekiet aʒu Chriſtaus / tay
ira per tikru tikiby iop
priſtot / ir baʒnićion io ieyt /
krikßtitis / ir kitus ſakra⸗
mentus priimt / tay ira
nutekiet aʒu Cʒriſtaus[1] / po
ſmerti to niekas negałes
darit. ⌜Ira ir Ewangelioy
ape tu nakti / kurioy ſako
Wießpats prieʒodi / ape
dešimti ponnu / kurias
nakti łaukie vnt ſwodbos
ſuʒieduotinio ir ſuʒieduoti⸗
nes⌝[B]. Lampas ʒinklina mey[⸗]
ły terp tu / kurie paſiima /
terp wiro ir terp moteries
pagal anu ʒodʒiu. ‹Lam⸗
pas io / lampás vgnies ir
liepsnu›[C] / ir tuoias[2] iʒgul⸗
dʒia / kás iſimano per vgni
wadindamas iu meyły.
‹Daug «tieg» wundenu n{e}ga⸗
łeio aʒugieſit meyles›[D].

Mat. 25. *Cant. {8}.* *De laude nuptiarum.*

PVNTKAS[3] IV[.]

Ape prieżaſtis moteriſtes.

1. Eſt pulchritudo ſponſæ.

1. PRieʒaſtis / del ku⸗
rios

ko S. Piotr[E] mowi⌝. Kaʒdá
dußa teraʒ má iść ʒáChry⸗
ſtuſa / to ieſt prʒeʒ pra⸗
wdʒiwą wiárę do niego
prʒyſtáć / y do kośćiołá
iego wniść[×] / krʒćić śię y
inße Sákrámenty prʒy⸗
iąć / to ieſt iść ʒá Chryſtu⸗
ſa / po śmierći tego nikt
niebędʒie mogł cʒynić.
⌜Ieſt y w Ewanieliey o tey
nocy / w ktorey powiáda
pan prʒypowieść o dʒie⸗
śiąći pánien / ktore w no⸗
cy cʒekáły ná gody[×] oblu⸗
bieńcá y oblubíenice⌝[F]. Lám[⸗]
pá ʒnácʒy miłość miedʒy
tymi / ktorʒy śię ʒenią /
miedʒy mężem y miedʒy ʒo⸗
ną / według onych słow.
‹Lámpá iego / lámpá ogniá
y płomieni›[G] / y ʒáraʒ wy⸗
kłada / co śię roʒumie prʒeʒ
ogień / ʒowiąc go miło⸗
śćią. ‹Wiele «prawi» wod nie
mogło ʒágáśić miłośći›[H].

PVNKT IV[.]

O przyczynach mał[-]żenſtwá[.]

1. PRʒycʒyna / dla kto⸗
rey

A Petras; 2 Pt 1,19; Mt 25,1–13.
B Mt 25,1–13.
C Gg 8,6; plg. BSV 8,6.
D Gg 8,7; plg. BSV 8,7.
E Piotr; 2 P 1,19; Mt 25,1–13.
F Mt 25,1–13.
G Pnp 8,6; por. BW Pnp 8,6.
H Pnp 8,7.
1 Err. Turi būti „Chriſtaus".
2 Greičiausiai „tuoiaus".
3 Err. Turi būti „PVNKTAS".

229 Po Trʒech Krolách

rios kas paima kuriu ſaw aʒu moteri / ira graʒibe di⸗ de. Bet Chriſtus Wießpats ne todrin ba{ʒ}nićiu / tay ira duśias ʒmoniu paieme. Nes buwo wiſas łabay biaurias / bayſias ir iuodas nuſideymays tułays pa⸗ teptas. Teyp báʒnićia pa⸗ ti ape ſawi biło..[1] ‹Iuoda

Cant. 1. eſmi›[A] / tay ira iʒgi manis pa[⸗] ćios. Nes kiekwienas ʒmo[⸗] gus nuſideimy ṗraſidest / ‹Sʒitay «tieg» neteyſibeſe pra[⸗] ſideiau / ir griekuoſe pra⸗

Pſ. 50. deio mani motina mano›[B]. Norint iʒ ſawis biauri bu⸗ wo / bet Chriſtus iu paie⸗ mis tuoiaus graʒiu daro / ir todrin priduoſt teyp ba⸗ ʒnićia anump ʒodʒiump tuos. ‹Bet graʒi eſmi›[C]. Iey iuoda kayp gra{ʒ}i? Iûoda iʒ manis / graʒi iʒ Chri⸗ ſtaus / kuri Chriſtus wi⸗ ſu graʒiu daro / ir teyp a⸗ pe iu biło. ‹Wiſa graʒi eſſi /› ‹ir nera ſuodies aba patepio ta{w}i{m}p›[D]. ⌜Ir Apaßtałas ſa[⸗] ko teyp nuprauſt{u} nuog Chriſtaus / k{a}d ne turi ney patepio ney raukßłes kurios⌝[E].

rey kto poymuíe ſobíe kto⸗ rą ʒaʒonę / ieſt piękność wielka. Lecʒ Chryſtus Pan nie prʒeto[×] kościoł / to ieſt duße ludʒkie poiął. Abowiem były wßytkie bárʒo ßpetne[×] / ßkárádne[×] y cʒarne / grʒechami roʒma⸗ itymi pomaʒáne[×]. Ták ko⸗ ścioł ſam o ſobie mowi. ‹Cʒarnam ieſt›[F] prawi / to ieſt ʒe mnie ſámey. Bo káʒdy cʒłowiek w grʒechu śię pocʒyna. ‹O to[2] «prawi» w nieprawośćiách[×] ieſtem po[⸗] cʒęty / á w grʒechách pocʒę⸗ łà mię mátka moiá›[G]. Cho⸗ ćia[×] ʒ śiebie ßpetna[×] była / lecʒ Chryſtus ią poiąwßy ʒáraʒ piękną cʒyni / y prʒe[⸗] to[×] prʒydáie[×] ták kośśioł[3] do onych ſłow te. Ieʒeli cʒar⸗ na / iakoß piękna? Cʒarna ʒe mnie / piękna ʒ Chryſtu⸗ ſa / ktorą Chryſtus wßyt⸗ kę piękną cʒyni / y tak o niey mowi. ‹Wßytkáś pię⸗ kna /› ‹y nie maß w tobie ʒma[⸗] ʒy[×]›[H]. ⌜I Apoſtoł powiada ták być vmytą od Chryſtuſa / iʒ nie ma ani ʒmaʒy[×] / áni ʒmárſtku[×] ʒadnego⌝[I].

A Gg 1,5; BSV Ct 1,4.
B Ps 51,7; BSV Ps 50,7.
C Gg 1,5; BSV Ct 1,4.
D Gg 4,7.
E Ef 5,26–27.
F Pnp 1,5; BW Pnp 1,4.
G Ps 51,7; BW Ps 50,7.
H Pnp 4,7.
I Ef 5,26–27.
1 Err. Nereikalingas vienas taškas.
2 „oto".
3 Err. Powinno być „kościoł".

2. Nobilitas familiæ.

2. Paima kas moteri del baiariſtes aba aukßtibes didʒiu namu / ʒimios ka⸗kios gimines / norint gra⸗ʒibes ne turetu / iey kara⸗lićia / iey kunigie / rungiaſi tokiump daug / kad prima[⸗]no. Baʒnićia kuriu Chri⸗ſtus paieme / buwo łeta / płaka / newalnikie welino / dukte artoio Adomo[A] / ne⸗turinti ne iokios aukßti⸗bes aba ʒimibes iʒ gimines. Tećiau Chriſtus iu ſaw paſawino ir aprinko aʒu ſuʒieduotiny ir iʒ łetos pa⸗dare łabay didʒiu karalie⸗ny. ‹Stoios po dešiney ta⸗wo karaliene›[B][.]

2. Prʒycʒyná. Poymuie kto ʒonę dla ślachectwá / ábo wyſokośći[x] wielkiego domu / ʒnamienitego[x] iá⸗kiego rodu / chocby piękno[⸗]śći nie miała / ieśli kro⸗lewna / ieśli księʒná kwá⸗pi śię[x] do tákich wiele / gdy prʒemoga[x]. Oblubi[e]nicá / to ieſt kośćioł / ktorą Chryſt[9] poiął / była proſta y podła[x] / niewolnicą cʒartowſką / corką oracʒa Iadáma[C] / n[i]e máiącą ʒadney wyſokośći[x] ábo ʒnámienitośći[x] ʒ ro⸗dʒáiu[x]. Prʒećie Chryſtus ią ſobie poślubił y obrał ʒá oblubienicę / y ʒ podłey[x] v⸗cʒynił barʒo wielką kro⸗lową. ‹Staneła po práwicy twoiey krolowa›[D].

Pſalm: 44.

{3}. Diuiti{æ}[.]

3. Del turto / ir didʒiu pi⸗nigu / weda kas kuriu / no⸗r{i}nt ney graʒibes / ney namu / ir gimines didʒios ne bu⸗tu. Ba{ʒ}nićia buwo grina / nieko giero ne tureio / be łobio / be turto / pawar⸗gełe. Tećiau Chriſtus iu ſaw aprinko / nes ne del turto noreio ios paimt / bet del

3. Dla bogáctw / y dla wielkich pieniędʒy / poi⸗muie kto ktorą / choćby ani piękności / áni domu y rodu wielkiego nie była. Kośćioł / to ieſt oblubieni⸗ca Chryſtuſowa była vbo[⸗]gą / nic dobrego nie maią⸗cą / beʒ máiętności[x] / nę⸗dʒną. Prʒećię Chryſtus ią ſobie

A Adomo; Adomas; Pr 3,17–19.
B Ps 45,10; BSV Ps 44,10.
C Adama; Adam; Rdz 3,17–19.
D Ps 45,10; BW Ps 44,10.

del kitu prieȝaſciu dide⸗ſniu.

4. Conſerua-tio famili{æ}.

4. Aȝułaykimas gimines ir familios aba namu. Nes per moteriſty płeme aȝuſiłayko / namay iłgay patinka / wayſoſi / ir iwiſi ne graytay aba niekadu ne gayßta. Iȝgayßus bu⸗tu wiſa gimine ȝmoniu ir vmȝinay prapuołus, kad butu ſunus Diewo kuni⸗gayßtis dungaus ir ȝia⸗me{s} ios ne p{a}iemis. Ta aȝu tokio karaluno aba kara⸗laus wiſu karalu nutekie⸗ius pagimde ir kas diena gimdȝia ſunus Diewo ir dukteris dungaus karali⸗ſtes. *Ioan: 1.* ‹D{a}we «tieg» iiemus ga[⸗]liby / idant ſtotus ſunu⸗mis Diewo›[A]. Ir teyp del tos moteriſtes prawiſo pleme ßwenta ir wayku teyp daug / kad iau niekadu i{ȝ}gayßt negałes.

5. Remedium concupiſcen-tiæ.

5. Labay diden karßti⸗nen kuno ir dusios im⸗puoło ȝ mones[1] pa nuſi⸗deimu

ſobie obrał / bo nie dla maiętnośći[×] chćiał ią po⸗iąć / ale dla inßych prȝy⸗cyn[2] więkßych.

4. Prȝycȝyna / ȝachowá⸗nie rodȝiny y familiey[×] ábo domu. Bo prȝeȝ małȝeń⸗ſtwo plemię[×] śię ȝáchowu⸗ie / dom długo trwa / mno⸗ȝy śię / y roȝmnoȝony nie prętko / ábo nigdy nie ni⸗ßcȝeie. Ȝginełaby była wßytka familia[×] ludȝka ná wieki / by iey był Syn Boȝy kśiąȝę niebá y ȝiemie nie⸗poiął. Tá ȝá tákiego kro⸗lewicá ábo krolá wßyt⸗kich krolow ßedßy / po⸗rodȝiłá y co dȝień rodȝi ſyny Boȝe y corki krołe⸗ſtwá niebieſkiego. ‹Dał im «práwi» moc / aby śię ȝſta⸗wáli ſynámi Boȝymy›[B]. I ták dla tego máłȝeńſtwá roſkrȝewiło śię płemię[×] święte y dȝieći tak wiele / ȝe iuȝ nigdy ȝnißcȝeć nie będȝie mogło.

5. Barȝo w wielką go⸗racȝ{k}ę ćieleſną y dußną[×] wpadli ludȝie po ȝgrȝe⸗ßeniu

A Jn 1,12.
B J 1,12.

1 Err. Turi būti „ȝmones".
2 Err. Powinno być „prȝycȝyn".

deimu Adamo[A]. Dega v⸗gnisgieydulu[1] piktu wi⸗ſuoſe. Vnt gieſimo tos liep[⸗]ſnos iſtate Diewas mote⸗riſty / kas negal be ſude⸗gi{m}o i[ȝ]kiſt tos vgnies / Apaßtałas ſako / ‹giereſni ſunti paimt motery / negi degt›[B]. ⸢Iog tadu Báȝni⸗ćia liepſnawo tułomis v⸗gnimis biauru gieydulu ir kuno ir duśios / degie wiſa karſciomis łabay liepſno⸗mis biauribiu budama paganku / ir kayp raßo Apaßtałas / teyp bayſiey buwo pałodus / net gieda ir paminet⸣[C]. Todrin ſunus Diewo paieme iu ſaw aȝu ſuȝieduotiny / idant nuog io ćiſtu ſtotus / nuog ßwento ßwentu taptu / ir iȝ biaurios pałeyſtuwes pradetu but wieȝliwa ir wiſokios ßwentibes piłna. Ir teyp ſtoios / kayp regi wiſas ſwietas / ir raßto ape tay piłna. Neſuſiſkay[⸗]to[2] / kurie dabar ba⸗ȝinćiay[3] ßwentoy giweno wiſokioy ćiſtibey / nekal⸗tibey

ßeniu Iádámowym[D]. Gore[×] ogień ȝłych ȝądȝ we wßyt⸗kich. Nagáßenie tego pło⸗mienia poſtánowił[×] Bog małȝeńſtwo / kto ni{e} moȝe beȝ ȝgorȝenia[×] wytrwáć tego ognia / Apoſtoł mo⸗wi / ‹lepiey ieſt poiąć ȝonę / niȝli gorȝeć[×]›[E]. ⸢Iȝ tedy ko⸗śćioł / to ieſt oblubienicę o⸗garnął płomień wielorá⸗kich ogniow ſproſnych[×] ȝądȝ y ćiałá y duße / go⸗rȝała[×] wßytka w gorących płomieniach ßkar{a}dośći[×] będąc w pogáńſtwie / y iako piße Apoſtol / ták śię była barȝo roſpuśćiła / áȝ wſtyd y wſpominać⸣[F][.] Prȝe⸗to ſyn Boȝy poiął ią ſobie Rom: 1. ȝa oblubienicę / áby śię od niego cȝyſtą ȝſtała / od świętego święta była / y ȝ ſproſney[×] nierȝądnice po⸗cȝeła być ob{ł}ubienićą v⸗cȝćiwą y wße{l}akiey świą[⸗]tobliwośći pełną. I ták śię ȝſtało / iáko widȝi wßy[⸗]tek świát / y piſmá o tym pełno. Nieȝlicȝeni ſą / kto⸗rȝy teraȝ w kośćiele świę[⸗]tym

A Adomo; Adomas; Pr 3.
B 1 Kor 7,9.
C Rom 1,24–27.
D Adamowym; Adamowy; Rdz 3.
E 1 Kor 7,9.
F Rz 1,24–27.

1 Err. Turi būti „v=gnis gieydulu".
2 Err. Nereikalingas tarpas tarp žodžio ir skyrybos ženklo.
3 Err. Turi būti „ba=ȝnićiay".

Po Trzech Krolach

tibey / be darbu giedißku / kayp Aniełay / be kuno eſſu / teyp ßwyntay pokim Die⸗wo ir duśias ir kunus ſa⸗wo nepateptus ir neiźág⸗tus aźułayko. Ira ir kitos prieźaſtis / bet dabar ga⸗na tu bus.

tym źyią we wßelákiey czy[⸗]ſtośći / niewinnośśi[1] / bez ſprosnośći× / bez vczynkow ſromotnych / iako Anioło⸗wie / bez ćiáłá bedący / ták świątobliwie przed Bo[⸗]giem y duße y ćiáłá ſwe niepokalane× záchowuią. Są y inne przyczyny / ale teraz dosyć tych będzie.

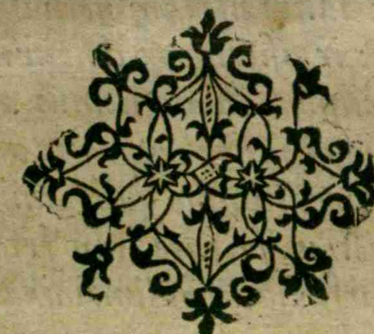

Ff *Vnt*

Po Trzech Krolach 233

tibey / be darbu giedißku / kayp Aniełay / be kuno eſſu / teyp ßwyntay pokim Diewo ir duśias ir kunus ſawo nepateptus ir neiźágtus aźułayko. Ira ir kitos prieźaſtis / bet dabar gana tu bus.

tym źyią we wßelákiey czyſtośći / niewinnośśi / bez ſprosnośći / bez vczynkow ſromotnych / iako Aniołowie / bez ćiáłá bedący / ták świątobliwie przed Bogiem y duße y ćiáłá ſwe niepokalane záchowuią. Są y inne przyczyny / ale teraz dosyć tych będzie.

Ff Vnt

1 Err. Powinno być „niewinnośći“.

Vnt Trećios Nedełos po Trims Karalums Ewang. Matth 8.

ANuo metu. Kad nužingie Jezus nuog kalno, eio paskuy ii minios dides. A śitay raupuotas prieis kłonioios iam biłodamas. Wieſpatie, iey nori, gali mani apćiſtit. Jr iž tieſis runku Jezus, paſiliteio io taridamas: Noriu,buk ćiſtas. Jr tuoiaus ápćiſtiti buwo raup ai io. Jr tare iam Jezus. Weyzdek idant niekam neſakitumey to: bet eyk parodikis kuniguy: ir afierawok dowanu, kuriu liepe Mayžieśius vnt ſwiećiimo (ludimo) iiemus. A kad ieio ing Kapharnaum, ataio iop śimtinikas praśidamas io ir biłodámas. Wieſpatie tarnas mano guli namie paraližium negalis,irſunkiei mućiias. Jr tare iam Jezus. Aſ atayſiu,ir iżgidiſiu ii. A atſakidamas śimtinikas tare Wieſpatie ne eſmi wertas, idant ieytumey po ſtogu mano,bet tiktai tarik žodi, á bus iżgiditas tarnas mano. Nes ir aſ žmogus eſmi,po waldžiu eſſus (paſtatitas) turis po ſawim karieywius,ir tariu tam eik,ir eit,ir kitam eykś,ir atait, ir tarnuy mano,darik tai,ir daro. A iżgirdis tai Jezus ſtebeios,ir paskuy ſawi eiuntiemg tare. Vžtieſu ſakau iumg ne radau teyp didžio tikiemio Jzraeliy. A ſakau iums iog daug

Vnt Trećios Nedełos[1] po
Trims Karalums Ewang. Matth[.] 8[A].

A*Nuo metu. Kad nużingi{e} Jezus nuog kałno, eio paskuy ii minios dides. A śitay raupuotas prieis kłonioios iam biłodamas. Wieſpatie, iey nori, gali mani apćiſtit. Jr iż tieſis[2] runku Jezus, paſiliteio io taridamas: Noriu,buk[3] ćiſtas. Jr tuoiaus ápćiſtiti buwo raup ai[4] io. Jr tare iam Jezus. Weyzdek idant niekam neſakitumey to: bet eyk parodikis kuniguy: ir afierawok dowanu, kuriu liepe Mayżieśius vnt ſwiećiimo* (ludimo) *iiemus. A kad ieio ing Kapharnaum, ataio iop śimtinikas praśidamas io ir biłodámas. Wieſpatie tarnas mano guli namie paraliżium negalis, ir ſunkiei mućiias. Jr tare iam Jezus. Aſ atayſiu,ir[5] iżgidiſiu ii. A atſakidamas śimtinikas tare Wieſpatie ne eſmi wertas, idant ieytumey po ſtogu mano, bet tiktai tarik żodi, á bus iżgiditas tarnas mano. Nes ir aſ żmogus eſmi, po waldżiu eſſus* (paſtatitas) *turis po ſawim karieywius, ir tariu tam eik, ir eit, ir kitam eykś, ir atait, ir tarnuy mano, darik tai, ir daro. A iżgirdis tai Jezus ſtebe[-]ios, ir paskuy ſawi eiuntiemg tare. Vżtieſu[6] ſakau iumg ne radau teyp didżio tikiemio[7] Jzraeliy. A ſakau iums iog daug*

A Mt 8,1–13.
1 Err. Turi būti „Nedelos".
2 Err. Turi būti „iżtiefis".
3 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „buk".
4 Err. Turi būti „raupai".
5 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „ir"; žr. ir kitus atvejus, kur po kablelio eina „ir".
6 „Vż tieſu"; plg. lenk. „Záprawdę".
7 Err. Turi būti „tikieimo".

❖ ❖ ❖

daug nuog vžtekieimo ir vźſiłeydimo ſaułes atays, ir ſeſis ſu Abrahamu, Jſaaku ir Jakobu karaliſtey dungaus. A ſunus karaliſtes bus iſsmeſti tumſibeſn wirſsutineſn,tinai[1] *bus werkſmas ir grieżimas duntu. Jr tare Jezus śimtinikuy: Eyk ir kayp intikieiei, tegul ſtoias taw. Jr ſweyku ſto{i}os* (paſw eyka)[2] *tarnas anay wałunday.*

* *

W Niedźiele trzećią po trzech Krolách Ewangelia v Matheußa S. w Rozd. 8[A].

W*On czas: Gdy s ſtapił*[3] *Jezus z gory, ßły zá nim wielkie rzeße*[×]*. A oto tredowáty przyßedßy pokłonił śię mu, mowiąc: Pánie, ieſli chceß, możeß mie oczyśćić. Y śćiagnawßy*[×] *Jezus rękę dotknął śię go, mowiąc. Chcę, bądź oczyśćion. Y był zárázem oczyśćion trąd iego. Y rzekł mu Jezus: Pátrz ábyś nikomu (tego) niepowiedał: ále idż: vkaż śię kápłanowi: y ofiáruy dar, ktory przykazał Moyżeß ná świádectwo im. A gdy wßedł do Kápharnaumá, przyßedł do niego rotmistrz, proßąc go, y mowiąc:*

A Mt 8,1–13.
1 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „tinai“.
2 Err. Turi būti „(paſweyka)“.
3 „sſtapił“.

❖ ❖ ❖ 235
daug nuog vžtekieimo ir vźſiłeydimo ſaułes atays,ir ſeſis ſu Abrahamu,Jſaaku ir Jakobu karaliſtey dungaus. A ſunus karaliſtes bus iſsmeſti tumſibeſn wirſsutineſn,tinai bus werkſmas ir grieżimas duntu. Jr tare Jezus śimtinikuy: Eyk ir kayp intikieiei, tegul ſtoias taw. Jr ſwey ku ſto:os(paſw eyka) tarnas anay wałunday.

W Niedźiele trzećią po trzech Krolách Ewangelia v Matheußa S. w Rozd. 8.

WOn czas: Gdy s ſtapił Jezus z gory, ßły zá nim wielkie rzeße. A oto tredowáty przyßedßy pokłonił śię mu, mowiąc: Pánie, ieſli chceß, możeß mie oczyśćić. Y śćiagnawßy Jezus rękę dotknął śię go, mowiąc. Chcę, bądź oczyśćion. Y był zárázem oczyśćion trąd iego. Y rzekł mu Jezus: Pátrz ábyś nikomu (tego) niepowiedał: ále idż: vkaż śię kápłanowi: y ofiáruy dar, ktory przykazał Moyżeß ná świádectwo im. A gdy wßedł do Kápharnaumá, przyßedł do niego rotmistrz, proßąc go, y mowiąc:

mowiac: Pánie, sługá moy leży w domu powietrzem rußony, y ſrodze vtrápiony. Y rzekł mu Jezus: Ja przyide, á vzdrowie go. Y odpowiedáiac rotmiſtrz, rzekł. Pánie nie ieſtem godźien ábyś wßedł pod dách moy: ále tylko rzekni słowem, á bedźie vzdrzowion sługá moy. Boćiem y ia ieſt człowiek pod władza poſtáwiony, maiacy pod ſoba żołnierze, y mowie temu: Jdż, á idźie: á drugiemu: chodż á przychodźi, á słudze moiemu: czyń to, á czyni. A vsłyßawßy to Jezus, dźiwował śie, y rzekł tym ktorzy ßli zá nim. Záprawde wam powiedam, nie nálazłem ták wielkiey wiáry w Jzraelu. A powiádam wam, iż wiele ich ze wſchodu słońcá yz z áchodu przyida, y vśieda z Abráhamem y Jzáakiem y Jakobem w kroleſtwie niebieskim: á ſynowie kroleſtwá beda wyrzuceni w ćiemnośći zewnetrzne: tám bedźie płácz y zgrzytánie zebow. Y rzekł Jezus rotmiſtrzowi: Jdż, á iákoś vwierzył, niechći śie sſtánie. Y ozdrowiał sługa teyże godźiny.

PVN-

mowiac: Pánie, sługá moy leży w domu powietrzem[×] rußony, y ſrodze vtrápiony. Y rzekł mu Jezus: Ja przyide, á vzdrowie go. Y odpowiedáiac rotmiſtrz, rzekł. Pánie nie ieſtem godźien ábyś wßedł pod dách moy: ále tylko rzekni słowem, á bedźie vzdrzowion[1] sługá moy. Boćiem y ia ieſt człowiek pod władza poſtáwiony, maiacy pod ſoba żołnierze, y mowie temu: Jdż, á idźie: á drugiemu: chodż á przychodźi, á słudze moiemu: czyń to, á czyni. A vsłyßawßy to Jezus, dźiwował śie, y rzekł tym ktorży ßli zá nim. Zápráwde[×] wam powiedam, nie nálazłem ták wielkiey wiáry w Jzraelu. A powiádam wam, iż wiele ich ze wſchodu słońcá yz z áchodu[2] przyida, y vsieda z Abráhamem y Jzáakiem y Jakobem w kroleſtwie niebieskim: á ſynowie kroleſtwá beda wyrzuceni w ćiemnośći zewnetrzne: tám bedźie płácz y zgrzytánie zebow. Y rzekł Jezus rotmiſtrzowi: Jdż, á iákoś vwierzył niechći śie sſtánie. Y ozdrowiał sługa teyże godźiny.

PVN-

1 Err. Powinno być „vzdrowion".
2 Err. Powinno być „y z záchodu".

237

Punkta ná Trʒećią niedʒielę

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodżio iż Ewang{e}lios.

PVNKTA KAZAN Z EWANGELIEY.

Septem modi mundandi ſe à lepra peccati.

PVNKTAS I.

Septini buday, kurieys rau[-]pay nuſideimu gal but nupraufti.

1. Baptiſmus.
Act. 2. V. 38.
Act. 22. V. 16.

1. IRa krikßtimas / vnt kurio wiſoki nuſideimay atſiłeydʒia. ‹Te[-]gul krikßtiias kiekwienas iʒ iuſu wardan Ieʒaus Chriſtaus vnt atłaydimo nuſideimu›[A]. ‹Krikßtikis ir numaʒgok nuſideiimus[1] tawo›[B].

2. Sacramentum pænitentiæ.
Ioan: 20.

2. Ira ſakramentas gay-liſtos. ‹Kuriu atłeyſite nu[-]ſideimus / bus atłayſti›[C].

3. Contritio perfecta.
Ezech. 18[.] V. 21.

3. Tobułas ſopulis aba ſutrinimas śirdies aʒu nuſideimus / todryn iog Diewu kas ieys paʒieyde. ‹Iey «tieg» bediewis / piktas ʒmogus gayłeſis aʒu wi-ſus ſawo nuſideimus / ku-riuos

PVNKT I.

Siedm ſpoſobow, ktoremi trąd grzechowy może być oczyśćiony.

1. IEſt Chrʒeſt / ná kto-rym wßelkie śię grʒe-chy odpußcʒaią. ‹Niech śię krʒći kaʒdy ʒ was w imię Ieʒuſá Chryſtuſá ná od-pußcʒenie grʒechow›[D]. ‹Chrʒći śię y obmyy grʒe-chy twoie›[E].

2. Ieſt Sakráment po-kuty. ‹Ktorych odpuśćićie grʒechy / będą odpußcʒone›[F].

3. Doſkonały ʒal ábo ſkru-chá ʒá grʒechy / prʒeto[×] iʒ Bogá kto nimi obráʒił. ‹Ieśli «práwi» nieʒboʒny[×] będʒie pokutował ʒá wßy-ſtkie grʒechy ſwoie / ktore vcʒynił / á będʒie ſtrʒegł wßech-

A Apd 2,38.
B Apd 22,16.
C Jn 20,23.
D Dz 2,38.
E Dz 22,16.
F J 20,23.
1 Greičiausiai „nuſideimus".

Punkta ná Trʒećią niedʒielę 237

PVNKTAY SAKIMV DIEWO żodżio iż Ewangelios.

PVNKTA KAZAN Z EWANGELIEY.

riuos padare / ir ſaugos wiſu priſakimu mano / ir padaris ſudu ir teyſiby / giwenimu giwas bus / a ne numirs›[A].

4. Meyłe Diewo tobuła / kad kas mili Diewu ne del ko kito / bet del paties Diewo / iog anas ira gie⸗ribes ir graʒib{e}s neißſa⸗kitos / iog ira garbos ne ißmeſtuotos / iog wiſa gia⸗ra ſawimp turi [et]c. Toki meyłe ißnayko wiſokius nuſideimus. ‹Meyłe «tieg» aʒudingia daugiby nuſi⸗deimu›[B]. ‹Atłeydʒ{i}aſi iey daug nuſideimu / nes daug numiłeio›[C].

5. Vnt kitu wiſu Sakra⸗mentu atłeyd{ʒ}iaſi nuſidei⸗mày / kad kas gieru ſir⸗dʒiu / ne iausdamas ſa⸗wimp didʒiu nuſideimu / norint iuos ir turetu / iump prieyt / kayp mokia The⸗ologay.

6. Małda / todryn liepe melſtis Wießpats teyp. ‹Atłeyſk mumus kałtes mu[⸗]ſu / kayp ir mes atłeydʒia⸗

me

wßech prʒykaʒáń moich / à będʒie cʒynił ſąd y ſprá⸗wedliwość / będʒie ʒywotem ʒyć à nie vmrʒe›[D].

4. Miłość Boʒ̇à doſkoná⸗ła / gdy kto miłuie Boga nie dla cʒego innego / ále dla ſamego Boga / iʒ on ieſt chwały nieʒmierney / iʒ wßytko dobre w ſobie ma [et]c. Táka miłość wy⸗nißcʒa wßelkie grʒechy. ‹Miłość «prawi» ʒakrywa wielość[×] grʒechow›[E]. ‹Od⸗pußcʒa śię iey wiele grʒe⸗chow / ábowiem wiele v⸗miłowáłá›[F].

5. Na wßytkich inßych Sá[⸗]kramentach odpußcʒaią śię grʒechy / gdy kto do⸗brym ſumnieniem nie cʒuiąc w ſobie wielkich grʒechow / choćby ie y miał / do nich prʒyſtępuie / iako vcʒą Theologowie.

6. Modlitwa / prʒeto ka⸗ʒał śię modlić Pan tak. ‹Odpuść nam wyny[1] na⸗ße / iáko y my odpußcʒamy

wino⸗

4. Amor Dei perfectus.

1. Petr. 4.

Luc. 7.

5. Omnia Sa-menta[2] ſuo modo.

6. Oratio.

Mat. 6.

A Ez 18,21.
B 1 Pt 4,8.
C Lk 7,47.
D Ez 18,21.
E 1 P 4,8.
F Łk 7,47.
1 „winy".
2 Err. Turi būti „Sa-cramenta".

me ſawiemus kaltiemus›[A]. Bet tay iʒſimano ape atłey[⸗]dimu maʒieſniu grieku / a i{e}y didʒiuoſe kas budamas meldʒiaſi / iey iʒ śirdies nori iu pameſt / iʒmeldʒia miliſtu / idant gałetu weykiey per S{a}kramentu gayliſtos apturet atłeydimu / aba per tobułu gayłeimu śirdies / kuris atłeydʒia wiſokius nuſideimus / kayp iau aukſćiaus ira pamineta.

7. Eleemoſyna.

7. Darbay miełaśirdiſtes / peneimas aba apdingimas pawarguſiu / kad kas tay daro kayp krikśćionis iʒ miełaśirdiſtes. Bet ir tie darbay nuſide[i]m[9] maʒieſni[9] atłeydʒia / o vnt dideſniu atłeydimo iʒmełdʒia[1] / aba kayp butu nupełna ne iʒ teyſibes / bet iʒ pridereimo / idant Diewas tokiam kuris did{ʒ}iuoſe budamas nuſideimuoſe tuos ßwentus darbus daro / duotu prieyt Sakramentop gayliſtos / aba duotu tobułu meyły ſawo / kayp ape małdu iau

winowaycom náßym›[B]. Ale śię to roʒumie o odpußcʒeniu mnieyßych grʒechow / á ieśli w wielkich kto będąc modli śię / ieśli ʒ ſerca chce ie porʒućić / vpraßa łáſkę / aby mogł prętko prʒeʒ Sákráment pokuty otrʒymáć odpußcʒenie / abo prʒeʒ doſkonáł[⸗]y ʒal ſerdecʒny / ktory odpußcʒa wßelakie grʒechy / iako śię iuʒ wyʒey námięniło[×].

7. Vcʒynki miłośierne / karmienie ábo okrywánie vbogich / gdy to kto cʒyni iako Chrʒeśćiánin ʒ miłośierdʒia. Lecʒ y te vcʒynki mnieyße grʒechy odpußcʒáią / á na odpußcʒenie wielkich łaſke ʒaſługuią nie ʒ ſprawiedliwośći / ale ʒprʒyſtoynośći[×] ʒeby Bog takiemu / ktory w wielkich grʒechách będąc te święte vcʒynki cʒyni / dał prʒyſtąpić do Sákrámentu pokuty / abo dał doſkonáłą ſkruchę / ábo doſkonałą miłość ſwoię / iáko o modlitwie

A Mt 6,12.
B Mt 6,12.
1 Err. Turi būti „iʒmeldʒia".

Po Trʒech Krolách. 239
7. Eleemoſyna.

iau ira pamineta. ‹Vgni «tieg» degunćiu ażugieſia wunduo / a miełaśirdingas darbas prieśinaſi nuſideimamus›[A]. ‹Nuſideimus tawo atpirk meyłaśirdingays darbays / ir neteyſibes tawo ſuſimilimu vnt pawarguſiu›[B]. ⌜Gali tuos ſeptinis budus nuprauſimo nuog raupu duśios priliginti ſeptiniemus imerkimamus Naamano[C] / raupuoto vpey Iordany⌝[D].

iuż śię przypomniáło. ‹Ogień «práwi» goráiący[×] gáśi wodá: á iałmużná grzechom śię ſprzećiwia›[E]. ‹Grze[⸗]chy twoie iáłmużnàmi odkupuy: á niepráwośći twe miłośierdźiem nád vbogimi›[F]. ⌜Możeß tę śiedm ſpoſobow oczyśćienia od trądu dußnego[×] przyrownáć śiédmiorakiemu maczániu[×] Náámáná[G] trędowátego w rzece Iordanie[H]⌝ / iáko ieſt w kśięgach krolewſkich.

Eccli. 3.

Dan. 4.

4. reg. 5.

PVNKTAS II.

Iżtieſis runku paſiliteio io:
Deśine Diewo runka iłga,
à kayre trumpa vnt to
ſwieto, vnt kito piktiemus
dešine łabay trumpa, à
kayre łabay iłga bus.

pVNKT[1] II.

Wyćiągnawſzy rękę dotknął śię go. Prawa ręká Boska długa, á lewa krotka
ná tym świećie, ná inſzym
prawa bàrzo krotka złym,
a lewa barzō długa będźie.

Qualis dextera & ſiniſtra man⁹ Dei in hoc & in futuro ſeculo.

SAżnay ſkaytome rabßty ape Diewo runkas / ape dešiny ir ape kayri. Per runkas iżſimano darbay Diewo / kad gieray mumus daro / kad dowanas tułas duoſti / wadinaſi

CZęſto czytamy w piśmie o Boſkich rękách / o práwey y o lewey. Przez rece rozumieią śię ſpràwy Boſkie / kiedy nam dobrze czyni / kiedy dary rozliczne dáie / zowią śię te iego

A Sir 3,30; BSV Sir 3,33.
B Dan 4,24.
C Naamano; Naamanas, sirų (Aramo) karvedys; 2 Kar 5,1–14; BSV 4 Rg 5,1–14.
D Jordane; Jordanas; 2 Kar 5,10–14; BSV 4 Rg 5,10–14.
E Syr 3,30; BW Eklk 3,33.
F Dn 4,24.
G Naamana; Naaman, wódz syryjski; 2 Krl 5,1–14 ; BW 4 Krl 5,1–14.
H w Jordanie; Jordan; 2 Krl 5,10–14; BW 4 Krl 5,10–14.
1 Err. Zapis małą literą; powinno być „PVNKT".

dinaſi tie io darbay runka deśine. Kad wel mus aʒu piktibes muſu koroia ir tu[⸗] łays budays ſłogina / tos korones / tie muśiey ir pła⸗kimay wadinaſi rũka kay⸗re. ‹Kayre io po gałway ma[⸗]no o deśine io apkabins ma[⸗]ni›[B]. ⌜Po kayrey oʒiey / a pode[⸗]śiney[1] awis ſtowes dienoy paſkutiney. Nes oʒiey pa⸗ſkundon / a awis dungaus k{a}raliſten eys⌝[C]. Deśine tadu Diewo ira dabar łabay iłga ir iʒtieſta / beria gie⸗radeiſtes / ſiuła dowanas ſawo wiſiemus / bet pa⸗tis imt noretu / ir ſkun⸗dʒiaſi Diewas vnt {ʒ}mo⸗niu {/} iog ne ima iʒ tos run⸗kos io dowanu tays ʒo⸗dʒieys. ‹Nutrumpintagu ir maʒa tapo runka mano / idant negałećia iʒpirkt?›[D] Kayp butu taris / ne trum[⸗]pa / bet iłga / ne maʒa / bet dide ira runka mano / gali wiſa giera iumus darit / ir dowanot. Ir t{e}yp patey⸗ſey ira / ne palauia / bet wiſadu beria dowanas vnt ſutwerimu ſawo. ‹Atweri

Cant. 2. V. {6}.

Dextera Dei in hoc ſeculo longa.

Nunquid[A] abbreuiata & paruula facta eſt manus mea. Isai: 50[.] V. 2.

iego vcʒynki ręką práwą. Kiedy ʒaś nas ʒà złośći× naße karʒe / y roʒmàitymi ſpoſoby vćiſka×{;}[2] te karania / te plagi / y bićia ʒowią śię ręką lewą. ‹Lewa ręká iego pod głową moią: á prâwica iego obłapi× mię›[E]. ⌜Po lewey ręce koʒłowie / á po práwey owce będą ſtać {w} dʒień oſtateczny. Bo koʒłowie do piekła / á owce do kroleſtwá nie⸗bieſkiego poydą⌝[F][.] Práwica tedy Boſka ieſt teraʒ bar⸗ʒo długa y wyćiagniona / ſypie dobrodʒieyſtwá / ofiáruie dáry ſwoie wßyt⸗kim / byle ſami brać chćie⸗li / y ſkárʒy śię Bog ná ludʒie / że nie biorą ʒ tey ręki iego dárow / tymy słowy. ‹Iʒali ſkroconą y maluʒcką[3] śię ʒſtáłá ręká moia / żebych nie mogł wy⸗kupić{?}›[G] Iakoby rʒekł / nie krotka / ale długá / nie má⸗ła / àle wielka ieſt ręká mo⸗iá / może wßytko dobre w{á}m cʒynić y dárować. I tak prawdʒiwie ieſt /

Gg nie

A BSV Is 50,2: „numquid".
B Gg 2,6.
C Mt 25,33.46.
D Iz 50,2.
E Pnp 2,6.
F Mt 25,33.46.
G Iz 50,2.
1 „po de[=]śiney".
2 Err. Brak spacji po średniku.
3 Err. Powinno być „malucʒką".

Punkta ná trʒećią niedʒielę 242

«tieg» tu runku tawo / ir pá⸗ſotini wiſokiu ʒweri›[A]. Ta runka peni wiſus giwius kiekwienam tikru penuk⸗ßłu duodama kas diena / ir maʒiauſios kirmełes ſliek omeßły[1] gulinćio nop⸗łeydʒia. ⌜Ta ʒmonemus duo[⸗]ſti walgikłu ir girkłu / ta iuos rubays apdingia⌝[B] / kayp Wießpats patſay ſa⸗ko Ewangelioy. A liß tu dowanu prigimtuiu tol brungieſnes ir dideſnes duoſti mumus ir dawe ki⸗tas iʒ dungaus. ⌜Dawe mumus Sunu ſawo⌝[C] / ſu ku[⸗]riuo draugie iʒbere vnt muſu wiſa giera / ku ſa⸗wimp tureio / kayp Apa⸗ßtas[2] biło. Dawe ir duoſti Sakramentus / ir per iuos miliſtu ſawo / kuriu pa⸗ßwenćia duśias muſu / ir kitu daug be ſkayćiaus ſiula pokolay[3] giwi eſme vnt ʒiames. ‹Iʒtieſiau «tieg» runku mano / a ne buwo kas vnt ios pawiʒdetu[4]›[D]. Kayre wel runka vnt to ſwieto ira łabay trumpa. Nes

nie prʒeſtáie / ále ʒáwʒdy[×] ſypie dary ná ſtworʒenia ſwoie. ‹Otwarʒaß ty «prá⸗wi» rękę ſwoie:[5] a nápeł⸗niaß wßelkie ʒwierʒę›[E]. Tá ręka karmi wßytkie ʒwie[⸗]rʒętá / kaʒdemu pewny po⸗karm daiąc co dʒień / y ná⸗mnießego robacʒka / w gnoiu leʒącego nieopu⸗ßcʒa. ⌜Tá ludʒiom dáie iadło y nápoy / ta ie ßatámi okry⸗wa⌝[F] / iáko Pan ſam powiá⸗da w Ewangeliey. A o⸗procʒ tych darow prʒyro⸗dʒonych daleko droʒße y więkße daie nám y dał inne ʒ nieba. ⌜Dał nam ſyná ſwe[⸗]go⌝[G] / ʒ ktorym wyſypał we⸗ſpoł[×] ná nas wßytko dobr{e} / co w ſobie miał / iáko Apo⸗ſtoł mowi. Dał y daie Sá⸗kramenty święte / y prʒeʒ nie ł{á}ſkę ſwoię / ktorą po⸗świąca duße naße / y innych wiele beʒ[6] licʒby[×] oſiáruie pokiśmy ʒywi ná ʒiemi. ‹Wyćiągałem «práwi» rękę moię / a nie był ktoby poy⸗ʒrʒał[×]›[H]. Lewa ʒaś ręka {n}á tym świećie ieſt barʒo krotka.

Aperis <> manū tuam. Pſ. 44[.] V. 21[I].

Matth: {6}.

Rom: 8.

Prou: {1}.

Siniſtra Dei in hoc ſeculo breuis.

A Ps 145,16; BSV Ps 144,16.
B Mt 6,31.
C Rom 8,3.
D Pat 1,24.
E Ps 145,16; BW Ps 144,16.
F Mt 6,31.
G Rz 8,3.
H Prz 1,24.
I BSV Ps 144,16.

1 Err. Turi būti „ſlieko meßły".
2 Err. Turi būti „Apa=ßtałas".
3 „pakolay".
4 „pawiʒdetu".
5 W zabytku brak spacji po dwukropku.
6 „beʒ".

243 Po Trʒech Krolách

Quid donabi{s} ei aut quid accipiet de manu tua[A] *{?} Iob: 35.*

Nes nieko taſay karalus nuog ſawo padanu ne ima. ‹Ku dowan{a}ſi iam / aba ku i{ʒ} runku tawo ims?›[B] ‹Diewas mano eſsi / giaro mano ne priwałay›[C]. Wel trumpa ira del to / iog a⸗ba ne koroio vnt to ſw[i]e[t]o piktadeiu / aba łabay łin⸗gwu karony koroio / łau⸗kdamas ſuwiſp[1] apſigriʒ{i}⸗mo iu ‹kuntriey «tieg» apeyt{is} d{e}ł iu{ſ}u / ne noredamas idant kurie prapułtu / bet idant wiſi gayliſtoſp ſu⸗griʒtu›[D]. Kad koroio rikßte⸗ły płaka kayp waykus ma{ʒ}us / ir tu negi aʒukirs / pirma rodʒia iu ir graſſo⸗ſi / iey iʒłepi waykay ſiauſt łauiaſi[2] / pameta rik⸗ßty ir ne paſiliti iu. ⌜Teyp Ieremiaśiuy[E] parode rik⸗ßty / kuriu tureio płakt Ʒidus / kad ios ne iʒſigun⸗do / parode pu{o}du pakur⸗tu vgnim⌝. Ta rikßte ir puodas degus ʒinkli{n}a ne⸗walu Ʒ{i}du Babilonioy[F] ir kitas korones / kuriomis iuos Diewas ſłogina vnt

{t}os

2. Pet. {3}.

krotka. Bo nic ten Krol od ſwoich poddánych nie bierʒe. ‹Co podaruieß ie⸗mu / ábo co ʒ rąk twoich weʒmie?›[G] ‹Bog moy ty ie⸗ſteś / dobr moich nie po⸗trʒebuieß›[H]. Krotka ʒáś ieſt dla tego / ʒe abo nie karʒe ná tym świećie ʒłoczyn⸗cow / abo bárʒo lekkiem ka[⸗]raniem kárʒe / cʒekaiąc ich náwroceńiá. ‹Cierpli⸗wie śię «práwi» obchodʒi dla was / niechcąc ʒeby ktorʒy ʒgin{è}li / ále ʒeby śię wßy{ſ}cy do pokuty ná⸗wrócili›[I]. Gdy karʒe roʒcʒ⸗ką biie iáką dʒiatki małe / y to nim ʒatnie wprʒod[×] ią vkaʒuie y prʒe⸗grąʒa śię / ieśli ſwawolne dʒieći wśćiekáć śię prʒe⸗ſtaną / porʒuca roʒgę y nie tyka ich. ⌜Ták Iere⸗miaßowi[J] vkaʒał roʒgę / ktorą miał karáć Ʒydy / gdy śię iey nie ʒlękli / vka⸗ʒał gárnieć ogniem pod⸗palony⌝. Ta roʒgà y gar⸗niec goraiący[×] ʒnáczy nie

wol{a}

A BSV Iob 35,7: „quid de manu tua accipiet".
B Job 35,7.
C Ps 16,2; BSV Ps 15,2.
D 2 Pt 3,9.
E Jeremijui; Jeremijas, pranašas; Jer 1,11–14.
F Babilone; Babilonas; Jer 27; 29.
G Hi 35,7.
H Ps 16,2; BW Ps 15,2.
I 2 P 3,9.
J Jeremiaszowi; Jeremiasz, prorok; Jr 1,11–14.
1 Greičiausiai „ſawiſp".
2 Err. Turi būti „lauiaſi".

tos ʒiames. Kitami wel świety[1] runka dešine pi⸗ktiemus łabay bus trum⸗pa. Nes nieko iemus giero pragari deguntiemus ne daris / ⸢ir wieno ßłako wun⸗denio vnt atweſimo leʒu⸗wio ne duos⸣[A]: kayre prieß bus ſmarkiey iłga. Nes per wiſus vmʒius liepſnoſe de⸗gins / ir kitomis kunćio⸗mis łabay ſmarkiomis mućis. Kłauſiaſi prànà⸗ßas: ‹kas gałes «tieg» gi⸗wenti iʒ iuſu vgniy pra⸗riiunćioy / kas giwens iʒ iuſu karſćiuoſe vmʒinuoſe?›[B]

wolą Babiłońſką[D] na Ʒy⸗dy / y inne kàraniâ / ktore⸗miie[2] Bog obćiąʒał na tym świećie. Na inßym ʒaś świećie prȧwa ręka ʒtym bȧrʒo będʒie krotkȧ. Bo nic im dobrego w piekle goraiącym[×] nie bę⸗dʒie cʒyniłȧ / ⸢y iedney kro⸗ple wody nȧ ochłodʒeníe ięʒykà nie da⸣[E]: Prʒećiwnym obycʒȧiem lewa będʒie ha⸗niebnie[×] długa / bo prʒeʒ wßytkie wieki w płomie⸗niu będʒie palíłȧ / y innemi mękâmi bȧrʒo ſrogiemi będʒie drecʒyła. Pyta śię Prorok:[3] ‹ktoʒ «prȧwi» ʒ was będʒie mogł mießkać ʒog⸗niem poʒeràiącym: kto ʒ was ʒmießka[×] ʒpaleniem wiecʒnym?›[F]

Dextra Dei in futura vita impijs breuißima[.]

Luc: 15.

Læua ijſdem longißima.

Quis habitabit ex vobis cũ ardoribus ſempiternis. Iſai. 33[.] V. 14.

PVNKTAS III.

<Eyk parodik ſawi kuniguy, ir afierawok dowanu>[C]. Tays żodżieys rodżiaſi Sakramentas gayliſtos, ir tikribes io.

Aug Wießpats muſu pirma prałeyde figu⸗

PVNKT III.

<Idʒ pokaź śię Kápłanowi>[G] &c. W tych słowiech pokazuie śię Sakráment pokuty świętey y właſnośći[×] iego.

Figuræ Sacramenti pænitentiæ & qualitates eius.

Iele Pan nàß wprʒod[×] prʒe⸗

A Lk 16,24.
B Iz 33,14.
C Mt 8,4.
D Babilońską; babiloński; Jr 27; 29.
E Łk 16,24.
F Iz 33,14.
G Mt 8,4.
1 „swiety".
2 „ktore=mi ie".
3 W zabytku brak spacji po dwukropku.

ru Sakramento gayli⸗ſtos / negi ii iſtate / idant ʒmones iop priſirinktu.

1. Figura.

1. Figura buwo ana gay⸗liſta ir paſiſakimas nuſi⸗deimu / kuri dare pokim Iono[A] krikßtitoio / iump krikßtidamies. ‹Krikßti⸗ios› «tieg» ‹i{ʒ}paʒindami grie⸗kus ſawo›[B]. Kayp krikßti⸗mu Iono[C] rinkoſi ʒmones krißtimop[1] Chryſtaus / teyp gayliſtu ir ſakimu nuſi⸗deimu Sakramentop gay⸗liſtos / kuri Chriſtus tu⸗reio iſtatit.

Matth: {3}.

2. Figura[.]

2. ⌜Figura buwo nuſiun⸗ti{m}as raupuotu kunigump / kayp ir ſios dienos Ewan[⸗]gelioy regime⌝[D].

Matth: 21. V. 7.

3. Figura.

3[.] ⌜Kad liepe aſilićiu ir aſiłayti Apaßtałamus at⸗rißt / ir ſawiſp atweſt. Kayp S. Aug.[E] iʒguldʒia⌝.

Mat. 21.

4. Figura.

4. ⌜Kad Laʒoriu[F] atgay[⸗]wintu grabi / liepe teypa⸗gi Apaßtałamus iʒrißt iʒ riśiu / kurieys buwo ſu⸗rißtas⌝. Iau kurios butu tikri⸗

Ioan: 11.

prʒeſłał figur Sàkràmen⸗tu pokuty / niʒ go poſtà⸗nowił / àby śię ludʒie do niego gotowàli.

1. Figurá była onà pokuta y ſpowiedʒ / ktorą cʒynili prʒed Ianē[G] Chrʒćićielem / v niego śię chrʒcʒąc. ‹chrʒćili śię[2]› «pràwi» ‹wyʒnà⸗waiąc grʒechy ſwoie›[H]. Ià⸗ko chrʒtem Ianowym[I] prʒypràwowali śię[×] ludʒie do Chrʒtu Chryſtuſowe⸗go; tak pokutą y wyʒnà⸗niem grʒechow do Sakrà⸗mentu pokuty / ktory Chryſtus míał poſtáno⸗wić[×].

2. ⌜Figura była odeſłanie trędowàtych do Kapłà⸗now / iako y w dʒiśieyßey Ewànieliey widʒimy⌝[J].

3. ⌜Kiedy kaʒał oślicę y oślę Apoſtołom odwią⸗ʒáć y do śiebie prʒywieść. Iako S. Aug.[K] wykładà⌝.

4. ⌜Gdy Láʒárʒá[L] oʒywio⸗nego w grobie kaʒał tákʒe Apoſtołom roʒwiąʒáć ʒ ʒwiąſkow[×] / ktorymi był ʒwiąʒány⌝. Iuʒ ktoreby były

A Jono; Jonas Krikštytojas; Mt 3,5–6.
B Mt 3,6.
C Jono; Jonas Krikštytojas; Mt 3.
D Mt 8,1–4.
E Augustinas; Aurelijus Augustinas; šaltinis paties K. Sirvydo nenurodytas ir necituojamas; greičiausiai remtasi: Augustinus. *Sermo de symbolo ad Catechumenos*, 7.15; 8.16; 9.17.
F Lozorių; Lozorius; Jn 11,1–44.
G Janem; Jan Chrzciciel; Mt 3,5–6.
H Mt 3,6.
I Janowym; Janowy; Jan Chrzciciel; Mt 3.
J Mt 8,1–4.
K Aureliusz Augustyn; źródło przez samego Szyrwida nie jest podane i cytowane; prawdopodobnie jest to nawiązanie do dzieła św. Augustyna *Mowa o Symbolu do katechumenów*, 7.15; 8.16; 9.17. Odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „E".
L Łazarza; Łazarz; J 11,1–44.
1 Err. Turi būti „krikßtimop".
2 Zapis małą literą po kropce.

tikribes Sakramento gay⸗liſtos trumpay palit[e]ſiu.

Qualitates.

1. Pænitentia non differenda.

1. Metu turi krikſćionis eyt top Sakramentop ne atguldinet nuog dienos ik dienay / kadiaućiaſi[1] eſſus ſunkiuoſe nuſideimuoſe. Vnt to ragina ʒodis W. kad biło. ⌜Eyk «tieg» ſu rau⸗pays tawo kunigop⌝[A] / ir iey taſay tuoiaus eio liepia⸗mas ſu raupays kuno ku⸗n{i}gop / tol grayćiaus rey⸗kie eyt kunigop krikſćio⸗ni ſu raupays duſios. At⸗guldit ira łabay ne druſu. Nes kas gal ʒinot iey ſu⸗łauks kitos dienos? Wel iʒ kur ʒino / iey Diewas ki⸗tadu perłeys prieyt top Sakramentop? Daug iu mirdami gieyde kunigo / á negałeio turet. Dabar kuo i{l}giaus trunka atguldida⸗mas / tuo łábiaus aʒumir⸗ßta nuſideimu / kuriuos padare / ir teyp negałes iu ſkayćiaus kad nores / ſakit. Prieg tam taſay {a}tguldimas daro paprati tru⸗[2]

były właſności Sákrá⸗mentu pokuty / krotko dotknę.

1[.] W cʒas ma Chrʒ{e}ſći⸗anin iśc do tego Sakr{a}⸗mentu / nie od{k}ładać {o}de dniá do dnia / gdy śię cʒuie być w wielkich grʒechách. Nád to / napomina ſłowo pańſkie / gdy mowi. ⌜Idʒ «práwi» ʒ trądem twoim do kápłaná⌝[B] / y ieśli ten co mu kaʒáno ʒaraʒ ßedł ʒ trą⸗dem ćieleſnym do kapła⸗ná / daleko prędʒey trʒe⸗ba iść do kapłana Chrʒe⸗śćianinowi ʒ trądem du⸗ßnym[×]. Odkładać ieſt bár⸗ʒo nie beſpiecʒno. Bo kto może wiedʒieć / ieśli[×] docʒe⸗ka inßego dnia? Potym ſkąd wie ieśli[×] Bog in{e}dy[×] dopuśći prʒyść do tego Sakramentu? Wiele ich ʒądało vmieráiąc kapła⸗na / á nie mogli mieć. Ießcʒe im dluʒey omießka[⸗]wa[×] odkładaiąc / tym bar⸗ʒiey ʒapominá grʒechow / ktore vcʒynił / y tak nie będʒie mogł ich licʒby / gdy b{ę}dʒie

A Mt 8,4; Mk 1,44; Lk 5,14.
B Mt 8,4; Mk 1,44; Łk 5,14.

1 Err. Turi būti „kad iaućiaſi".
2 Err. Kustodas nesutampa su 247 p. pirmojo žodžio pradžia.

druteſni vnt darimo nuſi⸗deimu tułu / ir wiſadu ſunkieſni ir wargieſni top Sakramentop prieimu. Vnt gało didʒiu abidu ir neteyſiby daro ʒmogus duśia{y} ſawo / iu apłeyʒda⸗damas[1] ſergunćiu ſunkiey ir bayſius ʒieyʒdus turin[⸗]ćiu / ko ne daro / kad ku⸗nas negały kokiu turi / aba ira paʒieyſtas / tuoiaus kayp primanus ießko way[⸗]ſtitoiu / kurie ii giditu.

będʒie chćiał / powiedʒieć. Ktemu× to odkładánie cʒyní ʒwycʒay trwálßy ná cʒy⸗nienie grʒechow roʒli⸗cʒnych× / y ʒawʒdy× ćięʒßy y trudnieyßy do tego S{a}⸗kràmentu prʒyſtęp×. Ná konieć wielką krʒywdę y nie ſpráwiedliwość cʒyni człowiek dußy ſwey / onę opußcʒáiąc chorʒeiącą× ćię[⸗]ßko / y ſrogie ràny ma⸗iącą / cʒego nie cʒyni / gdy ćiało niemoc iáką ma / àbo ieſt obraʒone× / ʒáraʒ iako może ßuka doktorow / ktorʒyby ie lecʒyli.

2. Integra.

2. Turi but ćiełas paſa⸗ki{m}as wi{ſ}u ſunkiu nuſi⸗deimu / ne puſe / ne trećia dala / ir nieku badu[2] ne rey⸗kia ſkirt nuſideimu ing dalas / kayp kartays pra⸗ſtieii daro. Ne gieray ſurin[⸗]ki kałt[e]s ne wiſas ſuſkayti atayt top Sakramentop vmay / dumodami ſawimp vnt vntros iʒpaʒinties ki⸗tas paſakiſiu. Didis pa⸗klidi{m}as tay / turi wienu kartu wiſus ſakit nuſidei⸗mus

2. Ma być ćáła ſpowiedʒ wßytkich ćięßkich grʒe⸗chow / nie połowice× / nie trʒećiey cʒęśći / ʒadną mia[⸗]rą× nie trʒebà dʒielić grʒe⸗chow ná cʒęśći / iako cʒà⸗ſem prośći cʒynią. Nie dobrʒe grʒechy ʒebrawßy / nie wßytkie ʒlicʒywßy / prʒychodʒą do tego Sà⸗kramentu porywcʒe / my⸗śląc w ſobie / ʒe śię ná dru⸗giey ſpowiedʒi inßych wy⸗ſpowi{a}dam. Wielki to błąd

1 Err. Turi būti „apłeyʒda=mas“.
2 Err. Turi būti „budu“.

mus / kitayp ne ćiełas i{ʒ}⸗p{a}ʒinimas nuſideimu ir todryn niek{a}s po iey. Ki⸗ta tay / kad ſu did{ʒ}iu rupe⸗ſćiu kas muſte ape ſawo nuſideimus / ir nieku budu tuometu[1] notmine kuriu ſunkiu / ir teyp ne iausda⸗mas ſawimp iu / gieru śird{ʒ}iu tuos tiktay / ku⸗riuos atmena ſako / potam ne graytay vßmena ir kitus / tuometu[2] ne nuſideſt ſkirdamas nuſideimus.

Nes iʒ neʒinios ſkiria / ir vnt vntros / iʒpaʒinties iuos ſako. To mokia ta⸗ſay ʒodis Wießpaties. ‹Pa⸗rodik «tieg» ſawi›[A]. Kayp bu⸗tu taris / wiſu ſawi / ne puſi ne dalu parodik / wiſus nu[⸗]ſideimus iʒſakik. Wel kad b{i}ło / ‹parodik ſawi›[B][.] Ne mi⸗nek kitu vnt iʒpaʒinties / ſu kurieys nuſideiey / kad to ne reykia / a łabay retay reykia minet / ir kad kuni⸗gas kłaus.

3. Turi

bład / maß iednym rázem wßytkie powiedʒieć grʒe⸗chy / inácʒey nie cała ſpo⸗wiedʒ / y prʒeto nic po niey. Inßa to / gdy ʒ wielką pilnośćią kto my⸗śił o ſwych grʒechach / y ʒadną miarą[×] w ten cʒas nie pomniał ktorych ćięß⸗kich / y ták nie cʒuiac w ſobie onych / dobrym vmyſłem te tylko / ktore pomni powiádá / potym nie rychło[×] prʒypomina y inße / ná ten cʒás nie grʒe⸗ßy / dʒieląc grʒechy. Bo ʒ niewiadomośći[×] dʒiełi / y na drugiey ſpowiedʒi ie powiada. Tego vcʒy to słowo pańſkie. ‹Pokaʒ śię›[C] «práwi». Iakoby rʒekł / wßytkiego śiebie / nie po⸗łowicę[×] / nie cʒęść pokaʒ / wßytkie grʒechy wypo⸗wiedʒ. Ktemu[×] gdy mowi / ‹pokaʒ śię›[D]. Nie wſpominay inßych ná ſpowiedʒi / ʒ ktorymiś grʒeßył / gdy tego nie potrʒebá / á bárʒo rʒadko potrʒebá wſpo⸗minać / y gdy kapłan bę⸗dʒie pytał.

A Mt 8,4; Mk 1,44; Lk 5,14.
B Mt 8,4; Mk 1,44; Lk 5,14.
C Mt 8,4; Mk 1,44; Łk 5,14.
D Mt 8,4; Mk 1,44; Łk 5,14.

1 „tuo metu".
2 „tuo metu".

3. Coram Sacerdote.

Ioan. 20.

3. Turi krikſcionis ſakit ſawo nuſideimus pokim kunigo / kuris Diewo ga⸗liby gali atłeyſt iuos. ‹Ku⸗riu atłeyſite nuſideimus / bus atłeyſti›[A]. ‹Eyk «tieg» pa⸗ſirodik kuniguy›[B].

4. Gratitudo erga DEVM pro illa.

4. Reykia Diewuy deka⸗wot po iʒpaʒynimuy nuſi⸗deimu / kayp aʒu didi ła⸗bay gieradeiſty io / kuriu daro kad prilеydʒia top Sakramentop / ir teyp pigay wiſas atłeydʒia nuo[⸗]demes. Nieko ne priwało / tiktay kad ʒmogus vnt ſawis tiktay[1] paſakitu / ku pikto padare / ir gayłetus aʒu tay / ne noredamas daugieſn ney tu / ney kitu nuſideimu daſiłeyſt / {á} tuo⸗iaus Diewas atłeydʒia. Ne kayp vnt ſudo ʒmoniu / kad piktadeia paſiſako ku padariś[2] / ne iʒłeydʒia io luoſo ſudʒia / bet tuo gray⸗ćiaus koroia / aba vnt ſmerties apſudiia. Wel dowanay Diewas atłey⸗dʒia. Dabar tunkiey ła⸗bay atłeydʒia / ne aʒumeta

Hh ſkay⸗

3. Ma Chrʒeśćiànin po⸗wiadáć ſwoie grʒechy prʒed kapłanem / ktory Boſką mocą moʒe ie od⸗puśćić. Iáko mamy w pi⸗śmie. ‹Ktorych odpuśćićie grʒechy / będą odpußcʒone›[C].

4. Trʒeba Bogu dʒięko⸗wáć po ſpowiedʒi / iáko ʒà wielkie bàrʒo dobro⸗dʒieyſtwo iego / ktore cʒy⸗ni / gdy prʒypußcʒa[×] do te[°] Sákramentu / y ták łacno[×] wßytkie / odpußcʒa grʒe⸗chy. Nicʒego nie potrʒe⸗buie / tylko áby cʒłowiek ná śię ßcʒerʒe powiàdał / co ʒłego vcʒynił / y ʒàło⸗wał ʒà to / niechcąc śię wię[⸗]cey àni tych / àni inßych grʒechow dopuśćić / à ʒa⸗raʒ Bog odpußcʒa. Nie iáko ná ſądʒie ludʒkim / gdy ʒłocʒyńcá wyʒna co vcʒynił / nie wypußcʒa go wolnego ſędʒia / àle tym prędʒey karʒe / àbo ná śmierć ſkáʒuie. Ktemu[×] dármo Bog odpußcʒa. Ieſcʒe cʒęſte bàrʒo odpu⸗ßcʒa / nie ʒàmierʒa[×] licʒby /

Hh iłekroć[3]

A Jn 20,23.
B Mt 8,4; Mk 1,44; Lk 5,14.
C J 20,23.

1 Greičiausiai „tikray".
2 „padaris".
3 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

ſkayćiaus / kiek kartu kas nuſideſt / ir iʒ ſirdies gay⸗lis / tiek kartu atłeyd{ʒ}ia. Kas tay iʒ ʒmoniu daro? Ir wienu kartu paʒieyſti ne nori atłeyſt / à iey du / tris /nera kayp ir melſt ape atłeydimu del kietibes ſirdies iu. Ira ir kitu daug prieʒaśćiu / del ku⸗riu ʒmogus turi dekawot Diewuy / aʒu tu teyp rey⸗kiamu Sakramentu / ku⸗riop ii priłeydʒia. To ir ʒodis Wießpaties mokia. ‹Afierawok «tieg» dowanu a[⸗]ʒu apćiſtiimu›[A] nuog raupu kuno. Iey aʒu apćiſtimu nuog raupu kuno reykie Diewuy afieros ataduot / kayp tol łabiaus reykia ataduot aʒu apćiſtiimu raupu duśios?

ilekroc kto ʒgrʒeßy / y ʒ ſercá ʒáłuie / tylekroć od⸗pußcʒa. Ktoʒ to ʒ ludʒi cʒyni? Iieden[1] raʒ obráʒe⸗ni nie chcą odpuśćić / à ie⸗śli dwa / trʒy / nie maß iá⸗ko y prośić o odpußcʒenie dla twárdośći ſercá ich. Ieſt y innych wiele prʒy⸗cʒyn / dla ktorych cʒło⸗wiek ma dʒiękowáć Bo⸗gu / ʒá tak potrʒebny Sá⸗kráment / do ktorego prʒy⸗pußcʒago[×]. Tego y ſłowo Páńſkie vcʒy. ‹Ofiaruy «práwi» dar ʒa ocʒyśćienie›[B] od trądu ćieleſnego. Ieśli ʒá ocʒyśćienie od trądu ćieleſnego trʒebá Bogu ofiárę oddáć / iáko dáleko bárʒiey potrʒebá oddać ʒá ocʒyśćienie trądu dußne⸗go[×]?

PVNKTAS IV.

Ape treiokius raupus.

Reioki raupay buwo / kayp ſkaytome / terp ʒydu. Raupay kuno / rubu ir

PVNKT IV.

O troiákim trądźie.

De triplici lepra.

Leuit: 13.

Roiáki trąd był / iáko cʒytąmy / miedʒy ʒydámi. trąd[2] ná ćiele / ná ßáćiech / ná domie

A Lk 5,14; Mk 1,44.
B Łk 5,14; Mk 1,44.

1 Err. Powinno być „Ieden".
2 Err. Zapis małą literą po kropce.

251 Po Trʒech Krolách

1. Lepra corporis.

ir namu / kurie ʒinklina treiokius raupus duśios. Raupay kuno liga aba neſweykáta buwo kuno / aba atſimaynimas io vnt odos / vnt płauku / vnt gał⸗wos / barʒdos / kartays vnt wiſu ſunariu iʒſi⸗berdawo[1][A]. Ku ʒinklina tie raupay? Tułg nuſideimus. Raupay gałwos ʒinklina hereſiu tu heretiku / kurie netiki Diewiſtes Chri⸗ſtaus. Tokie buwo Aria⸗nay[B] / ir dabar ira Nauio⸗krikſćiey ſenuiu Arianu[C] śiukßłes ir pałaykas wi⸗ſam ſwietuy nopkinćia⸗mas. Raupay wel gałwos ira puyka ir paſiputimas Luteru[D] ir Kalwinu[E] / kurie daug ape ſawi numanida⸗mi ir didy ſaw raßto ßwyn[⸗]to ʒiniu / ir iʒmanimu pri⸗raśidami / wiſo ſwieto / wi⸗ſos ßwentos Baʒnićios mokſłu ir iʒguldimu ape Sakramentg ir {á}pe tikies artikułus atmetineio. Ne pagal ſenibes ßwentos krikſćioniu tiki / bet kaip ſa{w}

domie / ktory ʒnacʒy troiá⸗kí trąd dußny[×]. Trąd ná ćie⸗le choroba ábo nie ʒdrowie było ćiałá / ábo odmiána iego ná ſkorʒe / ná włoſách ná głowie / brodʒie / cʒaſem ná wßytkich cʒłonkách wyſypował śię[1][F]. Co ʒnácʒy ten trąd? Roʒlicʒne[×] grʒe⸗chy. Trąd głowy ʒnácʒy hereʒyą tych heretikow / ktorʒy nie wierʒą Boſtwá Chryſtuſowego. Tácy by[⸗]li Aryanowie[G] / y teraʒ ſą Nowokrʒcʒeńcy dawnych Aryanow[H] śmieći / y oſta⸗tek wßytkiemu świátu nie⸗nawiſny. Ieſcʒe trąd gło⸗wy ieſt pychá y nádętość Lutrow[I] y Kálwinow[J] / kto[⸗]rʒy wiełe o ſobie roʒumie⸗iąc / y wielką ſobie piſmá świętego wiádomość[×] przy[⸗]piſuiąc / wßytkiego świę⸗tego kośćiołá náukę y wy[⸗]kład o Sákramentách y o innych ártikułach wiáry odrʒucáią. Nie podług ſtároʒytnośći świętey chrʒe[⸗]śćiańſkiey wierʒą / ále ia⸗ko ſobie ſámi wymyśláią / y iáko[1]

A Kun 13; 14.
B Arijonai; Arijaus (apie 250–336) pasekėjai; žr. CE.
C Arijonų; žr. išnašą „B".
D Liuteronų (liuterių); liuteronai; Martyno Liuterio (vok. *Martin Luther*; 1483–1546) pasekėjai; žr. CE.
E Kalvinistų (kalvinų); kalvinistai; Jono Kalvino (lot. *Ioannes Calvinus*; 1509–1564) pasekėjai; žr. CE.
F Kpł 13; 14.
G Arianie; zwolennicy Ariusza (około 250–336); zob. EK, t. 1, s. 911–915.
H Arianie; zob. przypis „G".
I Luteranów; Luterani; zwolennicy Marcina Lutra (1483–1546); zob. EK, t. 11, s. 236–238.
J Kalwinistów; Kalwiniści; zwolennicy Jana Kalwina (1509–1564); zob. EK, t. 8, s. 427–429.
1 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

ſaw patis pramano / ir kaip iiemus regiſi. Norint aʒu⸗ſiſtato raßtu / ir dungſtos ʒodʒieys io. Bet kleſti / kaip iau wiſam ſwietuy ʒi⸗nama ira. Raupay kuno ʒ̇ynklina biauribes / apſirii[⸗]mus / girtibes ir kitus io pałeydimus / io łepinimus. ⌜Ape tuos / raßo ś. Powi⸗łas[A] / kur rodʒia kaip buwo pаładi pagonay wiray ir moteres darbuoſe giedi⸗ßkuoſe⌝. Draudʒia nuog tu raupu raßtas ßwentas / kad ſako kayp ⌜Diewas del iu nuſkundino wiſu ſwietu twanays wundenio⌝[B] / kaip ⌜ſudegina vgnim ſu ſeru iʒ̇ dungaus nułeyſtu pinkis mieſtus⌝[C] / ir kitu daug pa⸗weykſłu ir ʒ̇odʒiu piłna a⸗pe iuos Diewo knigoſe. Raupay płauku ʒ̇ynklina bi{á}urias dumas / aba ne⸗ćiſtus muſtimus śirdies. ‹Iʒ̇ śirdies «tieg» ißeyt wagi[⸗]ſtes / draugaławimay / a⸗{ʒ̇}umuśimay / biauribes›[D] [et]c. kaip[1] iʒ̇ śirdies? Kad ʒ̇mo⸗gus tokias dumas priłey⸗dʒia

Lepra in car[-]ne[,] gula, ebri[-]etas. &c.

Rom. 1. V. 26.

Mat. 15. V. 19.

yiáko śie im ʒda. Acʒ[x] śię ʒaſtáwiáią[x] piſmem / lecʒ błądʒą / iáko iuʒ̇ wßytkie⸗mu świátu wiadomo ieſt. Trąd ćiáłá / ʒnácʒy niecʒyſtość / obʒ̇arſtwo / piiáńſtwo / y inne ieg o[2] ro⸗ſpuſty y pießcʒoty[x]. ⌜O tym piße S. Páweł[E] / pokąʒu⸗iąć iáko śię byli hániebnie[x] rośpuśćili pogánie męʒ̇o⸗wie y niewiáſty w vcʒyn⸗kách wßetecʒnych[x]⌝. Broni tego trądu piſmo święte / gdy powiada iáko ⌜Bog dla niego ʒátopił wßytek świát wodámi⌝[F] / iáko ⌜ſpa⸗lił ogniem śiárcʒyſtym ʒ nieba ſpußcʒonym pięć miáſt⌝[G] / y innych wiele prʒy[⸗]kładow y ſłow pełno o nim w Boſkich kśięgách. Trąd włoſow ʒnácʒy niecʒy⸗ſte myśli ſerdcʒne[3x]. ‹ʒ⸗ſercá «práwi» wychodʒą ʒło⸗dʒieyſtwá / cudʒołoſtwá / ʒa[⸗]boyſtwá / niecʒyſtośći›[H] [et]c. Iáko ʒſerca? gdy cʒłowiek ta kie[4] myśli prʒypußcʒa[x] y trwa w nich / pocʒyna ie miłowáć abo śię w nich kocháć /

A Paulius; Rom 1,24–27.
B Pr 6; 7.
C Pr 19.
D Mt 15,19.
E Paweł; Rz 1,24–27.
F Rdz 6; 7.
G Rdz 19.
H Mt 15,19.
1 Err. Turi būti „Kaip".
2 Err. Powinno być „iego".
3 Err. Powinno być „ſerdecʒne".
4 Err. Powinno być „takie".

Lepra barbæ ſuperiorū ma[-]la exempla.

dʒia ir trunka ioſe / pradeſt ias meylaut aba ioſe ge⸗retis / tadu patepa biau⸗riey duśiu ſawu. Raupay barʒdos ʒynklina nuſidei⸗mus wiru iau tobułu me⸗tu / aba wireſniu / nami⸗niku wießpatu / knrie[1] ki⸗tus turi ſawo galibey ir anuos wałdo. Kad piktu paweykſłu ſawo girtibe⸗mis / biauribemis / ir kito⸗mis piktibemis waykus / moteri / tarnus / śieyminu piktina / aba vnt pikto pri[⸗]wad{ʒ}ioia. Teip karalus Ʒidu piktays budami wi⸗ſus wałdonus ſawo vnt pikto priweʒdawo / ⸢ipa⸗ćiey ȧnaſay Ieroboamas[A] / vnt kurio łabay ſkundʒia⸗ſi raßtas / iog anas paga⸗dino puſy dideſny kara⸗liſtes pagonays iûos dari⸗damas / ir telus nuletus garbint aʒu diewus liep⸗damas⸣. R{a}upay odos / ira buday pikti regimi wi⸗ſiemus / kad kas neſłap⸗tems[2] bet rayßkiey pokim wiſu driſo Diewu tułays praſtoimays ʒieyſti.

kocháć tėdy máʒ̇e[×] ſprośnie[×] dußę ſwoię. Trąd brody ʒnacʒy grʒechy męʒow iuʒ̇ doſkonáłych[×] lát / ábo prʒe⸗łoʒ̇onych goſpodàrʒow / pá[⸗]now / ktorʒy inne máią w ſwey mocy / y onemi rʒą⸗dʒą. Gdy ʒłym prʒykłá⸗dem ſwoim piiáńſtwy / wßetecʒenſtwy[×] / y innemi ʒłośćiami[×] dʒieći / ʒ̇onę / ſługi / cʒeladʒ gorßą / ȧbo ná ʒłe prʒywodʒą. Tak krolowie ʒ̇ydowſcy ʒłymi bądąc / wßytkie poddáne ſwoie ná ʒłe náwodʒili[×] / ʒwłaßcʒȧ on Ieroboam[B] / ná ktorego bárʒo śię ſkár⸗ʒ̇y piſmo / ʒ̇e on ʒepſował połowicę[×] więkßą krole⸗ſtwá / pogány ie cʒyniąc / y ćielce vláne chwalić ʒȧ Bogi kaʒ̇ąc. Trąd ſkory ſą obycʒáie ʒłe widome[×] wßytkim / gdy kto nie po[⸗]táiemnie / ále ná iáwi prʒed wßytkimi śmie Bo⸗ga roʒmáitymi grʒechá⸗mi obraʒ̇áć.

Drugi

A Jeroboamas, aukštas Saliamono valdininkas, kurį pranašas Ahija (Ahijas) patepė (pirmuoju) Izraelio karaliumi; 1 Kar 12,25–33; BSV 3 Rg 12,25–33.

B Jeroboam, wysoki urzędnik Salomona, który został pierwszym królem Izraela; 1 Krl 12,25–33; BW 3 Krl 12,25–33.

1 Err. Turi būti „kurie“.

2 „ne ſłap=tems“.

Punktá ná trzecią niedʒidle[1]

2. Lepra ve[-]ſtium.

Vntri raupay rubu kad kas ne pagal ſawo ſtano brungieſniuoſe rubuoſe waykſćioia negi iam pri⸗dera. Kad moteres ir mer⸗gas prabinguſiey ir ne gie[⸗]ru śirdʒiu redoſi. Ape tay raſi daug raßto.

3. Lepra domus.

Treti raupay namu. Kad Wießpats pałeydʒia ſunus / tarnus / ir śieymi⸗nu / ne turi iu grauſmey / ne draud{ʒ}ia nuog pikto. Raßto daug ira apetay[2].

pVNKTAS[3] V.

Leproſi hæreticos denotant:[7]

Kuriuos raupuoti żinklina.

⌜P⌝Er raupus iʒſimano moksłas kłaydus / ir hereʒya / kayp mokia S. Au[⸗]guſtinas[A] / ir todryn rau⸗puoti patogiey wadinaſi heretikay⌝.

1. Ratio[.]

1. ⌜Kayp raupuoti iʒ iſaki⸗mo Diewo ne ſu kitays draugie / bet ſkirium łau⸗kuoſe aba kur kitur giwen⸗dawo⌝[B]. Teyp heretikay iʒ Baʒnicios iʒtremti / ir nuog tikruiu krikśćioniu Ka⸗tholiku atſkirti / ne mie⸗

ſty /

Leuit: 13.

Quia ſeparati ſunt.

Drugi trąd ßat / gdy kto nie podług ſwego ſta⸗nu / w droʒßych ßaćiech chodʒi / niʒ mu prʒyſtoi. Gdy śię niewiáſty y pán⸗ny náʒbyt y nie dobrym v⸗myſłem[×] vbieráią. O tym naydʒieß dośić piſmá.

Trʒeći trąd domu / gdy pan roſpußcʒa ſyny / ſłu⸗gi / y cʒeladʒ / nie ma ich w karności / nie karʒe / nie powściąga ode ʒłego. Pi⸗ſma dośić ieſt o tym.

PVNKT V.

Korych[4] trędowáći znáczą.[5]

⌜P⌝Rʒeʒ trąd roʒumie śię náuka błędna / to ieſt hereʒya / iako vcʒy S. Au⸗guſtyn[C] / y prʒeto[×] trędowá⸗ći słußnie śię ʒowią here⸗tycy⌝.

1. ⌜Iáko trędowáći ʒ ro⸗ſkaʒánia Boʒego / nie ʒ drugiemi weſpoł[×] / ále o⸗ſobno ná polach {a}bo gdʒie indʒiey mießkiwáli⌝[D]. Ták heretycy ʒ kośćiołá wy⸗rʒuceni / y od prawdʒi⸗wych Chrʒeśćiań kato⸗

likow[6]

[A] Augustinas; Aurelijus Augustinas (lot. *Aurelius Augustinus Hipponensis*); remtasi Augustino veikalu *Quaestionum Evangeliorum Libri Duo*, II, 40; taip pat žr. Lk 17,11–19.
[B] Kun 13,46.
[C] Aureliusz Augustyn; aluzja do dzieła św. Augustyna *Problemy ewangeliczne*, II, 40, s. 240; odsyłacz bibliograficzny do źródła łacińskiego zob. przypis „A"; też zob. Łk 17,11–19.
[D] Kpł 13,46.
1 Err. Powinno być „niedʒielę".
2 Err. Turi būti „ape tay".
3 Err. Turi būti „PVNKTAS".
4 Err. Powinno być „ktorych".
5 Kropka w górnej spacji.
6 Err. Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.
7 Err. Turi būti taškas.

ſty / ne namuoſe Diewo / bet pakumpeſe ir hołoſe łatru daużoſi. ‹Kuris ne kłauſis Ba{ʒ}nićios / tegul eſti taw kayp paganas ir rayßkus nuſideieias›[A].

Matth: 18.

2. Quia ſciſſa habent veſtimenta.

2. Raupuoti tureio drapan{a}s neśiot vnt ſawis ſu praierkays aba dungału ne ſuſiutu. Heretykay ne turi wienibes ir ſudermes ney terp ſawis / ney ſu Baʒnićiu Wießpaties Chriſtaus / kayp ʒinama tay kiekwienam. Katholikay prieß tikiey ir wiſokiami mokſły ir terp ſawis wiſi ir ſu motinu ſawo Baʒnićiu ſudera pagal graudenimo Apoſtało[1]. ‹Su ſieławartu aba ſu rupesćiu a{ʒ}ułaykikite wienati dwaſo›[B] [et]c.

Ephes. 4.

3. Qui os tegunt ob halitum peſtilentem.

3. Raupuoti naſrus iupu aba dungału kalti buwo aʒudingt / o tay del biauraus kwapo / kuris iʒ widuriu iu garawo / idant ſweyku iuo ne lieſtu / ir ſweykatos iu ne ʒieyſtu. Teyp

tolikow odłącʒeni / nie w mieśćie / nie w domu Boʒym / àle w kątách[×] y w iáſkiniàch łotrowſkich tułaią śię. ‹Kto nie będʒie ſłuchał kośćioła / niechći będʒie ʒà poganinà y iáwno grʒeßnika›[C].

2. Trędowáći mieli ßaty nośić ná ſobie roʒdarte. He[⸗]retycy nie maią iedności / y ʒgody àni miedʒy ſobą / ani ʒ kośćiołem Paná Chryſtuſowym / iàko wiadomo to kàʒdemu. Katolicy prʒećiwnym obycʒaiem w wierʒe y we wßelkiey náuce y miedʒy ſobą wßyſcy / y ʒ mátką ſwoią Kośćiołem ʒgadʒáią śię / według napominania Apoſtolſkiego. ‹Stárá[⸗]iąc śię abyśćie ʒachowàli iedność duchá w ʒwiąſce[×] pokoiu›[D].

3. Trędowáći vſtà ſuknią àbo odʒieniem powinni byli ʒátykać / á to dla ßpetney[×] woniey[×] / ktora śię ʒe wnętrʒnośći ich kurʒyła[×] / áby ʒdrowych nią nie ʒarąʒàli / y ʒdrowia ich nie

A Mt 18,17.
B Ef 4,3.
C Mt 18,17.
D Ef 4,3.
1 Err. Turi būti „Apaßtało“.

Punktá ná trʒećią nie dʒielę[1] 256

Teyp iʒ burnos heretiku ipaćiey miniſtru kayp iʒ pragaro rukſta kwapas aba garas ne iʒkinćiamay ſmirdus / biauriu pakłaydu ir be giedos mełu prieß Baʒnićiu ßwyntu / kurio idant iu kłauſitoiey ne iauſtu / ʒumbu kakiuo raßto ißwerſto / naſis iu aʒukimßa.

obraʒáli[×]. Tak ʒ gęby heretikow / á ʒwłaßcʒá miniſtrow iák ʒ piekłá[3] kurʒy[⸗][4] śię[×] wonia[×] abo párá[×] nieʒno[⸗]śnie ſmrodliwa / plugawych błędow y niewſtydliwych kłamſtw prʒećiw kośćiołowi świętemu / kto[⸗]rey áby ich ſłuchacʒe nie cʒuli / ßtuką iáką piſmá ʒfałßowanego / ich noʒdrʒá ʒatykaią.

4. Quia nudo capite ſunt.

4. ⌜Raupuotiemus iſakita buwo nuogu o ne pridingtu gałwu turet⌝[A]. Teyp heretikay ſu nuogu waykśćioia gałwu. Nes ney tikies tikros ſkidu / ney wilties drutos ßałmu gal ios pridingt / kołay raupuotays / tay ira heretikays at[⸗]liekti / kuriuoſe nera tikies tieſios / o kas paſkuy to eyt ney wilties iʒgamino[2] vmʒino. ‹Ape tiki «tieg» kayp eldiia ſuſikułe›[B] / tay ira nuterioiá tikieimu łeyʒdamies ing pakłaydas.

4. ⌜Trędowátym roſkaʒano było nágą á nie prʒykrytą głowę mieć⌝[C]. Ták heretycy ʒ nága chodʒą głową. Bo ani wi{ã}ry prawdʒiwey tarcʒą / áni nádʒieie mocney prʒyłbicą iey prʒykryć nie mogą / poki trędowatymi / to ieſt heretikami ʒoſtaią / w ktorych nie maß wiáry prawdʒiwey / á co ʒá tym idʒie / ani nadʒieie ʒbawienia wiecʒnego. ‹Ʒſtrony wiary «prawi» iáko okręt roʒbili śię›[D] / to ieſt vtra-caią wiárę pußcʒaiąc śię wbłędy.

1. Tim. 1. 19.

5. Quia clamant ſe eſſe ſordidos.

5. Raupuoti tureio ßaukt ir

5. Trędowáći mieli wołáć

A Kun 13,45.
B 1 Tim 1,19.
C Kpł 13,45.
D 1 Tm 1,19; por. BW: „ʒ ſtrony wiáry roʒbili ſie"; BSV: „circa fidem naufragaverunt".

1 Err. Powinno być „niedʒielę".
2 Err. Turi būti „iʒganimo".
3 Err. Przewrócone „i".
4 Zbędne użycie znaku przenoszenia.

Caluin. lib: iuſtit: 3. cap: 12. ¶. 4. omnia hominum opera, nihil ſunt niſi for-des &c. cap: 12. ¶[.] 9. & 11[.]

ir ſakitis eſſu biaurumis ir i{ʒ}teptays. ⌜Teyp heretikay patis vnt ſawis iʒpaʒiſta / kad ira biaurus ſuodimis nuodemiu dargus⌝[A]; Kadung tiki ir mokia iog nuſideimay notſiłeydʒia vnt krykßto / ney vnt kito kurio Sakramento / bet pridʒiuwi ir priſeki aba kayp butu iſigieri prieg duſiay[1] atliekti: i{ʒ} wirßaus wienok ſako ſunti aʒudingtas biauribes iu / ir ne priſkaytomas ſaw. ⌜Graʒieys tadu iʒ wirßaus daros / o widuy biau[⸗]rieys / kayp meßłas ſniegays apipiłtas⌝[B]: aba kayp Wießpats biło ira ‹kayp grabay balti iʒ oro /› ‹o widui pilni kaułu ſmirdunčiu›[C]. Bet tokiemus grumdʒia tasgi Wießpats vmʒinu paſkundu.

łáć y powiádáć śię być niecʒyſtymi y pomáʒánymi[×]. ⌜Tak heretyci ſami na śię wyʒnawaią / ʒe ſą ſprośni[×] / plugaſtwy[×] grʒechow brʒydcy⌝[D] / poniewaʒ wierʒą y vcʒą / ʒe śie grʒechy nieodpußcʒaią na krʒćie / ani na innym ktorym ſakramenćie / ale prʒyſchnąwßy y prʒywrʒawßy abo iakoby wpoiwßy śię prʒy dußy ʒoſtaią: ʒ wierʒchu iednak powiadaią ʒe ſą ʒakryte[×] ßpetnośći[×] ich / y nie bywaią prʒyczytane[×] im. ⌜Pięknymi śię tedy ʒ wierʒchu cʒynią / á we wnątrʒ ßpetnymi[×] iáko gnoy śniegiem oſypány⌝[E]: abo iáko Pan mowi / ſą ‹iáko groby białe ʒe wnątrʒ /› ‹á we wnątrʒ pełne kośći śmierdʒacych›[F]. Lecʒ takim groʒi tenʒe Pan wiecʒnem potępieniem.

Matth. 23. V. 27.

6. Quia extra caſtra manent.

6. Ne giweno ſu kitays kariowetey[2]. Teyp hereti⸗

Ii kay

6. Nie mießkali ʒ drugimi w oboʒie. Tak heretycy

Ii nie

A Jonas Kalvinas (lot. *Iohannes Calvinus*); remtasi Jono Kalvino veikalu *Institutio Christianae Religionis*, III, 12.4.

B Martynui Liuteriui (vok. *Martin Luther*) priskiriamas pasakymas, kurio tikslaus atitikmens Liuterio raštuose nerandama. *Mėšlas* dukart paminėtas jo doktrinoje apie kaltės atleidimą *Disputatio de iustificatione*, 1536; paminėjimo vietos nustatytos pagal *The Disputation Concerning Justification*; In: *Luther's Works* 34, p. 178 ir 184.

C Mt 23,27.

D Jan Kalwin (łac. *Iohannes Calvinus*); aluzja do dzieła Jana Kalwina *Ustanowienie religii chrześcijańskiej*, III, 12.4; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „A".

E Powiedzenie przypisywane Marcinowi Lutrowi (niem. *Martin Luther*), którego dokładny odpowiednik w pismach Lutra nie został odszukany. Wyraz *gnój* został dwukrotnie użyty w jego doktrynie o odpuszczeniu grzechów *Disputatio de iustificatione*, 1536; odsyłacz do źródła zob. przypis „B".

F Mt 23,27.

1 „dušiay".

2 „kariowietey".

kay ne kariauia ney ſu kunu / per pasnikus ii nuog biauribiu ir piktu gieydulu drauʒdami / ney ſu ſwietu io gierius pameʒdami / ney ſu welinu nuog io pagundu wiſokiu gindamies. Paćiu tiktay tikieimu ſakos buſiu iʒganitays. Erdwas tieſa taſay irá kialas / bet iûo tieſiagiey braukia ing pragaru / dun[-]gun kayp giway iuo ne ißkaks.

PVNKTAS VI.

Kietwerioki kariey, kurieys Chriſtus W. kariauia prieſz nuſideieius.

SImtinikas pripaʒiſta Chriſtu turinti po ſawim karius / anays {ʒ}odʒieys: ‹Wießpatie ne eſmi wertas› [et]c. ‹bet tiktay tarit[1] ʒodʒiu / o paſweyks tarnas mano. Nes ir aß eſmi ʒmogus po galibey eſſus / turis po manim karieywius / ir tariu tam eyk / ir eyt / o kitam eykś / ir ataytı›[A]. Kaup[2]

nie wowuią[3] áni ʒ ćiáłem / prʒeʒ poſty ie od ſproſnych[×] y ʒłych ʒądʒ hamuiąc / áni ʒ świátem / iego roſkoßy pomiataiąc / ani ʒ cʒártem / od iego śię pokus wßelakich broniąc. Samą tylko wiarą powia[-]daią ʒe będą ʒbawieni. Sʒerokáć wprawdʒie ta ieſt drogá / ále nią proſto pędʒą do piekła / do nieba iák ʒywo nią nie ʒaydą.

pVNKT[4] VI.

Czworákie[×] woyska, ktore[-] mi Chryſtus Pan woiuie przećiw grzeſznikom.

Quadruplici exercitu Chri[-]ſtus peccatores debellat.

SEtnik[×] prʒyʒnawa / ʒe Chryſtus ma pod ſobą woyſka / onemi ſłowy[5] ‹Panie nie ieſtem godʒien› [et]c. ‹tylko rʒekni ſłowem / a oʒdrowieie ſługá moy. Bo y ia ieſtem cʒłowiek pod mocą będący / mâiący pode mną ʒołnierʒe / y rʒekę temu podʒ / y idʒie / y drugiemu chodʒ ſam

A Mt 8,8–9.
1 Err. Turi būti „tarik".
2 Err. Kustodas nesutampa su 259 p. pirmuoju žodžiu.
3 Err. Powinno być „woiuią".
4 Err. Zapis z małej litery; powinno być „PVNKT".
5 Brak dwukropka; zob. odpowiedni fragment tekstu litewskiego.

259 po trʒech Krolách

Kayp butu taris / ir tu turi kariaunikus / tay ku iiemus iſakay / daro. Tas paraliʒius ira tawo karieywis / kuris prieß mano tarnu kari{a}uia / liepk palaut muśio / o tuoiaus paſweyks. Idant tay gieriaus ißmanitume / turime ʒinot / kad Chriſtus turi kietweriopus karius / kurieys karauia pieß[1] nuſideieius.

1. Exercitu{s} Angeli boni & mali.

1. Karias ira Anielu gieru ir piktu. ⌜Teyp per wienu tiktay pamuśie Aſsirionu[A] śimtu aßtuonias deśimtis ir pinkis takſtunćius[2] wienay naktiy⌝. Ir pſalmy. ⌜Nuſiunte «tieg» prieß iuos ruſtiby narßto ſawo⌝[B] [et]c. prieſpaudu per anielus piktus. ⌜Sauli[C] karalu wargina piktas dwaſas / tay ira śietonas / nuog Wießpaties vnt io perłeyſtas⌝.

Iſai: 37.

Ps: 77.

1. Reg: 1{6}.

2. Homines præcipuè i{n}fideles.

2. Karias iʒ ʒmoniu ſurinktas. Tuo Diewas daʒnay kitas karaliſtes iweykia

ſam[x] / y prʒychodʒi›[D]. Iákoby rʒekl / y ty maß woiowniki / to co im roſkáʒuieß cʒynią. Ten paraliʒ ieſt twoy ʒołnierʒ / ktory prʒećiwko memu ſłudʒe woiuie / kaʒ mu prʒeſtać boiu / á ʒáraʒ ſługá moy oʒdrowieie. Ʒebyſmy to lepiey ʒroʒumieli / mamy wiedʒiec / ʒe Chryſtus ma cʒworákie[x] woyſká / ktoremi woiuie prʒećiwko grʒeßnikom.

1. Woyſko ieſt àniołow dobrych y ʒłych. ⌜Ták prʒeʒ iednego tyłko pobił Aſyryycʒykow[E] ſto ośmdʒieśiąt y pięć tyśięcy iedney nocy⌝. I w pſalmíe: ⌜Poſłał «prâwi» prʒećiwko nim gniew ʒápálcʒywośći ſwoiey⌝[F] [et]c. vćiſk[x] prʒeʒ àniołу ʒłe. ⌜Sáulá[G] królá dręcʒył ʒły duch / to ieſt ßàtan / od Páná ná niego prʒepußcʒony[x]⌝.

2. Woyſko ʒ ludʒi ʒebráne. Tym Bog cʒęſto drugie kroleſtwa pokonywa / y one

A Asirų; asirai; Iz 37,36–38.
B Greičiausiai Ps 78,31.38; BSV Ps 77.
C Saulių; Saulius, karalius, Kišo sūnus; 1 Sam 16,14–23.
D Mt 8,8–9.
E Asyryjczyków; Asyryjczycy; Iz 37,36–38.
F Prawdopodobnie Ps 78,31.38; BW Ps 77.
G Saula; Saul, król, syn Kisza; 1 Sm 16,14–23.
1 Err. Turi būti „prieß".
2 Err. Turi būti „tukſtun=ćius".

weykia / ir ias iki gału ißnayko. ⌜Teyp ʒidu kara⸗liſty ißwerte per Nabu⸗chodonoſoru[A] karalu Ba⸗bylonios⌝[B]. ‹Aſſuras[C] rikßte ruſtibes mano / ir łaʒda ir anas› / [et]c. ‹Gimineſp wi⸗lunćioſp nuſiuſi[1] ii / ir prieß ʒmones narßto mano iſa⸗kiſiu iam / idant› ‹parinktu naudas›[D] [et]c.

Iſai: {10}.

3. Karias ira iʒ ſutweri⸗mu ne turinćiu ißmonios. Tays kariauia prieß ne⸗prietelus ſawo kayp raßty ſkaytome / o tunkiey ma⸗ʒays tay daro / kayp tay ira muſios / uoday / kir⸗mełes / wabuołay. ⌜Tuo Aegipcianus[E] ſłogino / muſiomis / warłemis⌝ [et]c. ir norint maʒas tay ira be⸗ſtiełes: wienok ias Diewas wadina didʒiu ſawo dru⸗tiby. ‹Wabuołay / ir kir⸗mełes ſtipribe mano dide / kuriu nuſiunćiau prieß iuos›[F].

3. Creaturæ rationis expertes.

Exod: {8}.

Ioel: 2.

4. Karias ira badas / maras / ligos tułos. Tu turi ſawo runkay / ir kad nori

Morbi, fames, peſtis.

y one do końcá wynißcʒa. ⌜Tak ʒydowſkie kroleſtwo wywróćił[×] prʒeʒ Nabu⸗chodonoʒorá[G] krola Bábi⸗lońſkiego⌝[H]. ‹Aſur[I] roʒgą gniewu mego / y laſka ieſt on› / [et]c. ‹do[2] narodu ʒdra⸗dliwego poślę go / y prʒe⸗ćiw ludowi ʒapàlcʒywośći mey roʒkaʒę mu / aby› ‹ʒe⸗brał korʒyśći[×]›[J].

3. Woyſko ieſt ʒ ſtwo⸗rʒenia nie maiącego ro⸗ʒumu. Tym woiuie prʒe⸗ćiwko nieprʒyiàćiołom ſwym / iàko w piśmie cʒy⸗tamy / á cʒęſto máłym to cʒyni / iàko to ſą muchy / komory[3] / bący. ⌜Tym Eipcyany[4][K] ścíſkał[×] / mu⸗chámi / ʒábámi⌝ [et]c. y choć małe to ſą beſtyyki[×]: ie⸗dnak ie Bog ʒowie wielką ſwoią mocą. ‹Bący y ro⸗bacy moc moià wielkà / ktorąm połał prʒećiwko nim›[L].

4. Woyſko ieſt głod / mor / choroby roʒmaite. To ma w ſwey ręce / y gdy chce woła

A Nabuchodonosarą; Nebukadnecaras (Nebukadnezaras); Jer 39.
B Babilono; Babilonas; Jer 39.
C Asirija (Asūras); Iz 10,5.
D Iz 10,5–6.
E Egiptiečius; egiptiečiai; Iš 8.
F Jl 2,25.
G Nabuchodonozora; Nabuchodonozor; Jr 39.
H Babilońskiego; babiloński; Jr 39.
I Asyria (Asur); Iz 10,5.
J Iz 10,5–6.
K Egipcjanie; Wj 8.
L Jl 2,25.
1 Greičiausiai „nuſiuſiu".
2 Zapis małą literą, początek nowego zdania.
3 „komary".
4 „Egipcyany".

261 Po Trʒech Krolách

nori paʒádina iu prieß karaliſtes kurias / prieß mieſtus / namus / ir pieß[1] kiekwienu ʒmogu. Ir daro tay tunkiey ligomis tułomis ſłogindamas nuſideieius / idant ſuſipraſtu ſawo piktibey / ir iop per gayliſti ſugriʒtu. *Pſal: 104.* ‹Pawadino «tieg» bado vnt ʒiemes›[A]. ‹Iłeyde› ‹maru ing I{ſ}raeli›[B]. *2. Reg: 14.* To kario newienas[2] karalus ʒiemes ne turi ſawo runkoy / pats karalus wiſu karalu iuo waldʒioia Chriſtus / io tiktay taſay karias bałſo kłauſo / vnt io tiktáy iſakimo aba wieno moſtereimo iam ſtatos / ir tołay kariauia / kołay anas liepia. Tuo ne tiktay neprietelus ſawo po ſawo koiams pamußo / bet ir tarnus ſawo megina wargindamas iuos ligomis ſunkiomis del dideſnes karunos aba ałgos aʒu iu kuntriby / kuriu ioſe a{ʒ}ułayko / ir tułoſe gieribeſe pratinaſi / ir tobuliby didʒiu igiia.

woła ich prʒećiwko kroleſtwom ktorem / prʒećiwko miáſtom / domom / y prʒećiwko kaʒdemu cʒłowieku. I cʒyni to cʒeſto chorobami roʒmáitemi śćiſkaiąc[×] grʒeßniki / aby śię vpamiętali w ſwoiey ʒłośći / y do niego śię prʒeʒ pokutę nawrócili. ‹Ʒawołał «práwi» głodu ná ʒiemię›[C]. ‹Wpuśćił› ‹mor w Iʒraelá›[D]. Tego woyſká ʒaden krol ʒiemſki nie ma w ſwey ręce / ſam krol wßytkich krolow nim władnie Chryſtus / iego tylko to woyſko głoſu ſłucha / ná iego tylko roſkaʒánie abo iedno ſkiwienie[×] iemu śię ſtáwia / y poty[×] woiuie / poki[×] on kaʒe. Tym nie tylko nieprʒyiáćioły ſwoie pod ſwe nogi podbiia / ále y ſług ſwoich do ſwiadcʒa trapiąc ie chorobami ćięßkiemi dla więkßey korony ábo ʒapłaty ʒá ich ćierpli[⸗]wość / ktorą w nich ʒáchowuią / y w roʒmaitych śię cnotach ćwicʒą / y doſkonáłośći wielkiey doſtępuią.

A Ps 105,16; BSV Ps 104,16.
B Izraelį; Izraelis; 2 Sam 24,15.
C Ps 105,16; BW Ps 104,16.
D Izraela; Izrael; 2 Sm 24,15.

1 Err. Turi būti „prieß“.
2 „ne wienas“.

262 Punkta ná cʒwarta niedʒiele

Vnt kietwirtos Nedelos
po trims Karalums Ewangel.
Máttheuß. 8.

A Nuo metu. Kad Jezus ineio eldiian, eio paskuy ii mokitiniey io. Aśitai pawiskinimas didis ſtoios mariose,teyp kád eldiia wilniomis vżdingies,a anas miegoio. Jr prieio mokitiniey io, ir pabudino ii taridami. Wieſpatie giałbek mus, prapuołame. Jr tare iiemus. Kam biiotes mażatikiey? Tadu kiełys iſakie weiamus ir mariomus, ir ſtoios nutilimas didis. A żmones ſtebeios bilodami, kokſaitas ira, iog weiey ir marios kłauſo io.

W Niedźiele ćzwarta po
trzech Królách Ewanielia.
V Mateußa W Roʒd. 8.

WOn cżas:Gdy Jezus wſtapił w łodź,weßli zá nim vczniowie iego: A oto wzrußenie wielkie zſtáło śie ná morzu, ták iż wáły łodż okrywáły, á on ſpał.
Y przy-

Vnt kietwirtos Nedelos

po trims Karalums Ewangel.

Máttheuß. 8[A].

A*Nuo metu. Kad Jezus ineio eldiian, eio paskuy ii mo[-]kitiniey io. Aśitai*[1] *pawiskinimas didis ſtoios mariose,teyp*[2] *kád eldiia wilniomis vżdingies,a*[3] *anas miegoio. Jr prieio mokitiniey io, ir pabudino ii taridami. Wieſpatie giałbek mus, prapuołame. Jr tare iiemus. Kam biiotes mażatikiey? Tadu kiełys iſakie weiamus ir mariomus, ir ſtoios nutilimas didis. A żmones ſtebeios biłodami, kokſaitas*[4] *ira, iog weiey ir marios kłauſo io.*

W Niedźielę ćʒwartą po

trʒech Krolách Ewanielia.

V Mateußa W Roʒd. 8[B].

W*On cżas:*[5]*Gdy Jezus wſtąpił w łodź,*[6]*weßli zá nim vczniowie iego: A oto wzrußenie*[×] *wielkie zſtàło śię ná morzu, ták iż wáły*[×] *łodż okrywáły, á on ſpał.*

Y przy-

A Mt 8,23–27.
B Mt 8,23–27.
1 Err. Turi būti „A śitai".
2 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „teyp".
3 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „a".
4 Err. Turi būti „kokſai tas".
5 Err. Brak spacji po dwukropku.
6 Err. Brak spacji po przecinku.

263

Po Trʒech Krolách

Y przyſtapili k niemu uczniowe iego,[1]y obudźili go,[2]mowiać Pánie záchoway[×] *nas, giniemyć. Y rzekł im Jezus: Czemużeśćie boiaźliwi, máłowierni? Tedy wſtawßy roskazał wiátrom y morzu, y zſtało śię ućißenie wielkie. A ludźie śię dźiwowáli mowiac: Iákiż to ieſt ten, że mu y wiá[-]try, y morze ſa posłußne?*

PVNKTAY SAKIMV DIEWO
żodźio iż Ewangelios.

PVNKTA KAZAN ZEWANIELIEY.

Qualis obedientia Deo præ[-]ſtanda exem[-]plo creatura[-]rum rationis expertium.

PVNKTAS I.	PVNKT I.
Weiey ir marios kłauſo io. Kaip kłauſit Diewo paweyksłu ſutwerimu iſzmonios ne turinćiu.	Wiátry y morze słuchàią go. Iako słucháć Bogá przykłádem ſtworzenia rozumu nie máiącego.
1. T Reiopay Diewo kł{a}uſo ſutwerimay / kurie ißmonios neturedami nieko nenumano. P{a}gal prigimimo / kad daro tay / ku Diewas iiemus nuog pradʒios ſwieto liepe: ⌜Saułe wiſadu ʒiba[3]	1. T Roiáko Bogà ſłuchàią ſtworʒenia / ktore roʒumu nie maiąc nic nieroʒumieią. Według przyrodʒenia[×] / gdy cʒynią to / co im Bog od pocʒątku świátà kaʒał. ⌜Słońce ʒàwße świeci / gwiaʒ dy[4] / mie-

1. Illæ ſecundum naturã ei parent.

1 Err. Brak spacji po przecinku.
2 Err. Brak spacji po przecinku.
3 Kustodas neatkartojamas 264 p. pradžioje.
4 Err. Powinno być „gwiaʒdy".

Punktá ná czwartą niedźidlę[1]

źwayzdes ir menuo: Nes
teyp Diewas iſakie .[2]
Vgnis wiſadu karßta
ir ſwieſi[3] / degina ir ži⸗
bina / ẃunduo ßłapias ir
ßałtas / żiame wiſadu žie⸗
la / tułas žołes / medžius /
iawus ſawimp gimdžia /
kaip Diewas iſtate. Tey⸗
pagi ir wiſi ſutwerimay
ażułayko tay / ku Diewas
iiemus darit paſkire / ir
teyp wiſami Diewo kłau[⸗]
ſo⌝[A].

mieśiąc[×] / bo tak Bog ro[⸗]
ſkazał. Ogień záwße go⸗
rący y iaſny / pali y świe⸗
ći / wodȧ mokra y źimna[6] /
źiemiȧ zawße / rozliczne[×] źio[⸗]
ła / drzewȧ / zboža w ſo⸗
bie rodźí / iáko Bog po⸗
ſtȧnowił[×]. Tȧkže y wßyt⸗
kie ſtworzenia záchowuią
to / co im Bog czynić nȧ⸗
znȧczył[×] / y tak we wßyt⸗
kiem Bogá ſłuchaią⌝[C].

2. Contra naturam.

2. Kłauſo Diewo ir prieß⸗
prigimimu[4] ſawo / kad da⸗
ro / ko iž naturos negal da⸗
rit / ir wel ne daro / kad
aźudraudžia / ku i{ž} tosgi[5]
naturos gali darit. ⌜Teyp
vgnis triiu wayku Baby⸗
lonios[B] pećiuy ne degina /
ir ne wieno płauko iu ne⸗
paliteio / ney rubu⌝. Nes
Diewas iey tuo metu de⸗
gint ne liepe / todrin a{ż}u⸗
mirßa prigimimo ſawo /
idant kłauſitu Diewo ſu⸗
twertoio ſawo.

2. Słuchȧią Bogá y prze[⸗]
ćiw przyrodzeniu[×] ſwemu /
gdy czynią / czego znatu⸗
ry nie mogą czynić / y zȧś
nie cżynią / gdy zabrania /
co z teyže nátury mogą czy[⸗]
nić. ⌜Tȧk ogień troygá
dźiatek w Babilońſkim[D]
piecu nie palił / ȧni žadne⸗
go włoſȧ ich nie dotknął⌝.
Abowiem Bog mu nȧ ten
czȧs palić nie kazał / prze⸗
to[×] zapomniał przyrodze⸗
nia[×] ſwego / áby ſłuchał Bo[⸗]
ga ſtworzyćiela ſwego.

3. Supra naturam.

3. Kłauſo Diewo dau⸗
gieſn daridami negi ſiłos
iu gali /

3. Słuchaią Bogá / wię⸗
cey czyniąć / niž ſiła ich
može /

[A] Pr 1.
[B] Babilono; Babilonas; Dan 3,13–30.
[C] Rdz 1.
[D] (w) babilońskim; babiloński; Dn 3,13–30.
1 Err. Powinnno być „niedźielę".
2 Err. Nereikalingas tarpas tarp „iſakie" ir taško.
3 Turi būti „świeſi".
4 Err. Turi būti „prieß prigimimu".
5 „tos gi".
6 Err. Odwrócone „i" w wyrazie.

iu gali / kad Diewas liepia. Teyp wunduo materiiu turis / paſiliti duśios ir numaȝgoia ſuodis ios / kuri ira dwaſiu. Iȝ prigimimo tiktay gali kunu nu[⸗]płauſt / bet nuog Diewo liepiamas nupłaudȝia ir duśiu. Teyp vgnis ne gal degint / tiktay dayktus iȝ moterios[2] padaritus / kaip medȝius / kunu ir kitus takiûos: a tećiau kad Diewas liepia degina dayktus / kurie dwaſays ira be materios. Ir teyp pragàri welinus / kurie ne turi kuno / teypag ir duśias ȝmoniu degina.

moȝe / gdy Bog kaȝe. Tàk wodà màteryálna / dotyka śię duße / y omywa plugaſtwà iey / ktora ieſt duchęm. Ȝ prȝyrodȝenia× tylko moȝe ćiało opłokáć[4] / àle gdy iey Bog kaȝe / obmywa y dußę. Tàk ogień nie moȝe palić / tylko rȝecȝy máterialne / iàko drȝewà / ćiàło / y inne takie / á prȝećię gdy Bog kaȝe / pali rȝecȝy duchowne×. I tàk w piekle cȝàrty / ktorȝy nie màią ćiàła / takȝe y duße ludȝkie pali.

1. Homo obedit Deo ſecundum naturam ſeruan[-] do decalogū.

1. Nuog tu ſutwerimu mokikimes kłauſit Diewo pagal prigimimo muſu tay iar[3] iȝpildidami deśimti priſakimu io / kuris ira pagal naturos muſu / ir wadinaſi tieſa prigimta / aba ſu mumis gimus / kuriu turime iraśitu ißmonioy ſawo.

1. Od ſtworȝenia tedy vcȝmy śię ſłucháć Bogà według prȝyrodȝenia× nàßego / to ieſt wypełniaiąc dȝieśięć prȝykaȝań iego / ktore ieſt według nàtury nàßey/y ȝowie śię ȝakonem× prȝyrodȝonym× / ktory mamy nàpiſány nà roȝumie ſwoim.

2. Contra naturam paßiones frænando[1].

2. Kłauſikime Diewo ir tuoſe dayktuoſe / kurie
Kk prieś⸗

2. Słuchaymy Bogà y w tych rȝecȝach / ktore śię
Kk ſprȝe⸗

1 Err. Turi būti „frenan-do".
2 Err. Turi būti „materios".
3 Err. Turi būti „ira".
4 „opłókáć".

Po trȝech Krolách 265

prieśinaſi muſu prigimi⸗muy. Kayṗ tay ira mari⸗nimas piktu gieydulu / ku⸗rie daugio nori prieß Die⸗wo noru. Nuſigiert / apſi⸗rit / pateykaut / paſiłeyſt vnt biauribiu ir kitu tokiu gieydʒia kunas: bet ne rey⸗kia tami io kłauſit / reykia io tuos pagieydimus marint / wargint / ir ſło⸗gint. Nes Diewas liepia kunu kriʒiawot / tay ira tułays budays ii korot / ir nuog pikto drauſt. ‹Kas «tieg» mili duśiu ſawo› vnt to ſwieto ‹praʒudis iu›[A] / «tay ira kas inteykia kunuy ſa⸗wo aba gieydulamus io prieß Diewo noru / pra⸗puldins duśiu ſawo:» ‹a kas ne kinćiá duśios ſawo›[B]: «tay ira ne łepina kuno / aba ne daro to / ko nori pikti pagieydimay io» / ‹vnt vm⸗ʒino giwenimo aʒułayko iu›[C].

3. Turime kłauſit Diewo ir daugieſn negi iʒgali pri⸗

ſprʒećiwiáią náßemu prʒy[⸗]rodʒeníu[×]. Iáko to ieſt v⸗martwienie[×] ʒłych ʒądʒ / ktore wielie chcą prʒećiw Boſkiey woley. Vpić śię obeʒrʒeć śię / proʒnować / roſpáſáć śię ná wßetecʒeń[⸗]ſtwo[×] / y inßych tákich rʒe⸗cʒy ʒąda ćiáło. Lecʒ nie trʒebá go w tym ſłuchác / ale racʒey iego te poʒą⸗dliwośći martwić[×] / ka⸗rác / y trapić. Abowiem Bog káʒe ćiáło krʒyʒo⸗wáć / to ieſt roʒmáitymi ſpoſobámi ie dręcʒyć / od ʒłego hámować. ‹Kto «prá[⸗]wi» miłuie duße ſwą› ná tym świećie / ‹ʒgubi ią›[D] / «to ieſt kto wygadʒa ćiáłu ſwemu ábo ʒądʒom iego prʒećiwko Boſkiey wo⸗ley / ʒatráći duße ſwą» / ‹á kto nienawidʒi duße ſwey›[E] / «to ieſt nie pieśći ćiáłá / á⸗bo nie cʒyni tego / cʒego chcą ʒłe poʒądliwośći ie⸗go» / ‹ná wiecʒny ʒywot ʒá⸗chowuie ią›[F].

Ioan: 12.

3. Mamy ſłuchác Bogá y więcey niʒ prʒemoʒe[×] prʒy rodʒe⸗

3. Supra naturam actus exercendo ſupernaturales[.]

A Jn 12,25.
B Jn 12,25.
C Jn 12,25.
D J 12,25.
E J 12,25.
F J 12,25.

Po Trʒech Krolách

prigiminas[1] muſu. Kayp tay ira tikiet tam / ku ap⸗reyßkia mumus / norint ni{e}ku budu to ißmanit ne galim: ⌜Liepia Diewas ti⸗kiet iog ſakramenty ałta⸗riaus ira po anu teyp ma⸗ʒu hoſtiiu kunas ir krauias io⌝[A]. Reykia ćia Diewo kłauſit. ⌜Sako Diewas iog kunas muſu / kuris ſupus ir ing ʒiamy pabirs / ta⸗ſaygi kielſis / à nekitas[2]⌝[B]. Tos akis bus mumus ſu⸗werſtos / kurias dabar tu⸗rime. Regiſi wargu tay ißmoniey muſu: bet reykia Diewo kłauſit / ir teyp kaip mumus liepia / tikiet. Teypagi ape kitus day⸗ktus łabay aukßtus ir gi⸗łus / kuriûos Diewas ap⸗reyßkie / ißmanik. Idant Diewo wiſami kłauſitume ku mumus iſako / gali mus paiudint paweykſłas tu ſutwerimu / kurie neißma⸗na / à tećiau łabay wey⸗kiey ir tobułay kłauſo Die[⸗]wo. Girdi Ewangelioy / weiey ir marios tuoiaus ſiauſt

Motiua obedientiæ.

1. Res inſenſibiles.

rodʒenie[×] náße. Iáko to ieſt wierʒyć temu / co ob⸗iawił nam / choć ʒadną miarą[×] tego roʒumieć nie możemy. ⌜Kaʒe Bog wie⸗rʒyć / iʒ w Sákrámenćie Euchariſtiey ieſt pod oną tak małą hoſtyą ćiáło y krew iego⌝[C]. Trʒeba go tu ſłuchać. ⌜Powiada Bog / ʒe ćiało naße / ktore ſpro⸗chnieie y w ʒiemie śię ro⸗ſypie / toʒ ʒ mártwych wſtanie / ánie inße⌝[D]. Te ocʒy będą nam prʒywrocone / ktore teraʒ mamy. Ʒda śię[×] trudno to roʒumowi naßemu. Lecʒ trʒeba Bo⸗gá ſłucháć / y ták / iako nam każe / wierʒyć. Tákże o innych rʒecʒách barʒo wyſokich y głębokich / kto⸗re Bog obiawił / roʒumiey. Ʒebyśmy Bogá we wßyt⸗kim ſłuchali / co nam ro⸗ſkaʒuie / może nas pobu⸗dʒić[×] prʒykład tego ſtwo⸗rʒenia ktore nie roʒumie / á prʒećię bárʒo prętko y doſkonale ſłucha Bogá. Słyßyß w Ewanieliey / wiat⸗

A Jn 6,55.
B Greičiausiai remiamasi 1 Kor 15,42–54.
C J 6,55.
D Prawdopodobnie odwołanie się do 1 Kor 15,42–54.

1 Err. Turi būti „prigimimas“.
2 „ne kitas“.

ſiauſt palowe ir nutiło / kad
Chryſtus ǯodi tiktay ißta⸗
re drauʒdamas. ‹Tiłek «tieg»
o nutiło /› ‹ir tuoiaus nuri⸗
mo›[A]. Tay regiedami ‹ǯmo⸗
nes ſtebeios biłodami›. ‹We⸗
iey ir marîos kłauſo io›[B].
Gali paiudint Aniełay
kurie kaip vgnis tuoiaus
ßako łabay wieykiey darit
tay / ku Diewas iſako / ir
todrin teyp raßtas ape
iûos biło. ‹Tarnay io / ku⸗
rie darote noru io›[C]. Gali
paiudint pats Diewas /
kuris kłauſo ir daro noru
tarnu ſawo. Teyp Ioſwes[D]
kłauſe Diewas / kad anas
liepe ſaułey ſtowet: ‹ſto⸗
weio› «tieg» ‹kłauſunt Wieß⸗
pat bałſo ǯmogaus›[E]. Ga[⸗]
li paiudint W. Ieʒus
Chryſtus / kuris kłauſe
Diewo iki ſmerti / à ſmier⸗
ti kriźiaus. Gali paiudnt[1]
ßwentieii kurie łabay di⸗
dźiuoſe dayktuoſe ir wargiuo[⸗]
ſe kłàuſe Diewo. ⌜Iſaias[F]
nuogas wayksċioio per m ie[⸗]
ſtu[2] liepiamas nuog Diewo⌝.
⌜Eʒechielis[G] per tris śim⸗
tus ir

wiátry y morʒe ʒaraʒ ßa⸗
leć prʒeſtały / vmíłkły /
gdy Chryſtus ſłowo wy⸗
rʒekł ʒakáʒuiąc. ‹Ʒamilkni
«pràwi» / a ʒamilkło /› ‹y ʒa⸗
raʒ vćichło›[H]. To widʒąc
‹ludźie dźiwowàli śię mo⸗
wiąc›. ‹Wiatry y morʒe ſą
mu poſłußne›[I]. Mog{ą} po⸗
budźić[×] aníołowie ktorʒy
iàko ogień ʒaraʒ śię pory⸗
waią bárʒo prętko / cʒy⸗
nić to / co im Bog roſka⸗
ʒuie / y prʒeto tàk piſmo o
nich mowi. ‹Słudʒy iego
ktorʒy cʒynićie wolą iego›[J].
Może pobudźic[×] ſam Bog /
ktory ſłucha y cʒyni wolą
ſług ſwoich. Ták Ioʒwe⸗
go[K] ſłuchał Bog / gdy on
kaʒał ſłońcu ſtać: ‹ſtało›
«prawi» ‹gdy vſłuchał Pan
głoſu cʒłowieká›[L]. Mo⸗
że pobudźić[×] Pan Ieʒus
Chryſtus / ktory ſłuchał
Bogá do śmierći / á śmier[⸗]
ći krʒyżowey. Mogą po⸗
budźić[×] święći / ktorʒy barʒo
w wielkich rʒecʒach y tru⸗
dnych ſłuchali Bogà. ⌜Iʒa⸗
iaß[M] nagi chodźił prʒeʒ mia[⸗]
ſto /

2. Angeli.
Pſ. 102.
3. Ipſe Deus.
Ioſue[.] 10. V. 14.
4. Chriſtus Dominus.
Phil: 3.
5. Sancti.
Iſai: 20.

A Mk 4,39.
B Mt 8,27.
C Ps 103,21; BSV Ps 102,21.
D Jozuė; Jozuė, Nūno (Nuno) sūnus, izraelitų lyderis po Mozės; Joz 10,12–14.
E Joz 10,13–14.
F Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; Iz 20,2–4.
G Ezechielis (Ezekielis); Ez 4,4–12.
H Mk 4,39.
I Mt 8,27.
J Ps 103,21; BW Ps 102,21.
K Jozuego; Jozue, wódz Izraelitów po śmierci Mojżesza; Joz 10,12–14.
L Joz 10,13–14.
M Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 20,2–4.
1 Err. Turi būti „paiudint".
2 Err. Turi būti „mie[=]ſtu".

tus ir dewinias deśimtis dienu vnt ßono gułeio / ir trußas kiełtuwu ede⌉[A] ir kiti daug ſtebuklingu Diewo iſakimu piłde.

PVNKVAS[1] II.

Mare eſt ſym[-] bolum vitæ humanæ.

Mários żinkliná mumus zmoniu giwenimu vnt żiames.

1. MArios ira karćios: teyp pagiwenimas ʒmoniu łabay kartus ira / ir piłnas wargu. 2. Nenurimſta marios / tunkiey ſiaućia: teyp ʒmones nerimſta / mußaſi / kiauiaſi[2] wiſadu / kariones dides daro. 3. Weiey mariâs mayßo ir błaßko / teyp ʒmones / pikti iu pagieydimay waydiia ir ruſtina / ir bayſius mayßtus terp iu daro. 4. Marioſe wiena ʒuwis dide maʒiesny prariia: teyp ʒmones didʒiunay ſwieto łetus ir pawarguſius i{ʒ}gayśina / krumta / prariia. 5. Marioſe ira pawundenimis[3]

ſto / gdy mu Bog kazał·[4]⌉ ⌈Ezechiel[B] przez trzyſta y dziewieć dziesiąt dni ná bok leżał / y gnoy bydlęcy iadł⌉[C] / y inni wiele dziwnych Boſkich mandatow pełnili.

PVNKT II.

Morze znáczy nam ludzkie życie ná ziemi.

1. MOrze ieſt gorzkie: ták żywot ludzki barzo gorzki ieſt y pełen nądz[×]. 2. Nieuſpokaia ſię morze / częſto ßaleie: ták ludzie nie ſpokoyni biią ſię zawzdy[×] / woyny wielkie czynią. 3. Wiatry morze mięßaią y tłuką: ták y ludzie / złe ich pożądliwośći buntuią / gniewaią / y do ſrogich rozruchow[×] ie pobudzaią[×]. 4[.] W morzu iedna ryba wielka mnieyßą pożera: ták ludzie wielmożni tego świata / proſtych vbogich nißczą / gryzą / y pożeráią. 5. W morzu ſą pod wodámi

A Ez 4,9–15.
B Ezechiel; Ez 4,4–12.
C Ez 4,9–15.

1 Err. Turi būti „PVNKTAS“.
2 Greičiausiai „kauiaſi“.
3 Err. Turi būti „pa wun=denimis“.
4 Err. Kropka w górnej spacji.

denimis pasłeptos uołos a[⸗]
ba akmieniey didy / vnt ku⸗
riu vʒpuoły eldiios / ſuſi⸗
kula / ſu{i}ra / ſuſidauʒo: teyp
terp ʒmoniu daug ira
ſmukłu ir ʒabungu / ku⸗
rieys wieni kitus ikludʒia
ir paspindʒia / apgauia
ir teyp iuos praʒudʒia. 6.
Iuokiaſi ir ʒaydʒia ma⸗
rioſe dide ʒuwis wadinaſi
Cetus[1] / drako. Teyp ʒay⸗
ſłus ſaw daro welinas vnt
mariû to ſwieto / iuokias
i{ʒ} ʒmoniu / tułays budays
iûos priwiłdamas ir pra⸗
ridamas. 7. Marios kas
diena pereyt kraßtus ir
wel ſugriʒta / aba iʒſiłeia
ir wel iʒ kraßtu ſugriʒ⸗
ta aba atſiłeia ſawo wie⸗
ton. Teyp wiſi dayktay
to ſwieto atayt ir wel par⸗
eyt / paſirodʒia ir tuoiaus
iʒgayßta / giema ir mir⸗
ßta / daroſi ir gadinaſi. 8.
Wiſos vpes inteka ma⸗
rioſna / á teciau marios ne
patwiſta / aba ne kielaſi:
teyp ſirdis ʒmoniu ne turi
ſoties iʒ ſutwerimu / no⸗
rint wiſus nuritu / maʒas

mi ſkryte opoki[×] ábo ká⸗
mienie wielkie / na ktore
wpadßy okręty roʒbiiaią
śię y roʒſypuią: tak miedʒy
ludʒmi wiele ieſt łapaczek[×]
y śideł / ktorymi iedni dru⸗
gich wichlą[×] / łowią / oßuky⸗
waią / y ták ie ʒatracaią.
6. Ʒartuie y igra[×] w morʒu
wieloryb. Ták igrʒyſka[×]
ſobie ſtroi[×] czart na morʒu
te[o] świátá / ßydʒi ʒ ludʒi /
roʒmaitymi ie ſpoſobamí
oßukywáiąc y poʒeraiąc.
7. Morʒe co dʒień prʒe⸗
chodʒi brʒegi / y ʒaś[×] śię wrá[⸗]
ca / abo śię wylewa ʒ brʒe⸗
gow / y ʒáś[×] śię wraca /
ábo śię odlewa ná ſwe
mieyſce. Ták wßytkie
rʒecʒy tego świáta prʒy⸗
chodą / y ʒaś[×] odchodʒą /
pokaʒuią śię / y ʒaraʒ gi⸗
ną / rodʒą śię y vmieraią /
cʒynią śię / y pſuią śię.
8. Wßytkie rʒeki wcieka⸗
ią[×] w morʒe / á prʒecię mo⸗
rʒe nie wylewa / abo nie
podnośi śię: tak ſerce ludʒ⸗
kie nie ma ſytośći ʒ ſtwo⸗
rʒenia choćby wßytko po⸗
łkneło

1 Lot.; lie. „banginis".

271 Po Trʒech Krolách

{t}ay kuſnis ne gal iuo paſi⸗ſotint. 9. Rukays aba du[⸗]mays apdingiaſi marios: teyp ſwietas rukſta / du⸗mu piłnas / ne regi / ku turetu regiet del vkanos ſirdies. 10. ⸢Sako raßtas iog Diewas marias wi⸗ſtikłais kaip wayku ſuwi[⸗]ſte⸣[A]. Wiſadu ſwietas ira wáyku / kuris ne nuwokia / reykia io ſuwiſtit aba ſu⸗rißti idant neſiauſtu. 11. Turi marios ſowo[1] rube⸗ʒiu aba kraßtu iʒ ʒwirʒdu / tump ataii nutiła / ir ti⸗nay ſuſikula iu wilnios: teyp ſwietas / aba ʒmones turi ſawo gału / kuriop ataii pameta ſawo puyku / pagriauía ſawo ſirdies außtiby[2] / palauia ſiauſti / taſay kraßtas ira / ʒwir⸗ʒday / ʒiame / kapay / gra⸗bas / kurian impuoły nu⸗tiła ir lauiaus[3] wiſo / ku da⸗re.

PVNK-

łkneło / mały to kęs nie moʒe śię im náſyćić. 9. Párámi abo dymem okrywa śię morʒe: ták świát kurrʒy[x] śię / dymu pełen / nie wi⸗dʒi coby miał widʒieć dla mgły ſerdecʒney[x]. 10. ⸢Po⸗wiada piſmo / ʒe Bog morʒe w pieluchy iák dʒie⸗ćię vwinął⸣[B]. Ʒawʒdy[x] świát ieſt dʒiećięćiem / ktore nie roʒumie / trʒeba go vwi⸗nąc ábo ʒwiąʒać ʒeby nie ßalał. 11. Ma morʒe ſwą granicę ábo brʒeg ʒ pía⸗ſku / do tego prʒyßedßy vmilka / y tam śię roʒbi⸗iaią iego náwałnośći[x]: ták świát / abo lu⸗dʒie maią ſwoy koniec do ktorego prʒyßedßy po⸗rʒucaią ſwoię pychę / obá⸗laią ſerca ſwego wynio⸗słość / prʒeſtaią ßaleć / ten kres ieſt dʒiarſtwo[x] / ʒiemia / mogiła / grob / w ktory wpadßy vmilkaią / y po⸗prʒeſtaią wßytkiego / co cʒy[⸗]nili.

PVNKT

A Job 38,9.
B Hi 38,9.
1 Err. Turi būti „sawo".
2 Err. Turi būti „aukßtiby".
3 Greičiausiai „lauias".

PVNKTAS III.

Prieżaſtis del kuriu ſiaućia marios ir ſwietas, kuri żinklina marios.

Tris ipaćiey prieʒaſtis marias ṗakrutina / ir kayp butu ias iruſtina. Weiey / beſtios / ir menuo. Teyp ir marias to ſwieto tay ira ʒmones waydiia / pirm weiey piktu pagieydimu / á tie ira ipaćiey kieturi. Meyłe / bayme / nuludimas aba śieławartas / ir dʒiaugſmas. ⌜Teyp regieio pranaßas kayp kieturi weiey kawoſi terp ſawis marioſe didʒioſe⌝[A]. Marios iʒſimano ſwietas / kieturi weiey / kieturi affektay ʒmoniu iau pamineti. ⌜Wel marias mayßo beſtios tułos / kurias ioſe giwena. Tas regieio pranaßas. Wiena buwo kayp lewićia / vntra toligi meßkay / trećia toligi łuśiuy / kietwirta terp wiſu ruſćiauſia ne tu[⸗]reio wardo⌝[B]. ‹Tos kieturios beſtios

PVNKT III.

Przyczyny dla ktorych ſzaleie morze y świat, ktory znáczy morze.

Trʒy oſobliwie[×] prʒycʒyny morʒe porußaią / y iákoby w nim roʒgnie[⸗]wanie[×] ſprawuią[×]: wiatry / beſtye[×] / kśięʒyc. Ták y w morʒu tego świátá / to ieſt w ludʒiech roʒruchy[×] cʒynią / náprʒod wiátry afektow[×] nieuſkromionych / a te ſą oſobliwie[×] cʒtery. Miłość / boiąʒń / ſmutek ábo fraſunek / y radość. ⌜Ták Daniel[C] Prorok widʒiał / iáko cʒtery wiátry potykaią śię[×] międʒy ſobą ná morʒu wielkiem⌝. Morʒe roʒumie śię świát / cʒtery wiátry / cʒtery afekty[×] ludʒkie iuʒ pomienione[×]. ⌜Potym morʒe mießáią beſtyie roʒlicʒne / ktore w niem mießkaią. Te widʒiał Daniel[D] prorok. Iedna była iako lwicą / druga podobna niedʒwiedʒiowi / trʒe[⸗]ćia podobna ryśiowi / cʒwarta[1]

Cauſæ motus maris natu[-]ralis & myſtici.

Naturalis tres, venti, belluæ, luna.

Myſtici 1. ven[-]ti paßionum.

Dan: 7.

2. Belluæ monarchiæ.

A Dan 7,2.
B Dan 7,3–8.
C Daniel; Dn 7,2.
D Daniel; Dn 7,2.

1 Wyraz wyraźnie zapisany w innych egzemplarzach postylli.

beſtios ʒinklina kieturias monarchias aba karali⸗ſtes:›[A] bet dwaſingay iʒ⸗ſimanit gali kietwero⸗pa kariliſte[1] nuſideimu / biauribes / trokßtawi⸗mo / puykos / irwiſokios[2] piktibes. Meßka ʒinkli⸗na p{a}gieydimu kuno ir biauribes. Nes ta beſtia ira biauri / vnt medaus łabay ſmalſti / vnt akiu ne⸗ſweyka / waykus ne tobu⸗łus gimdʒia / bet kayp meſos tiktay łuſtu koki. Tay wiſa rundaſi neciſti⸗beſe. Luśis turi odu mar⸗gu piłnu margibiu kayp akiu kokiu. Todrin ʒinkli⸗na trokßtauiunćius łobio ir turto prabinktay[.] Tie pilni akiu vnt naudu vnt ſurinkimo pinigu / à akli⸗[3] daykt uoſe duśios iʒgani⸗mo[.] Lewas ira iʒ prigimi⸗mo puykas / ʒinklina di⸗dʒiauiunćius paſiputuſius ir aukßtos śirdies ʒmo⸗nes. Kietwirta beſtia be wardo ʒinklina wiſokius nuſideimus ir piktibes tu⸗

Ll łas

3. Luna i. humana inconſtantia.

cʒwarta miedʒy wßytkie⸗mi nágniewliwßa nie mia[⸗]ła imienia⌝[B]. ‹Te cʒtery be⸗ſtyie[×] ʒnaczą / cʒtery mo⸗narchie ábo kroleſtwa:›[C] lecʒ duchownie[×] roʒumie{ć} śię może cʒworakie[×] krole⸗ſtwo grʒechowe / ćieleſno⸗śći / łákomſtwa pychy / y wßelkiey ʒłośći[×]. Nie⸗dʒwiedʒ ʒnaczy ćieleſność. Bo ta beſtyia[×] ieſt nieczy⸗ſta / ná miod barʒo łako⸗ma / ná oczy nie ʒdrowa / dʒieći nie doſkonałe rodʒi / iako mięſa tylko ßtukę ia⸗ką. To wßytko ʒnayduie śię w nieczyſtośćiach. Ryś pełen pſtroćin[×] iák oczu i{a}kich ʒnaczy łako⸗mych. Ci bowiem pełni ſą oczu ná pożytki / ná ʒbie⸗ranie pinięd ʒy / á ślepi w rʒeczach dußnego[×] ʒbawie⸗nia. Lew ieſt ʒ prʒyrodʒe⸗nia[×] pyßny[×] / y prʒeto[×] ʒna⸗cʒy harde / y nádęte⸗[4] Cʒwarta beſtyia beʒ imie⸗nia / ʒnaczy grʒechy y ʒło⸗śći[×] roʒmaite ludʒkie. Ná konieć porußá y roʒdra⸗

Ll ʒnia[5]

A Dan 7,17.
B Dn 7,3–8.
C Dn 7,17.
1 Err. Turi būti „karaliſte“.
2 Err. Turi būti „ir wiſokios“.
3 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
4 Err. Użycie znaku przenoszenia zamiast kropki.
5 Kustoda nie zgadza się częściowo z początkiem następnej strony.

łas ʒmoniu. Vnt gało pa⸗krutina ir inartina ma⸗rias menuo / kuris kad auga / ir wunduo mariu kiełaſi[1] ir kayp butu auga / kad maʒin eyt ir gayßta / ir mariu wunduo nupuo⸗ła ʒiemiaus. Tas menuo {ʒ}inklina ʒmoniu netwir⸗tiby ir nerimaſti / teypagi ir wiſu dayktu. Nes ʒmo⸗nes kiti didʒieys paſtoia ir aukßtay vʒlipá vnt wi⸗reſnibiu kokiu: bet ne vʒ⸗i{ł}gay[2] iʒ nauio nupuoła iʒ aukßtibiu / ir bayſiey ſuſi⸗kula / iʒ aukßtu tumpa ʒie⸗mi / i{ʒ} didʒiu maʒi / iʒ didʒia[⸗] turiu elgietos. Todrin ne reykia tureti padukuſio[3] dayktuoſe to ſwieto / ney wireſnibeſe / ney kituoſe tokiuoſe.

ʒwia[4] morʒe kśięʒyc / kto⸗ry gdy rośćie× / woda śię morſka podnośi / y iako⸗by rośćie× / gdy śię ʒmnieyßa y ginie / y woda teß mor⸗ſko[5] opada niʒey. Ten kśię⸗ʒyc ʒnáczy ludʒką nie ſtate[⸗]cʒność× / tákʒe wßytkich in⸗nych rʒeczy. Bo ludʒie drudʒy wielkimi ʒoſtáią y wyſoko wſtępuią na vrʒe⸗dy / ná prʒełoʒeńſtwa× iá⸗kie: ále nie ʒa długo ʒno⸗wu ſpadaią ʒ wyſokośći / y ſrodʒe śię ʒbiiáią / ʒ wy⸗ſokich ʒſtaią się niſkimi / ʒ wielkich małymi / ʒ boga⸗tych ʒebrakami. Prʒeto× nie potrʒeba mieć vfności wrʒecʒach tego świátá / ani w maiętnośći× / áni w prʒe⸗łoʒeńſtwie× / ani w inßych tákich márnośćiách.

PVNKTAS IV.

Ku darit idant eldiioy ir-damies per marias to ſwie-to, ne nuskiſtume, bet vm-żinoſp karaliſteſp nupłau-ktume.

I. R Eykia aprinkt eldi⸗ ios

PVNKT Iv[6].

Co czynić, żebyśmy, w ło-dźi żegluiąc po morzu te-go świátá, nie vtonęli, ále do wiecznego Kroleſtwá przypłynęli.

Quid factu opus ne nauigâtes ad portum vitæ æter[-]næ, naufragium faciant.

I. P Otrʒeba obrać o⸗ kręt[7]

1. Eligenda nauis fortis.

1 Err. Turi būti „kielaſi".
2 „nevʒ=i{ł}gay".
3 Err. Turi būti „padukſio".
4 Err. Powinno być „ʒnia", podobnie jak na stronie poprzedniej.
5 Err. Powinno być „mor=ſka".
6 Err. Zapis z małym „v" zamiast „V".
7 Kustoda nie zgadza się częściowo z początkiem następnej strony.

ios ſtipros ir drutos / kuri ne pigay gal ſuirt ir ſuſikult vnt akmenu vʒpuołus / aba nuog wilniu ir weiu metama ne ſuſiłauʒo. Toki ira Baʒnićia ßwenta Katholiku / ne Lutheru[A] ne Kalwinu[B] / ne kitu heretiku. Ape tos drutiby ir ſtipriby Chriſtus kałba: ‹Wartay pekłos› «tay ira galibes wiſokios ne tiktay ʒmoniu tyranu / bet ir paćiu welinu» ‹ne pergałes ios›[C].

2. Nauclerus peritus. Mat. 16.

2. Reykia weyʒdet vnt to / idant ta eldiia turetu ſtirniku gieru / kuris gieray menaſi to darbo / ir ʒino kaip turi waldʒiot eldiiu. *Mat. vlt.* Taſay ſtirnikas ira pats Wießpats muſu Ieſus Chriſtus / anas toy eldiioy baʒnicios ſawo ira. ‹Sʒtay *Ephes. [4.]* «tieg» aß eſmi ſu iumis wiſomis dienomis iki pabay:[1] goy ſwieto›[D]. Dawe taſay ſtirnikas ir kitus ſtirnikus / kurie priweyʒdetu tos io eldiios. ⌜Tie ira daktaray / Wiſkupay⌝[E] ir kiti mokitoiey: Lutheru[F] ir Kalwinu

kret[2] mocny y trwały / ktory ná kamienie wpadßy / ábo od nawałnośći[×] y wiatrow nie moʒe śie łacno[×] roʒbić. Taki ieſt kośćioł święty katolicki / nie Luterſki[G] / nie Kalwinſki[H] / nie inßych Heretikow. O iego ſtałośći y mocy Chryſtus mowi. ‹Bramy piekielne› / «to ieſt śiły wßelakie nie tylko ludʒkie / ale y cʒartowſkie» / ‹nie ʒwyćięʒą go›[I].

2. Potrʒeba patrʒyć na to / aby ten okręt miał ſternika dobrego / y biegłego w ʒeglowaniu. Ten ſternik ieſt ſam P. Chryſtus / ktory okręt kośćioła ſwego kieruie. ‹Oto «prawi» iá ieſtem ʒ wami po wßytkie dni do ſkonczenia świata›[J]. Dał ten ſterník y inne ſterniki / ktorʒyby prʒyʒrʒeli[×] tego okrętu. ⌜Ci ſą Doktorowie / Biſkupi⌝[K] / y inni nauczyćiele: Luterſkie[L] y Kalwinſkie[M] łodki nie maią ſternika Chryſtuſa ſamego / ani innych od niego poſtanowionych

A Liuteronų (liuterių); liuteronai, Martyno Liuterio pasekėjai; žr. CE.
B Kalvinistų (kalvinų); kalvinistai, Jono Kalvino pasekėjai; žr. CE.
C Mt 16,18.
D Mt 28,20.
E Ef 4,11.
F Liuteronų (liuterių); liuteronai, Martyno Liuterio pasekėjai; žr. CE.
G Luterański; luteranie, zwolennicy Marcina Lutra; zob. EK, t. 11, s. 236–238.
H Kalwiński; kalwiniści, zwolennicy Jana Kalwina; zob. EK, t. 8, s. 427–429.
I Mt 16,18.
J Mt 28,20.
K Ef 4,11.
L Luterański; zob. przypis „G".
M Kalwiński; zob. przypis „H".
1 Err. Turi būti „pabay=gay".
2 Brak nosówki w temacie; por. zapis tego wyrazu na stronie poprzedniej.

winu[A] eldiiełes ne turi ſtir⸗niko Chriſtaus paties / ney kitu nuog io iſtatu / kiekwienas terp iu ſtirni⸗kas / kiekwienas moka irtis ing karaliſty dungaus / kayp iiemus regiſi / bet płaukia tieſiagiuy ing pragaru pati.

3. Kad łabay apſunkinta eldiia grimʒda ing dugnu ir ſkiſta / tuometu[1] rey⸗kia ißmeſti iʒ ios wiſokias ſunkias prekies. Sunkus dayktay / kuriuos kartays inkrauia eldiion ʒmones / ira turtas to ſwieto / ir pi⸗kti pagieydimay ſurinki⸗mo pinigu / girtibes / biauribes ir kiti. Tuos wa⸗dina raßtas ſwarays. ‹Ne⸗teyſibes «tieg» mano› ‹kayp ſunkus ſwaras apſunkina mani›[B]. Ape trokßtawimu turto biło Apaßtałas: ⌜Nu[⸗]ſkundina tieg ing prapul⸗ti⌝[C]. Nuog apſiriimo ir apſi⸗łakimo Wießpats mus draudʒ́ia tays ʒodʒ́ieys: ‹Weyʒdekite idant širdis iuſu ne butu apſunkintos

ap⸗

wionych[×] / każdy miedʒy ni⸗mi ſternik / każdy vmie ʒeglować do kroleſtwa niebieſkiego / iako śię im ʒda[×] / ale płyną proſto do piekła ſamego.

3. Gdy barʒo obćiążona łodʒ́ pogrąża śię do dná y tonie / w ten cʒas potrʒeba wyrʒućić ʒ niey wßelkie ćięßkie kupie[×]. Ćięßkie rʒecʒy / ktore cżaſem kładą włodʒ́[2] ludʒ́ie / ſą bogactwa y chćiwość do pieniedʒy/ ſą piiáńſtwa / niecʒyſtośći / y inße. Te ʒowie piſmo ćię⸗żarem. ‹Nieprawośći[×] «pra⸗wi» moie› ‹iáko ćięßkie brʒe⸗mię obćiążyły mię›[D]. O prag[⸗]nieniu maiętnośći[×] mo⸗wi Apoſtoł. ⌜Zatapia pra⸗wi w prʒepaść⌝[E]. Od obżar⸗ſtwa y opilſtwa[×] ſam Pan odwodʒ́i temi słowy. ‹Patrʒ́ćie áby ſerca waße nie były obćiążone obżar⸗ſtwem y piiáńſtwem›[F]. Trʒe[⸗]ba tedy te ćiężary rʒucać

w morʒe

3. Onera na-uim grauan-tia eijcienda:[3]

Pſ. 37. V. 5.

1. Tim. 6. V. 9:[4]

Luc: 21.

A Kalvinistų (kalvinų); kalvinistai; Jono Kalvino pasekėjai; žr. CE.
B Ps 38,5; BSV Ps 37,5.
C 1 Tim 6,9.
D Ps 38,5; BW Ps 37,5.
E 1 Tm 6,9.
F Łk 21,34.

1 „tuo metu".
2 „w łodʒ́".
3 Err. Turi būti taškas.
4 Err. Turi būti taškas.

apſiriimu ir girtiby›[A]. Rey⸗kia tadu tuos ſwarus meſt ing marias krauio W. Ie⸗{ʒ}aus Chryſtaus. Wel rey⸗kia išſemti wiſadu wun⸗deni / kuris inteko pra⸗[1] ſkiłes ing eldiiu pomaǯam. Tas wunduo ira tuli ma⸗ʒieſni nuſideimay / ku⸗riuoſn daǯnay impuołame: išſemam / kad gaylimes aǯu iuos bilodami[2] pote⸗riuy: ‹Atleyſk mumus kałti⸗bes[3] muſu›[B]: išſemam kad ſu gayliſtu śirdin aba kruti⸗nen mušames / kad wun⸗deniu šwyſtu paſitaško⸗me / kad vbagamus ku paduome del Diewo / ir ki⸗tays tułays budays gieru darbu išłeiom i{ʒ} eldiios duśios muſu tu wundeni kaltibiu łyngweſniu.

4. Attendendum ad ſtellas. Pſ. 18.

4. Reykia dabotis vnt ǯwayǯdǯiu / kurios rod{ǯ}ia tu šali / kurion iriames. Tos ǯwayʒdes ira ‹Diewo priſakimay swieſus ir ſkay[⸗]ſti / kurie apświećia śirdi muſu›[C] / ir tieſu kielu mu⸗mus rodǯia karaliſten Die[⸗]wo /

w morʒe krwie Pana Chry[⸗]ſtuſowey. Potym trʒeba wyczerpywać wodę / kto⸗ra w ćieka[4] prʒeʒ dǯiury do łodǯi pomału. Ta woda ſą roʒmaite mnieyše grʒechy w ktore czeſto wpadamy / wyczerpywamy gdy ǯału⸗iemy ʒą nie mowiąc w pa⸗ćierʒu: ‹Odpuść nam winy naše›[D]: wyczerpywamy / gdy ʒ ǯalem w pierśi śię biiemy / gdy śię świeconą wodą kropimy / gdy vbo⸗gim co podaiemy dla Bo⸗gá / y inšemi roʒmatymi[5] ſpoſobami dobrych vczyn⸗kow wylewamy ʒ łodǯi duše našey tę wodę win mnieyšych.

4. Trʒeba patrʒyć ná gwiá[⸗]ʒdy / ktore pokaʒuią tę ſtronę / do ktrorey[6] płynie⸗my. Te gwiáʒdy ſą ‹Boſkie prʒykaʒania świetne[x] y iaſne / ktore oświecaią ſerce naše›[E] y proſtą drogę nam pokaʒuią do krole⸗ſtwa

A Lk 21,34.
B Mt 6,12.
C Ps 19,9; BSV Ps 18,9.
D Mt 6,12.
E Ps 19,9; BW Ps 18,9.

1 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
2 Err. Turi būti „biłodami".
3 Err. Turi būti „kaltibes".
4 „wćieka".
5 Err. Powinno być „roʒmaitymi".
6 Err. Powinno być „ktorey".

Pſalm. 18. *Matth. 19.*

wo kurian płaukiame. ‹Pri[⸗]
ſakimas Wießpaties świe⸗
ſus / apświeiciusʼ[1] akis›[A]. ‹Iey
nori ineyt giweniman /
aźulaykik[2] priſakimus›[B].

5. Kad meto eldiiu weiey
ir wilnios mariu reykia
ios aźuſtabdit katu giela⸗
źiniu[3] / adunt ne butu ſu⸗
kułta. Tas katas gielaźi⸗
nis[4] ira wiltis druta / ku⸗
riu turime pakelt Die⸗
wop tikiedamies ir łau⸗
kdami nuog io padeimo
ßwento / kuri duoſt wiſie⸗
mus pagundimuoſe ir ſun[⸗]
kibeſe eſſuntiemus / kad
iop puołaſi ſu didźiu pa⸗
dukſiu.
6. Kad weiey ir wilnios
mariu bayſiey vnt eldi⸗
ios vźpułdin{e}iá[5]: tuometu[6]
reykia Wießpaties budint:
tay ira melſtis iam karßtay
ir nuośirdźiey: Kayp A⸗
paßtałay dare / ßaukie
Wießpatieſp ‹ir pabudino
ii praśidami: Wießpa⸗
tie giełbek mus / prapuo⸗
łame›[C] iey negiełbesi.
7{.} Daug

ſtwa Bożego / do ktorego
płyniemy. ‹Przykazanie
Pańſkie iaſne / oświeca⸗
iące oczy›[D]. ‹Ieśli chceß
wniść[×] do żywota / zacho⸗
way przykazania›[E].
5. Gdy rzucaią okręt
wiatry / y nawałno⸗
śći[×] morſkie / trzebagoza⸗[7]
ſtanowić[×] kotwicą żela⸗
zną / aby śię nierozbił.
Ta kotwica żelazna / ieſt
nadźieią mocną / ktorą
mamy podnośić do Boga /
ſpodźiewaiąc śię y czeka⸗
iąc od niego pomocy świę⸗
tey / ktorą daie wßytkim w
pokuſach y w cięßkośćiach
będacym / gdy śie do niego
vćiekáią z wielką vſno⸗
śćią.
6. Gdy wiátry y nawáł⸗
nośći[×] morſkie b{a}rzo ná
łodź nápadaią: w ten czas
trzeba Pana budźić / to
ieſt modlić śię iemu gorą⸗
co y ſerdecznie: iáko Apo⸗
ſtołowie czynili / wołàli
do Pana / ‹y obudźili go
proßąc: Pànie zachoway[×]
nàs / giniemy›[F] ieśli nie ra⸗
tuieß.

5. In tempe-ſtate anchora iacienda.

6. Ventis & fluctibus ſæui{ē}tibus Chri[-]ſtus excitandus.

A Ps 19,9; BSV Ps 18,9.
B Mt 19,17.
C Mt 8,25.
D Ps 19,9; BW Ps 18,9.
E Mt 19,17.
F Mt 8,25.

1 Err. Turi būti „apświečius".
2 Err. Turi būti „aźułaykik".
3 Err. Turi būti „gieła=źiniu".
4 Err. Turi būti „giełaźi=nis".
5 Err. Turi būti „vźpuldin{e}iá".
6 „tuo metu".
7 Err. Powinno być „trzeba go za=".

279 Po Trʒech Krolách

7. Venti ſecundi obſeruandi.[1] *mali verò cauendi.*

{7}. Daug labay[2] padeſt we⸗iey gieri tiemus / kurie iria⸗ſi per marias / ir be iu nie⸗kas negal per ias płaukt / ney ißkakt ton karaliſten aba ʒiamen / kurian łeydes: prieß wel reykia łabay ſer[⸗]gietis weiu piktu / kurie gal eldiiu ing ſwetimu ßa[⸗]li ing neprietelu ʒiami nu⸗neßti. Weiey pikti / kurie pućia vnt mariu / ir pekłō neßa eldiiu / ira mokſłas Heretiku / Luteru[A] / Kal⸗winu[B] [et]c. Ape tuos biło A⸗paßtałas. ‹Dawe «tieg» mu⸗mus› ‹mokitoius ir pieme⸗nis›[C] ‹idant ne neśiotu muſu wiſokias weias›[D] / aba i⸗dant neſiſuktume śin ir tin kłayduodami. Ne kłau⸗ſik makſło Luteru[E] / ſer⸗giekis weiu tu / kurie pe⸗kłon neßa. Kitas weias ira puyka / śirdies aukßtibe / ir tas neßa pekłon. Bara Apaßtałas / kurie paſipu⸗ti buwo tuo weiu. ‹Ir ius «tieg» paſiputet›[F]. Ira ir kitu daug weiu piktu kuriuos ga{ł}eſi iʒſkaytit ćionay.

Gieri

Epheſ: {4}.

1. Cor. 5. V. 2.

[7.] Wiele barʒo pomagaią wiatry dobre tym / ktorʒy ʒegluią po morʒu / y beʒ nich nikt nie moʒe po niem płynąć / ani doiachać do tego kroleſtwa abo ʒie⸗mie / do ktorey śię puśćił[×] przećiwnie ʒąś trʒeba śię barʒo ſtrʒec wiatrow ʒłych / ktore mogą łodʒ w cudʒą ſtronę[×] / do nieprʒyiaćiel⸗ſkiey ʒiemie ʒánieść. Wia[⸗]try ʒłe ktore wieią na mo⸗rʒe / y do piekła nioſą łodʒ ieſt nauká Heretycka / Luterſka[G] / Kalwińſka[H] [et]c. O tych mowi Apoſtoł. ⌜‹Dał nam› «prawi» ‹nauczy⸗ćiele y paſterʒe› / aby nas nieunośił wßelki wiatr / á⸗bo ʒebyśmy nie krąʒyli ſam[×] y tam błądʒąc⌝[I]. Nie ſłu⸗chay nauki Luterſkiey[J] / ſtrʒeß śię wiatrow tych / ktore do piekła nioſą. In⸗ßy wiatr ieſt pycha / y ta nieśie do piekła. Strofuie Apoſtoł / ktorʒy śię byli na[⸗]dęli tym wiatrem. ‹I wy⸗ście śię «prawi» nadęli?›[K] Ieſt y innych wiele wiatrow

ʒłych

A Liuteronų (liuterių); liuteronai, Martyno Liuterio pasekėjai; žr. CE.
B Kalvinistų (kalvinų); kalvinistai, Jono Kalvino pasekėjai; žr. CE.
C Ef 4,11.
D Ef 4,14.
E Liuteronų; žr. išnašą „A".
F 1 Kor 5,2.
G Luterańska; luteranie, naśladowcy Marcina Lutra; zob. EK, t. 11, s. 236–238.
H Kalwińska; kalwini, naśladowcy Jana Kalwina; zob. EK, t. 8, s. 427–429.
I Ef 4,11.14.
J Luterańska; zob. przypis „G".
K 1 Kor 5,2.
1 Err. Turi būti kablelis.
2 Err. Turi būti „łabay".

280

Gieri weiey ſeptinios dawanos Dwaſios ßwentos: knrie pućia vnt eldiios duśios muſu / ir neßa iu ing karaliſty vmʒinu. Gieri darbay / gieribes wiſokios / ir ßwentibe duśios. Tays weiays łeyſkis / tays płauk ing tewikſćiu ſawo ßwentu / o teyp łaymingay ioſp ißkakſi / à niekur kitur ne nukłiſi.

ʒlych / ktore będʒieß mogł wyliczyć tu. Dobre wiatry śiedm darow Duchá świętego: ktore łodʒ duße naßey nioſą do kroleſtwa wiecznego. Dobre vczynki / cnoty wßelkie y świątobliwość duße. Tymi śię wiátry pußczay / tymi ʒegluy / tymi płyń do oyczyzny ſwey świetey / à tak ßczesliwie do niey doiedźieß nigdźiey nieʒabłądźiß.

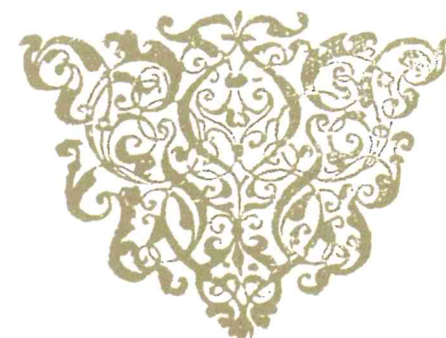
Vnt

280

Gieri weiey ſeptinios dawanos Dwaſios ßwentos: knrie[1] pućia vnt eldiios duśios muſu / ir neßa iu ing karaliſty vmʒinu. Gieri darbay / gieribes wiſokios / ir ßwentibe duśios. Tays weiays łeyſkis / tays płauk ing tewikſćiu ſawo ßwentu / o teyp łaymingay ioſp ißkakſi / à niekur kitur ne nukłiſi[2].

ʒlych / ktore będʒieß mogł wyliczyć× tu. Dobre wiatry śiedm darow Duchá świętego: ktore łodʒ duße naßey nioſą do kroleſtwa wiecznego. Dobre vczynki / cnoty wßelkie y świątobliwość dußę. Tymi śię wiátry pußczay / tymi ʒegluy / tymi płyń do oyczyzny ſwey świętey / à tak ßczesliwie do niey doiedʒieß nigdʒiey nieʒabłądʒiß.

Vnt

1 Err. Turi būti „kurie".
2 Err. Turi būti „nuklifi".

Vnt Pinktos Nedelos
po trims Karalums Ewangel. Matt: 13[A].

ANuo metu. Paſakie Jezus mokitiniams ſawo tu priliginimu. Priliginta ira karaliſte dungaus żmoguy, kurſay paſeio gieru ſekłu vnt dirwos ſawo. A kad miegoio żmones, ataio neprietelus io, ir vżſeio kukalus widuy kwiećiu, ir pareio. A kad vżaugo żołe, ir wayſiu padare, tadu paſirode ir kukaley. Jr prieii tarnai Wieſzpaties aba Sieyminiko, *tare iam. Wieſzpatie, Negu*[1] *gieru ſekłu paſeiey vnt dirwos tawo? Jżkurgi*[2] *tur kukalus? Jr tare iiemus. Neprietelus żmogus tay padare. O tarnai tare iam. Nori eyſime iżrauſime iuos?* (ſurinkſime?) *Jr tare. Ne, adunt artes* (nekas) *raudami kukalus,*[3] *ne iſz rautumite*[4] *ſu ieys draugie ir kwiećiu. Perłeyskite abeiems augt ik piumeni* (piukłey) *o metu piumenies tariſiu piaweiams. Surinkite iuos peduoſn vnt ſudeginimo, o kwiećius ſukraukite kłuonan mano.*

Mm *W Nie=*

A Mt 13,24–30.
1 Err. Turi būti „negu".
2 „Jż kurgi".
3 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „neiß-rautumite"; šiame puslapyje neišlaikomi vienodi tarpai tarp žodžių, žodžių ir spaudmenų.
4 „neißrautumite".

281
Vnt Pinktos Nedelos
po trims Karalums Ewangel. Matt: 13.
ANuo metu. Paſakie Jezus mokitiniams ſawo tu priliginimu. Priliginta ira karaliſte dungaus żmoguy, kurſay paſeio gieru ſekłu vnt dirwos ſawo. A kad miegoio żmones, ataio neprietelus io, ir vżſeio kukalus widuy kwiećiu, ir pareio. A kad vżaugo żołe, ir wayſiu padare, tadu paſirode ir kukaley. Jr prieii tarnai Wieſzpaties aba Sieyminiko, tare iam. Wieſzpatie, Negu gieru ſekłu paſeiey vnt dirwos tawo? Jżkurgi tur kukalus? Jr tare iiemus. Neprietelus żmogus tay padare. O tarnai tare iam. Nori eyſime iżrauſime iuos?(ſurinkſime?) Jr tare. Ne, adunt artes (nekas) raudami kukalus,ne iſz rautumite ſu ieys draugie ir kwiećiu. Perłeyskite abeiems augt ik piumeni (piukłey) o metu piumenies tariſiu piaweiams. Surinkite iuos peduoſn vnt ſudeginimo, o kwiećius ſukraukite kłuonan mano.
Mm W Nie=

W Niedziele piąta po trzech Krolách Ewangel. v Mattheußa ś. w Rodz. 13.

WOn czás: Mowił Iezus vczniom ſwym to podobieńſtwo. Podobne ieſt kroleſtwo niebieskie człowiekowi śięiacemu dobre náśienie ná rołey ſwey. A gdy ludźie ſpáli, przyßedł nieprzyiaćiel iego, y náśiał kakolu miedzy pßenica, y odßedł. A gdy vrosłá trawá, y owoc vczyniłá: tedy śie pokazał y kakol. A przyſtapiwßy słudzy goſpodarſcy, rzekli mu: Panie, izáliś nie pośiał dobrego náśienia ná roli twoiey? Skad tedy kakol ma? Y rzekł im: Nieprzyiazny człowiek to vczynił. A słudzy mu rzekli. Chceßże iż poydźiemy y zbierzemy go? A on rzekł, Nie: byśćie ſnadź zbieráiac kakol, niewykorzenili záraz z nim y pßenice. Dopuśćie oboygu ſpołu rość, áż do źniwa: a czáſu źniwá rzeke żeńcom: Zbierzćie pierwey kakol, á zwiażćie gi w ſnopki ku ſpaleniu: A pßenice zgromadźćie do gumná moiego.

PVN-

W Nieʒielę piątą po trzech Krolách Ewangel. v Mattheußa ś. w Rodʒ.[2] 13[A].

W*On czás:*[3] *Mowił Iezus vczniom ſwym to podobieńſtwo. Podobne ieſt kroleſtwo niebieskie człowiekowi śięiacemu dobre náśienie ná rołey ſwey. A gdy ludźie spáli, przyßedł nieprzyiaćiel iego, y náśiał kakolu miedzy pßenica, y odßedł. A gdy vrosłá trawá, y owoc vczyniła: tedy śie pokazał y kakol. A przyſtapiwßy słudzy gospodarſcy, rzekli mu: Panie, izáliś*[×] *nie pośiał dobrego náśienia ná roli twoiey? Skad tedy kakol ma? Y rzekł im: Nieprzyiazny człowiek to vczynił. A słudzy mu rzekli. Chceßże iż poydźiemy y żbierʒemy go? A on rzekł,*[4] *Nie: byśćie ſnadż*[×] *zbieráiac kakol, niewykorzenili záraz z nim y pßenice. Dopuśćie oboygu ſpołu*[×] *rość, áż do źniwa: a czáſu źniwá rzekę żeńcom*[×]*: Zbierzćie pierwey kakol, á zwiażcie gi w ſnopki ku ſpaleniu: A pßenice zgromadźćie do gumna*[×] *moiego.*

PVN-

A Mt 13,24–30.
1 Err. Powinna być strona 282.
2 Err. Powinno być „Roʒdʒ.".
3 Niekonsekwentne zachowanie odstępów po znakach interpunkcyjnych w całym fragmencie tekstu.
4 Niekonsekwentne stosowanie znaków interpunkcyjnych, też w dalszych zdaniach tego fragmentu tekstu.

283 Po Trzech Krolách

Quo ſom{n}[o] dormientibus hominibus inimicus ſuperſeminet zizania?

PVNKTAS I.

Kad miegoio żmones &c. kuriami miegi vżſeio neprietelus kukalus?

1. Somnus naturalis.

1. Iegas ira prigimtas / kuriuo ȝmogus darbays nuwargintas atilſi ſaw daro / ir ſilas pasilpnintas padrutina ir paſtiprina. Tuo miegu miegunt ȝmogu / negal vȝſet neprietelus kukalu / tay ira priweſt vnt kokio nuſideimo. Nes negal ȝmogus nuſidet nieku budu / kuo metu neȝino ape ſawi ir nieko ne numano / bet ira maȝa kayp ne numiris. A takiuo ira kad miegti. Ne turi ißmonios / ney luoſo noro / a beto[1] ne deſtis ne wienas nuſideimas.

2. Mors.

2. Miegas ira ſmertis. Teyp raßty tunkiey wadinaſi. ‹Kad duos numiłetiemus ſawo miegu›[A] / tay ira ſmerti. ⸢Apaßtałas daȝnay numiruſius ałgoio megun-

Ps. 126. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum. 1. Theſal: 4. V. 12.

pVNKT[2] I.

Gdy ſpali ludźie &c. W kto[-]rym ſpaniu pośiewa nieprzyiaćiel kąkol?

1. Spanie ieſt przyrodȝone[×] / ktorym człowiek pracámi ȝmordowany / odpocȝynek ſobie cȝyni / y śiły osłabíone pośila y ȝmacnía. Tym ſnē gdy człowiek ſpi nie moȝe pośiać nieprȝyiaćiel kąkolu / to ieſt náwieść[×] nà iáki grȝech. Bo nie moȝe człowiek ȝgrȝeßyć ȝadnym ſpoſobē kiedy niewie o ſobie / y nicȝego nieroȝumie / ale ieſt mało nie iako vmarły. A takim ieſt gdy ſpi. Niema[3] vȝywania roȝumu ani wolney woley / á beȝ tego nie dȝieie śię ȝaden grȝech.

2. Spànie ieſt śmierć. Tàk śię w piśmie cȝeſto ȝowie. ‹Gdy da miłym ſwym ſpánie›[B] / to ieſt śmierć. ⸢Apoſtoł cȝeſto vmarłych ȝowie ſpiącymi⸣[C]. Ná tákich / kto-rȝy

A Ps 127,2; BSV Ps 126,2.
B Ps 127,2; BW Ps 126,2.
C 1 Tes 4,13–15.

1 „be to".
2 Err. Powinno być „PVNKT".
3 Po wyrazie jest kreska, prawdopodobnie zbędna.

gunċieys[1][A]. Vnt tokiu tuo miegu aǯumiguſiu negal neprietelus vǯſet kukalu nuſideimo. Nes numiri ßwentieii aba teyſus {ǯ}mo⸗nes negal kitami ſwieti prieß Diewu nuſidet. Nes ira iau tokioy wietoy ir to⸗kiami ſtony / kuriami ney giero ko ney pikto negal nupelnit. Iau kielu ſawo pabaygie / kielaudami tay ira vnt ſwieto giwen⸗dami gierus aba piktus nupełnus ſaw a{ǯ}udirbo. ‹Pakołay «tieg» metu turi⸗me / darikime giera›[B] / pa⸗kołay darbimete dirbkime ‹nes ſawo metu piauſime›[C] / tay ira peneſimes karali⸗ſtey dungaus nupełnays gieru darbu.

3. Miegas ira muſtimas ßwentu ir vmǯinu dayktu ape Diewu / ape Chriſtu / ape karaliſty dungaus ir ape kitus. Teyp dare duśia ana / ir tuo miegu miegoio / kuri ape ſawi teyp biło. ‹Aß miegmi / o śirdis mano iu⸗ta›[D]. Teyp miegodama du⸗śia

rʒy tym ſpaniem ʒàſneli / nie moʒe nieprʒyiaćiel po[ſ]śiać kąkolu grʒechowego. Bo vmàrli święći àbo ſpràwiedliwi nie mogą na inßym świećie prʒećiwko Bogu grʒeßyć. Abowiem iuʒ ſą nà takiem mieścu y w takim ſtanie / w ktorym nic ani ʒłego ani dobrego niemogą ʒàſłuʒyć. Iuʒ drogę ſwą ſkońcʒyli / piel⸗grʒymuiąc / to ieſt na świećie ʒyiąc dobre abo ʒłe ʒaſługi ſobie ʒa⸗robili. ‹Poki «prâwi» cʒas mamy / cʒyńmy dobrʒe›[E] / poki cʒas roboty rob⸗my: ‹àbowiem cʒaſu ſwego ʒąć będʒiemy›[F] / to ieſt bę⸗dʒiem śię karmić w krole⸗ſtwie niebieſkiem ʒaſługà⸗mi dobrych vcʒynkow.

3. Spanie ieſt roʒmyślá⸗nie świętych y wiecʒnych rʒecʒy o Bogu / O Chry⸗ſtuśie / o krolewſtwie niebie[ſ]ſkiem / y o inßych. Ták cʒy⸗niła dußa oná / y tym ſpa⸗niem ſpała / ktora o ſobie ták mowi. ‹Ia ſpię / a ſerce me cʒuie[x]›[G]. Tak ſpiąc dußa

{G}alat: 6. V. 10.

3{.} Cōtempla-tio rerum di-uinarum.

Cant: 5. V. 2.

Ego dormio, & cor meum vigilat.

A 1 Tes 4,13–15.
B Gal 6,10.
C Gal 6,9.
D Gg 5,2.
E Ga 6,10.
F Ga 6,9.
G Pnp 5,2.
1 „mie=gunċieys".

{š}ia negal nuſidet. Nes to⸗kiuo miegu aʒumigus / ira ſu Diewu ſuwieninta ir mi{l}i ii / todryn neprietelus negal vnt ios vʒſet kukalu[.]

4. Peccatum mortale.

4. Miegas ira nuſidei⸗mas ſunkus / ape kuri A⸗paßtałas. ‹Kielkis / kuris miegſi / o kielkis iʒ numi⸗ruſiu / o apświes tawi Chriſtus›[A]. ⌜Kad tuo miegu ʒmones miegti / daug kuka⸗lu vʒſeia neprietelus⌝[B] / tay ira priweda vnt daugio {k}itu ir tułu nuſideimu. Nes wienas ſunkus nuſidei⸗mas ſawo ſunkiby kituoſn traukia.

Surge qui dormis.

Ephes: 5. V. 14.

5. Superio-rum incuri{a}.

5. Ira miegas / wireſniu nepriwayʒda / apłeydi⸗mas tu / kuriuos turi ſawo waldʒioy. Kad ne bara / ne iuda / ne koroia piktu darbu / kuriuos regi ſawo ſieyminoy / tarnuoſe / ir kituoſe kurie iiemus ira paduoti vnt waldʒios.

Kad wireſnieii miegti / daug kukalu vʒſeia duſiu neprietelus. Todryn Die⸗was graudena wienu Wi⸗ſkupu

nie moʒe ʒ grʒeßyć. Bo ta[⸗]kim ſnem ʒaſnąwßy ieſt ʒ Bogiem ʒiednocʒona y mi[⸗]łuie go / dla tego nie prʒy⸗iaćiel nie moʒe na niey po⸗śiać kąkolu.

4. Spánie ieſt grʒech ćięßki / o ktorym Apoſtoł. ‹Wſtáń ktory ſpiß / á po⸗wſtań od vmárłych / á o⸗świeći ćie Chryſtus›[C]. ⌜Gdy tym ſnem ludʒie ſpią / wiele kąkolu pośiewa nieprʒy⸗iaćiel⌝[D] / to ieſt náwodʒi[×] ná wiele innych y roʒlicʒnych[×] grʒechow. Bo ieden ćię⸗ßky grʒech ſwą ćięßko⸗ścią do inßych ćiągnie.

5. Ieſt ſpánie / ſtarßych niedoʒor[×] / opußcʒánie tych ktore maią w ſwey włá⸗dʒy. Gdy nie ſtrofuią / nie gromią / nie karʒą złych v⸗cʒynkow / ktore widʒą w ſwey cʒeládʒi[×] / y w innych ktorʒy im ſą podáni ná rʒad[×]. Gdy ſtárßy ſpią / wiele kąkolu pośiewa du⸗ßny[×] nieprʒyiáćiel. Prʒeto[×] Bog nápomina iednego Biſkupá. ‹Cʒuyny bądʒ y po⸗

A Ef 5,14.
B Mt 13,25.
C Ef 5,14.
D Mt 13,25.

Eſto vigilans & confirma cætera. Apoc. 3. V. 2.

ſkupu[1] ‹iutek / ir padrutink kitus / kurie tureio numirt›[A]. Kayp butu taris: iey ne iuteſi ganidamas ſtodu tawo / kayp daug iau prapuoła / teyp ir kiti prapuls. ‹Wiſos beſtios łauko eykſite vnt prariimo / wiſos beſtios mißko. Priweyʒdetoiey io akli wiſi / neʒino wiſi / ßunes kurie negal łot / regi niekus / miegti ir mili miegu›[B]. Girdi kas deſtis ſu kiełtuwomis / kad miegti piemenes: kas deſtis ſu duśiomis ʒmoniu / kad miegti kunigay / mokitoiey / wireſnieii? ſuſieyt beſtiios / płeßo draſko awełes / ir duśiu neprietelus nuſideimu tułu kukalus / tuo metu daugiauſiey ſeia.

Dormientes & amantes ſomnia &c. ſpeculatores eius cæci. Iſai. 56. V. 11[E].

potwierdʒ rugich[2] / ktorʒy mieli vmrʒeć›[C]. iakoby[3] rʒekł ieſli nie będʒieß cʒuł[×] páſac trʒodę twoię / iák wiele iuʒ ʒgineło / ták y inni ʒginą. ‹Wßytkie beſtyie[×] polne podʒćie ſam[×] ná poʒàrćie / wßytkie beſtyie[×] leśne. Doʒorcy iego ślepi wßyſcy / nie wiedzą wßyſcy / pśi ktorʒy nie mogą ßcʒekáć / widʒ{ą} marność / ſpią / y lubią ſen›[D]. Słyßyß co śię dʒieie ʒ trʒodą / gdy ſpią paſterʒe: co śię dʒieie ʒ dußami ludʒkiemi / gdy ſpią Kśięʒa / naucʒyćiele / prʒełoʒeni? Schodʒą śię beſtyie[×] drápią / ßàrpàią owiecʒki / y dußny[×] nie prʒyiáćiel ná wiącey ná ten cʒas kąkol grʒechow roʒmáitych śieie.

PVNKTAS II.

Kur tikra ira Katholiku Baźnićia.

Vbi ſit vera Chriſti Eccleſia?

Iʒ to prieʒodʒio / kuri Ewangelioy śios dienos

PVNKT· II.

Gdźie prawdźiwy ieſt Katholićki Kośćioł.

Z Tey prʒypowieśći / ktorą w Ewanieliey dʒiśiey[⸗]

A Apr 3,2.
B Iz 56,9–10.
C Ap 3,2.
D Iz 56,9–10.
E BSV Is 56,10–11.

1 Reikalingas skyrybos ženklas.
2 Err. Powinno być „drugich".
3 Err. Zapis małą literą po kropce.

nos dnoſt[1] Wießpats / ga⸗
li{m} pigay ſupraſt / kur
ira tikra katholiku ba{ʒ}ni⸗
ćia.

*1. Signum v-
bi non ſunt
zizania er-
rorum in do-
ctrina fidei
& morum.*

1. 3inkłas[2] Tinay nera
baʒnićios Chriſtaus kur
welinas ſeia kukalus tu⸗
łu pakłaydu: bet ne Ka⸗
tholiku baʒnićioy tay daro
nes nera ioy ne wieno ir ma[⸗]
ʒiauſio nukłidimo[3] tikibey
ios ir mokſły prigulin{ć}ia⸗
mi budũp / kadung ne pa⸗
rode ik śiołay heretikay ne
wieno: iu wel ʒbaruoſe ſeia
welinas tułus paklidi⸗
mus ir pramanias ſwie⸗
tuy ir baʒnićiey ſenay nie[⸗]
kaday negirdetus / kayp
patis iu miniſtray ne gi⸗
na to / bet ſwieſiey iʒpa⸗
{ʒ}iſta. ⌜Nes Lutheras[A] raßo
ape ſawi / iog nuog we⸗
lino perkałbetas miśios
ßwentos afieru iʒmete⌝.
⌜Vntras 3winglius[B] ſakos
ißmokis nuog dwaſo ko⸗
kio / bałtogu er iuodo tieg
neʒinau⌝ / bet ne tureio
abeiot / iog iuodas buwo
pats

*Luther. de
abrogan: Miſ[-]
ſa.*

dʒiśieyßey daie Pan mo⸗
ʒemy łacno[×] ʒroʒumieć /
gdʒie ieſt prawdʒiwy Ka⸗
tholićki kośćioł / à gdʒie
go niemaß.

1. Tam niemaß kośćiołá
Chryſtuſowego / gdʒie
cʒart śieie kąkoł roʒmai⸗
tych błędow: ále nie w ka⸗
tholickim kośćiele to cʒy⸗
ni: bo niemaß ʒadnego y
namnieyßego błedu w wie[⸗]
rʒe iego y w nauce do obá⸗
cʒaiow[4] nałeʒącey / gdyʒ nie
pokaʒali do tąd heretiko⸗
wie ieſcʒe y iednego: w ich
ʒáś ʒborách[×] śieie cʒart
roʒmáite błędy y wymy⸗
ſły świátu y kośćiołowi
ſtarodawnemu nigdy nie
ſłychane: iako ich kacermi[⸗]
ſtrʒowie[×] iáśnie wyʒnawá⸗
ią. Bo o ſobie Lut.[C] piße iʒ
od cʒarta prʒekonany ofia[⸗]
rę mßy świętey / wyrʒućił.
Drugi 3winglius[D] powiá⸗
da ʒe śię náucʒył od duchá
iákiegoś / białegoli cʒy
cʒarnego práwi niewiem /
ále nie miał wątpić ʒe
cʒarny był ſam prawdʒi⸗
wy

A Liuteris; Martynas Liuteris; remtasi Martyno Liuterio veikalu *De Abroganda Missa Privata*.
B Cvinglis; Ulrichas (Huldreichas) Cvinglis (lot. *Huldrychus Zuinglius*; vok. *Ulrich Zwingli*; 1484–1531), reformacijos judėjimo Šveicarijoje lyderis; žr. išnašą „B" kitame puslapyje.
C Luter; Marcin Luter; aluzja do dzieła Marcina Lutra *De Abroganda Missa Privata*.
D Zwingli; Zwingli Ulrich (łac. *Huldrychus Zuinglius*; niem. *Ulrich Zwingli*; 1484–1531), szwajcarski kapłan, jeden z przywódców reformacji w Szwajcarii; więcej zob. EKś, t. 33, s. 348–352; odsyłacz do źródła zob. przypis „B" i „F" na stronie następnej.
1 Err. Turi būti „duoſt".
2 Err. Reikalingas skyrybos ženklas.
3 Err. Turi būti „nuklidimo".
4 Err. Powinno być „oby=cʒaiow".

pats tikras apſwiłys ir
apdegis welinas iʒ paćios
pekłos / ſakos tariu ißmo⸗
kis / kayp turi i{ʒ}guldit
anuos ʒodʒius ápe Sakra⸗
mentu. ‹Tay ira kunas ma⸗
no›[A]: ⸢Tay ira[1] Tay ʒinklina
kunu mano / duona ta ira
duonu notſimayno ing
kunu / bet tiktay ira ʒin⸗
kłu kuno⸣[B]. Taſay iʒguldi⸗
mas ira nuog welino / to⸗
drin negal but tieſus ir ti⸗
kras. Kitos iu pakłaydos
del trumpibes ćià apłey⸗
dʒiáſi.

2. Ʒinkłas. Ba{ʒ}nićioy
tikray Diewas ne ſeia ku⸗
kalu / bet tiktay gieru ſe⸗
kłu: á heretikay ſako ſe⸗
iunt Diewu kukalus nuſi⸗
deimu. ⸢Nes Kalwinas[C] di⸗
dʒiauſias narßtinikas Ba⸗
ʒnićios ßwentos daro Die⸗
wu daritoiu nuſideimu⸣.
Mes katholikay tikime
drutay / iog Diewas nie⸗
ku budu ne ſeia kukalu /
bet pats welinas tay daro.
‹Ne eſsi tu Diewas noris
neteyſibes›[D].

3. Ʒin⸗

wy opalony[×] y ogorʒały[×]
cʒart ʒ ſamego piekła /
powiádá mowię ʒe śię
naucʒył iáko ma wyłoʒyc
one ſłowá o Sakramenćie.
‹To ieſt ćiało moie›[E]: ⸢to ieſt:
To[2] ʒnacʒy ćiáło moie /
chleb ten ieſt chlebem nie
odmienia śię w ćiáło / ále
tylko ieſt ʒnakiem ćiała⸣[F].
Ten wykład ieſt od cʒar⸗
ta / dla tego nie może być
prawdʒiwy y w łaſny[3×]. In⸗
ne błędy dla krotkośći tu
śie opuſcʒaią.

2. Ʒnak. W kośćiele praw⸗
dʒiwym Bog nie śieie ką⸗
kołu / ále tylko dobre ná⸗
śienie: á heretycy powia⸗
daią ʒe śieie Bog kąkol
grʒechow. ⸢Bo Kalwin[G]
nawiękßy buntownyk[4] ko⸗
śćiola świętego / cʒyni
Bogá cʒynićielem[×] ábo prʒy[⸗]
cʒyną grʒechow⸣. My ka⸗
tholicy wierʒemy mocno /
ʒe Bog ʒadnym ſpoſobem
nie śieie kąkolu / ále ſam
cʒart to cʒyni. ‹Nie ieſtes ty
Bog chcący nieprawośći›[H].

2. Signum vbi non ſeminat Deus lolium peccatorum, ſed tantum ſemen bonnm[5][.]

Caluin: lib. 1. inſtit: c. 18.

Pſ: 5. V. 5.

A Mt 26,26.
B Ulrichas (Huldreichas) Cvinglis; žr. Huldrychus Zuinglius. *Subsidium Sive Coronis De Eucharistia*, p. 20.
C Kalvinas; Jonas Kalvinas; žr. Iohannes Calvinus. *Institutio Christianae Religionis*, I, 18.1.
D Ps 5,5.

E Mt 26,26.
F Ulrich (Huldreich) Zwingli, *Subsidium Sive Coronis De Eucharistia*, odsyłacz do źródła zob. przypis „B".
G Kalwin; Jan Kalwin, *Ustanowienie religii chrześcijańskiej*, I, 18.1.; odsyłacz do źródła łacińskiego zob. przypis „C".
H Ps 5,5.

1 Err. Reikalingas skyrybos ženklas.
2 Niekonsekwentne użycie małej i dużej litery po dwukropku.
3 Err. Powinno być „właſny".
4 Err. Powinno być „buntownik".
5 Err. Turi būti „bonum".

289 Po Trʒech Krolách

3. Ʒinkłas. ⌜Nakti ſeio[1] welinas kukalus kad ʒ̇mones miegti:⌝[A] teyp heretikay ſłaptemis iſiwagio[2] ſwetimon dirwon / biios świeſibes / kumpuoſe pirm / kad iu ne pamatitu ſeia ne eyt vnt Conciliu[3] ßwentu biios iu / nes anos iʒ̇krato mokſłus ir pramanias nauias / paſkundina pakłaydas / a tieſu padrutina. Drebo[4] tos pėledos atayt świeſibeſp / todrin nakti ſeia / kad muſißkiey kunigay aʒ̇umiegti.

4. Giera ſekła ira paſeta powiſam[5] ſwietuy: ⌜teyp ba{ʒ̇}nićia nuſipłatino ir apieme wiſu ſwietu:⌝[B] a kukaliey / tay ira heretikay ne rundaſi po wiſam ſwietuy / kumpuoſe kur pa truputi i{ʒ̇}digſta ir pakiek[6] dešimt metu / a ipaćiey pa śimtu ir maʒ̇a ku aukśćiaus / padʒ̇iuſta ir prapuoła. Kur anie Arianay[C] / kuriu regieios ſmarkiey daug? Wiſi iʒ̇gayßo. Kur Eutychianay[D]? Kur Mo⸗

Nn note⸗

3. Ʒnák. W nocy śieie c{ʒ}art[7] kąkoł / gdy ludʒie ſpią:⌝[E] ták heretycy potaiemnie w kradaią się ná cudʒą rolą boią się świátłá / w kątach[×] w prʒod[×] / by ich nieobacʒono śieią. Nie ídą ná Concilia[8] święte boią się ich. Bo one roſtrʒąſaią[×] nauki y wymyſły nowe / potępiaią błędy / à prawde potwierdʒaią. Lękáią się iáko ſowy światłości / prʒeto[×] w nocy śieią / gdy naßy niektorʒy paſterʒe ʒaſypaią[9].

4. Ʒnák:[10] Dobre naśienie ieſt pośiáne po wßytkim świećie. ⌜Ták kościoł się roʒßerʒył / y obiał wßy[ſ]tek świat:⌝[F] à kąkoł to ieſt heretykowie nie nayduią się po wßytkiem świećie w kątach gdʒie po troße / ʒiawiaią się / y po kilku dʒieśiąt lat / oſobliwie[×] po ſtu y mało co wyżey vſychaią y giną. Gdʒie oni Arianowie[G] / ktorych się ʒdało haniebnie[×] wiele? wßyſcy ʒnißcʒeli. Gdʒie

Nn Euty⸗

3. Signum vbi non noctu ſeminatur.

4. Signum vbi ſeminatur vbiq[ue]. Eritis mihi te[-]ſtes <> vſq[ue] ad vltimum terræ. Actor: 1. V. 8.

A Mt 13,25.
B Apd 1,8.
C Arijonai; Arijaus pasekėjai; žr. CE.
D Eutichianai; Euticho pasekėjai; žr. CE.
E Mt 13,25.
F Dz 1,8.
G Arianie; naśladowcy Ariusza (ok. 250–336); religijny nurt reformacyjny, wyłoniony z kościoła kalwińskiego; zob. EK, t. 1, s. 911–915.

1 Greičiausiai „ſeia".
2 Greičiausiai „iſiwagia".
3 Lot.; lie. „koncilija"; „susirinkimas".
4 Greičiausiai „dreba".
5 „po wiſam".
6 „pa kiek".
7 Err. W wyrazie zamiast „ʒ" została umieszczona przewrócona litera „ę".
8 Concilium, łac.; pol. arch. „koncylium", „sobór".
9 Err. Powinno być „ʒaſypiaią".
10 Err. Powinna być kropka, jak w punktach powyższych.

notelitay[A]? Neſtorianay[B]{?} Kur iau ir Lutheranu[C] a⸗na daugibe / kuri iʒ pra⸗dʒios buwo? kayp nikſta kas diena?

5. Ne turi tikros dirwos / vnt ſwetimos ſeia / vnt pa⸗ſetos gieru iau ſekłu ſeia / ne ießko ſaw dirwos / vnt kurios nera ſekłos paſe⸗tos. Kiekwienas regi he⸗retikus / kur anis ſeia. Ne Indioſ{e}[D] / ne Tatariu[E] ʒia⸗mey / ne terp paganu / kur nera ſekłos Ewangelios ßwentos / bet terp ka⸗tholiku mayßoſi / terp iu ſawo pakłaydas barſta. Ne paganus Diewop ap⸗griʒia / bet kriksćionis Katholikus nuog Di{e}wo / ir nuog tikros tikies nu⸗griʒia. Bukik tu katholi⸗kay ſawo ßwentoy Baʒni⸗{ć}ioy / o nuog ʒbaru ſer⸗giekis kayp nuog maro ir {v}mʒinos ſawo prapulties.

PVN-

Eutychiánowie[F]? Gdʒie Monotelitowie[G]? Gdʒie iuʒ y Luteranow[H] ona wielość[×] / ktora ʒ prʒodku[×] była? iak nißczenią co dʒień?

5. Nie maią własney ro⸗ley / ná cudzey śieią / ná po⸗śiàney dobrem iuʒ naśie⸗niem śieią / nie ßukaią ſo⸗bie roley / ná ktorey nie maß naśienia pośianego. każdy[1] widʒi heretyki / gdʒie / oni śieią. Nie w In⸗dyiach[I] / nie w Tatàrach[J] / nie miedʒy pogany / gdʒie nie maß naśieniá Ewan⸗ieliey świetey / ále miedʒy katolikami mießaią śię miedʒy nie ſwe błędy ſypią. Nie pogany do Boga na⸗wràcaią / ale Chrʒeśćiany katoliki od Boga y od prawdʒiwey wiary od⸗wraćaią. Bądʒʒe ty ka⸗toliku w ſwym świętym kośćiele / a od ʒborow[×] śię ſtrʒeʒ iak od powietrʒa y wiecʒney ſwey ʒguby.

PVNKT

5. Signum vbi ſeminatur in proprio, & non in alieno agro.

A Monoteletai; monoteletizmo pasekėjai; žr. CE.
B Nestorijonai; Nestorijaus (386–451), Konstantinopolio patriarcho, teigusio, kad Marija neturi būti vadinama Dievo gimdytoja, pasekėjai; žr. CE.
C Liuteronų; liuteronai, Martyno Liuterio pasekėjai; žr. CE.
D Indijose; Indija.
E Totorių; totoriai.
F Eutychianie; zwolennicy Eutychiana; zob. EK, t. 4, s. 1347–1348.
G Monotelici; zwolennicy monotelityzmu; zob. EK, t. 13, s. 184–186.
H Luteranów; Luteranie; zwolennicy Marcina Lutra; zob. EK, t. 11, s. 236–238.
I w Indiach; Indie.
J w Tatarach; Tatarzy.
1 Err. Zapis małą literą po kropce.

291 Po Trʒech Krolách.

Triplex ager in quo Deus bonum ſemen ſeminauit.

PVNKTAS III.

Treiokia dirwa vnt kurios Diewas gieru ſekłu paſeio.

1. Totus mundus magnus.

1. Irwa wiſas ſwietas / vnt to wiſu daliu paſeio daug ſekłos. ⌜Vnt dungaus paſeio ſauły / meneſi / ʒwayʒdes. Vnt aro weius / lietus / debeſis / ſniegus / raſu. Vnt ʒiames ʒołes / medʒius / iawus / {ʒ}weris / widuy ios aukſu / ſidabru / giełaʒi / druſku [et]c. Wundeniy paſeio tułas ʒuwis / ʒimćiugus⌝[A]. Wel kiekwienami ſutwerimi paſeio galibes / siłas / tikribes / kuriomis dirba / ir daug ipaćiu daro weykału / kayp tay akmeniy m{a}gnes[1] wadinami[2] / koki ſtebuklinga ira galibe / kuris giełaʒi ſawiſp traukia / vnt aro iu pakabina.

Gen. 1.

2. Homo mun[-]dus paruus.

2. Dirwa ira ʒmogus / vnt tos treiokiu ſekłu ſeia. Dowanu prigimtuiu / kuny ſeia giwenimu / paiautimus

PVNKT III.

Troiáka rola, ná ktorey Bog dobre náśienie pośiał.

1. Ola wßytek świát / ná tego wßytkich cʒęśćiach pośiał wiele naśienia. ⌜Ná niebie pośiał ſłońce / księʒyc / gwiaʒdy. Ná powietrʒu wiatry / obłoki / dʒdʒe× / śniegi / roſę. Ná / ʒiemi ʒioła / drʒewá / ʒboʒa / ʒwierʒeta / w pośrʒodku iey ʒłoto / ſrebro / ʒeláʒo / ſol. [et]c. W wodźie pośiał roʒmaite ryby / perły⌝[B]. Potym w kaʒdym ſtworʒeniu pośiał mocy / śiły / właſności / ktorymi robi / y wiele oſobliwych× cʒyni ſkutkow. Iako to w kámieniu / Magnes náʒwánym / iáka dźiwna ieſt moc / ktora ʒelaʒo do śiebie ćiągnie / y ná powietrʒu ie ʒawießa.

2. Rola ieſt człowiek. Na tey troiákie náśienie śieie. Darow prʒypodʒonych[3]× / w ćiełe śieie ʒywot / ʒmyſły / ʒdro-

A Pr 1.
B Rdz 1.
1 Lot.; lie. „magnetas".
2 „wadinamami".
3 Err. Powinno być „prʒyrodʒonych".

Gen. 1.

mus ſweykatu / drutiby / graǯiby / graytiby ir kitas. Duśioy ſeia galibes tułas atminti / ißmoniu / łuoſu[1] noru: ir wel toſe ſeia mok⸗ſłu tułu: ißmonioy auk⸗ßtu protu / pritirimu / ǯi⸗niu dayktu neſuſkaytitu. Atmintiy ſeia wiſu day⸗ktu wayʒdus / kuriuos ǯmogus paiautimays ir ißmoniu paǯino. Nori ſe⸗ia tułas gieribes / meyły / teyſiby [et]c. Wel toſe gali⸗beſe ſeia dowanas iǯ dun⸗gaus prigimimu praeiun[⸗]ćias: Tikiby / wilti / mey⸗ły / dowanas Dwaſios ßwyntos. Vnt gało ſeia ſekłu garbos / Regieimu pałaymintu ißmonioy / meyły ir linxmibes nori / dowanas pagarbintas ku⸗ny / gra{ǯ}iby / neſopuliby / graytiby / nemiriby [et]c.

ʒdrowie / duǯość[x] pię⸗kność / prętkość / y inße. Ná dußy ſeie[3] śiły roʒli⸗cʒne[x] / pamięć / roʒum / ſwobodną wolą / y ʒáś w tych śieie vmieiętność ro⸗ʒmaitą: w roʒumie wiſo⸗ką[4] mądrość / doświadcʒe⸗nie y wiádomość[x] rʒecʒy nieʒlicʒonich. W pamięći śieie wßytkich rʒecʒy o⸗braʒy / ktore cʒłowiek ʒmy[⸗]ſłami y roʒumem poʒnał. W woli śieie roʒlicʒne[x] cnoty miłość / ſpráwie⸗dliwość [et]c. Potym w tych śiłach śieie dary niebieſkie prʒyrodʒenie[x] prʒechodʒą⸗ce. Wiárę / nádǯieię / miłość / dary Duchá świętego. Ná konieć śieie naśienie chwa⸗ły / Widǯenie blogoſłá⸗wione w roʒumie / milość y weſołość w woley / dary vwielbione w ćiele / pię⸗kność / nięćierpiętliwosć[x] / chybkość[x] / nieśmiertel⸗ność [et]c.

Creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Epheſ: 4. V. 24.

Charitas Dei diffuſa eſt. &c[.] Rom: 8[A].

3. Angeli.

3. ⌜Dirwa ira Aniełay / vnt tos teypagi paſeio Diewas treiokiu ſekłu dowanu pri⸗gime⸗[2]

3. ⌜Rola ſą aniołowie. Na tey takǯe pośiał Bo g[5] tro⸗iákie naśienie / dary prʒy⸗ro⸗

A BSV Rm 5,5.
1 Err. Turi būti „luoſu".
2 Kustodas ne visai sutampa su 293 p. pirmojo žodžio pradžia.
3 Err. Powinno być „ſieie".
4 Err. Powinno być „wyſo=ką".
5 Err. Powinno być „Bog".

Angeli eorum <> ſemper vidē{t} faciem Patri{s} Matth: 1{8}.

gimtuiu / dowanu miliſtos ir dowanu garbos⌝[A]. Vnt wiſu tu triu dirwu welinas vʒſeio kukalus ſawo. Su⸗twerimuoſe to ſwieto vʒſeio daug pakłaydu ape iuos / kad ʒmones priwiłe ir priwede top / idant daug iʒ iu tikietu ſunt dieways kayp tay ſauły / perkunu / vgni / ʒalćius [et]c. ⌜Vnt pirmo ʒmogaus paſeio nuſideimu ſunku / del kurio wiſi prapuoły buwo⌝[B] / ir vnt ſunu io ſeia ir dabar daug piktibiu. Vnt gało paſeio ir vnt trećios dirwos / vnt Aniełu / kuriu trećiu daliu nuog Diewo atatraukie / ir vmʒinay ſu ſawim prapułde.

Gen: 3.

rodʒone[×] / dary łaſki y dary chwały⌝[C]. Ná wßytkich tych trʒech rolach cʒart pośiał kąkol ſwoy. W ſtworʒeniu tego świáta pośiał wiele błędow w ʒgłedem[1] ludʒi / gdy ie ʒdradʒił / y prʒywiodł do tego / áby roʒumieli / ʒe nie ktore ſtworʒenia ſą boʒkami iáko to ſłońce / piorun / ogień / węʒe [et]c. ⌜Na pierwßym cʒłowieku pośiał grʒech ćięßki / dla ktorego wßyſcy ʒgineli byli⌝[D] / y na ſynach iego śieie y teraʒ wiele ʒłośći[×]. Ná koniec pośiał y ná trʒećiey roley / ná ániołách / ktorych trʒećią cʒęść od Boga odćiągnął / y wiecʒnie ʒ ſobą ʒátráćił[×].

PVNKTAS IV.

Quatuor præ[-]cipuæ cauſæ zizaniorum i. peccatorum[.]

Iż kur kukaley? kieturios ipaćios kukalu, tay ira nuſideimu prieżaſtis.

1. Ipſe homo varijs ſuis potentijs.

I. PAtſay ʒmogus / kuris pirmiauſia ir tikriauſia prieʒaſtis ira wiſo⸗

PVNKT IV.

Skąd kąkol &c. Cztery przedwieyſze[2] kąkolu, to ieſt grzechow przyczyny.

I. SAm cʒłowiek / ktory naprʒednieyßą y nawłaśnieyßą[×] prʒycʒy⸗na

A Mt 18,10.
B Pr 3.
C Mt 18,10.
D Rdz 3.

1 „wʒgledem".
2 Err. Powinno być „przednieyſze".

Po Trzech Krolách 293
gimtuiu/dowanu miliſtos ir dowanu garbos. Vnt wiſu tu triu dirwu welinas vʒſeio kukalus ſawo. Su⸗twerimuoſe to ſwieto vʒſeio daug pakłaydu ape iuos / kad ʒmones priwiłe ir priwede top / idant daug iʒ iu tikietu ſunt dieways kayp tay ſauły/perkunu/ vgni/ ʒalćius &c. Vnt pirmo ʒmogaus paſeio nuſideimu ſunku/ del kurio wiſi prapuoły buwo/ ir vnt ſunu io ſeia ir dabar daug piktibiu. Vnt gało paſeio ir vnt trećios dirwos/ vnt Aniełu/ kuriu trećiu daliu nuog Diewo atatraukie/ ir vmʒinay ſu ſawim prapułde.
rodzone / dary łaſki y dary chwały. Ná wßytkich tych trzech rolach czart pośiał kąkol ſwoy. W ſtworzeniu tego świáta pośiał wiele błędow w zgłedem ludźi/ gdy ie zdradźił/ y przywiodł do tego/ áby rozumieli/ że nie ktore ſtworzenia ſą bożkami iáko to ſłońce/ piorun/ ogień/ węże &c. Na pierwßym człowieku pośiał grzech ćięßki/ dla ktorego wßyſcy zgineli byli/ y na ſynach iego śieie y teraz wiele złośći. Ná koniec pośiał y ná trzećiey roley/ ná ániołách/ ktorych trzećią część od Boga odćiągnął/ y wiecznie z ſobą zátráćił.
Angeli eorum ſemper vidēt faciem Patris Matth: 18.
Gen: 3.
PVNKTAS IV. PVNKT IV.
Iż kur kukaley? kieturios ipaćios kukalu, tay ira nuſideimu prieżaſtis.
Skąd kąkol &c. Cztery przedwieyſze kąkolu, to ieſt grzechow przyczyny.
Quatuor præcipuæ cauſæ zizaniorum i. peccatorum
I. PAtſay ʒmogus/ kuris pirmiauſia ir tikriauſia prieʒaſtis ira wiſo⸗
I. SAm człowiek/ ktory naprzednieyßa y nawłaśnieyßa przyczyna
1. Ipſe homo varijs ſuis potentijs.

wiſokios piktibes / ir wi⸗ ſokio praſtoimo / tułomis kurias ſawimp turi / gali⸗ bemis duśios ir kuno ſa⸗ wo. 1. Nuſideſt ißmoniu / kad neʒino to / ku kałtas ira / ir gal ʒinot. ‹Iey kas neʒino / bus neʒinioy›[A]. ‹Kłayduoia / kurie pikta daro›[B]. 2. Nuſideſt noru aba śirdʒiu. ‹Iʒ śirdies ißeyt› ‹aʒumuśiey ʒmo⸗ gaus / draugaławimay /› ‹wagiſtes›[C]. [et]c. 3. Nuſideſt gieyduleis ir tułays affe⸗ ktays. ‹Pagieydimas «tieg» iʒwerte {ś}irdi tawo›[D]. 4[.] Pa⸗ iunkimay pikti. Ape tuos teyp raßtas kałba. ‹Iey gal atmaynit Murinas odu ſa⸗ wo / aba łuśis {m}argibes ſa⸗ wo / ir ius gałeſite gieray da[⸗] rit ißsimoki pikto aba pri[⸗] prati vnt pikto›[E]. 5. Pinkieys paiautimays regieimu / girdeimu [et]c. Ape tay ra⸗ ßto piłna. 6. Wiſomis dalomis aba ſunariumis kuno / lieʒuwiu / runko⸗ mis [et]c. Todrin Apaßta⸗ łas draudʒia / idant ‹ſu⸗ nariu

ną ieſt wßelákiey ʒłośći[x] / y wßelakiego prʒeſtępſtwa roʒmaitemi / ktore w ſobie{⸗}[1] má / śiłámi duße y ćiałá ſwego. 1. Grʒeßy roʒu⸗ mem / gdy nie wie tego / co winien ieſt / y moʒe wie⸗ dʒieć. ‹Ieśli kto nie wie / o nim wiedʒieć nie będą›[F]. ‹Błądʒą / ktorʒy ʒle cʒynią›[G]. 2. Grʒeßy wolą abo ſer⸗ cem. ‹Ʒ ſercá wychodʒą› ‹meʒoboyſtwa / cudʒołſtwa[2] /› ‹kradʒieſtwa[x]›[H] [et]c. 3. Grʒeßy ʒądʒami[x] y roʒmáitemi áfe⸗ ktámi[x]. ‹Poʒądliwość[x] «pra⸗ wi» wywróciła[x] ſerce two⸗ ie›[I]. 4. Nałogi ʒle. O tych tak piſmo mowi: ‹Ieśli moʒe odmienić Murʒyn ſkorę ſwoię / ábo Pard[x] pſtroćiny[x] ſwoie: y wy bę⸗ dʒieićie[3] moc dobrʒe cʒy⸗ nić / naucʒywßy śię ʒłego›[J]. 5. Piąćią ʒmyſłow / wi⸗ dʒeniem / ſłyßeniem [et]c. O tym piſmà pełno. 6. Wßyt⸗ kiemi cʒęśćiàmi abo cʒłonkàmi ćiáła / ięʒykiem / rękoma [et]c. Prʒeto[x] Apo⸗ ſtoł nàpominà / àbyśmy cʒłon⸗

1. Cor: 14. V:[4] *38.*

Prou: 14. V. 22[.]

Matth: 15. V. 19.

Dan: 13. V. 56[.]

Ier: 13. V. 23.

A 1 Kor 14,38.
B Pat 14,22.
C Mt 15,19.
D Dan 13,56.
E Jer 13,23.
F 1 Kor 14,38.
G Prz 14,22.
H Mt 15,19.
I Dn 13,56.
J Jr 13,23.
1 Zbędnie użyty znak przenoszenia.
2 Err. Powinno być „cudʒołoſtwa".
3 Err. Powinno być „bę=dʒiećie".
4 Err. Turi būti taškas.

Rom: 5. V. 13[A][.]

nariu muſu ne daritume ſudays neteyſibes›[C].

2. Diabolus ſuis tentatio-nibus: &c.

2. Prieȝaſtis ira duśiu ne-priete{ł}us ſawo pagundimays tułays. ⌜Teyp kad ir pati Wießpati gunde / ir Iudaśiu[D] vnt iȝdawino[2]⌝ Wießpaties priwede.

Matth: 4. Ioan: 13. V. 3[.]

3. Mali homines, alios ad peccat{a} inducentes.

3. Ira prieȝaſtim kukalu aba nuſideimu pikti ȝmones / kurie kitus tułays budays vnt pikto gundȝia ir kurſto. ⌜Vnt Ieroboamo[E] daȝnay raßtas ſkundȝiaſi / kuris karalum budamas ſawo wałdonus vnt ſunkaus nuſideimo / tay ira vnt pa[-]ganiſtes priwede⌝.

3. Reg: {13}.

4. Creatur{æ} aliæ occaſionem peccandi offerentes.

4. Sutwerimay / ⌜kurie norint i{ȝ} prigimimo ira gierays / wienok ȝmoguy {e}ſti prieȝaſtim vnt nuod{e}mes / kad ieys prieß Diewo noru wartoia. Ir todrin wadina iuos raßtas / ‹pełekautays ir ſpuſtays koiomus padukuſiu›⌝[F].

Sap: 14. V. 11.

Vide S[1]. Thom[.] 1. {2}. q. 75[.] 76. 77. 78[B].

Vnt

‹członkow náßych nie cȝynili nacȝyniem nie prawośći›[GX].

2. Prȝycȝyną ieſt dußny[×] nieprȝyiáćieł ſwemi pokusami roȝmáitemi. ⌜Tak ȝe y ſamego Páná kuśił / y Iudaßá[H] do wydánia⌝ Páná prȝywiodł.

3. Są prȝycȝyną kąkolu ábo grȝechow ȝli ludȝie / ktorȝy drugie roȝmáitymi ſpoſobámi ná ȝłe kußą y podȝegáią. ⌜Na Ieroboámá[I] cȝęſto śię piſmo ſkárȝy / ktory krolem będąc / ſwe poddáne ná ćięßki grȝech / to ieſt ná pogáńſtwo náwiodł[×]⌝.

4. Stworȝenia / ⌜ktore choć ȝ prȝyrodȝeniá[×] ſą dobremi / iednák człowieku bywáią prȝycȝyną do grȝechu / kiedy ich prȝećiw Boſkiey woley vȝywa. I prȝeto naȝywa ie piſmo ‹ſamołowką[×] nog ludȝi głupich›⌝[J].

W Nie=

A BSV Rm 6,13.
B Tomas Akvinietis; žr. Thomas Aquinas. *Summa Theologiae*, I–II, q. 75, 76, 77, 78.
C Rom 6,13.
D Judą; Judas Iskarijotas; Mt 4; Jn 13,2–4.
E Jeroboamo; Jeroboamas, aukštas Saliamono valdininkas, kurį pranašas Ahija (Ahijas) patepė (pirmuoju) Izraelio karaliumi; 1 Kar 13; BSV 3 Kar 13.
F Išm 14,11.
G Rz 6,13.
H Judasza; Judasz Iskariota; Mt 4; J 13,2–4.
I Jeroboama; Jeroboam, wysoki urzędnik Salomona, który przez proroka Achiasza zastał pomazany na króla Izraela; 1 Krl 13; BW 3 Krl 13.
J Mdr 14,11.
1 Err. Turi būti „S.".
2 Err. Turi būti „iȝdawimo".

296

Vnt sieſtos Nedelos
Po tris Karalums Ewangel:
Matheuß. 13.

ANuo metu. Paſakie Jezus minioms tu priliginimu. Priliginta ira karaliſte dungaus gruduy garcićios, kuri iemis żmogus paſeio vnt dirwos ſawo, kuris mażiauſias ira iżgi wiſu ſeklu: a kad vżauga dideſnis eſti ażu wiſas żoles darżo ir ſtoies medźiu,teip iog paukśćiey oro atait ir giwena vnt ßaku io. Kitu priliginimu paſakie iiemus.Priligınta ıra karaliſte dungaus rugszti,kuriu iemus żmona paslepe(ażuraugie)triſe mieroſe miltu, kolay ſurugo wiſa. Tay wis kalbeio Jezus prieżodźiuoſe miniump a be prieżodźiu ne kalbeio iiemus, idant iſipilditu kas buwo paſakita per Pranaßu bilunti. Atwerſiu naſrus mano priezodżiuoſe, iżſakiſiu ażudingtus dayktus nuog pradzios ſwieto.

Vnt sieſtos Nedelos
Po tris[1] Karalums Ewangel:
Matheuß. 13[A].

A*Nuo metu. Paſakie Jezus minioms tu priliginimu. Priliginta ira karaliſte dungaus gruduy garcićios, kuri iemis żmogus paſeio vnt dirwos ſawo, kuris mażiauſias ira iżgi wiſu ſeklu: a kad vżauga dideſnis eſti ażu wiſas żoles darżo ir ſtoies medźiu,teip*[2] *iog paukśćiey oro atait ir giwena vnt ßaku io. Kitu priliginimu paſakie iiemus. Priliginta ira karaliſte dungaus rugszti,kuriu*[3] *iemus żmona paslepe (ażuraugie) triſe mieroſe miltu, kolay ſurugo wiſa. Tay wis kalbeio Jezus prieżodźiuoſe miniump a be prieżodźiu ne kalbeio iiemus, idant iſipilditu kas buwo paſakita per Pranaßu bilunti. Atwerſiu naſrus mano priezodżiuoſe, iżſakiſiu ażudingtus dayktus nuog pradzios ſwieto.*

A Mt 13,31–35.
1 Err. Turi būti „trims".
2 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „teip".
3 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „kuriu".

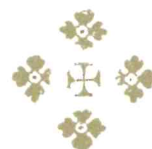
297 Po Trzech Krolách

W Niedźiele ßoſtą Po⸗[1]

trzech Krolach / Ewangeliá: V Mathe⸗

ußá ś. W Rożdź. 13[A].

W *On czás: Mowił Jezus rzeßam× to podobieńſtwo. Podobne ieſt kroleſtwo niebieskie źiárnu gorczycznemu: ktore wźiąwßy człowiek wśiał ná roli ſwoiey: ktore námnieyßeć ieſt ze wßego naśienia: ále kiedy vrośćie, wietße ieſt ze wßech źioł ogrodnych: y zſtawa śię drzewem, ták iż przychodzą ptacy powietrzni, y mießkáią na gałazkách iego. Jnße podobieńſtwo powiedział im: Podobne ieſt kroleſtwo niebieskie kwáſowi,[2]ktory wziąwßy niewiáſta zákryłá we trzy miáry mąki, áż wßytká skwáśniáłá. To wßytko mowił Jezus w podobieńſtwách do rzeßy: á krom× podobieńſtwà nie mowił im: áby śię wypełniło to, co ieſt rzeczono przez Proroká mowiącego: Otworzę vſtá moie wprzypowieśćiách, opowiem skryte rzeczy od założenia świátá.*

Oo

A Mt 13,31–35.

1 Err. Błędny zapis dużą literą i zbędny znak przenoszenia.

2 Err. Brak spacji po przecinku.

Po Trzech Krolách 297

W Niedźiele ßoſtą Po⸗ trzech Krolach / Ewangeliá: V Matheußá ś. W Rożdź. 13.

W On czás: Mowił Jezus rzeßam to podobieńſtwo. Podobne ieſt kroleſtwo niebieskie źiárnu gorczycznemu: ktore wźiawßy człowiek wśiał ná roli ſwoiey: ktore námnieyßeć ieſt ze wßego naśienia: ále kiedy vrośćie, wietße ieſt ze wßech źioł ogrodnych: y zſtawa śię drzewem, ták iż przychodzą ptacy powietrzni, y mießkáia na gałazkách iego. Jnße podobieńſtwo powiedział im: Podobne ieſt kroleſtwo niebieskie kwáſowi,ktory wziąwßy niewiáſta zákryłá we trzy miáry mąki, áż wßytká skwáśniáłá. To wßytko mowił Jezus w podobieńſtwách do rzeßy: á krom podobieńſtwà nie mowił im: áby śię wypełniło to, co ieſt rzeczono przez Proroká mowiącego: Otworzę vſtá moie wprzypowieśćiách, opowiem skryte rzeczy od założenia świátá.

Oo

PVNKTAS I.

Grudas garſtiċios ira żinklu bażnicios.

Granum Sinapis ſymbolum Eccleſiæ.

KAraliſtes to ſwieto no⸗rint łabay łetos ir ma⸗ʒos ira: teċiau ʒmones li⸗gina ias didʒiump day⸗ktump. Wieni ſawo ka⸗raliſtey duoſti ʒinklu are⸗li / kiti Lawu / kiti lilias / meßkas [et]c. Bet W. ſawo karaliſty didʒiauſiu ir ga⸗ło neturinċiu / priligina[1] mażop grudelop garſti⸗ċios. Kłauſkimes ape prieʒaſtis / del kuriu tay daro.

1. Ob initia eius exigua.

1. Prieʒaſtis regiſi ta / iog maʒa draugiełe buwo i{ʒ} pradʒios Ba{ʒ}niċios aba karaliſtes Chriſtaus. Dwi⸗lika Apaßtału / mokitiniu wel kiekas deśimtu / ir ki⸗tu kurie ing ii tikieio / ne perdaug[2]. Wel buwo ne iʒ didʒiu giminiu / ney au⸗kßtu namu bet praſti / łe⸗ti pokim ſwieto / kayp A⸗paßtałas biło. ‹Ne daug tieg

{I}. Cor: {I}.

pVNKT[3] I.

Ziàrno gorczycʒne icſt[4] znákiem kośċiołá.

KRoleſtwá tego świà⸗tá / acʒ[×] bàrʒo podłe[×] y máłe ſą: prʒećię ludʒie ro⸗wnaią ie do wielkich rʒe⸗cʒy. Iedni ſwemu krole⸗ſtwu daią inſigne[×] Orłá / drudʒy Lwá drudʒy liłie / niedʒwiedʒie [et]c. Lecʒ Pan ſwe kroleſtwo nawiękße y końcà nie máiące prʒyro⸗wnywa do małego ʒiarn⸗ká gorcʒyce. Pytaymy śię o prʒycʒynách / dla kto⸗rych to cʒyni.

1. Prʒycʒyná ʒda śię tá / ʒe máła gromadka była ʒ pocʒętku kośćiołà àbo kroleſtwa Chryſtuſowego. Dwànaśćie Apoſtołow / vcʒniow ʒàś kila dʒieśiąt y innych / ktorʒy weń wierʒyli nie weele[5] / kte⸗mu[6×] byli nie ʒ wielkich ſamiliy[×] / àni wyſokich do⸗mow / àle prośći / podli[×] v świàtà / iáko Apoſtoł mowi. ‹Nie wiele «pràwi» mądrych

1 Err. Turi būti „priligina".
2 „per daug".
3 Err. Zapis małą literą; powinno być „PVNKT".

4 Err. Powinno być „ieſt".
5 Err. Powinno być „wiele".
6 W tekście litewskim początek nowego zdania.

«{t}ieg» ißmintingu pagal kuno / ne daug galunu›[A].

2. Ob humili-tatem[.]

2. Del nuſiƷiaminimo aba del maƷibes vnt ſir-dies ſawo. Apaßtałay ßwentieii ir kiti krikſćio-nis iƷ pradƷios łabay buwo nuƷiamintos ſirdies ⌐kayp Apaßtałas raßo.[1] Wadindamas iuos terp wiſu paſkućiauſius / ir ‹kaip ſiukßułemis[2] to ſwie-to›⌐[B]. O tokieys turi but ir wiſi krikſćionis / kurie wilaſi apturet karaliſty dungaus. ‹Pateyſey biłau iumus / iey nopſigriſite ir ſtoſites kayp maƷinte-ley ne ieyſit{e} karaliſten dungaus›[C].

1. Cor: {4}.

Matth: 1{8}.

3. Ob myste-ria, in exter-no ſplendor{e} minus conſpi-cua.

3. Deł ma{Ʒ}ibes ir łetybes dayktu / kuriuoſe aƷuſiwe-ria ir aƷuſirakina didƷiau-ſi ir brungiauſi i{Ʒ}day ios / O tie ira Sakramentay ßwentieii. Krikßtimas iƷ ko ira? iƷ wundenio ir iƷ kieko ƷodƷiu. Ne didis day-ktas / ney brungus wun-duo teypagi ir ƷodƷiey: o tećiau taſay wunduo ir

Ʒa-[3]

mądrych według ćiáła / nie wiele moƷnych›[D] [et]c.

2. Dla pokory. Apoſtoło-wie święći / y inni pierwßy ChrƷeśćiánie bárƷo byli vniƷonego ſercá / ⌐iáko A-poſtoł pißе / Ʒowiąc ie miedƷy wßytkiemí ná o-ſtátecƷnieyßych[×] / y ‹iáko śmieći tego świátá›⌐[E]. A tá-kimi maią być wßyſcy ChrƷeśćianie / ktorƷy śię ſpodƷiewaią otrƷymać kroleſtwo niebieſkie. ‹Ʒá prawdę[×] mowię wam /› ‹ieśli śie nie Ʒſtaniećie iáko malucƷkie dƷiátki / nie wnidƷiećie do kroleſtwa niebieſkiego›[F].

3. Dla máłośći y podło-śći[×] rƷecƷy / w ktorych śię Ʒáwieraią náwiękße y ná-droƷße ſkárby iego. A te ſą Sakrámenty święte. ChrƷeſt Ʒ cƷego ieſt? Ʒ wo-dy y Ʒ kilu ſłow. Nie wiel-ka rƷecƷ áni droga wodá tákƷe y ſłowá: á prƷećię ta wodá y ſłowá obmywaią dußę / poświ{ą}caią i{ą}

ſwym

A 1 Kor 1,26.
B 1 Kor 4,13.
C Mt 18,3.
D 1 Kor 1,26.
E 1 Kor 4,13.
F Mt 18,3.

1 Ne sakinio galas.
2 „šiukßłemis".
3 Kustodas nesutampa su 300 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.

ʒodʒiey numaʒgoio[1] duśiu /
paßwenćia iu ſawu budu /
ir daro iu bałteſny aʒu
ſniegu / ir Diewo miliſtu
iu / kuri ira ne ißſakitos
graʒibes / apreda ir graʒi⸗
na. Teypagi ir Sakra⸗
mentas ałtariaus ne ro⸗
dʒia nieko didʒio bałtumu
tiktay / apſkritumu / ir ki⸗
tus ʒinkłus iʒ wirßaus łe⸗
tus: bet turi ſawimp pati
ciełu giwu W. Ieʒu Chri⸗
ſtu ſu duśiu / ſu kunu / ſu
Diewiſty / ſu wiſomis io
graʒibemis ir dowanomis
i{ʒ} dungaus. Tuo budu ir
kituoſe Sakramentuoſe /
vnt akiu pawiʒdeimo nie⸗
ko nera ſtebuklingo.

4. Kayp grudas garſti⸗
ćios łabiauſiey ſawo ga⸗
liby rodʒia / kad ii kas ſu⸗
trina / teyp ir Baʒnićia
parode ſawo ne pergałetu
ſiłu / kad tyranay iu per⸗
ſekioio / minde / trine / war⸗
gina / marina[2] / piłna
ira hiſtoriu ape tay.

5. Del pametimo ir pa⸗
niekinimo wiſu dayktu to
świe⸗

ſwym ſpoſobem / y cʒynią
ią bielßą nád śnieg / y łá⸗
ſką Boʒą ią / ktora ieſt nie⸗
wypowiedʒianey piękno⸗
ść i[3] / prʒybieraią prʒyo⸗
ʒdabiaią. Tákʒe y Sákrá⸗
ment Euchariſtiey nic nie
pokaʒuie wielkiego / biá⸗
łość tylko / okrągłość / y
inne ʒnaki ʒ wierʒchu pro⸗
ſte: ale ma w ſobie ſamego
całego ʒywego P. Ieʒuſa
ʒ dußą / ʒ ćiáłem / ʒ Bo⸗
ſtwem / ʒe wßytkiemi ie⸗
go pięknośćiámi y dary
niebieſkimi. Tym ſpoſo⸗
bem y w inßych Sakrá⸗
mentach / ná poʒor ni cʒe⸗
go niemaß dʒiwnego.

4. Iáko ʒiárno gorcʒy⸗
cʒne nabarʒiey ſwoię moc
pokaʒuie / gdy ie kto ro⸗
śćiera: ták y kośćioł po⸗
kazał ſwoię nieʒwyćięʒo⸗
ną moc / gdy go tyránowie
prʒeśládowali / deptali /
tárli / trápili / morʒyli[×]:
pełno hiſtoryy o tym.

5. Dla porʒucenia y po⸗
gárdʒenia wßytkich rʒe⸗
cʒy

4. Ob efficaciam in tribulationibus.

5. Ob deſpicientiam rerū huius mundi {v}ilißimarum.

1 Greičiausiai „numaʒgoia".
2 Greičiausiai „war=gino / marino".
3 Err. Powinno być „piękno=ści".

świeto / kuriuos anas ſaw didina ir brungina / kayp tay ira / turtas / garba / gierius ir wiſoki kuno łe⸗pinimay. Baʒnićia tay ira ßwynteſni ir dideſni ios ſunus ne auga di⸗{d}ʒiays vnt ʒiames ney pła⸗tinaſi ney per turtu / ney per wireſnibes ir aukßti⸗bes kokias: bet gieriaus maʒinaſi / ſmulkinaſi / ir kayp butu grudeliy gar⸗ſtićios ſutilpt gieydʒia. Wiſa apłeydʒia / wiſa pa⸗meta. Kayp tadu grudan garſtićios ne wienas day⸗ktas negal indetis didis / ne inkrauias mayßay pi⸗nigu / ne intilpſta[1] aukßti namay / ſenis / płaćios ʒia⸗mes / walſćius / dwaray / turmes ir kiti tos ʒiames niekay / kuriuos ʒmones ſaw didina: teyp śirdis ßwentuiu Diewo tarnu⸗[2] maʒa ira / ne tiłpſta ion niekaniekies to ſwieto: bet dide ir płati ira vnt vm⸗ʒinu ir brungiu iʒ dun⸗gaus dowanu. Del ʒiames day⸗

cʒy tego świátá / ktore on ſobie wielce waʒy[×] y ßacuie[×] iàko to ieſt maiętność[×] / chwała / roſkoßy / y wßel⸗kie ćiała pießcʒoty. Ko⸗śćioł / to ieſt świętßy y więkßy iego ſynowie nie roſtą wielkimi ná ʒięmi / níe krʒewią śię[×] áni prʒeʒ bogactwo / áni prʒeʒ vrʒe⸗dy: ále racʒey mnieyßeią[×] / ćieńßeią[×] / y iakoby w ʒiarn[⸗]ku gorcʒycʒnym ʒmieśćić śię ʒadáią. Wßytko opu⸗ßcʒàią / wßytko porʒucàią. Iako tedy w ʒiarno gor⸗cʒycʒne ʒadná rʒecʒ wiel⸗ka nie może śię włoʒyć / nie wsypuią śię wory pienięd ʒy / nie ʒmießcʒàią śie domy / pałace / ßero⸗kie ʒiemie / włośći / dwo⸗ry / máiętnośći[×] / y inne te⸗go świátá márnośći / kto⸗re ſobie ludʒie wielce wá⸗ʒą[×]: ták ſerce świętych / ſług Boʒych małe ieſt / nie ʒmießcʒą śię w nim pro⸗ʒnośći tego świátá / ále wielkíe y ßerokie ieſt nà wiecʒne y koßtowne nie⸗bieſkie

1 Err. Turi būti „intiłpſta".
2 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.

dayktu grudas garſti⸗
ćios / del vmźinu karali⸗
ſtes dungaus / dideſne ira
aźu wiſu ſwietu.

6. Del gieru darbu kuriuos
daro. ⌜Nes tie paligin⸗
ti ſu vmźinu ałgu ir kara⸗
liſtes didiby / łabay ſmuł⸗
kus ir maźi ira / kayp A⸗
paßtałas kałba⌝[A].
7. Grudas garſtićios kar⸗
tus ira / bet ſweykas: teyp
baźnićiey priespaudos /
parſekioimay[1] / ſłogos tu⸗
łos karćios ira: bet ſwey⸗
kos łabay ir naudingos.
Nes per ias nupełna ſaw
dungaus karaliſty.
8. Grudas garſtićios ira
karßtas ir degina gamuri
krimtamas. Teyp baźni⸗
ćia ßwenta turi vgni ſa⸗
wimp ir dega iu / anu /
kurios ataio ſunus Diewo
łeyſt aba ſukurt vnt źia⸗
mes. ⌜Ir Dwaſiu ßwentu
iź dungaus ieme lieźuwiuo[⸗]
ſe vgnies⌝[B].

PVN-

bieſkie dary. Dla źiem⸗
ſkich rzeczy źiarno gorczy⸗
czne / dla wiecznych y nie⸗
bieſkich wiekße ieſt ni⸗
źli wßytek świát.
6. Dla dobrych vcynkow
ktore czyni. ⌜Bo te poro⸗
wnane zwieczną zapłátą y
krolewſtwa wielkośćią /
barzo ßczupłe y małe ſą / i{a}[2]
iako Apoſtoł mowi⌝[C].
7. Ziarno gorczyczne gorz[⸗]
kie ieſt / ale zdrowe: tak
kośćiołowi vćiſki[×] / prze⸗
śladowánia / vtrapienia
rozmaite gorzkie ſą: ale
zdrowe barzo y poźyte⸗
czne. Bo przez nie zaſługuie
ſobie kroleſtwo niebieſkie.
8. Ziárno gorczyczne ieſt
gorące / y pali podniebie⸗
nie gdy go rozgryzuią. Tak
kośćioł święty ma ogień
w ſobie y gora[×] nim /
onym ktorego przyßedł
Syn Boźy pußczać ábo w
zniecać na źiemi. ⌜I Duchá
świętego z nieba wźiął w
ięzykách ogniſtych⌝[D].

PVN[-]

6. Ob bonorum operum in ſua entitate ſpectatarũ, exiguitatem. Rom,[3] 8.

7. Ob amaritudinem.

8. Ob ardorẽ.

A Greičiausiai Rom 8,18.
B Apd 2,3.
C Prawdopodobnie Rz 8,18.
D Dz 2,3.

1 „perſekioimay".
2 Err. Dwukrotnie powtórzona pierwsza sylaba wyrazu „iako".
3 Err. Turi būti taškas.

PVNKTAS II.

Grudas garſtićios źinkłu ira Ewangelios aba żodżio Diewo.

Granum ſinapis eſt ſymbolum Verbi Dei.

1. Ob doctrin{æ} ſecundùm mundi ſapientiam vilitatem.

1. L Odrin iog pagal iß{m}onios ʒmoniu Ewangelia aba dayktay kuriemus Diewas liepia tikiet / regiſi łeti ir płaki. Kayp Apaßtałas ape tay raßo ſawo łakßty. ‹Apſa⸗kineiame Chriſtu nukri⸗ʒiawotu / Ʒidamus tieſa paʒieydimu / o pagona⸗mus durniby›[A]. Teypagi kad Ewangelia wadina ⌜pałaymintus grinus aba pawarguſius / werkiun⸗ćius / perſekioimu kinćiun⸗ćius⌝[B] / [et]c. swietas tay gir⸗dedamàs iuokiaſi / ir aʒu niekus turi ſaw tu Ewan⸗gelios mokſłu / mindo kayp grudu garſtićios.

1. Cor: 1.

Matt: {5}.

2. Ob efficaciam miram.

2. Del galibes aba dari⸗bes ſawo. Nes kayp gru⸗das garſtićios daug daro / padeſt prieß apipenus / ćiſtiia ſmagienas gałwos / gidʒia

PVNKT II.

Ziárno gorczyczne znákiem ieſt Ewangeliey ábo słowá Bożego.

1. S La tego / ʒe według roʒumu ludʒkiego Ewanielia ábo rʒecʒy kto[⸗]rym Bog kaʒe wierʒyć / ʒdadʒą śię[×] proſte y podłe[×] / iáko Apoſtoł o tym piße w ſwym liśćie. ‹Opowia⸗damy[×] Chryſtuſa vkrʒyʒo⸗wanego / Ʒydom w praw⸗dʒie wʒgorßenie / à po⸗ganom głupſtwo›[C]. Tákʒe gdy Ewanielia ʒowie ⌜błogosławionymi vbo⸗gie / nędʒne / płacʒące / prʒeśladowanie ċierpiące⌝[D] / [et]c. świát to ſłyßąc śmie⸗ie śię / y ʒa nic ſobie má tę Ewanieliey naukę / depce iáko ʒiárno gorcʒy⸗cʒne.

2. Dla mocy ábo dʒiel[⸗]nośći[×] ſwoiey. Bo iáko ʒiárno gorcʒycʒne wiełe cʒyni / pomaga prʒećiw⸗ko trućiʒnie / cʒyśći moʒg lecʒy

A 1 Kor 1,23.
B Mt 5,3–10.
C 1 Kor 1,23.
D Mt 5,3–10.

gidʒ̇ia ſopuli aba gielimu duntu / ſuśildʒ̇ia widurius [et]c. Teyp Diewo ʒ̇odis prieśinaſi apipenamus nuodemiu ir ißmeta ias iʒ̇ duśios. Ciſtiia ſmagenas gałwos paſiputuſios ir aukßtos anuo wayſtu: ‹Kiekwienas / kuris aukßtinaſi / bus nu{ʒ̇}iamintas›[A]. Gid{ʒ̇}ia duntis / kurie krumta ſwetimu ßłowy. ‹Nuog nutraukimo ßłowes laukites›[B]. Gidʒ̇ia widurius. ‹Weyʒdekite «tieg» idant śirdis iuſu ne apſunktu apſiriimu ir girtiby›[C]. Bet gieray reykia ćia pamatit / iog kayp grudas garſtićios ne ſukrimſtas aba neſutrintas ne daro tu weykału / kuriuos pamineiau: Teyp ir Diewo {ʒ̇}odis iey ne bus śirdiy ſutrintas ir ſukrimſtas per rupu muſtimu.

leczy bol ʒębow ʒ̇agrʒewa ʒ̇ołądek / [et]c. Tak ſłowo Boʒ̇e prʒeć iwia[1] śię truciʒnie grʒechow y wyrʒuca ią ʒ duße. Cʒyśći moʒg głowy nádętey y wyſokiey onem lekarſtwem. ‹Każdy ktory śię podwyżßa / będźie poniʒ̇on›[D]. Leczy ʒęby / ktore gryʒą ſławę. ‹Od vymowania ſławy wſtrʒymywayćie śie›[E] mowi Mędrʒec. Leczy wnętrʒności. ‹Patrʒćie «práwi» aby ſerce waße nie oćięʒało obʒárſtwem y piiáńſtwem›[F]. Ale dobrʒe potrʒeba tu obacʒyć[×] / ʒ̇e iáko ʒ̇iárno gorcʒycʒne nie ʒgryʒ̇ione á bo nie ſtárte nie cʒyni tych ſkutkow / ktorem pomienił[×] ták y Boʒ̇e ſłowo / ieśli nie będʒ̇ie w ſercu ſtarte y ʒgryʒ̇ione prʒeʒ pilne roʒmyślánie.

Mat. 18. V. 12[G].

Sap: 1. V. 11.

Luc: 21. V. 34.

3. Kayp grudas garſtićios auga didʒiu ir tumpa kayp medʒiu ßakuotu / vnt kurio paukśćiey gal ſedet

3. Iáko ʒ̇iárno gorcʒycʒne rośćie wielkiem y ʒſtáie śię iáko drʒewem gałęʒ̇iſtym / ná ktorem ptácy

3. Ob incrementum quod facit in corde rite receptū.

A Mt 23,12.
B Išm 1,11.
C Lk 21,34.
D Mt 23,12.
E Mdr 1,11.
F Łk 21,34.
G Greičiausiai turi būti Mt 23,12.
1 Err. Powinno być „prʒećiwia".

Po trʒech Krolách

ſedet ir kartays lisdus[2] ſa⸗wo darit: Teyp Diewo ʒodis regiſi kayp ſmułkus grudelis: bet paſetas ſir⸗diy iʒdigſta / ʒielia / ir vʒ⸗auga medʒiu łabay didʒiu / płaćiu / aukßtu / piłnu daugio ßaku. Tos ßakos i{ʒ}ſimano pirm tuli iʒgul⸗dimay raßto aba ʒod{ʒ}io Diewo / kuriuos duoſti daktaray ßwentieii. Wel iʒſimano artikułay tiki⸗bes muſu / anie kuriuos padare Apaßtałay / ir ira dwilika: Tikiu ing Die⸗wu [et]c[.] Ir ing Ieſu Chri⸗ſtu [et]c. Dabar ißſimano per ßakas kietweriokas Theoligios[3] ßwentos mok⸗ſłas. 1. Ira iʒguldimas raßto. 2. Theologios gi⸗łeſnes ʒinia ſu parodi⸗mays drutays per ſyllogi⸗ſmus ir per trumpus aʒu⸗rakinimus tieſos ir arti⸗kułu tikibes / kurieys The⸗ologay heretikus apgin⸗dami tieſos nuog Diewo mumus apreykßtos / dru⸗{t}ay ir trumpay priſpiriá

Pp ne⸗

Creſcit instar arboris.

Rami huius arboris ſ{ũ}t 5[1].

1. Scripturæ expoſitio.
2. Scholaſti-ca Theologi{a}[.]

ptacy mogą śiedʒieć / y cʒaſ{e}m gniaʒda ſwoie cʒy⸗nić. Ták ſłowo Boʒe ʒda śię iáko drobne ʒiárnko: lecʒ w śiane w ſercu wſcho[⸗]dʒi / y rośćie drʒewem bar⸗ʒo wielkiem / ßerokiem / wyſokiem / pełnem wiela gałęʒi. Te gałęʒie roʒu⸗mieią[4] śię naprʒod× roʒmai⸗te wykładania piſma ábo ſłowa Boʒego / ktore da⸗ią doktorowie święći. Po⸗tym roʒumieią[5] śię artyku⸗ły wiáry naßey / one / ktore vcʒynili Apoſtołowie / a ieſt ich dwánaśćie. Wie⸗rʒę w Bogá oycá [et]c. I w Ieʒuſa Chryſtuſa [et]c. Ießcʒe prʒeʒ gałęʒie ro⸗ʒumie śię cʒworaka× Theologiey świętey ná⸗uka. 1. Ieſt wykła⸗danie piſma. 2. Theolo⸗giey głębßey vmieię⸗tność ʒ dowodami mocne⸗mi prʒeʒ ſylogiʒmy× y prʒeʒ krotkie ʒáwarćia prawdy y artykułow wiary / kto⸗remy[6] Theologowie / here⸗tykow / broniąc prawdy

Pp od

1 Greičiausiai „4“; žr. liet. ir lenk. pamokslų tekstą.
2 „lizdus“.
3 Err. Turi būti „Theologios“.
4 Err. Powinno być „roʒu=mieią“.
5 Err. Powinno być „roʒumieia“.
6 Err. Powinno być „kto=remi“.

neperłeyȝdami kałboſe iie⸗mus daugio ȝwegot ir ſukt. Todrin heretikay tos Theologios ſmarkiey ne⸗kinćia. 3. Wiſokiu ape tikiby barniu / abeioimu / ir wargiu kłauſimu / aba queſtiiu / iȝriſimas[1] aba maȝgu iȝpinimas. Wadi⸗naſi ta dala Theologios ȝinia ir permanimas Kon⸗trouerſiu[2] / tay ira prießta⸗ráwimu / kuriuos prama⸗no heretikay. 4. Wiſu biłu ir tieſu duśiosp ȝmo⸗gaus prigulinćiu mok⸗ſłas. Kur ira nuſideimas kur nera / kur didis / kur maȝas / kur reykia ſwe⸗timo ko ſuwerſt / kur ne reykia / wadinaſi Caſus[3] kayp butu tie dayktay / ku⸗rie pripuoła ȝmoguy vnt to ſwieto giwenunćiam / kayp tuoſe turi aȝuſiłay⸗kit. Tas mokſłas ir ȝinia tu biłu duśios łabiauſiey reykiama ira kunigamus / kurie ira ganitoieys du⸗śiu {ȝ}moniu / ir kitu / kurie rupinaſi ape iȝganimu iu.

Vnt

od Boga nam obiawioney mocno y ȝwięȝnie[×] prȝypie⸗raią nie dopußcȝaiąc im wiele w diſputaciach[×] ble⸗kotać[×] y wykrętow cȝy⸗nić. Prȝeto[×] heretycy tey Theologiey bárȝo nie na⸗widȝą. 3. Wßelkich o wierȝe ſporow / wątpli⸗wośći / y trudnych kwe⸗ſtyy / roȝwiąȝanie. Ȝowie śię ta cȝęść[4] Teologiey v⸗mieiętność y ȝroȝumienie Kontrowerſyy[×] / ktore wy⸗myślaią heretikowie. 4. Wßytkich práw y vſtaw do duße y ſerca cȝłowie⸗cȝego naleȝacych vmieię⸗tność. Gdȝie ieſt grȝech / gdȝie nie maß / gdȝie wiel⸗ki / gdȝie mały / gdȝie trȝe⸗ba cudȝego co wrocić / gdȝie nie trȝeba / ȝowią śię Caſus[×] / iákoby te rȝecȝy / ktore prȝypadáią cȝłowie⸗ku / ná tym świećie mię⸗ßkaiącemu / iáko śię w nich ma ȝáchowáć. Ta v⸗mieiętność y wiadomość[×] tych praw dußnych[×] na⸗barȝiey prtrȝebna[5] ieſt ká[⸗]

płanom[6]

3. Controuer-ſiarum ad fi{-}dem & mo-res pertinen-tium eluci-datio.

4. Caſuum conſcienti{æ} explicatio.

1 „iȝrißimas".
2 Lot. „controversia"; lie. „kontroversija".
3 Lot.; lie. „kazusas".
4 Err. Powinno być „cȝęść".
5 Err. Powinno być „potrȝebna".
6 Kustoda nie zgadza się częściowo z początkiem następnej strony.

307

Po Trʒech Krolách

Sanctorum Patrum ſcripta & tractatus.

Vnt gało ßakos paćios ira knigas ir raßtay Te⸗wu ßwentuiu ir Daktaru Baʒnićios / kurie daug / tułu / gra{ʒ}iu / mokitu / pa⸗raſie[1] raßto ßwento iʒguł⸗dimu ir.[2] Traktatu reyka⸗lingu mokſłuy krikśćioni⸗ßkam.

płanow[4] / ktorʒy ſą pa⸗ſt{e}rʒmi duß ludʒkich / y in⸗ni ktorʒy śię ſtaraią o⸗ʒb awienie[5]. Ná koniec gá⸗łęʒie ßerokie ſą księgi y pi⸗ſma świętych / y Dokto⸗row kośćielnych / ktorʒy wiełe / roʒmaitych / pię⸗knych / vcʒonych napiſali piſma świętego wykła⸗dow y Tráktatow potrʒe⸗bnych nauce Chrʒeśćiań⸗ſkiey.

4. Ob ardor{ē}.

Ierem: 23. V. 29.

4. Kayp grudas garſti⸗ćios ira karßtas: ⌜teyp Die⸗wo ʒodis ira karßtas / ir todrin wadinaſi vgnim⌝[A].

4. Iáko ʒiárno gorcʒy⸗cʒne ieſt gorącę / ⌜ták y ſło⸗wo Boʒe / y prʒeto[×] ʒowie śię ogniem⌝[C].

5. Ob amaritudinem.

Apoc: 10.

5. Kayp grudas garſti⸗ćios ira kartus: Teyp Diewo ʒodis daro śirdiy łabay ſweyku duśiay kar⸗tiby / kad ana aʒu ſawo nuſideimus karćiey wer⸗kia ir kayp butu wiſa ſu⸗karſta. ⌜Teyp ſukarto wi⸗duriey Iono[B] s. kad pra⸗riia[3] knigas⌝.

5. Iáko ʒiárno gorcʒycʒne ieſt gorʒkie: Ták Boʒe ſłowo cʒyni w ſercu bárʒo ʒdrową dußy gorʒkość / gdy ona ʒa ſwe grʒechy gorʒko płącʒe / y iákoby wßytka ʒgorʒknieie. ⌜Ták ʒgorʒkniáły wnetrʒnośći Iáná[D] S. gdy połknął księgi⌝.

6. Ob refrigerium ex vmbra, cum creuerit in arborem.

6. Kayp ßakos ir łapay garſtićios daro weſu ir nuog karſćio ſaułes ſergt / {t}u kurie po vnkſnu iu ſuſi⸗
rinka

6. Iáko gałęʒie y liśćie gorcʒyce cʒynią chłod / y od gorącá ſłonecʒnego ſtrʒe⸗gą tych / ktorʒy pod ćie⸗
nie{m}

A Jer 23,29.
B Jono; Jonas, apaštalas ir evangelistas; Apr 10,8–10.
C Jr 23,29.
D Jana; Jan, apostoł i ewangelista; Ap 10,8–10.

1 „pa=rašie".
2 Err. Nereikalingas taškas.
3 „pra=riio".
4 Err. Powinno być „kapłanom".
5 Err. Powinno być „o ʒbawienie".

rinka: teyp Diewo ȝodis gieydulus ir karßti kuno piktu atauśina / à wieton liepſnos biaurios weſu da⸗ro tiemus / kurie ii ſkayto / aba kł{à}uſo io ir muſto śirdiy. ‹Miłek «tieg S. Hieronym.[A]» ſkaytimu ra⸗ßto / à piktibiu kuno n{e} miłeſi›.

niem ich ȝgromadȝaią śię: tak Boȝe ſłowo ȝądȝe ȝle[2] y płomien niecȝyſty gaśi w tych / ktorȝy ie cȝytàią abo ſłuchaią y roȝmyślaią w ſercu. ‹Miłuy «prawi S. Ieronim[C]» cȝytanie piſmá / à ȝłośći[×] ćielesnych nie bę⸗dȝieß miłował›.

7. Vnt ßaku garſtićios liȝdus paukſčiey ſaw daro ir tinay giwena. Teyp Diewo tarnay / kurie Die⸗wo raßtu muſto ſaw run⸗da atilſi nei{ȝ}ſakitu / pa⸗kaiuy didȝiami aukßtay duśiu ſawo pakiely ne regi ir ne ȝino trunkſmu to ſwie[⸗]to / ramiey ſaw gieſt tinay. ‹Sedes «tieg» atſkirtinis aba kuris pats wienas kur gi⸗wiena / ir tiles›[B]. Nes nera takiuoſe ßaukſmo / barniu / waydu / ney widuy del śir⸗dies nurimſtinćios[1] / ney ory nuog kitu ȝmoniu / nuog kuriu atſiſkire.

7. Ob nidifi-hationem & cabitationem[4] volucrum my[-]ſticarum in {e}adem.

7. Ná gałęȝiàch gorcȝy⸗cȝnych gniaȝdá ptácy ſo⸗bie cȝynią / y tam mießka⸗ią. Ták ſłudȝy Boȝy / kto⸗rȝy Boȝe piſmo roȝmyślá⸗ią ſobie / nayduią odpocȝy⸗ne k[3] niewypowiedȝiany / y w pokoiu wielkim wyſoko dußę ſwą podniosßy / nie wiedȝą o ȝgiełkách tego świàtá / weſoło tàm ſobie śpiewàią. ‹Siędȝie «ṗrawi» ſam á będȝie milcȝeć›[D]. Bo niemaß w takich wołania / ſwarow[×] / ſporow / àni wnętrȝnych dla ſerca ſpokoynego / àni ȝewnętrȝnych od innych ludȝi / od ktorych śię odłą⸗cȝyli.

Thren: 3. V. 28.

PVN-

PVNKT

A Jeronimas (lot. *Sophronius Eusebius Hieronymus Stridonensis*; žr. Hieronymus Stridonensis. *Ad Rusticum Monachum*, ep. CXXV, 11.
B Rd 3,28.
C Hieronim ze Strydonu (łac. *Eusebius Sophronius Hieronymus*; zob. Hieronim ze Strydonu. *Do mnicha Rustyka*, List CXXV, 11, s. 154; odsyłacz bibliograficzny do źródła łacińskiego zob. przypis „A".
D Lm 3,28.
1 Greičiausiai „nurimſtunćios".
2 „ȝłe".
3 Err. Powinno być „odpocȝy=nek".
4 Err. Turi būti „nidifi-cationem & habitationem".

Po Trzech Królách

PVNKTAS III.

Chriſtus priligina ſawi-[2] dwieiump grudelump,gar-ſtićios[3] ir kwiećiu.

1. TOdrin iog didȝiau⸗ſiu budamas / del muſu tapo łabay maȝu / ir kayp grudeliu ſmułku / a kayp Apaßtałas kałba. ‹Iȝnaykie ſawi pati› / ⌜kad ȝmogiſty priieme⌝[A].

2. Kayp grudas garſti⸗ćios ira kartus / à grudas kwiećiu ſałdus aba gar⸗dus: teyp Wießpats pako⸗łay vnt ȝiames giwena[4] tu⸗reio ſawimp duśioy ſawo ßwenćiauśiey[5] ir linxmi⸗by aba ſałdiby[6] regieda⸗mas Diewu / ir wel kar⸗tyby ne iȝſakitu wiſados muſtidamas ape kunciu bayſiu ir ſmarkiu / teypag ape nuſideimus neſuſkay⸗titus wiſo ſwieto / kurieys Tewas io buwo p{aȝ}iey⸗ſtas / vnt to atmindamas karćiey daȝnay werki{e} / ir ſunkiey gayłeio / ir ſopuli ſirdies

PVNKT III.

Chryſtus przyrownywa śiebie do dwu źiárnek, do źiárná gorczyce y pſzęnice.

1. PRȝeto / iȝ náwięk⸗ßym będąc / dla nas ȝſtał śię barȝo małym iáko ȝiarnkiem drobnem / à iáko Apoſtoł mowi / ‹Wy⸗nißcȝył śiebie ſamego› / ⌜gdy człowieczeńſtwo prȝyiął⌝[B].

2. Iáko ȝiárno gorcȝy⸗cȝne ieſt gorȝkie / à ȝiarno pßenicȝne ſłodkie ábo ſmącȝne / tak Pan poki ná ȝiemi mießkał miał w ſo⸗bie ná dußy ſwey ná świę⸗tßey y weſele[×] ábo ſłod⸗kość widȝąc Bogá / y ȝáś gorȝkość niewypowiedȝia[⸗] ną ȝáwȝdy[×] roȝmyśláiąc o męce ſtraßney y okru⸗tney / tákȝe o grȝechach nie ȝłicȝonych wßytkiego świátá / ktorymi Oćiec iego był obraȝony / nà to pomniąc gorȝko cȝęſto płákał / y ćięßko ȝáłował / y bol ſerdecȝny w ſobie / beȝ

Chriſtus granum ſinapis & tritici.

1. Ob humilitatem & exinanitionem. Phil. 2. V. 7.

2. Ob perennem triſtitiam & lætitiam in anima, dum eſſet viator.

Iſai 40. V. 10. opus[1] illius coram illo.

A Fil 2,7.
B Flp 2,7.
1 Err. Turi būti „Opus“.
2 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
3 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir po jo einančio žodžio „gar-ſtićios“.
4 „giweno“.
5 Err. Turi būti „ßwenćiauſioy“.
6 Err. Turi būti „ſałdiby“.

śirdies ſawimp be pa⸗łaubos[1] iaute.

3. Ob acerbitatem paßionis & mortis.

3. Kayp tuo du[2] grudu ro⸗dʒia ſawo galiby / tuo⸗metu[3] / kad iuos kas ſutri⸗na aba ſumała. Teyp Wießpats ſutrintas ir kayp butu ſumałtas tuło⸗mis kunćiomis / galiby ſawo parode. Kad ſutri⸗ne gałwu ʒalćio / numa⸗rino ſmerćiu ſawo / ſmer⸗ti / nuſideimus iʒnaykie / pragaru iʒ ſawo ßaknies iʒwerte / ſwietu pergałe⸗tas pergałeio. ‹Tinay / «tay ira vnt kriʒiaus» aʒudin⸗gta buwo ſtipribe io›[A]:[4]

Abac: 3.

4. Ob exaltationem & gloriam, qua orbem impleuit.

4. Kayp grudas garſti⸗ćios vßauga medʒiu ne⸗maʒu. Teyp Chriſtus W. maſu[5] vßaugo med{ʒ}iu ła⸗bay didʒiu kayp Diewas ʒadeis buwo per Ezechie⸗li[B]. ‹Ir imſiu «tieg» aß iß ſir⸗dies cedro aukßto ir pa⸗deſiu iʒ wirśines ßaku io maʒu rikßteły nułauʒśiu / ir i{ſ}ad{i}nſiu vnt kałno aukßto ir vʒſikielunćio. Vnt kałno au{k}ßto Iſrae⸗lo

Ezech. 17.

beʒ prʒeſtanku× /[6] cʒuł.

3. Iáko te dwie ʒiárnie pokaʒuią ſwoię moc ná ten cʒás / gdy ie kto śćiera ábo ʒmiele. Ták Pan ſtárty y iákoby ʒmielony roʒlicʒnemi mękámi / moc ſwoię pokaʒał. Gdy ſtàrł głowę węʒowę / vmorʒył śmierćią ſwoią śmierć / grʒechy wynißcʒył / pie⸗kło ʒ ſwey ſtrony wywro⸗ćił / świát ʒwyćięʒony ʒwyćięʒył. ‹Tam / «to ieſt na krʒyʒu» ʒakryta była moc iego›[C].

4. Iáko ʒiárno gorcʒycʒne vraſta drʒewem niemá⸗łem. Ták Chryſtus Pan náß vroſł drʒewem barʒo wielkiem / iáko Bog był obiecał prʒeʒ Eʒechi{e}la[D]. ‹I weʒmę ia «prawi» ʒe drʒe[⸗]nia× Cedru wyſokiego / y położe: ʒ wierʒchu gáłęʒi iego / młodą vłamię y włádʒe ná gorʒe wyſo⸗kiey Iʒraelſkiey[E] w ßcʒe⸗pię ią / y wyniknie w ga⸗łąʒki[7]

A Hab 3,4.
B Ezechielį; Ezechielis (Ezekielis); Ez 17,22–23.
C Ha 3,4; BW Ha 3,5.
D Ezechiela; Ezechiel; Ez 17,22–23.
E Izraelskiej; izraelski; Ez 17,23.

1 Err. Turi būti „pa=laubos".
2 „tuodu".
3 „tuo metu".
4 Err. Turi būti taškas.
5 Err. Turi būti „muſu".
6 Zbędny znak przestankowy; por. też tekst litewski.
7 Kustoda nie zgadza się częściowo z początkiem następnej strony.

Po Trzech Královách

lo[A] iſadinſiu ii ir ʒiełs ir daris wayſiu / ir bus cedru didʒiu / ir giwens po iuo wiſi pauksćiey / ir wiſa kas ſkred{ʒ}ioia po vnkſnu ßaku io liʒdus daris›[B]. Tays ʒodʒieys ʒada Diewas iʒ gimines aukßtos karalu / kuriu wadina aukßtu Ce⸗dru / duot Chriſtu aba Meſiaśiu[C]/ kuris iʒ pra⸗dʒios bus maʒa ßakiełe / iauna / łayba / à potam vʒaugs Cedru łabay di⸗dʒiu / vnt kurio giwens wi[⸗]ſi {ʒ}mones ir po io vnkſnu liʒdus daris: tay ira iʒ io kunćios ir ſmerties tures wayſiu miliſtos Diewo / tures vnkſnu nuog piktu karßtu pagieydimu kuno / tures vmʒinu giwenimu. ⌜Tay ir Danieluy[D] buwo parodita / kayp Wießpats maʒas iʒ pradʒios didiby ſawo tureio apimt wiſu ſwietu⌝.

Dan: {2}.

łaſki / y vcʒyni owoc / y będʒie cedrem wielkim: y będʒie mießkáć pod nim wßytko ptaſtwo / y wßel⸗kie co lata pod ćięniem gá⸗łęʒi iego / gnieʒdʒić śię bę⸗dʒie›[E]. Temi ſłowy obiecuie Bog ʒ rodu wyſokiego kro[⸗]lewſkiego ktory ʒowie wyſokiem Cedrem / dać Chryſtuſá / ábo Meſyaßá[F] / ktory ʒprʒodku[×] będʒie má[⸗]łą gáłąʒką / młodą / ćięn⸗ką / à potym vrośćie Ce⸗drem bárʒo wielkim / ná ktorym będą mießkáć wßyſci ludʒie / y pod iego ćieniem gniaʒda będą cʒy[⸗]nić: to ieſt ʒ iego męki y śmierći będą mieć owoc łaſki Boʒey / będą mieć ćień od ʒłych gorących po⸗ʒądliwośći ćieleſnych / bę⸗dą mieć więcʒny ʒywot.[1] ⌜To y Dánielowi[G] było poka[⸗]ʒano / iako Pan máły ʒ pocʒątku wielkośćią ſwą miał ogánąc[2] wßytek świat⌝.

5. Ob ardorem amoris in Deum & humanum genus[.]

5. Kayp grudas garſti⸗ćios ira karßtas: teyp Chri⸗

5. Iako ʒiarno gorcʒy⸗cʒne ieſt gorące: ták Chry[⸗]ſtus

A Izraelio; Izraelis; Ez 17,23.
B Ez 17,22–23.
C Mesiją; mesijas; Ez 17,22–24.
D Danieliui; Danielius (Danielis); Dan 2.
E Ez 17,22–23.
F Mesjasza; mesjasz; Ez 17,22–24.
G Danielowi; Daniel; Dn 2.
1 Err. Kropka w górnej spacji.
2 Err. Powinno być „ogarnąć".

Luc: 12.

Chriſtus tureio ſawimp karßti łabay didi meyłes Diewo ir ʒmoniu / ir todrin ⌜ſakies atais vgnies łeyſt aba ſukurt vnt ʒiam{e}s⌝[A] / vgnies meyłes Diewo. ⌜Ir Małachias[B] pranaßas wadina ii vgnim⌝. 6. Kayp grudas garſtićios padeſt vnt iʒgidimo tnłu[1] ligu: teyp Wießpats g{i}de wiſokias negałes ir ligas duśios ir kuno / kayp Ewangeliay ſkaytome. Ir todrin ſawi pati pramine Giditoiu. ‹Ne reykia «tieg» giditoio ſweykiemus / bet negalintiemus›[C].

ſtus miał w ſobie gorącość[×] barʒo wielką miłośćiBoʒey[3] y ludʒkiey / przeto ⌜powiedʒiał ʒe przyßedł ognia pußcʒáć abo wʒnie[⸗]cáć ná ʒiemi⌝[D] / ognia miłośći Boʒey. ⌜I Malachiaß[E] prorok ʒowie go ogniem⌝[.] 6. Iáko ʒiarno gorcʒyczne pomaga ná vlecʒenie roʒmaitych chorob: tak Pan lecʒył wßelakie niemocy y choroby dußne[×] y ćieleſne / iáko w Ewanieliey cʒytamy. I przeto[×] śiebie ſamego nazwał lek{á}rʒem. ‹Nie potrzebá «prawi» lekarʒa ʒdrowym / ále niemocnym[×]›[F].

Malach. 3.

Matth: 9.

PVNKTAS IV.

Dayktu, kurie regiſi eſſu łabay maži ir ſmułkus, ne reykia ažu nieku turet.

PVNKT IV.

Rzeczy, ktore śię zdadzą być bárzo máłe y drobne, nie trzebá zá nić[4] mieć.

Res minimas non eſſe contemnendas.

Weioki ira dayktay maži / Gieri ir Pikti[2]. Gieri wel ira wieni prigimtays / kiti kurie praeyt prigimimu. Prigimtieii ira

Woiakie ſą rʒecʒy małe / dobre y ʒłe⸗[5] Dobre ʒąśię[6] ſą iedne przyrodʒone[×] / drugie przechodʒące przyrodʒenie[×]. Przyrodʒo⸗

Hæ duplices. Naturales, & ſupernaturales qu{æ}dam.

A Lk 12,49.
B Malachijas; Mal 3,2.
C Mt 9,12.
D Łk 12,49.
E Malachiasz; Ml 3,2.
F Mt 9,12.

1 Err. Turi būti „tułu".
2 Greičiausiai turi būti „gieri ir „pikti".
3 Err. Powinno być „miło=śći Boʒey".
4 „nic".
5 Err. Zamiast kropki został użyty znak przenoszenia.
6 „ʒa śię".

Exempla naturalium ex ſcriptura.

ira tuli labay[1] terp ſutwe⸗rimu / kiekas iu pàmine⸗siu iʒ raßto ßwento. ‹Kie⸗turi «tieg» ira ma{ʒ}iauſi dayktay ʒiames / à tie iß⸗mintingieſni terp ißmin⸗tingu›[A] / ir ſkayto iuos ⌜ſkru⸗dełes «tieg» / kißkielis / ſkieriey ir drieʒas. Duoſti tinay prieʒaſtis / del kuriu wadina iuos ißmintingays⌝[B]. Teypagi ‹bite maʒa› ‹a dar⸗bas ios aba wayſius aʒu wiſa ſaldʒiauſias›[C]. Kirme⸗łes śi{ł}kines aba kurios śiłkus iʒ ſawo widuriu iʒwiia ir daro kayp ka⸗muolus kokiuos / maʒos / à ałtarius / karalus / ku⸗nigaykśćius ſawo werpa⸗łu dingia ir redo. ⌜Girdi⸗me ir Ewangelioy ape gru[⸗]du garſtićios / kayp ma⸗ʒas ira / a tećiau daug ir didʒius dayktus daro⌝[D]: I⸗ra ir kitu beſkayćiaus[2] ſmułku dayktu / kurie Diewo ißminti ſawimp didʒiu rodʒia.

Prou: 30. — *Eccles. 11.* — *Matt. 1{3}.*

Exampla rerum ſupernaturalium.

Gieri wel dayktay / kurie ṗrigimimu pra⸗

Qq łinkia

rodʒone× ſą roʒlicʒne× bárʒo miedʒy ſtworʒeniem / kilà× ich pomienie× ʒ piſmá świę[⸗]tego. ‹Cʒtery «práwi» ſą ná[⸗]mnieyße rʒecʒy ʒiemſkie / à te roʒumnieyße miedʒy roʒumnemi›[E] / y licʒy ie / ⌜mrowki «práwi» / ʒaiącʒek / ßárąncʒa y iaßcʒurká. Dáie tam prʒycʒyny / dla ktorych ʒowie ie mądrymi⌝[F]. Tákʒe ‹pßcʒołá mała /› ‹a ro⸗bota iey ábo owoc nád wßytko ſłodßy›[G]. Robacʒko[⸗]wie iedwabni ábo ktorʒy ie[⸗]dwab ʒſwych wnętrʒnośći wywiiaią / y cʒynią iáko kłębki íakie / małe ſą / à ołtárʒe / krole / kśiąʒętá ſwem prʒędʒiwem okry⸗waią. ⌜Słyßymy y w Ewan[⸗]ieliey o ʒiárnie gorcʒy⸗cʒnem / iáko małe ieſt / a prʒećię wiele y wielkich rʒecʒy dokáʒuíe×⌝[H]. Ieſt y in⸗nych beʒ licʒby× drobnych rʒecʒy / ktore Boſki roʒum w ſobie wielki y głęboki pokaʒuią.

Dobre ʒáś rʒecʒy / kto⸗re prʒyrodʒenie× prʒecho⸗

Qq dʒą

A Pat 30,24.
B Pat 30,25–28.
C Sir 11,3.
D Mt 13,31–32.
E Prz 30,24.
F Prz 30,25–28.
G Syr 11,3.
H Mt 13,31–32.

1 Err. Turi būti „łabay".
2 Err. Turi būti „be ſkayćiaus".

Luc. 21. V. 2.

łinkia / norint regiſi maʒi ir pigi vnt padarimo / à tećiau turi ſawo ałgu be mieros. Kayp maʒas dayktas buwo duot du pinigu vnt Ba{ʒ}nićios ßwentos reykału: à ſunus Diewo ſako / iog ‹ta naßłe› ‹daugieſn dawe / negi kiti wiſi›[A] / kurie bere ir piłe ſauiomis aba rießkućiomis pinigus ſawo. ⸢Kayp ma{ʒ}as ira wundenio ßałto kauśielis / tu del Diewo pawargielu paduot / ir pagirdit ii / ira nupelnit ałgu karałiſtes[1] dungaus / aba ira nupelnit karaliſty vmʒinu⸣[B]. Ira ir kitu daug tokiu / kurie maʒi budami didʒias ałdas[2] nupełne. Ne reykia tadu tu maʒu dayktu / ipaćiey ßwentu ir gieru darba[3] / àʒu nieku ſaw turet / aba iuos apłeyſt.

Matt: 10.

Pikti wel dayktay ma{ʒ}i ira nuſideimay łyngweſni / ir kurioſna[4] ʒmones pigay kas diena impuldineia. Tu ne reykia ſaw

nie⸗

dʒa choć śię ʒdadʒa małe y łacne[x] ná vcʒynienie / à prʒećie maią ſwą ʒapłatę beʒ miáry[x]. Iák máła rʒecʒ była dáć dwa pieniądʒá ná kośćiołá świętego potrʒeby: à Syn Boʒy powiada / ʒe ‹ta wdowa› ‹więcey dàłá / niʒli inni wßyſcy›[C] / ktorʒy ſypali gàrśćiami pieniądʒe ſwe. ⸢Iáko mały ieſt wody ʒimney kubek / ten dla Bogá vbogiemu po dáć / y ná poić go / ieſt ʒáſłu[⸗]ʒyć ʒapłatę kroleſtwá niebie[⸗]ſkiego / àbo ieſt ʒá ſłuʒyć kroleſtwo wiecʒne⸣[D]. Ieſt y innych wiele tákich rʒecʒy ktore małe będąc / wielką ʒapłatę ʒaſłuʒyły. Nie trʒebá tedy tych rʒecʒy à ʒwłaßcʒa świętych y dobrych vcʒynkow ʒá nić[5] ſobie mieć / àbo ie opuśćić.

Venialia nrn[6] contemnenda quia minima viddantur[7].

Złe ʒáś rʒecʒy małe ſą grʒechy mnieyße / y w ktore ludʒie łacno[x] co dʒień wpadáią. Tych nie trʒebá ſobie lekce[x] waʒyć dla

wiela

A Lk 21,3.
B Mt 10,42.
C Łk 21,3.
D Mt 10,42.

1 Err. Turi būti „karaliſtes".
2 Err. Turi būti „ał=gas".
3 Err. Turi būti „darbu".
4 Err. Turi būti „kuriuoſna".
5 „nic".
6 Err. Turi būti „non".
7 Err. Turi būti „viduantur".

1. Ratio qui{a} inquinant animam.

niekint del daugio prieʒaſtu. 1. Patepa duśiu tos ſuodis norint regiſi eſſu maʒos / ir todrin teway ßwentieii priligina iuos pulamus / ſuodimus / dulkiemus. 2. Trukina ʒmogu vnt kielo tobulibes / negal del iu gierin à gierin kas diena eyt / ir todrin priliginaſi naßtomus / kuriomis kas apſikarſtis negal graytay ir pigay kielo ſawo baygt / ney tinay / kur łàydes metu ißkakt. 3. Del iu ne duoſt Diewas ſkałſeſniu ir gauſeſniu miliſtos ſawo padeimu / vnt darimo gieru darbu / vnt pergałeimo pagundimu / ir nuſilinkimo nuſideimu. Duoſti pakunkunti padeimu ſawo kiekwienam: bet gauſeſnio ir dideſnio ne duoſt wiſadu / be kurio wienok niekas nieko giero ney daro / ney pikto nuſiſaugo. Gałetu nuſiſergiet / ir gieray darit: wienok paćiu dayktu ne daro to / kayp Theologay moki{á}[.] 4. Po⸗

2. Retardant in via perfectionis.

3. Negantur vberiora auxilia grati{æ} propter illa.

wiela prʒyczyn. 1. Máʒą duße te ſádʒe choć śię ʒdadʒą być małe / y prʒeto Oycowie świeći prʒyrownywáią ie ropie / krostom / ſadʒom / prochom. 2. Ʒatrʒymawáią człowieká ná drodʒe doſkonáłośći / nie może dla nich w dobrym poſtępku co dʒień cʒynić / y prʒeto prʒyrownywáia śię ćięʒarom / ktoremi kto obłoʒywßy śię nie może prętko y łacno× drogi ſwey kończyć / áni tam / do kąd śię ʒápuśćił / w cʒás prʒybyć. 3. Dla nich nie dáie Bog ſporßey y obfitßey łáſki ſwey pomocy / ná cʒynienie dobrych vcʒynkow / ná ʒwycięʒenie pokus / y vwiárowánie śię× grʒechow. Dáie doſtátecʒną pomoc ßwoię kaʒdemu: ále obfitßey y więkßey nie dáie ʒawʒdy× / beʒ ktorey iednák nikt nicʒego áni cʒyni / ani złego nieuchodʒi. Mogłby śię vſtrʒec y dobrʒe cʒynić: iednak ſamą rʒe⸗

Po Trʒech Krolách. 315

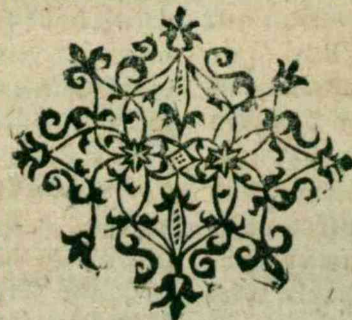
316

Theologi de auxilijs gra- gratia.

4. Pomaʒam priwadʒioia ʒmogu maʒi nuſideimay didʒiump / ir kayp kielu iiemus pramina / idant pigay didʒiuoſn impułtu. Maʒi ßtakay lietaus bet iog daug iu / twanus ir kayp vpes daro. Maʒos błuſios / bet iey daug iu pradeſt ʒmogu krumtit / ne bus iłgay giwu. Maʒos bites / wapſos / uoday / kamanes: à teciau gal ʒmogu aʒueſt / iey ii daug iu apipułs / ir ne nores gintis.

4. Quia ſternunt viam ad peccata mortalia.

rʒecʒa nie cʒyni tego Theologowie vcʒą. 4. Pomału prʒywodʒą cʒłowieká małe grʒechy do wielkich / y iakoby drogę im toruią / áby łácno w nie wpadł. Małe krople dʒdʒu / ále ʒe wiele ich / roʒtoki / y iakoby rʒeki cʒynią. Małe pchły / ále ieśli wiele ich pocʒnie cʒłowieká kąſać / nie będʒie długo ʒyw. Małe pßcʒoły / oſy / komory / á prʒećię moga cʒłowieká ʒáieść / ieśli go śiłá ich opadnie / y nie będʒie śię chćiał bronić.

Vnt

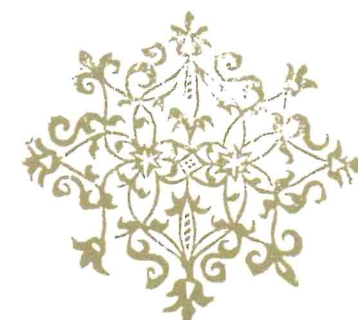

Theologi de auxilijs gra- gratiæ[2].

4. Pomaʒam priwadʒioia ʒmogu ma{ʒ}i nuſideimay didʒiump / ir kayp kielu iiemus pramina / idant pigay didʒiuoſn impułtu. Maʒi ßłakay lietaus bet iog daug iu / twanus ir kayp vpes daro. Maʒos błuſios / bet iey daug iu pradeſt ʒmogu krumtit / ne bus iłgay giwu. Maʒos bites / wapſos / uoday / kamanes: à teciau gal ʒmogu a{ʒ}ueſt / iey ii daug iu apipułs / ir ne nores gintis.

4. Quia ſternunt viam ad peccata mortalia.

rʒecʒa× nie cʒyni tego Theologowie vcʒą. 4. Pomału prʒywodʒą cʒłowieká małe grʒechy do wielkich / y iakoby drogę im toruią / áby łácno× w nie wpadł. Małe krople dʒdʒu× / ále ʒe wiele ich / roʒtoki× / y iakoby rʒeki cʒynią. Małe pchły / ále ieśli wiele ich pocʒnie cʒłowieká kąſać / nie będʒie długo ʒyw. Małe pßcʒoły / oſy / komory[1] / á prʒećię moga cʒłowieká ʒáieść× / ieśli go śiłá× ich opadnie× / y nie będʒie śię chćiał bronić.

Vnt

1 „komary".
2 Err. Dukart pakartotas skiemuo „gra-".

✤ ✤ ✤

Vnt Nedelos ſenu aǯu⸗ gaweniu Ewangel: Mathe. 20[A][.]

ANVO metu: Paſakie JEzus mokitiniams ſawo tu priežodi. Priliginta ira karaliſte dungaus žmoguy ßeyminos wieſpati,kuris[1] ißeio łabai vnkſti ſumditu darbiniku winićion ſawo. O ſudereis ſu darbinikais iž graśio dienos,nuſiunte[2] iuos winićion ſawo. Jr ißeis ape adinu tre[-]ćiu iżwido kitus ſtowinćius vnt turgawićiu dikus, ir tare iiemus. Eykite ir ius winićion mano: a kas teyſu bus duoſiu iums. O anis nueio. Jr wel ißeio ape śiaßtu ir dewintu adi[-]nu: ir padare teipagi. O ape deśimtu lieku ißeis rado kitus ſtowinćius, ir taria iiemus. Kam ćia ſtowite per wiſu dienu pateykaudami?[3] Taria iã. Jog niekas muſu ne paſumde. Taria iiemus. Eykite ir ius winićion mano. A kad wakaras ataio taria Wieſpats winićios, vžweyždetoiuy ſawo. Wadink darbiniku, ir ataduok iiemus ałgu, pradeis nuog paskućiauſiu iki pirmiemus. Kadu ataio tadu, kurie ape deśimtu lieku adinu ataii buwo, ieme po graśi. O ataii ir pirmieii tares iog daugieſn ims,bet[4] ieme ir anis po graśi. A imdami murmeio prieß śieyminos Wießpati biło-

A Mt 20,1–16.
1 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „kuris".
2 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „nuſiunte".
3 Err. Nėra tarpo tarp klaustuko ir „Taria".
4 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „bet".

✤ ✤ ✤ 317

Vnt Nedelos ſenu aǯu⸗ gaweniu Ewangel: Mathe. 20

ANVO metu: Paſakie JEzus mokitiniams ſawo tu priežodi. Priliginta ira karaliſte dungaus žmoguy ßeyminos wieſpati,kuris ißeio łabai vnkſti ſumditu darbiniku winićion ſawo. O ſudereis ſu darbinikais iž graśio dienos,nuſiunte iuos winićion ſawo. Jr ißeis ape adinu tre ćiu iżwido kitus ſtowinćius vnt turgawićiu dikus, ir tare iiemus. Eykite ir ius winićion mano: a kas teyſu bus duoſiu iums. O anis nueio. Jr wel ißeio ape śiaßtu ir dewintu adi nu: ir padare teipagi. O ape deśimtu lieku ißeis rado kitus ſtowinćius, ir taria iiemus. Kam ćia ſtowite per wiſu dienu pateykaudami?Taria iã. Jog niekas muſu ne paſumde. Taria iiemus. Eykite ir ius winićion mano. A kad wakaras ataio taria Wieſpats winićios, vžweyždetoiuy ſawo. Wadink darbiniku,ir ataduok iiemus ałgu, pradeis nuog paskućiauſiu iki pirmiemus. Kadu ataio tadu, kurie ape deśimtu lieku adinu ataii buwo, ieme po graśi. O ataii ir pirmieii tares iog daugieſn ims,bet ieme ir anis po graśi. A imdami murmeio prieß śieyminos Wießpati biło-

biłodami. Tie paskućiauſieii wienu adinu dirbo: á ligius iuos mums padarey, kurie neśioiome ſunkumu dienos ir karsćio, A anas atſakidamas wienam iżgi iu tare. Prietelau ne darau taw abidos. Negu iż graśio ſudereiey ſumanim. Jmk kas tawo ira a eyk. A noriu ir tam paskućiauſiam duot, kayp ir taw. Er ne dera mań, ko noriu darit. Akisgu tawo pikta ira iog aß gieras eſmi? Teyp bus paskućiauſieii pirmais, a pirmieii paskućiauſieis. Daug nes ira pawadintuiu, a maża iſrinktuiu.

W Niedźiele ſtárego Zapuſtu / Ewang: v Matt: ś. w Rozd: 20.

WOn czás: mowił Jezus vczniom ſwoim to podobień ſtwo: Podobne ieſt kroleſtwo niebieskie człowiekowi goſpodarzowi, ktory wyßedł bárzo ráno naymowáć robotniki do winnice ſwoiey. A zmowiwßy śie z robotnikami z großá ná dźień, posłał ie do winnice ſwoiey. Y wyßedßy o trzećiey godźinie, vźyrzał drugie ſtoiace ná rynku proźnuiace, y rzekł im: Jdźćie y wy do winnice moiey: á co bedźie ſpráwiedliwa, dam wam. A oni poßli. Y za-

biłodami. Tie paskućiauſieii wienu adinu dirbo: á ligius iuos mums padarey, kurie neśioiome ſunkumu dienos ir karsćio,[1] *A anas atſakidamas wienam iżgi iu tare. Prietelau ne darau taw abidos. Negu iż graśio ſudereiey ſu-*[2]*manim. Jmk kas tawo ira a eyk. A noriu ir tam paskućiauſiam duot, kayp ir taw. Er ne dera mán, ko noriu darit. Akisgu tawo pikta ira iog aß gieras eſmi? Teyp bus paskućiauſieii pirmais, a pirmieii paskućiauſieis. Daug nes ira pawadintuiu, a maża iſrinktuiu.*

W Niedźiele ſtárego
Zapuſtu / Ewang: v Matt: ś.
w Rozd: 20[A].

W*On czás: mowił Jezus vczniom ſwoim to podobień[-]ſtwo: Podobne iest krolestwo niebieskie człowiekowi goſpodarzowi, ktory wyßedł bárzo ráno naymowáć robotniki do winnice ſwoiey. A zmowiwßy śie z robotnikami z großá ná dźień, posłał ie do winnice ſwoiey. Y wyßedßy o trzećiey godźinie, vżyrzał*[3] *drugie ſtoiace ná rynku proźnuiace, y rzekł im: Jdźćie y wy do winnice moiey: á co bedźie ſpráwiedliwa, dam wam. A oni poßli. Y za-*[4]

A Mt 20,1–16.
1 Err. Turi būti taškas.
2 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
3 Err. Powinno być „vyźrzał".
4 Pagina nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

Y żaśię[×] wyßedł o ßoſtey y dźiewiątey godźinie, y tákże vczynił. A o iedenaſtey godźinie wyßedßy, nalazł drugie ſtoiące, y rzekł im. Co tu ſtoićie cáły dźięn proźnuiący? Rzekli mu: Jż nas nikt nie náiął. Rzekł im: Jdźćie y wy do winnice moiey. A gdy wieczor przyßedł, rzekł Pan winnice ſprawcy[×] ſwemu: Záwołay robotnikow, y odday im zapłátę, poczawßy od oſtátnich áż do pierwßych. A gdy przyßli oni, ktorzy o iedenaſtey przyßli byli, wźięli kazdy po großu. Przyßedßy też y pierwßy, mniemáli żeby więcey wźiąc mieli: ále wźieli y oni każdy po großu. A wźiąwßy ßemráli przeciw goſpodarzowi, mowiąc: Ci oſtáteczni[×] iednę godźinę robili: A vczyniłeś ie rownymi nam, ktorzyśmy nieśli ćiężár dniá y vpalenia[×]? A on odpowiedáiąc, rzekł iednemu z nich: Przyiaćielu nie czynięć krzywdy. Azaś[×] śię zemną zá groß nie zmowił? Weźmiß co twego ieſt, á idź. Chcę też y temu oſtátecznemu[×] dáć iáko y tobie. Czylimi śię nie godźi vczynić co chcę? Czyli oko twoie złośćiwe ieſt, iżem ia ieſt dobry? Tákći oſtáteczni[×], będą pierwßemi: à pierwßy, oſtátecznymi[×]. Abowiem wiele ieſt wezwanych: ále máło wybránych.

PVN-

319

Y żaśię wyßedł o ßoſtey y dźiewiątey godźinie, y tákże vczynił. A o iedenaſtey godźinie wyßedßy, nalazł drugie ſtoiące, y rzekł im. Co tu ſtoićie cáły dźięn proźnuiący? Rzekli mu: Jż nas nikt nie náiął. Rzekł im: Jdźćie y wy do winnice moiey. A gdy wieczor przyßedł, rzekł Pan winnice ſprawcy ſwemu: Záwołay robotnikow, y odday im zapłátę, poczawßy od oſtátnich áż do pierwßych. A gdy przyßli oni, ktorzy o iedenaſtey przyßli byli, wźięli kazdy po großu. Przyßedßy też y pierwßy, mniemáli żeby więcey wźiąc mieli: ále wźieli y oni każdy po großu. A wźiąwßy ßemráli przeciw goſpodarzowi, mowiąc: Ci oſtáteczni iednę godźinę robili: A vczyniłeś ie rownymi nam, ktorzyśmy nieśli ćiężár dniá y vpalenia? A on odpowiedáiąc, rzekł iednemu z nich: Przyiaćielu nie czynięć krzywdy. Azaś śię zemną zá groß nie zmowił? Weźmiß co twego ieſt, á idź. Chcę też y temu oſtátecznemu dáć iáko y tobie. Czylimi śię nie godźi vczynić co chcę? Czyli oko twoie złośćiwe ieſt, iżem ia ieſt dobry? Tákći oſtáteczni, będą pierwßemi: à pierwßy, oſtátecznymi. Abowiem wiele ieſt wezwanych: ále máło wybránych.

PVN-

PVNKTAS I.

Ape tułas winićias:[1]

1. ‹W Inićia› ‹namay I⸗ſraeło[A] aba gimine 3idu›[B] / ape kuriu Diewas ipaćiu tureio apiway3du kayp pats ſako Iſaia⸗śiump[C]. ‹Ku tolaus tureiau darit winnićiey mano / o ne padariau?›[D]

2. Ira Baʒnicia krik⸗ſċioniu Katholiku / ape kuriu Ewangelioy śios dienos ir Apaßtaliep. ‹Kas ſodina winićiu / a ne eſti iʒ wayſiaus ios?›[E]

3. Karaliſte dungaus / aba ßwentieii / kurie dun⸗guy ſu Diewu iau kara⸗lauia. ‹Anoy dienoy «tieg» winićia tikro wino giedos iam›[F].

4. Kiekwiena duśia tey⸗ſinga aba miliſtoy Diewo ſunti. Ape kuriu gieſmeſe Salomona[G]. ‹Winićia ma⸗no pokim manis ira›[H].

5. Winićia duśia nuode⸗meſe

PVNKT I.

O rozmáitych winnicách.

1. ‹W Innicá› ‹dom I⸗ʒraelá[I] abo narod ʒydowſki›[J] / o ktorym Bog oſobliwą[×] miał opatrʒ⸗ność / iako ſam świádcʒy v Iʒaiaßa[K]. ‹Coʒ ieſt / com miał daley cʒynić winnicy moiey / a nieucʒyniłem?›[L]

2. Ieſt kośćioł Chrʒe⸗śćiáńſki Katolicki / o kto⸗rym w Ewanieliey y v Apoſtołá. ‹Ktoß ſadʒi winnicę á nie ie ʒ owocu iey?›[M]

3. Kroleſtwo niebieſkie / ábo święći ktorʒy w nie⸗bie ʒ Bogiem iuʒ kroluią. ‹W on dʒień «práwi» winni⸗cá prawdʒiwego winá śpiewać iemu będʒie›[N].

4. Káʒda dußá ſpràwie⸗dliwa abo w łáſce Boʒey będąca. O korey[2] w pie⸗śniách Salomonowych[O]. ‹Winnica moia prʒede mną ieſt›[P].

5. Winnicá dußá w grʒe[⸗] /[3] chách

Vineæ variæ.

1. Domus I⸗ſrael ſiue Synagoga.

Quid eſt, quod debui vltra facere vineæ meæ & non feci. Iſai: 5. V. 4.

2[.] Eccleſia mi[-]litans. Matt: 20. & 1. Cor: 9.

3. Eccleſia tri⸗umphans.

Iſai. 27. V. 2.

4. Anima iu⸗ſti.
Vinea mea coram me eſt. Cant: 8. V. 12[.]

5. Anima pec[-]catoris.

A Izraelio; Izraelis; Iz 5,7.
B Iz 5,7.
C Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; Iz 5,4.
D Iz 5,4.
E 1 Kor 9,7.
F Iz 27,2.
G Saliamono; Saliamonas; Gg 8,12.
H Gg 8,12.

I Izraela; Izrael; Iz 5,7.
J Iz 5,7.
K u Izajasza; Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 5,4.
L Iz 5,4.
M 1 Kor 9,7.
N Iz 27,2.
O Salomonowych; Salomonowy; Pnp 8,12.
P Pnp 8,12.

1 Err. Turi būti taškas.
2 Err. Powinno być „ktorey".
3 Err. Użyty ukośnik zamiast znaku przenoszenia.

Prou. 24. V. 3{0.}

meſe eſſunti. ‹Per dirwu {ž}mogaus tinginio pereiau ir per wini{ć}iu durno wi⸗ro / a ßtay wiſa apžiełus buwo dilginemis / ir ap⸗dingi aba apkieti buwo wirßu ios erßkiećiey / ir twora iž akmeniu paga⸗dinta buwo›[A].

6. Communitas aliqua peccatis infecta.

6. Ira winićia wiſatime koki / aba mieſtay didžieys nuſideimays pagiedi ir ſukriti. Toki buwo Sodo⸗ma[B] / Gomorrha[C] ir kiti mie⸗ſtay biauribeſe bayſiey pa⸗łodi. Ape tuos Diewas teyp biło. ‹Iž winićios So⸗domos[D] winićia iu / ir iž pameſćiu Gomorrhos[E] / voga iu / uoga tulžies / kie⸗kies karciauſios / tulžis ſmaku aba ſlibinu winas iu›[F].

De vinea ſodomorum vinea eorum. Deut. 32.

chách będąca. ‹Szedłem «prá[⸗]wi» przez pole człowieká leniwego / y przez winni⸗cę mężá głupiego: áno[×] wßędy[×] żárośło pokrzywá⸗mi / y ćiernie pokryło grunt iego / y rozwálił śię płot kamienny›[G].

6. Winica[2] Rzeczpoſolita abo miaſta niektore wiel⸗kiemi grzechami barzo ſka[⸗]żone y zepſowane. Taka była Sodoma[H] / Gomor⸗rha[I] / y ínne miaſta w ſprośnośći[×] haniebnie[×] roſpußczone. O tych tak Bog mowi. ‹Z winnice So⸗domſkiey[J] winnicá ich y z prze[⸗]dmieśćia Gomorrhy[K] win⸗na iagoda ich / iagoda żoł⸗ći / á grona bàrzo gorzkie. Zołć ſmokow wino ich›[L] [et]c.

PVNKTAS II. | PVNKT II.

An conueniens fuerit De[-]o conducere operarios.

Reykiegu Diewuy paſumdit darbiniku winićion?

Trzebáli Bogu náymow{á}ć robotniki do winnićе[3]?

R Egis gałeis wiſus žmo⸗[1]
Rr

Z Da śię / że Bog wßyt⸗kie ludźie
Rr

A Pat 24,30–31.
B Sodoma; Pr 19,1–28.
C Gomora; Pr 19,24–28.
D Sodomos; Sodoma; Įst 32–33.
E Gomoros; Gomora; Įst 32–33.
F Įst 32,32–33.

G Prz 24,30–31.
H Sodoma; Rdz 19,1–28.
I Gomora; Rdz 19,24–28.
J Sodomskiej; sodomski; Pwt 32–33.
K Gomory; Gomora; Pwt 32–33.
L Pwt 32,32–33.

1 Kustodas ne visai sutampa su 322 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.
2 Err. Zapis bez podwojonego „n", być może pod wpływem litewskim; zob. tekst litewski.
3 Zapis wyrazu z „ć"; zob. odpowiedni fragment tekstu litewskiego.

Stárego Zapuſtu 321

meſe eſſunti. Per dirwu žmogaus tinginio pereiau ir per winićiu durno wi⸗ro / a ßtay wiſa apžiełus buwo dilginemis / ir ap⸗dingi aba apkieti buwo wirßu ios erßkiećiey / ir twora iž akmeniu paga⸗dinta buwo.
6. Ira winićia wiſatime koki / aba mieſtay didžieys nuſideimays pagiedi ir ſukriti. Toki buwo Sodo⸗ma / Gomorrha ir kiti mie⸗ſtay biauribeſe bayſiey pa⸗łodi. Ape tuos Diewas teyp biło. Iž winićios So⸗domos winićia iu / ir iž pameſćiu Gomorrhos / voga iu / uoga tulžies / kie⸗kies karciauſios / tulžis ſmaku aba ſlibinu winas iu.

chách bedąca. Szedłem prá wi przez pole człowieká leniwego / y przez winni⸗ce mężá głupiego: áno wßedy żárośło pokrzywá⸗mi / y ćiernie pokryło grunt iego / y rozwálił śię płot kamienny.
6. Winica Rzeczpoſolita abo miaſta niektore wiel⸗kiemi grzechami barzo ſka⸗żone y zepſowane. Taka była Sodoma / Gomor⸗rha / y ínne miaſta w ſprośnośći haniebnie roſpußczone. O tych tak Bog mowi. Z winnice So⸗domſkiey winnicá ich y z prze⸗dmieśćia Gomorrhy win⸗na iagoda ich / iagoda żoł⸗ći / á grona bàrzo gorzkie. Zołć ſmokow wino ich ꝛc.

Prou. 24. V. 30
6. Communitas aliqua peccatis infecta.
De vinea ſodomorum vinea eorum. Deut. 32.

PVNKTAS II. PVNKT II.

Reykiegu Diewuy paſum⸗dit darbiniku wini⸗ćion?
Trzebáli Bogu náymowáć robotniki do winnićе?
An conueniens fuerit Deo conducere operarios.

R Egis gałeis wiſus žmo⸗ Rr
Z Da śię / że Bog wßyt⸗kie ludźie Rr

ʒmones ißwarit vnt darbo winićios ſawo / ne ſuſikałbedamas ſu ieys ape graśi aba ape ałgu a{ʒ}u darbu.

1. Todrin iog ʒmones wiſi ira tikri newalnikay Diewo kaip ſutwereio ir Wießpaties ſawo / a newalniko ſawo niekas ne ſumdo / ney ʒada iam ałgos aʒu darbu.

2. Wiſa nauda aba giera / ku aʒudirba tie darbinikay winićioy / iiemus patiemus tinka / aba vnt iu puoła / Diewas iʒ iu darbo nieko ne igiio ſaw reykiamo. ‹Diewas mano eſſi tu / nes giero mano ne priwałay›[A].

3. Maʒa łabay ku ʒmogus tami darbi winićios daro / wiſu darbu pats Diewas nudirba / ʒmogus tiktay noru ſawo prideſt top darbop / ir iey ku daro ne ſawo / bet Diewo miliſtos śiłomis daro. ‹Be manis «tieg» nieko ne galite darit›[B].

4. Taſay

kie ludʒie wygnáć ná robotę winnice ſwey nie ʒmawiaiąc śię ʒnimi o groß ábo o ʒapłátę ʒá robotę·[1]

1. Prʒeto[×] / iʒ ludʒie wßyſcy ſą włáſni[×] niewolnicy Boʒy / iáko ſtworʒyćiela y Páná ſwego / á niewolnika ſwego nikt nie naymuie / ani mu obiecuie ʒapłáty ʒá robotę.

2. Wßytek poʒytek ábo dobro / ktore ʒárábíáią ći robotnicy winnicy / im śię ſámym doſtaie / ábo ná ich pada / Bog ʒ ich roboty nicʒego nie nabywa ſobie potrʒebnego. ‹Tyś ieſt Bogiem moim / abowiem dobr moych niepotrʒebuieß›[C].

3. Mało barʒo co cʒłowiek w tey robоćie winnice cʒyni / wßytkę robotę Bog ſam ʒrabia[×] / cʒłowiek tylko wolą ſwoię prʒykłada do tey roboty / y ieśli co cʒyni nie ſwemi / ale Boʒey łaſki śiłami cʒyni. ‹Beʒe mnie «prawi» nicʒego nie moʒecie cʒynić›[D].

4. Ta

Videtur non fuiſſe.

1. Quia homi[-]nes ſunt mā-cipia Dei.

2. Quia lucrum laboris homini cedit.

Pſ. 15. V. 2.

3. Quia vix aliq[ui]d laborat homo, totum fere opus facit Deus.

Ioan. 15.

A Ps 16,2; BSV Ps 15,2.
B Jn 15,5.
C Ps 16,2; BW Ps 15,2.
D J 15,5.
1 Err. Kropka w górnej spacji.

4. Quia hic la[-]bor debetur Deo alijs titulis.

4. Taſay darbas kuri dirba ʒmones winićioy kałtas ira Diewuy del kitu titułu atpirkimo / aʒułaykimo / ʒadeimo vnt krikßtimo / kuomet ʒadeiom iam tarnaut welino atſiʒadeii ir darbu io wiſu.

4. Ta robota / ktorą robią ludʒie w winnicy powinnaˣ ieſt Bogu dlá innych tytułow odkupiena[2] / ʒachow ània[3] / obietnice na krʒćie / ktorego cʒáſu obiecáliſmy mu ſłuʒyć / cʒártá ſię odrʒekßy y ſpraw iego wßytkich [et]c.

5. Quia denarius, ſiue vita æterna vocatur grati{a} Dei, ergo gra[-]{t}is datur. Rom. 6. V. 23.

5. Graśis iʒſimano karaliſte dungaus aba ⌜vmʒinas giwenimas ſu Diewu / {à} tu duoſti Diewas dowanay / ir todrin wadina ii Apaßtałas dowanu⌝[A]: Kita ira ałga / kita dowana. Iey tadu graśis tay ira karałiſte[1] dungaus eſti duota dowanay / aba kayp dowana / tadu regiſi iog ne reykia idant kas iu nupełnitu darbays kayp ałgu / ir teyp regiſi / iog ne reykie Diewuy paſumdit darbiniku winnićion / idant aʒudirbtu ſaw graśi kayp ałgu.

5. Groß roʒumie śie krołeſtwo niebieſkie àbo ⌜wiecʒne mießkanie ʒ Bogiem / à to daie Bog darmo / y prʒetoˣ ʒowie go Apoſtoł dárem⌝[C]. Inßa ieſt ʒapłata / inßy dar. Ieśli tedy groß / to ieſt ktoleſtwo niebieſkie bywa dane darmo / abo iako dar tedyć ʒda śię ʒe nie trʒeba / áby kto go ʒaſłuʒył vcʒynkami iáko ʒapłatę. I tak śię ʒdaˣ / ʒe nie trʒeba Bogu naymowáć robotnikow do winnice / áby ʒarobili ſobie groß iáko ʒapłate.

6. Quia Chri[-]ſtiani filij ſūt, quibus denarius tanq[ue] he[-]reditas debetur.

6. Wadina mus raßtas ßwentas ſunumis Diewo / ir teyp poteriuy biłome. ⌜Tewe muſu⌝[B]. Sunus ima Turtu

6. Ʒowie nas piſmo świę[⸗]te ſynmi Boʒymi / y tak w paćierʒu mowimy / ⌜Oycʒe náß⌝[D]. Synowie biorą máię⸗

A Rom 6,23.
B Lk 11.
C Rz 6,23.
D Łk 11.

1 Err. Turi būti „karaliſte".
2 Err. Powinno być „odkupienia".
3 Err. Powinno być „ʒachowània".

turtu tewo ſawo ne aǯu darbus kakiuos / bet to⸗drin iog ſunus ira. ‹Iey «tieg» ſunus tadu ir tewik⸗ßnikay aba tewayniey›[A][.] Ir del tos prieǯaſties regiſi iog ne reykie ſumdit Die⸗wuy muſu vnt darbo / i⸗dant nupełnitume graśi / tay ira tewikßtiſty / ka⸗dung Diews ira Tewas muſu. Tos prie{ǯ}aſtis ro⸗dǯia ne buwus reykało ſumdit muſu vnt darbo / idant aǯudirbtume ſaw graśi vmʒ̇ino giwenimo dunguy. ⸢Bet rundas kitos prieǯaſtis tamigi raßty / i{ǯ} kuriu rodǯiaſi / iog rey⸗kiamas buwo paſumdi⸗mas ir ſukałbeimas aba ſudereimas vnt darbo aǯu graśi aba ałgu⸣[B].

1. Todrin iog Diewas ſu⸗twere ǯmogu ſu luoſu no⸗ru / idant gałetu tay ſaw aprinkt / kas iam megſta. Dawis tadu luoſiby iam vnt aprinkimo ko nori / ir kayp iam regiſi / ne wer⸗ćia io / ir ne daro iam gwałto /

máiętność[×] oycà ſwego / nie ʒà vcʒynki iakie / ale prʒeto[×] ʒ̇e ſynowie ſą. ‹Ieśli «prawi» ſynowie / tedyć y dʒ́iedʒ́icy›[C]. I dla tey prʒycʒyny ʒda śię[×] / ʒ́e nie trʒebà nàymowáć Bogu nas nà robotę / àbyś[⸗]my ʒáſłuʒ̇yli groß / to ieſt dʒ́iedʒ́ictwo poniewaʒ́ Bog ieſt Oćiec naß. Te prʒy⸗cʒyny pokaǯuią / ǯe nie by⸗ło potrʒeba naymowàć nas na robotę / abyśmy ʒá⸗robili ſobie groß wiecʒne⸗go ǯywotà w niebie. ⸢Ałe nayduią śię inße prʒycʒy⸗ny w tymʒ̇e piśmie / ʒkto⸗rych śię pokaʒuie / ʒ̇e po⸗trʒebne było to nàymowa⸗nie y ʒmowa abo ʒgodà na robotę / ʒà groß àbo ʒa ʒa⸗płátę⸣[D].

{S}i ◇ filij & heredes. Rom. {8}.

Conueniens fuiſſe conduci operarios.

1. Prʒeto iǯ Bog ſtwo⸗rʒył cʒłowiekáʒ[1] ſwobodną wolą / áby mogł to ſobie obrać[×] / co śię iemu podoba. Dawßy tedy iemu wolność na obie{r}anie[×] cʒego chce / y iako śię iemu ʒda[×] / nie prʒymußa go / y nie cʒyni mu

1. Quia Deus dedit homini liberum arbitrium.

A Rom 8,17.
B Mt 20,13.
C Rz 8,17.
D Mt 20,13.
1 Err. Powinno być „cʒłowieká ʒ".

gwałto / idant tay aprin⸗ktu a ne ku kito. A to kiti ſutwerimay ne turi / pats tiktay {ʒ̇}mogus ir Aniełas turi luoſiby aba luoſu no⸗ru iʒ̇ prigimimo / vnt ſa⸗wo wiſu darbu / kuriuos iʒ̇ luoſo aprinkimo daro ir kayp {ʒ̇}mogus daro. Ne nori tadu Diewas iʒ̇ieyſt io luoſibes / perłeydʒ̇ia iam darit luoſay / kayp iam regis ir kayp ſaw aprin⸗ka. ⌜Todrin ir karaliſty dungaus ſiula iam kayp graśi / iey ſuſikałbes ſu iuo ir ſuderes vnt darbo / ʒ̇ada iam duot iu kayp graśi aʒ̇u darbu / vnt kurio luoſay ſudereio⌝[A]. Ape tay daug raßto / iog ʒ̇mo⸗gus turi luoſu noru iʒ̇ pri⸗gimimo / wienu pami⸗neſiu. ‹Pokim ʒ̇mogaus giwenimas ir ſmertis / giera ir pikta / kas megs iam / tay bus duota›[B].

Eccli. 15. V. 18.

2. Noreio Diewas ʒ̇mo⸗guy duot karaliſty dun⸗gaus kayp ałgu / ape tay daug

2. Quia voluit dare denariū vitæ æternæ vt mercedem[.]

mu gwałtu[x] / aby to obrał[x] / a nie co innego. A tego in⸗ne ſtworʒenia nie máią / ſam tylko cʒłowiek y An⸗ioł má wolność abo ſwo⸗bodną wolą ʒprʒyrodʒe⸗nia[x] / ná ſwe wßytkie vcʒyn⸗ki / ktore ʒ wolnego obie⸗rania[x] cʒyni y iàko cʒłowiek cʒyni. Nie chce tedy Bog narußáć iego wolnośći / dopußcʒa mu cʒynić wol⸗no[x] / iako śię iemu ʒda[x] / y iáko ſobie obiera[x]. ⌜Prʒeto[x] y krolewſtwo niebieſkie ofia[⸗]ruie mu iako groß / ieśli śię ʒmowi ʒnim y ʒgodʒi śię na robotę / obiecuie mu dać ie / iako groß ʒá ro⸗botę / na ktorą śię ſwobo⸗dnie ʒmowił⌝[C]. O tym wie⸗le piſmá ʒe cʒłowiek ma ſwobodną wolą ʒ prʒyro[⸗]dʒenia[x] / iedno wſpomnię. ‹Prʒed cʒłowiekiem ʒ̇ywot y śmierć / dobre y ʒłe / co śię iemu będʒie podobáło / to mu będʒie dano›[D].

2. Chćiał Bog cʒłowieko⸗wi dać kroleſtwo niebie⸗ſkie iako ʒapłátę. O tym wiele

A Mt 20,13.
B Sir 15,17; BSV Sir 15,18.
C Mt 20,13.
D Syr 15,17; BW Eklk 15,18.

daug knigoſe ßwentoſe. ‹Dʒiaugkites ir linxminki⸗tes: nes ałga iuſu ira ſkałſi[1] dunguy›[A]. ⌜Karunu teyſibes wadina Apaßtałas / iog iʒ teyſibes eſti duota / aʒu nupełnus gieru darbu⌝[B]. ⌜Ir śios Dienos Ewangelioy graśiu pramine tu ałgu aba karaliſty vmʒinu⌝[C]. Del tu tadu prieʒaſtu pride⸗reio idant butu ʒmones paſumditi vnt darbo. Vnt kitu prieʒaſtu / kurios re⸗giſi prieśingos / kayp iʒ pradʒios ira pamineta / piga ira atſakiti / aba ias ſuderinti terp ſawis. Tieſa iog ʒmogus ira newalni⸗ku Diewo kayp kiti ſutwe⸗rimay: wienok dawe iam Wießpats luoſiby / idant kayp noris daritu pagal ſawo noro. Wel iog ka⸗raliſte wadinaſi dowana ir tay tieſa / bet draugie ałgoiaſi ir ałgu kayp gir⸗deiey iʒ togi raßto. Do⸗wanu wadinaſi del pir⸗mos miliſtos Diewo / kuri eſti duota ʒmoguy dabar nuſi⸗

wiele w kśięgách świę⸗tych. ‹Raduyćie śię y we⸗ſelćie śię[×]: abowiem ʒapła⸗ta waßa obfita ieſt w nie⸗bieśiech›[D]. ⌜Koroną ſprawie[⸗]dliwośći ʒowie Apoſtoł / ʒe ʒ ſprawiedliwośći by⸗wa dana / ʒa ʒaſługi do⸗brych vcʒynkow⌝[E]. ⌜I w dʒi⸗śieyßey Ewanieliey gro⸗ßem naʒwał tę ʒapłatę a⸗bo kroleſtwem wiecʒnym⌝[F]. Dlá tych tedy prʒycʒyn prʒy[⸗]ſtáło aby byli ludʒie náię⸗ći ná robotę. Ná inße prʒycʒyny / ktore śię ʒda⸗dʒą[×] prʒećiwne[×] / iáko śię ʒ prʒodku[×] wſpomniało / łácno[×] ieſt odpowiedʒieć / á⸗bo ie ʒgodʒić miedʒy ſobą. Prawdà ʒe cʒłowiek ieſt niewolnikiem Boʒym / ia⸗ko inne ſtworʒenia: ie⸗dnák dał mu Pan wołność / ȧby iáko chce cʒynił / we⸗dług ſwego vpodobania. Ktemu[×] ʒe śię kroleſtwo ʒowie dárem / y to praw⸗da / ałe poſpolu[×] ʒowie śię y ʒapłatą / iákoś ſłyßał ʒ tegoʒ piſmà. Darem ʒo⸗wie

Matt: 5.

2. Tim: 4.

Vita æterna gratia dicitur ratione gra-tiæ pr(æ)ueni-entis, quæ gra[-]tis datur.

A Mt 5,12.
B 2 Tim 4,8.
C Mt 20,13.
D Mt 5,12.
E 2 Tm 4,8.
F Mt 20,13.
1 Err. Turi būti „ſkalſi".

nuſideimuoſe eſunćiam i⸗dant Diewop apſigriʒtu. Ta miliſta ira apświeti⸗mas vnt ißmonios / ir śirdies noras aba pakru⸗tinimas apſigriʒimop ing Diewu / ir wadinaſi mi⸗liſta Diewo pabudinunti {ʒ}mogu aba prałynkiunti io wiſokius nupełnus / del to ios ʒmogus ne nupełno. Ałgu wel wadinaſi drin⸗to[1] / iog ʒmogus miliſtu Diewo prałynktas igiis nuteyſinimu / aba tapis teyſumi / daro gierus darbus prieteliſtey Diewo budamas / iʒ kurios anis ſawo brungiby ima: a prieg tam ira iiemus ʒá⸗detas nog Diewo vm{ʒ}inas atpildimas/del[2] to nupełno ʒmogus teyſus aʒu iuos karaliſti dungaus / kuri praminta ira ⌜algu[A][3] / ka⸗runu teyſibes[B] / graśiu aʒu darbu[C]⌝ [et]c. Gana iʒ tu ir kitos prieʒaſtis / ku⸗

rios

wie śię dla pierwßey łaſki Boʒey / ktora bywa dana cʒłowieku ießcʒe w grʒe⸗chách będącemu / aby śię do Bogá náwroćił. Ta łá⸗ſka ieſt oświecenie na ro⸗ʒumie / y w ſercu chęć ábo porußenie[×] do náwrocenia śię do Bogá / y ʒowie śię łáſką Boʒą pobudʒáiąca cʒłowieka ábo vprʒedaią⸗cą[4×] iego wßelkie ʒaſługi / dla tego cʒłowiek iey nie ʒaſługuie. Ʒapłatą śię ʒaś ʒowie prʒeto[×] / ʒe cʒło⸗wiek łaſką poprʒedʒony doſtąpiwßy vſprawie⸗dliwenia[5] / ábo ʒ ſtawßy[6] śię ſprawiedliwym cʒyni dobre vcʒynki w prʒyia⸗ʒni Boʒey będąc / ʒ ktorey one cenę y waʒność ſwą biorą: á do tego ieſt im obiecana od Bogá wiecʒna nágroda / dla tego ʒaſłu⸗guię cʒlowiek ſprawiedli⸗wy ʒa nię kroleſtwo nie⸗bieſkie / ktore náʒwáne ieſt ⌜ʒapłatą[D] / koroną ſprá⸗wiedliwości[E] / großem ʒá ro[⸗]botę[F]⌝ [et]c. Dość[7] ʒ tych y inne

prʒy⸗

Eadem dicitur merces propter opera facta in gratia, ſuppoſita Dei promißione.

Matt: 5. V. 12[.]

2. Tim: 4. V. 8.

Matth: 20. V. 13.

A Mt 5,12.
B 2 Tim 4,8.
C Mt 20,13; taip pat plg. Mt 20,2.
D Mt 5,12.
E 2 Tm 4,8.
F Mt 20,13; por też Mt 20,2.

1 „drin to".
2 Err. Nėra tarpų abipus skyrybos ženklo.
3 Err. Turi būti „ałgu".
4 Err. Powinno być „vprʒedʒaia=ca".
5 Err. Powinno być „vſprawie=dliwienia".
6 „ʒſtawßy".
7 „Dosyć".

rios regis eſſu prieśingos
ſaw / ſuſiderins.

PVNKTAS III.

Incitamenta ad labores in vinea ſuſtinendos.

Kayp darbay winićios mumus ne nubos, ir iuoſe ne priilſime.

1. Meminiſſe nos eſſe conductos.

1. J Ey muſtiſime ſaw
daʒnay / iog eſme
paſumditi vnt darbo aʒu
graśi / a ne dera darbi⸗
nikuy pateykaut / kuris
ſuſikałbeio vnt darbo: ki⸗
tayp nuſideſt prieß teyſiby
kad maʒa aba ne dirbis
ima ałgu / kayp kartays
terp {ʒ}moniu priſitinka /
adwas ku dirbis nori cie⸗
łos ałgos: bet pokim Die⸗
wo tay neſiſeks ne wie⸗
nam / kuris darbimetey
dikawo / nieko ne nupeł⸗
nis / ney priwiłs to Wie⸗
ßpaties ſakidamaſis dir⸗
bis / norint pateykawo.
Ʒmones gal tokſay ap⸗
gaut. Nes vʒu akiu
budamas gali ſakitis dir⸗
bis: bet niekas negal but
áʒu[1]

prʒyczyny / ktore śię ʒda⸗
dʒą być prʒeciwne× ſobie ʒ[⸗]
godʒą śię.

PVNKT III.

I{â}ko śię nam robota winnice nie vprzykrzi[2], y w niey nie vſtániemy.

1. J Eśli ſobie będʒiem
rozmyślać cʒeſto /
ʒeśmy ſą náięći ná robote
ʒa groß / á robotnikowi
nie godʒi śię proʒnowáć /
ktory śię ʒmowił ná robo⸗
tę: inaczey grʒeßy prʒećiw
ſpráwiedliwośći / gdy ma⸗
ło / ábo nic nie robiwßy bie⸗
rʒe ʒapłatę / iako śię cʒa⸗
ſem miedʒy łudʒmi prʒy⸗
trafia / ledwo co robiwßy /
chce całey ʒapłáty: ale śię
to prʒed Bogiem nie vda⸗[3]
ʒadnemu / ktory cʒaſu ro⸗
botnego× proʒnował / nic
nie ʒaſłuʒy / àni ʒdradʒi×
tego Pana / powiedaiąc ʒe
robił / choć proʒnował.
Ludʒi moʒe táki oßukáć⸗
bo ʒa oczymá będąc moʒe
powiádáć ʒe robił / ale nic
nie

1 Kustodas nesutampa su 329 p. pirmuoju žodžiu.
2 „vprzykrzy”.
3 Zbędny znak przenoszenia.

vʒu akiu Diewo wiſa re⸗gińcio / todrin taſay me⸗łas tokiam tinginiu ne pades.

2. Aliorum operariorum grauiſsimos labores expendere,[1]

2. Priſiweyʒdet kitiemus darbinikamus / kurie tu⸗łoſe wałundoſe vnt dar⸗bo ſuſikałbeii ne patey⸗kawo / bet dirbo be pa⸗laubos iki wakaruy / tay ira iki ſmerti. Tokie bu⸗wo wiſi teyſus ir ßwentie⸗ii Diewo tarnay / kurie prakaytawo toy winićioy dirbdami / kayp patis ſa⸗ko Ewangelioy. ‹Kiełeme ſunkiby dienos ir karßćio›[A]. Sunkibe darbo wargino mus / karßtis ſaułes de⸗dino[2] aba kaytino / a tećiau darbo ne pametem.

3. Recogitare quàm grauiter otioſi reprehendantur.

3. Bara ir łabay iuda Diewas pateykauiunćius. ‹Kam «tieg» ćia ſtowite per wiſu dienu diki?›[B] Iʒkra⸗tik kiekwienu ʒodi to ba⸗rimo. ‹Kam› «tieg» ‹ſtowite{?}›[C] ſtebiſi Diewas kayp butu muſu padukimuy / kurie darbimetey dikauiame /

Ss kuo⸗

nie może być ʒá ocʒy Bo⸗ga wßytko widʒącego / prʒeto[×] ten kłam[×] takiemu leniwcowi[×] nie pomoże.

2. Prʒypatrʒyć śię drugim robotnikom / ktorʒy ro⸗ʒnych godʒiṅ ná robotę śię ʒmowiwßy nie proʒno⸗wali / ále robili beʒ prʒe⸗ſtanku[×] do wiecʒora / to ieſt do śmierći. Tácy byli wßyſcy ſpráwiedliwi ſwię[⸗]ći Boʒy ſłudʒy / ktorʒy potnieli w tey winnicy robiąc / iáko ſami powia⸗daią w Ewanieliey. ‹Nie⸗śliśmy ćięʒar dnia / y v⸗palenia[×]›[D]. Ćięʒar roboty mordował nas / vpalenie[×] słońca paliło nas / a prʒe⸗ćięśmy roboty nie porʒu⸗ćili.

3. Strofuie y barʒo ka⸗rʒe Bog proʒnuiących. ‹Co tu ſtoićie cały dʒień proʒnuiący?›[E] Roʒtrʒąśni każde słowo ſtrofowánia. ‹Co› «prawi» ‹ſtoićie?›[F] Dʒiwu⸗ie śię Bog iákoby náßemu głupſtwu[×] / ktorʒy cʒáſu robotnego proʒnuiemy /

Ss gdy

A Mt 20,12.
B Mt 20,6.
C Mt 20,6.
D Mt 20,12.
E Mt 20,6.
F Mt 20,6.
1 Err. Turi būti taškas.
2 Err. Turi būti „de=gino".

kuometu[1] reykia dirbt / ki⸗tu kartu ne bus meto vnt darbo. ‹Cionay ſtowite?›[A] tay ira / vnt wietos darbo / iʒtremimo / vnt wietos atpildimo ir gana darimo aʒu nuſideimus / vnt wie⸗tos atłeydimo kaltibiu / terp nieprietelu? [et]c. ‹Sto⸗wite{?}›[B] Ney ſedite / ney kru⸗tate / bet ſtowite / kayp ſußały{?} ‹Per wiſu dienu?›[C] Dabar ira diena vnt igii⸗mo miliſtos Diewo / me⸗tas vnt gieru darbu. ‹Di⸗ki?›[D] Patis wieni diki eſte? Wiſi ſutwerimay ir tie / kurie nieko ne iaućia / ne tiktay ʒweris ir kiełtuwos / bet ir ʒiame / dungus / o⸗ras / vgnis niekadu ne pa⸗teykauia? ius begiedos[2] patis tiktay dikauiate?

4. Kitu dide darby kar⸗ßtibe aba ſtropibe / noras liepſnuoius paſirode kurie per wienu wałundu dirb⸗dami teyp nupełne / kayp kiti per dwiliku / iog ſku⸗biey / rupiey / nuośirdʒiey⸗[3] dirbo

gdy trʒebá robić / drugi ráʒ nie będʒie cʒáſu ná ro⸗botę. ‹Tu ſtoićie?›[E] to ieſt / ná mieyſcu roboty / wy⸗gnania / ná mieyſcu na⸗grody y doſyć cʒynienia[×] ʒà grʒechy / ná mieyſcu odpußcʒenia grʒechow / miedʒy nieprʒyiaćioły [et]c. ‹Stoićie?›[F] áni śiedʒićie / ani śię rußaćie / ále ſtoićie iáko ʒmarʒli? Teraʒ ieſt dʒień ná doſtanie łáſki Boʒey / cʒas ná dobre v⸗cʒynk i[4]. ‹Proʒnuiący?›[G] ſámi tylko proʒnuiący ieſte⸗śćie? Wßytkie ſtworʒe⸗nia / y te / ktore nicʒego niecʒuią / nie tylko ʒwie⸗rʒęta y bydło / ále y ʒie⸗mia / niebo / powietrʒe / ogień / nigdy nie proʒnuią wy beʒ wſtydu ſámi tyl⸗ko proʒnuiećie?

4. Drugich śię wielka w roboćie ochota abo o⸗brotność[×] / y chęć pałaią⸗ca pokaʒała / ktorʒy prʒeʒ iednę godʒinę robiąc ták ʒaſłuʒyli / iáko inni prʒeʒ dwanáśćie / prʒeto[×] ʒe prętko

4. Conſidera-re aliorum ir[5] laboribus feruorem.

A Mt 20,6.
B Mt 20,6.
C Mt 20,6.
D Mt 20,6.
E Mt 20,6.
F Mt 20,6.
G Mt 20,6.

1 „kuo metu".
2 Err. Turi būti „be giedos".
3 Err. Nereikalingas kėlimo ženklas.
4 Err. Powinno być „v=cʒynki".
5 Err. Turi būti „in".

dirbo ir pawiio pirmuoſius darbinikus / iʒłynkie iuos.

5. Sæpiſſim{e} in mentem ſibi reuocare, tempus laboris eſſe breuiſſimum.

5. Atmint vnt to / kayp trumpas ira metas mumus duotas vnt darbo / wiena tiktay diena wadinaſi / ne menuo / ne metay / ne śimtas metu aba vmʒis wienas / diena wiena. ‹Stowite «tieg» per wiſu dienu?›[A] o Ionas[B] ßwentas ſawo łakßty trumpeſniu ałgoia tu metu / aba tu darbimety muſu / wienu tiktay wałundu. ‹Suneley «tieg» paſkutine iau wałunda ira›[C].

F{i}lioli noniſſima[1] hora eſt.

1. Ioan. 2. V. 18.

6. Non obliuiſci temporis veſperrimi[2].

6. Neaʒumirßt wakaro / kuris arti iau ira kiekwienam / weykiey ſutems / ir ‹naktis› tumſi ‹atays / kurioy niekas negal dirbt›[D] / kayp Wießpats biło. Tas wakaras ir naktis ira ſmertis: ta mus turi pabudint vnt darbo toy winićioy.

Ioan: 9.

7. In denarium oculos mentis ſæpè conijcere.

7. Turi mus ragint vnt d{a}rbo ir graśis vmʒino

giwe-

prętko / pilnie / ochotnie[×] robili / y pośćigneli[×] pierwßych robotnikow / y wyprʒedʒili ich.

5. Pomnieć ná to / iako krotki ieſt cʒás nam dány ná robotę / ieden tylko dʒień ʒowie śię / nie mieśiąć / nie rok / nie ſto lat / ábo wiek ieden / dʒień ieden. ‹Stoićie «práwi» cáły dʒień?›[E] A Ian[F] S. w ſwym liśćie krotßym ʒowie ten cʒas robotny[×] / iedná tylko godʒiną. ‹Synacʒkowie[×] «práwi» / oſtatecʒna[×] iuʒ godʒina ieſt›[G].

6. Nie ʒápominàć wiecʒorà / ktory bliʒu[×] iuʒ ieſt kaʒdemu / prętko śię ʒmierʒknie / y ‹noc› ćiemna ‹nádeydʒie / w ktorą nikt nie moʒe robić›[H] / iáko Pan mowi. Ten wiecʒor y noc ieſt śmierć: ta nas ma pobudʒić[×] ná robotę w tey winnicy.

7. Ma nas nápominàć ná robotę y groß wiecʒnego

ʒywota[3]

A Mt 20,6.
B Jonas, apaštalas ir evangelistas; 1 Jn 2,18.
C 1 Jn 2,18.
D Jn 9,4.
E Mt 20,6.
F Jan, apostoł i ewangelista; 1 J 2,18.
G 1 J 2,18.
H J 9,4.
1 Err. Turi būti „nouiſſima".
2 Err. Turi būti „veſperti-ni".
3 Kustoda nie zgadza się całkowicie z początkiem następnej strony.

giwenimo dunguy / kuriami wìſi i{ʒ}day wiſo giero aʒuſirakiná. Kas tu graśi turi / wiſa turi.

żywotá w niebie / w ktorym śię wßytkie dobra ʒámykàią / kto ten groß ma / wßytko ma.

8. Ragina mus ir pats Wießpats Diewas ſawo paweykſłu / kuris nie kadu[1] ne pateykàuia / bet wiſadu dirba. ‹Tewas «tieg» mano iki śiołay dirba / ir aß dirbu›[A].

8. Nàpominà nas y ſam Pan Bog ſwym prʒykłádem / ktory nigdy nie proʒnuie / àle ʒawżdy× robi. ‹Oćieć «práwi» moy áż do[-]tąd dʒiáła y ia dʒiałám›[E].

8. Intueri exemplum Dei aßiduè operantis:[2]

Ionn: 5. V. 17[.]

9. Ragina ir paweykſłas W. Ieʒaus Chriſtaus / kuris per wiſu ſawo pagiwenimu daug dirbo ir prakaytawo. ‹Mań reykia dirbt› ‹kołay dienà ira›[B].

9. Nàpomina y prʒykład P. Ieſuſow / ktory prʒeʒ wßytek ſwoy żywot wiele robił y pracowáł. ‹Mnie potrʒeba ſpràwowáć ſpráwy onego ktory mię posłał / poki dʒień ieſt›[F].

9. Similiter exemplum Christi.

Ioan: 9. V. 4.

PVNKTAS IV.

PVNKT IV.

Ape wini{ć}iu, kuriu Iſaias[C] Pranaſzas apraśie paguldimi 5.

O Winnicy, ktorą Izáiaſz[G] Prorok opiſał w Rozdź. 5.

A winićia nuog Pranaßo apraśita ißsima[-]no Ʒidu gimine aba Synagoga / ape kuriu did{ʒ}iu Diewas dare priwayʒdu. ⸢‹Ißmete iż ios akmenis›[D] / tay ira ſtułpus ir kitus day-

A winica od Proroka opiſána / roʒumie śię Ʒydowſki narod ábo Synagogà / o ktorey wielką Bog cʒynił opatrʒność. ⸢‹Wybrał ʒ niey kamienie›[H] / to ieſt bałwány× y inne

Vinea ab Isaia descripta, aptari potest cuiuis regno vitijs corrupto.

A Jn 5,17.
B Jn 9,4.
C Izaijas, pranašo Amoco (Amozo) sūnus; Iz 5.
D Iz 5,2.
E J 5,17.
F J 9,4.
G Izajasz, syn proroka Amosa; Iz 5.
H Iz 5,2.
1 Err. Turi būti „niekadu".
2 Err. Turi būti taškas.

dayktus ſutwertus / ku⸗riuos aʒu diewus tureio ir garbino Synagoga. ‹Aptwere tworomis›[A][1] tay ira prìſakimays ſawo ir tieſomis iuos apweyʒ⸗deio; ‹Weʒiu widuy ios paſtate›[B] / tay ira Baʒni⸗ćiu per Salomonu[C] / aba ſargibu Aniełu ßwentuiu iiemus priſtate. Dawe debeſis ir lietus / kurie iu pałayſtitu ir mirkitu / tay ira mokſłu ir ʒodi ſa⸗wo / kuriuo / iuos mokie der[2] pranaßus kayp per debeſis vnt iu lietu mok⸗ſło nułeyʒdamas. Dare ir kitu daug dayktu łauk⸗damas wayſiaus vogu wino. Bet kayp tinay ſkundʒiaſi wieton vogu wino iſirpuſiu ir ſałdʒiu[3] ta winićià ataneśie ir dawe vogas karćiás mißkines / kayp tinay ißſka{y}to⌉[D]. Dabokimes mes ſaw patiemus / er ne eſme tokiu winićiu / kayp Sy⸗nagoga tuometu[4] buwo Ʒidu.

I. Kie⸗

inne rʒecʒy ſtworʒone / ktore ʒà Bogi miała y chwaliłà Synagogà. ‹O⸗grodʒił płotami›[E] / to ieſt prʒykaʒaniem ſwem y práwem ie opátrʒył. ‹Wieʒę w pośrʒodku iey ʒbudował›[F] / to ieſt kośćioł prʒeʒ Salomonà[G] àbo ſtraʒ Aniołow im prʒy⸗ſtawił / dał obłoki y dʒdʒe[×] ktoreby ią pokrapiały y połewały / to ieſt naukę y ſłowo ſwe / ktorem ie vcʒył prʒeʒ proroki nà nie deßcʒ nàuki ſpußcʒaiąc. Cʒynił y innich[5] wiele rʒecʒy / cʒe⸗kaiąc owocu iàgod win⸗nych. Ale iàko śię tam ſkarʒy miáſto[×] iàgod win⸗nych doʒrʒałych y ſłodkich tà winnica prʒyniosła y dała iàgody gorʒkie leśne iàko tam wylicʒa[×]⌉[H]. Prʒy⸗patrʒmy śię ſamym ſobie / cʒy nie ieſteśmy taką win[⸗]nicą / iàko Synagogà nà ten cʒàs była Ʒydowſka.

Grano[6]

A Iz 5,2.
B Iz 5,2.
C Saliamoną; Saliamonas; 1 Kar 6; 7; 8; Iz 5.
D Atpasakojama ir interpretuojama: Iz 5,1–7.
E Iz 5,2.
F Iz 5,2.
G Salomona; Salomon; 1 Krl 6; 7; 8; Iz 5.
H Odwołanie się i interpretacja: Iz 5,1–7.

1 Reikalingas skyrybos ženklas.
2 Err. Turi būti „per".
3 Err. Turi būti „ſaldʒiu".
4 „tuo metu".
5 „innych".
6 Err. Powinno być „grono"; zob. początek następnej strony.

1. Kiekie vogu karćiu ʒidu winićios buwo ⌜ne⸗teyſibe ir ßaukſmas⌝[A].
2. Neteyſibe ſudʒiu. ‹Nu⸗teyśin{a}te «tieg» bediewi pi[⸗]ktadeiu aʒu dowanas / ir teyſiby teyſaus atimate iam›[B].

3. Kiekie / trokßtawimas łobio neteyſingas. ‹Deia aba beda kurie namus na⸗mamus priſtato aba pri⸗gretina›[C].
4. ⌜Girtibes⌝[D].
5. Paprotis ir iiunkimas vnt nuſideimu. ‹Beda / ku⸗rie wełkate netieſiby wir⸗wemis niekaniekiu / ir nuo[⸗]demy kayp riśi / wirwi a⸗ba linu weʒimo›[E].
6. Paniekinimas ſaw Die⸗wo grumʒdos aba grum⸗ʒdimu. ‹Kurie kałbate / tegul ſkubinas ir graytay atayt darbas io›[F] / tay ira korone.
7. Apłeydimas muſtimo ape Diewo darbus ir gie⸗ribes / kurias del ʒmoniu padare / kayp tày ira ſu⸗tweri⸗

1. Grono iágod[×] gorʒkich ʒydowſkiey winnice była ⌜niepráwość[×] y wołanie⌝[G].
2. Nieſpráwiedliwość ſędʒiow. ‹Vſpráwiedliwiá⸗ćie nieʒboʒnego[×] ʒá podár⸗ki / á ſpràwiedliwość ſpráwiedliwemu odeymu⸗iećie od niego›[H].

3. Grono / pragnienie bogactwá nieſprawiedli⸗we. ‹Biadá ktorʒy prʒyłą[⸗]cʒaćie dom do domu›[I].
4. ⌜Piiáńſtwá⌝[J].
5. ʒwycʒay y nałog ná grʒechy. ‹Biada ktorʒy ćiagniećie niepráwość[×] powroʒámi mármośći[1×] / á grʒech iáko powroʒ wo⸗ʒowy›[K].
6. ʒnieważanie Boſkich pogroʒek[×] ‹ktorʒy mowićie. Niech śię śpießy / á niech rychło[×] prʒyidʒie vcʒynek[×] iego›[L] / to ieſt karanie.
7. Opußcʒenie roʒmyślá⸗nia o Boſkich ſpráwách y dobrodʒieſtwách[2] ktore dla ludʒi vcʒynił / iáko to ieſt ſtwo⸗

Recenſentur mali botri ſiue labruſcæ
1. Labruſca iniquitas & clamor. V. 7.
2. Iniquitas iudicum[.] V. 23[.]
3. Auaritia. V. 8.
4. Ebrietas. V. 11. & 12.
5. Conſuetudo peccati. V. 18.
[6.]Contemptus minarum Dei[.] V. 19.
7. Neglectus rerum diuinarum. V. 10. &c.

A Iz 5,7.
B Iz 5,23.
C Iz 5,8.
D Iz 5,11–12.
E Iz 5,18.
F Iz 5,19.
G Iz 5,7.
H Iz 5,23.
I Iz 5,8.
J Iz 5,11–12.
K Iz 5,18.
L Iz 5,19.
1 Err. Powinno być „marności".
2 „dobrodʒieyſtwách".

{t}weri{m}as ir atpirkimas ſwieto. Vnt weykało Die⸗wo (tay ira vnt ſwieto kuri iʒ nieko ſutwere / ir kayp Sunu ſawo tan ſwietan del io atpirkimo ir iʒwadawimo iʒ prapulties a{t}ſiunte / ir dawe ii vnt ſmerties) ne weyʒdite ſirdʒiu ſawo / ir neſidaboiate teyp ſtebu⸗klingamus Diewo mieła⸗ſirdiſdes darbamus? ⌜Ir kitas kiekies karćiu vogu / tay ira piktibiu tinay ſkayto / ir vnt gało grum⸗ʒdʒiaſunkiu[1] korony tu wi⸗nićiu korot⌝[A] / kaypogi iau iʒteyſeio tuos ſawo pa⸗grumʒdimus vnt Ʒidu / kayp wiſas ſwietas regi. Mes vnt ſawis akis ap⸗griʒkime / er eſme tokiu winićiu / er tokias vogas darome / er impuldineiame tokioſn piktibeſn / kokiaſn Ʒiday impuoła? Er ira muſpi neteyſibe / girtibes / apgawimay / łobio aba turto ne teyſingas ießkoi⸗mas.[2] iey ira tadu łaukime ir mes korones.

PVN-

ſtworʒenie / y odkupienie świátá. Ná ſpráwę× Pań⸗ſką / (to ieſt ná świát / ktory ʒnicʒego ſtworʒył / y iáko Syna ſwego ná ten świát dlá odkupienia po⸗ſłał y dał go ná śmierć) nie patrʒyćie ſercem ſwo⸗iem y nie vwaʒaćie× vcʒyn⸗kow× ták dʒiwnych miło⸗śierdʒia iego? ⌜I inne gro⸗ná gorʒkich iágod / to ieſt złośći× tam licʒy / y nako⸗niec groʒi ćięſkiem[3] kará⸗niem tę winnicę kárać⌝[B] / ia⸗koʒ iuʒ wykonał te ſwoie pogroʒki× na Ʒydách / iáko wßytek świát widʒi. My ná śię oko obroćmy× / cʒy⸗śmy ſą táką winnicą / cʒy tákie iágody wydáiemy / cʒy wpadamy w takie złośći× / w iákie Ʒydʒi wpadli. Cʒy ieſt w nas nie ſprá⸗wiedliwość / piiáńſtwo / oßukanie× / bogáctwá ábo maiętnośći× nieſprawie⸗dliwe ßukanie ieśli ieſt / tędyć× cʒekamy y my kara⸗nia.

PVNKT

A Iz 5,4–10.
B Iz 5,4–10.

1 Err. Turi būti „grum=ʒdʒia ſunkiu".
2 Greičiausiai turi būti kitas skyrybos ženklas.
3 Err. Powinno być „ćięʒkiem".

Cur vita æter[-] na denarius.

PVNKTAS V.

Kodrin vmžinas giweni- mas pramintas ira graśiu.

1. Odrin iog kaip graśis ira apſkri⸗tus / ir ne pažint iumpi / kur ira pradžia kur gałas / aba kur praſideſt ir kur baygiaſi. Teyp vmžinas ſu Diewu karalawimas / kuris ira muſu galauſia ir didžiauſia łaymibe / ne turi gało / niekadu ne paſi[⸗] baygs / ir pradžios ne turi Diewiep / iž kurio kaip iž mariu ižteka vmžina lin⸗xmibe ßwentuiu. Wadina[⸗] ſi vmžinas gewenimas[1] da⸗žnay raßty.

2. Kaip graśiy ira deśims pinigu / teyp vmžina łay⸗mibe deśims giero žmoguy atneßa karaliſtey dun⸗gaus eſſunćiam. Ira świe⸗ſus regieimas weydo Die⸗wo / meyłe iž regieimo ir džiaugſmas ne ißſakitas. Kieturios dowanos kuno pagarbinto / ir pinkiu ku⸗no togi paiautimu ipa⸗ ćios[2]

PVNKT V.

Czemu wieczny żywot názwány ieſt groſzem?

1. La tego / że groß ieſt okrągły / y nie ʒnáć w nim / gdźie ieſt po⸗cʒatek gdźie koniec / ábo gdźie śię pocʒyna y gdźie śię kończy. Ták wiecʒne ʒ Bogiem krolowánie / kto⸗re ieſt náoſtátecʒneyßę× y na większe błogosłáwień⸗ſtwo / naße nie má końcá/ ni[⸗] gdy śię nie ſkończy / y pocʒą[⸗] tku nie ma v Bogá / ʒ kto⸗rego iáko ʒ morʒá wyćieka wiecʒne weſele× świętych. Zowie śię wiecʒny żywot cʒęſto w piśmie.

2. Iako w großu ieſt dźie⸗śięć pieniedʒy / ták wie⸗kuiſte ſcʒęśćie dźieśięć dobr cʒłowieku prʒynośi w kroleſtwie niebieſkiem będącemu. Ieſt iaſne wi⸗dʒenie twarʒy Bożey / miłość ʒ widʒenia y ra⸗dość niewypowiedźiána·[3] Cʒtery dary ćiałá vwiel⸗bionego / y piący[4] ʒmyſłow tegoż

1. Analogi[a] ob rotunditatem, quæ æternitatem adumbrat.

2. Ob decem nummos, decem bona vitæ æternæ ſignificantes.

1 Err. Turi būti „giwenimas".
2 Err. Kustodas nesutampa su 337 p. pradžia.
3 Err. Kropka w górnej spacji.
4 Err. Powinno być „piąći".

3. Ob laborē, quo cuditur[.]

ćias linkſmibes ir gierius. 3. Graśi kała ſu didʒiu darbu mincorius: teyp ir gr{à}ſis vmʒino giwenimo nukałtas ira mumus nuog W. Ieʒaus Chriſtaus vnt kriʒiaus winimis giełaʒinemis runkoſe ir koioſe io ßwinćiauſioſe / teypagi ir ßony rağotiny ir kitays inſtrumenta{y}s aba ſudays ir kuieys ſu didʒiu łabay darbu ir kruwinu prakaytu.

4. Ob imaginem regis, quam in ſe expreſſam habet.

4. Graśiy ira wayʒdas karalaus: teyp regieſime karaliſtey anoy Diewu Tewu / Dwaśiu ßwentu / ir Sunu Diewo / kuris ira weydu Diewo Tewo łabay {ʒ}ibunćiu ir ſkayſtu / kuriump wiſus ſutwerimus regi ßwentieii k ayp[2] ʒerkoły.

5[.] Ob vtlitatem[1] omnimodam. Eccl: 10. V. 20.

5. ⌜Graśio aba pinigu wiſi dàyktay kłauſo / aba aʒu pinigus wiſo gali ʒmogus gaut⌝[A]: teyp kas tures graśi vmʒinos karaliſtes wiſa / ko tiktay gieys / ir nores / igis ir ras.

Tt Vnt

tegoʒ ćiáłá oſobliwie[×] kochánie y roßkoß[3]. 3. Groß kuie ʒ wielką pracą mincarʒ[×]: Ták y groß ʒywota wiecʒnego vkowány ieſt nam od P. Ieʒuſa na krʒyʒu goʒdʒmi ʒeláʒnemi w ręku y w nogách iego naświętßych / tákʒe y w boku włocʒnią y innemi inſtrumenty y młotámi ʒ wielką bárʒo pracą y krwáwym potem. 4. W großu ieſt obraʒ krolewſki: ták vyʒrʒemy w kroleſtwie onem Bogá Oycá / Duchá świętego / y Syná Boʒego / ktory ieſt obraʒem Bogá Oycá barʒo świetnym[×] / w ktorym święći wßytkie ſtworʒenia widʒą iáko w ʒwierćiedle. 5. ⌜Großá ábo pieniedʒy wßytkie rʒecʒy ſłucháią / ábo ʒà groß / ʒ{á}pienią dʒe wßytkiego moʒe cʒłowiek doſtáć⌝[B]: ták kto będʒie miał groß wiecʒnego kroleſtwá / wßytko cʒego tylko poʒąda y ʒáchce / naydʒie / y otrʒyma.

A Greičiausiai remtasi Sir 10,27; BSV Sir 10,30.

B Prawdopodobnie parafraza: Syr 10,27; BW Eklk 10,30.

1 Err. Turi būti „vtilita-tem“.

2 Err. Turi būti „kayp“.

3 „roſkoß“.

338 ❖ ❖ ❖ ❖
Vnt Nedelos pirm ažugaweniu Ewang. Luk. 8.
3 *ANuo metu:Kad dide minia ſuſieydineio ir iżgi mieſtu skubinos Iezauſp,tare per priliginimu:Jßeio kurſai ſeia, ſetu ſekłos ſawo. Jr kad ſeio, wiena puoła pas*
6 *kielu, ir paminta buwo, ir paukśćiey dungaus ſułeſe iu. A kita puoła vnt wołos, á iżdigus padżiuwo, icg ne tureio dregnumo. A kita puoła terp erßkiećiu, o draugie iżdigi erßkiećiey, nuſmelkie iu. A kita puoła vnt żiames gieros,*
10 *ir vżaugus padare wayſiu śimterioku. Tay biłodamas ßaukie, kas turi auſis vnt kłauſimo, te kłauſay. Jr kłauſe ii mokitiniey io, kas tay butu do priliginimas. Kuriemus*
13 *iis tare. Jumus duota ira żinot pasłaptes karaliſtes Diewo, o kitiemus prieżodżiuoſe, idant regiedami ne regetu, ir girdedami ne ißmanitu. Jra tadu tas priliginimas: Sekła ira żodis Diewo, o kurie pas kielu, śitie ira, kurie kłauſo, potam atayt welinas,ir ißima żodi iż śirdies iu,idant tikiedami ne butu iżganiti.Kurie wel vnt wołos,tie ira kurie kad iżgirſta, ſu dżiaugsmu priimo żodi, ir tie ßaknies ne turi,nes iki metu tiki,o metu pagundimo atſtoia.O kuri puoła erßkiećiuoſn, tie ira, kurie kłauſo, ir nuog ſieławar-*

❖ ❖ ❖ ❖

Vnt Nedelos pirm
ažugaweniu Ewang. Luk. 8[A].

A*Nuo metu: Kad dide minia ſuſieydineio ir iżgi mieſtu skubinos Iezauſp,tare*[1] *per priliginimu: Jßeio kurſai ſeia, ſetu ſekłos ſawo. Jr kad ſeio, wiena puoła pas kielu, ir paminta buwo, ir paukśćiey dungaus ſułeſe iu. A kita puoła vnt wołos, á iżdigus padżiuwo, iog ne tureio dregnumo. A kita puoła terp erßkiećiu, o draugie iżdigi erßkiećiey, nuſmelkie iu. A kita puoła vnt żiames gieros, ir vżaugus padare wayſiu śimterioku. Tay biłodamas ßaukie, kas turi auſis vnt kłauſimo, te kłauſay*[2]*. Jr kłauſe ii mokitiniey io, kas tay butu do priliginimas. Kuriemus iis tare. Jumus duota ira żinot pasłaptes karaliſtes Diewo, o kitiemus prieżodżiuoſe, idant regiedami ne regetu, ir girdedami ne ißmanitu. Jra tadu tas priliginimas: Sekła ira żodis Diewo, o kurie pas kielu, śitie ira, kurie kłauſo, potam atayt welinas, ir ißima żodi iż śirdies iu,i-dant*[3] *tikiedami ne butu iżganiti. Kurie wel vnt wołos,tie*[4] *ira kurie kad iżgirſta, ſu dżiaugsmu priimo*[5] *żodi, ir tie ßaknies ne turi,nes*[6] *iki metu tiki,o*[7] *metu pagundimo atſtoia. O kuri puoła erßkiećiuoſn, tie ira, kurie kłauſo, ir nuog ſieławar-*

A Lk 8,4–15.
1 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „tare".
2 „tekłauſay".
3 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „i-dant".
4 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „tie".
5 Err. Turi būti „priima".
6 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „nes".
7 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „o".

❀ ❀ ❀ ❀

ławartu, ir nuog turto ir gieriu giwenimo eydami ażuſitroßkina, ir neatneßa wayſiaus. A kuri puoła vnt gieros żiames, tie ira, kurie śirdiy gieroy ir gieriauſioy, iżgirdi żodi, ażuturi, ir wayſiu ataneßa kuntribey.

W Niedźielę przed

Mięſopuſty Ewanielia v Lukaßa w Rozdźiale 8[A].

W*On czás: Gdy śię wielka rzeßa*[x] *ſchodźiłá, y z miaſt kwápili śię*[x] *do Jezuſa, rzekł przez podobieńſtwo: Wyßedł, ten ktory śieie, śiać náśienie ſwoie. A gdy śiał, iedno vpádło podle drogi, y podeptane ieſt: á ptacy powietrzni pozobáli*[x] *ie. Drugie zaś vpadło ná opokę*[x]*: á wßedßy vſchło, iż nie miáło wilgotnośći*[x]*. Drugie też pádło miedzy ćiernie: á ſpołem*[x] *wzrozßy ćiernie zádu-śiło ie. A drugie padło nà ziemię dobra: á wßedßy, vczyniło owoc ſtokrotny. To mowiąc, wołał: Kto ma vßy ku słuchániu, niechay słucha. Y pytáli go vczniowie iego, coby to zá podobieńſtwo było. Ktorym on rzekł: Wamći dano poznáć táiemnice kroleſtwá Bożego, ále innym przez podobieńſtwá: àby widząc nie widźieli, á słyßąc nie rozumieli-*[1]

❀ ❀ ❀ ❀ 339
ławartu, ir nuog turto ir gieriu giwenimo eydami ażuſitroßkina, ir neatneßa wayſiaus. A kuri puoła vnt gieros żiames, tie ira, kurie śirdiy gieroy ir gieriauſioy, iżgirdi żodi, ażuturi, ir wayſiu ataneßa kuntribey.
W Niedźielę przed Mięſopuſty Ewanielia v Lukaßa w Rozdźiale 8.
WOn czás: Gdy śię wielka rzeßa ſchodźiłá, y z miaſt kwápili śię do Jezuſa, rzekł przez podobieńſtwo: Wyßedł, ten ktory śieie, śiać náśienie ſwoie. A gdy śiał, iedno vpádło podle drogi, y podeptane ieſt: á ptacy powietrzni pozobáli ie. Drugie zaś vpadło ná opoke: á wßedßy vſchło, iż nie miáło wilgotnośći. Drugie też pádło miedzy ćiernie: á ſpołem wzrozßy ćiernie zádu-śiło ie. A drugie padło ná ziemie dobra: á wßedßy, vczyniło owoc ſtokrotny. To mowiac, wołał: Kto ma vßy ku słuchániu, niechay słucha. Y pytáli go vczniowie iego, coby to zá podobieńſtwo było. Ktorym on rzekł: Wamći dano poznáć taiemnice kroleſtwá Bożego, ále innym przez podobieńſtwá: áby widzac niewidźieli, á słyßac nie rozu-mieli-

A Łk 8,4–15.
1 Zbędny znak przenoszenia.

mieli. Jeſt tedy to podobieńſtwo: Náśienie ieſt słowo Boże. A ktorzy podle drogi, ćić ſa ktorzy słucháia, potym przychodźi dyabeł, y wybiera słowo z ſercá ich, áby vwierzywßy nie byli zbáwieni. Ktorzy záś ná opoke, ći gdy vsłyßa, z weſelem przyimuia słowo: á ći korzenia nie máia, iż do czáſu wierza, á czáſu pokuſy odſtepuia. A ktore pádło miedzy ćiernie: ći ſa, ktorzy słucháli, á odßedßy, od ſtáránia y od bogactw, y od roskoßy żywotá zádußeni bywáia y nie przynoßa owocu. Lecz ktore ná źiemie dobra: ćić ſa, ktorzy dobrym á vprzeymym ſercem vsłyßawßy słowo zátrzymywáia, y owoc przynoßa w ćierpliwośći.

PVNKTAS I.	PVNKT I.
Dwaſingas iżguldimas prię żodźio Wieſzpaties.	Duchowny wykład przypowieśći Panskiey.
PRiežodi ſawo ape ſekłu / ir ape tu kuris ſeia pats Wießpats świeśiey iżgułde / todryn ne reykia kito ießkot: wienok dwaſingu budu galime ſaw ii truputi kitayp iżguldit / kayp paprato tay darit	PRzypowieść ſwoię o náśieniu / y o tym ktory śieie / ſam Pan iaśnie wyłożył / przeto nietrzebá innego ßukać: iednak duchownym ſpoſobem możemy ia ſobie inaczey wyłożyć / iáko zwykli to czynić

Myſtica parabolæ expoſitio.

mieli. Jeſt tedy to podobieńſtwo: Náśienie ieſt słowo Boże. A ktorzy podle drogi, ćić ſa ktorzy słucháia, potym przychodźi dyabeł, y wybiera słowo z ſercá ich, áby vwierzywßy nie byli zbáwieni. Ktorzy záś ná opokę×, ći gdy vsłyßa, z weſelem× przyimuia słowo: á ći korzenia nie máia, iż do czáſu wierza, á czáſu pokuſy odſtępuia. A ktore pádło miedzy ćiernie: ći ſa, ktorzy słucháli, á odßedßy, od ſtáránia× y od bogactw, y od roskoßy żywotá zádußeni bywáia y nie przynoßa owocu. Lecz ktore ná źiemię dobra: ćić ſa, ktorzy dobrym á vprzeymym ſercem vsłyßawßy słowo zátrzymywáia, y owoc przynoßa w ćierpliwośći.

PVNKTAS I.	PVNKT I.
Dwaſingas iżguldimas prie[-] żodźio Wieſzpaties.	Duchowny× wykład przypowieśći Panskiey.
PRieʒodi ſawo ape ſekłu / ir ape tu kuris ſeia pats Wießpats świeśiey iʒgułde / todryn ne reykia kito ießkot: wienok dwaſingu budu galime ſaw ii truputi kitayp iʒguldit / kayp paprato tay darit	PRʒypowieść ſwoię o náśieniu / y o tym ktory śięie[1] / ſam Pan iaśnie wyłoʒył / prʒeto× nietrʒebá innego ßukać: iednak duchownym× ſpoſobem moʒemy ią ſobie inacʒey wyłoʒyć / iáko ʒwykli to cʒynić

Myſtica parabolæ expoſitio.

1 „śieie”.

darit ir Daktaray ßwen⸗tieii. ‹Paſetas «tadu» ira Diewo Ʒodis›[B] tay ira Su⸗nus io / kuris ira ißmintis io vmʒina.

Verbum Dei increatum ſeminatum eſt.

1. In creaturis omnibus.

1. Po wiſam ſwietu tu⸗łays budays. Paſetas ira Aniełuoſe / ʒmoneſe / ir wiſuoſe ſutwerimuoſe. Nes wiſuoſe tobulibes Ʒodʒio aba Sunaus Diewo ʒiba. ‹Ne re⸗gimieii dayktay Diewo nuog ſutwerimo ſwieto / per tuos dayktus / kurie ira padariti / eſti ißma⸗niti / ir vm{ʒ}ina galibe io ir Diewiſte›[C]. ⌜Ta wel galibe Diewo ir ißmintis wadi⸗naſi Chriſtus Sunus Diewo⌝[D].

Rom: 1. V. 19[A] *[.]*

1. Cor. 1.

2. In humana natura.

2. ⌜Paſetas ira taſay Ʒodis {ʒ}mogiſtey Chriſtaus / ku⸗riu priieme ir ſu ſawo per⸗ſunu aba ſu ſawim Sunus Diewo ſudeio / ſuiungie / ir ſu{g}łaude⌝[E] ir per tu ſu⸗głaudimu taſay Ʒodis bu⸗wo kayp butu ſumindi⸗tas / tay ira łabay nuʒia⸗mintas ir paniekintas.

Philip: 2.

Puo⸗

nić y Doktorowie święći. ‹Pośiáne «tedy» ieſt Boże ſło⸗wo›[F] / to ieſt Syn iego / kto⸗ry ieſt mądrość iego wie⸗cʒna.

1. Po wßytkim świećie roʒlicʒnemi[×] ſpoſobámi. Pośiane ieſt w Aniołach / w ludʒiách / y we wßytkim ſtworʒeniu. Bo we wßyt⸗kich doſkonałośći ſłowá ábo Syna Bożego świecą. ‹Rʒecʒy Boże niewidʒial⸗ne od ſtworʒenia świátá prʒeʒ te rʒecʒy / ktore ſą vcʒynione / ʒroʒumiane / bywáią poʒnane / y wie⸗cʒna moc iego / y Bo⸗ſtwo›[G]. ⌜Tá ʒáś moc Boża y mądrość roʒumię śię Chryſtus Syn Boży⌝[H].

2. ⌜Pośiáne ieſt to ſłowo ábo Syn Boży w cʒlowie⸗cʒeńſtwie náßym / ktore prʒyiał y ʒ ſwą oſobą / ábo ʒ ſobą ʒłącʒył⌝[I] / y ſpoił / y prʒeʒ to ʒłącʒenie ſłowo to było iákoby podeptáne / to ieſt bárʒo poniżone y wʒgárdʒone. ‹Pádło ná opokę[×]›[J] / ná kámienie twár⸗
de.

A BSV Rm 1,20.
B Lk 8,11.
C Rom 1,20.
D 1 Kor 1,24.
E Fil 2,6–7.
F Łk 8,11.
G Rz 1,20.
H 1 Kor 1,24.
I Flp 2,6–7.
J Łk 8,6.

Quomodo hic cecidit in petram.

‹Puoła vnt vołos›[A] vnt akmenu kietu. Nes ne augo per turtu / per łobi to ſwieto / bet buwo łabay grinu / ne tureio kur ir gałwos ſawo prigłauſt / budamas turtingu ir wiſus iʒdus ſawimp turedamas. ‹Paſetas vnt erßkiećiu›[B] tay ira kuny ſopulingami / aba kuriami daug kinte / ałko / troßko / kayto / wargo [et]c. Vnt gało ‹paſetas buwo vnt ʒiames łabay gieros / vnt kurios iʒdigis dereio did{ʒ}iey / ir atneśie wayſiu be mieros›[C]. Giera ta ʒiame iʒſimano ta gi ʒmogiſte ßwynta. Derei[⸗]mas iawu vnt tos ʒiames i{ʒ}ſimano nupełnay Chriſtaus / miliſta / ir karaliſte dungaus / kuriu mumus Chriſtus per darbus / ſopulus / kunćiu ir ſmerti ſawo nupełne / ir kayp butu aʒudirbo.

3. Paſetas buwo taſay Ʒodis ʒiamey Ʒidu / tay ira Sunus Diewo ʒmogiſtey priimtoy pirmi{á}uſia Ʒidump

In ſpinas.

de. Abowiem nie roſło prʒeʒ maiętność[×] / prʒeʒ bogáctwa tego świátá / ále było barʒo vbogiem / nie miáło gdʒie y głowy ſkłonić / będąc bogatym / y wßytkie ſkarby w ſobie máiąc. ‹Pośiáne było ná ćierniu›[D] / to ieſt w ćiele ćierpiętliwym[×] / abo w ktorym wiele ćierpiáło / łaknęło / prágnęło / potniáło prácowáło [et]c. Nakoniec ‹pośiane było ná ʒiemi bárʒo dobrey ná ktorey wßedßy ʒrodʒiło śię wielce / y prʒyniosło owoc beʒ miáry[×]›[E]. Dobra ta ʒiemia roʒumie śię toʒ cʒłowiecʒeńſtwo święte.

In terram bonam.

Vrodʒay ʒboʒa ná tey ʒiemi roʒumieią śię ʒaſługi Chryſtuſowe / łáſká y kroleſtwo niebieſkie / ktore nam Chryſtg prʒeʒ trudy / boleści / męke y śmierć ſwą ʒáſłuʒył / y iákoby ʒárobił.

3. Pośiane było to ſłowo w ʒiemi Ʒydowſkiey / to ieſt Syn Boʒy w cʒłowiecʒ{e}ńſtwie prʒyi{ę}tem naprʒod do

A Lk 8,6.
B Lk 8,7.
C Lk 8,8.
D Łk 8,7.
E Łk 8,8.

343 przed Mieſopuſty

Conculcatum eſt. 3idump buwo atſiuſtas
del iu iʒganimo. Bet pa⸗
mine tu 3odi terp ſawis
Ioan. 1. paſetu 3iday / paniekino ii
ſaw / ir atmete nuog ſawis.
Sawo tikribeſp ataio / tay
ira ſawo gimineſp ir te⸗
wiksćion / a ſawiſʒkiey io
ne priieme. ⌜Vnt akmenu
In petram cecidit. kietu puoła ta ſekła⌝[A] / ta⸗
ſay 3odis / tay ira vnt
śirdʒiu aʒureteiuſiu pikti⸗
bey ne gałeio ʒielt iuoſe /
ney deret aba wayſiaus
darit / kayp butu iu śirdi⸗
ſe padʒiuwo / ne tureda⸗
mas kur ſʒakni ſawo gi⸗
liaus łeyſtu ir iremtu / del
kietibes iu / ir wel ne tureio
dregnumo del ſauſibes ir
i{ʒ}ſekusios aba ſudʒiuwu⸗
In vacuum laboraui, ſine cauſa &c. Iſai: 49. V. 4[.] ſios duśios iu. Todrin
ſkundʒiaſi vnt 3idu Su⸗
nus Diewo pokim Tewo.
‹Dowanay dirbau «tieg» / be
prieʒaſties / ir tuśćiey ſti⸗
priby ir śiłas mano iʒgay⸗
śinau / nuterioiau / iʒtu⸗
siau›[B]. ⌜Puoła ta ſ{e}kła tas
3odis vnt erſʒkie{ć}iu⌝[C]. Nes
In ſpinas. erſʒkiećieys Chryſtus bu⸗
wo

do ʒydow był poſłány dla
ich ʒbawienia. Ale pode⸗
ptáli to ſłowo miedʒy ſobą
pośiáne 3ydowie / ʒniewa⸗
ʒyli ie y odrʒućili od śiebie.
Prʒyſʒedł do właſnośći[×] /
to ieſt do ſwego narodu y
oycʒyʒny / á ſwoiʒ go nie
prʒyięli. ⌜Ná kámienie
twarde padło to náśienie⌝[D]
to ſłowo / to ieſt ná ſerca
ʒátwárdʒiałe we ʒłośći[×] /
niemogło rodʒić áni wy⸗
dawáć owocu / iakoby w
ich ſercách vſchło / nie ma⸗
iąć gdʒieby korʒeń ſwoy
głębiey puſʒcʒało dla
twardośći[×] ich / á ktemu[×] nie
miało wilgotnośći[×] dla
ſuchośći y wywiedłey[×] abo
ʒeſchłey duſʒe ich. Prʒeto
vſkarʒa śię ná 3ydy Syn
Boʒy prʒed Oycem. ‹Pro⸗
ʒnom prácował «prawi» /
beʒ prʒycʒyny / y po⸗
próżnicy[×] ſtrawiłem[×] śiłę
moię›[E]. ⌜Padło to náśienie /
to ſłowo ná ćiernie⌝[F]. Bo
ćierniem Chryſtus był
koronowány / bicʒowány /
vkrʒyʒowany / y vmorʒo⸗
ny

A Lk 8,6.
B Iz 49,4.
C Lk 8,7.

D Łk 8,6.
E Iz 49,4.
F Łk 8,7.

In terram bo[-]nam i. in Apoſtolos & alios paucos ex Iudæis.

wo karunawotas / bata⸗gays płaktas / nukri⸗{ʒ}iawotas ir numarintas. Vnt gało rad{o}s truputis ʒiames gieros ir terp Ʒi⸗du / vnt kurios paſetas łabay dereio / ʒiełe ir didy wayſiu padare. Ta ʒiame buwo Apaßtałay ßwenti ir kiti iʒ Ʒidu gimines pir⸗mieii krikſćionis / kurie łabay ßwentibes didʒios buwo / kayp Iſaias[A] Pra⸗naßas raßo. ‹Nes iey bus ʒmones tawo Iſraelo kayp ʒwirʒday mariu / pałaykas iʒ iu› / «tay ira iʒ teyp daugio kayp daug ira ʒwirʒdu pakraſćiuoſe mariu» / ‹maʒa / truputis apſigriʒ Diewop›[B] ir Chri⸗ſtu priims a{ʒ}u Meſiośiu / bet taſay truputis did{ʒ}iu tures teyſiby aba ßwenti⸗by / tie kriksćionis iʒ Ʒidu gimines Apaßtałay ir kiti iu krauio / bus łabay ßwen[⸗]ti / iu ‹teyſibe› ir ßwyntibe ‹patwins kayp wundenio twanay›[C].

4. Pa⸗

ny[×]. Ná koniec náláʒłá śię trochá ʒiemie dobrey y miedʒy Ʒydy / ná ktorey pośiáne bárʒo buyny v⸗rodʒay dáło / rosło y wielki owoc vcʒyniło. Ta ʒiemi á[1] byli Apoſtołowie święći / y inni ʒ Ʒydowſkiego po⸗kolenia pierwßy Chrʒe⸗śćiánie / ktorʒy bárʒo świątobliwośći wielkiey byli / iáko Iʒáiaß[D] prorok piße. ‹Ieśli bowiem bę⸗dźie ludu twego ʒ Iʒráelá / iáko piaſku morſkiego / oſtàtek[×] ʒ niego› «to ieſt ʒ tàk wiela / iàk wieleieſtpiá⸗ſku[2] ná brʒegách morſkich» / ‹trochá nawroći śię do Bo⸗gá›[E] / y Chryſtuſa prʒyimie ʒà Meſyaßà / àle ta trochá wielką bedʒię miałá ſprá⸗wiedliwość ábo świąto⸗bliwość. Ci Chrʒeśćiánie ʒ Ʒydowſkiego národu Apoſtołowie y inni ich krwie / będą bárʒo święći / ich ‹ſprawièdliwość› y świą[⸗]tobliwość ‹wyleie iako powodź›[F].

4. Po⸗

Conſummatio abbreuiata inundabit iuſtitiam. Isai. 10. V. 22.

A Izaijas, pranašas, Amoco (Amozo) sūnus; Iz 10,22.
B Iz 10,22.
C Iz 10,22.
D Izajasz, prorok, syn Amosa; Iz 10,22.
E Iz 10,22.
F Iz 10,22.

1 Err. Powinno być „ʒiemią".
2 Err. Powinno być „wiele ieſt piá⸗ſku".

4. In omnibus gentibus.

4. Paſetas ira taſay ʒo⸗dis ʒ̇iamey Paganu / wiſo⸗ſe karaliſteſe to ſwieto / kurioſe kietweriopay de⸗ſtis ſu tu ſekłu ir ſu tuo ʒodʒ̇iu. Wienos karali⸗ſtes paganu pamine tu ʒodi / ne priieme iʒ̇ pra⸗dʒ̇ios aʒ̇u durniby ſaw tu⸗reio tikiet tu aʒ̇u Diewu / kuris buwo nukriʒ̇iawo⸗tas / ir terp łatru karoia. Kitos priieme / bet paga⸗dino ſawimp tikiby per hereſias ir nauiu moksłu pramanias / todrin toſe karaliſteſe ta ſekła taſay ʒodis Chriſtus / kayp bu⸗tu iomus padʒ̇iuwo / ne ʒ̇ielia / ne dera per gierus darbus / per nuſidaliimu dowanu miliſtos ſawo ku⸗riu ne turedami vmʒ̇inon eyt paſkundon. Tokios dabar ira karaliſtes / An⸗glia[A] / S{w}ecia / Dania / Sʒkocia ir kitos. Kitos ßalis piłnas {e}rßkiećiu / tay ira kuno gieriu ir biau[⸗]riu pałaydu / ne perłey⸗dʒ̇ia ſawimp ʒ̇ielt ir deret

Vv tay

In quibuſdam conculcatum.

In alijs aruit[.]

In nonnullis vt in ſpinis ſuffocatum eſt.

4. Pośiánie to ieſt ſłowo w ʒ̇iemi pogáńſkiey we wßytkich kroleſtwách te⸗go świáta / w ktorych cʒworako[×] śię dʒ̇ieie ʒ tym náśieniem y ʒ tym ſłowem[.] Iedne kroleſtwa pogáń⸗ſkie podeptały to ſłowo / nie prʒyięły ʒ prʒodku[×] / ʒá głupſtwo ſobie miáły wierʒyć tego ʒá Bogá / ktory był vkrʒyʒ̇owány y miedʒy łotrámi wiśiał. Drugie prʒyięły / ale ʒepſo⸗wały w ſobie wiarę prʒeʒ hereʒye y nowych nauk wymyſły / prʒeto[×] w tych kroleſtwách to náśienie / to ſłowo Chryſtus iákoby im vſechł / nie rośćie nie ieſt ʒ̇yʒny prʒeʒ dobre vcʒynki y prʒeʒ vdʒ̇ielenie darow łaſki ſwoiey / ktorych nie maiąc do wiecʒnego idą potępienia. Takie teraʒ ſą kroleſtwa / Anglia / Sʒwe⸗cya / Dania / Sʒkocya / y inne. Inne kraie pełne ćiernia / to ieſt ćieleſnych roſkoßy / y roʒpuſt brʒyd⸗kich / nie dopuſcʒaią w ſo⸗

Vv bie

A Anglija, Švedija, Danija, Škotija.

tay ſekłay / tam 3odźiu. Nes kayp kiełtuwos ne pażiſta nieko kito / tiktay kunu / tiktay beſtiiu darbus / kuriuoſe kayp purwuoſe nuklimpi neſiduoſt iż iu iżwilkt. Tokie ira Tatariey / Turkay / ir pikti krikſćionis. Vnt gało paſetas ira vnt gieros żiames / vnt kurios łabay grażiey żiela / dera ir didźiauſiu wayśiu[1] daro śirdiſe gieru Katholiku / ßwentuiu ſawo tarnu / kuriu ira ne maża.

bie rość b uynieć[2] temu naśieniu. Bo iako bydlęta nie znaią niczego inne° tylko ćiáło tylko beſtyálſkie ſprá[-]wy / wktorych iáko w błoćie vlgnąwßy× nie daią śię znich wy wlec. Tácy ſą Tátárzy / Turcy / y żli Chrześćiánie. Ná koniec pośiáne ieſt ná dobrey żiemi / ná ktorey pięknie rośćie / y bárzo obfity owoc czyni / w ſercách dobrych katolikow / y w świętych ſługach ſwoich / ktorych ieſt nie mało [et]c.

In paucis fructum multiplicem attulit.

PVNKTAS II.

Kodrin Diewas ſeias ſekłu Zodżio ſawo, tinay kur żina iog paſeta prapułs?

PVNKT II.

Czemu Bog śieie náśienie słowá ſwegot,ám[3] gdźie wie że pośiáne zginie?

Cur ſeminet Deus ibi, vbi ſcit periturū ſemen.

1. Ratio.

1. KOdrin tay Diewas daro / idant paſiroditu kitokiu eſſus nuog żmoniu / kurie paprato tiktay gieriemus ku giero darit / à piktiemus aba ne daro nieko giero / aba truputi ir łabay retay. Bet Die-

1. CZemu to Bog czyni / àby śię pokazał inákßym być od ludźi / ktorzy zwykli tylko dobrym co dobrego czynić / á złym ábo nie czynią niczego dobrego / abo trochę y bárzo rzadko. Lecz Bog będąc nie-

Summa eius bonitas.

1 „wayſiu".
2 Err. Powinno być „buyniec".
3 Err. Powinno być „ſwego tám, gdźie".

Matth. 5. V. 45.

Diewas mieliauſias bu⸗eamas[1] ne ißmeſtuotos gie⸗ribes / ir neprietelumus {ę}awo[2] ir piktadeiomus daug ir wiſadu giero duoſt. ‹Perłeydʒia ſaułey ſa⸗wo vʒtekiet ir ʒibet ir gieremus ir piktiemus wienokiey / liia vnt teyſu ir neteyſu›[A]. Iʒ tosgi[3] gie⸗ribes tadu ir Ʒodi ſawo ſeia per mokitoius vnt gie⸗ru ir piktu / norint ʒino / iog piktieii io ʒod{ʒ}ius ir mokſłu ßwentu pamins / ir ne iokio wayſiaus not⸗neß.

nieʒmierney dobro{ć}i / y nieprʒyiaćiołom ſwym y złocʒyncom wiele y ʒáwße dobrego dáie. ‹Dopußcʒa ſłońcu ſwemu wſchodʒić y świećić y dobrym y złym iednakowo / ſpußcʒa deßcʒ ná ſpráwiedliwe: y ná nie⸗ſprawiedliwe›[C]. 3 teyże dobro[⸗]ći tedy y ſłowo ſwe śieie przeʒ naucʒyćiele ná do⸗brych y złych choć wie/że żli iego ſłowá y náukę świętą podepcą / y żadnego owocu nie prʒyniosą.

2. Deſiderium ſalutis humanæ.

2. ⌜Idant ʒinotume / iog wiſiemus {ʒ}monemus giey[⸗]dʒia ir nori vmʒino iʒga⸗nimo / kuri ſawo noru rodʒia duodamas budus / ku⸗rieys gali ii / bet patis ti⸗ktay noretu / aptureti / terp kuriu ira pirmiau⸗ſias kłauſimas ʒodʒio Diewo / kuri Diewas per mokitoius paduoſt ſirdin / teyp ir {ʒ}mogu apwiećia[4] ir duoſt iam tikiby ßwentu / kayp Apaßtałas raßo⌝[B].

Rom: 10. V. 1{4.}

2. ⌜Abyśmy wiedʒieli / że wßytkim ludʒiom żąda y życzy wiecznego zbawie⸗nia / ktorą ſwoię chęć po⸗káżuie dáiąc ſpoſoby / kto⸗rymi mogą ie / byle ſami tylko chćieli / otrzymáć / miedʒy ktorymi ieſt na⸗prʒednieyßy[×] ſłuchanie ſło[⸗]wá Bożego / ktore Bog przeʒ náucʒyćiele podáie do ſercá / y ták człowie⸗ká oświeca / y dáie mu wiárę świętą / iáko Apo⸗ſtoł pißę⌝[D].

3. Norint

A Mt 5,45.
B Greičiausiai Rom 10,8–13.
C Mt 5,45.
D Prawdopodobnie Rz 10,8–13.

1 Err. Turi būti „bu=damas".
2 Err. Turi būti „ſawo".
3 „tos gi".
4 Err. Turi būti „apświećia".

3. Norint Diewas vnt ʒiames piktos ſedamas ne ima wayſiaus to / kurio gieydʒia / tay ira ne regi iʒ{g}animo ʒmo⸗gaus / iʒ kurio iʒganito tu⸗retu karaliſtey garbu vmʒinu: tećiau ima kitu waysiu / tay ira parodʒia wiſam ſwietuy ir tam ʒmoguy bayſiu ſawo tey⸗ſiby / korodamas ii tey⸗ſingay aʒu paniekintu ʒo⸗di ſawo / aʒu ſuminditu ſekłu teyp brungiu.

3. Choćia Bog ná ʒiemi złey śieiąc nie bierʒe owocu tego / ktorego źą⸗da / to ieſt nie widʒi ʒba⸗wienia człowieczego / ʒ kto[⸗]rego ʒbawionego miałby w kroleſtwie chwáłę wie⸗cʒną: prʒećię bierʒe inßy owoc / to teſt[2] pokaʒuíe wßytkiemu świâtu / y te⸗mu człowieku ſurową ſwoię ſprawiedliwość / kárʒąc go ſprawiedliwie ʒà pogàrdʒone ſłowo ſwo[⸗]ie / ʒâ podeptáne naśie⸗nie tàk drogie.

3. Bonum gloriæ eius, in manifeſtatione iuſtitiæ vindicatiuæ.

4. Idant duotu {ʒ̄}mone⸗mus paweykſłu aba mok⸗ſłu / idant ir anis mokitus nuog io gieray darit ne tiktay gieriemus / bet ir piktiemus / ſetu aba pene⸗tu ne tiktay pawargielus gierus / bet ir nieprietelus ſawo nuopołuſius[1] / miłetu ir didʒiami reyk{à}ły íu / mie⸗łaśirdiſty iiemus roditu kayp Apaßtałas liepia. ‹Iey ałks aba àłkanàs bus neprietelus tawo pripe⸗nek ii / iey trokßta duok giert

4. Aby dał ludʒiom prʒy⸗kład y naukę / àby y oni v⸗cʒyli śię od niego dobrʒe cʒynić / nie tylko dobrym / à le[3] y ʒłym / àby śiáli abo karmili / nie tylko vbogie dobre / àle y nieprʒyiaćio⸗ły ſwe podupadłe× miło⸗wali / y w wielkiey po⸗trʒebie ich / miłośierdʒie im pokáʒowali / iàko A⸗poſtoł kaʒe. ‹Ieśli łaknie× nieprʒyiaćiel twoy / na⸗karmigo: ieśli prágnie / nápoy go. Bo to cʒyniąc / węgle

4. Exemplum hominibus, vt benefaciant etiam malis.

Rom: 12. V. 20[.]

1 Greičiausiai „nupuołuſius".
2 Err. Powinno być „ieſt".
3 Err. Powinno być „àle".

giert / nes tay daridamas ʒ̇ariias vßʒ̇erſi vnt gałwos io›[A] / tay ira iey ſeſi vnt tos {ʒ̇}iames piktos miełaśirdiſty / kayp ʒ̇ariias vʒ̇berſi vnt io gałwos / nuog kuriu prades kayſt ir karßtu meyły tawi / kurio pirmay nekinte / ir aʒ̇u neprietelu tureio / miłes.

węgle ogniſte ʒgromadʒiß ná głowę iego›[B]. To ieſt ieśli pośieieß ná tey ʒiemi ʒłey miłośierdʒie iáko węgle ogniſte wſypieß ná iego głowę / od ktorych pocʒnie potnieć / y gorącą miłośćią ćiebie / ktorego prʒedtym nienawidʒiał / y ʒá nieprʒyiaćiela miał / będʒie miłował.

5. Documentum concionatoribus.

5. Tuo paweykſłu ſawo ragina Wießpats wiſus ʒ̇odʒio ſawo ſakitoius / idant wiſur ſetu / ir tinay / kur ne wilaſi wayſiaus ney dereimo / tay ira turi mokit ir aʒ̇ureteiuſius piktibey / ir kurie regiſi eſſu kayp akmuo kieti / daygu aba aßtri kayp erßkiećiey. Nes ſakitoiey Diewo ʒ̇odʒio ſawo ałg{o}s ne terioio[1] / norint kłauſitoiey iʒ iu ſakimo / ne ima naudos vnt duśios i{ʒ}ganimo. Ape tay teyp Apaßtałas ʒ̇imus ʒ̇odʒius paraśie. ‹Kiekwenas tikru ałgu ims / pagał[2] ſawo

1. Cor: 3. V. 8.

5. Tym prʒykładem ſwoim nápomina Pan wßytkich káʒnodʒieiow / áby wßędy[×] śiali / y tám / gdʒie śię nie ſpodʒiewaią o wocu[3] / áni vrodʒaiu / to ieſt máią vcʒyć y ʒatwàrdʒiałe w ʒłośći[×] / y ktorʒy śię ʒdadʒą[×] być iako kamień twárdy / kołący[×] ábo oſtrʒy iáko ćiernie. Bo kaʒnodʒieie ſwey ʒapłaty nie tráca / choć ſłuchacʒe ʒ ich kaʒánia nie biorą pożytku ná dußne[×] ʒbáwienie. O cʒym tak Apoſtoł ʒnácʒne[×] ſłowá nápiſał. ‹Każdy właſną ʒápłatę weʒmie według pracey ſwoiey

A Rom 12,20.
B Rz 12,20.

1 Greičiausiai „ne terioia".
2 Err. Turi būti „pagal".
3 Err. Powinno być „owocu".

wo darbo›[A]. Dabokis ku kałba: ⌜pagał darbo «tieg» ims {ą}łgu⌝[B] / tay ira teyp didʒiu aptures ałgu / kayp didis buwo darbas: ne tare teyp didʒiu tures ałgu / kayp didis wayſius bus / kuris eyt kartays iʒ darbo. Nes daʒnay iʒ didʒio ir ſunkaus darbo łabay / ne regi ʒmogus nieko giero / ne ima naudos ir maʒiauſios. Kayp vntay priſitinka artoiamus / kurie ari / akieii ſeii ne warpos / ne grudo iʒ dirwos ne parneßa / ir ſekła prapuoła. Bet darbuoſe del Diewo ir del iʒganimo vmʒino priimtuoſe / niekadu ałga nuog Diewo ʒadeta / negayßta / ney prapuoła / bet tiktay ʒmogus Diewo miliſtoy budamas iuos daritu.

PVNKTAS III.

Pinki iſzeymay Diewo muſump.

‹Szeio «tieg» kuris ſeio ſekłu ſawo›[C] / kas per ißeimus

iey›[D] obacʒ[×1] co mowi: ⌜według pracey «pràwi» weʒmie ʒapłàtę⌝[E] to ieſt ták wielką będʒie miał ʒapłàtę / iako wielká była praca / nie rʒekł ták wielka będʒie miał ʒàpłate / iáko wielki owoc będʒie / ktory idʒie / podcʒás[×] ʒ pracey. Abowiem cʒęſto ʒ ćięßkiey pracey bàrʒo / nie widʒi cʒłowiek nicʒego dobrego / nie bierʒe poʒytku y namnieyßego. Iáko ono prʒytráfiá śię oracʒom⸗[2] ktorʒy orawßy / włocʒywßy[×] / śiawßy / ni kłoſa / ni ʒiárná ʒ roley nie odnoßą / y náśienie prʒepada. Lecʒ w pracàch dla Bogá / y dla ʒbàwienia wiecʒnego podiętych nigdy ʒapłátá od Bogá obiecána / nie ginie / byle tylko cʒłowiek wláſce Boʒey będący one cʒyniło.

PVNKT III.

Pięć wyśćia[3] Boʒych do nas.

Quinque exitus Dei ad nos.

‹YBedł «pràwi» ktory śieie náśienie ſwoie›[F] / co śię

A 1 Kor 3,8.
B 1 Kor 3,8.
C Lk 8,5.
D 1 Kor 3,8.
E 1 Kor 3,8.
F Łk 8,5.

1 Prawdopodobnie początek nowego zdania; por. tekst litewski.
2 Err. Zbędny znak przenoszenia.
3 „wyjść".

ißeimus turi iʒſimanit trumpay paliteſiu. Turime ʒinot iog Diewas ne waykſčioia i{ʒ} wietos ing wietu / per ißeymu tadu io iʒſimano darbas io / kuri daro vnt kurios wietos / aba ir be wietos kad ſutweria koki dayktu. A norint wiſi Diewo darbay / ir dayktay ira io ißeymay muſump / nes per iuos mumus rodʒia ſawi pati / ſawo galiby / ißminti / gieriby ir kitas tobulibes: wienok ira pinki ʒimiauſieii terp tu.

1. Per cre{a}tionem.

1. Ißeimas Diewo ira per ſutwerimu to ſwieto. Sutwerimay wadinaſi kielay Diewo raßty / todrin iog iuoſe regime imintus kayp pedus io / tay ira tobułibes[1] io. Ir teyp graʒibe / ſaldibe / drutibe ſutwerta / weda mus paʒintieſp graʒibes / ſaldibes / drutibes neſutwertos Diewo. Ʒmoneſe wel ir Aniełuoſe ne tiktay pedus / bet

co śię prʒeʒ wyśćia ma roʒumieć / krotko dotknę×. Mamy wiedʒieć ʒe Bog nie chodʒi ʒ mieſca ná mieſce / prʒeʒ wyśćie tedy roʒumie śię dʒieło iego / ktore cʒyni ná ktorem mieſcu / ábo y beʒ mieſcá gdy ſtwarʒa iáką rʒecʒ. A choćia wßytkie Boʒe dʒiełá y rʒecʒy ſą iego wyśćia do nas / bo prʒeʒ nie nam pokáʒuie śiebie ſámego / ſwoię moc / mądrość dobroć / y inne doſkonáłośći: iednák pięć ieſt naʒnámięnitßych miedʒy temi.

1. Wyśćie Boʒe ieſt prʒeʒ ſtworʒenie tego świáta / y dla tego ʒowią śię drogi Boʒe w piśmie / prʒeto× iʒ w nich widʒimy wdeptáne iákoby ſtopy iego / to ieſt doſkonáłośći iego. I tak pięknosć / ſłodkosc śiłá ſtworʒona / prowádʒi nas do poʒnánia pięknośći / ſłodkośći / śiły nieſtworʒoney Boſkiey [et]c. W ludʒiách ʒáś y w Aniołách nie tylko tropy× / ále

1 Err. Turi būti „tobulibes“.

bet ir weydu ſawo Diewas
iʒſpaude / ir dawe iiemus
gimi ſawo. Kad butu
Diewas per ſutwerimus
kayp per kielus ne ißeis /
niek{á}s io neʒinotu.
2. Ißeimas ira per wal⸗
dʒiu / kuriû wiſa aʒułayko /
ir ing paſkirtus nuog ſa⸗
wis gałus kiekwienu ſu⸗
twerimu priweda / duoda⸗
mas kiekwienam / idant tay
vnt ko ira ſutwertas / ap⸗
turetu / ir kaip butu ga⸗
lauſian wieton iʒkaktu /
kurioy atilſi ſawo turetu.
3. Ißeimas buwo kad Su⸗
nus Diewo ʒmogum tapo /
praſideis Dwaſiu ßwen⸗
tu iʒ Ponnos Marios. Ta⸗
ſay ißeimas buwo piłnas
ſtebukłu / per kuri paſiro⸗
de Diewas ʒmonemus ʒmo[⸗]
giſtey iu priimtoy / kad per
anu ʒmogiſty terp iu bu⸗
wo / wayksćioio / kałbeio /
walgie / giere / kinteio daug
ſopulu / kunćiu ir paćiu
ſmerti. Ir teyp kas regie⸗
io ʒmo[g]iſty Sunaus Die⸗
wo / taſay regieio ir Die⸗
wu

ale y twarʒ ſwoię Bog wy[⸗]
ráʒił / y dał obliczę ſwe.
Gdyby był Bog prʒeʒ
ſtworʒenia iako prʒeʒ dro⸗
gi nie wyßedł / niktby go
nie wiedʒiał[×].
2. Wyśćie ieſt prʒeʒ re⸗
giment[×] y władʒą / ktorą
wßytko ʒachowuie / y do
naʒnacʒonych od śiebie
końcow kaʒde ſtworʒenie
prʒywodʒi / daiąckaʒde⸗
mu[1] / aby to / ná co ieſt ſtwo⸗
rʒone otrʒymało / y iakoby
do o ſtatniego[2] mieyſca do⸗
ßło / na ktoremby ſwoy
odpocʒynek miáło.
3. Wyśćie bylo / gdy śię
Syn Boʒy cʒłowiekiem
ʒſtal / pocʒąwßy śię Du⸗
chem świętym ʒ Panny
Máriey. To wyśćie było
pełne dʒiwow[×] / prʒeʒ kto⸗
re śię pokaʒał Bog lu⸗
dʒiom w cʒłowiecʒeńſtwie
ich prʒyiętem / gdy prʒeʒ
ono cʒlowiecʒeńſtwo mie⸗
dʒy nimi był / chodʒił / mo⸗
wil / iadł / pił / ćierpiał
wiele boleśći / mąk / y ſa⸗
mę śmierć podiął. I
tak

2. Per conſeruationem & gubernationē[.]

3. Per incarnationem.

1 Err. Powinno być „daiąc kaʒde=mu".
2 Err. Powinno być „oſtatniego".
3 Err. Paginacijos klaida; turi būti 352 p.; błąd w paginacji; powinna być 352 s.

wu / ſawu budu kaip pats Wießpats biło. ‹Philip-pay[A] «tieg» kas regi mani / regi ir Tewu mano›[B].

ták kto widʒiał cʒiowie-cʒeńſtwo[2] Syná Boʒego / ten widʒiał y Bogá ſwym ſpoſobem / iáko ſam Pan mowi. ‹Filipie[F] / «práwi» / kto widʒi mnie / widʒi y Oy-cá mego›[G].

4. Per doctrinam, iuſtificationem, illuminationem.

4. Ißeimas ira per mokſłu / per nuteyſinimu / per ap-świetimu śirdies / kayp Ewangelioy śios dienos kałba Sunus Diewo. ‹I-ßeio «tieg» kuris ſeio ſetu ſe-klos[1] ſawo›[C] / ‹kuris ſeia›[D] / tay ira mokia mokſło ſa-wo / tieſu ſawo apreyßkia ku tikiet ape ii / kayp gi-went / ku vnt aptureimo iʒ{g}animo darit turime.

4. Wyśćie ieſt prʒeʒ nau-kę / prʒeʒ vſpráwiedliwie-nie / prʒeʒ oświecenie ſerca / iáko w Ewange-liey dʒiśieyßey mowi Syn Boʒy. ‹Wyßedł «práwi» / ktory śieie / śiáć náśienia ſwego›[H] / ‹ktory śieie›[I] / to ieſt ktory vcʒy náuki ſwoiey / y práwdę ſwą obiáwiá co wierʒyć o nim / iáko ʒyć / co ná otrʒymánie ʒbawie-nia cʒynić mamy!

5. Per lumen gloriæ.

Pſal. 35. V. 10.

5. Ißeimas ira per świe-ſiby garbos / kuriu pałay-mintieii dunguy apświe-ſti / Diewu / weydu ing weydu regi. ‹Swieśibey «tieg» tawo regieſime świe-ſiby›[E] / tay ira Diewu / kuris ira świeſibe neprieiama / ir todrin idant gałetume regiet tu świeſiby neſu-twertu / reykia świeśibes
Ww ſutwe[-]

5. Wyśćie ieſt preʒ[3] świátło chwáły / kto-rym błogoſławieni o-świeceni Bogá twarʒą w twarʒ widʒą. ‹W świa-tłośći «práwi» twoiey oglą-damy świátłość›[J] to ieſt Bogá / ktory ieſt świa-tłośćią nieprʒyſtępną / y dla tego abyſmy mogli widʒieć te świátłoś ćnie-[4]
Ww ſtwo-

A Pilypai; Pilypas, apaštalas; Jn 14,8–9.
B Jn 14,9.
C Lk 8,5.
D Lk 8,5.
E Ps 36,10; BSV Ps 35,10.
F Filipie; Filip, apostol; J 14,8–9.
G J 14,9.
H Łk 8,5.
I Łk 8,5.
J Ps 36,10; BW Ps 35,10.
1 Err. Turi būti „ſe=kłos“.
2 Err. Powinno być „cʒłowie=cʒeńſtwo“.
3 Err. Powinno być „prʒeʒ“.
4 Err. Powinno być „świátłość nie=“.

Pſal. 35. V. 10[.]

ſutwertos / kuriu dunguy ßwyntuiu ir pałaymintu śirdis aba ißmonia pa⸗drutinta / świeſiey regi Diewu / ta nuog Theo⸗logu wadinaſi świesibe garbos.

De varijs nominibus verbi DEI.

PVNKTAS IV.

Ape wardus Diewo ʒo⸗dźio.

1. Theſaurus.

1. ⌜WAdinaſi Diewo ʒo⸗dis iʒdu / todrin iog kas iʒdi tay ir Diewo ʒo⸗diy rundaſi⌝[A]. ⌜Iʒdi rundaſi aukſas / ſidabras / ʒimćiu⸗gay ir akmenes brungus: tay ira wiſa ir Diewo ʒo⸗diy⌝[B] / ir todrin Diewo ʒo⸗dʒius ałgoia raßtas giey⸗dingus aba łabiaus giey⸗dʒiamus negi aukſu ir akmenis brungius. ‹A{ʒ}uſi⸗miłeiau priſakimu tawo ła[⸗]biaus negi aukſo ir topa⸗ʒiuſo akmenio brungaus›[C]. ‹Ne duokite ßwento day⸗kto ßunimus / ney berki⸗te aba barſtikite ʒimćiugu iuſu pokim meytelu›[D].

2. Wa⸗

ſtworʒoną potrʒeba świa[⸗]tłośći ſtworʒoney / kto⸗rą w niebie świętych ro⸗ʒum pokrʒepiony iáśnie widʒi Bogá: te náʒywaią Teołogowie świátłośćią chwały.

PVNKT IV.

O nazwiskach[×] Bożego słowá.

1. ⌜ZOwie śię Boʒe ſło⸗wo ſkarbem / prʒeto ʒe co w ſkárbie / to śię y w Boʒym ſłowie nàyduie⌝[E]. ⌜W ſkárbie ʒnàyduie śię ʒłoto / ſrebro / perły / y ka⸗mienie drogie: to ieſt wßytko y w Boʒym ſło⸗wie⌝[F] / y prʒeto[×] Boʒe ſłowá ʒowie piſmo poʒądliwße nàd ʒłoto / y nad kámie⸗nie drogie. ‹Vmiłowałem prʒykaʒania twoie nàd ʒłoto y topáʒyn[×] kamień drogi›[G]. ‹Nie dawayćie pſom świętego: àni miecćie[×] pe⸗rel wäßych prʒed wieprʒe›[H].

2. Ʒowie

Matth: 13. V. 52.

1. Cor: 3. V. 12.

Pſal: 118.

Matt: 7. V. 6.

A Mt 13,52.
B 1 Kor 3,12.
C Ps 119,127; BSV Ps 118,127.
D Mt 7,6.
E Mt 13,52.
F 1 Kor 3,12.
G Ps 119,127; BW Ps 118,127.
H Mt 7,6.
1 Err. Powinno być „Punktá”.

2. Medicina.

2. Wadinaſi wayſtu / kuriuo gidʒiaſi ʒieyʒday ir li[꞊]gos tułos. Ney ʒołe ney kitas wayſtas iʒgide / bet {ʒ}odis tawo Wießpatie kuris wiſa gidʒia. ‹Atſiunte ʒodi ſawo / ir iʒgide iuos›[A].

2. Ʒowie ſię lekárſtwem / ktorym ſię lecʒą rany y choroby roʒmáite. Ani ʒiołá / áni plaſtry vʒdrowiły ich: ále twoiá mowá Pánie / ktora vʒdrawia wßytko. ‹Ʒeſłał ſłowo ſwoie / y vʒdrowił ie›[G].

Pſal. 10{6}.

3. Lucerna.

3. Wadinaſi ʒwaki aba ʒiburiu. ‹Ʒiburis koiomus mano ʒodis tawo / ir świeſibe takamus mano›[B].

3. Ʒowie ſię świecą ábo pochodnią. ‹Pochodnia nogom moim ſłowo twoie / y światłość śćießkom moim›[H].

Pſal. {1}18.

4. Aqua.

4. Wadinaſi wundeniu. ‹Bus anay dienoy / ißeys wundenes giwi iʒ Ieruſalem›[C]. ‹Pilna[1] ſtoios ʒiame ʒinios ape Diewu / kayp wundenes mariu apſemu›[D].

4. Ʒowie ſię wodą. ‹Będʒie w on dʒień: Wynidą[X] wody ʒywe ʒ Ieruʒalem›[I]. ‹Nápełniona ieſt ʒiemiá ʒnáiomośći Pańſkiey / iáko wody morſkie pokrywáiące›[J].

Zach: 14.
Iſai. 11.

5. Ignis.
Ierem: 23.
V. 2{9}.

5. Vgnim: ‹Er ne vgnim ira ʒodʒiey mano›. ‹Ir kuiu kuris trupina ir ſukula vołas{?}›[E]

5. Ogniem. ‹Cʒy nie ogniem ſą ſłowá moie› ‹y młotem / ktory krußy ſkały?›[K]

6. Fauu{s} mellis.
Pſal: 118.

6. Koriu medaus. ‹Kayp ſaldʒios ira kałbos tawo gamuriu mano / łabiaus negi medaus koris›[F].

6. Pláſtrem miodowym. ‹Iáko w dʒięcʒne[2] podniebieniu memu ſłowá twoie: nad miod vſtom moim›[L].

7. Inſtrumẽtum bellicũ multiplex.

7. Tułays wardays ßarwu aba kariones ʒodis Diewo ałgoiaſi. Wieʒiu Dawido

7. Roʒmáitymi imiony woiennymi toʒ ſłowo Boʒe ʒowie ſię. Wieʒą Dà꞊

A Ps 107,20; BSV Ps 106,20.
B Ps 119,105; BSV Ps 118,105.
C Jeruzalė; Zch 14,8.
D Iz 11,9.
E Jer 23,29.
F Ps 119,103; BSV Ps 118,103.
G Ps 107,20; BW Ps 106,20.
H Ps 119,105; BW Ps 118,105.
I Jerozolimy; Jerozolima; Za 14,8.
J Iz 11,9.
K Jr 23,29.
L Ps 119,103; BW Ps 118,103.
1 Err. Turi būti „pilna".
2 Err. Powinno być „wdʒięcʒne".

wido[A] ‹vnt kurios kabo tuk⸗ſtuntis ſkidu / wiſi ßar⸗way ſtipruiu›[B]. ‹Wiſokias Diewo ʒodis ira vgnin⸗gas / aba kayp vgnies ſkida wiſiemus turintie⸗mus wilti iumpi›[C]. Kała⸗niiu[1]. ‹Imkite kaławiu /› ‹ku⸗ris ira ʒodis Diewo›[D]. Wi⸗lićiomis aßtromis. ‹Wili⸗cios tawo aßtros / ʒmones pokim tawis puls / ſir⸗diſna neprietelu karalaus›[E]. Akmenimis wiłkſtines[2] / aba kuriuos wilkſtiny kas vnt kitu meta. ⸢‹Wieß⸗pats kariu apgins iuos› tay ira mokitoius / ir pra⸗ris tie ſakitoiey Diewo ʒodʒio iuos / ir paduos Diewuy pergałetus ir kayp butu pamußtus a⸗kmenimis wilkſtines⸣[F] / tay ira apgriʒ Diewop paganus / Diewo ʒodʒiu / kuriuo śirdis dau{ʒ}is ir trupins / idant gayłetus aʒu ſawo piktibes / ir ias pameti iop ataytu / ir iam paſiduotu. ⸢Figura buwo to Dowidiep[G] / kuris Go⸗liathu

Dawidową[H] / ‹ná ktorey wi⸗śi tyśiąc tarcʒ wßytkie ʒbroie mocarʒow[×]›[I]. ‹Wßel⸗kie Boʒe ſłowo ieſt ogni⸗ſte / iáko ogniſta tarcʒa wßytkim máiącym nádʒie⸗ię w nim›[J]. Miecʒem. ‹Wieʒmićie miecʒ /› ‹ktory ieſt ſłowo Boʒe›[K] / ſtrʒałámi oſtremi. ‹Strʒały twoie oſtre (naro⸗dy pod ćię vpadną) w ſer⸗ca nieprʒyiaćioł krolew⸗ſkich›[L]. Kámieńmi procnymi[×] / ábo ktore kto procą ná drugie ćiſka. ⸢‹Pan ʒaſtę⸗pow obroni ich› / to ieſt naucʒyćielow / y poʒrą ći prʒepowiádacʒe[×] ſłowá Boʒego one / y podadʒą Bogu ʒwyćięʒone / y ia⸗koby pobite kámieńmi procnymí[×]⸣[M] / to ieſt náwro⸗cą do Bogá pogany Bo⸗ʒym ſłowem / ktorym ſer⸗ca będą tłuc y krußyc[3] / áby śię káiali ʒá ſwe ʒłośći[×] / y one porʒu⸗ćiwßy do niego prʒyßli / y iemu śię podali. ⸢Figurá byłá

Scutum.
Cant. 4.
Prou: 30[.] V. 5.
Gladius.
Ephes: 6.
Sagittæ.
Psal: 44.
Lapides fundæ.
Zachar: 9. V. 15.

A Dovydo; Dovydas; Gg 4,4.
B Gg 4,4.
C Pat 30,5.
D Ef 6,17.
E Ps 45,6; BSV Ps 44,6.
F Zch 9,15.
G Dovydas; 1 Sam 17.
H Dawidową, Dawidowy; Pnp 4,4.
I Pnp 4,4.
J Prz 30,5.
K Ef 6,17.
L Ps 45,6; BW Ps 44,6.
M Za 9,15.
1 Err. Turi būti „Kała=wiiu".
2 Err. Turi būti „wilkſtines".
3 „krußyć".

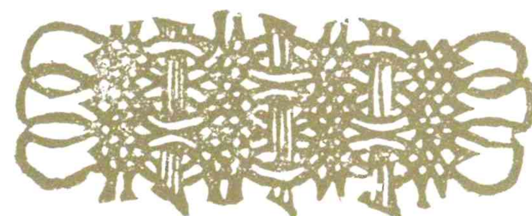
liathu[A] pinkieys akmenims wilkſtinen idetays aʒumu[⸗] ſie ir pergałeio⌝[B].

8. Semen.
Luc: 8.

8. ⌜Wadinaſi ſekłu Ewangelioy ſios dienos⌝[C] / kuri ne wienokiey wiſur dera. Nes kitur daugieſn duoſti aba dideſni wayſiu atneßa tris deśimtis kartu / kitur ſieśias deśimtis kartu / kitur śimtu kartu. Ira ir kitu tol daugieſn wardu raßto abá ʒodʒio Diewo / kurie del trumpibes ćionay apſiłeydʒi{á}.

była tego w Dawidʒie[D] / ktory Goliáta[E] piąćią kámieni w procę włoʒonych ʒábił y ʒwyćiężył⌝[F].

8. ⌜Zowie śię náśieniem w Ewánieliey dʒiśieyßey⌝[G] / ktore nie iednaki[×] wßedʒie vrodʒay ma. Bo indʒie[×] owoc przynośi trʒydʒieſty indʒiey[×] ßeśćdʒieśiąty / indʒiey[×] ſtokrotny. Ieſt y innych daleko więcey imion piſmá ábo ſłowá Bożego / ktore dla krotkośći tu śię opußczáią.

Vnt

A Galijotą; Galijotas; 1 Sam 17.
B 1 Sam 17.
C Lk 8,11.
D w Dawidzie; Dawid; 1 Sm 17.
E Goliata; Goliat; 1 Sm 17.
F 1 Sm 17.
G Łk 8,11.

przed Mieſopuſty 357

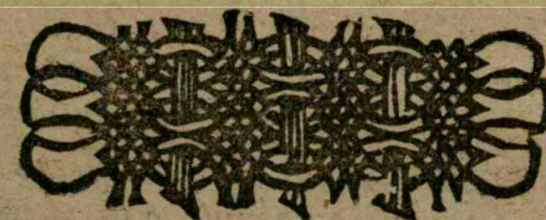
liathu pinkieys akmenims wilkſtinen idetays aʒumu ſie ir pergaleio.

8. Wadinaſi ſekłu Ewangelioy ſios dienos / kuri ne wienokiey wiſur dera. Nes kitur daugieſn duoſti aba dideſni wayſiu atneßa tris deśimtis kartu / kitur ſieśias deśimtis kartu / kitur śimtu kartu. Ira ir kitu tol daugieſn wardu raßto abá ʒodʒio Diewo / kurie del trumpibes ćionay apſiłeydʒiá.

byłá tego w Dawidʒie / ktory Goliáta piąćią kámieni w proce włoʒonych ʒábił y ʒwyćiężył.

8. Zowie śię náśieniem w Ewánieliey dʒiśieyßey / ktore nie iednaki wßedʒie vrodʒay ma. Bo indʒie owoc przynośi trʒydʒieſty indʒiey ßeśćdʒieśiaty / indʒiey ſtokrotny. Ieſt y innych daleko więcey imion piſmá ábo ſłowá Bożego / ktore dla krotkośći tu śię opußczáią.

8. Semen.
Luc: 8.

Vnt

Vnt Nedelos Azugawe= niu Ewang. Luk. 18[A].

A *Nuo metu: Jeme Jezus dwiliku mokitiniu ſawo, ir tare iiemus. Sitay eyme ing Heruſalem, ir izſipildis wis, kas paraśita ira per pranaſſus, ape Sunu żmogaus. Nes bus iżduotas pagonamus, ir bus apiuoktas, ir płaktas ir ſuſpiauditas. Jr nupłaki, ażumuſſ ii, ir trećiu dienu kielſis. A anis nieko to ne iſſmane,ir*[1] *buwo żodis taſay pasłeptas nuog iu,ir*[2] *ne iſſmane ape ku kałbeio. Jr tikos kad priſiartino Ierichop,akłas*[3] *nekuris ſedeio pas kielu ełgdama[-] ſis. Jr kad iżgirdo miniu praeiunćiu, kłauſe kas tay butu. Jr tare iam. Jog Jezus Nazarenas praeyt. Jr ſſaukie taridamas. Jezau Sunau Dowido ſuſimilk vnt manis. A kurie pirm eio, baro ii idant tiłetu. A iiſai łabiaus ſſaukie: Sunau Dowido ſuſimilk vnt manis. A ſtois Jezus liepe ii atweſt ſawiſp, a kad priartinos, kłauſe io taridamas. Ko nori idant padarićia taw. A anas tare. Wieſſpatie idant regiećia. A Jezus tare iop. Regiek, tikieimas tawo tawi ſweyku padare. Jr tuoiaus regeio, ir eio paskuy ii garbindamas Dewu*[4]*. Jr wiſi żmones kad iżwido, dawe garbu Diewuy.*

Na[5]

A Lk 18,31–43.
1 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „ir".
2 Err. Nėra tarpo tarp kablelio ir „ir".
3 Err. Nėra tarpo tarp „Ierichop" ir „aklas".
4 „Diewu".
5 Err. Kustodas nesutampa su 359 p. pirmuoju žodžiu.

❖ ❖ ❖ ❖

W Niedźielę Mięſopu⸗ ſtną / Ewanielia v Luka. W Rozd. 18[A].

WOn czás: wźiał Jeżus vczniow dwanaśćie, y rzekł im: Oto wſtępuiemy do Jeruzalem: á skończy śię wſzytko co nápiſano ieſt przez proroki o Synu człowieczym. Bo będźie wydan Pogánom, y będzie nágráwán[×] y vbiczowan y vplwan[×]:[1] á vbiczowawſzy zámorduią go, á dnią trzećiego zmartwych wſtanie;[2] A oni tego nic nierozumieli, y by[-]ło to słowo zákryte[×] od nich: áni wiedźieli o czym mowił. Y zſtáło śię gdy śię przybliżał ku Jerichu, ślepy niektory śiedźiał wedle drogi żebrząc. A vsłyſzawſzy rzeſzę[×] przechodzącą, pytał coby to było. Y powiedźieli mu, iż Jezus Názáreński mimo[×] idźie. Y záwołał mowiąc: Jezuśie Synu Da[-]widow zmiłuy śię náde mną. A ći co ſzli w przod[×], fukáli[×] nań áby milczał. Lecz on tym więcey wołał: Synu Dawidow zmiłuy śię náde mną. A JEzus ſtánawſzy roskazał go przywieść[×] do śiebie. A gdy śię przybliżył, pytał go mowiąc: Co chceſz ábymći vczynił? A on powiedźiał: Pánie, ábych przeyźrzał. A JEzus mu rzekł: Przeyźrzy. Wiárá twoiá ćiebie vzdrowiłá. Y nátychmiaſt przeyźrzał; y ſzedł zá nim wielbiąc Bogá. A lud wſzytek widząc, dawał chwałę Bogu.

A Łk 18,31–43.
1 Err. W tekście brak spacji po znakach przestankowych.
2 Err. Powinna być kropka.

PVNKTAS I.

Kodrin Baźnićia skayto Ewangeliu toy Nedeloy ape kunćiu wieſzpaties?

1. TVłos ira prieʒaſtis. Iog ana ſawo Numiłetoio kunćiu łabay mili / ir ios tunkiu paminei mu dʒiaugiaſi ir sirdiy ſawo miełay ir ſałdʒiey[1] gieriſi. ‹Pedelis myrrhos numiłetaſis mano terp krutu mano giwens›[A]. Todrin ne tomis dienomis ne aʒumirßta kunćios io / kuriomis łabiauſiey notmena vnt ios kriksćionis ſawo aʒugawenioſe aba gieriaûs paſiłeydimuoſe.

2. Idant paroditu ſunumus ſawo kriksćionimus / kaip toli kitokiu turi śirdi motina negi waykay ios. Nes Baʒnićia gindiwe[2] kriksćioniu śiomis dienomis muſto ape ſopulus Chriſtaus Wießpaties ſawo / a ſunus ape gieriûs / ape megimus kuno apie ſma⸗

PVNKT I.

Czemu kośćioł czyta Ewan[-]ielią w tę Niedźielę o męce Pańskiey?

1. ƷE on ſwego miłego mękę barʒo miłuie / y iey śię cʒęſtym wſpominaniem raduie / y w ſercu śię ſwoim mile y ſłodko kocha. ‹Snopek myrrhy ieſt mi miły moy / miedʒy pierśiámi moiemi mięßkać bedʒie›[B]. Prʒeto áni w te dńi nie ʒàpomina męki iego / w ktore nábárʒiey nie pomnią ná nię Chrʒeś{ć}iánie w ſwych ʒapuſtach àbo ropuſtách[3].

2. Aby pokaʒał ſwym Chrʒeśćiànom / iáko daleko inákße ma ſerce mátka / niʒli dʒieći iey. Bo kośćioł / rodʒićielká Chrʒeśćian w te dni roʒmyśla o boleśćiách Chryſtuſa Pàna ſwego / à ſynowie o roſkoßách / o lubieʒnośćiach[×] ćiáłá / o prʒyſmá⸗

Cur Eccleſia legat Euangelium hac Dominica de Paßione Domini.

1. Ratio quia delectatur iugi recordatione paßionis ſponſi ſui.

Faſciculus myrrhæ. Cant: 1.

2. Vt oſtendat ſe, longè diuerſa medita{r}i a filijs ſuis.

A Gg 1,13; BSV Ct 1,12.
B Pnp 1,13; BW Pnp 1,12.

1 Err. Turi būti „ſaldʒiey".
2 „gimdiwe".
3 Err. Powinno być „roſpuſtách".

ſmagarius io ir ſmalſtibes: Baʒnićia ape aßaras / a Sunus ape iuoku / gierdus / ßutus. Baʒnićia ape kielus ir proceſias Wießpaties / à ſunus ape ßakineimus / ir łapawimus.

3. Vt commemoratione Paßionis Chri[-]ſti, abſterreat filios ſuos à peccatis[.]

3. Idant pamineimu kuńćios ir ſmerties Wießpaties / nudrauſtu ſunus nuog ſiautimo / nuog prabungu gierimy ir walgimy / nuog biauribiu / ir nuog kitu tułu nuſideimu / kuriuoſna aźugaweniose łabiauśiey impułdineia[1]. ‹Pamuſtikite ſaw ape tu / kuris toki iźkinte nuog nuſideieiu prieß ſawi pati prießtatarawimu[2] / «tay ira kuńćiu» / idantne[3] iźiłſtu[-]mite› ‹nuſtodami. Nes dabar iki krauiu notſiſpiret kaudamieſi prieß nuſideimu›[A].

Hebr. 12. V. 3.

4. Vt indicet, his diebus Chriſtum maiora pati, quàm ipſo die paßionis ſit paſſus.

4. Idant paroditu wiſiemus / kayp tomis dienomis Sunus Diewo tol dideſnes ir ſunkieſnes kun-

Xx ćias

ſmákách iego y łákoćiách Kośćioł o łʒach / á ſynowie o śmiechu / źártách / ßyderſtwách. Kośćioł o drogách y proceſyáchPáń-ſkich[4] / à ſynowie o tańcach / ſkokach / pießcʒotàch.

3. Aby roſpámiętywaniem męki y śmierći Páńſkiey / powśćiągnął Syny od ßaleńſtwa / od ʒbytkow w pićiu y w iedʒy× / od wßetecʒeńſtw× / y od innych grʒechow roʒmáitych / w ktore w ʒàpuſty nábárʒiey wpadaią. ‹Vważayćie× tego / ktory tákowe prʒećiwieńſtwo podeymował od grʒe[-]ßnikow prʒećiw ſobie / «to ieſt męke» / ábyśćie nie vſtáwáli osłabiáwßy ná dußách wáßych. Bośćie ießcʒe śię aʒ do krwie nie ʒaſtáwili× / walcʒąc prʒećiwko grʒechowi›[B].

4. Aby pokaʒał wßytkim / iako wte[5] dńi Syn Boʒy dá[-]leko więkßę y ćięʒße ćierpi męki y bolesći / niʒli w

Xx ſam

A Hbr (Žyd) 12,3–4.
B Hbr 12,3–4.
1 Err. Turi būti „impuldineia“.
2 Err. Turi būti „prießtarawimu“.
3 Err. Turi būti „idant ne“.
4 Err. Powinno być „proceſyách Páń=ſkich“.
5 „w te“.

ćias ir ſopułus[1] kinćia / negi paćioy petnićioy / ku⸗rioy nukriźiawotas buwo ir numire. Dweiokas ira kunas Sunaus Diewo. Wie[⸗]nas prigimtaſis / kuri ieme iź Ponnos Marios[A]. ⌜Vn⸗tras ira dwaſingas / á taſay ira ſurinkimas krik⸗ſćioniu / kuris wadinaſi raßty kunu tunkiey. Tu kunu łabiaus miłeio Wieß[⸗]pats ir dabar mili / ne⸗gi tikru kunu ſawo pri⸗gimtuii. Nes tu iźdawe vnt wiſokiu kunćiu / ſopu⸗lu ir vnt ſmerties ażu anu. Todrin kas źieydźia io ku⸗nu dwaſingu tay ira Ba⸗żnićiu aba ſurinkimu krik[⸗]ſćioniu / tol iam dideſni ſopuli ir kunćiu ażuduoſt⌝[B]. ⌜Kad vntay Powiłas[C] pirm apſigriźimo Chriſtuſop wargino y[2] ſłogino / riśie / kalinen mete krikſćionis⌝[D] / Chriſtus iop teyp tare: ‹Saule Saule[E] kayp mani perſekioii›[F]. Kad tadu Po⸗wiłas[G] riśie / kałeio / war⸗gino / muśie krikſćionis / Chri⸗[3]

ſam piątek / w ktory v⸗krzyżowány był y vmarł. Dwoiákie ieſt ćiáło Syna Bożego. Iedno przyro⸗dzone[×] / ktore wźiął z Pán⸗ny Maryey[H]. ⌜Drugie ieſt duchowne / á to ieſt zebra⸗nie Chrześćian / ktore zo⸗wie śię w piśmie ćiałem częſto. To ćiáło bárźiey miłował Pan / y teraz mi⸗łuie / niźli właſne ćiało ſwe przyrodzone[×]. Abowiem to wydał ná wßelkie męki / boleśći / ná śmierć zá ono. Przeto[×] kto obrazá iego ćiáło duchowne / to ieſt kośćioł ábo zebránie Chrześćian / dáleko mu większą boleść y mękę zá⸗dáie⌝[I]. ⌜Gdy ono Páweł[J] przed náwroceniem śię do Chryſtuſá trápił / vćiſkał / wiązał do więźienia rzu⸗cał Chrześćiány⌝[K] / Chry⸗ſtus do niego ták rzekł: ‹Sáwle / Sáwle[L] / przecz[×] mie przeßláduieß?›[M] Gdy tedy Páweł[N] wiązał / wię⸗źił / trapił / bił Chrze⸗śćiány Chryſtoſowi[4] to

czynił

Ecclesia corpus Christi mysticum.

Rom: 12{.} 1. Corint: 4. Ephes: 4.

A Marijos; Marija, Kristaus motina; Rom 12.
B Rom 12,4–5; 2 Kor 4,10–11; Ef 4,12.
C Paulius; Apd 8; 9,1–3.
D Apd 8,1–3; 9,1–2.
E Sauliau; Saulius; Paulius, apaštalas; Apd 9,4.
F Apd 9,4.
G Paulius; Apd 8; 9,1–3.

H (z) Maryi; Maryja, matka Chrystusa; Rz 12; Ef 4; 1 Kor 4.
I Rz 12,4–5; Kor 4,10–11; Ef 4,12.
J Paweł; Dz 8; 9,1–3.
K Dz 8,1–3; 9,1–2.
L Sawle; Szaweł; Paweł, apostoł; Dz 9,4.
M Dz 9,4.
N Paweł; Dz 8; 9,1–3.

1 Greičiausiai daugiskaitos galininko forma iš „ſopułas“.
2 „ir“.
3 Err. Kustodas nesutampa su 363 p. pirmojo žodžio pradžia.
4 Err. Powinno być „Chryſtuſowi“.

363

ʒapuſtną

Saule, Saule, quid me perſequeris. Act. 9. V. 4.

Quæ in corpore myſtico Chriſtus patiatur.

Chryſtuy tay dare / kayp pats teyp iʒ̇paʒ̇iſta Chri⸗ſtus/‹kam «tieg» mani perſe⸗kioii›[A]. Ir dabar tadu ſi⸗toſe dienoſe / kad krikſćio⸗nis ǯieydǯia tułays nuſi⸗deimays duśias ſawo pa⸗tis vnt wiſokiu piktibiu paſileyʒdami[1] / Chriſtu Wießpati ſawo ſawimp ir ſawo duśioſe kunkina / war[⸗]gina / ir ſunkius iam ſo⸗polus[2] a{ʒ̄}uduoſt. ⌜Petničioy buwo Wießpats iʒ̇duotas nuog Iudośiaus[B] aʒ́u tris deśimtis graśiu⌝[C] / á nu krikſćionis tol pigiaus ii parduoſt / kad duśias ſa⸗wo parduoſt a{ʒ́}u nieka⸗niekies ſmaguriu / a{ǯ}u małku mieliu / aʒ́u kuno ſmalſtibes ir megumus. ⌜Petni{ċ}ioy buwo ſurißtas⌝[D] / à nu rißa ii krikſćionis du⸗śioſe ſawo wirwemis ir łynćiugays tułu nuſideimu[.] ⌜Petnićioy wadǯiotas bu⸗wo pa vlićias ir namus ſu didǯiu ſawo iʒ̇giedinimu / apiuokimu / weydan mu⸗śimu / akiu aʒ́udingimu / ir

cʒynił / iàko ſam ták wy⸗ʒnawa Chryſtus. ‹Cʒemu mię «pràwi» prʒeßláduieß›[E]. I teráʒ tedy w te dńi / Chrʒeśćiànie obraǯàią ro⸗ʒmàitemi grʒechàmi du⸗ße ſwe / ſami śię ná wße⸗lakie ʒłośći[×] roſpußcʒáiąc / Chriſtuſa Páná ſwego w ſobie y w ſwych dußách męcʒą / trapią / y ćięßkie mu bole ǯádáią. ⌜W piątek był Pan wydany od Iu⸗daßa[F] ʒá trʒydǯieśći großy⌝[G] / à teraʒ Chrʒeśćiànie da⸗leko taniey go prʒedaią / gdy duße ſwe prʒedáią ʒá màrnośći prʒyſmákow / ʒá kubek droǯdǯy[×] / ʒà ćie⸗leſne lubieǯnośći[×]. ⌜W pią⸗tek był ʒwiąǯàny⌝[H]/ à teraʒ wiąǯągo Chrʒeśćiànie w dußach ſwych powroʒámi y łàncuchámi roʒmàitych grʒechow. ⌜W piątek wo⸗dʒony był po vlicach y do⸗mách ʒ wielką ſwą ʒelǯy⸗wośćią[×] / wyśmianiem / policʒkowàniem / ocʒu ʒáſłaniàniem / y innych roʒlicʒnych[×] krʒywd ćier⸗pieniem

A Apd 9,4.
B Judo; Judas Iskarijotas; Mt 26,14–15.
C Mt 26,14–16.
D Jn 18,12; Mk 14,46.
E Dz 9,4.
F Judasza; Judasz Iskariota; Mt 26,14–15.
G Mt 26,14–16.
H J 18,12; Mk 14,46.
1 Greičiausiai „paſileyʒdami".
2 Err. Turi būti „ſo=pulus".

ir kitu tułu abidu kintei⸗mu⌝[A]. Ir dabar tay deſtis iàm nuog krikſćioniu / giedina ii kad giedißkay ku muſto śirdiy / kad kał⸗ba biauriey ir daro. A{ʒ}u⸗dingia akis / kad neſigie⸗di akiu io ßwenćiauſiu teyp druſiey łapaudami ir biauriey siauʒdàmi / kayp butu Diewas ne turis akiu / ir ne regis iu tu piktu dar⸗bu. Dau{ʒ}os po namus / po karćiamas / idant maytay ſawo / kunuy ſawo intey⸗ktu io giedißkuoſe gieydi⸗muoſe. Rißa runkas io / kad pameta tomis dieno⸗mis darbus gierus / Ba⸗ʒnićiu / małdas / kłauſi⸗mu miśios ßwentos / ir Diewo ʒodʒio / à iʒtieſa ias vnt piktibiu. Gali ćia iʒ⸗ſiſkaytiti trumpay wiſa Hiſtoria kunćios Wieß⸗paties muſu / kuriu kinte petnićioy / à wiſas tas kunćias kin{c}ia dabar to⸗mis dienomis duśioſe krik[⸗]ſćioniu / kayp świeſiey ape tay biło S. Powiłas[B].

Iʒ

pieniem⌝[C]. I teráʒ to mu śię dʒieie od Chrʒeśćián / lʒą[×] go / gdy ſproſnego[×] co my⸗ślą w ſercu / gdy mowią ßpetnie[×] y cʒynią. ʒáſła⸗niaią ocʒy / gdy śię nie wſtydʒą ocʒu iego na⸗świętßych ták beſpiecʒnie y wßetecʒnie[×] ßaleiąc / iáko⸗by Bog ich nie widʒiał tych ʒłych ſpraw. Włocʒą śię po domàch / po kàr⸗cʒmàch / áby ścierwowi[×] ſwemu / ćiáłu wygodʒili w niewſtydliwych[×] iego poʒądliwośćiàch. Wiążą ręce iego / gdy opußcʒáią w te dńi vcʒynki dobre / ko⸗śćioł / modlitwy / ſłuchà⸗nie mßey świętey y Boʒe⸗go ſłowà / á wyćiągáią ie ná ʒłośći[×]. Moʒe śię tu wylicʒyć[×] krotko wßytkà hiſtorya męki Páná ná⸗ßego / ktorą ćierpiał w piątek / à wßytkie te męki ćierpi teraʒ w te dńi w du⸗ßàch Chrʒeśćián / iáko iá⸗śnie o tym mowi S. Pà⸗weł[D]. ⌜ʒnowu práwi krʒy⸗ʒuiąc ſámi ſobie Syná

Boʒego

A Mt 26,67; Mk 14,53.65; Lk 22,63–66.
B Paulius; Gal 2,19.
C Mt 26,67; Mk 14,53.65; Łk 22,63–66.
D Paweł; Ga 2,19.

⌜Iǯ nauio tieg kriǯiawoda[⸗]mi ſawimp paćiuoſe Sunu Diewo⌝[A] / ir giedindami ii. Del tu ir del kitu prieǯáſtu ſkayto mumus motina muſu Ewangeliu ape kunćiu Wießpaties muſu.

Boǯego⌝[C] / y ná pośmiewiſko maiący. Dla tych y dla innych prʒycʒyn cʒyta nam mátká náßá Ewanielią o męce Páná naßego.

Quid fiat diebus Bacchanaliorum.

PVNKTAS II.

Kas deſtis tomis dienomis Ażugaweniu?

PVNKT II.

Co śię dźieie w te dni Zapuſtow?

Ayp ‹akłas ełgieta[1]› ‹i{ǯ}girdis miniu praeiunćiu / kłauſes kas tay butu?›[B] teyp galime kłauſtis kas śitomis dienomis terp krikſćioniu deſtis:[2]

1. Reſpondetur nundinas exerceri.

1. Atſakitis gali teyp. Krikſćionis tomis dienomis mieſty didǯiauſiami ir brungiu prekiu piłnami mieſty tariu Chriſtaus Wießpaties muſu Ba{ǯ}nićioy ßwentoy prekauia ir parduoſt. Pirka brungiey didǯiu ſumu prekies łetas / płakas ir niekam nederunćias / a parduoſt łabay brungias ir graǯias aǯu

łabay

Ako ‹ślepy› ‹vſłyßawßy tłußcʒą[×]› prʒechodʒącą / pytał śię coby to było?›[D] ták moǯemy śię pytáć / co śię w te dńi miedǯy Chrʒeśćiány dǯieię?

1. Odpowiedǯieć się moǯe ták. Chrʒeśćiánie w te dńi w mieśćie głownem y drogich kup[×] pełnem / w mieśćie mowię Chryſtuſa Páná naßego / w kośćiele świętym kupcʒą[×] y prʒedáią. Kupuią drogo kupie[×] proſtę / podłe[×] / y nikcʒemne[×] / á prʒedáią bárʒo drogie y piękne ʒá bárʒo máłe pieniądʒe ábo rácʒey

ʒá

A Gal 2,19.
B Lk 18,35–36.
C Ga 2,19.
D Lk 18,35–36.
1 Err. Turi būti „elgieta".
2 Err. Greičiausiai turi būti klaustukas.

łabay maʒus pinigus aba gieriaus aʒu artaugu aʒu pinig{e}li maʒinteli. Iʒ⸗guldʒiu świeſiaus del pi⸗gieſ{n}io ißmanimo. Ba⸗ʒnićioy Wießpáties Chri⸗ſtaus kayp mieſty / ira daug prekiu brungiu tay ira tułu dowanu miliſtos Diewo / ir nupełnu / gie⸗ru darbu. Tie dayktay iʒ dungaus nuog Diewo Sunaus atneßti ir kun⸗ćiu ir ſmerćiu nupełniti / wadinaſi aukſu / ſidabru / ʒimćiugays / akmenimis brungumis / turtu / iʒdu. Prekiey ira krik⸗ſćionis / kurie pirka tas prekies nuog Chriſtaus iʒ dungaus atneßtas / kurios ira brungiauſios aʒu wiſa / wienok Chri⸗ſtus Wießpats muſu pi⸗gay parduoſt aba gie⸗riaus dowanay mumus ias duoſti. Nes ne priwało nieko tiktay gieros ſir⸗dies / ir maʒo priſirinkimo vnt aptureimo tu brun⸗giauſiu dayktu. Ar di⸗

dis

ʒa ßeląg / ʒá pieniąʒek máluczki: Wykłádam iá⸗śniey dla łácnieyßego[×] ʒro⸗ʒumieniá. Wkośćiele Pá⸗ná Chryſtuſowym iák w mieśćie / ieſt wiele towá⸗row abo kup[×] drogich / to ieſt roʒmáitych dárow łá⸗ſkiBoʒey[1] y ʒaſług / dobrych vcʒynkow. Te rʒecʒy ʒ nie[⸗]bá od Syná Boʒego prʒy⸗nieśione / y iego męką y śmierćią ʒáſłuʒone / ʒowią śię ʒłotem / ſrebrem / perłá⸗mi / kámieńmi drogiemi / bogáctem / ſkárbem. Ku⸗pcy ſą Chreśćiánie[2] / ktorʒy kupuią te kupie[×] od Chry⸗ſtuſá ʒ niebá prʒynieśione ktore ſą nádroʒße nad wßytko / iednák Chryſtus Pań náß tánie prʒedáie / ábo rácʒey dármo nam ie dáie: Bo nie potrʒebuie nicʒego / tylko dobrego ſercá / y máłego prʒygo⸗towánia ná otrʒymanie tych nadroʒßych rʒecʒy. Cʒy wielka praca ieſt pa⸗ćiorek ʒmowić / chlebá ßtucʒkę[×] vbogiemu dać /

dʒionek

1 Err. Powinno być „łá=ſki Boʒey".
2 Err. Powinno być „Chrʒeśćiánie".

Ʒapuſtną.

dis darbas ira poterelu ſukałbet / duonos rie⸗kieły pawarguſiam duot / dieneły kuriu paſnikaut / miśios ßwentos kłauſit / paſakit vnt ſawis pokim kunigo piktibes ſawo / gayłetis aʒu ias ir pameſt / priimt ßwentus Sakra⸗mentus / ir kitus darbus takiuôs darit. A aʒu tuôs teyp maʒus ne iʒſakitos brungibes prekies igit / apturet iʒdus didʒiauſius / turtu niekadu ne ißgayśi⸗namu aba vmʒinay patin⸗kunti. Gieri tadu ir iß⸗mintingi prekiiey terp kriksćioniu wiſadu pre⸗kauia ir pirka ſaw kas diena ir maʒa ne kas wa⸗łunda aba ir ne palauda⸗mi tas iʒdungaus[1] prekies / tuôs brungiauſius tawo⸗rus. Nes teyp iſakie iiêmus Chriſtus. ‹Prekaukite «tieg» pokołay[2] ateymi›[A] / iʒ dun⸗gans[3] gały ſwieto vnt ſudo. Durni kriksćionis ku da⸗ro? Wieni iʒ iu daug łabay {t}u prekiu ſupirki / ir pił[⸗]
nas

dʒionek ktory pośćić / mßey świętey ſłucháć / po⸗wiedʒieć ná śię[×] prʒed ka⸗płanem ʒłośći[×] ſwoie / ʒá⸗łowáć ʒa nie y porʒućić ie / prʒyimowáć ſwięte Sákrá[⸗]menty / y inne vcʒynki ta⸗kowe cʒynić. A ʒá te ták małe niewypowiedʒiáney ceny kup[×] doſtáć / otrʒy⸗máć ſkárby nawiękße / bo⸗gáctwá nieſkaʒitelne[×] ábo wiecʒnie trwáiące. Dobrʒy tedy y mądrʒy kupcy mie⸗dʒy Chrʒeśćiány ʒáwße kupcʒą[×] / y kupuią ſobie co dʒień y máło nie co godʒi⸗ná / ábo y beʒ prʒeſtanku[×] te ʒ niebá kupie[×] / te nadroʒ⸗ße towáry. Abowiem ták roſkaʒał im Chryſtus. ‹Hándluyćie «práwi» aʒ prʒy[⸗]idę›[B] ʒ niebá ná końcu świà[⸗]tá ná ſąd{.} Głupi ʒáś Chrʒe[⸗]śćiánie co cʒynią? Iedni ʒ nich wiele bárʒo tych hándlow ʒkupiwßy / y peł[⸗]ne duße ſwey ſkrʒynie ná⸗kładßy / w te trʒy dni wßytkie Boʒe dáry / łá⸗ſkę iego / miłość / ʒaſługi
dobre /

A Lk 19,13.
B Łk 19,13.
1 Err. Turi būti „iʒ dungaus".
2 „pakołay".
3 Err. Turi būti „dun=gaus".

n{á}s dušios ſawo ſkrinias pripiły / tomis trimis die⸗ nomis wiſas Diewo dowa[⸗] nas / io miliſtu / io meyły / nupełnus gierus ir kitus wiſus ßwentus dayktus nuterioia / parduoſt weli⸗ nuy dušiu ir kunu ſawo / ir wiſa giera / wiſas dun⸗ gaus prekies aʒu niekus. Aʒu wienu małku / kuriûo nuſigieria be ißmonios / a⸗ ʒu kierßtu / aʒu ruſtiby gayłu / aʒu pawideimu / aʒu apkałbeimu artimo ſawo ſunku. A tay łabiau⸗ ſiey daro tomis dienomis paſigieri / ʒwegoia niekus / muſto giedißkus dayktus ſiaućia / łapauia / kauiaſi / baraſi / apſiłaki ir nuog apwinio gałwu ſukun⸗ ćius turedami / daug pi⸗ ktibiu be ſkayćiaus daſi⸗ łeydʒia. Kiti wel / kurie ißmano gieriaus tas pre⸗ kies / łabay ias ſaw brun⸗ gina / ir nieku budu iu ir aʒu wiſu ſwietu ne par⸗ duoſt. Nes ʒino ir maʒiau⸗ ſiu Diewo miliſtos dowanu brun⸗

dobre / y inne wßytkie święte rʒeczy vtracáią / prʒedáią cʒártu dußę y ćiá[⸗] ło ſwe / y wßytko dobre / wßytkie niebieſkie towáry ʒá ledaco×. Ʒá ieden trunek / ktorym śię vpiiaią do v⸗ traty roʒumu / ʒá ſproſ⸗ ność× / ʒà pomſte / ʒá gniew iàdowity / ʒá ʒaʒdrość / ʒa obmawianie bliʒniego ſwego ćięßkie. A to nabar[⸗] ʒiey cʒynią w te dni pod⸗ piwßy / blekocą ledaco× / myślą wßetecʒne× rʒecʒy / ßaleią / biią śię / ſwarʒą śię× obʒarwßy śię / y od chmie⸗ lu głowy ʒawrot má⸗ iacy / wiele ʒłośći× beʒ licʒ⸗ by× dopußcʒàią śię. Dru⸗ dʒy ʒáś / ktorʒy roʒumie⸗ ią lepiey te kupie× / barʒo ie ſobie waʒą× / y ʒadną mia⸗ rá× ich y ʒa wßytek świat nie prʒedaią. Bo wiedʒą / ʒe y namnieyßy łaſky Bo⸗ ʒey dar droʒßy ieſt niʒ wßy[⸗] ſtek świàt. Prʒeto w te⸗ dni nie tylko nieprʒedaią tych kupi× / àle y wiecey ſo⸗ bie ich prʒykupuią / idą do ko⸗

brungieſny ſunti aʒu wiſu ſwietu. Todrin śiomis dienomis ne tiktay ne parduoſt tu prekiu / bet ir daugieſn ſaw iu pipirka eyt baʒnićion vnt małdu / iʒpaʒiſtaſi pokim kunigo priima ßwęńćiauſi Sakramentu / apturi miłaſtiwu waſaru aba atłaydimu wiſu nuſideimu / ir igiia didi Diewo miliſtu.

2. Respondetur. Diluuiū animarum exundare[.]

2. Gali atſakitis iog tomis dienomis ira patwinimas wiſo ſwieto / kuriami neſuſkaytiti kriksćionis nuſkiſta giłuman paſkundos vmʒinos / nugrimſta tułays nuſideimays kaip akmenimis didʒieys apſunkinti. ⌜Ißeyti iʒ ſkrinios Noes[A] kaip warnay vnt ſwieto ir vnt maytu kuno vʒpuoły / łeſa ir riia kaip beſtiios. Kiti kaip karwelićia ißſkridi iʒ tosgi[1] ſkrinios Baʒnićios ßwentos / ne raſdami kur ſieſtus ſugriʒta ſkrinioń ſu ʒalu ßakieły aliwos medʒio⌝[B] / ne paſite-

Yy pa

kośćiołá ná modlitwy / ſpowiádáią śię / przyimuią naświętßy Sakrament / oytrʒymywaią[2] miłośćiwe láto[×] ábo odpußczenie wßytkich grʒechow / y doſtępuią wielkiey Boʒey łáſki.

2. Moʒe śię odpowiedʒić[3×] / ʒe wte[4] dni ieſt potop świátá / w ktorym nieʒliczeni chrʒeśćianie toną y ná głębokość potępieniá wiecznego grąʒną[5] roʒlicʒnemi[×] grʒechami iák kámienmi wielkiemi obciąʒęni. ⌜Wychodʒą ʒ korabiá[×] Noego[C] iáko krucy iácy ná świát / y ná śćierwy[×] ćiáłá nápadßy / kłuią / y ʒrą iák beſtie. Inni iáko gołębicá wylećiawßy ʒ tegoʒ korabia[×] kośćioła świętego / nie nayduiąc gdʒieby śiedli / wracáią śię do korabia[×] ʒ ʒieloną gałaſką oliwnego drʒewa⌝[D] / nie maʒą

Yy śię[×]

A Nojaus; Nojus; Pr 8.
B Pr 8,6–11.
C Noego; Noe; Rdz 8.
D Rdz 8,6–11.

1 „tos gi".
2 „otrʒymywaią".
3 Err. Powinno być „odpowiedʒieć".
4 „w te".
5 „grʒaʒna".

pa maytomis ney purways
biauribiu / ne apſiriia /
ney apſiłaki[1] / bet ažuſiłay⸗
ko miernay wiſami / ir to⸗
drin turi ſirdiy ſawo ža⸗
luoiunćiu ßakiełу {à}liwos /
tay ira ſundaru ſu Diewu
mieliauſiu ir ſu artimays
ſawo / neſiwaydyia neſu⸗
nieku[2] / pakáiuy giwena:
An{i}e kurie ſkiſta nuog
twanu piktibes / turetu
weyzdeti vnt ⸢kilpinio / ku⸗
ri Diewas vnt debeſiu iž⸗
tieſe⌝[A] / tay ira vnt Chri⸗
ſtaus nukrižiawoto / kurio
kunćiu ir ſmerti tomis
dienomis Ba{ž}nićia iiemus
pokim ſtato / idant drau⸗
ſtus ir lautus nuog to pa⸗
łodimo.

3. Gali atſakitis iog die⸗
nomis ſitomis deſtis žu⸗
wawimas duſiu kaip žu⸗
wu kokiu. Zuwinikay ku⸗
rie ažumeta tinkłus tułus
vnt ſugawimo tu žuwu ira
welinas ſu ſawo draugi.
Nes pateyſey / iey kitadu
kadu ižſipildžia anie žo⸗
džey pranaßo / tadu tomis
dieno⸗

ſię ſćierwámi× / áni bło⸗
tem nieczyſtośći / nie ob⸗
żeraią ſię / áni ſię vpiiaią /
ále záchowuią ſię miernie×
we wßytkim / y przeto× má⸗
ią w ſercu ſwoiem źiele⸗
nieiącą ſię gáłązkę oli⸗
wną / to ieſt zgodę z Bo⸗
giem / y z bližnimi ſwymi /
nie wadzą ſię× z nikim / w
pokoiu mießkáią. Oni kto[⸗]
rzy toną od potopu złośći×
mieliby pátrzyć ná ⸢tęczę /
ktorą Bog nà obłokách
roźćiągnął⌝[B] / to ieſt ná
Chryſtuſá vkrzyżowáne⸗
go / ktorego mękę y śmierć
w te dni kośćioł im wy⸗
ſtawuie / áby ſię hámowa⸗
li y przeſtáli roſpuſty.

3. Może ſię odpowie⸗
dźieć× / że w te dni dźieie ſię
łowienie duß iáko ryb iá⸗
kich. Rybak ktory zárzu⸗
ca śieći rozmáite ná vło⸗
wienie tych ryb ieſt czárt
z ſwymi towárzyßmi. Bo
záiſte× ieżeli inedy× kiedy wy[⸗]
pełniáią ſię one ſłowá
proroká / tedy w te dni /
kto⸗

*3. Reſponde-
tur Piſcatio-
nem fieri ani[-]
marum.*

A Pr 9,13.
B Rdz 9,13.
1 Greičiausiai „apſiłaka".
2 Err. Turi būti „ne ſu nieku".

Ʒapuſtną.

Abac. {1.}

dienomis / kurieys ſkundʒiaſi pokim Diewo ſu didʒiu ſopulu ſirdies ſawo vnt duśiu neprietelaus. ‹Wi[ſ]ſu ſwietu «tieg» meßkieriu pagawo / wiſu aʒugrieio aba aʒuieme didʒiu tin[ſ]kłu ſawo / ir ſurinko tinkłan ſawo›[A]. ⌜Tas raßtas ißſimano pirm ape Nabuchodonoʒoru[B] / kuris Ʒidus newalon pagawo ir nuwede Babylonion⌝[C]: vntru budu iʒſiguld{ʒ}ia ape welinu / kuris duśias tinkłays tułu nuſideimu gau[ſ]do ir vmʒinon prapultin / eʒieran pragaro imeta / bet kuriami ne wunduo / bet lepſnos ira negiſunćios tuoſe[2] prakieyktos ʒuwis tos ſpirgiſis / degs / płaukis vmʒinay.

ktoremi śię ſkàrʒy prʒed Bogiem ʒ wielkim ʒalem ſerca ſwego ná dußnego[×] nieprʒyiaćiela. ‹Wßytek świát «prâwi» wędą[×] podnioſł / wßytek wyćiagnął niewodem ſwoim / y ʒgromadʒił w śieć ſwoię›[E]. ⌜To piſmo roʒumie śię w prʒod[×] o Nabuchodonoʒorʒe[F] / ktory Ʒydy w niewolą ʒábrał y ʒàwiodł do Babiloniey⌝[G]: drugim ſpoſobem wykłada śię o cʒárćie / ktory duße śiećiámi roʒmàitych grʒechow łápa y ná wiecʒną prʒepáść do ieʒiorá piekielnego wrʒuca / wktorym nie wodá / ale płomienie ſą nieugaßone / w tych śię prʒeklęte ryby te będą ſmàʒyć / goráć[×] y pływać ná wieki.

PVNKTAS III.

PVNKT[3] III.

Qnid[1] per Iericho myſtice intelligatur.

Kas per Ierichu[D] iżſimano{?}

Co śię prʒeʒ Ierycho[H] roʒumie?

Iericho ſonat lunam, ſonat autē ſymbolum mundi.

Kas ʒodis iżguldʒiaſi menuo. Menuo wel turi ſawo galiby ir ſiłas / kuriomis

TO ſłowo wykłádá śię kśięʒyc. kśięʒyc[4] ʒàś ma ſwoię moc y śiły / ktoremi

A Hab 1,15.
B Nabuchodonosarą; Nebukadnecaras (Nebukadnezaras); 2 Kar 24,8–17; 25; Jer 52.
C Babilonan; Babilonas; 2 Kar 24,14–17.
D Jerichą; Jerichas; Mk 10,46–52; Mt 4,24; 17,14–20; Apr 12,1.
E Ha 1,15.
F o Nabuchonozorze; Nabuchonozor; 2 Krl 24,8–17; 25; Jr 52.
G do Babilonii; Babilonia; 2 Krl 24,14–17.
H Jerycho; Mk 10,46–52; Mt 4,24; 17,14–20; Ap 12,1.
1 Err. Turi būti „Quid".
2 Greičiausiai „toſe".
3 Litera „T" w wyrazie „PVNKT" jest mniejsza niż pozostałe.
4 Pisownia małą literą po kropce.

riomis vnt to ʒiemeſnio ſwieto daug daro ſtebu⸗klingu dayktu. Terp ki⸗tu daro tay / atmayno ʒmones / kurie kartays kielaſi nakti / lip{i}neia vnt aukßtu dunkćiu / ſerga li⸗gomis / kurias ſugriʒta iʒ prádʒios nauio / aba vnt gało meneſio / ſwaykſta iiemus gałwo[1] / ſiaućia ir kartays paſiuti daug ʒiey[⸗]ʒdʒia[2] ir aʒumußa ʒmoniu kurie iu ne ſiſaugo[3] / ⌜ir to⸗drin wadinaſi Ewange⸗lioy Lunatici[4] kaip butu.[5] Meneſiniey⌝[A]. Taſay menuo iʒſimano ſwietas / kuris ʒmones daro paſiutuſieys łabiauſiey tomis dieno⸗mis. Idant tadu ney ſawi / ney kitu kaip paſiuti ne ʒieyſtu ir ne aʒumußtu / reykia iu ſurißti drutomis wirwemis. Teyp ir tu / kurie ſiaućia kaip paſiuti aʒugawenioſe ſurißti rey⸗kia. Tie rišiey ir wirwes drutos ira.

Luna ſub pedibus eius. Apoc. 12.

Mundus facit homines Lunaticos.

Lunatici ſunt ligandi.

Vincula ſunt.

remi ná tym niʒßym świe[⸗]ćie wiele cʒyni dʒiwnych rʒecʒy. Miedʒy inßemi cʒyni to / odmienia ludʒie / ktorʒy cʒaſem błąkaią śię w nocy / łaʒą ná wyſokie dachy / chorʒeią choroba⸗mi / ktore śię wracáią ʒpo⸗cʒątku nowego / ábo ná końcu ſtárego mieśiąciá[7]× / ʒawraca śię im głowa / ßaleią / y podcʒás× oßâlaw[⸗]ßy wiele obraʒáią ábo y ʒábiiáią ludʒi / ktorʒy śię ich nieſtrʒegą / ⌜y prʒeto× ʒowią śię w Ewánieliiey Lunatici iákoby Mie⸗śięcʒnicy×⌝[B]. Ten mieśiąc× ro⸗ʒumie śię świát / ktory lu⸗dʒie cʒyni ßalonemi na⸗bárʒiey w te dni. Ʒeby te⸗dy ání śiebie áni drugich iáko ßaleni nie obraʒáli / y nie ʒábiiáli / trʒebá ich ʒwiąʒáć mocnemi pow⸗roʒámi. Ták y tych / kto⸗rʒy śię w śćiekáią[8] iáko ßáleni w ʒapuſty ʒwiąʒáć potrʒebá. Te ʒwiąſki× y ßnury mocne ſą.

I. Priſakimay Diəwo[6] / ku⸗

I. Prʒykaʒánia Boʒe / kto⸗

I. Precepta[9] Dei.

A Mt 4,24; 17,15; taip pat žr. Apr 12,1.
B Mt 4,24; 17,15; zob. też Ap 12,1.
1 Greičiausiai „gałwa“.
2 Greičiausiai „ʒiey=dʒia“.
3 „neſiſaugo“.
4 Lie. „lunatikai; nakvišos“.
5 Err. Nereikalingas taškas.
6 Err. Turi būti „Diewo“.
7 Err. Powinno być „mieśiącá“.
8 Err. Powinno być „wśćiekáią“.
9 Viduramžių lot. kalbai būdinga žodžio „præceptum“ forma.

Pſ: 2:[1]

kurieys bediewiey ne duo⸗ſtis rißt / trauka tas wir⸗wes. ‹Sutraukikime ri⸗śius iu / ir numeſkime nuog ſawis iungu iu›[A]. Bet Diewas rągina wiſus i⸗dant ſuſipunćiuotu. ‹In⸗dek koias tawo punciûoſ⸗na ios / «tay ira ißminties Diewo» / ir łyn{č}iuguoſna kakłu tawo?[3]›[B]

Eccli. 9:

2: Peccata:

Pſ: 118:

2. Riśiey tie ira nuſide⸗imay. ‹Wirwes nuſideieiu ſuriśie ir ſuwier{ȝ}ie mani›[C].

3. Pænæ[2] *inferorum:*

2: Pet: 2:

Iud: V: 6:

3. Ira wirwes / vmȝinos kuńćios / iȝ vgnies iȝ liep⸗ſnu ſuſuktos / kuriu nie⸗kas ńe gałes ſutraukiti vnt vmȝiu. ⌜Ape kuriâs raßo S. Petras[D] ir ſako io⸗mis ſurißtus piktus An⸗iełus aba welinus nu⸗trauktus iȝ dungaus ir pragaran imeſtus⌝[E].

4: Beneficia Dei[.]
Oſe: 11: V: 4:

4. Riśiey ira tułos dowa⸗nos ir gieradeiſtes. ‹Wir⸗wełemis Adamo[F] pàtraukſiu iuos / riśieys meyłes›[G]. Gie⸗radeiſtes ſurißa ȝmogu / i⸗dant nieko ne daritu pik⸗to prieß ſawo gieradeiu.

Teyp

ktoremi nieȝbożni[×] nieda⸗ią śię wiąȝáć / rwą te pow[⸗]roȝy. ‹Potargaymy ȝwiąſki[×] ich: y ȝrȝućmy ȝ śiebie iarȝ[⸗]mo ich›[H]. Ale Bog napomi⸗na wßytkich áby śię ſpę⸗tali. ‹Włoȝ nogę twoię w pętá iey / «to ieſtMądrośći[4] Boſkiey» / y w łancuchy ßyię twą›[I].

2. Ȝwiąſki[×] te ſą grȝechy. ‹Poworȝy[5] grȝeßnikow ȝwią[⸗]ȝáły y ſkrepowały mię›[J].

3. Są powroȝy / wiecȝne męki w piekle / ȝ ogniá / ȝ płomieni ſkręćone / kto⸗rych nikt nie będȝie mogł ȝerwáć ná wieki. ⌜O kto⸗rych piße S. Piotr[K] / y po⸗wiada niemi ȝwiąȝáne byc ȝłe ánioły ábo cȝárty ȝtar⸗gnione[×] ȝ nieba / y do pie⸗kłá wrȝucone⌝[L].

4. Ȝwiąſki[×] ſą roȝmaite dary y dobrodȝieyſtwá. ‹Powroȝkámi[×] Iadámo⸗wemi[M] poćiągnę ię / ȝwią⸗ſkámi[×] miłośći›[N]. Dobro⸗dȝieyſtwa ȝwięȝuią cȝło⸗wiaká[6] / áby nicȝego nie

cȝy⸗

A Ps 2,3.
B Sir 6,24; BSV Sir 6,25.
C Ps 119,61; BSV Ps 118,61.
D Petras; 2 Pt 2; Hbr 6.
E 2 Pt 2,4; Jud 1,6.
F Adomo; Adomas; Oz 11,4; Pr 3.
G Oz 11,4.

H Ps 2,3.
I Syr 6,24; BW Eklk 6,25.
J Ps 119,61; BW Ps 118,61.
K Piotr; 2 P 2; Hbr 6.
L 2 P 2,4; Jud 1,6.
M Jadamowymi; Adamowy; Oz 11,4; Rdz 3.
N Oz 11,4.

1 Dvitaškis vartojamas vietoj taško; žr. ir kitus atvejus šiame puslapyje.
2 Err. Turi būti „Pœnæ".
3 Err. Turi būti taškas.
4 Err. Powinno być „ieſt Mądrośći".
5 Err. Powinno być „powrozy".
6 Err. Powinno być „człowieká".

Genes: 29.

⌜Teyp Ioʒafas[A] patri⸗
orcha ßwentas / kad
Wießpati io perkałbineio
ii vnt pikto ir nederunćio
daykto / kuris buwo prieß
Wießpati io / ir ſunki bu⸗
tu buwus {á}bida / kad bu[⸗]
tu paſiliteis io moteres /
kuri kaip pałayſtuwe vnt
to ii priwadʒioio. Teyp
tadu atſakie iey daʒ̇nay
ſaw nuboſtunćiey: kaip
galu nuſidet prieß wieß⸗
pati mano / kuris wiſa
runkon mano indawe / iʒ̇⸗
iemis tawi wienu paćiu{?}⌝
Kaip butu taris / ſuriśie
mani wießpats gier{á}dei⸗
ſtemis kaip łunćiugays[1] /
negalu iam abidos darit.

5: Chriſtus:

Col: 3.

5. Riśis ira drutas łabay
meyłe Diewo. ‹Vnt wiſo to
turekite meyły / kuri ira
riśiu tobulibes›[B]. Meyłe
Chriſtaus prieß mus ira
ſtipra / niekas iu ſurißtas
ne gal ſiauſt / ir nuſidet.
⌜Sniureli tu Baʒ̇nićia iʒ̇⸗
tieſia

cʒynił ʒłego prʒećiwko
ſwemu dobrodʒieiowi·[2] ⌜Tak
Ioʒef[C] Patryárchá świę⸗
ty gdy Pani iego náma⸗
wiáłá go na ʒłą nieprʒy⸗
ſtoyną rʒecʒ / ktora była
prʒećiw panu iego / y v⸗
cʒyniłby mu był ćießką
krʒywdę / by śię był do⸗
tknął iego ʒony / ktora iá⸗
ko nierʒądnica ná to go
náwodʒiłá[x]. Ták tedy od⸗
powiedʒiał iey cʒęſto śię
ſobie prʒykrʒącey[x]. Iáko
mogę ʒgrʒeßyć prʒeći w[3]
Panu memu / ktory wßyſt⸗
ko w rękę moię podał /
oprocʒ ćiebie iedney ſá⸗
mey?⌝ Iákoby rʒekł / ʒwią[⸗]
ʒał mie pan dobrodʒiey⸗
ſtwy iáko łáncuchàmi /
nie mogę mu krʒywdy cʒy[⸗]
nić.
5. Zwiąſká[x] ieſt mocna
bárʒo miłość Boʒ̇a. ‹Ná⸗
de wßytko to mieyćie mi⸗
łość / ktora ieſt ʒwiąſkiem[x]
doſkonáłośći›[D]. Miłość
Chryſtuſa prʒećiwko nam
ieſt mocna / nikt nią ʒwią⸗
ʒány nie moʒ̇e ßaleć / y
grʒe⸗

A Juozapas, patriarcho Jokūbo sūnus; Pr 39,8–9.
B Kol 3,14.
C Józef, syn Jakuba patriarchy; Rdz 39,8–9.
D Kol 3,14.

1 „łynćiugays".
2 Err. W tekście oryginału kropka w górnej spacji.
3 Err. Powinno być „prʒećiw".
4 Err. Paginacijos klaida, turi būti 374 p.; błąd w paginacji, powinno być 374 s.

joſue. {2}.

{t}ieſia mumus kaip Raha[⸗]ba[A] {à} śniureli raudonu⌝[B] / kad ſkayto Ewangeliiu ape kunćiu ir ſmerti Chriſtaus. Tas wirwes iʒguldit / ira paſiutuſius tomis dienomis ſurißt / i⸗dant ne ſiauſtu.

PVNKTAS IV.

Cur Apoſtoli Chriſtum clare de ſua paßione loquentem non intellexerint

Kodrin Apaſztałay, Chriſtaus ape ſawo kunćiu rayſzkiey kałbunćio ne iſzmane?

1. Ratio quia paßio Domini difficilis eſt intellectu ob ſeptem ſigilla.

1. IOg kunćia Wieß⸗paties ira ʒmo⸗gaus ißmoniey łabay ne ſupraſtina / del gilibes pa⸗słapćiu / kurios ioy aʒu⸗ſirakina. Ir todrin neku⸗rie ⌜wadina iu knigomis ſeptinomis[1] pećietimis a⸗ʒupećietitu⌝[C]. 1. Pećietis / łabay dide ſi{l}pnibe (pa⸗gal ʒmoniu ißmonios) wi[⸗]ſagalinćiami. 2. Labay dide kunćia ir ſopulis Diewiep / kuris ſopulo turet ir kintet negal. 3. La[⸗]bay

Apoc. 3.

grʒeßyć. ⌜Sʒunrek[2] ten ko⸗śćioł roʒćiąga nam / iàko Rachàb[D] à ßnurek cʒer⸗wony⌝[E] / gdy cʒyta Ewan⸗ielią o męce y śmierći Chryſtuſowey. Te po⸗wroʒy wyłoʒyć / ieſt ßàlo⸗nych w te dni ʒwiąʒàć / a⸗by nießaleli.

PVNKT IV.

Czemu Apoſtołowie Chryſtuſà o męce ſwey Wyráźnie mòwiącego niezrozumieli?

1. Iʒ męká Páńſka ieſt cʒłowiecʒemu ro⸗ʒumowi bárʒo nie poieta / dla głębokośći táiemnic / ktore śię w niey ʒamyká[⸗]ią. I prʒeto[×] niektorʒy ⌜ʒowią ią księga śiedmią piecʒęći ʒà piecʒętowáną⌝[F]. 1. Piecʒęć barʒo wielką słabość (według ludʒkie⸗go roʒumienia) w wße⸗chmocnym. 2. Wielka mę[⸗]ká y boleść w Bogu nie⸗ćierpiętliwym[×]. 3. Bárʒo wielka ʒelʒywość[×] w Bo⸗ſkiey

A Rahaba; Joz 2.
B Joz 2,18.
C Apr 5,1.
D Rachab; Joz 2.
E Joz 2,18.
F Ap 5,1.

1 Err. Turi būti „ſeptiniomis".
2 Err. Powinno być „Sʒnurek".

bay dide gieda Diewi⸗ ßkoy garboy ir Maieſtoty[.] 4. Dide durn{i}be (kayp ʒmonenus[1] regieios) Die⸗ wo ißmintiy. 5. Labay d{i}de neturte Di{e}wiep tur⸗ tu wiſokiu Wießpatiep. 6. Didis apłeydimas Chriſtaus nuog Diewo / tobulauſiamy ſuwenini⸗ my io ſu Diewu. 7. Labay dide ſmarkibe (kayp ʒmo⸗ nes numane) Diewo Te⸗ wo prieß Chriſtu vnt to⸗ kios ſmerties ii iʒduodun⸗ ćio / wienok didʒiauſioy meyłey Tewo prieß Sunu toygi ſmierties ſkaudibey ir kartibey. Del tu tadu pećiećiu ne ißmanama ira kunćia Wießpat{i}es ir iʒ⸗ ganitoio muſu.

2. Ʒinoio Apaßtałay Chriſtu ſunti łabay ßwyn[⸗] tu ir nekałtu / ir todrin Diewuy łabay miełu / ir teyp regieios {i}iemus / kad Diewas ne perłeys vnt io teyp bayſios kunćios ir śmier⸗[2]

ſkiey chwałe y máieſtaćie ábo w Bogu cʒći / chwa⸗ ły pełnym y maieſtatu. 4. Wielkie głupſtwo (iako ludʒie mniemali) w Bo⸗ ſkiey mądrośći. 5. Bár⸗ ʒo wielkie vboſtwo w Bo⸗ gu bogactw wßelkich Pánu. 6. Wielkie opuß⸗ cʒenie Chryſtuſa od Bogá w nadoſkonálß{e}m ʒ iedno[⸗] cʒeniu iego ʒ Bogiem. 7. Barʒo wielka ſrogość (iáko ludʒie roʒumieli) Bo[⸗] gá oycá prʒećiw Chryſtu[⸗] ſowi ná tákową go śmierć wydaiącego / iednák w nawiąkßey[3] miłośći Oy⸗ cowſkiey prʒećiwko ſyno⸗ wi w teyʒe śmierći gorʒ⸗ kośći y oſtrośći. Dla tych tedy pieczęći nie ʒroʒu⸗ miálna ieſt:[4] męka Pana á Ʒbàwićielá náßego.

2. Wi{e}dʒieli Apoſtołowie iʒ Chryſtus był bárʒo święty y niewiny[5] / y prʒe[⸗] to˟ Bogu bárʒo miły / y ták śię im ʒdało˟ / ʒe Bog niedopuśći nań tak okru⸗ tney męki y śmierći / o ia⸗ kiey

2. Cogitabāt Deũ non per- m{i}ſſurum, vt Chriſtus Do- minus inno- centißimus {t}antis obijci[-] atur tormen[-] tis.

1 Err. Turi būti „ʒmonemus".
2 Err. Kustodas nesutampa su 377 p. pirmojo žodžio pirmuoju skiemeniu.
3 „naywiekßey".
4 Err. Zbędny dwukropek; por. tekst litewski.
5 „niewinny".

377 Ʒapuſtną.

ſm{e}rties / ape kokiu Chri⸗ ſtus iiemus tuometu[2] kał⸗ beio.

3. Recordabantur ſæpe Iudeorum[1] manus euaſiſſe, & ſemper euaſurum[.]

3. Gałeio ir tay śirdiy ſawo muſtit: Teyp tun⸗ kiey Wießpaties muſu Ʒi⸗ day ießkoio vnt ſmerties / ir ne kartas noreio io / iau akmienimis vʒumußt / iau nuog aukßto kałno nu⸗ meſt: à tećiau iam niekas iʒ to neſitika. Nes ne per⸗ łeyde ſawis iiemus gau⸗ di{t} / ney dawes nuſitwert. Tuogi[3] budu ir wiſadu bus luoſas nuog iu runku.

4. Neſciebāt ſcripturas de paßione & morte eius.

Ioan: 20. V. 9.

4. ⌜‹Iog ne ißmane dabar raßto› ape kuńćiu ir ſmerti io / kuri po kielimu ſawo iʒ numiruſiu iiemus Wieß[⸗] pats iʒgułde / ir parode ‹iog reykie iam› kintet / nu⸗ mirt / ir ‹iʒ numiruſiu kiel⸗ tis›⌝[A].

5. Quia ſermo de cruce carni eſt durus & inſipidus.

5. Iog {ʒ}odʒiey / kuriûos ʒmones girdi ape kriʒiu / ape kuno ir piktu giydu⸗ łu[3] marinimu ir wargini⸗ mu / ne limpa śirdieſp / ne mieli ira / ir todrin girdi iuos kayp ne girde⸗

Ʒʒ dami /

kiey im on ná ten cʒás mo⸗ wił.

3. Mogli y to w ſercu my[⸗] ślić: Tak cʒęſto Pàná ná⸗ ßego Ʒydʒi ßukáli ná śmierć / y nie raʒ chćieligo / to vkámionowáć / to ʒ wyſokiey gory ʒrʒućić: á przećięgo nic tákowego nie potkało. Bo śię im nie⸗ dopuśćił imać× áni śię dał włapić×. Tymʒe ſpoſobem y ʒawʒdy× bedʒie wolen od ich ręku.

4. ⌜‹Iʒ nieroʒumieli ießcʒe piſmá› o męce y śmierći ie⸗ go / ktore im po ʒmar⸗ twych wſtániu ſwoiem / Pan wyłoʒył / y pokaʒał / ‹ʒe trʒebá mu było› ćier⸗ pieć / vmrʒeć / y ‹ʒmár⸗ twych wſtáć›⌝[B].

5. Iʒ ſłowá / ktore ludʒie ſłyßą o krʒyʒu / o ćiáłá y złych ʒądʒ vmartwieniu× y trudʒeniu× / nie lgną do ſer⸗ cá / nie prʒyiemne ſą / y prʒeto× ſłyßą ie iak nieſły⸗

Ʒʒ ßąc /

A Jn 20,9.
B J 20,9.
1 Err. Turi būti „Iudæorum“.
2 „tuo metu“.
3 „Tuo gi“.
4 Err. Turi būti „gieydu=łu“.

dami / ir ne iſʒmano iu. 6. Iog miłeio Chriſtu Wieſʒpati ſawo / ir ta mey⸗łe ne perłeyde iiemus mu⸗ſtit / idant kas pikto iam turetu tiktis. ‹Meyłe› «tieg Apaßtałas» ‹ne muſto pi⸗kto›[A].

ßac / y nie roʒumieią ich. 6. Iʒ miłowáli Chryſtu⸗ſá Pánà ſwego / y ták mi⸗łość nie dopuśćiłá im myślić / áby go co ʒłego miáło potkáć. ‹Miłość› / «mowi Apoſtoł» / ‹nie my⸗śli ʒłego›[B].

6. Quia amor eorum in Chriſtū non ſinebat eos cogitare má-li aliquid illi euenturum.

1. Cor. 17. V. 5[C].

PVNKTAS V.

Kayp ne priderunćiey daro krikſćionis kuris elgia day[-] ktu ſaw daug gadinun-ćiu aba żalingu.

PVNKT V.

Iáko nie przyſtoynie˟ czy-ni Chrześćiánin, ktory żebrze rzeczy ſobie ſzkodliwych.

Quam inde-center faciat Chriſtianus, qui mendicat ſibi noxia.

1. Giedu daro Tewuy ſawo aukſćiau⸗ſiam ir didźiauſiam Die⸗wuy / kurio ira ſunumi priimtiniu / kad mel⸗dźia ko nuog tu / kurie aba negal duot del neturtes ſawo / aba iey duoſti ku / nieku budu io paſotint tuo negal. Nes Tewas io ira Wieſʒpats wiſokiu turtu / ir liepia idant kogi[1] tiktay priwało ſunus io / iop pułtus ir nuog io praśitu. Mel⸗

1. Wstyd cʒyni Oycu ſwemu nawyżße⸗mu y nawiękßemu Bogu / ktorego ieſt ſynem prʒy⸗ſpoſobionym / gdy prośi cʒego v tych / ktorʒy ábo⸗[2] nie mogą dać dla vbo⸗ſtwá ſwego / ábo ieśli dá⸗ią co / ʒadną miarą˟ go tym náſyćić nie mogą. Abo⸗wiem Oćieć iego ieſt Pan wßytkich bogactw / y ka⸗ʒe áby cʒego iedno˟ potrʒe⸗buią ſynowe[3] iego / do nie⸗go śię

1. Pudore affi[-]cit Deum pa[-]trem ſuum.

A 1 Kor 13,4–5.
B 1 Kor 13,4–5.
C BSV 1 Cor 13,4–5.
1 „ko gi".
2 Err. Zbędny znak przenoszenia.
3 Err. Powinno być „ſynowie".

Mat. 7. V. 7.

Ioan. 16. V. 23.

‹Melſkite o imſite / ießkokite o raſite›[A]. ‹Iey ape ku melſite Tewu wardan mano / duos iumus›[B]. Kad tadu apłeydis toki Tewu kitump eyt / ir nuog ſwetimu nori penetis / giedina ii / kayp butu anis ne galis eſſus ſunu ſawo wiſami ko iiemus reykia / apweyʒdet. Kayp ne ma{ǯ}u daritu giedu karalunas tewuy ſawo karaluy / kad ii apłeydis melſtu[1] penukßło trupućio nuog wałdono io elgietos ir grino ǯmogaus / gałedamas nuog io tureti apſtu wiſokiu reykału ſawo.

go śię vćiekáli[x] / y v niego prośili. ‹Prośćie á weʒmiećie / ßukayćie á naydǯiećie›[E]. ‹Ieśli o co będʒiecie prośić oyca w imię mo[⸗]ie / da wam›[F]. Gdy tedy opuśćiwßy takiego oycá do inßych idą / y od obcych śię chcą ǯywić / wſtyd iemu cʒynią / iákoby on nie mogł ſynow ſwoich we wßytkim / cʒego im potrʒebá / opátrʒyć[x]. Iákoby nie máły wſtyd cʒynił krolewic oycu ſwemu kro[⸗]lowi / gdyby opuśćiwßy go / prośił trochy pokármu v poddánego iego ǯebraká y vbogiego cʒłowieká / mogąc od niego mieć doſtátek[x] wßelákich potrʒeb ſwoich.

2. Medica{t} tres bolos viliſsimos.

1. Ioan. 2. V. 16.

2. Iog meldǯia nuog świeto triiu kuſniu / kurios prariis negal ſotumi but: bet po ſenam ałleanu[2] atliks. Tie kuſniey tris.[3] ira anie / kuriuoſus kayto[4] Ionas[C] 5.[5] ⌜Pagieydimas kuno / akiu / ir puyka⌝[D].

2. Prośi v świátá trʒech kęſow / ktore połknąwßy nie moǯe ſyt być / lecʒ poſtaremu głodnym ʒoſtánie. Te kęſy trʒy ſą one / ktore wylicʒa[x] Ian[G] S. ⌜Poǯadliwość ćiáłá / ocʒu / y pycha⌝[H].

3. Mendicat apud hoſte{m} ſuum.

3. Iog elgiaſi nuog ſwie⸗
tas[6]

3. Iǯ ǯebrʒe v świátá
ſwego

A Mt 7,7.
B Jn 16,23.
C Jonas, apaštalas ir evangelistas; 1 Jn 2,16.
D 1 Jn 2,16.
E Mt 7,7.
F J 16,23.
G Jan, apostoł i ewangelista; 1 J 2,16.
H 1 J 2,16.

1 Err. Turi būti „melſtu“.
2 Err. Turi būti „ałkanu“.
3 Err. Nereikalingas taškas.
4 Err. Turi būti „kuriuos ſuſkayto“.
5 Err. Turi būti „S.“.
6 Err. Kustodas nesutampa su skiemeniu, atkartotu 380 p.

to ſawo neprietelaus: ‹kad «tieg» iȝ świeto butumite / ſwietas / kas io ira / miłe⸗tu›[A]. Klauſik[1] ku taſay ne⸗prietelus taw elgietay paduos. Pateyſey pa⸗duos aȝu duonu gieru / duonu piłnu ȝwirȝdu / ku⸗riu eȝdamas atśipinſi ir ſułauȝiſi duntis ſawo. Teyp raßtas biło. ‹Gardi ira «tieg» {ȝ}moguy duona me[⸗]ło / o potam burna io piłna bus ȝwirȝdu›[B]. Gardi regi⸗ſi duona nauda neteyſin⸗gay igita prekieſe: bet grie{ȝ}ia ȝwirȝday kurie ioy ira / wiſadu śirdi ape ſu⸗wertimu aba atpildimu / kurio reykia darit tam / kuriam abido[2] ira padari⸗ta. Gardi regiſi duona girtibe ir kuno gierius bet ioy ira daug akmenelu aba ȝwirȝdu / tay ira krumtimu ir tuſimu du⸗śios / del giedos / del bay⸗mes / del ligu / del ſmerties duśios ir kuno. Aba paduos anuos tris day⸗ktus / ape kuriuos ſkayto⸗me

ſwego nieprȝyiaćielá: ‹Gdy⸗byśćie «prawi» ȝ świáta by[⸗]li / świát / co iego ieſt / miłowałby›[C]. Słuchay co ten nieprȝyiaćiel tobie ȝe⸗brakowi poda. Ȝáiſte[×] po⸗da miáſto[×] chlebá dobrego / chleb pełen piaſku / ktory ie[⸗]dȝąc ſtępiß y pokrußyß ȝę[⸗]by ſwe. Tak piſmo mowi: ‹Smácȝny ieſt «práwi» cȝło⸗wieku chleb kłamſtwá / á potym napełnią śię pia⸗ſkiem vſta iego›[D]. Smácȝny śię ȝda chleb poȝytek[×] nie ſpráwiedliwie nabyty w kupiách[×]: ále griȝie piaſek / ktory w nim ieſt ſerce o ȝwro[⸗]ceniu ábo nagrodȝeniu / ktore potrȝeba cȝynić te⸗mu / ktoremu krȝywdá ieſt vcȝyniona. Smácȝny śię ȝda[×] chleb piiáńſtwo y ćie⸗leſna roſkoß / ále w nim ieſt wiele kámyßcȝkow ábo dȝiárſtwa[×] to ieſt gryȝienia y tárgánia dußnego[×] / dla wſtydu / dla boiaȝni / dla chorob / dla śmierći duß⸗ney[×] y ćieleſney. Abo poda one trȝy rȝecȝy / o ktorych cȝy⸗

Ioan. 15. V. 19.

Suauis eſt ho[-]mini panis mendacii. Prou[3]. 20. V. 17.

A Jn 15,19.
B Pat 20,17.
C J 15,19.
D Prz 20,17.

1 Err. Turi būti „Kłauſik".
2 Greičiausiai „abida".
3 Err. Turi būti „Prou.".

Luc. 11. V. 11.

me Ewangelioy. ⌜Pa⸗duos (ne tewas bet neprie⸗telus) a{ʒ}u duonu akmeni / aʒu pautu kurkli / aʒu ʒuwi ʒalti⌝[A]. Akmuo ira kietas / kas akmenis krim⸗ta / tay ira to ſwieto giero ießko / taps kietu kayp akmuo vnt dayktu i{ʒ}ga⸗nimuy ſawo reykiamu / ſukietes io śirdis kayp voła: ape toki ſkundʒiaśi raßtas. ‹Sukietino wey⸗dus ſawo łabiaus negi vo⸗ła›[B]. ‹Sirdi ſawo padeio aba padare kayp adamantu›[C] akmeni kiećiauſi. Kur⸗klis turi apipenus vode⸗gay: kad ikierta / ʒmogus weykiey mirßta nuog to. Turtas to swieto ſu abidu artimu ſurinktas ira kur⸗klis / kuris vodegu ikier⸗ta ir numarina turtin⸗guii / tay ira gały pagi⸗wenimo aba wałundoy ſmerties bayſiey pra⸗{ʒ}udʒia vm{ʒ}inon paſkun⸗don. ‹Duona «tieg» io wi⸗duriuoſe io apſiw{e}rs ing tulʒi giwaćiu / turtu / ku⸗ri pra⸗

Iob. 20. V. 14[.]

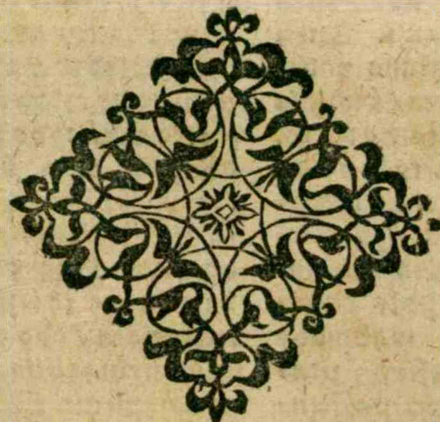
cʒytámy w Ewanieliey. ⌜Poda (nie Oćiec / ále nie⸗prʒyiaćiel) miáſto[x] chlebá kamień / miáſto[x] iáiá nie⸗dʒwiadká / miáſto[x] ryby węʒá⌝[D]. Kámíeń ieſt twárdy / kto kámienie gryʒie / to ieſt tego świáta dobr ßu⸗ka / ʒſtánie śię twárdy iá⸗ko kámień ná rʒecʒy ʒbá⸗wieniu ſwemu potrʒebne / ſtwárdʒieie ſerce iego iák opoká[x]: ná tákiego ſkárʒy śię piſmo. ‹Ʒatwárdʒili[x] o⸗blicʒa ſwe nad opokę[x]›[E]. ‹Ser[⸗]ce ſwe vcʒynili iàko diá⸗ment›[F] kámień natwárdßy. Niedʒwiadek ma iàd w o⸗gonie / gdy cʒłowieká viie[x] / prętko vmiera od tego. Bo[⸗]gàctwa tego świátá ʒ krʒywdą bliʒnich ʒebràne / ſą niedʒwiadkiem ktory ogonem kąſa y vmarʒa[x] bogàcʒa / to ieſt ná koń⸗cu ʒywota / abo w godʒi⸗nę śmierći ʒabiia ná wiecʒ[⸗]ne potępienie. ‹Chleb iego «práwi» we wnętrʒnośćiách iego obroći śię w ʒołć ʒmiiową / bogactwa ktore poʒárł

A Lk 11,11–12.
B Jer 5,3.
C Zch 7,12.
D Łk 11,11–12.
E Jr 5,3.
F Za 7,12.

ri prariio / iʒwems / ir iʒ piłwo io iʒtrauks ii Die⸗was. Vnt gało ʒaltis iʒ⸗ſimano ißmintis kuno. Tu ima ʒmones nuog ſwieto kad turis io mokſło / ir pa⸗gal io aʒusiłayko. O toki ißmintis ira ʒmoguy ſwieto ſekietoiuy ſmertis ir prapultis vmʒina. Ißmintis tieg kuno ſmer⸗tis ira.

Rom. 8. V. 6.

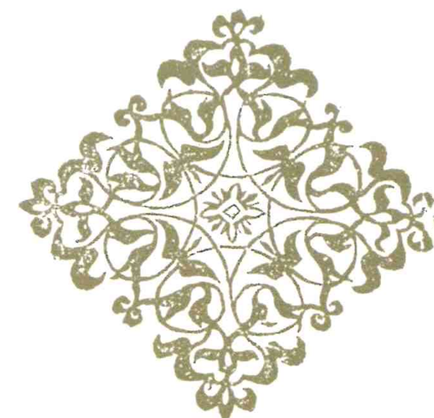
poʒarł ʒwroći / a ʒbrʒucha iego Bog ie wyciągnie. Ná koniec wąʒ rozumie śię rozum ćieleſny. Ten biorą ludʒie od świátá / gdy śię trzymáią iego na⸗uki / y według niey ʒácho⸗wuią śię. A táki rozum ieſt człowieku świátá náśla⸗dowcy śmierć y ʒgubá wiecʒna. Mądrość prá⸗wi ćiáłá ieſt śmierć.

ri prariio / iʒwems / ir iʒ piłwo io iʒtrauks ii Die⸗was›[A]. Vnt gało ʒaltis iʒ⸗ſimano ißmintis kuno. Tu ima ʒmones nuog ſwieto kad turis io mokſło / ir pa⸗gal io aʒusiłayko. O toki ißmintis ira ʒmoguy ſwieto ſekietoiuy ſmertis ir prapultis vmʒina. ‹Ißmintis «tieg» kuno ſmer⸗tis ira›[B].

poʒarł ʒwroći / a ʒbrʒucha iego Bog ie wyciągnie›[C]. Ná koniec wąʒ rozumie śię rozum ćieleſny. Ten biorą ludʒie od świátá / gdy śię trzymáią iego na⸗uki / y według niey ʒácho⸗wuią śię. A táki rozum ieſt człowieku świátá náśla⸗dowcy śmierć y ʒgubá wiecʒna. ‹Mądrość «prá⸗wi» ćiáłá ieſt śmierć›[D].

Rom. 8. V. 6.

A Job 20,14–15.
B Rom 8,6.
C Hi 20,14–15.
D Rz 8,6.

JNDEX

RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ IN HIS PVNCTIS CONTINENTVR.

Prior numerus folium, alter punctum denotat.

1 Rodyklėje neatstatomi praleisti skyrybos ženklai, nekomentuojami skyrybos ženklų įvairavimo atvejai.

2 Err. Turi būti „ſunt".

3 Err. Turi būti „abſconditus".

4 Err. Turi būti „peccatores".

JNDEX
RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ IN HIS PVNCTIS CONTINENTVR.
Prior numerus folium, alter punctum denotat.
A. Actiones ſuas, quales ſint, ignorat homo. f. 114. p. 9. Ager, in quo Deus bonum ſemen ſeminat, triplex eſt f. 291. p. 3. Amor diuinus, vinculum eſt, f. 373. p. 3. itē onus & pondus quoddam. f. 52. p. 5. Amor Dei perfectus mundat à lepra peccati. f. 238. p. 1 Anatomia myſtica ad cognitionem ſui hominem inducens. f, 86. p. 4. Angeli Sancti comparantur Lucernæ. f. 20. p. 5. Vocantur ager, fol: 292. p. 3, Anima hominis repræſentat Deum, vt eius imago multipliciter. f. 91, p. 5. Animæ hominis 9 Excellentiæ. f. 86. p. 4 Animæ mala, & bona, ignota ſnnt homini. f. 114. p. 9. Anima juſti, vinea eſt. f. 320. p. 5. Anima peccatoris vinea vocatur. f. 320, p. 5. Annus imperii Cæſaris 4 denotat. f. 131 p. 2. Apoſtoli cōparantur terræ bonæ. f. 344. p. 1. Apoſtoli Chriſtum Dominum de ſua Paſſione diffeientem 6. ob cauſas non intellexerunt. f. 375. p. 4.
B. Bacchanaliorum diebus inſtituitur piſcatio animarum. f. 370. p. 2. Bacchanaliorum diebus exercentur nundinæ f. 368. p. 2. Bacchanaliorum diebus diluuium animarū exundat.. f. 369. p 2. Baptiſmus mundat à lepra peccati: f 237. p 1 Beneficia & dona Dei vocantur onus. f. 51 p 5. Beneficia Dei dicuntur vincula. f. 373. p. 3.
C. Carcer iuſtis eſt Templum. 40. p. 2. Chriſti pulchritudo triplex. f. 170. p. 2. Chriſti tribunal quadruplex. f. 25, P. 7. Chriſti exercitus contra peccatores eſt quadruplex 258. p. 6. Chriſtiani ſibi noxia petentes tribus ex capitibus inconuenienter agunt. f. 378. p. 5. Chriſtus Dominus vocatur Liber. f. 18. p. 5. Lucerna f. 19. p. 5. Speculum. f. 112. p. 8. item fol. 67. p. 8. pecunia, panis, cibus, theſaurus ab ſconditus. f. 186. p. 5. vexillum f. 193. p. 6. ſigillum. f. 194. p. 6. Scopus noſter. 191. p. 6. Signum cui contradicitur. 190. p. 6. miraculū. f. 192. p. 6. Granū Sinapis & tritici quinque de cauſis. f. 309. p. 3. Chriſtus Dominus vt filius Dei Judex eſt. f. 21. p. 6. item vt homo varias ob cauſas. f. 22. p. 6. Chriſtus in die iudicij quibus argumentis conuincet pecccatores. f. 27. p. 8. Chriſtus laudat S. Joannem Baptiſtam. f. 43. p. 3. Chriſtus eſt admirabilis. f. 170. p. 2. Conſiderandus f. 186. p. 5. Chriſtus omnibus operibus Dei, mirabilius eſt opus. f. 176. p. 3. Chriſtus inter Sex genera mirabilium mirabiliſſimus. 181. p. 4. Chriſtus amittitur per peccatum mortale. f. 197: p. 1. Chriſtus amittitur à damnatis. f 189. p. 1. Chriſtus amittitur à Juſtis hominibus quoad
aaa ſen-

INDEX.

ſenſibilem deuotionem per peccata venialia f: 198. p: 1:
Chriſtus Vbi quærendus: f: 202. p. 2
Chriſtus perfectè in hac vita inueniri non poteſt f. 207 p 3
Chriſtus Communicat Eccleſiæ ſua bona, ſuosq[ue] titulos f. 222 p 2
Conſcientia nuncupatur liber. f 18 p 5 Lucerna f. 20 p 5
Conſideratio variorum ponderum ſiue onerum reddit hominem in bono opere immobilem f. 49. p 5
Contemplatio rerum diuinarum comparatur ſomno f 284. p 1
Contritio perfecta mundat à lepra peccati fol: 237. p 1
Creaturæ vocantur liber, ex quo Deus iudicabit f 16. p 5
Creaturis nomen (Non ſnm[1]) 4 ob cauſas rectè tribuitur f 79. p 2

D

Damnatio æterna appellatur onus f 53. p 5
Dei opera mirabiliora ſunt 5 f. 176 p 3
Deo exitns[2] ad nos ſunt 5 f 350 p 3
Deo qualis obedientia præſtanda f 263 p 1
Deo 6 ob cauſas non videtur fuiſſe conueniens operarios conducere pro vinea ſua f 322 p 2. Conueniens fuiſſe oſtenditur duabus rationibus f 324. p 2
Deus pater iudex eſt f 21 p 6
Deus vocatur ſpeculum f 112 p 8
Deus quomodo amittatur? f 197. p 1
Deus vbi quærendus? f 202. p 2
Deus perfectè in hac vita inueniri non poteſt f. 207 p 3
Cur Deus ibi ſeminet ſemen verbi ſui, vbi ſcit peritnrum[3]? 346. p 2
Dextra Dei qualis in hoc ſæculo? f 241. p 2 qualis in futuro? f 244. p 2
Dies iudicij vide verbo iudicium.
Diſpoſitio quinque de cauſis neceſſaria eſt ad

Sacramentum pænitentiæ f 142 p 4
Dolorem de peccatis excitant ſex motiua f 148 p 6, Item alia ſeptem perfectiora f 154 p 7.

E

Eccleſia eſt Corpus Chriſti myſticum fol: 362 p 1
Eccleſia militans dicitur vinea f 320. p 5. Granum Sinapis f 298 p 1.
Eccleſia triumphans comparatur vineæ f 320 p 5
Eccleſia delectatur iugipaſſionis[4] Dominicæ memoria f 360 p 1
Eccleſia Chriſti vera, vbi? f 286 p 2
Electio ad vitam æternam, vel reprobatio ignota homini f 116 p 9
Eleemoſyna mundat à peccati lepra f 239 p 1
Examen conſcientiæ requiritur 5 de cauſis ad Sacramentum pænitentiæ fol: 145 p 5
Exercitus Chriſti, quo debellat peccatores, quadruplex f. 258 p 6

F

Filius Dei, iúdex eſt f 21 p 6
Fortunæ inconſtantia & fallacia homini ignota f 115 p 9

G

Gloria cæleſtis vocatur pondus & onus quoddam f 52 p 5
Gratiæ diuinæ Excellentia f 98 p 6
Gratia præſens in anima, ignota homini f 117 p 9

H

Homines comparantur ſpeculo f 111 p 8. Hominis laudatores varij f 46 p 4
Homines in propria inueſtiganda vita cæci ſunt, in aliena oculati f 81 p 3
Homo dicitur mundus paruus f 291 p 3 Ager f 291 p 3
Homo ex ſe habet 4druplex[5] nihil f 118 p 10

Homo

1 Err. Turi būti „ſum".
2 Err. Turi būti „exitus".
3 Err. Turi būti „periturum".
4 Err. Turi būti „iugi paſſionis".
5 „quadruplex".

Homo de ſeipſo 8 ignorat f 114 p 9
Homo ignorat quàm diu futurus ſit ſanus f 115 p 9
Homo tripliciter obedit Deo f 265 p 1

I

Imago & ſimilitudo Dei in homine differunt f 98 p 6
Impijs templum eſt carcer, ſpelunca latronum, & phanum idolorum f 42 p 2
Conuenientiæ diuinæ Incarnationis, ex parte Dei 6 recenſentur f 57 p 7. Ex parte hominum totidem f 63 p 8
S. Ioannis Baptiſtæ laudes f 43 p 3
S. Ioannes Baptiſta cur ſe vocem appellarit 5 Cauſæ f 1.37[1] p 3
S. Ioanni Baptiſtæ tribuuntur 7 voces à S. Baſilio f{.} 140 p 3
S. Ioannes Baptiſta fuit oculatus in ſe cognoſcendo f 83 p 3
S. Ioannem Baptiſtam è carcere liberari vtrum expediens fuerit rationes pro & contra adductæ f 34 p 1
[S]. Ioannem Baptiſtam cur Iudæi voluerint eligere in Meſſiam? f 71 p 1
Iudicia Dei dicuntur onus f 52 p 5
Iudiciaria poteſtas toti conuenit Sanctiſſimæ Trinitati f 21 p 6
Iudicij diuini 4 proprietates f 15 p 4
Iudicij diuini libri 6, ex quibus Deus iudicaturus eſt f. 16 p 5
In die judicij quibus argumentis Deus peccatores conuincet f 27 p 8
Judicij vniuerſalis dies vocatur Reſtitutio varias ob cauſas f 29 p 9
Iudicij Dei tres proprietates f 14 p 4
Iudicium diuinum ſimile humano octo ob cauſas f 3 p 1
Iudicium diuinum diffett[2] ab humano in decem rebus f 7 p 2
Iudicium diuinum ſimile futurum eſt prælio varijs de cauſis. f 12 p 3
Iudicium diuinúm Lucernæ comparatur, fol: 19 p 5
Ad iudicium Dei tria requiruntur f 21 p 6
Iuſti hominis 6 Excel lentiæ[3] f 98 p. 6
Iuſti in ſe cognoſcendis ſunt oculati. f 84 p 3
Iuſtis carcer eſt templum f 40 p 2

L

Ad labores in vinea Chriſti alacriter perferendos 8 incitamenta f 328 p 3
Lepra triplex eſt f 250 p 4
A Lepra peccati 7 modi ſe mundandi fol: 237 p. 1
Leproſi denotant Hereticos[4] 6 ob cauſas fol: 254 p 5
Lex diuina vocatur onus f 51 p 5
Libri in iudicio diuino 6, ex quibus Deus iudicabit f 16 p 5
Lolium ſignificat peccata f 288 p 2
Luna mundi ſymbolum eſt f 371 p 3 Item inconſtantiæ humanæ f 273 p 3

M

Magiſtratus corruptus indicat populi corruptelam f 124 p 1
Mare ſymbolum eſt vitæ humanæ f 269 p 2
Motus maris naturalis & myſtici cauſæ tres f 272. p 3
Matrimonij quinque ſines f 228 p 4
Matrimonium ſpirituale Chriſti cum Eccleſia comparatur humano 5 de cauſis fol: 216 p 1 Item aliæ 5 cauſæ huius ponuntur f 219 p 2
Miſeriæ hominis poſt peccatum f 104 p 7
Mors vocatur ſomnus f 283 p 1
Mortis hora incognita hominibus f 116 p 9
Mundus dicitur ager f 291 p 3 Luna f 371 p 3 Speculum f 110 p 8

N

In Natiuitate Domini decem ſunt nouitates fol: 165 p 1
Nauigantibus ad portum vitæ æternæ ſeptem

1 Err. Turi būti „137“.
2 Err. Turi būti „differt“.
3 Err. Turi būti „Excellentiæ“.
4 Err. Turi būti „Hæretikos“.

tem ſunt neceſſaria f 274 p 4
Nomen (Ego ſum) Deo tribuitur ſeptem de cauſis f 77 p 2
Nomen (Non ſum) debetur creaturis 4 ob cauſas f 79 p 2
Antiqui Nuptiarum ritus accommodantur nuptijs Chriſti cum Eccleſia f 223 p 3

O

Obedientia Deo qualis exhibenda f 263 p 1
Obedientiæ 5 motiua f 267 p 1
Obedientia à pueris addiſcenda f 213 p 4
Onera ſeu pondera 7plicia[1] f 50 p 5
Opera Dei 5 mirabiliora f 176 p 3
Oratio mundat à lepra peccati f 238 p 1

P

Paruæ & minimæ res non contemnendæ fol: 312 p 4
Paſſio Chriſti intellectu difficilis f 375 p 4
Paſſio C. liber 7 ſigillis ſignatus f 375 p 4
Paſſionis dominicæ memoria homines à peccatis abſterret f 361 p 1
Paſſiones inordinatæ comparantur ventis f 272 p 3
Peccatum vocatur ſomnus f 285 p 1 Onus f 50 p 5 Vinculum f 373 p 3
Poſt peccatum 12 hominis miſeriæ & plagæ f 104 p 7
De peccatis dolorem excitant ſex motiua f 148 p 6 Septem alia motiua f 154 p. 7
Per peccatum mortale amittitur Chriſtus f 197 p 1
Peccata venialia non ſunt contemnenda, 4 ob cauſas f 315 p 4
Pæna[2] infernalis dicitnr[3] vinculum f 373 p 3
Sacramentum pænitentiæ[4] requirit diſpoſitionem 5 de cauſis f 142 p 4
Pœnitentia duplex huius, & alterius vitæ f 159 p 8
Pœnitentia vitæ huius 3 habet partes f 160 p 8
Pœnitentiæ Sacramentum mundat à lepra peccati f 237 p 1
Sacramenti pœnitentiæ figuræ 4. f 244 p [3]
Pœnitentia non differenda f 246 p 3
Pœnitentia debet eſſe integra f 247 p 3 gratitudine erga Deum plena f 249 p 3
Perſeuerantia in ſtatu gratiæ ignota homini f 117 p 9
Præcepta diuina voc[a]n{tu}r vincula f 372 p 3
Pueris 4 ſunt diſcenda f 212 p 4

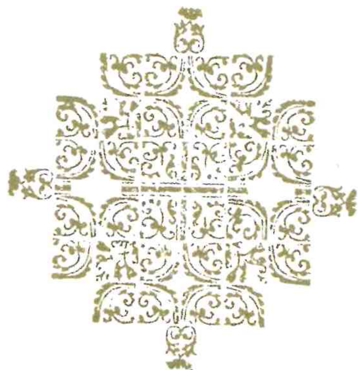
R

Ratio aſſimilatur Lucernæ f 20 p 5
Regnum quodcunque vitijs corruptum dicitur vinea f 332 p 4 item Reſpublica fol: 321 p 5[5]
Res diuinæ conſiderandæ f 186 p 5
Res diuinæ comparantur pecuniæ, pani, cibo, theſauro abſcondito f 186 p 5
Rotunditas adumbrat æternitatem f 336 p 5

S

Sancti vocantur liber f 18 p 5 Lucerna f 20 p 5
Sancti ordinariè vili & aſpero veſtitu ſunt vſi 4 de cauſis f 54 p 6
Sacramenta mundant nos à lepra peccati f 238 p 1
Scientia Dei, liber eſt, ex quo Deus iudicabit f 17 p 5 Lucerna f 19 p 5
Scriptura ſacra liber eſt, ex quo Deus iudicabit f 17 p 5
Scriptura ſacra comparatur ſpeculo f 111 p 8
Signum 4 ſignificat, ſcilicet ſcopum, miraculum, vexillum, ſigillum f 190 p 6
Siniſtra Dei qualis in hoc ſæculo f 242 p 2 qualis in futuro f 244 p 2
Somnus qintuplex[6] f 283 p 1
Hominis ſpecula quinq[ue] ex quibus ſe cognoſcere poteſt f 110 p 8
Spiritus ſanctus iudex eſt f 21 p 6
Sponſa Chriſti vnica f 216 p 1
Superiorum negligentia, eſt ſomnus f 285 p 1
Sinapis & tritici granum {e}ſt Chriſtus fol: 309 p 3
Granum ſinapis ſymbolum eſt Eccleſiæ octo
de

1 „septemplicia“.
2 Err. Turi būti „Pœna“.
3 Err. Turi būti „dicitur“.
4 Žodis PS I rašomas dvejopai: „pænitentia“ arba „pœnitentia“.
5 Greičiausiai „I“.
6 Err. Turi būti „quintuplex“.

1 Err. Turi būti „1".
2 Err. Turi būti „1".
3 Err. Turi būti „tribuuntur".

INDEX

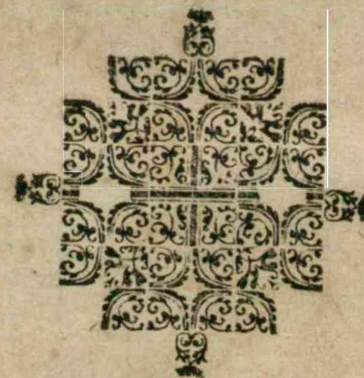
de caufis f 298 p 1 Verbi Dei feptem ob caufas fol: 303 p 2
Arbor Sinapis quinq; habet ramos f 305 p 2
Synagoga Iudæorum dicitur vinea f 320 p 5

T

Taciturnitas à pueris addifcenda f 213 p 4
Temperantia à pueris addifcenda f 212 p 4
Timor Dei pueris difcendus f 212 p 4
Tribunal Chrifti quadruplex f 25 p 7

V

Verbum Dei dicitur Lucerna f 20 p 5 Semen f 341 p 1 & fol: 357 p 4 ;Thefaurus, medicina, aqua, ignis, fauus mellis, fcutum, gladius, fagitta, lapides fundæ f 354 p 4 Granum finapis 7 ob caufas f 303 p 2 Arbor finapis f 305 p 2
Veftium luxus præbet occafionem peccandi multis f 55 p 6
Veftitu vili & afpero cur ordinariè vfi fint fancti f 54 p 6
Vineæ variæ f 320 p 5
Vineæ malæ, feptem labrufcæ fiue mali botri f 334 p 4
Virtutum omnium perfectiffimum fpeculum eft Chriftus f 67 p 8
Vita æterna vocatur denarius quinque ob caufas f 336 p 5
Ad vitam æternam Electio, vel reprobatio homini ignota eft f 116 p 9
In vita propria cognofcenda homines cæci funt, in aliena oculati f 81 p 3
Voces feptem S. Ioanni Baptiftæ à S. Bafilio tribnuntur f. 140 p 3
Cur fe vocem appellárit S. Ioannes Baptifta f 137 p. 3

KONSTANTINAS
SIRVYDAS
PUNKTAI SAKYMŲ
NUO ADVENTO
IKI GAVĖNIOS

KONSTANTY SZYRWID
PUNKTY KAZAŃ
OD ADWENTU
DO POSTU

Sirvydas, Konstantinas
Si-139 Punktai sakymų nuo Advento iki Gavėnios =
Punkty kazań od Adwentu do Postu : kritinis leidimas /
Konstantinas Sirvydas ; parengė Virginija Vasiliauskienė
ir Kristina Rutkovska. – Vilnius : Lietuvių kalbos institutas,
2015. – 824 p., iliustr.
Tekstas liet., lenk., lot. ISBN 978-609-411-161-7

Knygoje skelbiamos Konstantino Sirvydo 1629 metais išleistų
Punktų sakymų nuo Advento iki Gavėnios faksimilės ir lietuviško,
lenkiško ir lotyniško tekstų dokumentiniai perrašai su kritiniu aparatu.
Ši knyga apima 14 perikopinių pamokslų santraukų.
Kritiniame aparate atskleisti pamokslų bibliniai ir autoriniai šaltiniai
ir išskirti intekstai – citatos ir parafrazės. Skiriama senosios kalbos
ir literatūros specialistams lituanistams ir polonistams, kultūros istorikams,
Biblijos vertimo, Bažnyčios istorijos, pamokslų žanro tyrėjams,
leksikografams ir visiems tiems, kurie domisi kultūros istorija,
biblistika ir krikščioniškąja lietuvių kultūra.
UDK 27-475.5+821.172

Dailininkas Alfonsas Žvilius
Lenkiško teksto redaktorė Anna Paluszak-Bronka
Lotyniško teksto redaktorius Tomas Veteikis
Korektorė Rūta Statkevičiūtė
Maketuotojas Saulius Juozapaitis

SL 655. TIRAŽAS 500 EGZ.
IŠLEIDO LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS,
P. VILEIŠIO G. 5, LT-10308, VILNIUS
SPAUSDINO VŠĮ *NACIONALINIS MOKYMŲ CENTRAS*,
VINGRIŲ G. 3-20, LT-01118 VILNIUS